Prof. Dr.
İBRAHİM CÂNAN

Kütüb-i Sitte

MUHTASARI
TERCÜME VE ŞERHİ

AKÇAĞ

AKÇAĞ YAYINLARI: 116

Hadis : 3/17

ISBN 975-338-054-2 (Takım)
ISBN 975-338-071-2 (17. CİLT)

Editör : *Ahmet Hikmet Ünalmış*
Tashih : *İsmail Karakaya, Ömer Parlak*
Ahmet Tülek

Baskı Yeri : *Ankara 1995*
Cilt : *Balkan Cilt Sanayii*
Film Montaj : *Ekspress Basım Hizmetleri*

Prof. Dr.
İBRAHİM CÂNAN

Kütüb-i Sitte

MUHTASARI TERCÜME VE ŞERHİ

17. CİLT

Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
Tuna Cad. No. 8/1 06420 Kızılay-Ankara
Tel: 0. (312) 432 17 98-433 86 51 Fax : 432 28 52

MESCİDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

★ ALLAH İÇİN MESCİD BİNA ETMEK

6211 (٧٣٥) 224 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ. ح وَحَدَثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سُرَاقَةَ الْعَدَوِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ بَنَى مَسْجِداً يُذْكَرُ فِيهِ اسْمُ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: حديث عمر مرسل. فإن عثمان بن عبد الله بن سراقة روى عن عمر بن الخطاب، وهو جده لأمه، ولم يسمع منه، قاله المزى فى التهذيب. ورواه ابن حبان فى صحيحه بهذا الإسناد.

224. (735) **(6211)**- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:* **"Kim, içerisinde Allah'ın isminin zikredildiği bir mescid bina ederse Allah da onun için cennette bir ev bina eder."**

6212 (٧٣٧) 225 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنِي أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِداً مِنْ مَالِهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: إسناد حديث علىّ ضعيف. والوليد بن مسلم مدلس، وقد رواه بالعنعنة. وشيخه ابن لهيعة ضعيف

225. (737) **(6212)**- *Hz. Ali İbnu Ebi Talib radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, kendi malından Allah rızası için bir mescid bina ederse Allah da ona cennette bir ev bina eder."**

6213 (٧٣٨) 226 حدّثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ

إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى حُسَيْنٍ النَّوْفَلِيِّ، عَنْ عَطَاءَ بْنِ أَبِى رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ بَنَى مَسْجِداً لِلَّهِ كَمَفْحَصِ قَطَاةٍ، أَوْ أَصْغَرَ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِى الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

226. (738) (6213)- *Hz.Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim Allah için bağırtlak kuşu yuvası kadar veya daha küçük bir mescid bina etse, Allah onun için cennette bir ev bina eder."**

NOT: Mescid yapmaya teşvik sadedinde gelen bu nevi hadisler daha önce açıklanmıştır.

★ MESCİD MÜTEVAZİ OLMALI

6214 (٧٤٠) 227 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ثنا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْبَجَلِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَرَاكُمْ سَتُشَرِّفُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِى كَمَا شَرَّفَتِ الْيَهُودُ كَنَائِسَهَا، وَكَمَا شَرَّفَتِ النَّصَارَى بِيَعَهَا».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. فيه جبارة بن المغلّس وهو كذاب وقد أخرجه أبو داود بسنده عن ابن عباس مرفوعاً بغير هذا السياق.

217. (740) (6214)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Görüyorum ki, yahudilerin havralarını, hıristiyanların da kiliselerini yükselttikleri gibi sizler de mescidlerinizi yükselteceksiniz."**

6215 (٧٤١) 228 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا سَاءَ عَمَلُ قَوْمٍ قَطُّ إِلاَّ زَخْرَفُوا مَسَاجِدَهُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو إسحاق، كان يدلّس. وجبارة كذاب.

228. (741) (6215)- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ameli bozulan her kavim mescidlerini süslemeye yönelmiştir."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın inşa ettirdiği mescidler sade ve mütevazidir. Mescidler sonradan büyümüş ve tezyine boğulmuştur. Alimler, hadislerden hareketle sadeliğin esas olduğunda ısrar etmiştir. Ancak zamanla bazı şartlar altında tezyin edilebileceğine fetva verildiğini daha önce açıkladık.

★ MESCİD NEREYE YAPILMALI

6216 (٧٤٤) 229 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ. ثنا مُحَمَّدُ ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ. وَسُئِلَ عَنِ الْحِيطَانِ تُلْقَى فِيهَا الْعَذِرَاتُ. فَقَالَ «إِذَا سُقِيَتْ مِرَاراً فَصَلُّوا فِيهَا». يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف. فيه محمد بن إسحاق. كان يدلّس. وقد رواه بالعنعنة.

229. (744) (6216)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ*'dan anlatıldığına göre, *"Kendisine, insan tersinin atıldığı bahçelerde namaz kılmanın hükmünden sorulduğu zaman, Resûlullah'a ref'ederek, şu cevabı vermiştir: "Eğer bahçe birçok defalar sulanmış (pislik eseri kalmamış) ise orada namaz kılabilirsiniz."*

★ MESCİDDE MEKRUH İŞLER

6217 (٧٤٨) 230 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرَ. ثنا زَيْدُ بْنُ جَبِيرَةَ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «خِصَالٌ لاَ تَنْبَغِي فِي الْمَسْجِدِ: لاَ يُتَّخَذُ طَرِيقاً. وَلاَ يُشْهَرُ فِيهِ سِلاَحٌ. وَلاَ يُنْبَضُ فِيهِ بِقَوْسٍ وَلاَ يُنْشَرُ فِيهِ نَبْلٌ. وَلاَ يُمَرُّ فِيهِ بِلَحْمٍ نِيءٍ. وَلاَ يُضْرَبُ فِيهِ حَدٌّ. وَلاَ يُقْتَصُّ فِيهِ مِنْ أَحَدٍ. وَلاَ يُتَّخَذُ سُوقاً».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف زيد بن جبيرة. قال ابن عبد البر: أجمعوا على أنه ضعيف.

230. (748) (6217)- Yine *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bazı şeyler vardır, mescidde yapılması uygun değildir: "Mescid (yanlardan iki kapılı ise gel-geç için) yol olarak kullanılamaz, orada silah kılıfsız taşınmaz, yaya kiriş takılmaz, ok saçılmaz, çiğ et geçirilmez, had tatbik edilmez, kimseye kısas vurulmaz, alış-veriş mahalli de yapılmaz."**

6218 (٧٥٠) 231 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ. ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا الْحرِثُ بْنُ نَبْهَانَ حَدَّثَنَا عُتْبَةُ بْنُ يَقْظَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «جَنِّبُوا مَسَاجِدَكُمْ صِبْيَانَكُمْ وَمَجَانِينَكُمْ وَشِرَارَكُمْ وَبَيْعَكُمْ وَخُصُومَاتِكُمْ وَرَفْعَ أَصْوَاتِكُمْ وَإِقَامَةَ حُدُودِكُمْ وَسَلَّ سُيُوفِكُمْ. وَاتَّخِذُوا عَلَى أَبْوَابِهَا الْمَطَاهِرَ. وَجَمِّرُوهَا فِي الْجُمَعِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. فإن الحارث بن نبهان متفق على ضعفه.

231. (750) **(6218)**- *Vâsile İbnu'l-Eskâ' radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mescidlerinizi çocuklarınızdan, delilerinizden, alış-verişlerinizden, davalarınızın ikamesinden, sesinizi yükseltmekten, hadlerinizin icrasından, kılıçlarınızı kınlarından sıyırmaktan uzak tutun. Mescidlerin kapılarının yakınlarında abdest yerleri yapın. Mescidlerinizi, cuma günü buhurlayarak güzel kokulu kılın."**

AÇIKLAMA:

Çocuğun mescide sokulması meselesinde ihtilaf edilmiştir. Bu mevzu üzerine başka rivayetler de mevcuttur. Hanefîlere göre, çocuk mümeyyiz olmasa bile talim maksadı ile mescide gelmesinde bir mahzur yoktur. Şâfiîlere göre deli ve çocuk mescidi kirletmeyecek ise girebilir, aksi taktirde haramdır. Malikîlere göre, deli ve çocuk mescidi kirletecek veya orada yaramazlık yapacak ise haramdır, aksi taktirde caizdir. Hanbelîler, talim gayesi yoksa, çocukların ve delilerin mescide girmesinin mekruh olduğuna hükmetmiştir.

Mezhepler, mescidde yüksek ses çıkarmayı hoş karşılamamıştır. Namaz kılanları rahatsız edecek derecede yüksek ses, zikir, ibadet ve talim-i ilim gibi meşru ameller sırasında bile çıkmış olsa, yine de caiz bulunmamıştır. Aksi taktirde mübah sebeplerle ses çıkarılmasını, alimler çoğunlukla caiz addetmişlerdir.

★ MAHALLELERDE MESCİD

6219 (٧٥٦) 232 حدّثنا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ الْمُنْذِرِ بْنِ الْجَارُودِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: صَنَعَ بَعْضُ عُمُومَتِي لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَاماً. فَقَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنِّي أُحِبُّ أَنْ تَأْكُلَ فِي بَيْتِي وَتُصَلِّيَ فِيهِ. قَالَ، فَأَتَاهُ. وَفِي الْبَيْتِ فَحْلٌ مِنْ هٰذِهِ الْفُحُولِ.

فَأَمَرَ بِنَاحِيَةٍ مِنْهُ، فَكَنِسَ وَرُوشَّ فَصَلَّى وَصَلَّيْنَا مَعَهُ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مَاجَةَ: الْفَحْلُ هُوَ الْحَصِيرُ الَّذِى قَدِ اسْوَدَّ.

فى الزوائد: إسناده حسن، وله أصل فى الصحيح.

232. (756) (6219)- *Hz. Enes İbnu Malik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Amcalarımdan biri, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için yemek hazırladı. Gelip Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Evimde yemek yemenizi ve orada bir namaz kılmanızı arzu ediyorum" dedi. (Aleyhissalâtu vesselâm davete icabet ederek) evine geldi. Evinde şu hasırlardan biri vardı. Hasırın bir köşesinin namaz için hazırlanmasını emir buyurdu. Bunun üzerine üzeri süprüldü ve (yumuşaması için) üzerine su serpildi. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm namaz kıldı. Biz de ona uyarak namaz kıldık."*

Ebu Abdillah İbnu Mâce der ki: "Hadiste geçen fahl kelimesi siyahlaşmış hasır manasına gelir."

★ MESCİDLERİN TEMİZLİĞİ

6220 (٧٥٧) 233 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِى الْجَوْنِ. ثنا مُحَمَّدُ ابْنُ صَالِحٍ الْمَدَنِىُّ. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِى مَرْيَمَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَخْرَجَ أَذًى مِنَ الْمَسْجِدِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِى الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: إسناده فيه انقطاع ولين. فإن فيه سلمان بن يسار، وهو ابن أبى مريم، لم يسمع من أبى سعيد ومحمد بن صالح فيه لين.

233. (757) (6220)- *Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim mescidden (insanlara rahatsızlık veren) bir şeyi çıkarırsa Allah Teâla Hazretleri ona cennette bir ev yapar."**

6221 (٧٦٠) 234 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ؛ عَنْ خَالِدِ بْنِ إِيَاسٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ؛ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ أَسْرَجَ فِى الْمَسَاجِدِ تَمِيمٌ الدَّارِىُّ.

فى الزوائد: هو موقوف. وفى إسناده خالد بن إياس، اتفقوا على ضعفه.

234. (760) **(6221)**- Yine *Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Mescidlere ilk defa kandil koyan Temimu'd-Dârî'dir."***

AÇIKLAMA:

Dinimiz sadece mescid inşasını fevkalâde faziletli bir amel ilan etmekle kalmamış, mescide yönelik her çeşit müsbet hizmetleri takdir ve onlara teşvik etmiştir. Burada iki numune var: Aydınlatılması, temizlenmesi. Bunlara tefriş, ısıtma, tamir, bakım, yollarının imar ve bakımı, su ihtiyacının karşılanması, imam ve müezzininin temini gibi akla gelecek her çeşit hizmetleri dahil edebiliriz.

★ MESCİDDE TÜKÜRMEK MEKRUHTUR

6222 (٧٦٤) **235** حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَكَّ بُزَاقاً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. والحديث فى الصحيحين من حديث أبى هريرة وأبى سعيد وعبد اللّه بن عمر.

235. (764) **(6222)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mescidin kıble duvarındaki bir tükrüğü kazıyıp temizledi."***

★ KOYUN VE DEVE AĞALINDA NAMAZ

6223 (٧٦٨) **236** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ. قَالاَ: ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنْ لَمْ تَجِدُوا إِلاَّ مَرَابِضَ الْغَنَمِ وَأَعْطَانَ الإِبِلِ، فَصَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ، وَلاَ تُصَلُّوا فِي أَعْطَانِ الإِبِلِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح.

236. (768) **(6223)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Eğer siz, namaz kılmak için koyun ağılı ve deve damından başka bir yer bulamadı iseniz, koyun ağılında namazınızı kılın, fakat deve damında kılmayın."**

6224 (٧٦٩) **237** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «صَلُّوا فِي

مَرَابِضِ الْغَنَمِ. وَلاَ تُصَلُّوا فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ. فَإِنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ الشَّيَاطِينِ».

فى الزوائد: إسناد المصنف فيه مقال. وأصل الحديث رواه النسائى مقتصرا على النهى عن أعطان الإبل.

237. (769) (6224)- *Abdullah İbnu Muğaffel el-Müzenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Koyun ağıllarında namaz kılın, deve damlarında kılmayın. Çünkü develer, şeytanlardan yaratılmıştır."**

(٧٧٠) 238 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ رَبِيعِ ابْنِ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيُّ. أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَ يُصَلَّى فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ، وَيُصَلَّى فِي مُرَاحِ الْغَنَمِ».

الحديث ذكره صاحب الزوائد ولم يتكلم على إسناده.

238. (770) (6225)- *Sebre İbnu Ma'bed el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Deve damlarında namaz kılınmaz, fakat koyun ağıllarında namaz kılınır."**

★ MESCİDE GİRERKEN DUA

6226 (٧٧١) 239 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَقُولُ «بِسْمِ اللَّهِ. وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْلِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ». وَإِذَا خَرَجَ قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ. وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

قال الترمذى بعد تخريج هذا الحديث، أى حديث فاطمة: حديث حسن، وليس إسناده بمتصل. وفاطمة بنت الحسين لم تدرك فاطمة الكبرى. إذ عاشت فاطمة بعد النبى ﷺ أشهرا.

239. (771) (6226)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın pek muhterem kerimeleri *Hz. Fatıma radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescide girince:* **"Bismillahi vesselâmu ala Resûlillâhi. Allahümmağfirlî zünûbî veftah lî rahmetike (Allah'ın adıyla girip, Allah'ın Resulüne selam ediyorum. Ey Allahım, benim günahımı affet, bana rahmet kapılarını aç)"**

derdi. Mescidden çıkarken de: **"Bismillahi. Vesselamu ala Resûlillahi. Allahümmağfir lî zünûbî veftah lî ebvâbe fadlike (Allah'ın adıyla çıkıyorum, Resûlullah'a selam ediyorum. Allahım, günahımı affet, bana fazl u kereminin kapılarını aç!)"** *diye dua okurdu."*

6227 (٧٧٣) **240 حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ. ثنى سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَلْيَقُلِ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. وَإِذَا خَرَجَ فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ وَلْيَقُلِ: اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

240. (773) **(6627)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz mescide girince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a selam etsin ve şu duayı okusun: Allahümmaftah lî ebvâbe rahmetike (Allahım, bana rahmetinin kapılarını aç)"; çıkarken de Resûlullah'a selam versin ve şu duayı okusun: "Allahümme a'sımnî mine'ş-şeytani'r-racîm (Allahım, beni taşlanmış şeytandan koru)."**

★ NAMAZA YÜRÜYEREK GİTMEK

6228 (٧٧٦) **241 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكِيرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَزِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ؟» قَالُوا: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَى إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الصَّلاَةِ».

في الزوائد: حديث أبي سعيد رواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحه. وله شاهد في صحيح مسلم وغيره.

241. (776) **(6228)**- *Ebu Saidi'l-Hudri radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında yanındakilere):* **"Allah'ın kendisiyle ha-**

taları örtüp, sevapları artırdığı şeyi size göstermiyeyim mi?" *demişti. Ashab: "Evet söyleyin ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Bunun üzerine:*

"O şey, zahmetli durumlarda bile abdesti tam almak, mescidlere çok adım atmak, namazdan sonra müteakip namazı beklemek!" *buyurdular."*

6229 (٧٧٨) 242 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُوَفَّقِ أَبُو الْجَهْمِ. ثنا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى الصَّلاَةِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَمْشَايَ هٰذَا. فَإِنِّي لَمْ أَخْرُجْ أَشَراً وَلاَ بَطَراً وَلاَ رِيَاءً وَلاَ سُمْعَةً. وَخَرَجْتُ اتِّقَاءَ سُخْطِكَ وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ. فَأَسْأَلُكَ أَنْ تُعِيذَنِي مِنَ النَّارِ وَأَنْ تَغْفِرَلِي ذُنُوبِي. إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفِ مَلَكٍ».

في الزوائد: هذا إسناده مسلسل بالضعفاء. عطية وهو العوفي، وفضيل بن مرزوق، والفضل بن الموفق كلهم ضعفاء. لكن رواه ابن خزيمة في صحيحه من طريق فضيل بن مرزوق، فهو صحيح عنده.

242. (778) (6229)- *Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim evinden namaz kılmak üzere çıkar ve: "Ey Allahım! Senden isteyenlerin senin katındaki hakkı için ve şu yürüyüşümün hakkı için senden istiyorum. Ben kibirlenmek, böbürlenmek veya görsünler, desinler gibi adi maksadlarla evden çıkmış değilim. Senin gazabından sakınmak, rızanı kazanmak için evden çıktım. Öyleyse beni ateşten korumanı istiyorum, günahlarımı bağışlamanı talep ediyorum. Çünkü senden başka günahları affeden yoktur" diye dua eder, (yalvar yakar olursa) Allah Teâla hazretleri, ona (rahmet) yüzüyle teveccüh eder ve yetmişbin melek de kendisi için istiğfar eder."**

6230 (٧٨١) 243 حدّثنا مَجْزَأَةُ بْنُ سُفْيَانَ بْنِ أَسِيدٍ، مَوْلَى ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الصَّائِغُ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: إسناد حديث أنس ضعيف.

243. (781) (6230)- *Hz. Enes İbnu Mâlik* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Karanlık gecelerde mescidlere müdavim olanların, Kıyamet gününde tam bir nura kavuşacaklarını müjdele!"**

★ MESCİDE UZAK EV DAHA SEVAPLI

6231 (٧٨٥) **244** حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَتِ الْأَنْصَارُ بَعِيدَةً مَنَازِلُهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ. فَأَرَادُوا أَنْ يَقْتَرِبُوا فَنَزَلَتْ – وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ – قَالَ، فَثَبَتُوا.

في الزوائد: هذا موقوف. فيه سماك، وهو ابن حرب، وإن وثّقه ابن معين وأبو حاتم فقد قال أحمد: مضطرب الحديث. وقال يعقوب بن شيبة: روايته عن عكرمة، خاصة، مضطربة. وروايته عن غيره صالحة.

244. (785) (6231)- *İbnu Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ensar(dan birkısmının) evleri mescidden uzakta idi. Bunlar mescidin yakınına gelmek istediler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu.* (Meâlen): **"Onların önden gönderdiklerini ve geride bıraktıklarını (eserlerini, ihmal etmeksizin) yazmaktayız"** (Yâ-sin 12). *İbnu Abbâs der ki: "Bunun üzerine onlar yerlerinde kaldılar."*

AÇIKLAMA:

Geride bıraktıkları diye tercüme ettiğimiz *âsâr* kelimesini seleften pek çoğu "*ayak izi*" olarak te'vil etmiştir. Gerçekte onun müfredi olan *eser* kelimesi ayak izi manasına da gelmektedir. Böylece evi mescide uzak olanlar daha çok adım atmış olmakla daha kazançlı olmaktadırlar. Ama bu uzaklık ezan sesinin gelemiyeceği kadar olmamalıdır.

★ CEMAATTEN GERİ KALMAMALI

6232 (٧٩٥) **245** حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْهُذَلِيُّ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزِّبْرِقَانِ بْنِ عَمْرٍو الضَّمْرِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيَنْتَهِيَنَّ رِجَالٌ عَنْ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ، أَوْ لَأُحَرِّقَنَّ بُيُوتَهُمْ».

في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم الدمشقيّ مدلّس. وعصمان لايعرف حاله. والمعنى ثابت في الصحيحين وغيرهما.

245. (795) (6232)- *Usâme İbnu Zeyd radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir kısım (tenbel) adamlar, ya cemaati terketmekten vazgeçerler yahut da ben onların evlerini (başlarına) yakacağım."**

★ YATSI VE SABAH NAMAZLARININN CEMAATİ

6233 (٧٩٨) 246 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ «مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدٍ، جَمَاعَةً، أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، لاَ تَفُوتُهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنْ صَلاَةِ الْعِشَاءِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِتْقاً مِنَ النَّارِ».

فى الزوائد: فيه إرسال وضعف. قال الترمذىّ والدارقطنىّ: لم يدرك عمارة أنسا و لم يلقه. وإسماعيل كان يدلّس.

246. (798) (6233)- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir mescidde cemaatle yatsının ilk rek'atini kaçırmadan kırk gece namaz kılarsa Allah Teala hazretleri, bu namazlar vesilesiyle onun için ateşten bir azadlık yazar."**

★ MESCİDE DEVAM VE NAMAZLARI BEKLEME

6234 (٨٠٠) 247 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ. ثنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلاَةِ وَالذِّكْرِ، إِلاَّ تَبَشْبَشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشْبَشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ، إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

247. (800) (6234)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslüman bir kimse, namaz ve zikir için mescidi vatan edindiği (çokca gitmeyi alışkanlık haline getirdiği) zaman Allah'ın onun bu halinden duyduğu sevinç, tıpkı gurbette adamı olan kimselerin onun yanlarına dönmesiyle (kavuşmaktan) duydukları sevinç gibidir."**

6235 (٨٠١) 248 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثنا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ. ثنا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ

اللّٰهِ ﷺ الْمَغْرِبَ. فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ. وَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ. فَجَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ مُسْرِعاً، قَدْ حَفَزَهُ النَّفَسُ، وَقَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ «أَبْشِرُوا. هٰذَا رَبُّكُمْ قَدْ فَتَحَ بَاباً مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ، يُبَاهِي بِكُمُ الْمَلاَئِكَةَ. يَقُولُ: انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي قَدْ قَضَوْا فَرِيضَةً؛ وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات.

248. (801) (6235)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte akşam namazını kılmıştık.. Namazdan sonra dileyenler evlerine döndü, dileyenler de yerinde kaldı. (Çok geçmeden) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm koşarcasına ve hızlı hızlı nefes alarak, diz kapakları da açılmış bir halde geldi. Bize dediler ki:* **"Müjdeler olsun! İşte Rabbiniz! Sema kapılarından bir kapı açmış, meleklere karşı sizlerle iftihar ediyor ve diyor ki: "Kullarıma bakın! Farzlarını eda ettiler. Şimdi de diğer namazı beklemekteler!"**

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

★ NAMAZDA İSTİAZE VE KIRAAT

6236 (٨٠٨) 249 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا ابْنُ فُضَيْلٍ. ثنا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ السُّلَمِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَهَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ».

قَالَ: هَمْزُهُ الْمُوتَةُ. وَنَفْثُهُ الشِّعْرُ. وَنَفْخُهُ الْكِبْرُ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. فإن عطاء بن السائب اختلط آخر عمره، وسمع منه محمد بن فضيل بعد الاختلاط. وفى سماع أبى عبد الرحمن السلمىّ من ابن مسعود كلام. قال شعبة: لم يسمع. وقال أحمد: أرى قول شعبة وهما. وقال أبو عمرو الدانى: أخذ أبو عبد الرحمن اقراءة عرضا عن عثمان وعلىّ وابن مسعود. أهـ

والحديث قد رواه أبو داود والترمذىّ والنسائىّ من حديث أبى سعيد الخدرىّ. ورواه ابن حبان فى صحيحه من حديث جبير بن مطعم.

249. (808) **(6236)**- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm:* **"Allahümme innî euzü bike mine'ş-şeytani'r-racim ve hemzihi ve nefhihi ve nefsihi "Allahım, şeytan-ı racimden, onun dürtmelerinden, telkinlerinden, atacağı kibirden sadece sana sığınırım"** *diye dua ederdi."*

AÇIKLAMA:

Cumhur-u ülema, namazda istiazeyi müstehab addetmiştir. Yeri de birinci rek'atte Fatiha'nın evvelinde okunan Sübhanekeden hemen sonradır. İstiazeden sonra Besmele ve Fatiha okunur.

★ KIRAATA NE İLE BAŞLANIR?

6237 (٨١٤) 250 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، وَبَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، وَعُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. قَالُوا: ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ،

ابْنِ عَمِّ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْتَتِحُ الْقِرَاءَةَ بِـ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

فى الزوائد: إسناده ضعيف. أبو عبد الله الدوسيّ ابن عم أبى هريرة مجهول الحال. وبشر بن رافع، اختلف قول ابن معين فيه. فمرة وثقّه، ومرة ضعّفه. وضعّفه أحمد. وقال ابن حبان: يروى أشياء موضوعة. والحديث من رواية غير أبى هريرة، ثابت فى الصحيحين وغيرهما

250. (814) (6237)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazın kıraatini "Elhamdulillahi Rabbi'l-alemin..." ile başlatırdı."*

★ CUMA GÜNÜ SABAH NAMAZINDA KIRAAT

6238 (٨٢٢) 251 **حدّثنا** أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ثنا الْحرِثُ بْنُ نَبْهَانَ. ثنا عَاصِمُ بْنُ بُهْدَلَةَ، عَنْ مُصْعَبِ ابْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ، يَوْمَ الْجُمْعَةِ: آلم تَنْزِيلُ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ.

فى الزوائد: إسناد حديث سعد ضعيف، لاتفاقهم على ضعف الحارث بن نبهان والحديث، من رواية ابن عباس، أخرجه مسلم وغيره.

(٨٢٤) **حدّثنا** إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ: آلم تَنْزِيلُ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ.

قَالَ إِسْحَاقُ: هٰكَذَا ثنا عَمْرٌو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ. لاَ أَشُكُّ فِيهِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

251. (822-824) (6238)- *Mus'ab İbnu Sa'd'ın babası Sa'd İbnu Ebi Vakkas* ve *İbnu Mes'ud radıyallahu anhüm*'ün anlattıklarına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma günü sabah namazında* **"elif-lâm-mim tenzil ve Hel etâ a'le'l-İnsan"** *surelerini okurdu."*

★ ÖĞLE VE İKİNDİDE KIRAAT

6239 (٨٢٨) 252 **حدّثنا** يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ثنا

لْمَسْعُودِيُّ. ثنا زَيْدٌ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: اجْتَمَعَ
ثَلاثُونَ بَدْرِيّاً مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: تَعَالُوا حَتَّى نَقِيسَ قِرَاءَةَ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيمَا لَمْ يَجْهَرْ فِيهِ مِنَ الصَّلاَةِ فَمَا اخْتَلَفَ مِنْهُمْ رَجُلاَنِ. فَقَاسُوا
قِرَاءَتَهُ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى مِنَ الظُّهْرِ بِقَدْرِ ثَلاَثِينَ آيَةً. وَفِي الرَّكْعَةِ الأُخْرَى قَدْرَ
النِّصْفِ مِنْ ذٰلِكَ. وَقَاسُوا ذٰلِكَ فِي الْعَصْرِ عَلَى قَدْرِ النِّصْفِ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ
الأُخْرَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. زيد العمّى ضعيف. والمسعودىّ اختلط بآخر عمره. وأبو داود سمع منه بعد الاختلاط.

252. (828) **(6239)**- *Ebu Sa'idi'l-Hudri radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabından Bedir savaşına katılanlardan otuz tanesi toplanarak aralarında: "Gelin, Resûlullah'ın namazda sessiz okuduğu kıraatın kaç ayet olduğunu kıyaslayarak tesbit edelim" dediler. Bu hususta iki kişi bile ihtilaf etmedi. Aleyhissalâtu vesselâm'ın öğle namazında okuduğu ayetin miktarını kıyasıya suretiyle hesaplayıp otuz ayet kadar olduğunu tesbit ettiler. İkinci rekatte okuduğu bunun yarısı kadardı. Aynı ölçümü ikindi namazı için de yaptılar. İkindinin kıraatı öğlenin son iki rekatındaki kıraatin yarısı kadardı."*

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın namazlarda takip ettiği uzunluk-kısalıkla ilgili farklı rivayetler gelmiştir. Bu farklılıklar, *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın içinde bulunduğu şartlara göre, bazan uzun, bazan kısa kıraate yer verdiğini gösterir. Sadedinde olduğumuz rivayet O'nun kıraati uzun yaptığını göstermektedir. Halbuki, bilhassa cemaate kıldırdığı zamanlarda kısa okuduğuna ve imamın kısa okumasını tavsiye ettiğine dair rivayetler de var. Bu sebeple alimler prensip olarak, imamın kısa okumasının müstehab olduğuna hükmetmiştir.

★ AKŞAM NAMAZINDA KIRAAT

6240 (٨٣٣) 253 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ،
عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ: قُلْ يَاأَيُّهَا
الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

قَالَ السنديّ: هذا الحديث، فيما أراه، من الزوائد وما تعرّض له. ويدل على ما ذكرتُ قولُ الحافظ فى شرح البخاريّ: ولم أر حديثاً مرفوعاً فيه التنصيص على القراءة فيها، بشىء من قصار المفصل، إلا حديثاً فى ابن ماجة عن ابن عمر نصّ فيه على (الكافرون والإخلاص) وظاهر إسناده الصحة. إلا أنه معلول. قال الدارقطنيّ: أخطأ بعض رواته.

253. (833) **(6240)**- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm akşam namazında "Kul ya eyyühe'l-kâfirûn" ve "kul hüvallahü ahad" surelerini okurdu."*

★ **İMAMIN ARKASINDA KIRAAT**

6241 (٨٣٩) 254 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ. ح وَحَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَلِيُّ ابْنُ مُسْهِرٍ، جَمِيعاً عَنْ أَبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بـ (الْحَمْدُ لِلَّهِ) وَسُورَةٍ، فِي فَرِيضَةٍ أَوْغَيْرِهَا».

فى الزوائد: ضعيف. وفى إسناده أبو سفيان السعديّ. قال ابن عبد البر: أجمعوا على ضعفه. لكن تابع أبا سفيان قتادة، كما رواه ابن حبان فى صحيحه.

254. (839) **(6241)**- *Ebu Said radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissa-lâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İster farz ister nafilelerde olsun her rekatte "el-hamdülillahi Rabbi'l-alemin" suresi ile bir başka sure okumayanın namazı namaz değildir."**

6242 (٨٤١) 255 حدّثنا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السُّكَيْنِ. ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ السَّلْعِيُّ. ثنا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ صَلاَةٍ لاَ يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

255. (841) **(6242)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İçinde Fatiha suresi okunmayan her namaz noksandır, noksandır."**

AÇIKLAMA:

Namazda kıraat farz ise de teferruatta bazı ihtilaflar mevcuttur. Cemaat halinde olsun, münferid halde olsun, farz namaz olsun, nafile namaz olsun hepsinde Fati-

ha'nın gerekli olduğunu bu hadisten anlamaktayız. Önceki hadis, Fatiha'dan başka bir surenin okunmasını da gerekli göstermektedir. Ancak alimler başka rivayetleri de değerlendirerek, farklı hükümlere gitmişlerdir: Zamm-ı sureyi cumhûr sünnet telâkki eder, Hanefîler ve diğer bazı alimler, zamm-ı sureyi de vacib addetmişlerdir; bu, üç ayet veya üç ayet uzunluğunda bir ayet de olabilir.

6243 (٨٤٢) 256 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيى، عَنْ يُونُسَ ابْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أَقْرَأُ وَالْإِمَامُ يَقْرَأُ؟ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ: أَفِي كُلِّ صَلاَةٍ قِرَاءَةٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «نَعَمْ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَجَبَ هٰذَا.

في الزوائد: قال المزّيّ: هو موقوف. ثم قال: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات.

256. (842) **(6243)**- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Bir adam kendisine: "Namazda imam okurken ona uyan kimse de Kur'ân'dan okur mu?" diye sormuş, o da şu cevabı vermiştir: "Bir adam, Aleyhissalâtu vesselâm'a her namazda kıraat var mı?" diye sormuştu da Aleyhissalâtu vesselâm'dan:* **"Evet!"** *cevabını almıştı. Bunun üzerine cemaatten biri de: "Bu vacip oldu" demişti."*

6244 (٨٥٠) 257 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ، فَقِرَاءَةُ الْإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ».

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفيّ، كذاب والحديث مخالف لما رواه الستة من حديث عبادة.

257. (850) **(6244)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Kim imama uymuş ise, imamın kıraatı onun da kıraatidir"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

İmama uyan kimsenin kıraatte bulunup bulunamayacağı hususunda farklı rivayetler gelmiştir. Son iki rivayette de görüldüğü üzere, *Hz. Câbir*'den iki zıt görüş rivayet edilmektedir. Şarihler, ikinci hadisin daha sahih olduğunu belirtirler.

Netice olarak, *Ebu Hanîfe, Sevrî, İbnu Uyeyne* ve Malikîlerden *İbnu Veheb* ile diğer bir grup alim: *"Cehri ve hafî hiçbir namazda imama uyan kimse ne Fatiha ne de zamm-ı sure hiçbir şey okumaz"* diye hükmetmiştir. *İmam Malik, Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel ve İshak İbnu Râhüye, Evzâî, Makhûl* ve *Ebu Sevr* gibi diğer birkı-

sım ülemâ ise: *"İmama uyan kişi, gizli, açık bütün namazların her rekatinde Fatiha okumalıdır, vaciptir"* diye hükmetmiştir. Bu mevzuda: *"İmama uyan kişi, hafî namazlarda kıraat eder, cehride etmez"* veya *"gizli namazlarda veya cehrî de olsa imamı işitmediği hallerde kıraat eder, işittiği açık namazlarda etmez"* gibi başka görüşler de ileri sürülmüştür.

Hanefîler imama uyan kimsenin, kıraat hafi olsun, cehrî olsun Kur'ân okumasını *tahrimen mekruh* addetmiştir.

★ AMİN'İ CEHREN SÖYLEMEK

6245 (٨٥٣) 258 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ، ابْنِ عَمِّ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: تَرَكَ النَّاسُ التَّأْمِينَ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ» قَالَ: «آمِينَ» حَتَّى يَسْمَعَهَا أَهْلُ الصَّفِّ الْأَوَّلِ. فَيَرْتَجُّ بِهَا الْمَسْجِدُ.

فى الزوائد: فى إسناده أبو عبد اللّه، لا يُعرف وبشر، ضعّفه أحمد وقال ابن حبان: يروى الموضوعات. والحديث رواه ابن حبان فى صحيحه بسند آخر.

258. (853) **(6245)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"İnsanlar amin demeyi terkettiler. Halbuki Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, namazda* **"gayri'l-mağdubu aleyhim ve la'd-dâllîn"** *deyince amin derdi, bunu ön saftakiler işitirdi, sonra mescid amin sesiyle dalgalanırdı."*

6246 (٨٥٤) 259 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا ابْنُ أَبِى لَيْلَى، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ حُجَيَّةَ بْنِ عَدِىٍّ، عَنْ عَلِىٍّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ «وَلاَ الضَّالِّينَ» قَالَ «آمِينَ».

فى الزوائد: فى سنده ابن أبى ليلى، هو محمد بن أبى عبد الرحمن بن أبى ليلى، ضعّفه الجمهور. وقال أبو حاتم: محله الصدق. وباقى رجاله ثقات.

259. (854) **(6246)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "Ve la'd-dâllîn" deyince amin dediğini işittim."*

6247 (٨٥٦) 260 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ثنا سُهَيْلُ بْنُ أَبِى صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ،

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا حَسَدَتْكُمُ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدَتْكُمْ عَلَى السَّلاَمِ وَالتَّأْمِينِ».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات. احتج مسلم بجميع رواته.

260. (856) (6247)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ*'nın anlattığına göre:: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Yahudiler, sizi, selamınız ve amin deyişiniz sebebiyle kıskandıkları kadar bir başka şey için kıskanmamışlardır"** *buyurmuşlardır."*

6248 (٨٥٧) 261 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلاَّلُ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَأَبُو مُسْهِرٍ؛ قَالاَ: ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ صُبَيْحٍ الْمُرِّيُّ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا حَسَدَتْكُمُ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدَتْكُمْ عَلَى آمِينَ. فَأَكْثِرُوا مِنْ قَوْلِ آمِينَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لاتفاقهم على ضعف طلحة بن عمرو.

261. (857) (6248)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yahudiler sizi, amin deyişiniz kadar bir başka şey için kıskanmazlar. Öyleyse amin sözünü çok söyleyin."**

AÇIKLAMA:

Kaydedilen son dört hadis, namazda amin demenin ehemmiyetine dikkat çekmektedir. Önceki rivayetler, "amin"i *Resûlullah* ve ashabının cehrî yaptıklarını ifade etmektedir.

★ RÜKUYA GİDERKEN RÜKUDAN KALKARKEN ELLERİ KALDIRMA

6249 (٨٦٠) 262 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ؛ قَالاَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الصَّلاَةِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ حِينَ يَفْتَتِحُ الصَّلاَةَ، وَحِينَ يَرْكَعُ، وَحِينَ يَسْجُدُ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف. وفيه رواية إسماعيل بن عياش عن الحجازيين، وهى ضعيفة.

262. (860) (6249)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, namazda, iftitah tekbiri sırasında ellerini omuzlarının hizasına kadar kaldırdığını gördüm. Rüku sırasında da, (rükûdan) secdeye gitme) sırasında da aynı şekilde kaldırıyordu."*

6250 (٨٦١) 263 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا رِفْدَةُ بْنُ قُضَاعَةَ الْغَسَّانِيُّ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عُمَيْرِ بْنِ حَبِيبٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ، فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ.

في الزوائد: هذا إسناد فيه رفدة بن قضاعة، وهو ضعيف. وعبد الله لم يسمع من أبيه حكاه العلائي عن ابن جريج.

263. (861) **(6250)**- *Umayr İbnu Habîb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm farz namazda, her tekbir ile beraber ellerini kaldırırdı."*

6251 (٨٦٥) 264 حدّثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ رِبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عِنْدَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. لاتفاقهم على ضعف عمر بن رباح.

264. (865) **(6251)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her tekbir sırasında ellerini kaldırırdı."*

6252 (٨٦٦) 265 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ، وَإِذَا رَكَعَ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله رجال الصحيحين. إلا أن الدارقطني أعلّه بالوقف، وقال: لم يروه عن حميد مرفوعا، غير عبد الوهاب. والصواب من فعل أنس. وقد رواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحيهما.

265. (866) **(6252)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, namaza girdiği vakit ve rükuya giderken ellerini kaldırırdı."*

AÇIKLAMA:

Şarihler, bu hadislerin, az farklı ifadelerle aynı şeyleri ifade ettiğini belirtirler. Böylece namazın bir halinden diğer bir haline geçerken getirilen tekbirler sırasında ellerin kaldırıldığı belirtilmiş olmaktadır: Namaza başlarken, rükua giderken, secdeye gitmek için rükudan kalkarken el kaldırmak gerekir. Rükudan kalkarken tekbir getirilmez ise de, başka rivayetlerdeki sarahat böyle bir yorumu ilave etmeyi gerektirmiştir. *Ebu Hanîfe hazretleri İbnu Mes'ud*'dan gelen bir rivayeti esas alarak sadece iftitah tekbirinde elleri kaldırmayı esas almıştır.

6253 (٨٦٨) 266 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلاَةَ رَفَعَ يَدَيْه. وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَ ذٰلِكَ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَ مِثْلَ ذٰلِكَ. وَرَفَعَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ يَدَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ.

فى الزوائد: رجاله ثقات.

266. (868) **(6253)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma, namaza başlarken ellerini kaldırırdı. Rükuya gidince, rükudan başını kaldırınca aynı şekilde ellerini kaldırırdı ve derdi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı bu şekilde yapıyor gördüm." İbrahim İbnu Tahmân ellerini kulaklarına kadar kaldırırdı."*

★ NAMAZDAKİ RÜKÛ

6254 (٨٧١) 267 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُلاَزِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ؛ قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَبَايَعْنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. فَلَمَحَ بِمُؤْخِرِ عَيْنِهِ رَجُلاً لاَ يُقِيمُ صَلاَتَهُ، يَعْنِ صُلْبَهُ، فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ الصَّلاَةَ، قَالَ «يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ! لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لاَ يُقِيمُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات. ورواه ابن خزيمة وابن حبان فى صحيحيهما.

267. (867) **(6254)**- *Ali İbnu Şeybân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Kavmimizin heyetiyle Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldik. Ona biat ettik ve arkasında namaz kıldık. Aleyhissalâtu vesselâm namazını tam yapmayan yani rüku ve secdede belini düzgün tutmayan bir adama gözünün ucuyla baktı. Resûlullah namazı kılınca:* **"Ey müslümanlar, rükû ve secdede belini düzgün tutmayan kimsenin namazı namaz değildir"** *dedi."*

6255 (٨٧٢) 268 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ رَاشِدٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ وَابِصَةَ بْنَ مَعْبَدٍ؛ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي. فَكَانَ إِذَا رَكَعَ سَوَّى ظَهْرَهُ، حَتَّى

لَوْ صُبَّ عَلَيْهِ الْمَاءُ لاَسْتَقَرَّ.

فى الزوائد: فى إسناده طلحة بن زيد، قال البخارىّ وغيره: منكر الحديث. وقال أحمد بن المدينىّ: يضع الحديث.

268. (872) (6255)- *Vâbısa İbnu Ma'bed radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılarken gördüm, rükû yapınca sırtını (başını) dümdüz yapıyordu. Öyle ki üzerine su dökülecek olsa öyle sabit kalacaktı."*

★ ELLERİ DİZLER ÜZERİNE KOYMA

6256 (٨٧٤) 269 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِى الرِّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْكَعُ فَيَضَعُ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، وَيُجَافِى بِعَضُدَيْهِ.

فى الزوائد: فى إسناده حارثة بن أبى الرجال، وقد اتفقوا على ضعفه.

269. (874) (6256)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm rükû sırasında ellerini diz kapakları üzerine koyar, pazularını da (karnından yanlara doğru) uzaklaştırırdı."*

★ RÜKUDAN DOĞRULURKEN NE OKUMALI?

6257 (٨٧٩) 270 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّىُّ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِى عُمَرَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ: ذُكِرَتِ الْجُدُودُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِى الصَّلاَةِ. فَقَالَ رَجُلٌ: جَدُّ فُلاَنٍ فِى الْخَيْلِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلاَنٍ فِى الْإِبِلِ وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلاَنٍ فِى الْغَنَمِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلاَنٍ فِى الرَّقِيقِ. فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاَتَهُ، وَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ آخِرِ الرَّكْعَةِ، قَالَ «اَللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَاشِئْتَ مِنْ شَىْءٍ بَعْدُ. اَللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ. وَلاَ مُعْطِىَ لِمَا مَنَعْتَ. وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» وَطَوَّلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَوْتَهُ بِـ (الجَدِّ) لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ كَمَا يَقُولُونَ.

فى الزوائد: فى إسناده أبو عمر، وهو مجهول لا يعرف حاله.

270. (879) (6257)- *Ebu Cuheyfe* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazdayken, yanında nasiblerden bahis açıldı. Bir adam: "Falanın nasibi atlar-*

dadır" dedi. Bir diğeri: "Falanın nasibi de develerdedir" dedi. Bir başkası da: "Falanın nasibi koyunlardadır" dedi. Bir diğeri "Falanın nasibi köledEdir" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm namazını kılıp son rek'at(ın rükûun)dan başını kaldırınca: **"Ey Rabbimiz! Semâvât ve arz dolusu, daha başka dileyeceğin şeyler dolusu hamdimiz sanadır. Ey Rabbimiz! Senin verdiğine mani olacak yoktur. Men ettiğin şeyi de verecek yoktur. Nasib sahibinin de bir faydası yoktur. Nasibi veren de sensin"** *dedi ve Aleyhissalatu vesselâm onlara, dediklerinin doğru olmadığını duyurmak için sesini nasib kelimesinde uzattı."*

★ İKİ SECDE ARASINDA OTURMA

6258 (٨٩٦) 271 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ.
أَنْبَأَنَا الْعَلاَءُ أَبُو مُحَمَّدٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ
«إِذَا رَفَعْتَ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَلاَ تُقْعِ كَمَا يُقْعِي الْكَلْبُ ضَعْ أَلْيَتَيْكَ بَيْنَ
قَدَمَيْكَ. وَأَلْزِقْ ظَاهِرَ قَدَمَيْكَ بِالأَرْضِ».

في الزوائد: في إسناده العلاء، قال ابن حبان والحاكم فيه: إنه يروى عن أنس أحاديث موضوعة.
وقال فيه البخاريّ وغيره: منكر الحديث وقال ابن المدينيّ: كان يضع الحديث.

271. (896) **(6258)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana:* **"Başını secdeden kaldırınca, köpeğin ayaklarını dikip mak'adının üzerine oturduğu şekilde oturma. Kabalarını ayaklarının arasına al ve ayaklarının üst kısmını yere yapıştır"** *buyurdular."*

★ İKİ SECDE ARASINDA NE DEMELİ?

6259 (٨٩٨) 272 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ
صَبِيحٍ، عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَلاَءِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ أَبِي ثَابِتٍ يُحَدِّثُ عَنْ
سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ
فِي صَلاَةِ اللَّيْلِ «رَبِّ اغْفِرْلِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْزُقْنِي وَارْفَعْنِي».

في الزوائد: رجاله ثقات. إلا أن حبيب بن أبي ثابت كان يدلّس، وقد عنعنه. وأصله في أبي داود
والترمذيّ.

272. (898) **(6259)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gece namazında, iki secde arasında:* **"Rabbi'ğ-fir lî ver'hamnî vecburnî ve'rzuknî verfa'nî (Rabbim! Beni mağfiret et, bana rahmet buyur, kırıklarımı iyileştir bana rızık ver. derecemi yükselt)"** *diye dua ederdi."*

★ PEYGAMBER'E SALÂVÂT

6260 (٩٠٦) 273 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ بَيَانٍ. ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَحْسِنُوا الصَّلاَةَ عَلَيْهِ. فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ لَعَلَّ ذٰلِكَ يُعْرَضُ عَلَيْهِ. قَالَ فَقَالُوا لَهُ: فَعَلِّمْنَا قَالَ: قُولُوا: اَللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلاَتَكَ وَرَحْمَتَكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، إِمَامِ الْخَيْرِ، وَقَائِدِ الْخَيْرِ، وَرَسُولِ الرَّحْمَةِ. اللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَغْبِطُهُ بِهِ الأَوَّلُونَ وَالآخِرُونَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

في الزوائد. رجاله ثقات. إلا أن المسعوديّ اختلط بآخر عمره، ولم يتميز حديثه الأول من الآخر، فاستحق الترك، كما قاله ابن حبان.

273. (906) **(6260)**- *Abdullah İbnu Meş'ud radıyallahu anh* şöyle dedi: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a salâvât okuyunca salâvâtı güzel yapın. Zira siz bilemezsiniz, belki bu salâvâtınız ona arzedilir."*

Kendisine: "Öyleyse (güzel olan salâvâtı) bize öğretin!" dediler. O da: "Şöyle söyleyin: Allahümme'c'al salâteke ve rahmeteke ve berekâtike alâ seyyidi'l-mürselîn ve imâmi'l-Muttakîn ve hatemi'n-nebiyyîn Muhammedin abdike ve Resulike imâmı'l-hayri ve kâidi'l-hayrı ve Resuli'r-rahmeti.

Allahümme'b'ashu makâmen mahmûden yağbituhu bihi'l-evvelûn ve'l-âhirûn.

Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kemâ sallayte alâ İbrahime ve alâ al-i İbrahime inneke hamidun mecid.

Allahümme bârik alâ Muhammedin ve ala âli Muhammedin kemâ barekte alâ İbrahime ve alâ âl-i İbrahime inneke hamidun mecid.

(Allahım, salâtını, rahmetini, bereketlerini peygamberlerin efendisi, müttakilerin imamı ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed'e kıl. O senin kulun ve elçindir, hayrın imamı, hayrın komutanı, ve rahmet peygamberidir.

Allahım! Onu makam-ı Mahmud üzere dirilt, ondan önce gelenler de sonra gelenler de bu makamı sebebiyle ona gıbta ederler.

Allahım! Muhammed'e, Muhammed'in âline salât et, tıpkı İbrahim'e ve İbrahim'in âline salât ettiğin gibi. Sen hamîd ve mecîdsin.

Allahım, Muhammed'i ve Muhammed'in âlini mübarek kıl, tıpkı İbrahim'i ve İbrahim'in âlini mübarek kıldığın gibi, sen hamîd ve mecîdsin)."

6261 (٩٠٧) 274 حدّثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ الْحرِثِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ عُبَيْدِ اللّهِ. قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللّهِ بْنَ عَامِرِ بْنَ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصَلِّي عَلَيَّ إِلاَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ مَا صَلَّى عَلَيَّ. فَلْيُقِلَّ الْعَبْدُ مِنْ ذٰلِكَ أَوْ لِيُكْثِرْ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن عاصم بن عبيد اللّه، قال فيه البخارىّ وغيره: منكر الحديث.

274. (907) **(6261)**- *Amr İbnu Rabi'a radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bana salâvât okuyan bir mü'min yoktur ki ona melekler rahmet duası etmemiş olsun. Bu, bana salâvât okuduğu müddetçe devam eder. Öyleyse kul bunu, ister az ister çok yapsın!"**

6262 (٩٠٨) 275 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «مَنْ نَسِيَ الصَّلاَةَ عَلَيَّ خَطِىءَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: هذا إسناد ضعف، لضعف جبارة.

275. (908) **(6262)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim bana salâvât okumayı unutursa, cennetin yolunu terketmiş olur."

AÇIKLAMA:

Salât (veya salâvât) rahmet, mağfiret gibi değişik manalara gelir. Bunun geniş açıklaması daha önce yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ TEŞEHHÜDDE NE OKUMALI?

6263 (٩١٠) 276 حدّثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ. ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ لِرَجُلٍ «مَا تَقُولُ فِي الصَّلاَةِ؟» قَالَ: أَتَشَهَّدُ ثُمَّ أَسْأَلُ اللّٰهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَّا وَاللّٰهِ مَا أُحْسِنُ دَنْدَنَتَكَ وَلاَ دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. فَقَالَ «حَوْلَهَا نُدَنْدِنُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

276. (910) **(6263)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama:* **"Namazda (oturunca) ne diyorsun?"** *diye sordu. Adam: "Ben teşehhüdü okurum, sonra Allah'tan cenneti isterim, ateşe karşı O'na sığınırım. Ama vallahi, ben ne senin mırıldanmalarını ne de Muâz'ın mırıldanmalarını (sessizce yapılan dualar) bilmiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Biz de aynı şeyler etrafında mırıldanıyoruz"** *buyurdu."*

★ TEŞEHHÜDDE İŞARET

6264 (٩١٢) 277 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ خَلَّقَ الإِبْهَامَ وَالْوُسْطَى، وَرَفَعَ الَّتِي تَلِيهِمَا، يَدْعُوبِهَا فِي التَّشَهُّدِ.

فى الوزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

277. (912) **(6264)**- *Vâil İbnu Hucr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı gördüm. Teşehhüdde (sağ elinin) baş ve orta parmaklarını halka etmiş, bunları takiben gelen şehadet parmağını kaldırıp onunla dua ederken gördüm."*

★ NAMAZDA SELÂM

6265 (٩١٦) 278 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يَحْيَىٰ بْنُ آدَمَ ثنا أبو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ. حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ «السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ. السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

278. (916) **(6265)**- *Ammâr İbnu Yâsir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) sağına ve soluna selam veriyor, bu sırada yanağının beyazı görülecek kadar başını çeviriyordu. Selamda:* **"Esselamu aleyküm ve rahmetullahi, essalamu aleyküm ve rahmetullahi"** *diyordu."*

6266 (٩١٧) **279 حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: صَلَّى بِنَا عَلِيٌّ، يَوْمَ الْجَمَلِ، صَلاَةً ذَكَّرَنَا صَلاَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَسِينَاهَا. وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ تَرَكْنَاهَا. فَسَلَّمَ عَلَى يَمِينِهِ وَعَلَى شِمَالِهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أن أبا إسحاق كان يدلّس، واختلط بآخر عمره.

279. (917) **(6266)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bize Hz. Ali Cemel günü, öyle bir namaz kıldırdı ki, bu bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazını hatırlattı. Biz o namazı ya unutmuştuk yahut da tamamen terketmiştik. Zira Ali, sağına da soluna da selam verdi."*

★ NAMAZDA TEK TARAFA SELÂM

6267 (٩١٨) **280 حدّثنا** أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ، أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ. ثنا عَبْدُ الْمُهَيْمِنِ بْنُ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ سَلَّمَ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً تِلْقَاءَ وَجْهِهِ.

في الزوائد: إسناده عبد المهيمن، قال فيه البخاريّ: منكر الحديث.

280. (918) **(6267)**- *Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) bir kere önüne selam verdi."*

6268 (٩٢٠) **281 حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمِصْرِيُّ. ثنا يَحْيَ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ يَزِيدَ، مَوْلَى سَلَمَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فَسَلَّمَ مَرَّةً وَاحِدَةً.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يحي بن راشد.

281. (920) **(6268)**- *Seleme İbnu'l-Ekva' radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılarken gördüm. (Namazdan çıkarken) bir kere selam vermişti."*

AÇIKLAMA:

Namazın sonunda, namazdan çıkarken selam verilir. Birkısım rivayetler, biri sağa, biri de sola olmak üzere iki sefer selam vermeyi beyan ederken, birkısmı da bir kere selam vermeyi beyan eder. *İbnu Ömer, Enes, Hz. Aişe, Seleme İbnu'l-Ekva', Hasan Basri, İbnu Sîrin, Evzâî, Ömer İbnu Abdilazîz* gibi birkısım zâtlar tek selamın meşruluğuna hükmederler. Diğer pekçok alim de iki sefer selam vermeyi ifade eden rivayetlerin daha sıhhatli olduğuna hükmederek bunu esas almıştır. İhtilaf, her iki şeklin de cevazını ifade eder.

★ SELAMDAN SONRA NE OKUMALI?

6269 (٩٢٥) 282 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِى عَائِشَةَ، عَنْ مَوْلًى لِأُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ، إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ يُسَلِّمُ «اللّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ عِلْماً نَافِعاً، وَرِزْقاً طَيِّباً، وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. خلا مولى أم سلمة فإنه لم يسمع. و لم أر أحداً ممن صنف فى المبهمات ذكره، ولا أدرى ما حاله.

282. (925) **(6269)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sabah namazını kılınca, selam verirken şöyle derdi:* **"Allahümme es'elüke ilmen nâfi'an ve rızken tayyiben ve amelen mütekabbelen. (Ey Rabbim! Senden faydalı ilim, temiz rızık ve makbul amel talep ediyorum."**

★ NAMAZDAN ÇIKIŞ

6270 (٩٣١) 283 حدّثنا بِشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ. ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِىَّ ﷺ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ فِى الصَّلَاةِ.

فى الزوائد: رجاله ثقات. احتج مسلم برواية ابن شعيب عن أبيه عن جده، فالإسناد عنده صحيح.

283. (931) **(6270)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (namazdan çıkınca bazan) sağından, (bazan) solundan dönüp gittiğini gördüm."*

★ NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇİLMEZ

6271 (٩٤٦) 284 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ مَوْهِبٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ مَالَهُ فِي أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ، مُعْتَرِضاً فِي الصَّلاَةِ. كَانَ لِأَنْ يُقِيمَ مِائَةَ عَامٍ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْخَطْوَةِ الَّتِي خَطَاهَا»

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن عم عبيد الله بن عبد الرحمن، اسمه عبيد الله بن عبد الله، قال أحمد بن حنبل: أحاديثه مناكير. ولكن ابن حبان حصّ ضعف أحاديثه بما إذا روى عنه ابنه.

284. (946) (6271)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz, namaz kılan kardeşinin önünden geçmesinde nasıl bir günah bulunduğunu bilseydi, o adımı atmaktansa yüz yıl yerinde kalmak (nazarında) daha hayırlı olurdu."**

★ ÖNDEN GEÇEN NAMAZI BOZAR MI?

6272 (٩٤٨) 285 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، هُوَ قَاصٌّ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي حُجْرَةِ أُمِّ سَلَمَةَ. فَمَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ، أَوْ عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ. فَقَالَ بِيَدِهِ. فَرَجَعَ. فَمَرَّتْ زَيْنَبُ بِنْتُ أُمِّ سَلَمَةَ. فَقَالَ بِيَدِهِ هٰكَذَا. فَمَضَتْ. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ «هُنَّ أَغْلَبُ».

في الزوائد: في إسناده وضعف. ووقع في بعض النسخ عن أمه بدل عن أبيه. وكلاهما لايعرف.

285. (948) (6272)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ümmü Seleme'nin hücresinde namaz kılıyordu, önünden, Ebu Seleme'nin oğlu Ömer veya Abdullah geçmek istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eliyle işaret etti. Çocuk geri döndü. Derken Zeyneb Bintu Ümmü Seleme geçmek istedi. Resûlullah eliyle ona da işaret etti. Ama kızcağız geçti. Aleyhissalâtu vesselâm namazı kılınca:* **"Kadınlar (muhalefette ve istediklerini yapmada erkeklerden) baskındırlar"** *buyurdular."*

6273 (٩٥٠) 286 حدّثنا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ، أَبُو طَالِبٍ. ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ

النَّبِىِّ ﷺ؛ قَالَ: «يَقْطَعُ الصَّلاَةَ الْمَرْأَةُ وَالْكَلْبُ وَالْحِمَارُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. فقد احتج البخارىّ بجميع رواته.

286. (950) (**6273**)- *Hz. Ebu Hureyre* ve *Abdullah İbnu Muğaffel radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* **"(Namaz kılanın önünden geçen) kadın, köpek ve eşek, namazı keser"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Alimler, buradaki "kesme"yi *bozma* olarak değil, kesme olarak anlamış ve namaz kılanın önünden bu üç şeyden birinin geçmesi halinde namaz kılandaki huzurun kırılacağını söylemişlerdir.

6274 (٩٥٣) 287 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أَنْبَأَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. ثنا يَحْيَى، أَبُو الْمُعَلَّى، عَنِ الْحَسَنِ الْعُرَنِيِّ؛ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ، مَا يَقْطَعُ الصَّلاَةَ. فَذَكَرُوا الْكَلْبَ وَالْحِمَارَ وَالْمَرْأَةَ. فَقَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي الْجَدْيِ؟ إِنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّى يَوْماً. فَذَهَبَ جَدْىٌ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَبَادَرَهُ رَسُولُ اللّهِ ﷺ الْقِبْلَةَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، إلا أنه منقطع.

287. (953) (**6274**)- *Hasen el-Uranî* anlatıyor: *"Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ'nın yanında namazı kesen şeyler mevzubahis edilmiş, bu meyanda köpek, eşek ve kadın da sayılmıştı. Şunu söyledi: "***Oğlak hakkında ne dersiniz?** *Aleyhissalâtu vesselâm, bir gün namaz kılıyordu, önünden bir oğlak geçecekti, Resûlullah ondan evvel davranarak ileri geçip kıble duvarı ile arasını kapattı ve geçmesine mâni oldu."*

★ İMAMDAN ÖNCE RÜKU, SÜCUD

6275 (٩٦٢) 288 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبُو بَدْرٍ، شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ زِيَادِ ابْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ دَارِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى بُرْدَةَ، عَنْ أَبِى بُرْدَةَ، عَنْ أَبِى مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِنِّى قَدْ بَدَّنْتُ. فَإِذَا رَكَعْتُ فَارْكَعُوا. وَإِذَا رَفَعْتُ فَارْفَعُوا. وَإِذَا سَجَدْتُ فَاسْجُدُوا. وَلاَ أُلْفِيَنَّ رَجُلاً يَسْبِقُنِى إِلَى الرُّكُوعِ، وَلاَ إِلَى السُّجُودِ».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن دارماً قال فيه الذهبىّ: مجهول. وذكره ابن حبان فى الثقات.

288. (962) **(6275)**- *Ebu Mûsa* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben artık ihtiyarladım. Ben rükuya gittim mi siz de rükuya gidin. Rükudan kalktım mı siz de kalkın. Secde yaptım mı siz de secde yapın. Benden önce rükû ve secdeye giden kimseyi görmeyeyim."**

★ NAMAZIN MEKRUHLARI

6276 (٩٦٤) 289 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا ابْنُ فُدَيْكٍ. ثنا هٰرُونُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ الْهُدَيْرِ التَّيْمِيُّ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ مِنَ الْجَفَاءِ أَنْ يُكْثِرَ الرَّجُلُ مَسْحَ جَبْهَتِهِ، قَبْلَ الْفَرَاغِ مِنْ صَلاَتِهِ».

فى الزوائد: اتفقوا على ضعف هٰرون.

289. (964) **(6276)**- *Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişinin namazda iken (yapışan öteberiyi gidermek için) alnını silme işini çok yapması namazın edebine aykırıdır."**

6277 (٩٦٥) 290 حدّثنا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو قُتَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَإِسْرَائِيلُ ابْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحٰرِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «لاَ تُفَقِّعْ أَصَابِعَكَ وَأَنْتَ فِي الصَّلاَةِ».

فى الزوائد: فى السند الحارث الأعور، وهو ضعيف.

290. (965) **(6277)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Namazda iken sakın parmaklarını çıtlatma!"**

6278 (٩٦٨) 291 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ. وَلاَ يَعْوِي. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ مِنْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن سعيد، اتفقوا على ضعفه.

291. (968) **(6278)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz esneyince elini ağzına koysun ve (haaah! diyerek) ses çıkarmasın. Çünkü bu hale şeytan güler."**

6279 (٩٦٩) 292 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ

شَرِيكٍ، عَنْ أَبِى الْيَقْظَانِ، عَنْ عَدِىِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «الْبُزَاقُ وَالْمُخَاطُ وَالْحَيْضُ وَالنُّعَاسُ فِى الصَّلاَةِ، مِنَ الشَّيْطَانِ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو اليقظان، واسمه عثمان بن عمير، أجمعوا على ضعفه.

292. (969) **(6279)**- *Adiyy İbnu Sâbit, babası* kanalıyla dedesinden, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın şu sözünü rivayet etmiştir: **"Namazda tükürmek, sümkürmek, hayız haline girmek ve uyuklamak şeytandandır."**

★ CEMAAT İMAMI SEVMİYORSA?

6280 (٩٧١) **293 حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْأَرْحَبِىُّ. ثنا عُبَيْدَةُ ابْنُ الْأَسْوَدِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «ثَلاَثَةٌ لاَتَرْتَفِعُ صَلاَتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شِبْراً: رَجُلٌ أَمَّ قَوْماً وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ. وَامْرَأَةٌ بَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ وَأَخَوَانِ مُتَصَارِمَانِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

293. (971) **(6280)**- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Üç kişi vardırki bunların kıldıkları namaz, başlarından bir karış öte yükselmez: Kendisini sevmeyen kimselere namaz kıldıran kimse, kendisine kocası küs olarak geceyi geçiren kadın, birbirine küs iki kardeş."**

★ İKİ KİŞİ CEMAAT SAYILIR

6281 (٩٧٢) **294 حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَمْرِو بْنِ جَرَادٍ، عَنْ أَبِى مُوسَى الْأَشْعَرِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «اثْنَانِ، فَمَا فَوْقَهُمَا، جَمَاعَةٌ».

فى الزوائد: الربيع وَوَلَدُهُ بدر ضعيفان.

294. (972) **(6281)**- *Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İki ve daha fazlası bir cemaattir."**

6282 (٩٧٤) **295 حدّثنا** بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِىُّ. ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ. ثنا شُرَحْبِيلُ؛ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ يَقُولُ: كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّى الْمَغْرِبَ، فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَقَامَنِى عَنْ يَمِينِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده شرحبيل، ضعيف. ضعّفه غير واحد بل اتهمه بعضهم بالكذب. لكن ذكره ابن حبان فى الثقات. وأخرج هو وابن خزيمة فى صحيحيهما هذا الحديث من طريق شرحبيل.

295. (974) **(6282)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm akşam namazını kılıyordu, gelip hemen sol tarafına durdum, beni tutup sağına durdurdu."***

★ İMAMIN ARKASINDA DURMAK MÜSTEHABTIR

6283 (٩٧٧) 296 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ، لِيَأْخُذُوا عَنْهُ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات.

296. (977) **(6283)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, muhacirlerin ve ensarların, (namaz adabını) kendisinden almaları için, hemen peşine durmalarından hoşlanırdı."***

★ İMAMA VACİB OLAN

6284 (٩٨١) 297 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخُو فُلَيْحٍ. ثنا أَبُو حَازِمٍ؛ قَالَ: كَانَ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ يُقَدِّمُ فِتْيَانَ قَوْمِهِ، يُصَلُّونَ بِهِمْ. فَقِيلَ لَهُ: تَفْعَلُ، وَلَكَ مِنَ الْقِدَمِ مَالَكَ؟ قَالَ: إِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الإِمَامُ ضَامِنٌ. فَإِنْ أَحْسَنَ، فَلَهُ وَلَهُمْ. وَإِنْ أَسَاءَ، يَعْنِى، فَعَلَيْهِ وَلاَ عَلَيْهِمْ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الحميد، اتفقوا على ضعفه.

297. (981) **(6284)**- *Ebu Hâzım* anlatıyor: ***"Yüce sahabi Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî kavminin gençlerini namaz kıldırmak için öne geçirirdi. Kendisine: "Senin İslamiyet'te hatırı sayılır bir önceliğin (kıdem) olduğu halde niye böyle yapıyorsun?" diye soruldu. Şu cevabı verdi: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:*** **"İmam zamin (kefil)dir. Eğer namazı iyi kıldırırsa sevap hem onadır, hem cemaatedir. Şayet fena kıldırırsa vebali kendinedir, cemaate değildir."**

★ İMAM NAMAZI KISALTIR

6285 (٩٩٠) 298 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِى كَرِيمَةَ الْحَرَّانِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُلاَثَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِى الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّى لأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِىِّ فَأَتَجَوَّزُ فِى الصَّلاَةِ».

فى الزوائد: عثمان بن أبى العاص، فى إسناده مقال. قال المزّى فى التهذيب: قيل لم يسمع الحسن من عثمان اهـ. ومحمد بن عبد الله بن علاثة، وإن وثقه ابن معين وابن سعد، فقد ضعفه الدار قطنىّ. والأزدىّ كذبه. وابن حبان قال: يروى الموضوعات عن الثقات. لا يحتمل ذكره إلا على وجه القدح فيه، وباقى رجاله ثقات.

298. (990) (6285)- *Osman İbnu Ebi'l-Âs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben namazda çocuk ağlaması işitir, bunun üzerine kıraatimi kısa tutarım."**

★ SAFLARI DÜZELTME

6286 (٩٩٥) 299 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصِلُونَ الصُّفُوفَ. وَمَنْ سَدَّ فُرْجَةً رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً».

فى الزوائد: الحديث من رواية إسماعيل بن عياش، عن الحجازيين، وهى ضعيفة.

299. (995) (6286)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Şurası muhakkak ki, (namazda) safları dolduranlara Allah rahmet kılar, melekler de günahlarının örtülmesi için dua ederler. Kim de safdaki bir gediği doldurursa, bu ameli sebebiyle Allah onun cennetteki makamını bir derece yükseltir."

★ ÖN SAFIN FAZİLETİ

6287 (٩٩٧) 300 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ: قَالَ: ثنا شُعْبَةُ. قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْسَجَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ يَقُولُ «إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ».

فى الزوائد: إسناد حديث البراء صحيح، رجاله ثقات.

300. (997) **(6287)**- *Berâ İbnu Âzib* ve *Abdurrahman İbnu Avf radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:* **"Allah ve melekleri ilk safta namaz kılanlara salât ederler."**

★ KADINLARIN SAFLARI

6288 (١٠٠١) 301 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ مُقَدَّمُهَا. وَشَرُّهَا مُؤَخَّرُهَا. وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ مُؤَخَّرُهَا. وَشَرُّهَا مُقَدَّمُهَا».

قال السندىّ: هذا الحديث من الزوائد. كما يفهم من الزوائد. لكنه لم يبين حال إسناده.

301. (1001) **(6288)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Erkeklerin saflarının en hayırlısı en öndeki saftır, en hayırsızı da en arkadakidir. Kadınların saflarının en hayırlısı en geride olanıdır, en kötüsü de en önde olanıdır."**

★ SÜTUNLAR ARASINDA SAF

6289 (١٠٠٢) 302 حدّثنا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ، أَبُو طَالِبٍ. ثنا أَبُو دَاوُدَ، وَأَبُو قُتَيْبَةَ. قَالاَ: ثنا هٰرُونُ ابْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كُنَّا نُنْهَى أَنْ نَصُفَّ بَيْنَ الصَّوَارِى، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَنُطْرَدُ عَنْهَا طَرْداً.

فى الزوائد: فى إسناده هرون، وهو مجهول كما قال أبو حاتم. والحديث رواه أصحاب السنن الأربعة، ماخلا ابن ماجة، من حديث أنس.

302. (1002) **(6289)**- *Kurre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında, sütunlar arasında saf teşkil etmekten men edilir, sütunların olduğu yerden kovulurduk."*

AÇIKLAMA:

Sütunlar arasında namaz kılmanın mekruh addediliş sebebi farklı yorumlara tabi tutulmuştur: ***"Saf, sütunlar sebebiyle kesilecektir"*, *"Sütunlar arası, ayakkabıla-***

rın yeridir", "Burası mü'min cinlerin yeridir..." Hepsi de burada namaz kılmanın mekruh olduğunda birleşir.

★ SAFIN GERİSİNDE TEK DURULMAZ

6290 (١٠٠٣) 303 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُلاَزِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ. قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَبَايَعْنَاهُ. وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. ثُمَّ صَلَّيْنَا وَرَاءَهُ صَلاَةً أُخْرَى. فَقَضَى الصَّلاَةَ. فَرَأَى رَجُلاً فَرْداً يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ. قَالَ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ حِينَ انْصَرَفَ قَالَ «اسْتَقْبِلْ صَلاَتَكَ. لاَ صَلاَةَ لِلَّذِي خَلْفَ الصَّفِّ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

303. (1003) **(6290)**- *Ali İbnu Şeyban* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitmek üzere kavmimizin yola çıkardığı heyet olarak yola çıkıp Resûlullah'ın yanına geldik. Ona biat ettik, arkasında namaz kıldık. Sonra arkasında bir başka namaz daha kıldık. Namaz bitmişti. Safın gerisinde tek başına namaz kılan birini gördü. Aleyhissalâtu vesselâm, adam gideceği zaman yanında durarak:* **"Namazına (yeniden) yönel! Çünkü safın gerisinde tek başına kılanın namazı yoktur!"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Hadis, cemaatle namaz kılarken, imama safın dışında uyan kimsenin namazının sahih olmayacağını ifade eder. Bu husus ihtilaflıdır. Cumhûr, başka hadislere de dayanarak safın dışında imama uyan kimsenin namazını sahih fakat mekruh addeder. *İmam Azam: "Safta yer bulamayan bekler, rükudan önce biri gelirse onunla saf yapar, gelmezse, saftan birini geri çeker onunla saf yapıp, tek başına mekruh namaz kılmaktan kendini korur"* demiştir.

★ SAFIN SAĞ TARAFI

6291 (١٠٠٧) 304 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ، أَبُو جَعْفَرٍ. ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ الْكِلاَبِيُّ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ مَيْسَرَةَ الْمَسْجِدِ تَعَطَّلَتْ. فَقَالَ

النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ عَمَّرَ مَيْسَرَةَ الْمَسْجِدِ، كُتِبَ لَهُ كِفْلاَنِ، مِنَ الْأَجْرِ».

فى الزوائد: فى إسناده ليث بن أبى سليم، ضعيف.

304. (1007 **(6291)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Caminin sol kısmı (cemaatsiz) boş kaldı" denmişti. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Mescidin sol kısmını ihya edene iki kat sevap vardır!"** *buyurdular."*

★ KIBLE

6292 (١٠١٠) 305 **حدّثنا** عَلْقَمَةُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارِمِيُّ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَهْراً. وَصُرِفَتِ الْقِبْلَةُ إِلَى الْكَعْبَةِ بَعْدَ دُخُولِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ بِشَهْرَيْنِ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ أَكْثَرَ تَقَلُّبَ وَجْهِهِ فِي السَّمَاءِ. وَعَلِمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِ نَبِيِّهِ ﷺ أَنَّهُ يَهْوَى الْكَعْبَةَ. فَصَعِدَ جِبْرِيلُ. فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ وَهُوَ يَصْعَدُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. يَنْظُرُ مَا يَأْتِيهِ بِهِ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ – قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ. الآية – فَأَتَانَا آتٍ، فَقَالَ: إِنَّ الْقِبْلَةَ قَدْ صُرِفَتْ إِلَى الْكَعْبَةِ. وَقَدْ صَلَّيْنَا رَكْعَتَيْنِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَنَحْنُ رُكُوعٌ فَتَحَوَّلْنَا. فَبَنَيْنَا عَلَى مَامَضَى مِنْ صَلاَتِنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَاجِبْرِيلُ! كَيْفَ حَالُنَا فِي صَلاَتِنَا إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ؟» فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ – وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ –.

(عن أبى إسحاق الخ) قال السندىّ: قال الحافظ فى فتح البارى: قد جاء سماع أبى إسحاق عن البراء فى غير هذا الحديث، فلا ضعف فيه من تدليس أبى إسحاق. ذكره فى كتاب الإيمان.

وفى الزوائد: حديث البراء صحيح، ورجاله ثقات.

305. (1010) **(6292)**- *el-Berâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte Beytu'l-Makdis'e doğru onsekiz ay namaz kıldık. Medine'ye girişinden iki ay sonra kıble istikameti Ka'be'ye çevrildi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Beytü'l-Makdis'e müteveccihen namaz kılarken yüzünü çokça semaya çeviriyordu. Allah Teâla hazretleri, Peygamberinin kalbinden geçeni yani, Ka'be'ye*

yönelme arzusunu bildi. Bir gün Cebrail aleyhisselam (göğe doğru) yükseldi. Resûlullah aleyhisalâtu vesselâm, o yerle gök arasında yükselirken onu gözüyle takip etmeye başladı, onun nasıl bir vahiy getireceğini gözetliyordu. Derken aziz ve celil olan Allah قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِى السَّمَاءِ **"Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu görüyoruz..."** (Bakara 144) *ayetini indirdi. Biz, Beytu'l-Makdis'e doğru farzın iki rek'atini kılmış tam rükûda iken, bir adam gelip: "Kıble, Ka'be'ye doğru çevrilmiştir!" haberini getirdi. Derhal yönlerimizi çevirdik. Namazımızı yenilemeyip kıldığımız kısmın devamını tamamladık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ey Cibril! Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığımız namazlarımızın hali ne olacak?"** *diye sordu. Bunun üzerine de, Allah Teâla hazretleri:* " وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيعَ اِيمَانَكُمْ **"Allah sizin (daha önce Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığınız) namazları zayi etmeyecektir"** (Bakara 143) *ayetini inzal buyurdu."*

★ TAHİYYETÜ'L-MESCİD

6293 (١٠١٢) **306 حدّثنا** إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ؛ قَالاَ: ثنا ابْنُ أَبِى فُدَيْكٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلاَ يَجْلِسْ حَتَّى يَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ».

في الزوائد: رجاله ثقات، إلا أنه منقطع. قال أبو حاتم: المطلب بن عبد الله عن أبي هريرة، مرسل.

306. (1012) **(6293)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz mescide girince iki rek'at namaz kılmadan oturmasın."**

AÇIKLAMA:

Fakihlerin *tahiyyetü'l-mescid* dedikleri bu namazı kılmak sünnettir. Mescide giren kimse sünnet veya farz herhangi bir namaz kılsa, tahiyyetü'l-mescid sevabını alır, ayrıca bunu da kılmak gerekmez. Bu namaz en az iki rek'attir, dileyen fazla da kılabilir.

★ NAMAZ KILARKEN TÜKÜRÜLMEZ

6243 (١٠٢٣) **307 حدّثنا** هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، وَعَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ؛ قَالاَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِى وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ أَنَّهُ رَأَى شَبَثَ بْنَ رِبْعِيٍّ بَزَقَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: يَا شَبَثُ! لاَ تَبْزُقْ بَيْنَ يَدَيْكَ. فَإِنَّ رَسُولَ

اللّهِ ﷺ كَانَ يَنْهى عَنْ ذٰلِكَ، وَقَالَ «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّى أَقْبَلَ اللّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، حَتَّى يَنْقَلِبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سُوءٍ».

فى الزوائد: رجال إسنادهَ ثقات.

307. (1023) (**6294**)- *Hz. Huzeyfe radıyallahu anh*'ın anlattığına göre, *"Şebese İbnu'r-Rıb'iyy'in önüne tükürdüğünü görmüş ve: "Ey Şebese! Önüne tükürme, zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bundan yasaklamış ve:* **"Kişi namaza durduğu vakit Allah Teâla hazretleri ona veçhinden yönelir"** *buyurmuştur dedi."*

AÇIKLAMA:

Hadis, namaza duran kimseye Cenab-ı Hakk'ın rahmetini tecelli ettirdiğini belirtmektedir. Bu tecellinin kişinin kıble cihetinden vâki olacağı iş'ar buyrulmaktadır. Bu sebeple namaza duran kişinin kıble cihetinin ayrı bir kudsiyeti vardır: Önünden geçilmez, ateşe, insana karşı durulmaz, bir sütre konmalıdır, kıble cihetine tükürülmemelidir vs. Pekçok hadis, namaz kılan kimsenin kıble cihetinin ehemmiyetini belirtir. Namazda esas olan huzurî tefekkür büyük ölçüde kıble cihetiyle alâkalıdır.

★ SECCADE ÜZERİNDE NAMAZ

6295 (١٠٣٠) **308 حدّثنا** حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيىٰ. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. حَدَّثَنِى زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ؛ قَالَ: صَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ، وَهُوَ بِالْبَصْرَةِ عَلَى بِسَاطِهِ. ثُمَّ حَدَّثَ أَصْحَابَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّى عَلَى بِسَاطِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده زمعة، وهو ضعيف وإن روى له مسلم. فإنما روى له مقروناً بغيره. فقد ضعّفه أحمد وابن معين وغيره.

308. (1030) (**6295**)- *Amr İbnu Dinar rahimehullah* anlatıyor: *"İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ Basra'da halısı üzerinde namaz kıldı, sonra arkadaşlarına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, halısı üzerinde namaz kıldığını söyledi."*

★ SICAKTA-SOĞUKTA ELBİSEYE SECDE

6296 (١٠٣١) **309 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِىُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِى حَبِيبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ؛ قَالَ: جَاءَنَا النَّبِىُّ ﷺ. فَصَلَّى بِنَا فِى مَسْجِدِ بَنِى عَبْدِ الْأَشْهَلِ، فَرَأَيْتُهُ وَاضِعاً يَدَيْهِ

عَلَى ثَوْبِهِ، إِذَا سَجَدَ.

في الزوائد: في إسناده عن عبد الله بن عبد الرحمن عن أبيه عن جده ثابت بن الصامت، كما في الرواية الآتية، فهذا إسناد متصل.

309. (1031) **(6296)**- *Abdullah İbnu Abdirrahmân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve Benî Abdileşhel mescidinde bize namaz kıldırdı. Secde edince ellerini elbisesinin üzerine koyduğunu gördüm."*

6297 (١٠٣٢) **310** حدّثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ. أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْأَشْهَلِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فِي بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ وَعَلَيْهِ كِسَاءٌ مُتَلَفِّفٌ بِهِ. يَضَعُ يَدَيْهِ عَلَيْهِ. يَقِيهِ بَرْدَ الْحَصَى.

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن إسماعيل الأشهلي، قال فيه البخاريّ: منكر الحديث. وضعّفه غيره. ووثقه أحمد والعجليّ. وعبد الله بن عبد الرحمن، لم أر من تكلم فيه ولا من وثّقه. وباقي رجاله ثقات. قال سنديّ: قلت وبالجملة، فحديث السجود على التراب ثابت. والتكلم إنما هو في خصوص هذا الحديث. فالوجه قول من جوّز ذلك.

310. (1032) **(6297)**- *Sâbit İbnu Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir elbiseye bürünmüş olarak Benî Abdileşhel kabilesinde namaz kıldı. (Secdede) çakılların soğukluğundan korunmak maksadıyla ellerini elbisesinin üzerine koymuştu."*

AÇIKLAMA:

Secde sırasında alın ve ellerin yere konması esas ise de, soğuk veya sıcak sebebiyle imkânsızlık durumunda, giyilen elbisenin bir kenarı üzerine alın veya ellerin konabileceğine hükmedilmiştir. *Ebu Hanîfe* ve cumhûrun görüşü budur.

★ NAMAZDA UYARI TESBİHİ-EL ÇIRPMASI

6298 (١٠٣٦) **311** حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ. وَعُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلنِّسَاءِ فِي التَّصْفِيقِ، وَلِلرِّجَالِ فِي التَّسْبِيحِ.

في الزوائد: إسناده حسن.

311. (1036) **(6298)**- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda, (ihtiyaç halinde), kadınların ellerini çırpmasına, erkeklerin de "sübhanallah!" demesine ruhsat tanıdı."*

AÇIKLAMA:

Namazda imam, bir hata yapacak olsa, cemaatten erkekler *sübhanallah!* diye ikaz ederler. Bu ibare zikir olduğu için namazı bozmaz. Böyle bir durumda, bu hadis kadınların ellerini çırparak uyarıda bulunmasına ruhsat tanır. Şafiiler ve Hanbeliler bu hadisi esas almıştır. Ancak Hanefîler ve Malikîler başka delillere dayanarak kadın ve erkek her ikisinin de *sübhanallah* diyerek uyarı yapması gerektiğine hükmetmişlerdir. *Ebu Hanife* el çırpmanın namazı bozacağına hükmeder.

★ AYAKKABIYLA NAMAZ

6299 ١٠٣٧ 312 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ؛ قَالَ: كَانَ جَدِّي، أَوْسٌ، أَحْيَاناً يُصَلِّي. فَيُشِيرُ إِلَيَّ وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ. فَأُعْطِيهِ نَعْلَيْهِ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

312. (1037) **(6299)**- *İbnu Ebî Evs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Dedem Evs es-Sakafî, namaz kılarken bazan bana işarette bulunurdu. Ben de ayakkabılarını kendisine verirdim. Şöyle demişti: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm 'ı ayakkabıları ile namaz kılarken gördüm."*

6300 ١٠٣٩ 313 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي النَّعْلَيْنِ وَالْخُفَّيْنِ.

في الزوائد: في إسناده أبو إسحاق، وقد اختلط بآخر عمره. وزهير، وهو ابن معاوية بن جريج روى عنه في اختلاطه، قاله أبو زرعة.

313. (1039) **(6300)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı, ayakkabıları ve mestleri ile namaz kılarken gördük."*

★ **HUŞÛ**

6301 ١٠٤٣ 314 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيى، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ أَنْ تَلْتَمِعَ» يَعْنِى فِى الصَّلاَةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقد رواه النسأئ فى الصغرى من حديث أنس.

314. (1043) **(6301)**- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Gözlerinizin hızla kör olmaması için, namazdayken onları semâya kaldırmayın."**

AÇIKLAMA:

Daha önceleri de geçtiği üzere namazda aranan huşû, öncelikle gözle ilgilidir. Gözün namaz esnasında sağa sola, semaya kayması huşûyu bozar. Bundan şiddetle yasak edilmiştir. Yasaktaki şiddete binaen bunun *haram* olduğu hükmünü çıkaran da olmuştur. Ama dört mezhebe göre bu mekruhtur, namazın edebine aykırıdır.

★ **TEK GİYSİ İÇİNDE NAMAZ**

6302 ١٠٥٠ 315 حدّثنا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِىُّ، إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَنْظَلَةَ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ الْمَخْزُومِىُّ، عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ مُشْكَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّى بِالْبِئْرِ الْعُلْيَا، فِى ثَوْبٍ.

فى إسناده مقال. لأن عبد الرحمن بن كيسان ومحمد بن حنظلة ذكرهما ابن حبان فى الثقات. ومعروف بن مشكان، لم أر من تكلم فيه. وأبو إسحاق الشافعى ثقة، فتلخص من هذا أن إسناده ضعيف.

315. (1050) **(6302)**- *Kaysân radıyallahu anh* demiştir ki: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Bi'r-i ülya nam mevkide tek parça giysi içerisinde namaz kılarken gördüm."*

6303 ١٠٥١ 316 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثنا عَمْرُو بْنُ كَثِيرٍ. ثنا ابْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِىَّ ﷺ يُصَلِّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ فِى ثَوْبٍ وَاحِدٍ، مُتَلَبِّباً بِهِ.

فى الزوائد: إسناده حسن. وقال: ليس لكيسان عند ابن ماجة سوى هذا الحديث والذى قبله. وهما حديث واحد. وليس له شيء فى بقية الخمسة الأصول.

316. (1051) **(6303)**- *Kaysan radıyallahu anh : "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı öğle ve ikindi namazlarını, (mübarek göğsü üzerinde) topladığı tek parçalık bir giysi içerisinde kılarken gördüm"* demiştir.

★ TİLAVET SECDESİNİN SAYISI

6304 ١٠٥٦ 317 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ فَائِدٍ ثنا عَاصِمُ بْنُ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، عَنِ الْمَهْدِيِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عُيَيْنَةَ بْنِ خَاطِرٍ. قال: حَدَّثَتْنِى عَمَّتِى أُمُّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِى الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَجَدْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِحْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً، لَيْسَ فِيهَا مِنَ الْمُفَصَّلِ شَيْءٌ: اَلْأَعْرَافُ، وَالرَّعْدُ، وَالنَّحْلُ، وَبَنِى إِسْرَائِيلَ، وَمَرْيَمُ، وَالْحَجُّ، وَسَجْدَةُ الْفُرْقَانِ، وَسُلَيْمَانُ سُورَةِ النَّحْلِ، وَالسَّجْدَةُ، وَفِى صٓ، وَسَجْدَةُ الْحَوَامِيمِ

فى الزوائد: فى إسناده عثمان بن فائد، وهو ضعيف.

317. (1056) **(6304)**- *Ebu Derda* anlatıyor: *"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte onbir (tilâvet) secde(si) yaptım. Onların arasında Kur'ân-ı Kerîm'in el-Mufassal denen (kısa surelerden) hiçbirisi yoktu. Secde ayeti olan sureler şunlardı: A'raf, Ra'd, Nahl, Beni İsrail(=İsra), Meryem, Hacc, Furkân, Neml, Secde, Sâd, Havâmîm(=Fussilet)."*

6305 ١٠٥٨ 318 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَطَاءِ بْنِ مِينَاءَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِى - إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ - وَ - اقْرَأْ بِسْمِ رَبِّكَ -.

فى إسناده ابن ميناء، وهو مجهول. كما قاله ابن القطان.

318. (1058) **(6305)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte İza's-Semâu'n-Şakkat ve İkrâ bismi Rabbike surelerinin secde ayetlerinde secde ettik."*

AÇIKLAMA:

Secde ayetleriyle ilgili açıklama daha önce geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ **NAMAZI TAMAMLAMA**

6306 ١٠٧٢ 319 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلاَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ طَاوُساً عَنِ السُّبْحَةِ فِي السَّفَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ يَنَّاقٍ جَالِسٌ عِنْدَهُ. فَقَالَ: حَدَّثَنِي طَاوُسٌ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاَةَ الْحَضَرِ وَصَلاَةَ السَّفَرِ. فَكُنَّا نُصَلِّي فِي الْحَضَرِ قَبْلَهَا وَبَعْدَهَا. وَكُنَّا نُصَلِّي فِي السَّفَرِ قَبْلَهَا وَبَعْدَهَا.

في الزوائد: إسناده حسن.

319. (1072) **(6306)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hazar namazını ve sefer namazını farz kılmıştır. Biz hazarda farzdan önce ve sonra sünnet kılardık. Seferde de farzdan önce ve sonra sünnet kılardık."*

★ **NAMAZI TERKEDEN**

6307 ١٠٨٠ 320 **حدّثنا** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَيْسَ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالشِّرْكِ إِلاَّ تَرْكُ الصَّلاَةِ. فَإِذَا تَرَكَهَا فَقَدْ أَشْرَكَ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف لضعف يزيد بن أبان الرقاشيّ.

320. (1080) **(6307)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuşlardır:* **"Kulla şirk arasında sadece namazın terki vardır. Onu terketti mi şirke düşmüş demektir."**

★ **CUMANIN FARZİYYETİ**

6308 ١٠٨١ 321 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ، أَبُو جَنَّابٍ (خَبَّابٍ)، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَدَوِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ،

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
فَقَالَ «يَاأَيُّهَا النَّاسُ! تُوبُوا إِلَى اللَّهِ قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا. وَ بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ
قَبْلَ أَنْ تُشْغَلُوا. وَصِلُوا الَّذِى بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ لَهُ، وَكَثْرَةِ
الصَّدَقَةِ فِى السِّرِّ وَالْعَلاَنِيَةِ، تُرْزَقُوا وَتُنْصَرُوا وَتُجْبَرُوا. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ
عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِى مَقَامِى هٰذَا، فِى يَوْمِ هٰذَا، فِى شَهْرِى هٰذَا، مِنْ عَامِى هٰذَا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَمَنْ تَرَكَهَا فِى حَيَاتِى أَوْ بَعْدِى، وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ جَائِرٌ،
اسْتِخْفَافاً بِهَا، أَوْجُحُوداً لَهَا، فَلاَ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ شَمْلَهُ، وَلاَ بَارَكَ لَهُ فِى أَمْرِهِ.
أَلاَ، وَلاَ صَلاَةَ لَهُ، وَلاَ زَكَاةَ لَهُ، وَلاَ حَجَّ لَهُ، وَلاَ صَوْمَ لَهُ، وَلاَ بِرَّ لَهُ حَتَّى
يَتُوبَ. فَمَنْ تَابَ، تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ. أَلاَ، لاَ تَؤُمَّنَّ امْرَأَةٌ رَجُلاً. وَلاَ يَؤُمَّ أَعْرَابِيٌّ
مُهَاجِراً. وَلاَ يَؤُمَّ فَاجِرٌ مُؤْمِناً، إِلاَّ أَنْ يَقْهَرَهُ بِسُلْطَانٍ، يَخَافُ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ»

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف على بن زيد بن جدعان وعبد الله بن محمد العدوى

321. (1081) **(6308)**- *Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) bize hitap etti ve dedi ki:* **"Ey insanlar! Ölmezden önce Allah'a tevbe edin. (Musibet hastalık, yaşlılık gibi) ağır meşguliyetlere düşmezden önce salih ameller işlemede acele edin. Çok zikir ederek, gizli ve açık çok sadaka vererek Allah'a karşı üzerinizdeki borcu ödeyin ki bol rızka, ilahi nusrete ve ıslah-ı hale mazhar olasınız. Bilesiniz Allah, benim içinde bulunduğum şu makamda, şu günde, şu ayda, bu yıldan Kıyamet'e kadar devam etmek üzere Cum'a namazını farz kıldı. Kim bunu, benim sağlığımda veya ölümümden sonra adil veya zalim bir imam oldukça, istihfaf ederek veya inkar ederek terkedecek olursa Allah onun iki yakasını biraraya getirmesin, işine bereket vermesin. Haberiniz olsun! O kimsenin tevbe etmedikçe ne namazı, ne zekatı, ne haccı, ne orucu, ne de makbul bir iyiliği vardır. Kim de tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Haberiniz olsun! Bir kadın bir erkeğe imamlık yapamaz. Bir bedevi de muhacire imamlık yapamaz. Facir de mü'mine imamlık yapamaz. Ancak fâsık zor kullanır, mü'min de onun kılıncından ve kamçısından korkarsa bu durumda imama uyar."**

AÇIKLAMA:

Kadının imamlık yapamayacağı belli bir husustur. Bedevinin muhacire yapama-

ması, bedevilerin dini bilgilerdeki eksikliğinin çokluğundandır. Muhacirler ise Medine'de *Resûlullah*'ın terbiyesinden geçen ilim ve irfanda yüce makama ermiş kimselerdir. Fasığın, fasık olmayana imameti de buradan gelir. İmamın ilim ve faziletçe önde olanlardan seçilmesi esastır. Herşeye rağmen fukahâ bu yasağı kerahate hamletmiş, fasığın, cahilin arkasında kılınacak namazın sahih olduğuna hükmetmiştir.

★ CUMA'NIN FAZİLETİ

6309 ١٠٨٤ 322 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ؛ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ. وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ. فِيهِ خَمْسُ خِلَالٍ. خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ وَأَهْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ. وَفِيهِ تَوَفَّى اللَّهُ آدَمَ. وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا الْعَبْدُ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ. مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَاماً. وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ. مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ وَلَا رِيَاحٍ وَلَا جِبَالٍ وَلَا بَحْرٍ إِلَّا وَهُنَّ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ»

في الزوائد: إسناده حسن.

322. (1084) **(6309)**- *Ebu Lübâbe İbnu Abdilmünzir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cum'a günü, (haftanın diğer) günlerinin efendisidir. Allah katında da en mühim olanıdır. O, Allah katında, Kurban ve Ramazan bayramı günlerinden daha mühimdir. Bu günün beş hasleti vardır: Allah, Âdem'i bugünde yarattı. Allah Âdem aleyhisselâm'ı o günde yeryüzüne indirdi. Allah Âdem'in ruhunu o gün kabzetti. O günde bir saat vardır ki, kul o saatte Allah'tan haram bir şey talep etmedikçe her ne isterse mutlaka kendisine talebi verilir. Kıyamet de o gün kopacaktır. Bütün mukarreb (Allah'a yakın) melekler, sema, arz, rüzgâr, dağ, deniz hepsi o günden korkarlar."**

NOT: Cum'a ile ilgili geniş açıklama daha önce geçti.

★ CUMA GUSLÜ

6310 ١٠٩١ 323 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَبِهَا وَنِعْمَتْ. يُجْزِىءُ عَنْهُ الْفَرِيضَةَ وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ»

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف يزيد بن أبان الرقاشيّ. وقد جاء فى غير ابن ماجة. من حديث عائشة وسمرة بن جندب من غير زيادة «ويجزىء عنه الفريضة».

323. (1091) (6310)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cum'a günü abdest alan kimse bununla fazilet kazanır. Bu, güzel bir ameldir. Farzı da yerine getirmiş olur. Kim de guslederse, gusül daha faziletlidir."**

★ CUMAYA ERKEN GİTMEK

6311 ١٠٩٢ 324 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِى سَهْلٍ. قَالاَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلاَئِكَةٌ يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ. الأَوَّلَ فَالأَوَّلَ. فَإِذَا خَرَجَ الإِمَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ، وَاسْتَمَعُوا الْخُطْبَةَ. فَالْمُهَجِّرُ إِلَى الصَّلاَةِ كَالْمُهْدِى بَدَنَةً. ثُمَّ الَّذِى يَلِيهِ كَمُهْدِى بَقَرَةٍ. ثُمَّ الَّذِى يَلِيهِ كَمُهْدِى كَبْشٍ. (حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ وَالْبَيْضَةَ. زَادَ سَهْلٌ فِى حَدِيثِهِ) فَمَنْ جَاءَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَإِنَّمَا يَجِىءُ بِحَقٍّ إِلَى الصَّلاَةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح.

324. (1092) (6311)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cuma günü gelince, mescidin her bir kapısı üzerinde melekler yer alır. İnsanları mertebelerine göre yazarlar. Bu mertebeler önce geliş sırasına göredir. İmam minbere çıktımı defteri kapatırlar, hutbeyi dinlerler. Namaza erken gelen, bir deve tasadduk etmiş gibidir. Ondan sonra gelenler bir sığır tasadduk etmiş gibidir. Onu takiben gelenler bir koyun tasadduk etmiş gibidir."**

(Resûlullah saymaya devam ederek tavuğu ve yumurtayı da saydı. Selh hadisinde şu ziyadede bulundu:) **"Bundan da sonra gelen kimse, artık yalnız namaz sevabını almak için gelmiş olur."**

6312 ١٠٩٣ 325 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا وَكِيعٌ. عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَرَبَ مَثَلَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ التَّبْكِيرِ، كَنَاحِرِ الْبَدَنَةِ، كَنَاحِرِ الْبَقَرَةِ، كَنَاحِرِ الشَّاةِ، حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح.

325. (1093) (6312)- *Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Cum'a namazına erken gelmenin ehemmiyetini deve kurban edene, sığır kurban edene, davar kurban edene ve hatta tavuk tasadduk edene benzetti."*

6313 ١٠٩٤ 326 حدّثنا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ؛ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ إِلَى الْجُمُعَةِ، فَوَجَدَ ثَلاثَةً، وَقَدْ سَبَقُوهُ. فَقَالَ: رَابِعُ أَرْبَعَةٍ. وَمَا رَابِعُ أَرْبَعَةٍ بِبَعِيدٍ. إِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ النَّاسَ يَجْلِسُونَ مِنَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى قَدْرِ رَوَاحِهِمْ إِلَى الْجُمُعَاتِ. الأَوَّلَ وَالثَّانِىَ وَالثَّالِثَ». ثُمَّ قَالَ: رَابِعُ أَربَعَةٍ. وَمَا رَابِعُ أَرْبَعَةٍ بِبَعِيدٍ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. عبد الحميد هذا هو ابن عبد العزيز، وإن أخرج له مسلم فى صحيحه فإنما أخرج له مقرونا بغيره. فقد كان شديد الإجاء داعية إليه. لكن وثقه الجمهور وأحمد وابن معين وداود والنسائى. ولينه أبو حاتم. وضعفه ابن أبى حاتم. وباقى رجال الإسناد ثقات. فالإسناد حسن.

326. (1094) (6313)- *Alkame rahimehullah* anlatıyor: *"Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh ile birlikte cuma namazına gittik. Mescidde kendinden önce üç kişinin geldiğini gördü: "Ben dört kişinin dördüncüsüyüm, dördüncü de (rahmet-i ilahiyeden) uzak değildir" dedi ve açıkladı: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle buyurduğunu işittim:* **"Kıyamet günü insanlar, cuma namazlarına geliş sıralarına göre Allah'a yakınlık kazanacaklardır. Birinci, ikinci, üçüncü... şeklinde."**

Abdullah sonra: "Ben dördün dördüncüsüyüm, dördüncü olan da (Allah'ın rahmetinden) uzak değildir" dedi."

★ CUMA KIYAFETİ

6314 ١٠٩٥ 327 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيٰى. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحٰرِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُوسٰى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيٰى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ سَلاَمٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ يَقُولُ، عَلَى الْمِنْبَرِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ «مَا عَلَى أَحَدِكُمْ لَوِ اشْتَرَى ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، سِوَى ثَوْبِ مَهْنَتِهِ».

حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَيْخٌ لَنَا، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيٰى ابْنِ حَبَّانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلاَمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرَ ذٰلِكَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ورواه أبو داود بإسناد آخر.

327. (1095) **(6314)**- *Abdullah İbnu Selâm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir cuma günü minberde şöyle buyurdular:*

"Sizden biri, cuma için, iş elbisesi dışında iki parçalı bir elbise satın alsa ona bir vebal yoktur."

6315 ١٠٩٧ 328 حدّثنا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، وَحَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالاَ: ثنا يَحْيٰى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنِ ابْنِ عِجْلاَنَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ وَدِيعَةَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَحْسَنَ غُسْلَهُ، وَتَطَهَّرَ فَأَحْسَنَ طُهُورَهُ، وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ، وَمَسَّ مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ مِنْ طِيبِ أَهْلِهِ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ وَلَمْ يَلْغُ وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَى.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

328. (1097) **(6315)**- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cuma günü, kim güzelce yıkanır, mükemmelce temizliğini yapar, iyi elbiselerini giyer, ailesinin kokusundan Allah'ın takdir**

ettiğini sürünür, sonra da cuma namazına gider; camide boş söz etmez, oturan iki kişinin arasına girmezse, o cuma ile önceki cuma arasındaki (küçük günahları) affedilir."

6316 ١٠٩٨ 329 حدّثنا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ، عَنْ
صَالِحِ بْنِ أَبِي الأَخْضَرِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ هٰذَا يَوْمُ عِيدٍ. جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ. فَمَنْ جَاءَ
إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ. وَإِنْ كَانَ طِيبٌ فَلْيَمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ».

في الزوائد: في إسناده صالح بن أبي الأخضر. لينه الجمهور وباقي رجاله ثقات.

329. (1098) **(6316)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bu (cuma gününü) Allah mü'minler için (haftalık) bayram kılmıştır. Öyleyse kim cumaya gelirse yıkansın. Eğer kokusu varsa ondan sürünsün. Misvak kullanmanız da gerekir."**

★ CUMA VAKTİ

6317 ١١٠١ 330 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ
بْنِ سَعْدٍ مُؤَذِّنِ النَّبِيِّ ﷺ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ كَانَ يُؤَذِّنُ
يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ الْفَيْءُ مِثْلَ الشِّرَاكِ.

في الزوائد: في إسناده عبد الرحمن بن سعد. أجمعوا على ضعفه. وأما أبوه فقال ابن القطان: لا
يعرف حاله ولا حال أبيه.

330. (1101) **(6317)**- *Cum'a günleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ezan okuyan Sa'd el-Karaz, ezanı, gölge ayakkabı bağı kadar olunca okuduğunu belirtmiştir."*

6318 ١١٠٢ 331 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا حُمَيْدٌ،
عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: كُنَّا نُجَمِّعُ ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَقِيلُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

331. (1102) **(6318)**- *Hz. Enes* anlatıyor: *"Biz cum'a namazını kılar, sonra (evlerimize) döner ve kaylûle (öğle uykusu) yapardık."*

★ CUMA HUTBESİ

6319 ١١٠٧ **332** حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَطَبَ فِي الحَرْبِ، خَطَبَ عَلَى قَوْسٍ. وَإِذَا خَطَبَ فِي الْجُمُعَةِ، خَطَبَ عَلَى عَصاً.

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف اولاد سعد وأبيه عبد الرحمٰن.

332. (1107) **(6319)**- *Sa'd el-Karaz* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm harbte hutbe okurken kılınca dayanarak hutbe okurdu. Cum'a günü hutbe okurken âsasına dayanarak hutbe okurdu."***

6320 ١١٠٨ **333** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سُئِلَ: أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِماً أَوْ قَاعِداً؟ قَالَ: أَوَمَا تَقْرَأُ – وَتَرَكُوكَ قَائِماً –؟

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: غَرِيبٌ. لاَ يُحَدِّثُ بِهِ إِلاَّ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَحْدَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

333. (1108) **(6320)** ***Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh'a: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ayakta mı, oturarak mı hutbe okurdu diye sorana, "(Bunu sormaya ne hacet. Kur'ân'daki:)*** وَتَرَكُوكَ قَائِماً **"Onlar seni ayakta (yalnız) bıraktılar!" (Cum'a 11)** ***ayetini okumuyor musun?" diye cevap verdi."***

6321 ١١٠٩ **334** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ ابْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ سَلَّمَ.

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

334. (1109) **(6321)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, minbere çıkınca selam verirdi."***

★ HUTBEYİ DİNLEME EDEBİ

6322 ١١١١ **335** حدّثنا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ الْمَدَنِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي

بْنِ كَعْبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ تَبَارَكَ، وَهُوَ قَائِمٌ. فَذَكَّرَنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ. وَأَبُو الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبُو ذَرٍّ يَغْمِزُنِي فَقَالَ: مَتَى أُنْزِلَتْ هٰذِهِ السُّورَةُ. إِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلاَّ الآنَ. فَأَشَارَ إِلَيْهِ، أَنِ اسْكُتْ. فَلَمَّا انْصَرَفُوا قَالَ: سَأَلْتُكَ مَتَى أُنْزِلَتْ هٰذِهِ السُّورَةُ فَلَمْ تُخْبِرْنِي؟ فَقَالَ أُبَيٌّ: لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلاَتِكَ الْيَوْمَ إِلاَّ مَا لَغَوْتَ. فَذَهَبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ. وَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي قَالَ أُبَيٌّ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَدَقَ أُبَيٌّ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

335. (1111) (6322)- *Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Cum'a günü, ayakta Tebâreke'yi okudu. Bize Allah'ın günlerini (Kıyamet'i) hatırlattı. Bu sırada Ebu'd-Derda –veya Ebu Zerr– bana dürttü ve: "Bu sure ne zaman indirildi? Ben, onu şu ana kadar işitmedim" dedi. Ubey ona: "Sus!" diye işaret etti. Namazdan çıkınca: "Ben sana bu surenin ne zaman indirildiğini sordum, sen bana söylemedin!" dedi. Ubey de: "Bugünkü namazından, bu lakırdıdan başka bir nasibin yok!" diye cevap verdi. Soru sahibi (koşarak) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitti ve hadiseyi anlatarak Ubey'in kendisine söylediğini haber verdi. Resûlullah da ona:* **"Übey doğru söylemiş"** *cevabında bulundu."*

★ CUMA NAMAZINDA KIRAAT

6323 ١١٢٠ **336** حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي عِنَبَةَ الْخَوْلاَنِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ.

في الزوائد: سعيد بن سنان ضعيف. وأصل الحديث في الصحيحين وغيرهما بسند آخر.

336. (1120) (6323)- *Ebu İnebe el-Havlânî* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazında Sebbihisme Rabbike'l-A'la ve Hel etâke hadisu'l-Gâşiye surelerini okurdu."*

★ CUMANIN BİR REKATINA YETİŞEN

6324 ١١٢١ **337** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ

أَبِى ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِىِّ عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً فَلْيَصِلْ إِلَيْهَا أُخْرَى».

فى الزوائد: فى إسناده عمر بن حبيب، متفق على ضعفه.

337. (1121) (6324)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim cuma'dan bir rekate yetişirse, onu ikiye tamamlasın."**

★ CUMAYA GELME MESAFESİ

6325 ١١٢٤ 338 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِى مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: إِنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ كَانُوا يُجَمِّعُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن عمر وهو ضعيف.

338. (1124) (6325)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Kuba ehli, cuma günü, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gelerek cuma namazı kılarlardı."*

★ CUMAYI ÖZÜRSÜZ TERKEDEN

6326 ١١٢٦ 339 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ أَسِيدِ بْنِ أَبِى أَسِيدٍ ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِىُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِى ذِئْبٍ، عَنْ أَسِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى قَتَادَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ، ثَلاَثاً، مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ، طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ».

فى الزوائد: الحديث إسناده صحيح ورجاله ثقات.

339. (1126) (6326)- *Hz. Cabir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim cumayı zaruret (şer'î bir mazeret) olmadan üç kere terkederse, Allah kalbini mühürler."**

6327 ١١٢٧ 340 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مَعْدِىُّ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا ابْنُ

عَجْلاَنَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «أَلاَ هَلْ عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْغَنَمِ عَلَى رَأْسِ مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ، فَيَتَعَذَّرَ عَلَيْهِ الْكَلأُ، فَيَرْتَفِعَ. ثُمَّ تَجِىءُ الْجُمُعَةُ فَلاَ يَجِىءُ وَلاَ يَشْهَدُهَا. وَتَجِىءُ الْجُمُعَةُ فَلاَ يَشْهَدُهَا. وَتَجِىءُ الْجُمُعَةُ فَلاَ يَشْهَدُهَا. حَتَّى يُطْبَعَ عَلَى قَلْبِهِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. فيه معدى بن سليمان وهو ضعيف.

340. (1127) **(6327)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Farzedelim ki sizden birinin, şehirden bir-iki mil uzakta davar sürüsü olsun da, orada ot bulmak zorlaşsın ve daha uzaklara gitsin, sonra cuma gelsin, fakat o cuma namazına gelmesin, bir cuma daha gelsin, o yine cuma namazına katılmasın, üçüncü cuma gelsin, o yine de cuma namazına gelmesin. İşte Allah böyle birinin kalbini mühürler."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisler, üst üste cumayı mazeretsiz terkeden kimsenin durumunu belirtmektedir. Sonuncu hadis, şehirden iki milden daha uzak bir yerde bile olsa, koyun sürüsünün başında bile bulunsa üst üste cumayı terketmeye ruhsat olmadığını tasrih etmektedir. Hayvancılık, ziraat gibi meşguliyetler cum'ayı terke şer'î bir özür değildir.

Kalbin mühürlenmesi, hayrın ulaşmasını zorlaştıran, engelleyen katılıktır. Demek ki insan fıtratı üst üste üç cum'a gelmemeye mütehammil değildir. Gelmedi mi manevi bağlardan ve dini hassasiyet ve sırrî duygulardan pek çok şey kaybedecektir.

Bazı alimler kalbin mühürlenme tehdidini *"üst üste üç cumanın terki"* ne bağlarken, bazıları üst üste olmasa da üç cum'anın terkiyle mühürlenmenin olacağını söylemiştir.

★ CUMADAN ÖNCE NAMAZ

6328 ١١٢٩ 341 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثنا بَقِيَّةُ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعُوفِىِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِىُّ ﷺ يَرْكَعُ قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعاً. لاَ يَفْصِلُ فِى شَىْءٍ مِنْهُنَّ.

فى الزوائد: إسناده مسلسل بالضعفاء. عطية متفق على ضعفه. وحجاج مدلّس: ومبشر بن عبيد كذاب. وبقية، هو ابن الوليد، مدلّس.

341. (1129) (6328)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazından önce dört rek'at (nafile) kılardı. Bu dört rek'atın arasında selam vermezdi."*

★ **CUMADA ÇÖMELME**

6329 ١١٣٤ 342 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحَمْصِيُّ: ثنا بَقِيَّةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَجْلاَنَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ الاِحْتِبَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يَعْنِي وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ.

في الزوائد: في إسناده بقية وهو مدلّس. وشيخه، وإن كان الترمذيّ قد وثّقه، وإلا فهو مجهول.

342. (1134) (6329)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma günü ihtiba şeklinde (kabalarının üzerine oturup bacaklarını dikerek) oturmayı yasakladı." Râvi der ki: "Yani imam hutbe okurken."*

★ **CUMADA HATİBE YÖNELME**

6330 ١١٣٦ 343 حدّثنا بْنُ يَحْيَى ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا ابْنُ الْمُبَارِكِ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ، اسْتَقْبَلَهُ أَصْحَابُهُ بِوُجُوهِهِمْ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه مرسل.

343. (1136) (6330)- *Amr İbnu Sâbit, babası Sabit*'ten naklen anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hutbe vermek üzere minbere çıktığı vakit, ashab ona yüzleriyle yönelirlerdi."*

★ **CUMADA SAAT-İ İCABE**

6331 ١١٣٩ 344 حدّثنا محمد عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ عُثْمَانَ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ: إِنَّا لَنَجِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ: فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ سَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئاً إِلاَّ قَضَى لَهُ حَاجَتَهُ.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَشَارَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. فَقُلْتُ: صَدَقْتَ، أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. قُلْتُ: أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ «هِيَ آخِرُ سَاعَاتِ النَّهَارِ». قُلْتُ: إِنَّهَا لَيْسَتْ سَاعَةَ صَلاَةٍ قَالَ «بَلَى إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا صَلَّى ثُمَّ جَلَسَ، لاَ يَحْبِسُهُ إِلاَّ الصَّلاَةُ، فَهُوَ فِي الصَّلاَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

344. (1139) (6331)- *Abdullah İbnu Selâm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oturuyordu. Ben: "Allah'ın kitabında (Tevrat'ta) şu ifadeyi buluyoruz: "Cuma gününde öyle bir saat vardır ki, mü'min kul o saati denk getirerek namaz kılıp Allah'a dua ettiği taktirde isteği mutlaka yerine getirilir" dedim.*

Abdullah devamla dedi ki: "Benim bu sözüm üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: **"Yahut bir saatin bir kısmı"** *diye bana işaret buyurdu. Ben de: "Doğru söylediniz veya bir saatin bir kısmı" diyerek sözümü düzelttim. Sonra sordum: "Bu vakit (cumanın) hangi vaktidir?" Bana:* **"O, gündüzün saatlerinin sonudur"** *diye cevap verdi. Ben dedim ki: "Bu saat namaz vakti değildir." Şu cevabı verdi:* **"Evet, mü'min kul namaz kılar, sonra müteakip namazı beklemek maksadıyla oturursa o, sevap yönüyle aynen namaz kılıyor gibidir."**

AÇIKLAMA:

Cuma günündeki saat-i icabe üzerine başka rivayetler de gelmiştir. Mevzu ile ilgili açıklama genişçe yapıldı, tekrar etmeyeceğiz.

★ FARZLARLA KILINAN SÜNNETLER

6332 ١١٤٢ 345 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ صَلَّى، فِي يَوْمٍ، ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً، بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ: رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ (أَظُنُّهُ قَالَ) قَبْلَ الْعَصْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ (أَظُنُّهُ قَالَ) وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ الآخِرَةِ».

في الزوائد: في إسناده ابن الأصبهانيّ وهو ضعيف.

345. (1142) (6332)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, bir günde (farzlar dışında) oniki rekatlık namaz kılarsa, cennette onun için bir köşk kurulur. Bunun iki rek'ati sabahın farzından önce, iki rek'ati öğleden önce, iki rek'ati öğle namazından sonra, iki rek'at** *–zannediyorum dedi ki–* **ikindi farzından önce, iki rek'at akşam farzından sonra ve iki rek'at** *–zannediyorum dedi ki–* **yatsı farzından sonra."**

NOT: Farzlarla kılanan nafilelerin miktarıyla ilgili ihtilaflar daha önce geçti.

★ SABAHIN SÜNNETİ

6333 ١١٤٦ 346 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيحين.

346. (1146) (6333)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest alınca, iki rek'at namaz kılar sonra (mescide) giderdi."*

6334 ١١٥٠ 347 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ. وَكَانَ يَقُولُ «نِعْمَ السُّورَتَانِ هُمَا، يُقْرَأُ بِهِمَا فِي رَكْعَتَي الْفَجْرِ. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَقُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ».

فى الزوائد: فى إسناده الجريرى. احتج به الشيخان فى صحيحيهما. إلا أنه اختلط فى آخر عمره. وباقى رجاله ثقات.

347. (1150) (6334)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm fecirden önce iki rek'at namaz kılardı ve:* **"Şu iki sure ne kadar iyidir, sabahın o iki rekatinde bunlar okunur: Kulhü vallahu ahad" ve "Kul ya eyyühe'l-kâfirûn."**

★ SABAHIN SÜNNETİ KAÇARSA NE ZAMAN KAZA EDİLİR?

6335 ١١٥٥ 348 **حدّثنا** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ؛ قَالَا: ثنا مَرْوَانُ ابْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ عَنْ رَكعَتَيِ الْفجْرِ. فَقَضَاهُمَا بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ

فى الزوائد: إسناده ثقات. إلا أم مروان بن معاوية الفزاريّ كان يدلّس. وقد عنعنه. نعم، احتج به الشيخان فى صحيحيهما.

348. (1155) (6335)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyuyakalarak sabahın iki rekat (sünnet)ini kaçırmış, güneş doğduktan sonra bunları kaza etmiştir."*

★ ÖĞLE FARZINDAN ÖNCE İKİ REK'AT

6336 ١١٥٦ 349 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا جَرِيرٌ، عَنْ قَابُوسَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: أَرْسَلَ أَبِي إِلَى عَائِشَةَ: أَيُّ صَلاَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ أَنْ يُوَاظِبَ عَلَيْهَا؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعاً قَبْلَ الظُّهْرِ. يُطِيلُ فِيهِنَّ الْقِيَامَ، وَيُحْسِنُ فِيهِنَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن قابوس مختلف فيه. وضعّفه ابن حبان والنسائيّ. ووثّقه ابن معين وأحمد. وباقى الرجال ثقات.

349. (1156) (6336)- *Kâbus İbnu Ebi'l-Muharık babası Ebu'l-Muhârık radıyallahu anh*'tan naklen anlatıyor: *"Babam beni Hz. Aişe'ye göndererek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (farz dışında) hangi namaza ısrarla devam etmeyi sevdiğini sordu. Hz. Aişe: "Aleyhissalâtu vesselâm, öğleden önce dört rek'at kılar ve bunlarda kıyamı uzatır, rükû ve secdeyi de güzel yapardı" dedi."*

★ ÖĞLE FARZINDAN SONRA İKİ REKATI KAÇIRAN

6337 ١١٥٩ 350 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ؛ قَالَ: أَرْسَلَ مُعَاوِيَةُ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ. فَانْطَلَقْتُ مَعَ الرَّسُولِ فَسَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ. فَقَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ يَتَوَضَّأُ فِي بَيْتِي لِلظُّهْرِ، وَكَانَ قَدْ بَعَثَ سَاعِياً. وَكَثُرَ عِنْدَهُ الْمُهَاجِرُونَ. وَقَدْ أَهَمَّهُ شَأْنُهُمْ. إِذْ ضُرِبَ الْبَابُ. فَخَرَجَ إِلَيْهِ. فَصَلَّى الظُّهْرَ. ثُمَّ جَلَسَ يَقْسِمُ مَاجَاءَ بِهِ. قَلَتْ: فَلَمْ يَزَلْ كَذٰلِكَ حَتَّى الْعَصْرِ. ثُمَّ دَخَلَ مَنْزِلِي فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَ «شَغَلَنِي أَمْرُ السَّاعِي أَنْ أُصَلِّيَهُمَا بَعْدَ الظُّهْرِ. فَصَلَّيْتُهُمَا بَعْدَ الْعَصْرِ».

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن أبى زياد، مختلف فيه. فيكون الإسناد حسنا، إلا أنه كان يدلّس وقد عنعنه. ورواه البخارىّ ومسلم وأبو داود بغير هذا اللفظ.

350. (1159) (6337)- *Abdullah İbnu'l-Hâris* anlatıyor: *"Hz. Muaviye (bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın muhterem zevceleri Ümmü Seleme radıyallahu anhâ'ya bir elçi gönderdi. Elçinin yanında ben de vardım. Elçi Ümmü Seleme'ye sordu. O da şöyle cevap verdi: "(Zekat toplamak üzere) bir memur göndermiş olan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün benim odamda öğle namazı için abdest aldığı sırada yanında çokça muhacir vardı. Resûlullah muhacirlerin meseleleriyle yakinen ilgileniyor idi. Derken kapı vuruldu. Kapıya çıktı (tahsildar gelmişti). Önce öğle namazı(nın farzını) kıldı; sonra, tahsildarın getirdiğini taksim etmek üzere oturdu. Bu taksim işi ikindi vakti girinceye kadar devam etti. Sonra odama girdi, iki rekat namaz kıldı ve arkadan şu açıklamayı yaptı:* **"Tahsildarla olan meşguliyetim, bu iki rek'ati öğlenin peşinden kılmama mani oldu. Bu sebeple onları ikindiden sonra kıldım."**

AÇIKLAMA:

Bu hadis, sıkışık durumlarda namazların sünnet olan kısımlarının tehir edilse bile farz kısmının tehir edilemeyeceğini, vaktinde kılınmasına ciddi şekilde gayret gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir. *Resûlullah*'ın, öğlenin son iki rek'atını, ikindi namazının vakti girdikten sonra kılması da cidden manidardır: Sünnetleri *"farz değil"* diyerek terketmemek gerektiğini gösterir. Zaten ayet-i kerîmede **"sırf ibadet için yaratıldığı"** belirtilen insanoğlu için ibadetin azami sınırı yoktur. Farzlar asgari sınırdır. Bu asgari miktara sünnetler *"asgari ziyade"*yi ifade ederler. Daha fazlası kişinin iradesine bırakılmıştır: Teheccüt, kuşluk, evvâbîn vs. namazları bunlardandır.

★ AKŞAMIN SÜNNETİ

6338 ١١٦٥ 351 حدّثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ؛ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ. فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ فِي مَسْجِدِنَا. ثُمَّ قَالَ: «ارْكَعُوا هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ فِي بُيُوتِكُمْ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن رواية إسماعيل بن عياش عن الشاميين ضعيفة. وعبد الوهاب كذاب قال السندىّ: بل الصحيح أن روايته عن غير الشاميين ضعيفة.

351. (1165) **(6338)**- *Râfi İbnu Hadic radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Beni Abdi'l-Eşhel kabilesinde yanımıza geldi. Mescidimizde bize akşam namazı kıldırdı. Sonra da:* **"Şu iki rek'at (sünneti de) evlerinizde kılın"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Sünnetlerin evlerde kılınması *Resûlullah*'ın umumi emridir. Hem riyadan uzak olur, hem de ev bereketlenir. Aile halkı, İslâmî hayatın en mühim tezahürü olan *"namaz"*ı fiilen görmelidir.

★ **VİTR**

6339 ١١٧٦ 352 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ. ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ: سَأَلَ ابْنَ عُمَرَ رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ أُوتِرُ؟ قَالَ: أَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ. قَالَ: إِنِّي أَخْشَى أَنْ يَقُولَ النَّاسُ: الْبُتَيْرَاءُ. فَقَالَ: سُنَّةُ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ. يُرِيدُ: هٰذِهِ سُنَّةُ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ ﷺ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات إلا أنه منقطع. قال البخاريّ: لا أعرف للمطلب سماعا من أحد من الصحابة.

352. (1176) **(6339)**- *el-Mutallibu'bnu Abdillah* anlatıyor: *"Bir adam İbnu Ömer radıyallahu anhüma'ya: "Vitri nasıl kılayım?" diye sordu. O da:*

"Bir rek'atle vitir kıl!" dedi. Öbürü: "İyi ama halkın "Büteyra(=güdük)!" demesinden korkarım" dedi. İbnu Ömer "(tek rekatli bu namaz, Allah ve Resûlü'nün sünnetidir!" dedi. Bu ifadesiyle: "(Tek rekatlı bu namaz), Allah ve Resûlü'nün sünnetidir" demek istemiştir."

6340 ١١٧٧ 353 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يُسَلِّمُ فِي كُلِّ ثِنْتَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

353. (1177) **(6340)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nafile namazların her iki rek'atinde selam verir, bir rek'atla da vitir namazı kılardı."*

★ DUADA ELLERİ KALDIRMA, YÜZE SÜRME

6341 ١١٨١ 354 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالاَ: ثنا عَائِذُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ صَالِحِ ابْنِ حَسَّانَ الأَنْصَارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَاظِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا دَعَوْتَ اللَّهَ فَادْعُ بِبَاطِنِ كَفَّيْكَ. وَلاَ تَدْعُ بِظُهُورِهِمَا. فَإِذَا فَرَغْتَ فَامْسَحْ بِهِمَا وَجْهَكَ». في الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف صالح بن حسان.

354. (1181) **(6341)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah'a dua edince avuçlarının içini açarak dua et, ellerinin sırtlarıyla dua etme. Duayı bitirince avuçlarını yüzüne sür."**

AÇIKLAMA:

Hadis dua sırasında ellerin şeklini teşri etmektedir: İçi semaya çevrilmeli, tersi değil. Alimler, başka rivayetleri de gözönüne alarak hayır talep ederken ellerin içini semaya çevirmek gerektiğini, bir şerrin defedilmesini talep ederken avuç içlerinin yere çevrilmesi gerektiğini, *Resûlullah*'ın da böyle yaptığını belirtirler. Ellerin yüze sürülüş hikmeti şöyle açıklanmıştır: *"Dua sırasında ilahi rahmet açılan ellere inmiştir. Bunun, insanın en şerefli uzvu olan yüzüne ulaştırılması icabeder."*

★ KUNUT

6342 ١١٨٣ 355 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا سَهْلُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ: كُنَّا نَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

355. (1183) **(6342)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh*'a sabah namazındaki kunut hakkında sorulmuş, o da şu cevabı vermiştir: *"Biz rükûdan önce de sonra da kunut okurduk."*

AÇIKLAMA:

Birkısım hadisler sabah namazında da kunut okunacağını ifade eder. *Mâlik* ve *Şâfiî hazretleri* buna hükmetmiştir. Bazı alimler, büyük bir bela olmadıkça sabah

namazında kunut okumak caiz değildir demiştir. Hanefîler vitrin son rek'atinde kunut okurlar. Mezheplere göre kunut duası da farklıdır.

★ SEFERDE VİTR

6343 ١١٩٣ 356 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنِ سِنَانٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ؛ قَالاَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُنَ. أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّى فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ. لاَ يَزِيدُ عَلَيْهِمَا. وَكَانَ يَتَهَجَّدُ مِنَ اللَّيْلِ. قُلْتُ: وَكَانَ يُوتِرُ؟ قَالَ: نَعَمْ.

فى الزوائد: فى إسناده جابر الجعفىّ، وهو كذاب.

356. (1193) (6343)- *Salim babası Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma*'dan anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında iki rek'at kılardı, buna ilavede bulunmazdı. Geceleyin de teheccüd namazı kılardı." Ben babama: "Aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında vitir de kılar mıydı?" diye sordum, "evet!" cevabını verdi."*

★ VİTRDEN SONRA İKİ REK'AT

6344 ١١٩٥ 357 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثنا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرَئِىُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّى بَعْدَ الْوِتْرِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن ميمون بن موسى، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال أبو داود: لا بأس به. ولينّه غير واحد. وذكره ابن حبان فى الثقات والضعفاء، وقال: منكر الحديث لايجوز الاحتجاج به إذا انفرد.

357. (1195) (6344)- *Ümmü Seleme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazından sonra oturduğu yerden iki hafif rekat daha kılardı."*

★ VİTİRDEN SONRA OTURARAK İKİ REK'AT KILMAK

6345 (١١٩٥) 359 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثنا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرَئِىُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّى بَعْدَ الْوِتْرِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن ميمون بن موسى، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال أبو داود: لا بأس به. ولينّه غير واحد. وذكره ابن حبان فى الثقات والضعفاء، وقال: منكر الحديث لا يجوز الاحتجاج به إذا انفرد.

358. (1195) **(6345)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, vitirden sonra kısa iki rekatlik bir namaz kılardı. Bunu oturarak kılardı."*

6346 ١١٩٦ 358 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ أَبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. ثنا الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ؛ قَالَ حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ. ثُمَّ يَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِيهِمَا وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ، قَامَ فَرَكَعَ.

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات.

359. (1196) **(6346)**- *Hz. Aişe radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tek bir rek'atle vitir kılar, sonra oturduğu yerden iki rek'at daha kılar, bunlarda kıraatte bulunurdu. Rüku'ya gitmek isteyince, kalkar rükû yapardı."*

AÇIKLAMA:

Şarihler, vitirden sonra kılınan bu iki rek'ati, *Resûlullah*'ın devamlı kılmadığını, vitirden sonra da namaz kılmanın caiz olduğunu göstermek için arada bir kıldığını belirtirler.

★ BİNEK ÜZERİNDE VİTR

6347 ١٢٠١ 360 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الأَسْفَاطِيُّ. ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده عباد بن منصور وهو ضعيف.

360. (1201) **(6347)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazını bineği üzerinde de kılardı."*

AÇIKLAMA:

Hayvan üzerinde nafile namaz kılmak bilicma caiz ise de, farz namaz kılmak bazı şartlarla caizdir: Hanefîlere göre düşman veya yırtıcı hayvan korkusu, fazla çamur bulunması, yol arkadaşından geri kalmak, hastalanmak gibi mazeretler sebebiyle hayvandan inme imkânsızlığı olması halinde, yolcu binek hayvanının üştünde farz namazını kılabilir. Rükû için biraz eğilir, secde için daha fazla eğilir. Kıble hayvanın gittiği istikamet kabul edilir. Hayvan veya üzerine oturulan palan vesairenin necaseti zarar vermez.

Şafiîler de zaruret olmadıkça hayvan sırtında farz namaz kılınmasını caiz görmezler. Hayvan yürürken caiz görmezler. Hayvan durmuş ise, namaz müddetince

kıbleye yönelmek, ayakta olmak, rüku ve secdelerin yapılması mümkün olmak gibi şartlarla sahih olabilir, aksi halde sahih olmaz derler.

★ GECENİN BAŞINDA VİTR

6348 ١٢٠٢ 361 **حدّثنا** أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِى بُكَيْرٍ. ثنا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَبِى بَكْرٍ «أَىَّ حِينٍ تُوتِرُ؟» قَالَ: أَوَّلَ اللَّيْلِ، بَعْدَ الْعَتَمَةِ. قَالَ «فَأَنْتَ يَاعُمَرُ؟» فَقَالَ: آخِرَ اللَّيْلِ. فَقَالَ النَّبِىُّ ﷺ «أَمَّا أَنْتَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَأَخَذْتَ بِالْوُثْقَى. وَأَمَّا أَنْتَ يَاعُمَرُ، فَأَخَذْتَ بِالْقُوَّةِ».

حدّثنا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ لأَبِى بَكْرٍ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

فى الزوائد: إسناده حسن. وقال فى الرواية الثانية: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقال: والحديث رواه أبو داود من حديث أبى قتادة.

361. (1202) **(6348)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh'a:* **"Vitri ne zaman kılarsın?"** *diye sordu. O: "Gecenin başında, yatsıdan sonra!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ey Ömer, sen ne zaman?"** *diye sordu. Hz. Ömer: "Gecenin sonunda!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Ey Ebu Bekr! Sen sağlam (ihtiyatlı) olanı tutmuşsun! Ey Ömer, sen de kuvveti tutmuşsun."**

AÇIKLAMA

Vitir namazını yatsıdan hemen sonra kılmak gece kalkamayacaklar için ihtiyatlı bir davranıştır. Gece kalkma hususunda kuvvetli irade sahibi olanlar da geceye bırakabilirler. *Hz. Ömer* bunun efdal olduğunu söylemiştir.

★ UNUTARAK CÜNÜB NAMAZ KILAN

6349 ١٢٢٠ 362 **حدّثنا** يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِىُّ، عَنْ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، مَوْلَى الأَسْوَدِ بْنِ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ خَرَجَ النَّبِىُّ

ﷺ إِلَى الصَّلاَةِ وَكَبَّرَ. ثُمَّ أَشَارَ إِلَيْهِمْ، فَمَكَثُوا. ثُمَّ انْطَلَقَ فَاغْتَسَلَ. وَكَانَ رَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً. فَصَلَّى بِهِمْ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ «إِنِّي خَرَجْتُ إِلَيْكُمْ جُنُباً. وَإِنِّي نَسِيتُ حَتَّى قُمْتُ فِي الصَّلاَةِ».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف لضعف أسامة بن زيد. رواه الدارقطنّي في سننه من طريق أسامة بن زيد.

362. (1220) **(6349)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namaz için evinden çıkıp (namaz mahalline gelerek) tekbir getirdi, sonra ashaba (***bekleyin*** diye) işaret buyurdu. Hemen gidip gusletti geldi. Saçlarından su damlıyordu. Onlara namaz kıldırdı. Namazdan çıkınca:*

"Yanınıza cünüb olarak gelmişim. Namaza duruncaya kadar da durumumu hatırlayamadım. (Tam kılacağım anda hatırladım)" *buyurdular."*

6350 ١٢٢١ 363 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ. قَالَتْ: قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَصَابَهُ قَيْءٌ أَوْ رُعَافٌ أَوْ قَلْسٌ أَوْ مَذْيٌ، فَلْيَنْصَرِفْ، فَلْيَتَوَضَّأْ. ثُمَّ لْيَبْنِ عَلَى صَلاَتِهِ، وَهُوَ فِي ذٰلِكَ لاَ يَتَكَلَّمُ».

في الزوائد: في إسناده إسماعيل بن عيّاش. وقد روى عن الحجازيين، وروايته عنهم ضعيفة.

363. (1221) **(6350)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kime namazda iken kusma veya burun kanaması veya bulantılı kusma veya mezi akması hallerinden biri isabet ederse, hemen gidip abdest alsın. Sonra gelip namazının üzerine (kılamadığı kısmı) bina etsin. İşte bu sırada (dünyevî kelamla) konuşmasın."**

AÇIKLAMA:

Hadis sayılan hallerde abdestin bozulduğunu belirtmiş olmaktadır. Ayrıca böyle bir durumda kişinin, namaz edebine uymayan kelam telaffuz etmeden abdestini alıp geldiği taktirde, önceki kıldıklarını tamamlayabileceğini belirtmektedir.

★ **NAMAZDA ABDESTİ BOZULAN**

6351 (١٢٢٢) 364 حدّثنا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عَبِيدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ هِشَامِ ابْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. قَالَ «إِذَا

صَلَّى أَحَدُكُمْ فَأَحْدَثَ، فَلْيُمْسِكْ عَلَى أَنْفِهِ، ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ».

حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. والطريقة الثانية ضعيفة لاتفاقهم على ضعف عمر بن قيس.

364. (1222) **(6351)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:***

"Biriniz namaz kılarken hadesi vaki olsa, burnunu tutup namazdan çıksın."

★ HASTA NAMAZI

6352 (١٢٢٤) 365 **حدّثنا** عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا إِسْحَاقُ الأَزْرَقُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي حَرِيزٍ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى جَالِساً عَلَى يَمِينِهِ، وَهُوَ وَجِعٌ.

فى الزوائد: فى إسناده جابر الجعفىّ، وهو متهم.

365. (1224) **(6352)**- *Vâil İbnu Hucr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı hasta iken oturduğu yerde sağ tarafı üzerine (yaslanmış vaziyette) namaz kılarken gördüm."*

★ OTURARAK NAFİLE NAMAZI

6353 (١٢٢٧) 366 **حدّثنا** أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي شَيْءٍ مِنْ صَلاَةِ اللَّيْلِ إِلاَّ قَائِماً. حَتَّى دَخَلَ فِي السِّنِّ. فَجَعَلَ يُصَلِّي جَالِساً. حَتَّى إِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ قِرَاءَتِهِ أَرْبَعُونَ آيَةً، أَوْ ثَلاَثُونَ آيَةً، قَامَ فَقَرَأَهَا وَسَجَدَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

366. (1227) **(6353)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gece namazını hep ayakta kıldığını gördüm, başka şekilde kıldığını hiç görmedim. Bu hal yaşlanıncaya kadar devam etti. Yaşlanınca oturarak kıl-*

maya başladı. Okumakta olduğu kıraatından otuz-kırk ayet kalınca, kalkar onları ayakta okuyup secdeye giderdi."

AÇIKLAMA:

Resûlullah gece namazlarında kıraatı çok uzun tutardı. Bu sebeple, yaşlılıkta uzun müddet ayakta kalması zahmet verir olunca, namazın kıraatini oturarak yaptığı; buna rağmen, yine de 30-40 ayeti ayakta okuyup sonra rükû-secde yaptığı belirtilmektedir.

★ OTURARAK KILINAN NAMAZIN SEVABI YARIM

6354 (١٢٣٠) 367 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثنا
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فَرَأَى أُنَاساً يُصَلُّونَ قُعُوداً. فَقَالَ «صَلَاةُ الْقَاعِدِ عَلَى
النِّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

367. (1230) **(6354)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün evinden çıkınca, mescidde oturarak (nafile) namaz kılanları gördü, şöyle buyurdu:* **"Oturanın kıldığı namaz, sevaben ayakta kılanın namazının yarısına denktir."**

★ RESÛLULLAH'IN HASTALIKTA KILDIĞI NAMAZ

6355 (١٢٣٤) 368 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ،
مِنْ كِتَابِهِ فِي بَيْتِهِ، قَالَ سَلَمَةُ بْنُ بُهَيْطٍ. أنا عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ نُبَيْطِ
بْنِ شَرِيطٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ؛ قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ.
ثُمَّ أَفَاقَ. فَقَالَ «أَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ؟» قَالُوا نَعَمْ. قَالَ «مُرُوا بِلَالاً فَلْيُؤَذِّنْ. وَمُرُوا
أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ». ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ، فَأَفَاقَ. فَقَالَ «أَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ؟» قَالُوا:
نَعَمْ قَالَ «مُرُوا بِلَالاً فَلْيُؤَذِّنْ وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ. فَأَفَاقَ،
فَقَالَ «أَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ؟» قَالُوا نَعَمْ. قَالَ «مُرُوا بِلَالاً فَلْيُؤَذِّنْ. وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ
فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِنَّ أَبِي رَجُلٌ أَسِيفٌ. فَإِذَا قَامَ ذَٰلِكَ الْمُقَامَ يَبْكِي،

لاَ يَسْتَطِيعُ. فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَهُ. ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ. فَأَفَاقَ، فَقَالَ «مُرُوا بِلاَلاً فَلْيُؤَذِّنْ. وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ. أَوْصَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ». قَالَ، فَأُمِرَ بِلاَلٌ فَأَذَّنَ. وَأُمِرَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ خِفَّةً، فَقَالَ «انظُرُوا لِي مَنْ أَتَّكِيءُ عَلَيْهِ» فَجَاءَتْ بَرِيرَةُ وَرَجُلٌ آخَرُ، فَاتَّكَأَ عَلَيْهِمَا. فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ، ذَهَبَ لِيَنْكُصَ. فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ،، أَنِ اثْبُتْ مَكَانَكَ. ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ. حَتَّى قَضَى أَبُو بَكْرٍ صَلاَتَهُ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُبِضَ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ غَيْرُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ.

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

368. (1234) (6355)- *Sâlim İbnu Ubeyd* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalığı sırasında bir ara bayılmıştı. Sonra ayıldı ve:* **"Namaz vakti girdi mi?"** *diye sordu. "Evet!" dediler.* **"Bilal'e söyleyin ezan okusun! Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!"** *buyurdular. Üzerine yine baygınlık geldi, az sonra ayıldı. Yine:* **"Namaz vakti girdi mi?"** *diye sordu. "Evet!" dediler.* **"Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!"** *buyurdular. Sonra tekrar bayıldı. Az sonra ayıldı. Ayılır ayılmaz:* **"Namaz vakti girdi mi?"** *dediler. "Evet!" denildi.* **"Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!"** *buyurdular. Hz. Aişe radıyallahu anhâ: "Babam Ebu Bekr yufka yürekli bir kimsedir. (Size mahsus) bu makama geçerse dayanamaz ağlar, (sizin yerinize) imamlığa tahammül edemez! Bu işi bir başkasına söyleseniz!" dedi. Derken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kere daha bayıldı. Az sonra ayıldı. Yine:* **"Bilal'e söyleyin ezan okusun, Ebu Bekr'e söyleyin o da halkın namazını kıldırsın"** *buyurdular. Sonra:* **"Siz kadınlar Hz. Yusuf'un (kıssasında zikri geçen fettan) kadınlar gibisiniz"** *buyurdular."* Râvi der ki: *"Bilal'e emredildi, ezan okudu. Hz. Ebu Bekr'e emredildi o da namaz kıldırdı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hafiflik hissedip:* **"Kendisine dayanacağım birini çağırın!"** *buyurdular. Berîre ve bir de erkek geldi. Onlara dayanarak mescide gitti. Hz. Ebu Bekr onu görünce geri çekilmek istedi. Ancak Aleyhissalâtu vesselâm ona:* **"Yerinden ayrılma!"** *diye işaret buyurdu. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gelip Hz. Ebu Bekr'in yanına oturdu. Ebu Bekr böylece namazı kıldırdı. Bilahare Aleyhissalâtu vesselâm ruhunu teslim etti."*

6356 (١٢٣٥) 369 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَرْقَمِ ابْنِ شُرَحْبِيلَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، كَانَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ. فَقَالَ «ادْعُوا لِي عَلِياً» قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللهِ! نَدْعُو لَكَ أَبَا بَكْرٍ؟ قَالَ «ادْعُوهُ» قَالَتْ حَفْصَةُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! نَدْعُو لَكَ عُمَرَ؟ قَالَ «ادْعُوهُ» قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: يَارَسُولَ اللَّهِ! نَدْعُو لَكَ الْعَبَّاسَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَلَمَّا اجْتَمَعُوا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ. فَنَظَرَ فَسَكَتَ. فَقَالَ عُمَرُ قُومُوا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ. ثُمَّ جَاءَ بِلاَلٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّلاَةِ. فَقَالَ «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ حَصِرٌ. وَمَتَى لاَ يَرَاكَ، يَبْكِي، وَالنَّاسُ يَبْكُونَ. فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ. فَوَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً. فَخَرَجَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ. وَرِجْلاَهُ تَخُطَّانِ فِي الْأَرْضِ. فَلَمَّا رَآهُ النَّاسُ سَبَّحُوا بِأَبِي بَكْرٍ. فَذَهَبَ لِيَسْتَأْخِرَ. فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَيْ مَكَانَكَ. فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِهِ. وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ. وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْتَمُّ بِالنَّبِيِّ ﷺ، وَالنَّاسُ يَأْتَمُّونَ بِأَبِي بَكْرٍ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْقِرَاءَةِ مِنْ حَيْثُ كَانَ بَلَغَ أَبُو بَكْرٍ.

قَالَ وَكِيعٌ: وَكَذَا السُّنَّةُ.

قَالَ: فَمَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ ذَلِكَ

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أبا إسحاق اختلط بآخر عمره وكان مدلسا. وقد رواه بالعنعنة. وقد قال البخارىّ: لا نذكر لأبي إسحاق سماعا من أرقم بن شرحبيل.

369. (1235) **(6356)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisini ölüme götüren hastalığa yakalandığı vakit Hz. Aişe'nin evinde idi.* **"Bana Ali'yi çağırın!"** *buyurdular. Hz. Aişe radıyallahu anhâ: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana Ebu Bekr'i çağırsak olmaz mı?" dedi.* **"Onu çağırın!"** *buyurdular. Hafsa radıyallahu anhâ: "Sana Ömer'i çağırsak olmaz mı?" dedi.*

"Onu çağırın!" *buyurdular. Ümmü'l-Fadl:* **"Ey Allah'ın Resulü! Sana Abbâs'ı çağırsak olmaz mı?"** *dedi.* **"Evet!"** *buyurdular. (Adı geçenler) toplanınca Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mübarek başlarını kaldırarak (etrafa bir) bakıp sükut ettiler. Hz. Ömer:*

"Kalkın! Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı yalnız bırakın!" dedi. Az sonra Bilâl geldi. Resûlullah'a namazı haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Ebu Bekr'e söyleyin halka namaz kıldırsın!"** *buyurdular. Hz. Aişe "Ey Allah'ın Resûlü! Muhakkak ki Ebu Bekr, yumuşak kalpli, tutuk bir kimsedir. (Makamınızda) sizi göremezse ağlar, insanlar da (ona katılıp) ağlarlar. Emretseniz de halka namazı Ömer kıldırsa!" dedi. (Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazı Ebu Bekr'in kıldırması için ısrar edince) Hz. Ebu Bekr, halka namaz kıldırmak üzere öne geçti. Bu sırada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendinde bir hafiflik hissetti. İki kişinin arasında dayanarak mescide geçti, ayakları yerde sürünüyordu. Halk Aleyhissalâtu vesselâm'ı mescidde görünce Ebu Bekr'i "sübhanallah!" diyerek ikaz ettiler. O geri çekilmek istedi. Ama Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Yerinde kal"** *diye işaret etti. Resûlullah gelip Ebu Bekr'in sağına oturdu. Ebu Bekr kalktı. Hz. Ebu Bekr Resûlullah'ı imam kıldı, halk da Ebu Bekr'i imam kıldı. İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kıraatı, Hz. Ebu Bekr'in kıldığı yerden aldı."*

Vekî der ki: "Sünnet böyledir (ikinci imam, kıraatı birincinin kaldığı yerden devam ettirir)."

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın son günleriyle ilgili açıklama daha önce geçmişti. Rivayetler, bu hastalık sırasında *Hz. Ebu Bekr*'in üç gün (12 vakit) imamlık yaptığını ifade eder. *Resûlullah* iki sefer mescide çıkmış olmalı. Birinde yatsı, diğerinde öğle namazı için. Rivayetler dikkat edilmezse karıştırılabilir ve tenakuz var zannedilir. Nitekim, *Resûlullah*'ın mescide giderken omuzlarına dayandığı belirtilen isimler de ihtilaflı görülür. *Nevevî* şöyle bir telifte bulunur: *"Resûlullah'ın dayandığı belirtilen Hz. Aişe ve Berîre gibi kadınlar, oda içerisinde yardımcı olmuşlardır. Oda kapısından sonra erkekler (Hz. Abbâs, Hz. Ali, Fadl İbnu Abbâs, Üsame İbnu Zeyd) nöbetleşe Resûlullah'ı mescidde ki yerine kadar götürmüşlerdir."*

Namaz sırasında *Hz. Ebu Bekr, Resûlullah*'a uymuş, *Resûlullah,* hastalığı sebebiyle alçak sesle ve oturarak kıldırdığı için, *Hz. Ebu Bekr mübelliğlik* yaparak namazın harekâtını halka duyurmuştur. Dolayısıyla halk hakikatte *Hz. Ebu Bekr*'e değil, *Resûlullah*'a uymuştur. Esasen imam varken cemaatin bir başkasına uyarak namaz kılması caiz olmaz. Mamafih şarihler, bir seferinde *Resûlullah*'ın *Hz. Ebu*

Bekr'e uyduğunu, bir seferinde de *Hz. Ebu Bekr*'in belirtildiği şekilde–*Resûlullah*'a uyduğunu kabul ederler. Bu yorum, diğer bazı ihtilafların çözümünde de faydalıdır.

★ SABAH NAMAZINDA KUNUT

6357 (١٢٤٢) 370 حدّثنا حَاتِمُ بْنُ نَضْرٍ الضَّبِّيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَى، زُنْبُورٌ. ثنا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: نُهِيَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ عَنِ الْقُنُوتِ فِي الْفَجْرِ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف. قال الدارقطنىّ: محمد بن يعلى وعنبسة بن عبد الرحمن وعبد اللّه بن نافع، كلهم ضعفاء. ولا يصح لنافع سماع من أم سلمة.

370. (1242) (6357)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sabah namazında kunut yapmaktan nehyolundu."*

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, –bazı rivayetlerin sarahatine göre, Uhud savaşında dişlerinden isabet alınca, sabah namazlarında, son rek'atte **semiallahu limen hamideh, Rabbena ve Lekelhamd** dedikten sonra **"Allahım, falana, falana ve falana lanet et"** diye muayyen şahıslara lanet etmeye başlamıştı. Bunun üzerine لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ **"Kullarımın tedbir ve idaresinden senin elinde bir şey yoktur ve sen onların inkârlarından mes'ul değilsin. Allah dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse, zalim oldukları için, azab verir"** (Al-i İmran 128) mealindeki ayette *Resûlullah* bu bedduadan men edilir.

★ NAMAZDA YILAN, AKREB ÖLDÜRÜLEBİLİR

6358 (١٢٤٦) 371 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ؛ قَالاَ: ثنا عَلِيُّ ابْنُ ثَابِتٍ الدَّهَّانُ. ثنا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَدَغَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَقْرَبٌ وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ. فَقَالَ «لَعَنَ اللّٰهُ الْعَقْرَبَ. مَا تَدَعُ الْمُصَلِّيَ وَغَيْرَ الْمُصَلِّي. اقْتُلُوهَا فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ».

فى الزوائد: فى إسناده الحكم بن عبد الملك، وهو ضعيف. لكن لاينفرد به الحكم. فقد رواه ابن خزيمة فى صحيحه عن محمد بن بشار، عن محمد بن جعفر، عن شعبة، عن قتادة، به.
وقال: وقد رواه الترمذىّ من حديث أبى هريرة وقال: حديث حسن. وفى الباب عن ابن عباس وأبى رافع.

371. (1246) **(6358)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken, onu bir akreb sokmuştu.* **"Allah akrebe lanet etsin!** *dedi.* **Namaza duranı da başkasını da bırakmıyor. Onu Harem bölgesinde de, dışında da öldürün!"** *buyurdular."*

6359 (١٢٤٧) 372 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا مَنْدَلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِى رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَتَلَ عَقْرَباً وَهُوَ فِى الصَّلاَةِ.

فى الزوائد: فى إسناده مندل، وهو ضعيف.

372. (1247) **(6359)**- *Rafi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken bir akreb öldürdü."*

★ MEKRUH VAKİT

6360 (١٢٥٢) 373 **حدّثنا** الْحَسَنُ بْنُ دَاوُدَ الْمُنْكَدِرِىُّ. ثنا ابْنُ أَبِى فُدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ الْمُقْبِرِىِّ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: سَأَلَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللّهِ! إِنِّى سَائِلُكَ عَنْ أَمْرٍ أَنْتَ بِهِ عَالِمٌ وَأَنَا بِهِ جَاهِلٌ. قَالَ «وَمَا هُوَ؟» قَالَ: هَلْ مِنْ سَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سَاعَةٌ تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلاَةُ؟ قَالَ «نَعَمْ إِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ، فَدَعِ الصَّلاَةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسِ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بِقَرْنِى الشَّيْطَانِ. ثُمَّ صَلِّ فَالصَّلاَةُ مَحْضُورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تَسْتَوِىَ الشَّمْسُ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمْحِ. فَإِذَا كَانَتْ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمْحِ فَدَعِ الصَّلاَةَ. فَإِنَّ تِلْكَ السَّاعَةَ تُسْجَرُ فِيهَا جَهَنَّمُ وَتُفَتَّحُ فِيهَا أَبْوَابُهَا. حَتَّى تَزِيغَ الشَّمْسُ عَنْ حَاجِبِكَ الأَيْمَنِ. فَإِذَا زَالَتْ فَالصَّلاَةُ مَحْضُورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تُصَلِّىَ الْعَصْرَ. ثُمَّ دَعِ الصَّلاَةَ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

373. (1252) **(6360)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Saffân İbnu'l-Muattâl, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir husus sorarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben size sizin bildiğiniz, benim bilmediğim bir şey soracağım" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Nedir o?"** *deyince:*

"Gece ve gündüzlerin saatleri içerisinde namaz kılmanın mekruh olduğu bir saat var mı?" dedi. Resûlullah şu cevabı verdi:

"Evet! Sabah namazını kıldın mı, artık güneş doğuncaya kadar namazı terket. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğar. Doğduktan sonra, güneş başın üzerinde ok gibi dik oluncaya kadar (geçen zaman içinde) namaz kıl. Çünkü bu esnada kılınan namazlara melekler hazır bulunurlar ve namazlar makbuldür. Güneş ne zaman ki başın üstünde ok gibi dik durur, namazı terket. Çünkü tam o sırada cehennem tutuşturulur ve kapıları açılır. Bu hal, güneş senin sağ kaşından kayıncaya kadar devam eder. Güneş kaydı mı, artık, ikindi namazı kılıncaya kadarki zaman içinde kılınan namazlar melekler hazır olur ve o namazlar makbuldür. İkindi namazını kıldın mı artık güneş batıncaya kadar namaz kılmayı terket."

6361 (١٢٥٣) 374 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصُّنَابِحِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنِي الشَّيْطَانِ (أَوْ قَالَ يَطْلُعُ مَعَهَا قَرْنَا الشَّيْطَانِ) فَإِذَا ارْتَفَعَتْ فَارَقَهَا. فَإِذَا كَانَتْ فِي وَسَطِ السَّمَاءِ قَارَنَهَا. فَإِذَا دَلَكَتْ (أَوْ قَالَ زَالَتْ) فَارَقَهَا. فَإِذَا دَنَتْ لِلْغُرُوبِ قَارَنَهَا. فَإِذَا غَرَبَتْ فَارَقَهَا. فَلاَ تُصَلُّوا هٰذِهِ السَّاعَاتِ الثَّلاَثَ».

في الزوائد: إسناده مرسل ورجاله ثقات.

374. (1253) (6361)- *Ebu Abdillah es-Sunâbihî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Güneş şeytanın iki boynuzu arasında doğar** –veya güneşle birlikte şeytanın iki boynuzu doğar dedi.– **Güneş yükselince şeytan ondan ayrılır. Güneş semanın ortasına gelince şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batıya yönelince** –veya ayrılınca dedi– **şeytan güneşten ayrılır. Güneş batmaya yaklaşınca, şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batınca şeytan ondan ayrılır. Öyleyse bu üç saatte namaz kılmayın."**

★ KORKU NAMAZI

6362 (١٢٦٠) 375 حدّثنا بْنُ عَبْدَةَ. ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ صَلاَةَ

الْخَوْفِ. فَرَكَعَ بِهِمْ جَمِيعاً. ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ، وَالصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ، وَالآخَرُونَ قِيَامٌ. حَتَّى إِذَا نَهَضَ سَجَدَ أُولٰئِكَ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ. ثُمَّ تَأَخَّرَ الصفُّ الْمُقَدَّمُ. حَتَّى قَامُوا مُقَامَ أُولٰئِكَ. وَتَخَلَّلَ أُولٰئِكَ حَتَّى قَامُوا مُقَامَ الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ. فَرَكَعَ بِهِمُ النَّبِيُّ ﷺ جَمِيعاً. ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ وَالصَّفُّ الَّذِى يَلُونَهُ. فَلَمَّا رَفَعُوا رُؤُسَهُمْ سَجَدَ أُولٰئِكَ سَجْدَتَيْنِ. وَكُلُّهُمْ قَدْ رَكَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ. وَسَجَدَ طَائِفَةٌ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ. وَكَانَ الْعَدُوُّ مِمَّا يَلِى الْقِبْلَةَ.

فى الزوائد: إسناد حديث جابر هذا صحيح.

375. (1260) **(6362)**- *Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına havf (korku) namazı kıldırdı. Resûlullah, bütün cemaatle birlikte rükû yaptı, sonra da Resûlullah ve hemen arkasındaki saf secde ettiler, diğerleri ise ayakta (kıyam halinde) beklediler. Resûlullah (ikinci rek'ate) kalkınca beklemekte olanlar kendi kendilerine iki secdede bulundular. Sonra öndeki saf gerileyerek ikinci safın yerinde durdu ve ikinci saftakiler ilerleyerek ön safın yerinde durdu. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hepsiyle birlikte rüku yaptı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen arkasındaki safla birlikte secde etti. Bunlar başlarını secdeden kaldırınca, diğerleri de secde ettiler. Böylece cemaatin tamamı Aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte rükû etmiş oldu. Her grup bir rek'atin secdelerini kendi kendilerine yapmış oldular. Bu esnada düşman kıble cihetindeydi."*

AÇIKLAMA:

Korku namazı bahsi daha önce geçti. Orada gerekli açıklamalar yapıldı.

★ YAĞMUR NAMAZI

6363 (١٢٦٨) 376 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ الأَزْهَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ أَبِى الرَّبِيعِ؛ قَالاَ: ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثنا أَبِى؛ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ يُحَدِّثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ يَوْماً يَسْتَسْقِى. فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ بِلاَ أَذَانٍ وَلاَ إِقَامَةٍ. ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللّهَ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ نَحْوَ الْقِبْلَةِ رَافِعاً يَدَيْهِ. ثُمَّ قَلَبَ رِدَاءَهُ فَجَعَلَ الأَيْمَنَ عَلَى الأَيْسَرِ وَالأَيْسَرَ

عَلَى الْأَيْمَنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

376. (1268) **(6363)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün yağmur duasına çıkmıştı. Ezan ve ikamet olmaksızın bize iki rek'at namaz kıldırdı. Sonra bize hutbe okudu. Yüzünü, elleri kaldırılmış olarak kıbleye çevirdi. Ayrıca ridasını ters çevirdi: sağ yanını solu, sol yanını da sağı üzerine aldı."*

★ YAĞMUR DUASI

6364 (١٢٧٠) 377 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ، أَبُو الْأَحْوَصِ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ ثنا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ إِدْرِيسَ. ثنا حُصَيْنٌ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ جِئْتُكَ مِنْ عِنْدِ قَوْمٍ مَا يَتَزَوَّدُ لَهُمْ رَاعٍ، وَلاَ يَخْطِرُ لَهُمْ فَحْلٌ. فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ، فَحَمِدَ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! اسْقِنَا غَيْثاً مُغِيثاً مَرِيئاً طَبَقاً مَرِيعاً غَدَقاً عَاجِلاً غَيْرَ رَائِثٍ» ثُمَّ نَزَلَ. فَمَا يَأْتِيهِ أَحَدٌ مِنْ وَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ إِلاَّ قَالُوا: قَدْ أُحْيِينَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

377. (1270) **(6364)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Bir bedevi gelerek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben öyle bir kabileden geliyorum ki, (kuraklık sebebiyle) çobanlar hayvan otlatamıyor ve erkek develerinden hiçbiri rahat rahat yürüyemiyor" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere geçip Allah'a hamd ü senâdan sonra:* **"Allahümme's-kına gaysen muğîsan merîen tabakan merî'en ğadakan âcilen ğayra râisin (=Allahım! Bize can kurtaran âkibeti, hayırlı, umumi, bol, sırılsıklam eden âcil ve gecikmesiz yağmur ver"** *diye dua etti, sonra minberden indi. Etraftan gelen herkes: "(Peygamberin duası bereketine gelen yeterli miktarda yağmurla) hepimiz ihya edildik") dedi."*

NOT: Yağmur namazı daha önce açıklandı.

★ BAYRAM NAMAZLARI

6365 (١٢٧٦) 378 حدّثنا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ

عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، ثُمَّ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ عُمَرُ، يُصَلُّونَ الْعِيدَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

فِى الزوائد: حديث عبد الرحمن بن سعد بن عمار إسناده ضعيف. لضعف عبد الرحمن بن سعد. وأبوه لا يعرف حاله.

378. (1276) **(6365)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ondan sonra gelen iki halife radıyallahu anhüma hazretleri Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer İbnu'l-Hattâb, bayram namazını hutbeden önce kılarlardı."*

NOT: Bayram namazı ve hutbenin yeri ile ilgili açıklama daha önce geçti.

★ BAYRAM HUTBESİ

6366 (١٢٨٦) **379 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّهُ حَجَّ فَقَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى بَعِيرِهِ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عبد الرحمن بن سعد. وأبوه لا يعرف حاله.

379. (1286) **(6366)**- *Nubayt radıyallahu anh*'ın anlattığına göre, *"haccetmiş, haccı sırasında Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı devesi üzerinde, hutbe verirken görmüştür."*

6367 (١٢٨٩) **380 حدّثنا** يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو بَحْرٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّىُّ ثنا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ مُسْلِمٍ الْخَوْلاَنِىُّ. ثنا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى. فَخَطَبَ قَائِماً ثُمَّ قَعَدَ قَعْدَةً ثُمَّ قَامَ.

فى الزوائد: رواه النسائى فى الصغرى من حديث جابر، إلا قوله (يوم فطر أو أضحى). وإسناد ابن ماجة فيه سعيد بن مسلم، وقد أجمعوا على ضعفه. وأبو بحر ضعيف.

380. (1289) **(6367)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ve Kurban bayramı (musallaya) çıktı. Orada ayakta hutbe okudu, sonra bir miktar oturdu, tekrar kalktı (ikinci hutbeyi okudu)."*

★ BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE VE SONRA NAMAZ

6368 (١٢٩٢) **381 حدّثنا** عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الطَّائِفِىُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلاَ بَعْدَهَا فِي عِيدٍ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات.

381. (1292) **(6368)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlüllah aleyhissalâtu vesselâm hiçbir bayramda bayram namazından önce ve sonra (nafile) namaz kılmamıştır (bayram namazıyla kılınan sünnet namaz yoktur.)"*

6369 (١٢٩٣) 382 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الرَّقِّيِّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لاَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعِيدِ شَيْئاً. فَإِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

382. (1293) **(6369)**- *Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazından önce hiçbir namaz kılmazdı. Evine dönünce iki rek'at namaz kılardı."*

AÇIKLAMA:

Bayram namazına bağlı sünnet namazların olmadığı hususunda ülemâ müttefiktir. Ancak bayram namazından önce veya sonra nafile namaz kılmanın hükmünde âlimler ihtilaf eder:

★ Hanefîler: *"Musallada bayramdan önce veya sonra nafile kılmak mekruhtur, fakat bayram namazından sonra eve dönünce evde kılınabilir"* der ve delil olarak 1293 numaralı hadisi gösterir.

★ *Şâfiîler: "Bayramdan önce olsun sonra olsun namaz kılmak imama mekruhtur, cemaate değil"* demiştir.

★ Mâlikîler: *"Musallada mekruhtur, caminin içinde cemaate mekruh değil, imama mekruhtur"* demiştir.

★ BAYRAM NAMAZINA YAYA GİTMEK

6370 (١٢٩٤) 383 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ

مَاشِياً، وَيَرْجِعُ مَاشِياً.

فى الزوائد: عبد الرحمن ضعيف، وأبوه لا يعرف حاله.

383. (1294) (6370)- *Sa'd el-Karaz* ve *İbnu Ömer radıyallahu anhüm* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yürüyerek gider, yürüyerek dönerdi."*

AÇIKLAMA:

Bayram namazına *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın yaya gidip yaya döndüğüne dair başka rivayetler de var. Gerek ashab ve gerek tabiinden İslâm büyükleri mazeret olmadığı taktirde bayram namazına yayan gidip gelmeyi müstahsen addetmişler ve sünnet olduğunu söylemişlerdir. Mezhep imamları da bunun müstehab olduğunu söylemişlerdir.

★ BAYRAMA GİDERKEN BİR YOLU, DÖNERKEN BAŞKA BİR YOLU TAKİP ETMEK

6371 (١٢٩٨) 384 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ. أَخْبَرَنِى أَبِى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى الْعِيدَيْنِ سَلَكَ عَلَى دَارِ سَعِيدِ بْنِ أَبِى الْعَاصِ. ثُمَّ عَلَى أَصْحَابِ الْفَسَاطِيطِ. ثُمَّ انْصَرَفَ فِى الطَّرِيقِ الْأُخْرَى. طَرِيقِ بَنِى زُرَيْقٍ. ثُمَّ يَخْرُجُ عَلَى دَارِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَدَارِ أَبِى هُرَيْرَةَ إِلَى الْبَلَاطِ.

هذا الإسناده ضعيف عبد الرحمن وأبيه، كأنبه عليه فى الزوائد.

384. (1298) (6371)- *Sa'd el-Karaz radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazlarına giderken Sa'îd İbnu Ebi'l-As'ın mahallesinden geçer, sonra çadırların bulunduğu yerden geçer, namaz dönüşünü başka bir yoldan yapar, Beni Zürayh'ten Ammâr İbnu Yâsir'in evine, oradan Ebu Hureyre'nin mahallesine, oradan Balât'a geçerek (evine gelirdi)."*

6372 (١٣٠٠) 385 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ. ثنا مِنْدَلٌ، عَنْ مُحَمَّدِ ابنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِى رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يَأْتِى الْعِيدَ مَاشِياً، وَيَرْجِعُ فِى غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِى ابْتَدَأَ فِيهِ.

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيع مندل ومحمد بن عبيد الله. وقد مر هذا الإسناد في الحديث رقم ١٢٩٧.

385. (1300) **(6372)**- *Ebu Râfi' radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yaya olarak gider, dönüşü de, gittiğinden başka bir yolla yapardı."*

AÇIKLAMA:

Bayram namazıyla ilgili edeblerden biri de gidiş ve dönüş yollarını farklı kılmaktır. Alimler bu babta gelen hadisleri esas alarak, bayram namazına giderken bir yol, ondan dönerken de başka bir yol takip etmeyi müstehab addetmişlerdir. Farklı güzergâhtaki cinlerin ve insanların kişi lehine şehadet edeceği belirtilir. Bunda şeair-i İslâmiyenin teşhiri de mevcuttur.

★ BAYRAMDA TAKLİS (ÇALGI)

6373 (١٣٠٢) 386 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ عَامِرٍ؛ قَالَ: شَهِدَ عِيَاضٌ الْأَشْعَرِيُّ عِيداً بِالْأَنْبَارِ، فَقَالَ: مَالِي لاَ أَرَاكُمْ تُقَلِّسُونَ كَمَا كَانَ يُقَلَّسُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

في الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات. وعياض الأشعرىّ ليس له عند ابن ماجة سوى هذا الحديث. بل لم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة الأصول.

386. (1302) **(6373)**- *Âmir rahimehullah* anlatıyor: *"İyâz el-Eş'arî, Enbâr'da bir bayram namazında hazır bulunmuştu. Şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında taklîs yapıldığı gibi sizi niye taklîs yapar görmüyorum?"*

6374 (١٣٠٣) 387 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: مَا كَانَ شَيْءٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلاَّ وَقَدْ رَأَيْتُهُ. إِلاَّ شَيْءٌ وَاحِدٌ. فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُقَلَّسُ لَهُ يَوْمَ الفِطْرِ.

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ الْقَطَّانُ: ثنا ابْنُ دِيزِيلَ. ثنا آدَمُ. ثنا شَيْبَانُ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عَامِرٍ. ح وَحَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرٍ. ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ.

ثنا أَبُو نُعَيْمٍ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ عَامِرٍ، نَحْوَهُ.

فى الزوائد: إسناد حديث قيس صحيح، ورجاله ثقات.

387. (1303) **(6374)**- *Kays İbnu' Sa'd radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra) O'nun sağlığında mevcut olan her şeyi gördüm, ancak biri hariç: Görmediğim bu şey de, Ramazan bayramında onun için yapılan taklisdir."*

AÇIKLAMA:

Taklîs, def refakatinde güfte söylemektir. Daha önce de geçtiği üzere, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* bazı fırsatlarda nezih bir tarzda neşe izhârını tecviz etmiştir. Bilhassa düğünlerde def refâkatinde bazı şiir ve güftelerin söylenmesi sünnet kılınmıştır. Habeşilerin bayramlarda kılınç kalkan oynamalarına izin verildiği, çocukların ve hatta –kadın dahil– büyüklerin bunları seyretmesine müsaade edildiği rivayetlerde gelmiştir, daha önce açıklandı. Mezhep imamları *teganni* denen şarkı, türkü ve çalgıyı birkısım kayıtlarla tecviz etmiştir. Şehevî duyguları tahrik eden, fuhşiyata teşvik eden, muhteva olarak meşru olmayan manalar taşıyan güfte ve çalgılar haram veya tahrimen mekruh addedilmiştir.

★ BAYRAMDA HARBE SÜTRE OLABİLİR

6375 (١٣٠٦) **388 حدّثنا** هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الأَيْلِىُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِى سُلَيْمَانُ بْنُ بِلاَلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الْعِيدَ بِالْمُصَلَّى مُسْتَتِراً بِحَرْبَةٍ.

فى الزوائد: عزاه المزّى فى الأطراف للنسائىّ، وليس فى روايتنا. وإسناد ابن ماجة صحيح ورجاله ثقات.

388. (1306) **(6375)**- *Hz. Enes* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Musalla'da bir harbeyi sütre yaparak bayram namazı kıldı."*

★ KADINLAR BAYRAM NAMAZINA GİDER

6376 (١٣٠٨) **389 حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَابِسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ

كَانَ يُخْرِجُ بَنَاتِهِ وَنِسَاءَهُ فِي الْعِيدَيْنِ.

في الزوائد: حديث ابن عباس ضعيف، لتدليس حجاج بن أرطاة.

389. (1309) **(6376)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her iki bayramda da kızlarını ve hanımlarını (musallaya) çıkarırdı.*"

★ BİR GÜNDE İKİ BAYRAM

6377 (١٣١١) 390 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا شُعْبَةُ. حَدَّثَنِي مُغِيرَةُ الضَّبِّيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «اجْتَمَعَ عِيدَانِ فِي يَوْمِكُمْ هٰذَا. فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأَهُ مِنَ الْجُمُعَةِ. وَإِنَّا مُجمِّعُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُغِيرَةَ الضَّبِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ورواه أبو داود في سننه عن محمد بن المصفى بهذا الإسناد.

390. (1311) **(6377)**- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizin şu gününüzde iki bayram bir araya gelmiştir: Dileyene, bayram namazı cuma namazının da yerini tutar. (Ancak) biz, cum'a namazını da kılacağız."**

Benzer bir rivayet *Ebu Hureyre radıyallahu anh*'tan da yapılmıştır.

AÇIKLAMA:

Bu hadis, bayram gününün cuma'ya rastlaması haliyle ilgilidir. Cum'a günü mü'minin bayramı olması haysiyetiyle iki bayram bir araya gelmiş olmaktadır. Bu durumda bayram namazı kılınınca, ayrıca cum'a namazı farz olmaktan çıkmakta, dileyenin cum'a kılacağı, dileyenin öğle namazı kılacağı, ancak cum'a kılmanın efdaliyeti belirtilmektedir.

6378 (١٣١٢) 391 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اجْتَمَعَ عِيدَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى بِالنَّاسِ، ثُمَّ قَالَ «مَنْ شَاءَ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَأْتِهَا. وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتَخَلَّفَ فَلْيَتَخَلَّفْ».

في الزوائد: ضعيف لضعف جبارة ومندل.

391. (1312) **(6378)**- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullâh aleyhissalâtu vesselâm zamanında iki bayram (cuma ve bir bayram) aynı günde birleşti. Aleyhissalâtu vesselâm bayramı kıldırdı, sonra da:* **"Dileyen cumaya da gelsin, dileyen de gelmesin"** *buyurdular."*

★ BAYRAMDA SİLÂH TAŞIMAK

6379 (١٣١٤) 392 حدّثنا عَبْدُ الْقُدُوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا نَائِلُ بْنُ نَجِيحٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُلْبَسَ السِّلاَحُ فِي بِلاَدِ الْإِسْلاَمِ فِي الْعِيدَيْنِ إِلاَّ أَنْ يَكُونُوا بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ.

في الزوائد: في إسناده نائل بن نجيح وإسماعيل بن زياد، وهما ضعيفان

392. (1314) **(6379)**- *İbnu Abbas radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, düşman karşısında olmadıkça İslâm memleketlerinde, her iki bayramda silah kuşanılmasını yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Alimler, başka hadisleri de gözönüne alarak, *"başkalarını rahatsız edecek şekilde veya herhangi bir maslahat olmaksızın sırf çalım satmak için silah taşımak mekruhtur"* diye kayıtlamışlardır. Emniyet için, tâlim için veya bir başka meşrû, ma'kul maslahat için, bayramlarda dahi silah taşınabileceği belirtilmiştir.

★ BAYRAM GUSLÜ

6380 (١٣١٥) 393 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ

وَيَوْمَ الْأَضْحَى.

فى الزوائد: هذا إسناد فيه جبارة، وهو ضعيف. وحجاج بن تميم ضعيف أيضا.

قال العقيليّ: روى عن ميمون بن مهران أحاديث، لا يتابع عليها، عن جده الفاكه.

393. (1315) **(6380)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında da Kurban bayramında da gusleder-di."*

6381 (١٣١٦) 394 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطْمِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ جَدِّهِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ وَيَوْمَ عَرَفَةَ. وَكَانَ الْفَاكِهُ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالْغُسْلِ فِي هٰذِهِ الْأَيَّامِ.

فى الزوائد: هذا إسناده فيه يوسف بن خالد. قال فيه ابن معين: كذّاب، خبيث، زنديق

قال السنديّ: قلت وكذّبه غير واحد. وقال ابن حابن: كان يضع الحديث.

394. (1316) **(6381)**- Sohbet şerefine eren *Fâkih İbnu Sa'd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında, Kurban bayramında, Arefe gününde yıkanırdı. Fâkih de o günlerde yıkanmalarını aile halkına emrederdi."*

★ NAFİLELER KAÇ REKAT?

6382 (١٣٢٤) 395 حدّثنا هٰارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ تَسْلِيمَةٌ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو سفيان السعدى. قال ابن عبد البرّ: أجمعوا على أنه ضعيف الحديث.

395. (1324) **(6382)**- *Ebu Saîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her iki rek'atte bir selam vermek vardır."**

AÇIKLAMA:

Nafile namazları kılarken kaç rek'atte bir selam vermek gerektiği alimlerce ihtilaflıdır. Zira bu mevzuya temas eden rivayetler arasında bazı farklar var:

★ *Ebu Hânîfe*'ye göre: *"Her dört rek'atte bir selam vermek efdaldir."*

★ *Ebu Yusuf* ve *İmam Muhammed*'e göre *"Gece nafilelerinde her iki rek'atte bir, gündüz nafilelerinde ise her dört rek'atte bir selam vermek efdaldir."*

★ *İmâm Şâfiî* ve *Ahmed İbnu Hanbel: "Bütün nafilelerde her iki rek'atte bir oturup selam vermek efdaldir"* demişlerdir.

★ *İmam Mâlik,* bu meselede *Şâfiî* ve *Ahmed* gibi hükmeder, ayrıca dört rek'atte selam vermenin mekruh olduğunu söyler.

★ KIYAMU'L-LEYL (GECE NAMAZI)

6383 (١٣٣٢) 396 حدّثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْحَدَثَانِيُّ؛ قَالُوا: ثنا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ. ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ: يَابُنَيَّ! لاَ تُكْثِرِ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ. فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَتْرُكُ الرَّجُلَ فَقِيراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: هذا إسناد فيه سنيد بن داود وشيخه يوسف بن محمد، وهما ضعيفان.

وقال السيوطىّ: هذا الحديث أورده ابن الجوزىّ فى الموضوعات، وأعلّه بيوسف بن محمد بن المكدر، فإنه متروك.

قال السندىّ: قلت قال فيه أبو زرعة: صالح الحديث. وقال ابن عدىّ: أرجو أنه لا بأس به.

396. (1332) (6383)- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hz. Davud'un oğlu Hz. Süleyman'ın annesi, oğlu Süleyman'a: "Ey oğlum! Geceleyin fazla uyuma! Zira geceleyin fazla uyku, kişiyi Kıyamet günü fakir bırakır"** *demiştir."*

★ KUR'ÂN'I GÜZEL SESLE OKUMAK

6384 (١٣٣٧) 397 حدّثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرِ بْنِ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا أَبُو رَافِعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ السَّائِبِ؛ قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَقَدْ كُفَّ بَصَرُهُ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ فَأَخْبَرْتُهُ. فَقَالَ: مَرْحَباً بِابْنِ أَخِي. بَلَغَنِي أَنَّكَ حَسَنُ الصَّوْتِ

بِالْقُرْآنِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ هٰذَا الْقُرْآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ. فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ فَابْكُوا. فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكَوْا. وَتَغَنَّوْا بِهِ. فَمَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا».

في الزوائد: في إسناده أبو رافع. اسمه إسماعيل بن رافع ضعيف متروك.

397. (1337) **(6384)**- *Abdurrahman İbnu's-Sâib* anlatıyor: *"Sa'd İbnu Ebi Vakkas yanımıza geldi. Gözü kapanmış idi. Kendisine selam verdim.*

"Sen kimsin?" dedi. Kendimi tanıttım. Bunun üzerine dedi ki: "Kardeşim oğluna merhaba! Duydum ki senin Kur'ân okumaya güzel sesin varmış. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı dinledim. Demişti ki: **"Şu Kur'ân hüzünlü olarak nazil oldu, öyleyse onu okuyunca ağlayın. Eğer ağlayamazsanız ağlamaya çalışın ve onu güzel okuyun. Onu güzel okumaya gayret etmeyen bizden değildir."**

AÇIKLAMA:

Kur'ân'ın teganni ile okunması, ağır ağır ve tecvid kaidelerine uygun olarak, sesini güzelleştirerek okunmasıdır. Kur'ân-ı Kerîm okunuş yönüyle de diğer kitaplardan ayrılmalıdır. Teganninin lügat manasını esas alarak, Kur'ân'ı musiki nağmeleriyle okumak, bazı alimlerce hadisin zahirine binaen caiz addedilmiş ise de, çoğunluk caiz görmemiştir. Bilhassa, harfllerin mahrecini değiştirecek, tecvidin sınırlarını aşacak teganninin haramlığında ittifak vardır.

Kur'ân'ın hüzünlü olarak nazil olması, Kur'ân'ın kalplere tesir eden gözleri yaşartan ulvî manalarla dolu olarak inmiş olmasıdır. Onu huşû içinde tefekkürle okuyana tesir eder, gözleri yaşartır. Kur'ân-ı Kerîm'i böylesi bir halet-i ruhiye ile dinlemek ve okumak esastır.

6385 (١٣٣٨) 398 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ سَابِطٍ الْجُمَحِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: أَبْطَأْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةً بَعْدَ الْعِشَاءِ. ثُمَّ جِئْتُ فَقَالَ «أَيْنَ كُنْتِ؟» قُلْتُ: كُنْتُ أَسْتَمِعُ قِرَاءَةَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِكَ لَمْ أَسْمَعْ مِثْلَ قِرَاءَتِهِ وَصَوْتِهِ مِنْ أَحَدٍ. قَالَتْ، فَقَامَ وَقُمْتُ مَعَهُ حَتَّى اسْتَمَعَ لَهُ. ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيَّ فَقَالَ «هٰذَا سَالِمٌ، مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ. الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هٰذَا».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

398. (1338) **(6385)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında bir gece, yanına gitmekte ağır kaldım ve sonra geldim.* **"Nerdeydin?"** *buyurdu. "Ashabından birinin kıraatını dinliyordum. Onunki kadar güzel bir kıraati ve sesi hiç kimsede görmedim" dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kalktı, onunla ben de kalktım. Gidip onun kıraatini dinledi. Sonra bana dönüp:* **"Bu, Sâlim Mevlâ Ebu Huzeyfe'dir. Ümmetim içerisinde böylelerini var eden Allah'a hamdolsun!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Salim Mevla Ebu Huzeyfe İran asıllıdır. İstahrlıdır. Ashabın büyüklerinden ve fazıllarındandır. Esas itibariyle, *Ebu Huzeyfe*'nin karısı olan *Sübeyte* isminde bir kadının azadlısıdır. *Sübeyte* azad edince *Salim*, onun kocası *Ebu Huzeyfe*'yi kendisine veli ittihaz etti. *Ebu Huzeyfe* de *Salim*'i evlat edindi. Bu sebeple *Salim* muhacir sayılmıştır. Diğer taraftan eski sahibesi *Sübeyte*, Ensariye olması sebebiyle de *Sâlim* ensari sayılmıştır. *Ebu Huzeyfe*'ye nisbeti sebebiyle aynı zamanda Kureyşî sayılmış, asıl itibariyle İranlı olduğu için de Acem (=yabancı) sayılmıştır. *Ebu Huzeyfe* onu, evlat edindikten sonra oğlu bilmiş, kardeşinin kızı *Fatıma bintu'l-Velid İbnu Utbe* ile evlendirmiştir. *Sâlim radıyallahu anh* Bedir, Uhud, Hendek ve diğer gazvelerin hepsinde *Resûlullah*'la birlikte bulunmuştur. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* خُذُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ **"Kur'ân'ı dört kişiden alın..."** tavsiyesinde *Sâlim*'i de zikrettiği için Kurrâdan sayılmıştır.

Sâlim Medine'ye *Hz. Peygamber*'den önce hicret etmişti. Medine'de muhacirlerin imamı idi. *Hz. Ömer* dahil bütün muhacirler arkasında namaz kılarlardı. Çünkü o, Kur'ân'ı hepsinden çok ezberlemişti.

Hz. Ömer radıyallahu anh Sâlim'i çok sever, hep takdirlerini ifade ederdi. Öyle ki vefatı sırasında yerine geçecek halifenin tesbitini şûrâya havale ederken: *"Eğer Salim sağ olsaydı, şûrâya hacet duymaz (onu halife nasbeder)dim"* demiştir.

Sâlim Yemame savaşında şehid düşmüştür. Hafızların ölümüne çok üzülen *Hz. Ömer, Sâlim*'in de şehid düşmesiyle, *"Kur'ân daha önceki mukaddes kitapların akibetine uğrayacak, aslı kaybolacak"* diye telaşlanarak Halife *Hz. Ebu Bekr*'e müracaat ederek Kur'ân'ın bir kitap halinde tedvinini talep etmiş ve böylece Kur'ân'ın kitap haline getirilmesi gibi İslâm tarihinin en hayırlı işlerinden birine *Sâlim radıyallahu anh*'ın şehadeti vesile olmuştur.

İbnu'l-Esîr'in Üsdü'l-Gâbe'de kaydettiği bir menkîbe şöyledir: "*Yemame harbi sırasında sancağı muhafaza vazifesi Sâlim'e teklif edilir. Ancak bazıları da: "Hayır, sana bir zarar gelebilir, başka birine verelim" derler. O: "Ben bundan korkarsam, kötü bir Kur'ân hamili olurum" der ve sancağı alır. Savaş sırasında sağ elini kaybeder. Sancağı sol eline alır. Sol eli de kesilir, o sancağı kucaklar ve:* وَمَا مُحَمَّدٌ اِلاَّ رَسُولٌ (Al-i İmran 144) وَكَاَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ (Al-i İmran 146) *ayetlerini okur. Yere yıkılıp savaşamaz hale gelince arkadaşlarına: "Ebu Huzeyfe ne yaptı?" diye sorar. "Öldürüldü!" denince bir başka şahsı ismen zikredip "ne yaptı?" diye sorar, onun da öldürüldüğü söylenince "Beni ikisi arasına yatırın" der radıyallahu anhüm.*

6386 (١٣٣٩) 399 حدّثنا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الضَّرِيرُ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدِىُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمِّعٍ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ صَوْتاً بِالْقُرْآنِ، الَّذِى إِذَا سَمِعْتُمُوهُ يَقْرَأُ، حَسِبْتُمُوهُ يَخْشَى اللَّهِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف إبراهيم بن إسماعيل بن مجمع، والراوى عنه.

399. (1339) (6386)- *Hz. Câbir* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kur'ân'ı okumada sesce insanların en güzeli o kimsedir ki, okurken kendisini dinlediğiniz vakit, Allah'tan korktuğu kanaatine varırsınız."**

6387 (١٣٤٠) 400 حدّثنا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِىُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الأَوْزَاعِىُّ. ثنا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ مَيْسَرَةَ، مَوْلَى فَضَالَةَ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَلَّهِ أَشَدُّ أَذَناً إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ، مِنْ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

400. (1340) (6387)- *Fedâle İbnu Ubeyd radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri, güzel sesle Kur'ân'ı açıktan okuyan kimseyi dinleme hususunda, güzel sesli cariyesini dinleyen erkekten daha çok alâka sahibidir."**

6388 (١٣٤١) 401 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيٰى. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ الْمَسْجِدَ فَسَمِعَ قِرَاءَةَ رَجُلٍ فَقَالَ «مَنْ هٰذَا؟» فَقِيلَ: عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ قَيْسٍ. فَقَالَ: «لَقَدْ أُوتِىَ هٰذَا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ».

فى الزوائد: قلت أصله فى الصحيحين من حديث أبى موسى. وفى مسلم من حديث بريدة. وفى النسائىّ من حديث عائشة. وإسناد حديث أبى هريرة، رجاله ثقات.

401. (1341) **(6388)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün mescide girince bir kimsenin kıraatini işitmişti:* **"Bu kîm?"** *diye sordu. "Abdullah İbnu Kays!" denilince:* **"Buna Âl-i Davud'un mizmarlarından (nağmelerinden) bir mızmar verilmiştir"** *buyurdular."*

★ **GECE NAMAZINDA KIRAAT**

6389 (١٣٤٩) 402 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ، وَعَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالاَ: وَكِيعٌ. ثنا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِى الْعَلاَءِ، عَنْ يَحْيٰى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أُمِّ هَانِىءٍ بِنْتِ أَبِى طَالِبٍ؛ قَالَتْ: كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِىِّ ﷺ بِاللَّيْلِ وَأَنَا عَلَى عَرِيشِى.

فى الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات. ورواه الترمذىّ فى الشمائل، والنسائىّ فى الكبرى.

402. (1349) **(6389)**- *Ümmü Hâni Bintu Ebi Talib radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ben evimin damında iken, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın geceleyin (namazda) okuduğu Kur'ân'ı işitirdim."*

6390 (١٣٥٠) 403 بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثنا يَحْيٰى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ قُدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ، عَنْ جَسْرَةَ بِنْتِ دَجَاجَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَامَ النَّبِىُّ ﷺ بِآيَةٍ حَتّٰى أَصْبَحَ يُرَدِّدُهَا. وَالْآيَةُ: إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ، وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ثم قال: رواه النسائىّ فى الكبرى، وأحمد فى المسندى، وابن خزيمة فى صحيحه، والحاكم وقال: صحيح.

قال السندىّ: قلت وما تقدم نقله عن ابن خزيمة يقتضى أن لا يكون صحيحا عنده فليتأمل.

403. (1350) **(6390)**- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sabah oluncaya kadar namazda bir ayeti tekrarlayıp durdu. O ayet şudur:* إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ **"Eğer sen onlara azab edersen onlar senin kullarındır. Eğer onları affedersen muhakkak ki sen azizsin, hakimsin"** (Maide 118).

AÇIKLAMA:

Son iki hadis gece namazlarında kıraatın sesli olabileceğine delil kılınmıştır. *Ümmü Hâni,* bu sesi evinin damından işitebilmiştir. Ayrıca sonuncu hadis, namazda bir ayetin tekrar tekrar okunabileceğine delil olmaktadır.

★ GECE KAÇ REKAT TEHECCÜT?

6391 (١٣٥٨) **404** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ. وَهٰذَا حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ. قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي، مَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ، إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً. يُسَلِّمُ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ. وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ. وَيَسْجُدُ فِيهِنَّ سَجْدَةً، بِقَدْرِ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنَ الْأَذَانِ الْأَوَّلِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح وارجاله ثقات. روى مسلم بعضه.

404. (1358) **(6391)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yatsı namazından boşaldığı vakitten fecr vaktine kadar onbir rek'at namaz kılardı, her iki rek'atta bir selam verirdi, bir rek'atle de vitirde bulunurdu (yani tek kılardı). Bütün rek'atler sırasında, secdeleri öyle uzun tutardı ki, siz bir secde esnasında, daha başını kaldırmadan elli ayet okuyabilirdiniz. Müezzin sabah namazının birinci ezanını tamamlayınca kalkar, hafif iki rek'at namaz kılardı."*

★ GECENİN EN EFDAL VAKTİ

6392 (١٣٦٤) **405** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ. قَالُوا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ يَزِيدَ

بْنِ طَلْقٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ؛ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَنْ أَسْلَمَ مَعَكَ؟ قَالَ «حُرٌّ وَعَبْدٌ» قُلْتُ: هَلْ مِنْ سَاعَةٍ أَقْرَبُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أُخْرَى؟ قَالَ «نَعَمْ. جَوْفُ اللَّيْلِ الْأَوْسَطُ».

فى الزوائد: عبد الرحمن بن البيلمانى، قيل: لا يعرف أنه سمع من أحد من الصحابة إلا من سرف، ويزيد بن طلق. قال ابن حبان: يروى المراسيل.

405. (1364) **(6392)**- *Amr İbnu Abese radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kim seninle birlikte (ilk defa) müslüman oldu?" diye sordum.* **"Bir hür, bir köle!"** *buyurdular. Ben: "Allah'a daha yakın (olunan) bir saat var mı?" dedim,* **"Evet, gecenin son yarısı (Allah'a daha yakın olunan saattir)"** *buyurdular."*

6393 (١٣٦٥) 406 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَيُحْيِي آخِرَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وأبو إسحق، وإن اختلط بأخرة، فإن إسرائيل روى عنه قبل الاختلاط. ومن طريق روى له الشيخان.

406. (1365) **(6393)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gecenin evvelinde uyur, son kısmını (ibadetle) ihya ederdi."*

6394 (١٣٦٧) 407 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ يُمْهِلُ. حَتَّى إِذَا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نِصْفُهُ أَوْ ثُلُثَاهُ، قَالَ: لَا يَسْأَلَنَّ عِبَادِي غَيْرِي. مَنْ يَدْعُنِي أَسْتَجِبْ لَهُ. مَنْ يَسْأَلْنِي أُعْطِهِ. مَنْ يَسْتَغْفِرْنِي أَغْفِرْ لَهُ. حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن مصعب، ضعيف. قال صالح بن محمد: عامة أحاديثه عن الأوزاعىّ مقلوبة.

407. (1367) **(6394)**- *Rıfâ'atü'l-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri gecenin yarısı ve-**

ya üçte ikisi geçinceye kadar(günahların kaydını) geciktirir. Sonra: "Sakın kullarım benden başkasından bir talepte bulunmasınlar! Kim ben Azimüşşân'dan talep ederse, isteğine icabet eder, duasını kabul ederim. Kim benden talepte bulunursa, ona istediğini veririm. Kim benden af dilerse onu affederim, bu hal fecir doğuncaya kadar devam eder" buyurur."

★ AKŞAM YATSI ARASI NAMAZ

6395 (١٣٧٣) 408 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ الْوَلِيدِ الْمَدِينِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ صَلَّى، بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ عِشْرِينَ رَكْعَةً، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: في إسناده يعقوب بن الوليد، اتفقوا على ضعفه. قال فيه الإمام أحمد: من الكذّابين الكبار، وكان يضع الحديث.

408. (1373) (6395)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim akşamla yatsı arasında yirmi rek'at namaz kılarsa Allah ona cennette bir köşk yapar."**

★ EVDE NAFİLE

6396 (١٣٧٥) 409 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: خَرَجَ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ إِلَى عُمَرَ. فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَيْهِ، قَالَ لَهُمْ؛ مِمَّنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ. قَالَ: فَبِإِذْنٍ جِئْتُمْ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَسَأَلُوهُ عَنْ صَلاَةِ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ. فَقَالَ عُمَرُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَمَّا صَلاَةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ فَنُورٌ. فَنَوِّرُوا بُيُوتَكُمْ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عُمَيْرٍ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. نَحْوَهُ.

الحديث قد ذكره المصنف بطريقين. وفي الزوائد: مدار الطريقين على عاصم بن عمرو، وهو ضعيف، ذكره العقيليّ في الضعفاء. وقال البخاريّ: لم يثبت حديثه.

409. (1375) **(6396)**- *Asım İbnu Amr* anlatıyor: *"Irak ahalisinden bir grup, Hz. Ömer'e gitmek üzere yola çıktı. Yanına geldikleri vakit Hz. Ömer onlara:*

"Siz kimlerdensiniz!? diye sordu. Onlar: "Biz Irak ahalisindeniz!" dediler. "İzinli olarak mı geldiniz?" dedi. Onlar: "Evet!" dediler. Onlar Hz. Ömer radıyallahu anh'tan kişinin evde kıldığı namazın hükmünü sordular. Hz. Ömer: "Ben Resûlullah'a bu hususta sormuştum da: **"Kişinin evinde kıldığı namazı nurdur, öyleyse evlerinizi nurlandırın"** *buyurdu" dedi."*

6397 (١٣٧٦) 410 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلاَتَهُ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ مِنْهَا نَصِيباً. فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلاَتِهِ خَيْراً».

فى الزوائد: رجاله ثقات.

410. (1376) **(6397)**- *Ebu Saîdi'l-Hudrî* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Sizden biri namazını kılınca, ondan evi için de bir nasib ayırsın. Zira Allah Teâla hazretleri, onun evine, namazından bir hayır bırakır."

6398 (١٣٧٨) 411 حدّثنا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ ابْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ حَرَامِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا أَفْضَلُ؟ الصَّلاَةُ فِي بَيْتِي أَوِ الصَّلاَةُ فِي الْمَسْجِدِ؟ قَالَ «أَلاَ تَرَى إِلَى بَيْتِي؟ مَا أَقْرَبَهُ مِنَ الْمَسْجِدِ! فَلأَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ فِي الْمَسْجِدِ. إِلاَّ أَنْ تَكُونَ صَلاَةً مَكْتُوبَةً.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

411. (1378) **(6398)**- *Abdullah İbnu Sad radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Evdeki namaz mı, mesciddeki namaz mı daha efdal?" diye sordum. Şu cevabı verdi:*

"Evime bakmıyor musun, mescide ne kadar yakın! Farzlar hariç, evimde kılmam, benim nazarımda mescidde kılmamdan daha makbuldür."

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, kişi farzlarını mescidde kılmalıdır, nafileleri de evinde. Nafileyi evde kılmak, mescidde kılmaktan efdaldir, faziletçe, sevapca üstündür. Çünkü riyadan uzaktır, ev halkı da namazı görerek ibret almakta, bilhassa küçüklere güzel örnek olunmaktadır.

★ HACET NAMAZI

6399 (١٣٨٤) 412 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ الْعَبَّادَانِيُّ، عَنْ فَائِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الأَسْلَمِيِّ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ فَقَالَ «مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ إِلَى اللّٰهِ، أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ، فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ. ثُمَّ لِيَقُلْ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ. سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. الحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. اللّٰهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ. أَسْأَلُكَ أَلاَّ تَدَعَ لِي ذَنْباً إِلاَّ غَفَرْتَهُ. وَلاَ هَمّاً إِلاَّ فَرَّجْتَهُ، وَلاَ حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضاً إِلاَّ قَضَيْتَهَا لِي. ثُمَّ يَسْأَلُ اللّٰهَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ مَاشَاءَ. فَإِنَّهُ يُقَدَّرُ».

هذا الحديث قد أخرجه الترمذيّ وقال: هذا حديث غريب، وفى إسناده مقال. لأن فائد بن عبد الرحمن يضعف فى الحديث. وفائد هو أبو الورقاء.

412. (1384) (6399)- *Abdullah İbnu Ebi Evfa el-Eslemî radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi ve:* **"Kimin Allah'a veya mahlukatından birine bir haceti varsa abdest alsın, iki rek'at namaz kılsın, sonra şu duayı okusun: Lailahe illallahu'l-Halîmu'l-Kerîm. Sübhanallahi Rabbi'l-Arşı'l-azîm. Elhamdülillahi Rabbi'l-Alemin. Allahümme innî eselüke mûcibâtı rahmetike ve azâime mağfiretike ve'l-ganîmete min külli birrin Vesselâmete min külli ismin, Es'elüke ellâ teda'a li zenben illâ ğafartehü. Ve la hemmen illâ ferrectehu velâ hâceten hiye leke rıdan illa kaday tehâ lî (Halîm ve kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük Arşın Rabbi noksan sıfatlardan mukaddestir. Hamd alemlerin Rabbine aittir. Allah'ım, şüphesiz ben, senin rahmetine vesile olan sebepleri, mağfiretini gerektiren hasletleri, her hayrın ganimetlerini ve her günahtan selamette olmayı senden dilerim. Allahım! Her günahımı bağışlamanı, her kederimi gidermeni, rızana uyan her**

dileğimi görmeni senden talep ediyorum).”

Sonra Allah'tan dünya ve ahiretle ilgili ne dilerse ister, çünkü şüphesiz (o dilek) takdir edilir.”

★ ŞABANIN ONDÖRDÜ

6400 (١٣٨٨) 413 **حدّثنا** الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ. عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَقُومُوا لَيْلَهَا وَصُومُوا نَهَارَهَا. فَإِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرُبِ الشَّمْسِ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: أَلاَ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ لِي فَأَغْفِرَ لَهُ! أَلاَ مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ! أَلاَ مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ! أَلاَ كَذَا أَلاَ كَذَا، حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف ابن أبي يسرة، واسمه أبو بكر بن عبد الله بن محمد بن أبي يسرة. قال فيه أحمد بن حنبل وابن معين: يضع الحديث.

413. (1388) **(6400)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *“Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **“Şaban ayının onbeşinci gecesi olduğu zaman gecesinde namaz kılın, gündüzünde de oruç tutun. Çünkü Allah Teâla hazretleri, o gün, güneşin batmasıyla, dünya semasına iner ve şöyle der: “Bana istiğfar eden yok mu mağfiret etsem! Benden rızık isteyen yok mu rızık versem, belaya maruz kalan yok mu afiyet versem... şöyle olan yok mu, böyle olan yok mu?.. Bu hal fecrin sökmesine kadar devam eder.”**

[illegible] (١٣٩٠) 414 **حدّثنا** رَاشِدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ رَاشِدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ أَيْمَنَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَرْزَبٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ. فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ. إِلاَّ لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا أَبُو الأَسْوَدِ، النَّضْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الزُّبَيْرِ ابْنِ سُلَيْمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبد الله بن لهيعة وتدليس الوليد بن مسلم
قال السندىّ: ابن عرزب لم يلق أبا موسى. قاله المندرىّ، كذا بخطه.

414. (1390) **(6401)**- *Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri, Şa'ban ayının onbeşinci gecesi (kullarına rahmetle) nazar eder ve müşrikle, müşahin (kindar bencil) hariç herkese mağfiret buyurur."**

★ ŞÜKÜR SECDESİ

6402 (١٣٩١) 415 حدّثنا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ. حَدَّثَتْنِي شَعْثَاءُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى، يَوْمَ بُشِّرَ بِرَأْسِ أَبِي جَهْلٍ، رَكْعَتَيْنِ.

في الزوائد: في إسناده شعثاء، ولم أر من تكلم فيها لا بجرح ولا بتوثيق. وسلمة بن رجاء، ليّنه ابن معين وقال ابن عدىّ: حدث بأحاديث لايتابع عليها. وقال النسائىّ: ضعيف. وقال الدارقطنىّ: ينفرد عن الثقات بأحاديث. وقال أبو زرعة: صدوق. وقال أبو حاتم: ما بأحاديثه بأس. وذكره ابن حبان في الثقات.

415. (1391) **(6402)**- *Abdullah İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ebu Cehl'in başının kesildiği müjdelendiği gün, iki rek'at şükür namazı kıldı."*

6403 (١٣٩٢) 416 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ. أنا أَبِي أنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدَةَ السَّهْمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بُشِّرَ بِحَاجَةٍ، فَخَرَّ سَاجِداً.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

416. (1392) **(6403)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ciddi bir ihtiyacının görüldüğü hususunda müjdelenmişti, bunun üzerine hemen secdeye kapandı."*

6404 (١٣٩٣) 417 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ خَرَّ سَاجِداً.

فى الزوائد: هذا الحديث موقوف ولكنه صحيح الإسناد ورجاله ثقات. وقد روى عن أبى بكر وعلىّ نحو هذا.

417. (1393) **(6404)**- *Ka'b İbnu Mâlik radıyallahu anh,* **Allah tevbesini kabul edince derhal secdeye kapanmıştır.**

★ NAMAZ GÜNAHA KEFARETTİR

6405 (١٣٩٧) 418 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِى زِيادٍ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِى ابْنُ أَخِى ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ. حَدَّثَنِى صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى فَرْوَةَ؛ أَنَّ عَامِرَ بْنَ سَعْدٍ أَخْبَرَهُ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ يَقُولُ: قَالَ عُثْمَانُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ بِفِنَاءِ أَحَدِكُمْ نَهْرٌ يَجْرِى يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، مَا كَانَ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ؟» قَالَ: لاَشْىءَ. قَالَ «فَإِنَّ الصَّلاَةَ تُذْهِبُ الذُّنُوبَ كَمَا يُذْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَانَ».

فى الزوائد: حديث عثمان بن عفان رجاله ثقات. ورواه الترمذىّ والنسائىّ من حديث أبى هريرة.

418. (1397) **(6405)**- *Osman İbnu Affân radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:***

"Birinizin evinin avlusunda bir nehir aksa da bunun içinde günde beş sefer yıkansa acaba bedeninde hiç kir kalır mı?" *Aleyhisalâtu vesselâm'ın muhatabı: "Hiçbir şey kalmaz!" dedi. Resûlullah da:* **"İşte namaz da böyledir, suyun kiri, pası giderdiği gibi o da günahları giderir."**

★ BEŞ VAKİT NAMAZIN FARZ OLUŞU

6406 (١٤٠٠) 419 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلاَّدٍ الْبَاهِلِىُّ. ثنا الْوَلِيدُ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُصْمٍ، أَبِى عُلْوَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أُمِرَ نَبِيُّكُمْ ﷺ بِخَمْسِينَ صَلاَةً. فَنَازَلَ رَبَّكُمْ أَنْ يَجْعَلَهَا خَمْسَ صَلَوَاتٍ.

فى الزوائد: روى ابن ماجة هذا الحديث عن ابن عباس. والصواب عن ابن عمر كما هو فى أبى داود. ثم قال: وإسناد حديث ابن عباس واهٍ، لقصور عبد الله بن عُصْم وأبى الوليد الطيالسىّ عن درجة أهل الحفظ والإتقان.

419. (1400) (**6406**)- *İbnnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Peygamberiniz (Mirac gecesinde) elli vakit namazla emrolundu. Sonra bunu beşe indirinceye kadar Rabbinize müracaatta bulundu."*

6407 (١٤٠٣) 420 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا ضُبَارَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّلِيلِ. أَخْبَرَنِي دُوَيْدُ بْنُ نَافِعٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ: إِنَّ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِبْعِيٍّ أَخْبَرَهُ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: افْتَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ. وَعَهِدْتُ عِنْدِي عَهْداً أَنَّهُ مَنْ حَافَظَ عَلَيْهِنَّ لِوَقْتِهِنَّ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ. وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ، فَلاَ عَهْدَ لَهُ عِنْدِي».

في الزوائد: في إسناده نظر من أجل ضبارة ودويد.

420. (1403) (**6407**)- *Ebu Katâde İbnu Rıb'î* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah-u Zülcelal hazretleri buyurdu ki: "Senin ümmetine beş vakit namazı farz kıldım ve kim bunu vaktinde kılmaya devam ederse onu cennete koyacağım diye katımda ahidde bulundum. Kim de bunu vaktinde kılmaya devam etmezse katımda onun için hiçbir ahid yoktur."**

★ MESCİD-İ HARAM VE MESCİD-İ NEBİ'DE NAMAZIN FAZİLETİ

6408 (١٤٠٦) 421 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ. أَنْبَأَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «صَلاَةٌ فِي مَسْجِدِي أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلاَةٍ فِيمَا سِوَاهُ. إِلاَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ. وَصَلاَةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلاَةٍ فِيمَا سِوَاهُ».

في الزوائد: إسناد حديث جابر صحيح ورجاله ثقات. لأن إسماعيل بن أسد وثقه البزار والدارقطني والذهبي في الكاشف. وقال أبو حاتم: صوق. وباقي رجال الإسناد محتج بهم في الصحيحين.

421. (1406) (**6408**)- *Hz. Câbir* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Benim mescidimde kılınacak bir namaz, onun dışındaki mescidlerde kılınan bin namazdan efdaldir. Ancak Mescid-i Haram hariç. Zira**

Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz, diğer mescidlerde kılınan yüzbin namazdan efdaldir."

★ MESCİD-İ AKSA'DA NAMAZ

6409 (١٤٠٧) 422 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ مَيْمُونَةَ، مَوْلاَةِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَفْتِنَا فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ. قَالَ «أَرْضُ الْمَحْشَرِ وَالْمَنْشَرِ. ائْتُوهُ فَصَلُّوا فِيهِ. فَإِنَّ صَلاَةً فِيهِ كَأَلْفِ صَلاَةٍ فِي غَيْرِهِ» قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتَحَمَّلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ فَتُهْدِي لَهُ زَيْتاً يُسْرَجُ فِيهِ. فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَهُوَ كَمَنْ أَتَاهُ».

فى الزوائد: روى أبو داود بعضه. وإسناد طريق ابن ماجة صحيح ورجاله ثقات. وهو أصح من طريق أبى داود. فإن بين زياد بن أبى سودة وميمونة، عثمان بن أبى سودة. كما صرّح به ابن ماجة فى طريقه، كما ذكره. صلاح الدين فى المراسيل. وقد تُرك فى أبو داود.

422. (1407) (6409)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın azadlısı *Meymune radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resulü! Biz Beytü'l-Makdis hakkında fetva ver!" demiştim. Şöyle buyurdular:* **"Orası mahşer (yani Kıyamet günü insanların toplanacağı) ve menşer (herkesin defterlerinin neşredileceği) yeridir. Oraya gidin ve içinde namaz kılın. Çünkü orada kılınacak tek namaz kendi dışındaki yerlerde kılacağınız bin namaz gibidir."**

Ben tekrar sordum: "Ben oraya gitmeye muktedir olamazsam ne yapmalıyım?" Şu cevabı verdi: **"Ona kandil yağı bağışlarsın, aydınlatılmasında kullanılır. Böyle yapan da oraya varan gibidir.**

6410 (١٤٠٨) 423 حدّثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ الأَنْمَاطِيُّ. ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ السَّيْبَانِيِّ، يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الدَّيْلَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَمَّا فَرَغَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ مِنْ بِنَاءِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، سَأَلَ اللَّهُ ثَلاَثاً: حُكْماً يُصَادِفُ حُكْمَهُ، وَمُلْكاً لاَ يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ، وَأَلاَّ يَأْتِيَ هٰذَا الْمَسْجِدَ أَحَدٌ لاَ يُرِيدُ إِلاَّ الصَّلاَةَ فِيهِ، إِلاَّ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَمَّا اثْنَتَانِ فَقَدْ أُعْطِيَهُمَا. وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ أُعْطِيَ الثَّالِثَةَ».

(وأن لا يأتى هذا المسجد) فى الزوائد: اقتصر أبو داود على طرفه الأول من هذا الوجه دون هذه الزيادة. ورواه النسائىّ فى الصغرى من هذا الوجه عن عمرو بن منصور، عن أبى مسهر، عن سعيد بن عبد العزيز، عن ربيعة بن بريد، عن أبى إدريس الخولانىّ، عن ابن الديلمىّ به.

وإسناده طريق ابن ماجة ضعيف. لأن عبيد الله بن الجهم لا يُعرف حاله، وأيوب بن سويد متفق على ضعفه.

423. (1408) (6410)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hz. Davud'un oğlu Süleyman, Beytu'l-Makdis'in inşaatını tamamlayınca Allah'tan üç şey talep etti: "Allah'ın hükmüne muvafık düşecek şekilde hüküm vermek, kendinden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat, bu mescide sırf namaz kılmak niyetiyle gelenlerin günahlarından temizlenerek annelerinden doğdukları gündeki gibi olmaları."**

Resûlullah ilave etti: **"İlk ikisi verilmiştir, üçüncünün de verildiğini ümit ediyorum."**

★ CAMİDE NAMAZ

6411 ١٤١٣ **424 حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا أَبُو الْخَطَّابِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا رُزَيْقٌ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَلْهَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ بِصَلَاةٍ، وَصَلَاتُهُ فِي مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ صَلَاةً، وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِى يُجَمَّعُ فِيهِ بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ: وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ»

وفى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن أبا الخطاب الدمشقىّ لا يُعرف حاله. وزريق فيه مقال. حكى عن أبى زرعة أنه قال: لا بأس به. وذكره ابن حبان فى الثقات وفى الضعفاء، وقال: ينفرد بالأشياء. لا يشبه حديث الأثبات. لا يجوز الاحتجاج به إلا عند الوفاق.

424. (1413) **(6411)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişinin evinde kıldığı namazı bir namazdır, ama mahallesinin mescidinde kıldığı namazı yirmibeş namazdır. İçerisinde cum'a kılınan mescidde kıldığı namazı beşyüz namazdır. Mescid-i Aksa'da kıldığı namazı ellibin namazdır. Benim mescidimde kıldığı namazı da ellibin namazdır. Mescid-i Haram'da kıldığı namazı yüzbin namazdır."**

★ MİNBERİN İNŞAASI, KÜTÜĞÜN AĞLAMASI

6412 (١٤١٥) 425 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلاَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِى عَمَّارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ وَعَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ. فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِنْبَرَ ذَهَبَ إِلَى الْمِنْبَرِ. فَحَنَّ الْجِذْعُ فَأَتَاهُ فَاحْتَضَنَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ «لَوْ لَمْ أَحْتَضِنْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

425. (1415) **(6412)** - *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hurma kütüğüne (dayanarak) hutbe verirdi. Minber yapılınca (hutbelerde kütüğü bırakıp) minbere çıktı. Bunun üzerine kütük (bu ayrılık sebebiyle ağlayıp) inledi. Aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip kucakla(yıp teselli et)ti, kütük sustu. Aleyhissalâtu vesselâm şu açıklamayı yaptı:* **"Eğer onu kucaklamasaydım Kıyamet gününe kadar inleyecekti."**

6413 (١٤١٧) 426 **حدّثنا** أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا ابْنُ أَبِى عَدِىٍّ، عَنْ سَلَيْمَانَ التَّيْمِىِّ، عَنْ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُومُ إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ (أَوْ قَالَ إِلَى جِذْعٍ) ثُمَّ اتَّخَذَ مِنْبَراً. قَالَ فَحَنَّ الْجِذْعُ. (قَالَ جَابِرٌ) حَتَّى سَمِعَهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ. حَتَّى أَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَسَحَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْلَمْ يَأْتِهِ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح وابن أبى عدىّ ثقة. وقال: وقد أخرجه النسائى عن جابر بسند آخر.

426. (1417 **(6413)** - *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (hutbe sırasında) bir ağaç kökünün –veya bir hurma kütüğünün dedi– yanında ayağa kalkardı. Sonradan bir minber edindi? Ravi der ki (terkedildiği vakit) hurma kütüğü ağladı."*

Hz. Câbir der ki: *"Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu."* *Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyamet'e kadar ağlayacaktı" dedi."*

6414 (١٤٢٠) 427 حدّثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ. ثنا الأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ يُصَلِّي حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ. فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ اللّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ «أَفَلاَ أَكُونُ عَبْداً شَكُوراً؟».

في الزوائد: إسناد حديث أبي هريرة قويّ. احتج مسلم بجميع رواته. ورواه أصحاب الكتب الستة، سوى أبي داود، من حديث المغيرة. والترمذيّ من حديث جابر.

427. (1420) **(6414)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çok namaz kılardı. Öyle ki ayakları kabarmıştı. Kendisine "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmiştir (kendini niye bu kadar yıpratıyorsun?)" denildi. O bunlara şu cevabı verdi:* **"Çok şükreden bir kul olmayayım mı?"**

★ ÇOK SECDE

6415 (١٤٢٤) 428 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ الْمُرِّيِّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ، عَنِ الصُّنَابِحِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلّهِ سَجْدَةً إِلاَّ كَتَبَ اللّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً، وَمَحَا عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً، وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً. فَاسْتَكْثِرُوا مِنَ السُّجُودِ».

في الزوائد: إسناد حديث عبادة ضعيف، لتدليس الوليد بن مسلم.

428. (1424) **(6415)**- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah için secde eden herkese Allah bir sevap yazar ve bu secde sebebiyle bir günahını affeder, makamını da bir derece artırır; öyleyse secdeyi çok yapın."**

AÇIKLAMA:

Kur'ân-ı Kerîm'de cinler ve insanların ibadet için yaratıldığı belirtilmiştir. Binaenaleyh insanın yaratılış gayesi, asli vazifesi ibadettir. İbadetin çeşitleri var ise de, en halisi, en belirgini namazdır. Bunun azami bir miktarı yoktur, asgari hududu vardır. Ne kadar çok olursa makbul ve memduhdur. Buna en güzel örneği *Aleyhissalâtu vesselâm* vermiş, ayakları şişinceye kadar namaz kılmıştır.

Secde ile ilgili teşvik de namaza teşviktir. Çünkü çok secde, çok namazla gerçekleşir. Daha önce kaydettiğimiz hadislerde, kulun Allah'a en yakın olduğu halin secde hali olduğu belirtilmiştir.

★ AYAKKABI NEREYE KONMALI?

6416 (١٤٣٢) 429 **حدّثنا** إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِىُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلْزِمْ نَعْلَيْكَ قَدَمَيْكَ. فَإِنْ خَلَعْتَهُمَا فَاجْعَلْهُمَا بَيْنَ رِجْلَيْكَ. وَلاَ تَجْعَلْهُمَا عَنْ يَمِينِكَ، وَلاَ عَنْ يَمِينِ صَاحِبِكَ، وَلاَ وَرَاءَكَ، فَتُؤْذِىَ مَنْ خَلْفَكَ».

فى الزوائد: روى أبو داود بعض هذا الحديث. وفى إسناده عبد اللّٰه بن سعيد، متفق على تضعيفه.

429. (1432) (6416)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ayakkabılarını ayağından ayırma. Eğer çıkaracak olursan ayakkabılarını ayaklarının arasına koy. Onları sağına koyma, arkadaşının sağına da koyma; arkana da koyma, aksi taktirde arkandakine ezada bulunursun."**

AÇIKLAMA:

Namazgâhta ayakkabının çıkarılmaması onların temiz olma şartına bağlıdır. Pis olursa namaz sahih olmayacağından çıkarılması gerekir. Hadiste ayakkabılarla kimsenin rahatsız edilmemesi üzerinde ısrar edilmiştir. Başka rivayetlerde de sol tarafta kimse bulunmadığı taktirde, ayakkabıların sol tarafa konabileceği ifade edilmiştir. Şarihler ayakkabıların ayakların arasına veya önüne konma ruhsatını temiz olmalarına veya temiz bir şeyle örtülme şartına bağlarlar. Pis olur, örtü de bulunmazsa namaz kılanın beden veya elbisesinin değmesiyle namazın bozulacağını belirtirler. Cemiyetimizin bugünkü örfü ayakkabıları hususi olarak tanzim edilen

ayakkabılıklara bırakmaktır. Ancak her hâlukârda, bunun bir örf olduğunun, ayakkabısını, dileyenin başkalarını rahatsız etmemek, mescidi kirletmemek şartıyla beraberinde götürmenin şer'an caiz olduğunun bilinmesi gereklidir. Günümüzde naylon torbalar bu maksatla kullanmaya ziyadesiyle elverişlidir. Kalabalık camilerde çalınma veya dışarı çıkışta koyduğu yerde bulamama gibi endişeleri olan kimseler dinin bu ruhsatından en azından cum'a ve bayram namazlarında istifade edebilirler, yeter ki söylenen mahzurlara yer verilmesin.

CENAZE BÖLÜMÜ

★ HASTA ZİYARETİ

6417 (١٤٣٤) **430 حدّثنا** أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. قَالاَ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أَرْبَعُ خِلاَلٍ: يُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى مسعود صحيح. وأصل الحديث فى الصحيحين وغيرهما، من رواية غيره.

430. (1434) **(6417)**- *Ebu Mes'ûd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslüman için müslüman üzerinde dört haslet vardır: "Hapşırınca (elhamdulillah! derse) teşmit etmek (yerhamukallah! demek), davet edince icabet etmek, öldüğü zaman (cenazesinde) hazır bulunmak, hastalandığı zaman geçmiş olsun ziyareti yapmak."**

6418 (١٤٣٥) **431 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَمْسٌ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ: رَدُّ التَّحِيَّةِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَشُهُودُ الْجِنَازَةِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللَّهَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. والحديث بهذا الوجه فى الصحيحين، لكن بغير هذا السياق.

431. (1435) **(6418)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir müslümanın diğer bir müslüman üzerinde beş hakkı vardır: "Selamını almak, davete icabet, cenazeye katılmak, hasta ziyareti, "elhamdülillah!" dediği taktirde hapşırana yerhamukallah (diyerek teşmitte bulunmak)."**

6419 (١٤٣٧) 432 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ. ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لاَ يَعُودُ مَرِيضاً إِلاَّ بَعْدَ ثَلاَثٍ.

فى الزوائد: فى إسناده مسلمة بن عُلَيّ، قال فيه البخاريّ وأبو حاتم وأبو زرعة: منكر الحديث. ومن منكراته حديث (كان لايعود مريضاً إلا بعد ثلاثة أيام) قال أبو حاتم: هذا منكر باطل. وقال ابن عديّ: أحاديثه غير محفوظة. واتفقوا على تضعيفه.

قال السنديّ: قلت لكن الأحاديث ذكرها السخاويّ فى المقاصد الحسنة، وقال: يتقوّى بعضها ببعض. وكذلك أخذ به بعض التابعين.

432. (1437) **(6419)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir kimse hastalanacak olsa ona üç günden sonra geçmiş olsun ziyaretinde bulunurdu."*

6420 (١٤٣٩) 433 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا صَفْوَانُ بْنُ هُبَيْرَةَ. ثنا أَبُو مَكِينٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَادَ رَجُلاً فَقَالَ «مَا تَشْتَهِى؟» قَالَ: أَشْتَهِى خُبْزَ بُرٍّ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ خُبْزُ بُرٍّ فَلْيَبْعَثْ إِلَى أَخِيهِ». ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا اشْتَهَى مَرِيضُ أَحَدِكُمْ شَيْئاً، فَلْيُطْعِمْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده صفوان بن هبيرة، وذكره ابن حبان فى الثقات. وقال النفيليّ: لا يتابع على حديثه. قلت: وقال فى تقريب التهذيب: ليّن الحديث.

433. (1439) **(6420)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hastayı ziyaret etti ve* **"Canın ne çekiyor?"** *diye sordu. Hasta "Buğday ekmeği!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Kimin yanında buğday ekmeği varsa kardeşine göndersin!"** *dedi. Sonra Resûlullah ilave etti:* **"Birinizin hastası birşeye iştah duyarsa ondan yedirsin."**

6421 (١٤٤٠) 434 حدّثنا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا ابُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. فَقَالَ «أَتَشْتَهِى شَيْئاً؟ أَتَشْتَهِى كَعْكاً؟» قَالَ: نَعِمْ. فَطَلَبُوا لَهُ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن أبان الرقاشيّ.

434. (1440) **(6421)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ziyaretine gittiği bir hastanın yanına girdi ve* **"Bir şey canın çekiyor mu? Kek canın çekiyor mu?"** *diye sordu. Hasta "Evet!" deyince ona kek aradılar."*

6422 (١٤٤١) 435 حدّثنا جعفر بن مسافر. حدّثني كثير بن هشام. ثنا جعفر بن برقان، عن ميمون بن مهران، عن عمر بن الخطّاب؛ قال: قال لي النبيّ ﷺ «إذا دخلت على مريض فمره أن يدعو لك. فإنّ دعاءه كدعاء الملائكة».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أنه منقطع. قال العلائى فى المراسيل والمزيّ: فى رواية ميمون بن مهران عن عمر ثلمة. اهـ.

وفى الأذكار للنوويّ: ميمون لم يدرك عمر.

435. (1441) **(6422)**- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana:* **"Bir hastanın yanına girince, ondan sana dua edivermesini talep et. Çünkü onun duası meleklerin duası gibidir"** *buyurdular."*

★ ÖLECEK KİMSEYE LAİLAHE İLLALLAH TELKİNİ

6423 (١٤٤٦) 436 حدّثنا محمّد بن بشّار. ثنا أبو عامر. ثنا كثير بن زيد، عن إسحاق بن عبد الله ابن جعفر، عن أبيه؛ قال: قال رسول الله ﷺ «لقّنوا موتاكم: لا إله إلاّ الله الحليم الكريم، سبحان الله ربّ العرش العظيم، الحمد لله ربّ العالمين» قالوا: يا رسول الله! كيف للأحياء؟ قال «أجود، وأجود».

فى الزوائد: فى إسناده إسحاق. لم أر من وثّقه ولا من جرحه. وكثير بن يزيد، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال ابن معين: ليس بشىء. وقال مرة: ليس به بأس وقال مرة: صالح، ليس بالقويّ. وقال النسائيّ: ضعيف. وقيل: ثقة. وباقى رجاله ثقات.

436. (1446) **(6423)**- *Abdullah İbnu Câfer* babasından *radıyallahu anh* **naklen** anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölülerinize (ölmek üzere olanlara) Lailahe illallahu'l-Halîmu'l-Kerîm, Subhânallahi Rabbi'l-Arşi'l-Azim, Elhamdulillahi Rabbi'l-Âlemin" demeyi telkin edin!"** *Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunun sağlara telkini nasıldır?" dediler.* **"Daha güzeldir, daha güzeldir!"** *buyurdular."*

★ ÖLECEK KİMSENİN YANINDA NE KONUŞMALI?

6424 (١٤٥٠) 437 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى. ثنا يُوسُفُ بْنُ الْمَاجِشُونِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ وَهُوَ يَمُوتُ. فَقُلْتُ: اقْرَأْ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ السَّلَامَ.

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح ورجاله ثقات إلا أنه موقوف.

437. (1450) (6424)- *Muhammed İbnu'l-Münkedir* anlatıyor: *"Hz. Cabir radıyallahu anh'ın yanına girdim. Ölmek üzereydi. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bizden selam götür!" dedim."*

★ MÜ'MİN CAN ÇEKİŞME HALİNDEN SEVAP KAZANIR

6425 (١٤٥١) 438 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا حَمِيمٌ لَهَا يَخْنُقُهُ الْمَوْتُ. فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ ﷺ مَا بِهَا قَالَ لَهَا «لَا تَبْتَئِسِي عَلَى حَمِيمِكِ. فَإِنَّ ذٰلِكَ مِنْ حَسَنَاتِهِ».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح ورجاله ثقات. والوليد بن مسلم، وإن كان يدلّس، فقد صرّح بالتحديث، فزال ما يخشى.

438. (1451) (6425)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ*'nın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün yanına girdiği sırada, bir yakınının nefesini ölüm kesmek üzere idi. Aleyhissalâtu vesselâm Hz. Aişe'nin üzüntüsünü görünce kendisine:* **"Şu yakının için üzülme. Zira onun şu ızdırabı hasenatındandır!"** *buyurdular."*

6426 (١٤٥٣) 439 **حدّثنا** رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ. ثنا نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ. ثنا مُوسَى بْنُ كَرْدَمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ مَتَى تَنْقَطِعُ مَعْرِفَةُ الْعَبْدِ مِنَ النَّاسِ؟ قَالَ «إِذَا عَايَنَ».

فى الزوائد: فى إسناده نصر بن حمّاد، كذّبه يحيى بن معين وغيره. وسنبه أبو الفتح الأزدىّ لوضع الحديث.

439. (1453) **(6426)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a (ölmek üzere olan bir kimsenin) insanları tanıma hali ne zaman sona erer?" diye sordum.* **"(Gaybî hakikatları) gördüğü zaman!"** *buyurdular."*

★ **ÖLÜNÜN GÖZÜ KAPATILIR**

6427 (١٤٥٥) 440 حدّثنا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ. ثنا قَزَعَةُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا حَضَرْتُمْ مَوْتَاكُمْ، فَأَغْمِضُوا الْبَصَرَ. فَإِنَّ الْبَصَرَ يَتْبَعُ الرُّوحَ. وَقُولُوا خَيْراً. فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تُؤَمِّنُ عَلَى مَا قَالَ أَهْلُ الْبَيْتِ».

فى الزوائد: إسناده حسن، لأن قزعة بن سويد مختلف فيه. وباقى رجاله ثقات.

440. (1455) **(6427)**- *Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölülerinizin yanında hazır bulunduğunuz taktirde (ölünce) gözlerini kapayıverin. Çünkü göz, ruhu takip eder (ve açık kalır). Ayrıca hakkında hayır söyleyin. Çünkü melekler ev halkının söylediklerine "âmin!" derler."**

★ **ÖLÜNÜN GASLİ**

6428 (١٤٦١) 441 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِيُغَسِّلْ مَوْتَاكُمُ الْمَأْمُونُونَ».

فى الزوائد: فى إسناده بقية، وهو مدلس، وقد رواه بالعنعنة. ومبشر بن عبيد، قال فيه أحمد: أحاديثه كذب موضوعة. وقال البخارىّ: منكر الحديث. وقال الدارقطنىّ: متروك الحديث، يضع الأحاديث ويكذب.

446. (1461) **(6428)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölülerinizi güvendiğiniz kimseler yıkasın."**

6429 (١٤٦٢) 442 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِيُّ. ثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ خَالِدٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ

ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ غَسَّلَ مَيِّتاً وَكَفَّنَهُ وَحَنَّطَهُ
وَحَمَلَهُ وَصَلَّى عَلَيْهِ، وَلَمْ يُفْشِ عَلَيْهِ مَا رَأَى، خَرَجَ مِنْ خَطِيئَتِهِ مِثْلَ يَوْمَ وَلَدَتْهُ
أُمُّهُ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه عمر بن خالد، كذّبه أحمد وابن معين.

442. (1462) (6429)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir ölüyü yıkar, kefenler, kefenini güzel kokulu maddelerle kokulandırır, taşır ve namazını kılar, cenazeyle ilgili olarak gördüğü (kötü alametleri ölü) aleyhine yaymazsa, (bu yaptığına mükâfaat olarak) günahlarından temizlenir ve annesinden doğduğu gün gibi (tertemiz) olur."**

AÇIKLAMA:

Son iki hadis, mana itibariyle birbirini tamamlar. Birinci hadis ölülerin güvenilir kimselere yıkatılmasını emrederken, ikinci hadis, *"güvenilir"*liği kısmen açıklar: Ölüde görülen ve aleyhine yorum vesilesi yapılacak bazı kusurları açıklama.. Şu halde bu hallerin ifşa edilmemesi esastır. Bunu ifşa etmeyeceği hususunda güvenilen kimselere yıkama işi yaptırılmalıdır.

★ KARI KOCAYI, KOCA KARIYI GASLEDEBİLİR

6430 (١٤٦٥) 443 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ. ثنا مُحَمَّدُ
بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ
اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْبَقِيعِ. فَوَجَدَنِي
وَأَنَا أَجِدُ صُدَاعاً فِي رَأْسِي. وَأَنَا أَقُولُ: وَارَأْسَاهُ. فَقَالَ «بَلْ أَنَا، يَا عَائِشَةُ!
وَارَأْسَاهُ» ثُمَّ قَالَ «مَا ضَرَّكِ لَوْ مِتِّ قَبْلِي فَقُمْتُ عَلَيْكِ فَغَسَّلْتُكِ وَكَفَّنْتُكِ وَصَلَّيْتُ
عَلَيْكِ وَدَفَنْتُكِ».

في الزوائد: إسناد رجاله ثقات. رواه البخاري من وجه آخر مختصراً.

443. (1465) **(6430)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bakî'den dönmüştü. Beni, başımdaki bir ağrıdan hastalanmış ve "vay başım" çekerken buldu.*

"Ey Aişe, asıl hasta benim, vay başım!" *dedi ve sonra ilave etti:* **"Benden önce ölsen de senin başında durup seni (kendi elimle) yıkasam, kefenlesem, namazını kıldırsam ve defnetsem, senin için daha iyidir."**

AÇIKLAMA:

Bu hadis, kocanın, ölen hanımının cenazesini yıkayabileceğini ifade ederse de, Hanefî ülemâsı başka karinelerden hareketle, kadının ölmesiyle erkeğinden nikah bağının kalkacağına ve dolayısıyla hanımına bakamayacağına, dokunamayacağına hükmetmiş ve dolayısıyla erkeğin, ölen karısını yıkayamayacağını söylemiştir. Ancak kadın, ölen kocasını yıkayabilir. Çünkü iddet beklemek zorundadır. *İmam Şâfiî, Mâlik* ve meşhur kavlinde *Ahmed,* ölüm halinde eşlerin birbirini yıkayabileceğine hükmetmişlerdir.

★ RASULULLAH'IN GASLİ

6431 (١٤٦٦) 444 **حدّثنا** سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْأَزْهَرِ الْوَاسِطِيُّ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا أَبُو بُرْدَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا أَخَذُوا فِي غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ الدَّاخِلِ: لاَ تَنْزِعُوا عَنْ رَسُولِ اللّهِ ﷺ قَمِيصَهُ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف أبى بردة، واسمه عمر بن يزيد التيمى. وقول الحاكم: إن الحديث صحيح، وأبو بردة هو يزيد بن عبد اللّه – وهمٌ. لما ذكره المزىّ فى الأطارف والتهذيب.

444. (1466) **(6431)**- *Büreyde radıyallahu anh* anlatmıştır: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, yıkamak istedikleri vakit dahilden bir münadi şöyle nida etti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gömleğini üzerinden çıkarmayın."*

6432 (١٤٦٧) 445 **حدّثنا** يَحْيَى بْنِ خِذَامٍ. ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: لَمَّا غَسَّلَ النَّبِيَّ ﷺ ذَهَبَ يَلْتَمِسُ مِنْهُ مَا يَلْتَمِسُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ يَجِدْهُ. فَقَالَ: بَأَبِي الطَّيِّبُ. طِبْتَ حَياً وَطِبْتَ مَيِّتاً.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات. لأن يحيى بن خذام ذكره ابن حبان في الثقات. وصفوان ابن عيسى احتج به مسلم. والباقي مشهورون.

445. (1467) (6432)- *Hz. Ali radıyallahu anh*'tan anlatıldığına göre: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı yıkadığı zaman, ölüde aranan (idrar, gâita gibi) şeyleri aradı, fakat bulamadı. Bunun üzerine: "Babam sana feda olsun. Sen çok temizsin; hayatta iken temizdin, ölünce de temizsin!" dedi.*"

6433 (١٤٦٨) 446 **حدّثنا** عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ. ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَنَا مُتُّ فَاغْسِلُونِي بِسَبْعِ قِرَبٍ، مِنْ بِئْرِي، بِئْرِ غَرْسٍ».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن عباد بن يعقوب قال فيه ابن حبان: كان رافضيا داعيا. ومع ذلك كان يروى المناكير عن المشاهير. فاستحق الترك. وقال ابن طاهر: هو من غلاة الروافض، مستحق الترك روايته عنه. وترك الرواية عنه جماعة من الحفّاظ. وقال الذهبيّ: روى عنه البخاريّ مقرونا بغيره. وشيخه مختلف فيه.

446. (1468) (6433)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben ölünce, beni Gars adlı kuyumdan yedi kırba su ile yıkayın."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisler, "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın, vasiyeti üzerine, *Hz. Ali* tarafından yıkandığını, yıkanırken üzerinden gömleğinin çıkarılmadığını, Gars kuyusunun suyu ile yıkandığını ifade etmektedir. Başka rivayetlerde, yıkama meselesinde ashabın ihtilafı üzerine, gömleğinin çıkarılmadan yıkanacağı gaibten bir sesle duyurulduğu belirtilmiştir. Yıkama işinde *Hz. Ali*'ye *Hz. Abbâs, Abbâs'ın oğlu Fadl, Üsame İbnu Zeyd, Kâsım* ve *Resûlullah*'ın azadlılarından *Sâlih radıyallahu anhüm ecmain* yardımcı olmuşlardır. *Üsame* su dökmüş, *Ali* yıkamış, diğerleri de sağa sola çevirme işlerinde yardımcı olmuşlardır. Bir rivayette, *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın *Hz. Ali*'ye: **"Senden başkası beni yıkamasın. Çünkü kim benim avretimi görürse gözü kör olur" demiştir. *Hz. Ali*'nin, *Resûlullah*'ın avretine bakmamakta çok sakındığını bildiği için ona vasiyet ettiği belirtilmiştir.

6434 (١٤٧٠) 447 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: هٰذَا مَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي مُعَيْدٍ، حَفْصِ بْنِ غَيْلَانَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ

مُوسٰى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِى ثَلاَثِ رِيَاطٍ بِيضٍ سُحُولِيَّةٍ.

فى الزوائد: قلت أصله فى الصحيحين من حديث عائشة وابن عباس. وإسناد حديث ابن عمر حسن، لقصور سليمان بن موسى وحفص بن غيلان عن درجة أهل الحفظ والضبط والإتقان.

447. (1470) **(6434)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Suhuliyye denen üç parça beyaz ince bez içinde kefenlenmiştir."*

6435 (١٤٧١) 448 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى زِيَادٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِى ثَلاَثَةِ أَثْوَابٍ: قَمِيصُهُ الَّذِى قُبِضَ فِيهِ، وحُلَّةٌ نَجْرَانِيَّةٌ.

قال النووىّ: هذا الحديث ضعيف، لايصح الاحتجاج به. لأن يزيد بن أبى زياد مجمع على ضعفه. سيّما وقد خالف روايته رواية الثقات.

448. (1471) **(6435)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm üç parça giysi içerisine kefenlenmiştir: İçerisinde vefat ettiği gömleği ve Necrânî (iki parçalı) hulle."*

★ KEFENLENEN ÖLÜYE BAKMAK

6436 (١٤٧٥) 449 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ. ثنا أَبُو شَيْبَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا قُبِضَ إِبْرَاهِيمُ، ابْنُ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ لَهُمُ النَّبِىُّ ﷺ «لاَ تُدْرِجُوهُ فِى أَكْفَانِهِ حَتَّى أَنْظُرَ إِلَيْهِ» فَأَتَاهُ فَانْكَبَّ عَلَيْهِ، وبَكَى.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لأن أبا شيبة، قال بان حبان: روى عن أنس ماليس من حديثه، لا يحل الرواية عنه. وقال البخارىّ: صاحب عجائب. وقال أبو حاتم: ضعيف الحديث، منكر الحديث، عنه عجائب.

449. (1475) **(6436)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim vefat ettiği zaman ashabına:* **"Ben oğluma bakmadıkça, onu kefenlerinin içine dahil etmeyin"** *buyurdu. (Yıkama işi bitince kefenlemezden önce) çocuğa yaklaştı, üzerine eğilip baktı ve ağladı."*

AÇIKLAMA:

Hadis, kefenlenmezden önce ölüye bakmanın caiz olduğuna, sessizce ağlanabileceğine delildir. Bakma, avretine olmamalıdır, bakılması caiz olan yerlerine olmalıdır.

6437 (١٤٧٨) 450 **حدّثنا** حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ نِسْطَاسٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةً فَلْيَحْمِلْ بِجَوَانِبِ السَّرِيرِ كُلِّهَا. فَإِنَّهُ مِنَ السُّنَّةِ. ثُمَّ إِنْ شَاءَ فَلْيَتَطَوَّعْ. وَإِنْ شَاءَ فَلْيَدَعْ.

في الزوائد: رجال الإسناد ثقات، لكن الحديث موقوف. حكمه الرفع. وأيضا، هو منقطع. فإن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قاله أبو حاتم وأبو زرعة وغيرهما.

450. (1478) **(6437)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Bir cenazeyi takip eden kimse, naaşın bütün taraflarını (sırayla) omuzlasın. Zira bu sünnettir. Sonra dilerse tekrar nafile taşıması yapsın, dilerse taşıma işini terketsin."***

AÇIKLAMA:

Hadis, cenazeyi sağ-sol, ön-arka her bir tarafından birer parça taşımanın sünnet olduğunu ifade eder. Bu miktar taşıyan, sünneti ifa etmiş olur. Dileyen ikinci sefer taşıma işine iştirak edebilir. Bu taktirde sevabı ziyadeleşir.

6438 (١٤٧٩) 451 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ ثنا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رَأَى جَنَازَةً يُسْرِعُونَ بِهَا. قَالَ «لِتَكُنْ عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ».

في الزوائد: ليث هو ابن سليم، ضعيف. وتركه يحيى بن القطان وابن معين وابن مهدى. ومع ضعفه فالحديث يخالف ما في الصحيحين من حديث أسرعوا بالجنازة.

451. (1479) **(6438)**- *Ebu Mûsa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir cenazenin sür'atle götürüldüğünü görmüştü, (müdahale ederek:)* **"Sükûnetle gidin!"** *buyurdular.."*

AÇIKLAMA:

Başka hadislerde cenazenin bir an önce defni hususunda acele edilmesi tavsiye buyrulmuştur. Burada ise acelecilik yasaklanmaktadır. Sadedinde olduğumuz yasağı çok aşırı olan aceleciliğe, bilhassa taşıma sırasındaki aşırı sür'ate hamledebiliriz.

Çabukluk, ölüm-defin arasındaki hizmetlerin bekletilmeden, geciktirilmeden yapılması manasında anlaşılmalıdır.

★ CENAZE TAŞIYANIN KIYAFETİ

6439 (١٤٨٥) 452 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أَخْبَرَنِى عَمْرُو بْنُ النُّعْمَانِ. حدّثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَزَوَّرِ، عَنْ نَفَيْعٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ وَأَبِى بَرْزَةَ؛ قَالاَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِى جِنَازَةٍ. فَرَأَى قَوْماً قَدْ طَرَحُوا أَرْدِيَتَهُمْ يَمْشُونَ فِى قُمُصٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ؟ أَوْ بِصُنْعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشَبَّهُونَ؟ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوا عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِى غَيْرِ صُوَرِكُمْ» قَالَ، فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذٰلِكَ.

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف. فيه نفيع بن الحارث أبو داود الأعمى، تركه غير واحد. ونسبه يحيى بن معين وغيره للوضع. وعلى بن الحزوّر، كذلك متروك الحديث. وقال البخارىّ: منكر الحديث عنده عجائب. وقال مرة: فيه نظر.

452. (1485) **(6439)**- *İmrân İbnu'l-Husayn* ve *Ebu Berze radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazeye gittik. (Bu esnada) Aleyhissalâtu vesselâm, ridalarını atıp sadece gömlekleri içerisinde yürümekte olan bir cemaat gördü ve:* **"Cahiliye amelini mi işliyorsunuz? Yoksa cahiliye fiilini yaparak onlara mı benzemeye çalışıyorsunuz? Şu suretinizden bir başka suretle (kabristandan) dönmeniz için hakkınızda beddua etmeyi cidden arzuladım"** *buyurdu. Bunun üzerine ridalarını giydiler ve bir daha bu adetlerine dönmediler."*

AÇIKLAMA:

Cenazeye katılanların, matem alâmeti olsun diye ridalarını attıkları anlaşılmaktadır. *Resûlullah* böylesi bir matemi yasaklamış bulunmaktadır.

6440 (١٤٨٧) 453 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى الصَّنْعَانِىُّ. أَنْبَأَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى الْفُضَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِى حَرِيزٍ؛ أَنَّ أَبَا بُرْدَةَ حَدَّثَهُ قَالَ: أَوْصَى أَبُو مُوسٰى الأَشْعَرِىُّ، حِينَ حَضَرَهُ الْمَوْتُ، فَقَالَ: لاَ تُتْبِعُونِى بِمِجْمَرٍ. قَالُوا لَهُ: أَوَ سَمِعْتَ فِيهِ شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ. مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الله بن حسين (أبا حريز) مختلف فيه. قال أبو زرعة: ثقة. وذكره ابن حبان فى الثقات. وقال أبو حاتم: حسن الحديث، ليس بمنكر الحديث، يكتب حديثه. وقال أحمد: منكر الحديث. وقال النسائىّ: ضعيف. وقال ابن عدىّ: عامة مايروى لا يتابع عليه. واختلف قول ابن معين فيه. فمرة قال: ثقة. ومرة قال: ضعيف.

وله شاهد من حديث أبى هريرة. رواه مالك فى الموطأ، وأبو داود فى سننه.

453. (1487) **(6440)**- *Ebu Bürde radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh, eceli geldiği zaman (yakınlarına): "Benim cenazemi ateşle takip etmeyin!" diye vasiyet etti. Bunun üzerine Ebu Bürde'ye: "Sen bu hususta bir şey işittin mi?" diye sordular. O da: "Evet, hem de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan" dedi."*

AÇIKLAMA:

Hadis, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın, cenazeyi taşımada uyulan bir kısım cahiliye adetlerini yasakladığını göstermektedir. Burada ateş taşıma adetinin varlığı ve yasaklandığı görülmektedir.

★CENAZE CEMAATİ ÇOKSA

6441 (١٤٨٨) 454 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ. أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ مِائَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غُفِرَ لَهُ».

فى الزوائد: قد جاء عن عائشة فى الترمذىّ والنسائىّ مثله. وإسناده صحيح ورجاله رجال الصحيحين.

454. (1488) **(6441)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kimin cenazesine yüz müslüman namaz kılarsa, ona mağfiret olunur."**

★ÖLÜYÜ HAYIRLA YÂDETMELİ

6442 (١٤٩٢) 455 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مُرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِجَنَازَةٍ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْراً، فِي مَنَاقِبِ الْخَيْرِ. فَقَالَ «وَجَبَتْ». ثُمَّ مَرُّوا عَلَيْهِ بِأُخْرَى. فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرّاً، فِي مَنَاقِبِ الشَّرِّ. فَقَالَ «وَجَبَتْ. إِنَّكُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ

فِى ٱلأَرْضِ».

فى الزوائد: رواه النسائىّ إلا قوله فى مناقب الخير ومناقب الشر وأصله فى الصحيحين من حديث أنس. ويوافقه حديث عمر، رواه الترمذىّ والنسائىّ. وإسناد ابن ماجة صحيح، ورجاله رجال الصحيحين

455. (1492) (6442)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçmişti, hakkında hayırla senâda bulunuldu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Vacib oldu!"** *buyurdu. Sonra bir diğer cenazeyi geçirdiler. Halk bunu kötü hasletlerle yâdetti. Aleyhissalâtu vesselâm yine:* **"Vacib oldu!"** *buyurdu ve şu açıklamayı yaptı:* **"Sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz!"**

AÇIKLAMA:

Hadis değişik vecihlerle diğer kitaplarda da gelmiştir. Bazı vecihlerinde, ashabın ölüler hakkında ifade ettikleri medih ve zemmleri de belirtilmiştir. Zemmedilen hakkında: *"Allah'a ve Resûlüne buğzeder, Allah'a isyan eder ve bu yolda çalışırdı"* dendiği de görülmektedir.

"Vacib oldu" sözü birinci hakkında cennetin vacib olduğunu, ikinci hakkında ise cehennemin vacib olduğunu ifade eder. Vacib olmak, sabit olmak, kesinlik kazanmak, gerekli hale gelmek manasındadır.

Ölü hakkında kötü söz söylenmesi başka hadislerde yasaklandığı halde burada müsaade edilmiş olması, buradaki cenazenin münafıklara ait olmasındandır. Nitekim Allah ve Resûlüne buğzettiği belirtilmiştir. İslâm alimleri, kişi müslümansa, ölümünden sonra, fâsık dahi olsa şerle yâdedilmesine fetva vermemiştir. *"Belki tevbe ile ölmüştür"* denmiştir. Bu cümleden olarak, *Yezid* ve *Haccac* gibi herkesin iğbarını kazanan zalimlerin bile lanetlenmesini uygun bulamamışlardır.

★ CENAZE İÇİN KIRAAT

6443 (١٤٩٦) 456 حدّثنا عَمْرُو بْنُ أَبِى عَاصِمٍ، النَّبِيلُ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ؛ قَالا: ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَبْدِىُّ. حَدَّثَنِى شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ. حدَّثَتْنِى أُمُّ شَرِيكٍ الأَنْصَارِيَّةُ؛ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَقْرَأَ عَلَى الْجِنَازَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

فى الزوائد: فى إسناده شهر بن حوشب، وثقه أحمد وابن معين وغيرهما. وتركه ابن عوف. وضعفه البيهقىّ. وليّنه النسائىّ وحماد وغيرهم.

456. (1496) (6443)- ***Ümmü Şerîk el-Ensariyye radıyallahu anhâ: "Resûlullah bize, cenazeye (namaz kıldığımızda) Fatiha-ı Şerifeyi okumamızı emretti" demiştir."***

AÇIKLAMA:

Cenaze namazında Fatiha'nın okunması meselesi ülemâ arasında ihtilaflıdır: Hanefîler ve birkısım alimlere göre cenaze namazında Fatiha okunmaz, bu namaz dört tekbirdir: Birinci tekbirden sonra Allah'a senâ, ikinci tekbirden sonra *Resûlullah*'a salât, üçüncüden sonra dua okunur, dördüncüden sonra selam verilir. Malikîlere göre, cenaze namazında Fatiha okumak mekruhtur. Şâfiîlere göre Fatihayı okumak farzdır, ilk tekbirden sonra okunması efdaldir. Hanbelîlere göre ilk tekbirden sonra okumak farzdır. Bütün bu farklı görüşler delile dayanırlar.

★ CENAZE NAMAZINDA DUA

6444 (١٥٠١) **457** **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: مَا أَبَاحَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلاَ أَبُو بَكْرٍ، وَلاَ عُمَرُ فِى شَىْءٍ مَا أَبَاحُوا فِى الصَّلاَةِ عَلَى الْمَيِّتِ. يَعْنِى لَمْ يُوَقِّتْ

فى الزوائد: حجاج بن أرطاة قد كان كثير التدليس مشهوراً بذلك. وقد رواه بالعنعنة.

457. (1501) (6444)- ***Hz. Câbir radıyallahu anh demiştir ki: "Ne Hz. Peygamber aleyhissalatu vesselâm, ne Ebu Bekir, ne de Ömer radıyallahu anhüma, cenaze namazı hakkında cevaz verdikleri kadar hiçbir şey hakkında cevaz vermediler. Yani (cenaze namazını) bir vakte bağlamadılar."***

AÇIKLAMA:

Namazların belli vakitleri vardır, o çerçeve dahilinde kılınır. Sadedinde olduğumuz hadis, cenaze namazının gece-gündüz ve hatta mekruh vakitlerde bile kılınacağını ifade eder. Bu mana diğer hadislere muhalefet edeceği için hadisin: *"Cenaze namazında belli bir dua okuma tahdidi konulmamıştır"* şeklinde anlaşılabileceği de söylenmiştir. Ne var ki hadisten çıkarılacak muhtemel manalardan birini cezmen söylemeye yeterli bir karine yoktur. Hadisin zaafına da dikkat çekilmiştir.

★ CENAZE NAMAZI DÖRT TEKBİRLİDİR

6445 (١٥٠٢) 458 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا خَالِدُ بْنُ الْإِيَاسِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ ابْنِ الْحٰرِثِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعاً.

في الزوائد: هذا الحديث في إسناده خالد بن إلياس، وقد اتفقوا على تضعيفه.

458. (1502) (6445)- *Hz. Osman İbnu Affân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Osman İbnu Maz'ûn üzerine cenaze namazı kıldırdı. Namazda dört kere tekbir getirdi."*

6446 (١٥٠٣) 459 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِيُّ. ثنا الْهَجَرِيُّ؛ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الْأَسْلَمِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى جِنَازَةِ ابْنَةٍ لَهُ. فَكَبَّرَ عَلَيْهَا أَرْبَعاً. فَمَكَثَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ شَيْئاً. قَالَ فَسَمِعْتُ الْقَوْمَ يُسَبِّحُونَ بِهِ مِنْ نَاوِحِي الصُّفُوفِ. فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: أَكُنْتُمْ تُرَوْنَ أَنِّي مُكَبِّرٌ خَمْساً؟ قَالُوا: تَخَوَّفْنَا ذٰلِكَ. قَالَ: لَمْ أَكُنْ لأَفْعَلَ. وَلٰكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُكَبِّرُ أَرْبَعاً. ثُمَّ يَمْكُثُ سَاعَةً فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ يُسَلِّمُ.

في الزوائد: في إسناده الهجريّ، واسمه إبراهيم بن مسلم الكوفيّ. ضعّفه سفيان بن عيينة ويحيى بن معين والنائيّ وغيرهم.

459. (1503) (6446)- *El-Hecerî rahimehullah* anlatıyor: *"Resûlullah'ın sahabisi olan Abdullah İbnu Ebi Evfa ile birlikte, onun bir kızının cenaze namazını kıldım. Abdullah dört kere tekbir getirdi. Dördüncüden sonra (selam vermeyip) biraz durdu. Ben safların muhtelif yerlerinden cemaatin onu uyarmak üzere "sübhanallah" dediklerini işittim. Sonra selam verdi ve dedi ki: "Siz benim beş kere tekbir getireceğimi mi zannediyordunuz?" Cemaat: "Evet bundan korktuk" dediler. Bunun üzerine: "Hayır bunu yapmayacağım. Ancak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dört kere tekbir getirir, sonra bir müddet durup Allah'ın söylemesini dilediği bir şeyler söyler, sonra da selam verirdi" dedi."*

6447 (١٥٠٦) 460 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الرَّافِعِيُّ، عَنْ كَثِيرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَبَّرَ خَمْساً.

فى الزوائد: قال الشافعىّ فى كثير بن عبد الله: إنه رُكن من أركان الكذب. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة. وقال ابن عبد البرّ: مجمع على ضعفه. وقال النوىّ: ضعيف بالاتفاق. قلت: هو كذلك. إلا أن الترمذىّ صحح له حديث الصلح جائز بين المسلمين وحديث التكبيرات فى العيد. والراوى عنه إبراهيم بن علىّ، ضعّفه البخارىّ وابن حبان ورماء بعضهم بالكذب.

460. (1506) (6447)- *Kesir İbnu Abdillah'ın dedesi, . "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (cenaze namazında) 5 kere tekbir getirdiğini söylemiştir."*

Not: Hadisin zaafının şiddetli olduğu belirtilmiştir.

★ ÇOCUK CENAZESİNE NAMAZ

6448 (١٥٠٩) 461 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْبَخْتَرِيُّ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «صَلُّوا عَلَى أَطْفَالِكُمْ فَإِنَّهُمْ مِنْ أَفْرَاطِكُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده البخترىّ بن عبيد. قال فيه أبو نعيم الأصبهانىّ والحاكم والنقّاش: روى عن أبيه موضوعات. وضعّفه أبو حاتم وابن عدىّ وابن حبان والدارقطنىّ. وكذّبه الأزدىّ. وقال يعوقب بن شبية: مجهول.

461 (1509) (6448)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"(Ölen) çocuklarınız için cenaze namazı kılın. Çünkü onlar (cennete girmede sizin öncülerinizdendir."

★ RESÛLULLAH'IN OĞLUNA CENAZE NAMAZI

6449 (١٥١١) 462 حدّثنا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا دَاوُدُ بْنُ شَبِيبٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُثْمَانَ ثنا الْحَكَمُ بْنُ عُتَيْبَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا مَاتَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ «إِنَّ لَهُ مُرْضِعاً فِي الْجَنَّةِ. وَلَوْ عَاشَ لَكَانَ صِدِّيقاً نَبِياً. وَلَوْ عَاشَ لَعَتَقَتْ أَخْوَالُهُ الْقِبْطُ، وَمَا اسْتُرِقَّ قِبْطِيٌّ».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن عثمان أبو شيبة قاضي واسط، قال فيه البخاريّ: سكتوا عنه. وقال ابن المبارك: ارم به وقال ابن معين: ليس بثقة. وقال أحمد: منكر الحديث. وقال النسائيّ: متروك الحديث.

462. (1511) **(6449)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim ölünce, Resûlullah cenaze namazı kıldı ve:*

"Onun cennette bir süt annesi olacaktır. Eğer yaşasaydı sıddîk bir nebi olacaktı. Eğer yaşamış olsaydı kıbtî dayıları azad olacaktı ve hiçbir kıbtî köleleştirilmeyecekti" *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın oğlu *İbrahim*'in annesi, Mısırlı cariye *Mâriye radıyallahu anhâ*'dır. Mısır'ın yerli halkına *Kabd* denir. Kıbtî buna nisbettir. *İbrahim*'in annesi Mısırlı olduğu için Mısırlılar (kıbtîler) dayısı addedilmiştir.

Resûlullah, İbrahim'in cennette sütannesinin olacağını söylemiştir. Bu, *İbrahim*'in Allah nezdindeki şerefini ifade ettiği gibi, çocukların hayatında, iki yıllık süt devresini süt emerek geçirmelerinin ehemmiyetini, gerekliliğini de ifade eder. Müteakip rivayet bu hususu iyice te'yid eder.

Resûlullah, kendisinden sonra peygamber gelmeyeceğini bildiği halde **"İbrahim yaşasaydı peygamber olurdu"** demiş olması, onun her hâlukarda öleceğini bilmesiyle te'vîl edilmiştir. Bu ibareden *"Peygamberlerin çocukları da peygamber olur"* diye bir kaide de çıkarılamaz. Aksi taktirde bütün ademoğullarının peygamber olması gerekirdi. Dahası *Hz. Nuh*'un bir oğlu mü'min bile olamamıştır.

6450 (١٥١٢) 463 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ. ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا هِشَامُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهَا الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ؛ قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ الْقَاسِمُ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ خَدِيجَةُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! دَرَّتْ لُبَيْنَةُ الْقَاسِمِ. فَلَوْ كَانَ اللَّهُ أَبْقَاهُ حَتَّى يَسْتَكْمِلَ رِضَاعَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ إِتْمَامَ رَضَاعِهِ فِي الْجَنَّةِ» قَالَتْ: لَوْ أَعْلَمُ ذٰلِكَ يَارَسُولَ اللَّهِ! لَهَوَّنَ عَلَيَّ أَمْرَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ تَعَالَى فَأَسْمَعَكِ صَوْتَهُ» قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! بَلْ أُصَدِّقُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ.

فى الزوائد: إسناد هشام بن أبى الوليد لم أر من وثّقه ولا من جرحه.

قال السندىّ: قلت بل نقل أنه قال فى التقريب: إنه متروك. وعبد الله بن عمران الأصبهانىّ ثم الرازىّ، قال فيه أبو حاتم: صالح. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجاله الإسناد ثقات.

463. (1512) **(6450)**- *Hüseyin İbnu Ali İbni Ebi Tâlib radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu Kâsım vefat edince Hz. Hatice radıyallahu anhâ: "Ey Allah'ın Resulü! Kasım'ın sütü taştı. Keşke Allah ona, süt çağını tamamlayacak kadar ömrünü uzatsaydı" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine:*

"O süt devresini cennette tamamlayacak!" *buyurdular. Hz. Hatice:*

"Ey Allah'ın Resulü! Şayet bunu bilseydim, çocuğun ölümü, nazarımda hafiflerdi" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Dilersen Allah'a dua edeyim de sana onun sesini işittireyim"** *dedi. Ancak Hz. Hatice: "Hayır! Ey Allah'ın Resulü! Allah ve Resûlünü tasdik ediyorum" dedi."*

★ ŞEHİTLERE CENAZE NAMAZI

6451 (١٥١٣) 464 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى زِيَادٍ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أُتِىَ بِهِمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ. فَجَعَلَ يُصَلِّى عَلَى عَشَرَةٍ عَشَرَةٍ. وَحَمْزَةُ هُوَ كَمَا هُوَ. يُرْفَعُونَ وَهُوَ كَمَا هُوَ مَوْضُوعٌ.

قال السندىّ: يظهر من الزوائد أن إسناده حسن.

464. (1513) **(6451)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Uhud günü, şehidlerin cenazeleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirildiler. Aleyhissalâtu vesselâm onar onar gruplar halinde namazlarını kıldırdı. Her grup değiştikçe, Hamza yerinde sabit kalıyor (böylece her grupla birlikte ona namaz kılınıyordu)."*

AÇIKLAMA:

1- *Hz. Hamza, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın amcalarından biri idi, aynı zamanda süt kardeşiydi. *Resûlullah*'a ilgi ve yardımı fazla idi. *Aleyhissalatu vesselâm* bu sebeple onu çok severdi. Uhud savaşı sıasında *Ebu Süfyan*'ın hanımı *Hind*'in teşvikiyle, henüz müşrik olan *Vahşî –radıyallahu anhüm ecmain–* tarafından öldürülmüştür. *Resûlullah,* onun feci şekilde öldürüldüğünü görünce, katilleri-

ne öfkelenir ve: **"Onlara galebe çalınca onlardan yetmiş tanesine de ben müsle yapacağım"** der. Ancak, gelen vahiy ikaz eder. وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ **"Ceza verecekseniz uğradığınız muamelenin misliyle ceza verin. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabır sahipleri için daha hayırlıdır. Sabret. Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımıyladır..."** (Nahl 126-127). *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın ona hususi ilgi göstermesinde belirtilen yakınlıklardan başka *Hamza radıyallahu anh*'ın cesedine yapılan müslenin de katkısı olduğu rivayetlerden anlaşılmaktadır. Zira müşrikler, Bedir'deki yenilgilerinin hıncıyla bir tanesi hariç, bütün şehitlere *müsle* yapmışlardı; gözlerini oymuşlar, burun ve kulaklarını kesmişlerdi. Henüz müşrik olan *Hind radıyallahu anhâ, Hz. Hamza*'nın karnını yarmış, ciğerini çıkarıp, parça parça ağzında çiğneyip atmıştır. *Hz. Hamza*'nın ölümü *Resûlullah*'ı ağlatmıştır. Bir rivayette ölümünü işitince hıçkırarak (sesli olarak) ağladığı, görünce de bayıldığı ifade edilir. Öldüğü zaman 57 yaşındaydı, ellidört ve hatta 59 da denmiştir.

Rivayetler, *Hz. Hamza*'nın fevkalade cesur ve sadık olduğunu belirtir. Ölmezden önce otuzbir müşrik öldürmüştür. Birkısım rivayetler *Resûlullah*'ın onu, Cüheyne yurdunda Sîfu'l-Bahr'a sevkedilen ordunun başına komutan yaptığını ve ilk sancağı bu sırada bağladığını, böylece *Hamza radıyallahu anh*'ın İslâm'ın ilk bayraktarı olduğunu belirtir.

Hamza radıyallahu anh muhacirlerdendir ve onu *Zeyd İbnu Hârise* ile kardeşlemiştir. *Hz. Enes, Resûlullah*'ın her şehid için cenaze namazında dört tekbir okuduğu halde, *Hamza*'nın namazında yetmiş tekbir okuduğunu belirtir.

Sadedinde olduğumuz rivayette de görüldüğü üzere Uhud şehidlerine kılınan her namazda *Hz. Hamza*'nın cenazesi hazır olmuştur. *İbnü Abbâs*'tan gelen bir rivayet, *Hz. Hamza*'ya *Resûlullah*'ın kıldığı cenaze namazının sayısının yetmiş ikiye ulaştığı belirtilmiştir.

Hz. Hamza'dan *Resûlullah*'a senetli olarak şu hadis rivayet edilmiştir: الزَمُوا هَذَا الدُّعَاءَ اللَّهُمَّ إِنِّى اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الأَعْظَمِ وَرِضْوَانِكَ الأَكْبَرِ **"Şu duaya devam edin: Allahım, senden ism-i azamını ve yüce rızanı şefaatçi kılarak (cennetini) talep ediyorum."**

Uhud şehidlerinden bazılarının kabirleri, savaştan kırk yıl kadar sonra bir vesile ile açılınca hepsinin çürümeden taptaze kaldığı görülür. Hatta bu hafriyat sırasında *Hz. Hamza radıyallahu anh*'ın ayağına kazma değer, oradan kan çıkar.

★ CENAZE NAMAZI KILINMAYAN VAKİTLER

6452 (١٥٢٢) 465 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «صَلُّوا عَلَى مَوْتَاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ».

فى الزوائد: قلت: ابن هيعة ضعيف. والوليد مدلّس.

465. (1522) (6452)- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ölülerinizin üzerine gece ve gündüz (cenaze) namazı kılınız (kılabilirsiniz)"** *buyurmuştur."*

AÇIKLAMA:

Birkısım âlimlerce, geceleyin cenaze defni, bazı farklı hadisler sebebiyle, caiz görülmemiş ise de asıl olan cevazdır. Bu hadis cevazı ifade etmektedir.

6453 (١٥٢٥) 466 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ. ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا الْحرِثُ بْنُ نَبْهَانَ. ثَنا عُتْبَةُ بْنُ يَقْظَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَلُّوا عَلَى كُلِّ مَيِّتٍ. وَجَاهِدُوا مَعَ كُلِّ أَمِيرٍ».

فى الزوائد: فى إسناده عتبة بن يقظان، وهو ضعيف. والحارث بن نبهان، مجمع على ضعفه. وأبو سعيد، هو المطلوب، كذّاب.

466. (1525) (6453)- *Vâsile İbnu'l-Eska' radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her ölü üzerine namaz kılın, her emîrin komutası altında cihad edin."**

★ KABİR ÜZERİNDE NAMAZ

6454 (١٥٢٩) 467 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّارَاوَرْدِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ مَاتَتْ لَمْ يُؤْذَنْ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ. فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ. فَقَالَ «هَلاَّ آذَنْتُمُونِي بِهَا» ثُمَّ قَالَ لأَصْحَابِهِ «صُفُّوا عَلَيْهَا» فَصَلَّى عَلَيْهَا.

فى الزوائد: أصل الحديث قد رواه غيره. وهذا الإسناد حسن، لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه.

467. (1529) **(6454)**- *Amir İbnu Rebîa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Siyahî bir kadın ölmüştü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a duyurulmadan defnedildi. Sonra haberdar olunca* **"Bunu bana niye haber vermediniz?"** *dedi ve ashabına:* **"Kadının kabri üzerinde saf tutunuz!"** *emrederek kadına cenaze namazı kıldırdı."*

6455 (١٥٣٢) 468 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا مِهْرَانُ بْنُ أَبِى عُمَرَ، عَنْ أَبِى سِنَانٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ ابْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ صَلَّى عَلَى مَيِّتٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ.

فى الزوائد: إسناده حسن. أبو سنان، فمن دونه، مختلف فيهم.

468. (1532) **(6455)**- *Büreyde radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ölü üzerine, gömüldükten sonra namaz kıldı."*

6456 (١٥٣٣) 469 **حدّثنا** أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِى الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ؛ قَالَ كَانَتْ سَوْدَاءُ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ. فَتُوُفِّيَتْ لَيْلاً. فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُخْبِرَ بِمَوْتِهَا. فَقَالَ «أَلاَ آذَنْتُمُونِى بِهَا؟» فَخَرَجَ بِأَصْحَابِهِ، فَوَقَفَ عَلَى قَبْرِهَا، فَكَبَّرَ عَلَيْهَا وَالنَّاسُ مِنْ خَلْفِهِ، وَدَعَا لَهَا، ثُمَّ انْصَرَفَ.

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

469. (1533) **(6456)**- *Ebu Said radıyallahu anh* anlatıyor: *"Mescidi temizleyen bir siyahî kadın vardı. Bir gece öldü. (Hemen defnedildi). Sabah olunca vefatı Resûlullah'a haber verildi.* **"Bana niye zamanında duyurmadınız?"** *deyip kalktı. Ashabıyla (kabristana gitti), kadının kabri üzerinde durup, halk arkasında, tekbir getirip namaz kıldı. Sonra oradan ayrıldı."*

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler, bu siyahî kadının Mescid-i Nebevî'nin temizliğine bakan kayyûm olduğunu tasrih eder.

Hadis, kabir üzerinde namaz kılınır mı, kılınmaz mı münakaşasına sebep olmuştur:

★ Hanefîlere göre: Namazı kılınmadan defnedilen ölünün, henüz çürümediğine kanaat getirilirse kabir üzerinde namaz kılınabilir, aksi taktirde kılınamaz.

★ Şâfiîlere göre: Defninden önce namazı kılınmamış olanın kabri üzerinde namaz kılınır, *Ahmed İbnu Hanbel* de böyle hükmeder.

★ Malikîlere göre: Namazı kılınmadan defnedilen cenazenin bozulmadığı kanaati varsa, cenaze kabirden çıkarılır, namazı öyle kılınır. Çürüdüğünden korkulursa, cesed tamamen çürümedikçe kabir üzerinde namaz kılınır, bu vacibtir. Daha önce namazı kılınan kimsenin kabri üzerinde namaz kılmak mekruhtur.

★ Bazı alimler: *"İlelebet kabir üzerinde namaz kılınabilir, namaz bir duadır, ölüye her zaman dua edilebilir"* demiştir.

★ Bazıları da: *"Kabir üzerinde hiçbir surette namaz kılınamaz"* demiştir. *Nehaî* bunlardandır.

★ **NECAŞİ ÜZERİNE NAMAZ**

6457 (١٥٣٦) 470 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا سُفْيَانُ، عَنْ حِمْرَانَ ابْنِ أَعْيَنَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ مُجَمِّعِ بْنِ جَارِيَةَ الأَنْصَارِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَخَاكُمُ النَّجَاشِيَّ قَدْ مَاتَ. فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَيْهِ» فَصَفَّنَا خَلْفَهُ صَفَّيْنِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

470. (1536) **(6457)**- *Mücemmi' İbnu Câriye el-Ensâri radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) buyurdular ki:* **"Kardeşiniz Necaşi ölmüştür, kalkın üzerine cenaze namazı kılın!"** *Biz de kalktık, Aleyhissalâtu vesselâm'ın arkasında iki saf yaptık (namazını kıldık)."*

6458 (١٥٣٨) 471 حدّثنا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو السَّكَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ، فَكَبَّرَ أَرْبَعاً.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

471. (1538) **(6458)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Necâşî üzerine (gıyabında cenaze) namazı kıldı ve dört kere tekbir aldı."*

★ **CENAZEYE KATILANIN SEVABI**

6459 (١٥٤١) 472 حدّثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِىُّ، عَنْ حَجَّاجِ بْنُ أَرْطَاةَ، عَنْ عَدِىِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أُبَىِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «مَنْ صَلَّى عَلَى جِنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ. وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ. وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! الْقِيرَاطُ أَعْظَمُ مِنْ أُحُدٍ هٰذَا».

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة، وهو مدلّس. فالإسناد ضعيف.

472. (1541) (6459)- *Ubey İbnü Ka'b radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir cenaze üzerine namaz kılarsa ona bir kîratlık sevab vardır, kim de defnedilinceye kadar cenazeye iştirak ederse ona iki kîratlık sevab vardır. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun. Kîrat, şu gördüğünüz Uhud dağından daha büyüktür."**

AÇIKLAMA:

Cenaze teşyii ve cenaze namazına iştirak, dinimizin teşvik ettiği hususlardandır. Hele bu, komşunun cenazesi ise, hadislerde komşunun komşuya haklarından biri olarak ifade edilmiştir. Cenaze namazının farz-ı kifâye olduğu düşünülecek olursa, bazı durumlarda bu, sadece faziletli bir amel değil, müslüman olmanın gereği bir farizadır.

Bu mühim vazifeye dinimiz teşvik sadedinde büyük sevap vaadetmektedir: Cenazeye iştirak Uhud dağından daha büyük bir kîratlık sevap. Sadedinde olduğumuz hadis, defin işi bitinceye kadar iştirakini devam ettirene iki kîratlık sevap vaadetmektedir. Böylece, alimlerin açıkladığı üzere, namaz ve defin işini tamamlayıncaya kadar iştirak edene üç kîratlık sevap vaadedilmiş olmaktadır.

Şunu da belirtelim ki, kîrat maddi bir birim olarak dirhemin onikide birine tekabül eden bir ağırlık ölçüsüdür. *Hz. Peygamber*, kîratın bu maddî ehemmiyetsizliğine takılıp kalınmaması için, buna tekabül eden mânevî büyüklüğü zikretmiş, Uhud dağı azametinde olduğunu belirtmeye ehemmiyet vermiştir.

★ **CENAZE GEÇERKEN AYAĞA KALKMAK**

6460 (١٥٤٣) 473 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ، وَهَنَّادُ بْنُ السَّرِىِّ، قَالاَ: ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛

قَالَ: مُرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِجِنَازَةٍ. فَقَامَ، وَقَالَ «قُومُوا. فَإِنَّ لِلْمَوْتِ فَزَعاً».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

473. (1543) **(6460)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçirilmişti, derhal ayağa kalktı ve:* **"Ayağa kalkın, zira ölümde korku ve dehşet vardır"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Dinimiz, müslim veya kâfir kime ait olursa olsun, cenaze görülünce ayağa kalkmayı teşrî etmiştir. Bu hadis, izhar edilen tâzimin cenazenin hürmeti sebebiyle değil, ölüm hadisesinin dehşetine tâzim için olduğunu belirtmektedir. Yani ebediyete olan yolculuk hadisesi, kimin başına gelmiş olursa olsun, müslüman kişi bundan ibret almalı, düşünüp tefekkürde bulunmalıdır. Ayağa kalkmak, bu hâletin ifadesidir. Geçen cenazeden umursamayıp oturan, eski haline devam eden bu ibreti yaşayamaz.

6464 (١٥٤٥) 474 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَعُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. قَالاَ: ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اتَّبَعَ جِنَازَةً، لَمْ يَقْعُدْ حَتَّى تُوضَعَ فِي اللَّحْدِ. فَعَرَضَ لَهُ حَبْرٌ فَقَالَ: هٰكَذَا نَصْنَعُ يَا مُحَمَّدُ! فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ «خَالِفُوهُمْ».

قال السندى: قيل إسناده ضعيف.

474. (1545) **(6461)**- *Ubade İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir cenazeyi teşyi edince, cenaze lahde (mezardaki hususi oyuğa) konuncaya kadar oturmazdı. (Bir defasında), bir yahudi âlimi gelerek: "Ey Muhammed! (Bu sünnetin çok güzel.) Biz de böyle yapıyoruz!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen oturarak, cemaate emretti:*

"(Oturun ve) yahudilere muhalefet edin!"

AÇIKLAMA:

Dinimizde asıl olan, cenaze lahde konuncaya kadar oturmamaktır. Hadisle ilgili açıklama daha önce geçti.

★ CENAZENİN KABRE SOKULMASI

6462 (١٥٥١) 475 حدّثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ. ثنا مِنْدَلُ ابْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ؛ قَالَ: سَلَّ رَسُولُ اللّهِ ﷺ سَعْداً وَرَشَّ عَلَى قَبْرِهِ مَاءً.

في الزوائد: في إسناده مندل بن علىّ ضعيف. ومحمد بن عبيد الله متفق على ضعفه.

475. (1551) **(6462)**- *Ebu Râfi' radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Vefat etmiş bulunan Sa'd radıyallahu anh'ın cesedi kabre indirileceği zaman) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Sa'd'ın cesedini tabutun üzerinden usulca çekti, (kabre yerleştirip defnettikten sonra) kabrin üzerine su çiledi."*

6463 (١٥٥٢) 476 حدّثنا هَرُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثَنَا الْمُحَارِبُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ أُخِذَ مِنْ قِبَلِ الْقِبْلَةِ، وَاسْتُقْبِلَ اسْتِقْبَالاً، (وَاسْتُلَّ اسْتِلاَلاً)

في الزوائد: في إنساده عطية العوفىّ، وضعّفه الإمام أحمد.

476. (1552) **(6463)**- *Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (kabre indirilip defnedileceği zaman) kıble istikametinden tutularak karşılandı ve tabutun üzerinden yavaşça çekilip çıkarıldı."*

AÇIKLAMA:

Daha önce de izah edildiği üzere, tabut üzerinde getirilen cenaze, kabrin ayak tarafına, kabrin hizasına konur, sonra tabutun üzerinden alınarak, önce baş kısmı sonra da ayak tarafı kabre dahil edilir. Duruma göre, önce ayak tarafından kabre alındığı da olur. Sonra kabrin kıble cihetindeki *lahid* denen hususi oyuğa konur. Cenaze ile kabrin arası, tahtalarla veya hususi örgü ile hücre teşkil edecek şekilde ayrıldıktan sonra toprak doldurulur.

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın defnedilme şekli ile ilgili farklı yorumları burada kaydetmeyi gerekli görmüyoruz.

6464 (١٥٥٣) 477 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْكَلْبِيُّ. ثنا إِدْرِيسُ الْأَوْدِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ؛ قَالَ: حَضَرْتُ ابْنَ عُمَرَ

فِى جِنَازَةٍ. فَلَمَّا وَضَعَهَا فِى اللَّحْدِ؛ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ وَفِى السَبِيلِ اللّٰهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللّٰهِ فَلَمَّا أُخِذَ فِى تَسْوِيَةِ اللَّبِنِ عَلَى اللَّحْدِ اللَّهُمَّ! أَجِرْهَا مِنَ الشَّيْطَانِ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ! جَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنْبَيْهَا، وَصَعِّدْ رُوحَهَا، وَلَقِّهَا مِنْكَ رِضْوَاناً. قُلْتُ: يَا ابْنَ عُمَرَ! أَشَىْءٌ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ أَمْ قُلْتَهُ بِرَأْيِكَ؟ قَالَ: إِنِّى إِذاً لَقَادِرٌ عَلَى الْقَوْلِ. بَلْ شَىْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده حماد بن عبد الرحمن، وهو متفق على تضعيفه.

477. (1553) **(6464)**- *Said İbnu'l-Müseyyeb rahimehullah* anlatıyor: ***"Ben, İbnu Ömer radıyallahu anhümâ ile birlikte bir cenazede beraber bulundum. Cenazeyi lahde koyunca: "Bismillâhi ve fî sebîlillahi, ve ala Milleti Resûlillahi" dedi. Sonra lahidin önüne kerpiç dizilmeye başlanınca: "Allahümme ecirhâ mineşşeytâni ve min azâbi'l-kabri, Allahümme câfi'l-arda an cenbeyhâ ve sa'id ruhaha ve lakkıhâ minke rıdvânen, (Ey Allahım bu cenazeyi şeytanın şerrinden ve kabir azabından koru. Ey Allahım! Yeri onun yanlarından uzak tut! Ruhunu yükselt, onu katından rızaya erdir!" dedi. Ben: "Ey İbnu Ömer! Bu duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan mı işittin, kendi fikrinle mi söylüyorsun?" dedim. "Bunu ben kendimden söylesem, ben söz söylemeye muktedirim demektir. Hayır! Ben onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim". cevabını verdi."***

★ LAHİD MÜSTEHABDIR

6465 (١٥٥٥) 478 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّىُّ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِى الْيَقْظَانِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «اللَّحْدُ لَنَا، وَالشَّقُّ لِغَيْرِنَا».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على تضعيف أبى اليقظان، واسمه عثمان بن عمير. والحديث من رواية ابن عباس فى السنن الأربعة. ومن رواية سعد بن أبى وقاص فى مسلم وغيره.

478. (1555) **(6465)**- *Cerir İbnu Abdillah el-Beceli radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Lahd (usulüyle defin) bize aittir. Şakk (usulüyle defin) başkalarına aittir."**

★ **ŞAKK**

6466 (١٥٥٧) 479 **حدّثنا** مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ. ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثنا مُبَارَكُ بْنُ فُضَالَةَ. **حَدَّثَنِي** حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ كَانَ بِالْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَلْحَدُ وَآخَرُ يَضْرَحُ. فَقَالُوا: نَسْتَخِيرُ رَبَّنَا وَنَبْعَثُ إِلَيْهِمَا. فَأَيُّهُمَا سُبِقَ تَرَكْنَاهُ. فَأُرْسِلَ إِلَيْهِمَا. فَسَبَقَ صَاحِبُ اللَّحْدِ. فَلَحَدُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده مبارك بن فضالة، وثقه الجمهور. وصرّح بالتحديث، فزال تهمة تدليسه. وباقى رجال الإسناد ثقات. فالإسناد صحيح.

479. (1557) (6466)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm öldüğü zaman Medine'de bir adam vardı. Lahid kazardı, bir başkası da şakk kazardı. Ashab: "Rabbimizden hayırlısını dileyerek ikisine de haber gönderelim, hangisi sonra gelirse onu terkeder (önce gelenin usulünce Resûlullah'ı defneder)iz" dediler, ikisine de haber saldılar. Lahid kazan önce geldi. Bunun üzerine ashab, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid kazdılar (ve onun usulünce defnettiler)."*

6467 (١٥٥٨) 480 **حدّثنا** عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ طُفَيْلٍ الْمُقْرِىءُ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ الْقُرَشِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي اللَّحْدِ وَالشَّقِّ. حَتَّى تَكَلَّمُوا فِي ذٰلِكَ. وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمْ. فَقَالَ عُمَرُ: لاَ تَصْخَبُوا عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ ﷺ حَياً وَلاَ مَيِّتاً. أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. فَأَرْسِلُوا إِلَى الشَّقَّاقِ وَاللاَّحِدِ جَمِيعاً. فَجَاءَ اللاَّحِدُ، فَلَحَدَ لِرَسُولِ اللّهِ ﷺ. ثُمَّ دُفِنَ ﷺ.

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات.

480. (1558) (6467)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, (ashab, Aleyhissalâtu vesselâm'ın lahd veya şakk usulünden hangisiyle defnedileceği hususunda) ihtilaf ettiler. Hatta bu hususta (aralarında) konuştular, sesleri yükseldi. Bunun üzerine Hz. Ömer radıyallahu anh: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında ne sağ iken ne de ölmüş iken*

bağırmayın! –veya buna benzer bir söz– söyledi. Sözlerine devamla: "Şakk usûlüyle kazan kimseye de, lahid usulüyle kazan kimseye de adam gönderin" dedi. Bunun üzerine lahid yapan erken geldi. Aleyhissalâtu vesselâm için bir lahid kazdı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oraya defnedildi."

AÇIKLAMA:

Lahid usulü şöyledir: Kabir kazıldıktan sonra kıble cihetinde, ölünün sığacağı kadar hususi bir oyuk açılarak cesed buraya, ölünün yüzü kıbleye gelecek şekilde başı, batı istikametinde olarak sağ yanı üzerine yerleştirilir ve arkası kerpiçle örülür veya tahta ile kapatılır, geri taraf toprakla doldurulur. Cesedin konduğu hücreye toprak dolmaması için araya ot vs. konur.

*Şakk usulü*nde ise, genişçe kazılan mezarın kıble tarafına 30-40 cm yüksekliğinde ince bir duvar örülür. Cesedin konabileceği bir aralık bırakılarak ikinci bir duvar daha örülür. Cesed bu iki duvar arasına yine yüzü kıbleye gelecek şekilde yerleştirilir. İki duvardan teşekkül eden hücrenin üzeri, cenaze konduktan sonra tahta, kerpiç gibi şeylerle örtülür, hücreye toprak dolmaması içir araya ot vs. konduktan sonra mezarın geri kalan kısmı toprakla doldurulur. Şakk usulünde de ceset hücreye başı batı istikametinde, yüzü kıbleye dönük olarak sağ yanı üzerine konur.

Lahid ve şakk her iki usulde de, cesedin aynı tarzda konması esastır. İki usul de caizdir, ancak lahidin efdal olduğu anlaşılmaktadır. Zira *Aleyhissalâtu vesselâm* bu usulle defnedilmiştir. Ancak, çok kumlu ve gevşek yerlerde lahid elde etmek zorluk arzedebilir, bu durumda şakk usulüyle defin yapılır.

★ **KABRİN KAZILMASI**

6468 (١٥٥٩) **481 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِى سَعِيدُ بْنُ أَبِى سَعِيدٍ، عَنِ الْأَدْرَعِ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: جِئْتُ لَيْلَةً أَحْرُسُ النَّبِيَّ ﷺ. فَإِذَا رَجُلٌ قِرَاءَتُهُ عَالِيَةٌ. فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! هٰذَا مُرَاءٍ. قَالَ فَمَاتَ بِالْمَدِينَةِ. فَفَرَغُوا مِنْ جِهَازِهِ. فَحَمَلُوا نَعْشَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «ارْفُقُوا بِهِ، رَفَقَ اللَّهُ بِهِ. إِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ». قَالَ وَحَفَرَ حُفْرَتَهُ فَقَالَ «أَوْسِعُوا لَهُ. أَوْسَعَ اللَّهُ عَلَيْهِ» فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: يَارَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ حَزِنْتَ عَلَيْهِ. فَقَالَ «أَجَلْ. إِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ».

فى الزوائد: ليس لأروع السلمىّ فى الكتب الستة سوى هذا الحديث. وفى إسناده موسى بن عبيدة قيل: منكر الحديث أو ضعيف. وقيل: ثقة، وليس بحجة.

481. (1559) **(6468)**- *el-Edra'u's-Sülemi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir gece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı korumak üzere nöbet tuttum. Derken yüksek sesle Kur'ân okuyan bir adam peydah oldu. Az sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dışarı çıktı. "Ey Allah'ın Resulü dedim, bu adam riyâkârdır."*

Ravî Edra' devamla der ki: *"Bu adam bir müddet sonra Medine'de öldü. (Defin için hazırlık yapıldı ve) tekfin işlemi bitirildi. Ashab tabutunu taşıdı. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ona rıfkla muamele edin, Allah ona rıfkla muamele etti. Zira o, Allah ve Resûlünü severdi"** *buyurdular. Resûlullah onun kabrini kazdırdı ve* **"Kabrini geniş tutun, Allah ona geniş davrandı"** *buyurdular.*

Ashabından biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz buna üzüldünüz" demişti, Aleyhissalâtu vesselâm: **"Doğru üzüldüm! Çünkü o, Allah ve Resûlünü seviyordu"** *buyurdular."*

★ KABİR TAŞI

6469 (١٥٦١) 482 **حدّثنا** الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ أَبُو هُرَيْرَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ نُبَيْطٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْلَمَ قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ بِصَخْرَةٍ.

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. وله شاهد من حديث المطلب بن أبى وداعة، رواه أبو داود.

482. (1561) **(6469)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Osman İbnu Maz'ûn'un kabrini bir taşla işaretledi."*

★ KABİR ÜZERİNE BİNA YASAĞI

6470 (١٥٦٣) 483 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ ابْنِ مُوسَى، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُكْتَبَ عَلَى الْقَبْرِ شَيْءٌ.

قال السندىّ: قال الحاكم بعد تخريج هذا الحديث فى المستدرك: الإسناد صحيح. وليس العمل عليه. فإن أئمة المسلمين من الشرق إلى الغرب يكتبون على قبورهم. وهو شىء أخذه الخلف عن السلف. وتعقبه الذهبىّ فى مختصره: بأنه محدث، ولم يبلغهم النهيا.

483. (1563) **(6470)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabrin üzerine herhangi bir şey yapılmasını yasakladı."*

6471 (١٥٦٤) 484 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ. ثنا وَهْبٌ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ. عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُبْنَى عَلَى الْقَبْرِ.

فى الزوائد: رجال إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

484. (1564) **(6471)**- *Ebu Sâ'id radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabir üzerine bina yapılmasını yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Kabirle ilgili bahiste de açıkladığımız üzere kabirlerin yerden yükseltilmesi, üzerinde bina yapılması birkısım hadislerde yasaklanmıştır. Buna rağmen kabirlerin belirlenmesi için taş koymak gibi bazı tedbirlere yer verilmesi de hadislerde gelmiştir. Alimler umumiyetle, kabir üzerine ölünün adını, ölüm tarihini yazmanın da caiz olmadığını söylemiştir. Hanefî alimleri, kabrin tanınması için, üzerine medfunun isminin ve hatta uygun bazı şeylerin yazılmasını tecviz etmişlerdir. Tecviz edenler, az yukarıda, *Osman İbnu Maz'un*'la ilgili rivayete dayanırlar, nehiyle ilgili rivayeti *"ihtiyaç olma hali"* yle tevil ederler.

★ KABİR ÜZERİNDE YÜRÜNMEZ

6472 (١٥٦٧) 485 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لأَنْ أَمْشِيَ عَلَى جَمْرَةٍ أَوْ سَيْفٍ، أَوْ أَخْصِفَ نَعْلِي بِرِجْلِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمْشِيَ عَلَى قَبْرِ مُسْلِمٍ. وَمَا أُبَالِي أَوَسَطَ الْقُبُورِ قَضَيْتُ حَاجَتِي، أَوْ وَسْطَ السُّوقِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. لأن محمد بن إسماعيل، شيخ ابن ماجة، وثّقه أبو حاتم والنسائيّ وابن حبان. وباقى رجال الإسناد على شرط الشيخين.

485. (1567) **(6472)**- *Ukbe İbnu Âmir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir ateş koru veya bir kılıç üzerinde yürümek veya ayakkabımı ayağımla dikmek, bana bir müslümanın kabri üze-**

rinde yürümekten daha sevimlidir. Ha kabirler arasında abdestimi bozmuşum, ha çarşı ortasında. (Nazarımda ikisi de birdir).”

★ KABİR ZİYARETİ

6473 (١٥٧٠) 486 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا رَوْحٌ. ثنا بِسْطَامُ بْنُ مُسْلِمٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ. قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. لأن بسطام بن مسلم، وثقه ابن معين وأبو زرعة وأبو داود وغيرهم. وباقى رجاله على شرط مسلم.

486. (1570) (6473)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *“Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabir ziyaretine ruhsat tanıdı.”*

6474 (١٥٧١) 487 حدّثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى. ثنا ابْنُ وَهْبٍ. أَنْبَأَنَا بْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَيُّوبَ ابْنِ هَانِيءٍ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الأَجْدَعِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَزُورُوهَا. فَإِنَّهَا تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا، وَتُذَكِّرُ الآخِرَةَ».

فى الزوائد: إسناده حسن. وأيوب بن هانىء، قال ابن معين: ضعيف. وقال ابن حاتم: صالح. وذكره. ابن حبان فى الثقات.

487. (1571) (6474)- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *“Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **“Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım, şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu, dünya bağını kırar, ahireti hatırlatır.”**

6475 (١٥٧٣) 488 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ سَعْيدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَكَانَ وَكَانَ. فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ «فِي النَّارِ» قَالَ فَكَأَنَّهُ وَجَدَ مِنْ ذٰلِكَ. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! فَأَيْنَ أَبُوكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَيْثُمَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ مُشْرِكٍ، فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ»

قَالَ فَأَسْلَمَ الأَعْرَابِيُّ، بَعْدُ. وَقَالَ: لَقَدْ كَلَّفَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَعَباً. مَا مَرَرْتُ بِقَبْرِ كَافِرٍ إِلاَّ بَشَّرْتُهُ بِالنَّارِ.

في الزوائد: إسناد هذا الحديث صحيح.

488. (1573) (6475)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü, babam sıla-i rahim yapardı... daha neler neler yapardı. O şimdi nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Cehennemde"** *diye cevap verdi. Bedevî bu cevaba öfkelenmiş gibiydi, sormaya devam ederek: "Pekâlâ babanız nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Sen nerede bir müşrik kabrine uğrarsan onu cehennemle müjdele!"** *buyurdular. Bilâhare bu bedevî müslüman oldu ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana cidden yorucu bir vazife yükledi, uğradığım her kâfir kabrine mutlaka ateşi müjdeledim."*

NOT: *Resûlullah*'ın ebeveyninin durumları daha önce açıklandı.

★ KABİR ZİYARETİ VE KADIN

6476 (١٥٧٤) 489 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو بَشْرٍ. قَالاَ: ثنا قَبِيصَةُ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا الْفِرْيَابِيُّ وَقَبِيصَةُ كُلُّهُمْ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ بَهْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زُوَّارَاتِ الْقُبُورِ.

في الزوائد: إسناد حديث حسان بن ثابت صحيح، ورجاله ثقات.

489. (1574) (6476)- *Hassân İbnu Sâbit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kabirleri ziyaret eden kadınlara lânet etti."*

AÇIKLAMA:

Ülemâ umumiyetle kadınların kabir ziyaretini hoş karşılamamış, mekruh addetmiştir. Ancak Hanefî ülemâ çoğunluk itibariyle kadınların kabir ziyaretine caiz demişlerdir. Mâlikîlerden bir kavl ve *Ahmed İbnu Hanbel*'in bir rivayeti de bu merkezdedir. Bunlar yasaklayıcı rivayetlerin, ruhsatın verilmesinden önceki devre ait olduğunu ileri sürerler. Ayrıca yasağın, tesettüre, ziyaret âdâbına uymayan kadınlarla ilgili olduğunu söylerler.

★ KADINLAR CENAZEYİ TEŞYİ ETMEZ

6477 (١٥٧٨) 490 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَلْمَانَ، عَنْ دِينَارٍ أَبِى عُمَرَ، عَنِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ، عَنْ عَلِىٍّ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا نِسْوَةٌ جُلُوسٌ. فَقَالَ «مَا يُجْلِسُكُنَّ؟» قُلْنَ: نَنْتَظِرُ الْجِنَازَةَ. قَالَ «هَلْ تُغْسِلْنَ؟» قُلْنَ: لاَ. قَالَ «هَلْ تَحْمِلْنَ؟» قُلْنَ: لاَ. قَالَ «هَلْ تُدْلِينَ فِيمَنْ يُدْلِى؟» قُلْنَ: لاَ. قَالَ «فَارْجِعْنَ مَأْزُورَاتٍ، غَيْرِ مَأْجُرَاتٍ».

فى الزوائد: فى إنساده دينار بن عمر (أبو عمر) وهو، وإن وثّقه وكيع وذكره ابن حبان فى الثقات، فقد قال أبو حاتم: ليس بالمشهور. وقال الأزدىّ: متروك. وقال الخليلىّ فى الإرشاد: كذّاب. وإسماعيل بن سليمان، قال فيه أبو حاتم: صالح. لكن ذكره ابن حبان فى الثقات وقال: يخطىء. وباقى رجاله ثقات.

490. (1578) (6477)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (dışarı) çıkmıştı. Oturan bir grup kadın gördü. Onlara:* **"Ne sebeple oturuyorsunuz?"** *diye sordu. "Bir cenaze bekliyoruz" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Siz mi yıkayacaksınız?"** *buyurdular. Onlar: "Hayır!" dediler.* **"Siz mi taşıyacaksınız?"** *buyurdular. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler.* **"Kabre indirenlerle siz mi cenazeyi indireceksiniz?"** *dedi. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Öyleyse günah işlemiş olarak ve sevapsız olarak geri dönün!"** *emrettiler."*

★ YAS YASAĞI

6478 (١٥٧٩) 491 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى الصَّهْبَاءِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ: وَلاَ يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ، قَالَ «النَّوْحُ».

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن عبد اللّه، وهو مختلف فيه.

491. (1579) (6478)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (Mümtehine sûresinin 12. ayetinde geçen* وَلاَ يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ **"... Ma'rûf (güzel) olan hiçbir hususta sana asi olmamaları [üzerine sana biatta bulunacakları zaman sen de onlarla biatta bulun...]"** *ibaresini "nevh" (yani ölü üzerine bağıra çağıra ağlamak) olarak açıkladı."*

6479 (١٥٨٠) 492 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ. ثنا جَرِيرٌ، مَوْلَى مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: خَطَبَ مُعَاوِيَةُ بِحِمْصَ، فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ النَّوْحِ.

فى الزوائد: فى إسناده جرير، ويقال أبو جرير. لم أر من جرّحه ولا من وثّقه. وعبد اللّه بن دينار، وهو الحمصىّ. وقال فيه أبو حاتم: ليس بالقوىّ. وقال ابن معين: ضعيف. وقال أبو علىّ الحافظ: وهو عندى ثقة. وذكره ابن حبان فى الثقات.

492. (1580) **(6479)**- *Cerîr Mevla Muâviye* anlatıyor: *"Hz. Muâviye radıyallahu anh Humus'ta halka hutbe verdi ve hutbesinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yas tutmayı (=nevh) yasakladığını da hatırlattı."*

6480 (١٥٨١) 493 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ، عَنِ ابْنِ مُعَانِقٍ أَوْ أَبِي مُعَانِقٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النِّيَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ. وَإِنَّ النَّائِحَةَ إِذَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتُبْ قَطَعَ اللَّهُ لَهَا ثِيَاباً مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعاً مِنْ لَهَبِ النَّارِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

493. (1581) **(6480)**- *Ebu Mâlik el-Eş'arî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yas tutmak cahiliye işlerinden biridir. Yas tutan kadın, tevbe etmeden ölürse, Allah Teâla hazretleri, ona katrandan bir elbise, cehennem alevinden de bir gömlek biçer."**

6481 (١٥٨٢) 494 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ الْيَمَامِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ. فَإِنَّ النَّائِحَةَ إِنْ لَمْ تَتُبْ قَبْلَ أَنْ تَمُوتَ، فَإِنَّهَا تُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهَا سَرَابِيلُ مِنْ قَطِرَانٍ. ثُمَّ يُعْلَى عَلَيْهَا بِدِرْعٍ مِنْ لَهَبِ النَّارِ».

في الزوائد: في إسناده عمر بن راشد، قال فيه الإمام أحمد: حديثه ضعيف ليس بمستقيم. وقال ابن معين: ضعيف. وقال البخاريّ: حديثه عن يحي بن أبي كثير مضطرب، ليس بالقائم. وقال ابن حبان: يضع الحديث، لا يحل ذكره إلا على سبيل القدح فيه. وقال الدارقطنيّ في العلل: متروك.

494. (1582) (**6481**)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yas tutma cahiliye işlerinden biridir. Zira yas tutan kadın, ölmezden önce tevbe etmezse, Kıyamet günü, üzerinde katrandan bir gömlek ve onun üstünde de cehennem aleminden bir gömlek giydirilmiş olarak diriltilir."**

6482 (١٥٨٣) 495 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا عُبَيْدُ اللّهِ. أَنْبَأَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّهِ ﷺ أَنْ تُتْبَعَ جِنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ.

في الزوائد: في إسناده أبو يحي القتّات الكوف زاذان، وقيل: دينار. قال الإمام أحمد: روى عنه إسرائيل أحاديث كثيرة، منّا كير جدا. وقال ابن معين: في حديثه ضعف. وقال يعقوب بن سفيان والبزار: لا بأس به.

495. (1583) (**6482**)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, beraberinde yüksek sesle ağlayan bir kadın bulunan cenazeyi takip etmeyi yasakladı."*

★ DÖVÜNEREK ÜST-BAŞ YIRTARAK MATEM YASAĞI

6483 (١٥٨٥) 496 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ الْمُحَارِبِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ كَرَامَةَ. قَالاَ: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، وَالْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ لَعَنَ الْخَامِشَةَ وَجْهَهَا، وَالشَّاقَّةَ جَيْبَهَا، وَالدَّاعِيَةَ بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن محمد بن جابر، شيخ ابن ماجة، وثقه محمد بن عبد الله الحضرميّ، ومسلمة، والذهبيّ في الكاشف. وباقي رجال الإسناد ثقات على شرط مسلم.

496. (1585) (**6483**)- *Ebu Ümame radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yüzünü cırmalayıp yolan kadına, cebini, yakasını yırtan kadına, mahvoldum, helak oldum diyerek dövünen kadına lanet etti."*

★ ÖLÜ ÜZERİNE AĞLAMAK

6484 (١٥٨٩) 497 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ قَالَتْ: لَمَّا تُوُفِّيَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، إِبْرَاهِيمُ، بَكَى، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ لَهُ الْمُعَزِّي: (إِمَّا أَبُو بَكْرٍ وَإِمَّا عُمَرُ) أَنْتَ أَحَقُّ مَنْ عَظَّمَ اللَّهَ حَقَّهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ، وَلاَ نَقُولُ مَا يُسْخِطُ الرَّبَّ. لَوْ لاَ أَنَّهُ وَعْدٌ صَادِقٌ وَمَوْعُودٌ جَامِعٌ، وَأَنَّ الآخِرَ تَابِعٌ لِلأَوَّلِ لَوَجَدْنَا عَلَيْكَ يَاإِبْرَاهِيمُ أَفْضَلَ مِمَّا وَجَدْنَا. وَإِنَّا بِكَ لَمَحْزُونُونَ».

في الزوائد: إسناده حسن. رواه البخاريّ ومسلم وأبو داود، من حديث أنس.

497. (1589) **(6484)**- *Esma Bintu Yezid radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim öldüğü zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ağladı. Ona taziyede bulunan kimse –ki bu, ya Ebu Bekr ya da Ömer radıyallahu anhüma idi– "(Ey Allah'ın Resulü!) Allah'ın hakkını tazim etmeye en çok hak sahibi olan kimse sen (değil mi)sin!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah:* **"Göz ağlar, kalp üzülür. Biz Rabbimizin razı olmayacağı söz söylemeyiz"** *(dedi. Sözünü, İbrahim'e hitaben şöyle tamamladı:)* **"Eğer ölüm doğru bir vaad ve herkese şamil umumî bir haber olmasaydı ve arkada kalan, önden gidene hiç kavuşmayacak olsaydı ey İbrahim, biz şu anda duyduğumuzdan çok daha büyük bir üzüntü çekecektik. Biz gerçekten senin için çok hüzünlüyüz."**

6485 (١٥٩٠) 498 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ؛ أَنَّهُ قِيلَ لَهَا: قُتِلَ أَخُوكِ. فَقَالَتْ: رَحِمَهُ اللَّهُ، وَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. قَالَ: قُتِلَ زَوْجُكِ. قَالَتْ: وَاحُزْنَاهْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً، مَا هِيَ لِشَيْءٍ»

في الزوائد: في إسناده عبد اللّه بن عمر العمريّ، وهو ضعيف.

498. (1590) (6485)- *Hamna Bintu Cahş radıyallahu anhâ*'dan anlatıldığına göre: *"Kendisine: "Kardeşin öldürüldü" denmişti, "Allah ona rahmet etsin, innâ lillah ve innâ ileyhi râci'ûn (Allah'tan geldik, Allah'a dönücüleriz)" dedi. Arkadan "Kocan öldürüldü" dendi, bu sefer "Vah kaderim!" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Kadının kocasına karşı öyle bir sevgisi vardır ki, bu, bir başka şeyi için olmaz"** *buyurdular."*

6486 (١٥٩١) 499 حدّثنا هٰرُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنْبَأَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ مَرَّ بِنِسَاءِ عَبْدِ الأَشْهَلِ يَبْكِينَ هَلْكَاهُنَّ يَوْمَ أُحُدٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «لٰكِنَّ حَمْزَةَ لاَ بَوَاكِيَ لَهُ» فَجَاءَ نِسَاءُ الأَنْصَارِ يَبْكِينَ حَمْزَةَ. فَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ فَقَالَ «وَيْحَهُنَّ! مَا انْقَلَبْنَ بَعْدُ؟ مُرُوهُنَّ فَلْيَنْقَلِبْنَ، وَلاَ يَبْكِينَ عَلَى هَالِكٍ. بَعْدَ الْيَوْمِ».

قال السندي: ضوع صاحب الزوائد يقتضى أن الحديث من الزوائد، لكن ما تعرض لإسناده.

499. (1591) (6486)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Uhud'da şehit olanlar için ağlaşan Abdüleşhel kadınlarının yanından geçmişti.* **"Hamza'nın ağlayanları yok!"** *diye üzüntüsünü ifade etti. Bunun üzerine, Ensâr kadınları toplanarak gelip Hamza için ağladılar. Bir müddet sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyandı ve:* **"Yazık şu kadınlara! Hâlâ evlerine dönmemişler! Söyleyin onlara, evlerine dönsünler! Bugünden sonra da ölen üzerine ağlamasınlar!"** *buyurdu."*

6487 (١٥٩٢) 500 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ عَنِ الْمَرَاثِي.

فى الزوائد: فى إسناده الهجرى، وهو ضعيف جدا، ضعّفه غير وحد.

500. (1592) (6487)- *İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mersiyeler (ölünün iyi hallerini söyleyerek ağlamak) okumaktan men etti."*

★ ÖLÜ YAS SEBEBİYLE AZAB GÖRÜR MÜ?

6488 (١٥٩٤) 501 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثنا أُسِيدُ بْنُ أَبِي أُسِيدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ،

عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ، إِذَا قَالُوا: وَاعَضُدَاهْ. وَاكَاسِيَاهْ. وَانَاصِرَاهْ. وَاجَبَلَاهْ. وَنَحْوَ هٰذَا. يُتَعْتَعُ وَيُقَالُ: أَنْتَ كَذٰلِكَ؟ أَنْتَ كَذٰلِكَ؟».

قَالَ أَسِيدُ: فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللّٰهِ. إِنَّ اللّٰهَ يَقُولُ: وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى. قَالَ: وَيْحَكَ! أُحَدِّثُكَ أَنَّ أَبَامُوسَى حَدَّثَنِي عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ. فَتَرَى أَنَّ أَبَا مُوسَى كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ؟ أَوْ تَرَى أَنِّي كَذَبْتُ عَلَى أَبِي مُوسَى؟

في الزوائد: إسناده حسن. لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه.

501. (1594) **(6488)**- *Ebu Musa el-Eş'arî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölüye, dirinin ağlaması sebebiyle azap edilir. Diriler: "Ey koruyucu! Ey giydirici! Ey yardımcı! Ey sığınak!" gibi (hitaplarla ölüye seslendikçe) ölü kıskıvrak tutulup çekilir ve: "Sen böyle misin? Sen böyle misin?" denilir."**

Râvi Esîd der ki: "(Ben, bunu işitince) "Sübhanallah! Allah Teâla hazretleri **"Birinin günahı bir başkasına yüklenmez"** *buyurmadı mı!" dedim. Musa İbnu Ebi Musa: "Yazık sana! Ben sana, Ebu Musa radıyallahu anh'ın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlattığını aktarıyorum. Yoksa sen Ebu Mûsa'nın Resûlullah'a iftira ettiğini mi sanıyorsun? Veya benim Ebu Musa hakkında yalan söylediğimi mi zannediyorsun?" dedi."*

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz, ölenin ardından cahiliye usulünce yas tutmayı yasaklamıştır. Bu sebeple ölenin acısıyla bağırıp çağırmak, üst-baş yırtmak, saçını, sakalını yolmak, yüzünü, elini yırtmak yasaklanmıştır. Bu çeşit davranışlar, Allah'ın takdirine itiraz ve en azından ilahi yazgıya saygısızlık ifade eder. Halbuki her çeşit felaket ve helâket karşısında إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ yani **"Allah'tan geldik Allah'a gideceğiz"** inancı ile tevekkül ve teslim izhar etmek teşrî edilmiştir. Bir yakınını kaybetmek gibi acı bir hadise karşısında üzülmek elbette tabiidir, İslâm bunu yasaklamıyor. Hattâ, geçtiği üzere, böyle durumlarda sessizce ağlamak da câizdir. Fakat bu, bağırıp çağırmayı meşru kılmaz.

2- Dirilerin sesli ağlaması sebebiyle ölünün tâzib edilmesine gelince, ayette ifade edilen *"birinin günahının bir başkasına yüklenmeyeceği"* esastır. Bu sebeple,

alimlerimiz büyük çoğunlukları itibariyle, dirilerin yaptıkları sebebiyle ölülerin tazib edileceğine dair hadisleri *"Ölen kişinin sağken, diriler, kendisi için, yas tutsunlar diye vasiyet etmiş olması ve bu vasiyetin de yerine getirilmesi"* haliyle izah ederler. Ölünün böyle bir vasiyeti yoksa, dirilerin matemi, yası sebebiyle ölüye azab yapılmayacağı belirtilmiştir. Bazı alimler, *"Sesli şekilde matemin haram olduğunu bilen bir kimse, öldüğü taktirde yakınlarının matem tutacaklarını bilmesine rağmen, yakınlarını ikaz etmemiş ise, onların tutacağı matem sebebiyle kendisine azab gelir"* demiştir.

★ MUSİBETE SABIR

6489 (١٥٩٧) **502** **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا ثَابِتُ بْنُ عَجْلاَنَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: ابْنَ آدَمَ! إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى، لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَاباً دُونَ الْجَنَّةِ».

في الزوائد: إسناد حديث أبي أمامة صحيح، ورجاله ثقات.

502. (1597) **(6489)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri şöyle der: "Ey Âdemoğlu! İlk sadme sırasında sabreder, buna benim mükâfaat vereceğimi ümid edersen, ben cennet dışında bir sevaba razı olmayacağım."**

6490 (١٥٩٩) **503** **حدّثنا** الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السُّكَيْنِ. ثنا أَبُو هَمَّامٍ. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. ثنا مُصْعَبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَاباً بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ. أَوْ كَشَفَ سِتْراً. فَإِذَا النَّاسُ يُصَلُّونَ وَرَاءَ أَبِي بَكْرٍ. فَحَمِدَ اللَّهَ عَلَى مَا رَأَى مِنْ حُسْنِ حَالِهِمْ، وَرَجَاءَ أَنْ يَخْلُفَهُ اللَّهُ فِيهِمْ بِالَّذِي رَآهُمْ. فَقَالَ «يَاأَيُّهَا النَّاسُ! أَيُّمَا أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، أَوْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ فَلْيَتَعَزَّ، بِمُصِيبَتِهِ بِي، عَنِ الْمُصِيبَةِ الَّتِي تُصِيبُهُ بِغَيْرِي. فَإِنَّ أَحَداً مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِي، أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ مُصِيبَتِي».

في الزوائد: في إسناده موسى بن عبيدة الربذيّ، وهو ضعيف.

503. (1599) **(6490)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisi ile halk arasında bulunan bir kapıyı açtı –veya perdeyi kaldırdı – halkın Hz. Ebu Bekir'in arkasında namaz kıldığını gördü. Onların bu iyi hali sebebiyle ve onlarda bu gördüğünü, kendinden sonra Allah'ın devam ettireceği ümidiyle Allah'a hamd etti ve dedi ki:* **"Ey insanlar! İnsanlardan veya mü'minlerden her kim bir musibete dûçar olursa, başına gelen musibetin şiddetini benim sebebimle maruz kaldığı musibetle hafifletsin. Çünkü, benden sonra, ümmetimden hiç kimse, benim musibetimden daha şiddetli bir musibetle karşılaşmayacaktır."**

AÇIKLAMA:

Burada *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,* bir mü'min için en büyük musibetin, kendisinin vefatı olduğunu belirtiyor. Bu böyledir. Çünkü her mü'min *Aleyhissalâtu vesselâm*'ı malından, canından, annesinden, babasından, kesada uğramasından korktuğu ticaretinden daha çok sevmekle mükelleftir. Musibet kişinin malına, canına veya diğer sevdiklerine bir zararın gelmesi veya onlardan birinin helak olması ise, bunların hepsinden çok, sevdiği Resûlünün ölmüş olması onun en büyük musibeti olmaktadır. Böyle düşünebilen mü'min nazarında diğer musibetler küçülür. Ona tekrar kavuşmaya inandığımıza göre, o musibet bir ölçüde mânasını değiştirir. Böyle düşününce diğer musibetler haydi haydi üzülmeye değmeyen şeyler olabilir.

6491 (١٦٠٠) 504 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهَا؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ، فَذَكَرَ مُصِيبَتَهُ فَأَحْدَثَ اسْتِرْجَاعاً، وَإِنْ تَقَادَمَ عَهْدُهَا، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلَهُ يَوْمَ أُصِيبَ»

فى الزوائد: فى إسناده ضعف، لضعف هشام بن زياد. وقد اختلف الشيخ هل هو روى عن أبيه أو عن أمه، ولا يعرف لهما حال. قيل: ضعفه الإمام أحمد. وقال ابن حيان: روى الموضوعات عن الثقات.

504. (1600) **(6491)**- *Hz. Hüseyin radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir musibete uğrayan kimse, bilahare o musibeti hatırlayarak innâ lillahî ve innâ ileyhi râciun diye istircâda bulunsa, o musibetin vakti çoktan geçmiş bile olsa, Allah bu istircâsı sebebiyle, ona, musibetin geldiği ilk günün sevabını aynen verir."**

★ **MUSİBETZEDEYİ TÂZİYE**

6492 (١٦٠١) 505 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَّثَنِى قَيْسٌ أَبُو عُمَارَةَ، مَوْلَى الأَنْصَارِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِى بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعَزِّى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلاَّ كَسَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلَلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده قيس أبو عمارة، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال الذهبىّ فى الكاشف: ثقة. وقال البخارىّ: فيه نظر. وباقى رجاله على شرط مسلم.

505. (1601) (**6492**)- *Amr İbnu Hazm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir musibeti sebebiyle din kardeşine taziyede bulunan hiçbir mü'min yoktur ki, Allah Teâla hazretleri Kıyamet günü ona bir takım keramet elbisesi giydirmesin."**

AÇIKLAMA:

Tâziye dilimize de giren bir kelimedir. Musibete düşene tesellide bulunmak, sabır tavsiye etmek mânasına gelir. Bilhassa yakını vefat eden için yapılan teselli ziyaretine *tâziye* denir. Alimler, büyük çoğunluğuyla bunun definden önce ve definden sonra üç gün içinde olması gerektiğini, daha sonra yapılacak tâziyenin mekruh olduğunu, zira üç gün içinde acının hafifleyeceğini, daha sonraki ziyaretlerin acıyı yenileyeceğini söylerler. Hanefîlere ve Mâlikîlere göre tâziyet için musibet sahibi erkeklerin mescidden başka bir yerde üç gün oturması caizdir. Şafiîler ve Hanbelîler oturmayı mekruh addederler. Bunlara göre ölü sahipleri işlerine devam ederler. Görenler ölü sahiplerine rastladıkça taziyede bulunurlar.

★ **ÇOCUĞUNU KAYBEDENİN SEVABI**

6493 (١٦٠٤) 506 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا حَرِيزُ ابْنُ عُثْمَانَ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شُفْعَةَ؛ قَالَ: لَقِيَنِى عُتْبَةُ بْنُ عَبْدٍ السُّلَمِىُّ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ، لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ، إِلاَّ تَلَقَّوْهُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، مِنْ أَيِّهَا شَاءَ دَخَلَ»

في الزوائد: في إسناده شر حبيل بن شفعة، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو داود: شر جبيل وجرير، كلهم ثقات اهـ. وباقي رجاله، رجال الإسناد، على شرط البخاريّ.

506. (1604) (6493)- *Utbe İbnu Abdi's-Sülemi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Büluğa ermemiş üç çocuğu ölen hiç bir müslüman yoktur ki, o çocuklar onu, cennetin sekiz kapısında karşılamasınlar. O, bu kapılardan hangisinden dilerse cennete girer."**

★ DÜŞÜK SAHİBİNİN SEVABI

6494 (١٦٠٧) 507 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. قَالَ: ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ النَّوْفَلِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهُ ﷺ «لَسِقْطٌ أُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيَّ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ فَارِسٍ أُخَلِّفُهُ خَلْفِي».

في الزوائد: قلت: قال المزّيّ في التهذيب ولأطراف: يزيد لم يدرك أبا هريرة. ويزيد بن عبد الملك، وإن وثّقه ابن سعد، فقد ضعّفه أحمد وابن معين وخلف

507. (1607) (6494)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Önümden göndereceğim bir düşük çocuk, arkamdam bırakacağım bir atlıdan, bana şüphesiz daha sevimlidir."**

6495 (١٦٠٨) 508 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَبُو بَكْرٍ الْبَكَّائِيُّ. قَالاَ: ثنا أَبُو غَسَّانَ. قَالَ: ثنا مِنْدَلٌ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَكَمِ النَّخَعِيِّ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهُ إِذَا أَدْخَلَ أَبَوَيْهِ النَّارَ. فَيُقَالُ: أَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ! أَدْخِلْ أَبَوَيْكَ الْجَنَّةَ. فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ حَتَّى يُدْخِلَهُمَا الْجَنَّةَ».

قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: يُرَاغِمُ رَبَّهُ، يُغَاضِبُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف مندل بن عليّ.

508. (1608) (6495)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah, düşük çocuğun baba ve annesini cehenneme sokacağı zaman, düşük çocuk Rabbi ile mücadele eder. Sonunda ona: "Ey Rabbine karşı gelen düşük, haydi ebeveynini cennete sok!" denilir. Bunun üzerine düşük çocuk, onları göbek bağı ile çekerek cennete sokar."**

6496 (١٦٠٩) 509 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمِ بْنِ مَرْزُوقٍ. ثنا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ اللّٰهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ مُسْلِمٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «وَالَّذِى نَفْسِي بِيَدِهِ! إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ، إِذَا احْتَسَبَتْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده يحي بن عبيد اللّٰه بن موهب، وقد اتفقوا على ضعفه.

509. (1609) (6496)- *Hz. Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, düşük çocuk, ahirette annesini göbek bağından tutup cennete çekecektir, yeter ki annesi düşük sebebiyle sevap kazanacağına inanıp sabretsin."**

AÇIKLAMA:

Kur'ân-ı Kerîm'de, Kıyamet günü, Allah Teâla hazretlerinin izin verdiği kimselerin şefaat edecekleri belirtilmiştir. Bu şefaatçiler arasında, bülûğa ermezden önce ölen çocuklar ve hatta düşük dediğimiz, asgari altı aylıktan önce ölü doğan ceninler de vardır. Bunların hepsi ebeveyn ve bilhassa anne için acı ve meşakkat sebebi oldukları için Allah indinde mânevî mükâfaatı vardır. *Resûlullah* bu mükâfaatı mükerrer hadisleriyle hatırlatıp müslümanları teselli ve taziye etmiştir. Meselenin vukuunun, *ihtisâba*, yani *ahiretteki sevabına inanarak sabretmeye* bağlanmış olması da manidardır. Çocuğun münakaşa ve mücadelesi, Rabbine karşı nazlanması, ebeveyn lehinde ısrar etmesi demektir.

★ CENAZE EVİNDE TOPLANMA

6497 (١٦١٢) 510 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثنا هُشَيْمٌ. ح وَحَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ، أَبُو الْفَضْلِ. قَالَ: ثنا هُشَيْمٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ؛ قَالَ: كُنَّا نَرَى الْإِجْتِمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ، وَصَنْعَةَ الطَّعَامِ، مِنَ النِّيَاحَةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجال الطريق الأول على شرط البخارىّ. والثانى، على شرط مسلم.

510. (1612) (6497)- *Cerir İbnu Abdillah el-Beceli radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz (Resûlullah zamanında), cenaze sahibinin evinde toplanmayı ve (ev halkının da bu toplananlar için) yemek yapmalarını, yasaklanan matemden bir parça bilirdik."*

★ GURBETTE ÖLEN ŞEHİDDİR

6498 (١٦١٣) 511 حدّثنا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ. قَالَ: ثنا أَبُو الْمُنْذِرِ الْهُذَيْلُ بْنُ الْحَكَمِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ أَبِى رَوَّادٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ».

قَالَ السندىّ: قال السيوطىّ: أورد ابن الجوزىّ هذا الحديث فى الموضوعات من وجه آخر عن عبد العزيز، ولم يصب فى ذلك. وقد سقتُ له طرقا كثيرة فى الآلئ المصنوعة. قال الحافظ ابن حجر فى الترجيح: إسناد ابن ماجة ضعيف لأن الهذيل منكر الحديث. وذكر الدارقطنىّ فى العلل الخلاف فيه على الهذيل، وصحح قول من قال: عن الهذيل عن عبد العنيز عن نافع عن ابن عمر.

511. (1615) (6498)- ***İbnu Abbâs radıyallahu anh*** **anlatıyor:** ***"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Gurbette ölmek şehitliktir."**

★ HASTALANARAK ÖLEN

6499 (١٦١٥) 512 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ. قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. قَالَ: أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِى السَّفَرِ. قَالَ: ثنا حَجَاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ؛ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِى إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِى عَطَاءٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ مَرِيضاً مَاتَ شَهِيداً وَوُقِىَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَغُدِىَ وَرِيحَ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ».

قال السندىّ: قال السيوطىّ: هذا الحديث أووده ابن الجوزىّ فى الموضوعات وأُعلّه بـ (إبْرَاهِيم بن محمد ابن أبى يحي الأسلمىّ)، فإنه متروك. قال وقال أحمد بن حنبل: إنما هو من مات مرابطا. قال الدارقطنىّ بإسناده عن إبراهيم بن يحي يقول: حدثت ابن جريج هذا الحديث «من مات مرابطا» فروى عنى «من مات مريضا» وما هكذا حدثته.

512. (1615) (6499)- ***Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh*** **anlatıyor:** ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Kim hasta halde ölürse şehit olarak ölmüştür ve kabir azabından korunmuştur, sabah-akşam cennetten rızıklandırılır."**

★ ÖLÜNÜN KEMİĞİ KIRILMAZ

6500 (١٦١٧) 513 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ. أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِ عَظْمِ الْحَيِّ فِي الْإِثْمِ».

في الزوائد: في إسناده عبد اللّه بن زياد، مجهول. ولعله عبد اللّه بن زياد بن سمعان المدنيّ، أحد المتروكين.

513. (1617) (6500)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölünün kemiğini kırmak günah itibariyle tıpkı dirinin kemiğini kırmak gibidir."**

★ RESULULLAH'IN HASTALIĞI

6501 (١٦٢٥) 514 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ صَالِحٍ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ «الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ». فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى مَا يَفِيضَ بِهَا لِسَانُهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح علي شرط الصحيحين.

514. (1625) (6501)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı ölüme götüren hastalığı sırasında* **"Namaza ve sağellerinizin mâlik olduğu şeylere dikkat edin"** *diyordu. Mübarek lisanları bunu söylemeyecek hale gelinceye kadar tekrara devam ettiler."*

★ RESULULLAH'IN VEFATI VE DEFNİ

6502 (١٦٢٨) 515 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. أَنْبَأَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثنا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ. حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَحْفِرُوا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَعَثُوا إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، وَكَانَ يَضْرَحُ كَضَرِيحِ أَهْلِ مَكَّةَ. وَبَعَثُوا إِلَى أَبِي طَلْحَةَ. وَكَانَ هُوَ الَّذِي يَحْفِرُ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ. وَكَانَ يَلْحَدُ. فَبَعَثُوا إِلَيْهِمَا رَسُولَيْنِ. فَقَالُوا: اللَّهُمَّ!

خِرْ لِرَسُولِكَ. فَوَجَدُوا أَبَا طَلْحَةَ. فَجِيءَ بِهِ. وَلَمْ يُوجَدْ أَبُو عُبَيْدَةَ. فَلَحَدَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ، فَلَمَّا فَرَغُوا مِنْ جِهَازِهِ يَوْمَ الثُّلاَثَاءِ، وُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ فِي بَيْتِهِ. ثُمَّ دَخَلَ النَّاسُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْسَالاً. يُصَلُّونه عَلَيْهِ. حَتَّى إِذَا فَرَغُوا أَدْخَلُوا النِّسَاءَ. حَتَّى إِذَا فَرَغُوا أَدْخَلُوا الصِّبْيَانَ. وَلَمْ يَؤُمَّ النَّاسَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدَ.

لَقَدِ اخْتَلَفَ الْمُسْلِمُونَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي يُحْفَرُ لَهُ. فَقَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ فِي مَسْجِدِهِ. وَقَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ مَعَ أَصْحَابِهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَا قُبِضَ نَبِيٌّ إِلاَّ دُفِنَ حَيْثُ يُقْبَضُ». قَالَ، فَرَفَعُوا فِرَاشَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي تُوُفِّيَ عَلَيْهِ. فَحَفَرُوا لَهُ، ثُمَّ دُفِنَ ﷺ وَسْطَ اللَّيْلِ مِنْ لَيْلَةِ الْأَرْبِعَاءِ. وَنَزَلَ فِي حُفْرَتِهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ ابْنُ الْعَبَّاسِ، وَقُثَمُ أَخُوهُ، وَشُقْرَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ أَوْسُ بْنُ خَوْلِيٍّ، وَهُوَ أَبُو لَيْلَى، لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَنْشُدُكَ اللَّهَ وَحَظَّنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَ لَهُ عَلِيٌّ: انْزِلْ. وَكَانَ شُقْرَانُ، مَوْلاَهُ، أَخَذَ قَطِيفَةً كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُهَا. فَدَفَنَهَا فِي الْقَبْرِ وَقَالَ: وَاللَّهِ! لاَ يَلْبَسُهَا أَحَدٌ بَعْدَكَ أَبَداً. فَدُفِنَتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناد فيه الحسين بن عبد الله بن عبيد الله بن عباس الهاشمىّ، تركه أحمد بن حنبل وعلىّ بن المدينىّ والنسائىّ. وقال البخارىّ: يقال إنه كان يتهم بالزندقة. وقواه ابن عدىّ. وباقى رجال الإسناد ثقات.

515. (1628) (6502)- ***İbnu Abbâs radıyallahu anhüma*** **anlatıyor:** ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için mezar kazmaya azmettikleri vakit Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'a adam gönderdiler. O, Mekke halkının mezarı gibi şak şeklinde mezar kazıyordu. Ebu Talha'ya da adam gönderdiler. O da Medine ahalisinin mezarı gibi, lahid tarzında mezar kazıyordu. İşte bu iki zata iki ayrı elçi yola çıkarıldı. Ashab dedi ki: "Allahım, Resûlün için sen tercih et." Ebu Talha'yı yerinde buldular ve (kazı yerine) getirdiler. Ebu Ubeyde (yerinde) bulunamadı. Böylece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid tarzında mezar hazırlandı."***

İbnu Abbas radıyallahu anhümâ demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın teçhizi salı günü tamamlanınca, evindeki karyolası üzerine konuldu. Sonra erkekler, gruplar halinde yanına girerek cenaze namazı kıldılar. Erkeklerin namazı bitince kadınlar gruplar halinde girip namaz kıldılar. Onlar da namazlarını tamamlayınca çocukları gruplar halinde odaya koydular. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazına kimse imamlık yapmadı (herkes müstakil kıldı).

Müslümanlar, kabrin kazılacağı yer hususunda ihtilaf etti. Birkısmı: "Mescidine gömülsün" dedi. "Ashabıyla birlikte (Baki'e) defnedilsin" dedi. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh: "Ben Resûlullah'ın: **"Her peygamber öldüğü yere defnedilmiştir"** *dediğini işittim" dedi.*

İbnu Abbâs dedi ki: "Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, üzerinde rûh-u şerifelerini teslim ettikleri yatağını kaldırdılar ve (o yerde) mezar kazdılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm çarşamba gününün gece yarısında defnedildi. Resûlullah'ın kabrine Hz. Ali, Fazl İbnu Abbas, kardeşi Kusam, Şükran Mevlâ Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm inmişlerdi. Evs İbnu Havli –ki bu, Ebu Leylâ'dır– Ali İbnu Ebî Talîb'e dedi ki: "Allah aşkına, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizim de hissemizi verin." Bunun üzerine Hz. Ali, ona: "(Kabre) sen de in!" dedi. Şükran, Aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı idi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın giymekte olduğu bir kadife parçasını aldı, kabre yaydı ve: "Allah'a yemin olsun senden sonra kimse bunu giymeyecek!" dedi. Böylece o da Aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte gömüldü."

6503 (١٦٢٩) 516 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَبو الزُّبَيْرِ. ثنا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ كَرْبِ الْمَوْتِ مَا وَجَدَ، قَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَتَاهْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ كَرْبَ عَلَى أَبِيكِ بَعْدَ الْيَوْمِ. إِنَّهُ قَدْ حَضَرَ مِنْ أَبِيكِ مَا لَيْسَ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَداً. الْمُوَافَاةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد اللّه بن الزبير الباهلىّ، أبو الزبير. ويقال: أبو معبد المصرى، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال أبو حاتم: مجهول. وقال الدارقطنىّ: صالح. وباقى رجاله على شرط الشيخين.

516. (1629) (6503)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ölüm acısını duyunca, kızı Fatıma radıyallahu anhâ: "Vay babacığımın ızdırabına!" dedi. Resûlullah da:* **"Bugünden sonra babana ızdırab yok artık! Kıyamete kadar hiç kimsenin yakasını bırakmayacak olan (ölüm), artık babana gelmiştir"** *buyurdular."*

6504 (١٦٣٢) 517 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُنَّا نَتَّقِي الْكَلاَمَ وَالِانْبِسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَخَافَةَ أَنْ يُنْزَلَ فِينَا الْقُرْآنُ فَلَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَكَلَّمْنَا.

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. إلا أنه منقطع بين الحسن وأبيّ بن كعب، يدخل بينهما يحيى ابن ضمرة.

517. (1632) (6504)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Biz "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında kadınlarımıza kötü söz sarfetmek ve istediğimiz muameleyi yapmaktan, hakkımızda bir vahiy geliverir endişesiyle kaçınırdık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, (istediğimiz gibi) konuşmaya başladık."*

6505 (١٦٣٣) 518 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ الْعِجْلِيُّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَإِنَّمَا وَجْهُنَا وَاحِدٌ. فَلَمَّا قُبِضَ نَظَرْنَا هٰكَذَا وَهٰكَذَا.

518. (1633) (6505)- *Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberken biz Ashabın hedef ve gayesi tek idi. O vefat edince, kimimiz şöyle, kimimiz böyle baktı (hedefler ayrıldı)."*

6506 (١٦٣٤) 519 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُطَّلِبِ ابْنِ السَّائِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ السَّهْمِيُّ. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ الْمَخْزُومِيُّ. حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ بِنْتِ أَبِي أُمَيَّةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، إِذَا قَامَ الْمُصَلِّي يُصَلِّي لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ قَدَمَيْهِ. فَلَمَّا تُوُفِّيَ

رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، فَكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ يُصَلِّى لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ جَبِينِهِ. فَتُوُفِّىَ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ عُمَرُ. فَكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ يَصَلِّى لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ الْقِبْلَةِ. وَكَانَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، فَكَانَتِ الْفِتْنَةُ. فَتَلَفَّتَ النَّاسُ يَمِيناً وَشِمَالاً.

فى الزوائد: فى إسناده مصعب بن عبد اللّه، ذكره ابن حبان فى الثقات. قال العجلىّ: ثقة. وموسى بن عبد اللّه، لم أر من جرحه ولا وثقه. ومحمد بن إبراهيم، ذكره ابن حبان فى الثقات.

519. (1634) **(6506)**- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın zevce-i pâklerinden *Ümme Seleme Bintu Ebi Ümeyye radıyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında insanlar namaza durdukları vakit hiçkimsenin nazarı ayaklarını bastığı yerden ileri geçmezdi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince insanlar namaza durunca hiçbirisinin nazarı alnını koyduğu yerden ileri geçmezdi. Sonra Hz. Ebu Bekr vefat etti, Hz. Ömer devri geldi. Bu devirde insanların nazarı kıbleden dışarı çıkmadı. Hz. Osman halife olunca fitne başladı, insanlar da sağa sola bakmaya başladı.*"

AÇIKLAMA:

Daha önce de açıkladığımız üzere, namazda *huşû* mühim bir husustur. Huşû gözle ilgili bir haldir. Bu hadîse göre, gözün ayaklardan öteye nazar etmemesi efdal ise de, fukaha, kıyamda iken secde edilecek yere bakılması gereğine hükmetmiştir.

6507 (١٦٣٥) 520 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ، بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ لِعُمَرَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَزُورُهَا. قَالَ: فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهَا بَكَتْ. فَقَالاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ فَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. قَالَتْ: إِنِّى لأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. وَلٰكِنْ أَبْكِى لأَنَّ الْوَحْىَ قَدِ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ. قَالَ، فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلاَ يَبْكِيَانِ مَعَهَا.

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين، فقد احتجا بجميع رواته.

520. (1635) **(6507)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer'e: "Bizimle gel, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi Ümmü Eymen radıyallahu anhâ'yı bir ziyaret edelim" dedi. Hz. Enes devamla der ki: "Ziyaretine gittiler, yanına varınca kadıncağız ağladı. Kendisine: "Niye ağlıyorsun? Allah'ın, kendi nezdinde hazırladığı, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için daha hayırlıdır" dediler. Kadın onlara:*

"Ben de biliyorum ki, Allah'ın yanındaki, Resûlullah için elbette daha hayırlıdır. Ancak ben semâdan vahyin kesilmesine ağlıyorum" cevabını verdi." (Ümmü Eymen) bu sözüyle onları da ağlattı ve Ümmü Eymen'le beraberce ağladılar."

6508 (١٦٣٧) **521 حدّثنا** عُمْرُو بْنُ سَوَّادٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحرِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى هِلاَلٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَيْمَنٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَىٍّ، عَنْ أَبِى الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَكْثِرُوا الصَّلاَةَ عَلَىَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. فَإِنَّهُ مَشْهُودٌ تَشْهَدُهُ الْمَلاَئِكَةُ. وَإِنَّ أَحَداً لَنْ يُصَلِّى عَلَىَّ إِلاَّ عُرِضَتْ عَلَىَّ صَلاَتُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا» قَالَ قُلْتُ: وَبَعْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ وَبَعْدَ الْمَوْتِ. إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ. فَنَبِىُّ اللَّهِ حَىٌّ يُرْزَقُ».

فى الزوائد: هذا الحديث صحيح إلا أنه منقطع فى موضعين. لأن عبادة، روايته عن أبى الدرداء مرسلة، قاله العلاء. وزيد بن أيمن عن عبادة مرسلة، قاله البخارىّ.

521. (1637) **(6508)**- *Ebu'd-Derda* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cum'a günü bana salavâtı çok okuyun. Çünkü o gün okunan salavâtlar meşhuddur, melekler ona şahidlik ederler. Bana salavât okuyan hiç kimse yoktur ki, o daha okumasını bitirmeden salavâtı bana ulaştırılmamış olsun."** *Bunun üzerine dedim ki: "Siz öldükten sonra da mı?"* **"Evet** *buyurdular,* **öldükten sonra da. Zira Cenab-ı Hak hazretleri toprağa, peygamberlerin cesedini çürütmeyi haram etmiştir. Allah'ın peygamberi her zaman diridir, rızka mazhardır."**

ORUÇ BÖLÜMÜ

★ ORUCUN FAZİLETİ

6509 (١٦٤٣) 522 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِى سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِلَّهِ عِنْدَ كُلِّ فِطْرٍ عُتَقَاءَ. وَذٰلِكَ فِى كُلِّ لَيْلَةٍ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. لأن أبا سفيان روايته عن جابر صحيحة. قال شعبة: وقول البزار إن الأعمش لم يسمع من أبى سفيان، غريب. فإن روايته فى الكتب الستة. وهو معروف بالرواية عنه.

522. (1643) **(6509)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Her iftar vaktinde Allah tarafından (cehennemden) âzâd edilen kimseler bulunur. Bu, (Ramazanın) her gecesinde olur."*

★ RAMAZAN AYININ FAZİLETİ

6510 (١٦٤٤) 523 حدّثنا أَبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِلاَلٍ. ثنا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، قَدْ حَضَرَكُمْ. وَفِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ. مَنْ حُرِمَهَا فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ. وَلاَ يُحْرَمُ خَيْرَهَا إِلاَّ مَحْرُومٌ»

فى الزوائد: فى إسناده عمران بن داود أبى العوام القطان، مختلف فيه. ومشّاه الإمام أحمد، ووثقه عفان والعجلىّ. وذكره ابن حبان فى الثقات. وقال ابن عدىّ: مغرب عن عمران. وروى عن غير عمران أحاديث غرائب. وأرجو أنه لا بأس به. وباقى رجال الإسناد ثقات.

523. (1644) **(6510)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Ramazan ayı girmişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bu mübarek aya girmiş bulunuyorsunuz. Bu ayda bir gece vardır ki bin aydan hayırlıdır. Bu gecenin hayır ve bereketinden mahrum kalan bir kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış gibidir. Onun hayrı ise sadece (uhrevî saadetten) mahrum kimseye haramdır."**

★ YEVM-İ ŞEKK ORUCU

6511 (١٦٤٦) 524 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ تَعْجِيلِ صَوْمِ يَوْمٍ قَبْلَ الرُّؤْيَةِ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف عبد اللّه بن سعيد المقبرىّ.

524. (1646) (6511)- *Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ramazan orucunu hilâli görmezden bir gün önce başlatmayı yasakladı."*

6512 (١٦٤٧) 525 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنِ الْقَاسِمِ، أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ، قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ «الصِّيَامُ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا. وَنَحْنُ مُتَقَدِّمُونَ. فَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَقَدَّمْ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَأَخَّرْ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لكن قيل إن القاسم بن أبى عبد الرحمن لم يسمع من أحد من الصحابة سوى أبى أمامة، قاله المزىّ فى التهذيب، والذهبىّ فى الكاشف.

525. (1647) (6512)- *Hz. Muaviye İbnu Ebi Süfyân radıyallahu anhüma* minber üstünde şunu anlatmıştır: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ayından önce minberde buyurdular ki:* **"Ramazan falan gün başlayacak. Biz daha önceden oruç tutarız. Dileyen önceden başlasın, dileyen de (o güne kadar tutmayı) tehir etsin."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah, önceki hadiste Ramazandan bir gün önce oruç tutmayı yasaklamaktadır. İki gün önceden tutmayı yasaklayan rivayet de var. Son rivayet önceden başlamaya ruhsat vermekte hatta teşvik etmektedir. Şu halde üç veya daha fazla gün önceden tutmaya başlamak bu cevaza girmektedir. Şunu da belirtelim: Bazı hadislerde *Aleyhissalâtu vesselâm* her ayın başında ve sonunda oruç tutmayı tavsiye buyurmuştur. Bu sünnete uyan bir kimse –Ramazan'ı karşılamak düşüncesiyle hareket etmeyeceğinden– Ramazan ayından bir gün önce oruç tutabilir.

★ RAMAZAN AYI KAÇ GÜN?

6513 (١٦٥٦) 526 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كَمْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ؟» قَالَ قُلْنَا: اثْنَانِ وَعِشْرُونَ، وَبَقِيَتْ ثَمَانٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الشَّهْرُ هٰكَذَا، وَالشَّهْرُ هٰكَذَا، وَالشَّهْرُ هٰكَذَا» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَأَمْسَكَ وَاحِدَةً.

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم.

526. (1656) (6513)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Ramazan ayında kaç gün geçti?"** *buyurdular. Biz: "Yirmiiki, geriye de sekiz gün kaldı!" dedik. Resûlullah bu cevabımız üzerine;* **"Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır!"** *diyerek (ellerinin parmaklarıyla) üç kere gösterdi ve sonuncu sefer bir parmağını büktü (yani yirmidokuz işareti yaptı)."*

6514 (١٦٥٨) 527 حدّثنا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسٰى. ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِىُّ. ثنا الْجُرَيْرِىُّ، عَنْ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مَا صُمْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تِسْعاً وَعِشْرِينَ، أَكْثَرُ مِمَّا صُمْنَا ثَلَاثِينَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. إلا أن الجريرىّ، واسمه سعيد بن إياس أبو مسعود، اختلط بآخر عمره. والحديث رواه أبو داود والترمذىّ من حديث ابن مسعود.

527. (1658) (6514)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında ramazan ayını yirmidokuz gün olarak tutmamız otuz tutmamızdan daha fazladır."*

★ YOLCULUKTA ORUÇ TUTULUR MU?

6515 (١٦٦٥) 528 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِىُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِى السَّفَرِ».

فى الزوائد: إسناد حديث ابن عمر صحيح. لأن محمد بن المصفى، ذكره ابن حبان فى الثقات. ووثقه مسلمة والذهبىّ فى الكاشف. وقال أبو حاتم: صدوق وقال النسائىّ: صالح. وباقى رجال الإسناد على شرط الشيخين.

528. (1665) **(6515)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yolculuk (sefer) sırasında oruç tutmak birr (denen makbul ve mahbûb amelden) değildir."**

6516 (١٦٦٦). **529 حدّثنا** إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «صَائِمُ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمُفْطِرِ فِي الْحَضَرِ».

قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: هٰذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِشَيْءٍ.

فى الزوائد: فى إسناده انقطاع. أسامة بن زيد، متفق على تضعيفه. وأبو سلمة بن عبد الرحمن، لم يسمع من أبيه شيئاً. قاله ابن معين والبخارىّ. ورواه النسائىّ مرفوعا عن أنس بن مالك (هو عبد غير أنس بن مالك خادم النبىّ ﷺ).

529. (1666) **(6516)**- *Abdurrahman İbnu Avf radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Seferde Ramazan orucu tutan hazerde oruç tutmayan gibidir."**

AÇIKLAMA:

Bazı alimler bu hadisten, sefer (yolculuk) sırasında Ramazan orucu tutmamanın daha iyi olacağı neticesini çıkarmışlardır. Ancak bazı âlimler de bunu *"oruç tutmaya takati yetmeyenler için olabilir"* diye kayıtlayarak, tutabilen kimsenin Ramazan orucunu seferde de tutmasının muvafık olacağını söylemiştir.

★ RAMAZANDA BİR GÜN YEMENİN KEFARETİ

6517 (١٦٧١) **530 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: هَلَكْتُ. قَالَ «وَمَا أَهْلَكَكَ؟» قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَعْتِقْ رَقَبَةً» قَالَ: لَا أَجِدُ. قَالَ «صُمْ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ» قَالَ: لَا أُطِيقُ

قَالَ «اَطْعِمْ سِتِّينَ مِسْكِيناً» قَالَ «اجْلِسْ» فَجَلَسَ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ أُتِىَ بِمِكْتَلٍ يُدْعَى الْعَرَقَ. فَقَالَ «اذْهَبْ فَتَصَدَّقْ بِهِ» قَالَ: يَارَسُولَ اللّهِ! وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا بَيْنَ لاَ بَتَيْهَا أَهْلُ بَيْتٍ أَحْوَجُ إِلَيْهِ مِنَّا. قَالَ فَانْطَلِقْ فَأَطْعِمْهُ عِيَالَكَ».

حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيٰى. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُمَرَ. حَدَّثَنِى يَحْيٰى ابْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ الْمَسَيِّبِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللّهِ ﷺ بِذٰلِكَ. فَقَالَ «وَصُمْ يَوْماً مَكَانَهُ».

(وصم يوما مكانه) فى الزوائد: هذه الزيادة قد انفرد بها ابن ماجة. وفى إسنادها عبد الجبار بن عمر، وهو ضعيف، ضعفه ابن معين وأبو داود والترمذىّ. قوال البخارىّ: عنده مناكير. وقال النسائىّ: ليس بثقة. وقال الدارقطنىّ: متروك. وقال ابن يونس: منكر الحديث. وقال ابن سعد: وكان ثقة. وقد جاء من حدث أبى هريرة مرفوعا «من أفطر يوما من رمضان من غير رخصة لم يجزه صيام الدهر» وهذا الحديث تخالفه الزيادة.

530. (1671) (6517)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Helak oldum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Seni helak eden şey nedir?"** *diye sordu. Adam: "Ramazan içinde hanımıma temasta bulundum!" dedi. Resûlullah:* **"Öyleyse bir köle âzâd et!"** *buyurdu. Adam: "Kölem yok ki!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Üst üste iki ay oruç tut!"** *emretti. Adam: "Tahammül edemem" dedi. Resûlullah:* **"Öyleyse altmış fakir doyur!"** *buyurdu. Adam: "(Bu kadar yiyeceği) bulamam!" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama:* **"Otur!"** *dedi. Adam oturdu. Adam bu şekilde beklerken arak denen bir sepet hurma getirildi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Haydi bunu götür ve tasadduk et!"** *buyurdular. Adam:* **"Ey Allah'ın Resûlü! Seni Hak ile gönderen Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun şu iki kayalık (Uhud ve Air dağları) arasında (yani Medine'de) yaşayan aileler içerisinde buna bizden daha muhtacı yoktur!"** *dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:*

"Öyleyse haydi götür, horantana yedir!" *buyurdular."*

Hadisin yine *Ebu Hureyre*'den yapılan bir başka rivayetinde şu ziyade mevcuttur: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama:* **"Ramazandan bozduğun gün yerine bir gün oruç tut!"** *buyurur."*

AÇIKLAMA:

Hadis, özürsüz olarak Ramazan orucunu bozan kimseye terettüp eden ahkâmı

beyan etmektedir: İmkânı olan, sırayla şunlardan birini ceza olarak yapacaktır: Köle âzâdı veya altmış fakirin doyurulması veya altmış gün oruç; ayrıca bozulan orucun kazası. Bunlardan hiçbirine gücü yetmeyen bir gün kaza edecektir. Rivayette adama terettüp eden tasadduku *Resûlullah*'ın bağışladığını görmekteyiz.

Bu bahis daha önce genişçe açıklandı.

★ ORUÇLU KUSARSA

6518 (١٦٧٥) **531 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَعْلَى وَمُحَمَّدُ ابْنَا عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيِّ. قَالاَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ الأَنْصَارِيَّ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ عَلَيْهِمْ فِي يَوْمٍ كَانَ يَصُومُهُ. فَدَعَا بِإِنَاءٍ. فَشَرِبَ. فَقُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ هٰذَا يَوْمٌ كُنْتَ تَصُومُهُ. قَالَ «أَجَلْ. وَلٰكِنِّي قِئْتُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحق، وهو مدلس، وقد روى بالعنعنة. وأبو مرزوق، لا يعرف اسمه، ولم يسمع من فضالة ففي الحديث ضعف وانقطاع.

531. (1675) **(6518)**- *Fezâle İbnu Ubeyd el-Ensarî radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, oruçlu olduğu bir günde yanlarına gelmiş, içmek üzere su istemiş ve içmiştir. "Ey Allah'ın Resulü! Bugün siz oruçlu idiniz!" denince:* **"Evet öyleydim, lakin (az önce) kustum (orucum bozuldu)"** *buyurmuştur."*

★ ORUÇLU MİSVAK VE SÜRME KULLANIR MI?

6519 (١٦٧٧) **532 حدّثنا** عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مِنْ خَيْرِ خِصَالِ الصَّائِمِ السِّوَاكُ».

في الزوائد: في إسناده مجالد، وهو ضعيف. لكن له شاهد من حديث عامر بن ربية رواه البخاري وأبو داود والترمذي.

532. (1677) **(6519)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Oruçlunun hayırlı hasletlerinden biri misvak kullanmasıdır."**

6520 (١٦٧٨) 533 حدّثنا أَبو التَّقِيِّ، هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا الزُّبَيْدِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتِ: اكْتَحَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ صَائِمٌ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف الزبيدىّ، واسمه سعيد بن عبد الجبار. بينه أبو بكر بن أبى داود.

533. (1678) **(6520)**- Yine *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oruç iken gözüne sürme çekti."*

AÇIKLAMA:

Ebu Hâife, Şâfi'î gibi birkısım alimlerimiz göze çekilen sürmenin –tadı boğazda hissedilse bile– orucu bozmayacağına hükmetmiştir. *İmam Mâlik*'e göre boğaza ulaşacağından korkulursa sürme haramdır, değilse mekruhtur; boğaza ulaşırsa oruç kaza edilir.

★ ORUÇLU HACAMAT OLUR MU?

6521 (١٦٧٩) 534 حدّثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ، وَدَاوُدُ بْنُ رَشِيدٍ. قَالاَ: ثنا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بِشْرٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى هريرة منقطع. قال أبو حاتم: عبد اللّه بن بشر لم يثبت سماعه من الأعمش. وإنما يقول: كتب إلىّ أبو بكر بن عياش عن الأعمش.

534. (1679) **(6521)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hacamat yapan da yaptıran da orucunu bozmuş olur."**

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, cumhûra göre hacamat edenin de hacamat olanın da orucu bozulmaz, sadedinde olduğumuz hadis mensuhtur.

★ ORUÇLUYKEN ÖPME

6522 (١٦٨٦) 535 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ زَيْدِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الضِّنِّيِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ مَوْلاَةِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ رَجُلٍ قَبَّلَ امْرَأَتَهُ وَهُمَا صَائِمَانِ. قَالَ «قَدْ أَفْطَرَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف زيد بن جبير وضعف شيخه أبي يزيد الضنى.
ونقل عن التقريب: أبو زيد الضَّنِّي مجهول. وقال الزبيريّ: حديث منكر، وأبو يزيد مجهول.

535. (1686) **(6522)**- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın azadlılarından *Meymune radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a oruçlu iken, oruçlu hanımını öpen adam hakkında sorulmuştu:* **"İkisinin orucu da bozulur!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadisin zahirine göre hükmeden alim olmuşsa da cumhûr, başka hadisleri esas alarak öpme ile orucun bozulmayacağına hükmetmiştir. Onlar bunu: *"Bu durumda bozulma tehlikesi vardır"* diyerek tevil ederler.

★ ORUÇLUYKEN MÜBAŞERET

6523 (١٦٨٨) 536 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْوَاسِطِيُّ. ثنا أَبِي، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: رُخِّصَ لِلْكَبِيرِ الصَّائِمِ فِي الْمُبَاشَرَةِ، وَكُرِهَ لِلشَّابِّ.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف محمد بن خالد، شيخ ابن ماجة.

536. (1688) **(6523)**- *İbnu Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Yaşlı oruçlulara mübaşeret (öpme vs.) hususunda ruhsat tanındı ise de gençlere mekruh kılındı."*

★ ORUÇLUYKEN GIYBET

6524 (١٦٩٠) 537 حدّثنا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «رُبَّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلاَّ الْجُوعُ. وَرُبَّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلاَّ السَّهَرُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف.

537. (1690) **(6524)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nice oruçlular vardır ki, tuttuğu oruçtan yanına sadece çektiği açlık kâr kalır. Nice gece namazı kılanlar vardır ki, onların da kârı gece uykusuz kalmaktan ibarettir."**

★ SAHUR

6525 (١٦٩٣) 538 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «اسْتَعِينُوا بِطَعَامِ السَّحَرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ. وَبِالْقَيْلُولَةِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ».

في الزوائد: في إسناده زمعة بن صالح، وهو ضعيف.

538. (1693) **(6525)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Gündüz orucuna sahur yemeği ile yardımcı olun, kaylûle (öğle uykusu) ile de gece namazına yardımcı olun!"**

★ İFTARDA ACELE

6526 (١٦٩٨) 539 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ. عَجِّلُوا الْفِطْرَ، فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخِّرُونَ

في الزوائد: إسناده صحيح، على شرط الشيخين. والحديث من رواية سهل بن سعد، رواه اليخان وغيهما

539. (1698) **(6526)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İnsanlar iftarı ta'cil edip (geciktirmedikleri)müddetçe hayır üzere devam ederler. Öyleyse iftarı tacil edin (ilk vaktinde orucunuzu açın). Çünkü yahudiler, iftarlarını te'hir ederler."**

AÇIKLAMA:

Dinimiz, sahur yemeğine teşvik ettiği gibi, iftarı geciktirmemeyi emretmiştir. Oruçtan maksad vücudu ölçüsüzce acıktırıp bedene zahmet vermek değildir. Her hususta olduğu üzere burada da fazilet, sünnetin teşri ettiği şekle uymaktadır. Sünnete muhalefet hayırdan uzaklaşmanın alâmetidir. Sünnet hususundaki titizliğin kaybolması iftarın geciktirilmesinde ortaya çıksa bile ehemmiyet taşımaktadır. Ya âdâba, kılık kıyafete, günlük hayatımızın akışına tesir eden hususlardaki sünnete muhalefet? Elbette bu, daha büyük felaketlerin alâmeti olmaktadır.

★ ORUÇLU CÜNÜB SABAHLARSA

6527 (١٧٠٢) 540 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالاَ:

ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو الْقَارِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَاهُرَيْرَةَ يَقُولُ: لاَ. وَرَبِّ الْكَعْبَةِ! مَا أَنَا قُلْتُ «مَنْ أَصْبَحَ، وَهُوَ جُنُبٌ، فَلْيُفْطِرْ». مُحَمَّدٌ ﷺ قَالَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. رواه الإمام أحمد من هذا الوجه، وذكره البخارىّ تعليقا. وفى الصحيحين: أنّ أبا هريرة سمعه من الفضل. وزاد مسلم. ولم أسمعه من النبى ﷺ.

540. (1702) (6527)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* demiştir ki: *"Hayır! Kâbenin Rabbine yemin olsun! "Cünüb olarak sabahlayan kimse orucunu bozsun!" sözünü ben söylemedim. Bunu söyleyen, Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'dır."*

AÇIKLAMA:

Ashab ve tâbiinden bazıları, cünüb olarak sabahlayan kimsenin orucunun bozulacağına hükmetmiştir. Ancak, bundan daha sahih hadislere dayanan cumhûr, cünüb halde sabahlayanın orucunun bozulmayacağına hükmetmiştir.

★ HZ. NUH'UN ORUCU

6528 (١٧١٤) 541 حدّثنا سَهْلُ بْنُ أَبِى سَهْلٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِى مَرْيَمَ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِى فِرَاسٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «صَامَ نُوحٌ الدَّهْرَ، إِلاَّ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ الأَضْحَى».

فى الزوائد: فى إسناده ابن هيعة، وهو ضعيف.

541. (1714) (6528)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Nuh aleyhisselâm Ramazan ve Kurban bayramları hariç, yıl orucu tutmuştur"** *dediğini işittim."*

★ ŞEVVALDEN ALTI GÜN

6529 (١٧١٥) 542 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ الْحرِثِ الذِّمَارِيُّ؛ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحَبِيَّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى

رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «مَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ، كَانَ تَمَامَ السَّنَةِ. مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا».

فى الزوائد: الحديث قد رواه ابن حبان فى صحيحه.

قال السندىّ: يريد، فهو صحيح، وقال: وله شاهد.

542. (1715) (6529)- *Sevbân Mevla Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Ramazan bayramından sonra altı gün oruç tutan, yıl orucu tutmuş gibi olur. Zira (ayet-i kerime'de) "Kim bir hayır amelde bulunursa ona yaptığının on misli ecir verilir" (buyrulmuştur)"** *dediğini işitmiştir."*

★ TEŞRİK GÜNLERİ ORUÇ TUTULMAZ

6530 (١٧١٩) 543 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «أَيَّامُ مِنًى، أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

543. (1719) (6530)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Hacc sırasında) Mina'da geçirilen günler yeme içme günleridir."**

6531 (١٧٢٠) 544 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ، وَعَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِى ثَابِتٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ سُحَيْمٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ خَطَبَ أَيَّامَ التَّشْرِيقِ فَقَالَ «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلاَّ نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ وَإِنَّ هٰذِهِ الأَيَّامَ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ».

فى الزوائد: رواه ابن خزيمة فى صحيحه.

قال السندىّ: يريد، فالحديث صحيح.

544. (1720) (6531)- *Bişr İbnu Suhaym radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm teşrik günlerinde hutbe okudu ve dedi ki:* **"Cennete sadece müslüman kimse girecektir ve şurası da muhakkak ki bu günler yeme içme günleridir."**

★ CUMARTESİ ORUCU

6532 (١٧٢٦) 545 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُشْرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ إِلاَّ فِيمَا افْتُرِضَ عَلَيْكُم. فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلاَّ عُودَ عِنَبٍ، أَوْلِحَاءَ شَجَرَةٍ، فَلْيَمُصَّهُ».

حدّثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ، عَنْ أُخْتِهِ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

فى الزوائد: رواه ابن حبان فى صحيحه.

قال السندىّ: يريد، فالحديث صحيح. والمتن موجود فى أبى داود وغيره بإسناد آخر.

545. (1726) **(6532)**- *Abdullah İbnu Büsr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cumartesi günleri, farz oruçlar dışında oruç tutmayın. Sizden biri, o gün, üzüm çöpünden veya bir ağaç kabuğundan başka (yiyecek) bir şey bulamasa bile, onları emip oruç tutmasın."**

AÇIKLAMA:

Hadis, ramazan, nezir, kefaret, kaza gibi farz oruçlar dışında cumartesi günü oruç tutmamayı emreder. Mezhep imamları, sadece cumartesi gününde oruç tutmayı mekruh saymışlardır.

★ AREFE GÜNÜ ORUCU

6533 (١٧٣١) 546 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ، عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ صَامَ يَوْمَ عَرَفَةَ، غُفِرَ لَهُ سَنَةٌ أَمَامَهُ وَسَنَةٌ بَعْدَهُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف إسحاق بن عبد اللّه بن أبى فروة. نعم قد جا له شاهد صحيح.

546. (1731) (6533)- *Katâde İbnu'n-Numân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Arafe günü oruç tutan kimsenin önündeki bir yıl ile geçmişteki bir yıllık (küçük) günahları mağfiret olunur"** *dediğini işittim."*

★ AŞURA ORUCU

6534 (١٧٣٥) 547 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَوْمَ عَاشُورَاءَ «مِنْكُمْ أَحَدٌ طَعِمَ الْيَوْمَ؟» قُلْنَا: مِنَّا طَعِمَ وَمِنَّا مَنْ لَمْ يَطْعَمْ. قَالَ «فَأَتِمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ. مَنْ كَانَ طَعِمَ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْ. فَأَرْسِلُوا إِلَى أَهْلِ الْعَرُوضِ فَلْيُتِمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ» قَالَ يَعْنِي أَهْلَ الْعَرُوضِ حَوْلَ الْمَدِينَةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، غريب على شرط الشيخين. و لم يرو عن محمد بن صيفىّ غير الشعبىّ. وله شاهد فى الصحيحين من حديث سلمة بن الأكوع، والربيع بن معوّذ. والحديث قد عزاه المزىّ إلى النسائىّ، وليس فى رواية ابن السنىّ.

547. (1735) (6534)- *Muhammed İbnu Sayfî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Aşure günü bize sordu:* **"Bugün sizden bir şey yiyen var mı?"** *Biz de: "Yiyen de var yemeyen de" dedik. Bunun üzerine:* **"Bu günün geri kalanını bir şey yiyen de, yemeyen de (oruçla) tamamlasın. Arûz halkına da haber salın, onlar da günün geri kalan kısmını (oruçla) tamamlasınlar"** *buyurdu." Râvi* der ki: *"Arûz ile, Medine civarındaki Arûz nam mevkiin ahalisini kastetti."*

AÇIKLAMA:

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ramazan orucu farz olmazdan önce Aşure orucu farz idi. Ancak Ramazan'ın farziyetinden sonra, Aşure orucu, isteyenin tutup isteyenin tutmayacağı müstehab bir oruç olarak teşri edilmiş, farziyeti kaldırılmıştır. Bu hadis, farziyetiyle ilgilidir.

★ PAZARTESİ-PERŞEMBE ORUCU

6535 (١٧٤٠) 548 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَصُومُ الاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ. فَقِيلَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّكَ

تَصُومُ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ؟ فَقَالَ «إِنَّ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ يَغْفِرُ اللَّهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ. إِلاَّ مُتَهَاجِرَيْنِ. يَقُولُ: دَعْهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا».

فى الزوائد: إسناده صحيح، غريب. ومحمد بن رفاعة ذكره ابن حبان فى الثقات، تفرّد بالرواية عنه الضحاك ابن مخلد. وباقى إسناده على شرط الشيخين. وله شاهد من حديث أسامة بن زيد، رواه أبو داود والنسائىّ. وروى الترمذىّ بعضه فى الجامع، وقال: حسن غريب.

548. (1740) (6535)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz Pazartesi ve Perşembeleri oruç tutuyorsunuz (bunun hikmeti nedir?)" diye sorulmuştu. Şu açıklamada bulundu:*

"Allah Teâla hazretleri pazartesi ve perşembe günleri birbirlerine küsenler hariç bütün müslümanlara mağfiret buyurur ve (amelleri arzeden meleğe): "Küs olan bu iki kişi barışıncaya kadar onları bırak!" emreder."

AÇIKLAMA:

Hadisin Tirmizî'deki veçhinde تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأُحِبُّ اَنْ يُعْرَضَ عَمَلِى وَاَنَا صَائِمٌ **"Ameller pazartesi ve perşembe günleri Rab Teâla'ya arzedilir. Ben amelimin, oruçlu olduğum halde arzedilmesini severim"** buyrulmuştur.

Hadis, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya teşvik etmektedir. Ayrıca, bu günlerde müslümanların küslüklerini giderip barışmaları istenmektedir. O günlerdeki ilahî mağfiret *"küs olmama"* şartına bağlanmıştır. Hadiste dikkat edilirse küslüğe sebep olan durumda haklı-haksız ayırımı yapılmıyor. Kendini haklı gören kimse de küslüğün giderilmesinde adım atmakla mükelleftir.

★ HARAM AYLARINDA ORUÇ

6536 (١٧٤٣) 549 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَطَاءٍ. حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ نَهَى عَنْ صِيَامِ رَجَبٍ.

فى إسناده داود بن عطاء، وهو ضعيف متفق على ضعفه.

549. (1743) (6536)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Receb ayı orucunu yasaklamıştır."*

AÇIKLAMA:

Hadis zayıftır, sahih olma durumunda, *"yılın onbir ayında sadece Receb'te tamamıyla oruç tutmak yasaklanmış olabilir"* diye tevil edilmiştir. Çünkü Receb haram aylardan biridir ve bu aylarda oruç tutmak müstehabdır.

6537 (١٧٤٤) **550 حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أُسَامَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ؛ أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ كَانَ يَصُومُ أَشْهُرَ الْحُرُمِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صُمْ شَوَّالاً» فَتَرَكَ أَشْهُرَ الْحُرُومِ. ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يَصُومُ شَوَّالاً حَتَّى مَاتَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، إلا أنه منقطع بين محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمىّ، وبين أسامة بن زيد.

550. (1744) **(6537)**- *Muhammed İbnu İbrahim* anlatıyor: *"Üsame İbnu Zeyd radıyallahu anhümâ Haram aylarda oruç tutardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine:* **"Şevvâl'de oruç tut!"** *buyurdular. O da, bundan sonra haram aylarda orucu terketti ve vefat edinceye kadar Şevvâl ayında oruç tuttu."*

★ ORUÇ BEDENİN ZEKÂTIDIR

6538 (١٧٤٥) **551 حدّثنا** أَبُو بَكْرٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ. ح وَحَدَّثَنَا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، جَمِيعاً عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ جُمْهَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ. وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ».

زَادَ مُحْرِزٌ فِي حَدِيثِهِ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الصِّيَامُ نِصْفُ الصَّبْرِ».

فى الزوائد: إسناد الحديث من الطريقين، معا، ضعيف. فيه موسى بن عبيدة الزبرى. ومدار الطريقين عليه، وهو متفق على تضعيفه.

551. (1745) **(6538)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Herşeyin bir zekatı (temizlenme vasıtası) vardır, cesedin zekatı oruçtur."**

Muhrız rivayetinde şu ziyadede bulundu: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şunu ilave etti:* **"Oruç, sabrın yarısıdır."**

6539 (١٧٤٧) 552 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ يَحْيى اللَّخْمِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: أَفْطَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَقَالَ «أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ».

فى الزوائد: فى إسناده مصعب بن ثابت، عن عبد الله بن الزبير، ضعيف.

552. (1747) **(6539)**- *Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Sa'd İbnu Muâz'ın yanında iftar açmıştı. Şöyle buyurdular:* **"Yanınızda oruçlular iftar etti. Yemeklerinizden ebrâr olanlar yedi, size de melaikeler rahmet duasında bulundular."**

★ ORUÇLUNUN YANINDA YENİRSE?

6540 (١٧٤٩) 553 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِبِلاَلٍ «الْغَدَاءُ يَا بِلاَلُ!» فَقَالَ: إِنِّي صَائِمٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «نَأْكُلُ أَرْزَاقَنَا. وَفَضْلُ رِزْقِ بِلاَلٍ فِي الْجَنَّةِ. أَشَعَرْتَ، يَا بِلاَلُ! أَنَّ الصَّائِمَ تُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَلاَئِكَةُ مَا أُكِلَ عِنْدَهُ؟».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن عبد الرحمن. متفق على تضعيفه. وكذبه ابن حاتم والأزدىّ.

553. (1749) **(6540)**- *Büreyde radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bilal radıyallahu anh'a:* **"Yemek ye, ey Bilâl!"** *demişti. "Ben oruçluyum!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Biz rızıklarımızı yiyoruz. Bilal'in rızkının fazlı cennettedir. Ey Bilâl yanında yemek yenen oruçlunun kemiklerinin tesbih ettiğini ve meleklerin de onun için istiğfarda bulunduğunu hissettin mi?"** *buyurdular."*

★ ORUÇLUNUN DUASI MAKBUL

6541 (١٧٥٣) 554 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْمَدَنِيُّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ

اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةً مَا تُرَدُّ».

قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ، إِذَا أَفْطَرَ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ، الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي.

فى الزوائد: إسناده صحيح. لأن إسحاق بن عبيد اللّهِ بنِ الحارث، قال النسائىّ: ليس به بأس. وقال أبو زرعة: ثقة. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد على شرط البخارىّ.

554. (1753) **(6541)**- *Abdullah İbnu Amr İbni'l-As radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şurası muhakkak ki, oruçlunun iftarını açtığı zaman reddedilmeyen makbûl bir duası vardır."**

★ BAYRAM NAMAZINA BİRŞEYLER YİYEREK GİDİLİR

6542 (١٧٥٥) 555 **حدّثنا** جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ. ثنا عُمَرُ بْنُ صُهْبَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لاَ يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يُغَدِّيَ أَصْحَابَهُ مِنْ صَدَقَةِ الفِطْرِ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف. قد تسلسل بالضعفاء. لأن عمر بن صهبان، ومن دونه، ضعفاء.

555. (1755) **(6542)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına fıtır sadakasından yedirmedikçe Ramazan bayramı günü bayram namazına çıkmazdı."*

★ RAMAZANDA MÜSLÜMAN OLAN

6543 (١٧٦٠) 556 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عِيسَى بْن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبِيعَةَ؛ قَالَ: ثنا وَفْدُنَا الَّذِينَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِإِسْلاَمِ ثَقِيفٍ قَالَ: وَقَدِمُوا عَلَيْهِ فِي رَمَضَانَ، فَضَرَبَ عَلَيْهِمْ قُبَّةً فِي الْمَسْجِدِ. فَلَمَّا أَسْلَمُوا صَامُوا مَا بَقِيَ عَلَيْهِمْ مِنَ الشَّهْرِ.

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة عن عيسى بن عبد اللّهِ قال ابن المدينى: وتفرّد بالرواية عنه، وقال: عيسى بن عبد اللّه مجهول.

556. (1760) (6543)- *Atiyye İbnu Süfyân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Sâkif kabilesinin müslüman olmasını müzakere etmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gönderilen heyetimizin bize anlattığına göre, heyet Ramazan ayında O'na varmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm, onları, mescidin içinde kurduğu çadırda ağırlamıştır. Heyet müslüman olunca ayın geri kalan günlerinin orucunu tutmuşlardır."*

AÇIKLAMA:

Müslüman oluşları, bu esnada *Resûlullah*'la yaptıkları pazarlık ve birkısım kabul edilen şartlarıyla ilgili teferruatı daha önce kaydettiğimiz bu heyetin yukarıda zikredilen macerası, Ramazan ayında müslüman olan bir kimsenin, ayın geri kalan günlerinde oruç tutması gerektiğini ifade etmektedir.

★ **KADIN KOCANIN İZNİYLE ORUÇ TUTAR**

6544 (١٧٦٢) 557 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ. ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النِّسَاءَ أَنْ يَصُمْنَ إِلاَّ بِإِذْنِ أَزْوَاجِهِنَّ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط البخارى.

557. (1762) 6544)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınların kocalarından izin almaksızın (nafile) oruç tutmalarını yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, kadının kocasından izin almadan oruç tutmasını "mekruh" addetmiş ise de, cumhûr *"haram"* demiştir. Bu yasağın sebebi, kocanın hanımı üzerindeki bazı haklarını gölgeleyeceği içindir. Nafile bir ibadet vesilesiyle vâcib bir hakkın ifa edilmemesi meşru değildir. Ancak farz olan oruç için izne ihtiyacı yoktur. Kaza oruç için de izin gerekir, çünkü onun başka zaman da kaza edilme ümidi vardır. Fakat günlü nezir oruçları için de izin gerekmez. Çünkü belli, muayyen bir vakitte ifaları vacib olmuştur.

Alimler kocanın hazır bulunmadığı, hazır bulunsa bile zımnen izin verdiği veya vereceğinin bilindiği hallerde de kadının sarih bir izin olmaksızın oruç tutmasının caiz olduğuna hükmetmişlerdir.

★ MİSAFİR, NAFİLE ORUCUNU EV SAHİBİNİN İZNİYLE TUTAR

6545 (١٧٦٣) 558 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ. ثنا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، وَخَالِدُ بْنُ أَبِي يَزِيدَ؛ قَالاَ: ثنا أَبُو بَكْرٍ الْمَدَنِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا نَزَلَ الرَّجُلُ بِقَوْمٍ، فَلاَ يَصُومُ إِلاَّ بِإِذْنِهِمْ».

هذا الحديث قد رواه الترمذيّ. قال. حدثنا بشر بن معاذ، قال: حدثنا أيوب بن واقد، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة، الحديث. وقال: هذا حديث منكر. لا نعرف أحداً من الثقات روى هذا الحديث عن هشام. وقد روى موسى بن داود عن أبي بكر المدينيّ عن هشام. وأبو بكر هذا ضعيف عند أهل الحديث.

558. (1763) **(6545)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Bir kimse başkasının yanında misafir olunca, ev sahibinden izin almadan oruç tutmasın"** *dediğini rivayet etmiştir."*

AÇIKLAMA:

Alimler bu yasağın nafile oruçla ilgili olduğuna, kerahetin de tenzihî olduğuna hükmetmiştir. Böyle bir oruç, ev sahibine sahur ve iftar hazırlama külfeti getirecektir.

★ ŞÜKÜRLE YİYEN ORUÇLU GİBİDİR

6546 (١٧٦٥) 559 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَّةَ الْأَسْلَمِيِّ، صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ، لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله موثقون. وليس لسنان بن سنّة، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في الكتب الخمسة الأصولية.

559. (1765) **(6546)**- *Sinan İbnu Senne el-Eslemî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şükreden oruçsuz kimseye, sabreden oruçlunun sevabının misli verilir."**

AÇIKLAMA:

Oruç tutmayan kimse, yemek suretiyle kazandığı gücü Allah yolunda harcadığı taktirde, oruçlu gibi sevab kazanacaktır. Zira her ikisi de kulluk îfa etmiş olmakta-

dır. Oruçsuz, ömrünü aylak veya gayr-ı meşru şeylerde geçirirse oruçlu gibi sevap kazanacağı söylenemez. Hem oruçlu hem de hayırlı işler peşinde olan kimse elbette ayrıca oruç sevabıyla üstünlük elde eder.

★ MU'TEKİF MESCİDE YERLEŞİR

6547 (١٧٧٤) 560 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ. ثنا ابْنُ الْمُبَارِكِ، عَنْ عِيسَى بْنِ عُمَرَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ، طُرِحَ لَهُ فِرَاشُهُ. أَوْ يُوضَعُ لَهُ سَرِيرُهُ وَرَاءَ أُسْطُوَانَةِ التَّوْبَةِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

560. (1774) (6547)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma*'nın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm itikafa girince, yatağı veya karyolası onun için, tevbe sütununun gerisine konulurdu."*

AÇIKLAMA:

Tevbe sütunu, ashabtan birinin hatasını Allah affedinceye kadar kendini bağladığı sütundur.

★ MU'TEKİF HASTA ZİYARET EDER, CENAZEYE KATILIR MI?

6548 (١٧٧٧) 561 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَبُو بَكْرٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا الْهَيَّاجُ الْخُرَاسَانِيُّ. ثنا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَبْدِ الْخَالِقِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُعْتَكِفُ يَتْبَعُ الْجِنَازَةَ، وَيَعُودُ الْمَرِيضَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن عبد الخالق وعنبسة والهيّاج ضعفاء. مع أنه معارض بما هو أقوى منه، وهو أنه كان لا يدخل البيت إلا لحاجة.

561. (1777) (6548)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mutekif (itikafta olan), cenazeye katılır, hastayı ziyaret eder."**

AÇIKLAMA:

Bu hadis senetçe zayıf olduğu için, mûtekifin cenazeye katılmasını, hasta ziyaretinde bulunmasını yasaklayan sahih hadisler sebebiyle, hükmüyle amel edilme-

miştir. Mûtekif, zaruri ihtiyacını gidermek üzere çıktığı zaman rastladığı hastaya *"geçmiş olsun"* diyebilir, sırf bu maksatla yerinden ayrılamaz. Alimler böyle hükmetmiştir.

★ İTİKAFIN SEVABI

6549 (١٧٨١) 562 حدّثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أُمَيَّةَ. ثنا عِيسَى بْنُ مُوسَى الْبُخَارِيُّ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْعَمِّيِّ، عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي الْمُعْتَكِفِ «هُوَ يَعْكِفُ الذُّنُوبَ، وَيُجْرَى لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف فرقد بن يعقوب السبخيّ البصريّ الحائك.

قال السنديّ: قلت: فى آخر كتاب الحج من جامع الترمذيّ: قد تكلم يحي بن سعيد فى فرقد السبخيّ، وروى عنه الناس.

562. (1781) (6549)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mûtekif hakkında:* **"O, günahları hapseder ve bütün hayırları işlemiş gibi ona hayırlar kazandırır"** *buyurdular."*

★ BAYRAM GECELERİNİ İHYA

6550 (١٧٨٢) 563 حدّثنا أَبُو أَحْمَدَ الْمَرَّارُ بْنُ حَمُّويَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ قَامَ لَيْلَتَيِ الْعِيدَيْنِ، مُحْتَسِباً لِلَّهِ، لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لتدليس بقية.

563. (1782) (6550)- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim her iki bayramın da gecesini, Allah'tan sevap umarak ibadetle geçirirse kalplerin öldüğü günde kalbi ölmez."**

AÇIKLAMA:

1- Burada uyanık kalarak, ibadetle ihya edilmesi tavsiye edilen iki geceden biri, Ramazan ayının son gününü bayramın birinci gününe bağlayan gecedir, diğeri de Arefe gününü kurban bayramının birinci gününe bağlayan gecedir. Bu gecelerin tamamını değil mühim bir kısmını ihya eden, hadiste vaadedilen ecre müstehak olur. Hatta *İbnu Abbâs*'tan gelen bir rivayete göre, yatsı ile sabah namazını mescidde cemaatle kılan kimse o geceyi ihya etmiş sayılır, dolayısıyla bunu yerine getiren de hadisin belirttiği *"gece ihyasının sırrı"*na erebilir.

2- Kalplerin öldüğü günle Kıyamet gününün kastedilmesi muhtemeldir. Bazı alimler *"dünya hayatı"* demişlerdir.Nitekim dünya sevgisi galebe çalan zengin ve diğer sağlıklı kimselerin ölü sayıldığını ifade eden nasslar mevcuttur (En'âm 122).

ZEKAT BÖLÜMÜ

★ ALTIN VE GÜMÜŞÜN ZEKATI

6551 (١٧٩١) 564 حدّثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيٰى. قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسٰى. أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ كُلِّ عِشْرِينَ دِينَاراً، فَصَاعِداً، نِصْفَ دِينَارٍ وَمِنَ الْأَرْبَعِينَ دِينَاراً، دِينَاراً.

فى الزوائد: إسناد الحديث ضعيف، لضعف إبراهيم بن إسماعيل.

564. (1791) **(6551)**- *İbnu Ömer* ve *Hz. Aişe radıyallahu anhümâ*'nın anlattığına göre: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her yirmi dinar ve daha fazlası için yarım dinar (zekât) alırdı, kırk dinar için de bir dinar (zekat) alırdı."***

★ BİR YILLIK MALA ZEKÂT

6552 (١٧٩٢) 565 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا حَارِثَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ «لاَ زَكَاةَ فِي مَالٍ، حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حارثة بن محمد، وهو ابن أبى الرجال. والحديث رواه الترمذى من حديث ابن عمر مرفوعا وموقوفا اهـ

قال السندى: قلت: لفظه «من استفاد مالا فلا زكاة عليه حتى يحول عليه الحول». رواه عن ابن عمر مرفوعا بإسناد فيه عبد الرحمن بن زيد بن أسلم. وقال: وهو ضعيف فى الحديث كثير الغلط. ضعفه غير واحد. ورواه عنه موقوفا. وقال: هذا أصح. ورواه غير واحد موقوفا.

565. (1792) **(6552)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:*** **"Üzerinden bir yıl geçmedikçe, bir malda zekat yoktur"** ***dediğini işittim."***

★ ZEKAT DÜŞEN MİKTAR

6553 (١٧٩٤) 566 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ. وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ. وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسَاقٍ صَدَقَةٌ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

566. (1794) (6553)- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Beş deveden aşağı mal için zekat yoktur. Beş okiyyeden az (gümüş için de) zekât yoktur. Beş vask miktarından az olan (hurma, üzüm ve hubûbat) için de zekât yoktur."**

NOT 1: Zekatla ilgili teferruat, vask, okiyye, müdd, rıtl gibi değişik ölçeklerin bugünkü birimlere göre miktarları daha önce açıklandı, burada tekrar etmeyeceğiz.

NOT 2: Beş vask toprak mahsullerinde zekat için nisab kabul edilmiştir. Beş vasktan daha az mahsül için zekat verilmez. Bir vask, altmış sa'dır.

★ ZEKÂT VERİRKEN NE DENİR?

6554 (١٧٩٧) 567 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْبَخْتَرِيِّ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَعْطَيْتُمُ الزَّكَاةَ فَلاَ تَنْسَوْا ثَوَابَهَا، أَنْ تَقُولُوا: اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا مَغْنَماً وَلاَ تَجْعَلْهَا مَغْرَماً».

فى الزوائد: فى إسناده الوليد بن مسلم الدمشقىّ، وكان مدلسا. والبخترىّ متفق على ضعفه. وقال فيه: له شاهد من حديث: إذا أتاه الرجل بصدقة ماله صَلّى عليه.

567. (1797) (6554)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Zekat verdiğiniz zaman: "Allahım! Bu zekâtı büyük bir sevaba vesile kıl, (hak sahibine ödenip sevap beklenmeyen) bir borç kılma" demek suretiyle zekâtın sevabını istemeyi unutmayın."**

AÇIKLAMA:

Zekat bir ibadettir. Hadis, bu ibadetin de ibâdet niyetine makrûn olması gereğini hatırlatmaktadır. Bütün mal ve mülkün gerçek sahibi, onların yaratıcısı Rabbülâlemîn olan Allah Teâla hazretleridir. Kişinin tasarrufuna emanet ettiği malından belli bir miktarı fukaraya ödemesi gereken bir borç kılmıştır. Bu borcu ödeyen kimseye mutlaka sevap şartı yoktur. Hadis, kişinin, niyyetine bağlı olarak bu sevabı alabileceğini belirtmektedir. Böyle bir dua, mal sahibine kulluk edebi kazandırmada, malın hakiki sahibi olmadığı şuurunu vermektedir.

★ DEVELERİN ZEKÂTI

6555 (١٧٩٩) 568 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ خُوَيْلِدٍ النَّيْسَابُورِيُّ. ثنا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيى بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ. وَلاَ فِي الْأَرْبَعِ شَيْءٌ: فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْساً فَفِيهَا شَاةٌ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسعاً. فَإِذَا بَلَغَتْ عَشْراً، فَفِيهَا شَاتَانِ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ أَرْبَعَ عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسَ عَشْرَةَ، فَفِيهَا ثَلاَثُ شِيَاهٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسْعَ عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغَتْ عِشْرِينَ، فَفِيهَا أَرْبَعُ شِيَاهٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ أَرْبَعاً وَعِشْرِينَ. فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْساً وَعِشْرِينَ، فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ، إِلَى خَمْسٍ وَثَلاَثِينَ. فَإِذَا لَمْ تَكُنْ بِنْتُ مَخَاضٍ فَابْنُ لَبُونٍ، ذَكَرٌ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيراً، فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ خَمْساً وَأَرْبَعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيراً، فَفِيهَا حِقَّةٌ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ سِتِّينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيراً، فَفِيهَا جَذَعَةٌ. إِلَى أَنْ تَبْلُغَ خَمْساً وَسَبْعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيراً، فَفِيهَا بِنْتَالَبُونٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسْعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيراً، فَفِيهَا حِقَّتَانِ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ عِشْرِينَ وَمِائَةً. ثُمَّ فِي كُلِّ خَمْسِينَ، حِقَّةٌ. وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ، بِنْتُ لَبُونٍ».

في الزوائد: فيه محميد بن عقيل. قال فيه احمد والحاكم: حدّث عن حفص بن عبد الله بحديثين لم يتابع عليهما. وقال ابن حبان: من الثقات وربما أخطأ. حدّث بالعراق بمقدار عشرة أحاديث مقلوبة. وقال النسائيّ: ثقة. وقال أبو عبد اللّه الحاكم: من أعيان العلماء. وباق رجال الإسناد ثقات على شرط البخاريّ. والجملة الأولى من حديث أبي سعيد رواها الشيخان وغيرهما.

568. (1799) (6555)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Beşten az olan deve için zekât yoktur. Dört deve için de zekat yoktur. Deve sayısı beşe ulaştımı, dokuz oluncaya kadar bir koyun gerekir. On deve olunca iki koyun gerekir, ondört deveye kadar yine iki koyun gerekir, onbeşe ulaştı mı üç koyun gerekir. Ondokuz olsa da üç koyun gerekir. Yirmi olunca dört koyun gerekir. Bu, yirmidörde kadar böyledir. Deve sayısı yirmibeşe ulaşınca, otuzbeş oluncaya kadar bu miktarın zekatı bir bint-i mehazdır (bir yaşını doldurmuş, ikinci yaşına basmış dişi deve); eğer bintu mehâz yoksa bir ibnu lebûn (iki yaşını doldurup üçüncü yaşına basan erkek deve)dir. Eğer bir deve fazlalaşırsa (otuzaltı olursa) zekatı bir bintu lebûndur. Sayı kırkbeşi buluncaya kadar zekat yine de bir bintu lebûndur. Bu miktarı bir deve aşsa bir hıkka (üç yaşını doldurup dörde basan dişi deve); bu, deve sayısı altmış oluncaya kadar böyledir. Altmış deveyi aşınca yetmişbeş oluncaya kadar bir ceze'a (dört yaşını doldurup beşinciye giren dişi deve) gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca doksan deveye kadar iki bintu lebûn gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca (91 olunca) iki hıkka gerekir, bu, 120'ye kadar böyledir. Bundan sonra her elli deve için bir hıkka, her kırk için bir bintu lebûn (zekât) gerekir."**

★ DAVARIN ZEKATI

6556 (١٨٠٦) **569 حدّثنا** أَبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الفَضْلِ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تُؤْخَذُ صَدَقَاتُ الْمُسْلِمِينَ عَلَى مِيَاهِهِمْ»

فى الزوائد: اتفقوا على ضعف أسامة بن زيد. قيل هو أسامة بن زيد بن أسلم.

569. (1806) (6556)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslümanların zekatları (sürülerini suladıkları) su başlarında alınır. (Zekat memurları oralara gider, halk, zekatını vermek için, zekat memurlarının ayağına gelmez)."**

★ SADAKA TOPLAYANLAR

6557 (١٨١٠) **570 حدّثنا** عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِى عَمْرُو بْنُ الْحٰرِثِ؛ أَنَّ مُوسٰى بْنَ جُبَيْرٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْحُبَابِ الْأَنْصَارِىَّ، حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ أُنَيْسٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ تَذَاكَرَ هُوَ وَعُمَرُ

بْنُ الْخَطَّابِ، يَوْماً، الصَّدَقَةَ. فَقَالَ عُمَرُ: أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَذْكُرُ غُلُولَ الصَّدَقَةِ «أَنَّهُ مَنْ غَلَّ مِنْهَا بَعِيراً أَوْ شَاةً أُتِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُهُ؟».
قَالَ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ ابنُ أُنَيْسٍ: بَلَى

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن موسى بن جبير ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال: إنه يخطئ. وقال الذهبيّ فى الكاشف: ثقة. ولم أر لغيرهما فيه كلاما. وعبد الله بن عبد الرحمن ذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجاله ثقات.

570. (1810) (6557)- *Abdullah İbnu Üneys radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Kendisi Hz. Ömer radıyallahu anh'la birlikte bir gün zekat hakkında müzakerede bulunmuşlardır.*

Hz. Ömer: "Sen, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sadakada yapılan hırsızlık hakkında: **"Kim sadaka malından bir deve veya koyun çalacak olsa, Kıyamet günü o çaldığı şeyi sırtına yüklenmiş olarak gelir!"** *buyurduğunu işitmedin mi?" demiş, Abdullah İbnu Üneys de: "Evet işittim" diye cevap vermiştir."*

★ ZEKÂT GEREKTİREN MALLAR

6558 (١٨١٥) 571 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَمْرِو ابنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: إِنَّمَا سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الزَّكَاةَ فِي هٰذِهِ الْخَمْسَةِ: فِي الْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرِ، وَالزَّبِيبِ، وَالذُّورَةِ

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن محمد بن عبد الله هو الخزرجيّ. قال الإمام أحمد: ترك الناس حديثه. وقال الحاكم: متروك الحديث بلا خلاف بين أئمة النقل فيه. وقال الساحى: أجمع أهل النقل على ترك حديثه، وعنده مناكير.

571. (1815) (6558)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (yerden çıkan mahsullerden) şu beş şeyden zekat verilmesini teşri buyurdu:* **"Buğday, arpa, hurma, üzüm ve darı."**

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler de mevcuttur. Bu sebeple alimlerin bu meseledeki hükümleri ihtilaflıdır:

★ *Hasan Basri, Sevrî, Şa'bi* ve *Hasan İbnu Sâlih*'e göre sadece buğday, arpa, üzüm ve hurmadan zekat verilir. *Beyhâkî,* bu görüşü te'yiden لَيْسَ فِي الْخَضْرَوَاتِ زَكَاةٌ **"Sebzelerde zekât yoktur"** rivayetini de kaydetmiştir.

★ *Ebu Hanîfe* ve *Züfer rahimehümâllah*'a göre, cemiyetin örfüne göre *"gelir ve verim elde etmek maksadıyla ekimi yapılan her şeyden zekat verilmelidir."* Dolayısıyla herçeşit hububat, karpuz, kavun, salatalık, patlıcan, yonca, şeker kamışı vs. bütün mahsulat zekata tabidir. Ancak kendiliğinden biten çayır, kamış, ağaç ve benzeri maddelerle odun, ot, saman, hurma dalı gibi tâli şeylerden zekat verilmez. *"Her maldan zekat alınır"* hükmüne giden alimler خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً **"mallarından zekat al!"** (Tevbe 103) ayetinin âmm oluşunu delil kılmışlardır. Ayrıca, zekât alma hükmünü bütün mallara teşmil eden hadisler de mevcuttur.

★ *İmam Muhammed* ve *Ebu Yusuf,* bir yıl kalabilen dayanaklı mahlukatın zekâta tabi olacağını, fazla uğraştırmadan bir yıl kalamayan meyve ve bitkilerin zekâta tabi olmayacağını söylemişlerdir.

★ *İmâm Mâlik* ve *İmam Şâfi'î hazretlerin*e göre, insanlarca ekilen ve uzun müddet saklanabilen buğday, arpa, darı, pirinç, mercimek ve nohut gibi hububat için zekat mevzubahistir. Zahire nev'ine girmeyen sebze, meyve, keten ve pamuk tohumu, susam ve zeytin gibi maddeler zekata tabi değildir. Meyvelerden yalnız üzüm ve hurmadan zekat verilir. Bunlara göre, zekata tabi toprak mahsulleri nisab miktarına ulaşırsa zekat verilir, aksi taktirde verilmez.

★ *Ahmed İbnu Hanbel merhum*a göre, insanların ekip kaldırdıkları toprak mahsullerinden (hububat ve meyveden) kurutulmaya ve uzun müddet saklanmaya elverişli olup ölçeklerle ölçülen maddeler zekâta tâbidir.

Bu bahisle ilgili teferruat için Istılahât-ı Fıkhiyye Kamusu görülmelidir (4. cilt s. 79 ve devamı).

★ ZEKAT İYİ MALDAN VERİLMELİ

6559 (١٨٢٢) 572 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ، عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، فِي قَوْلِهِ سُبْحَانَهُ: وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الأَرْضِ وَلاَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. قَالَ: نَزَلَتْ فِي الأَنْصَارِ. كَانَتِ الأَنْصَارُ تُخْرِجُ، إِذَا كَانَ جِدَادُ النَّخْلِ، مِنْ حِيطَانِهَا، أَقْنَاءَ الْبُسْرِ. فَيُعَلِّقُونَهُ عَلَى حَبْلٍ بَيْنَ أُسْطُوانَتَيْنِ فِي

مَسْجِدِ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ فَيَأْكُلُ مِنْهُ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ. فَيَعْمِدُ أَحَدُهُمْ فَيُدْخِلُ قِنْوًا فِيهِ الْحَشَفُ. يَظُنُّ أَنَّهُ جَائِزٌ فِي كَثْرَةِ مَا يُوضَعُ مِنَ الْأَقْنَاءِ. فَنَزَلَ فِيمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ: وَلاَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. يَقُولُ: لاَ تَعْمِدُوا لِلْحَشَفِ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلاَّ أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ. يَقُولُ: لَوْ أُهْدِيَ لَكُمْ مَا قَبِلْتُمُوهُ إِلاَّ عَلَى اسْتِحْيَاءٍ مِنْ صَاحِبِهِ، غَيْظاً أَنَّهُ بَعَثَ إِلَيْكُمْ مَا لَمْ يَكُنْ لَكُمْ فِيهِ حَاجَةٌ. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. لأن أحمد بن محمد بن يحي قال فيه ابن أبى حاتم والذهبيّ: صدوق. وقال ابن حبان: من الثقات. وكان متقنا. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

572. (1822) (6519)- *Berâ İbnu Âzib radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, bu yüce sahabi **"[Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin] ve yerden sizin için çıkardığımız şeylerin temizlerinden infak ediniz ve malın kötüsünden infak etmeye kalkmayın!"** (Bakara 267) *meâlindeki ayet-i kerime hakkında şöyle demiştir: "Bu ayet-i kerime Ensar radıyallahu anhüm hakkında nazil oldu. Onlar, hurma toplama mevsimi gelince, kendi bahçelerinden taze hurma salkımlarını devşirip, Resûlullah'ın mescidinde sütunlar arasına gerilmiş iplere asarlardı. Bunlardan fakir muhacirler yerlerdi. Ensarilerden biri, bu kadar çok salkımın arasında bir tane adi hurmalı salkımın bulunmasını caiz sanarak adi hurmalar da bulunan bir salkım sokuşturmuştu. İşte bunu yapan zât hakkında* وَلاَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ *buyrularak* **"Zekatınızı, bozuk ve kötü hurmadan vermeye kalkmayın"** *ihtarında bulunulmuştur.* وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلاَّ أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ *ibaresiyle de* **"Öyle kötü hurmalar ki, eğer size hediye edilmiş olsaydı işinize yaramayan bir şeyi size gönderdiği için hissedeceğiniz öfkeden dolayı, sahibinden utanç duyarak kabul edecektiniz"** *denmek istenmiştir.* وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ *ibaresiyle Hak Teâla hazretleri, bizim sadakalarımıza muhtaç olmadığını belirterek, sadakayı kendi menfaatimiz için verdiğimizi, öyleyse iyi şeylerden vermemiz gerektiğini ihtar etmiştir."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Allah rızası için verilen sadakaların, hoşumuza gitmeyen, işe yaramayan, başkasından bize geldiği taktirde haysiyeten rencide olacağımız nev'den olmamasına dikkat etmemiz gereğine Kur'ânî bir delil sunmaktadır. Ehemmiyetine binaen bu mevzuda başka nasslar da gelmiştir.

★ BALIN ZEKATI

6560 (١٨٢٣) 573 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي سَيَّارَةَ الْمُتَّقِيِّ. قَالَ، قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنْ لِي نَحْلاً.. قَالَ «أَدِّ الْعُشْرَ» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! احْمِهَا لِي. فَحَمَاهَالِي.

في الزوائد: في إسناده قال ابن أبي حاتم عن أبيه: لم يلق سليمان بن موسى أبا سيارة. والحديث مرسل. وحكى الترمذيّ في العلل عن البخاريّ، عقب هذا الحديث، أنه مرسل. ثم قال: لم يدرك سليمان أحدا من الصحابة. اهـ.

وأبو سيارة ليس له عند ابن ماجة سوى هذا الحديث الواحد، وليس له شيء في الأصول الخمسة.

573. (1823) (6560)- *Ebu Seyyâre el-Müte'î* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü, benim bal arılarım var (zekat düşer mi?)" dedim.*

"Evet! Öşrünü ver!" *buyurdu.*

"Ey Allah'ın Resûlü! Arıları benim için muhafaza buyur!" dedim, o da onları benim için muhafaza buyurdu."

★ ÖŞÜR VE HARAÇ

6561 (١٨٣١) 574 حدّثنا الْحُسَيْنُ بْنُ جُنَيْدٍ الدَّامَغَانِيُّ. ثنا عَتَّابُ بْنُ زِيَادٍ الْمَرْوَزِيُّ. ثنا أَبُو حَمْزَةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُغِيرَةَ الأَزْدِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ حَيَّانَ الأَعْرَجِ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْبَحْرَيْنِ أَوْ إِلَى هَجَرَ. فَكُنْتُ آتِي الْحَائِطَ يَكُونُ بَيْنَ الإِخْوَةِ. يُسْلِمُ أَحَدُهُمْ. فَآخُذُ مِنَ الْمُسْلِمِ الْعُشْرَ، وَمِنَ الْمُشْرِكِ الْخَرَجَ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. لأن مغيرة الأزديّ ومحمد بن زيد مجهولان. وحيّان الأعرج، وإن وثقه ابن معين، وعده ابن حبان في الثقات، فإن روايته عن العلاء مرسلة. قاله المزيّ في التهذيب.

574. (1831) (6561)- *Alâ İbnu'l-Hadramî radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm** beni Bahreyn'e –veya Hecer'e– gönderdi. Ben orada kardeşler arasında müşterek olan bir bağdan vergi almak üzere giderdim. Kardeşin biri müslüman ise, müslümanın payına düşenden öşür, müşrikten de harâc alırdım."*

★ **VASK, ALTMIŞ SA'DIR**

6562 (١٨٣٣) 575 **حدّثنا** عَلِيُّ بنُ الْمُنْذِرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَطَاءِ ابْنِ أَبِي رَابَاحٍ. وَأَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْوَسْقُ سِتُّونَ صَاعاً».

في الزوائد: إسناد حديث جابر ضعيف، لاتفاقهم على ترك حديث محمد بن عبيد الله العرزمي. قال: ورواه أصحاب السنن، خلا الترمذي، من حديث أبي سعيد.

575. (1833) **(6562)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir vask altmış sa'dır."**

★ **YAKINLARA ZEKAT**

6563 (١٨٣٥) 576 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنِ آدَمَ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْن عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ. فَقَالَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ: أَيُجْزِينِي مِنَ الصَّدَقَةِ أَنْ أَتَصَدَّقَ عَلَى زَوْجِي وَهُوَ فَقِيرٌ، وَبَنِي أَخٍ لِي، أَيْتَامٍ. وَأَنَا أُنْفِقُ عَلَيْهِمْ هٰكَذَا وَهٰكَذَا، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ؟ قَالَ، قَالَ «نَعَمْ». قَالَ: وَكَانَتْ صَنَاعَ الْيَدَيْنِ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. وله شاهد صحيح رواه أصحاب الكتب الستة، خلا أبا داود، من حديث زينب امرأة عبد الله بن مسعود.

576. (1835) **(6563)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize sadaka vermemizi emretmişti. Abdullah İbnu Mes'ud'un hanımı Zeyneb radıyallahu anhüma: "Kardeşimin yetim çocukları ile fakir olan kocama versem bu, beni sadaka mükellefiyetinden kurtarır mı? Ben onlara şöyle şöyle infak ediyorum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Evet!"** *buyurdular. Râvi der ki: "Zeyneb san'atkar bir kadındı, el işi yapardı."*

AÇIKLAMA:

Burada zikri geçen sadakanın nafile sadaka olması muhtemeldir. *Hasan Basri, Sevrî, Ebu Hanîfe, İmam Mâlik* –bir rivayette *Ahmed* ve Hanbelî alimlerden *Ebu Bekr* bu kanaattedirler. Bunlara göre, kadın farz olan zekatını kocasına veremez.

Ebu Yusuf ve *İmam Muhammed* bu meselede *Ebu Hânife*'ye muhalefet ederler. Onlara göre kadın zekatını kocasına verebilir. Kişinin zekatını usul ve fürûuna veremeyeceği, kocanın da karısına zekat veremeyeceği hususunda Hanefîler ittifak ederler, ihtilaf sadece kadının kocasına zekat verip veremeyeceği hususundadır.

İmam Şâfi'î, –bir rivâyette *Ahmed*–, *Ebu Sevr, Ebu Ubeyd, Mâlikîlerden Eşheb, Hanefîlerden İmam Muhammed, Ebu Yusuf* ve Zahiriye alimlerine göre, hadisteki sadakadan maksat farz olan zekattır. Bunlara göre, kadın kocasına zekat verebilir.

NİKAH (EVLENME) BÖLÜMÜ

★ EVLENMENİN FAZİLETİ

6564 (١٨٤٦) 577 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ. ثنا آدَمُ. ثنا عِيسَى بْنُ مَيْمُونٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي. فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي. وَتَزَوَّجُوا، فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ. وَمَنْ كَانَ ذَا طَوْلٍ فَلْيَنْكِحْ وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَعَلَيْهِ بِالصِّيَامِ. فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف عيسى بن ميمون المدنيّ، لكن له شاهد صحيح.

577. (1846) (6564)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nikâh benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır."**

6565 (١٨٤٧) 578 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَمْ نَرَ (يُرَ) لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلَ النِّكَاحِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

578. (1847) (6565)- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sevişenler için nikâh kadar sevgiyi artırıcı bir şey görmedik veya görülmedi."**

★ KOCANIN KADIN ÜSTÜNDEKİ HAKKI

6566 (١٨٥٢) 579 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ ابْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ

رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «لَوْ أَمَرْتُ أَحداً أَنْ يَسْجُدَ لأَحَدٍ، لأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَلَوْ أَنَّ رَجُلاً أَمَرَ امْرَأَةً أَنْ تَنْقُلَ مِنْ جَبَلٍ أَحْمَرَ إِلَى جَبَلٍ أَسْوَدَ، وَمِنْ جَبَلٍ أَسْوَادَ إِلَى جَبَلٍ أَحْمَرَ، لَكَانَ نَوْلُهَا أَنْ تَفْعَلَ».

في الزوائد: في إسناده على بن زيد، وهو ضعيف. لكن للحديث طرق أخره. وله شاهدان من حديث طلق بن علىّ. رواه الترمذىّ والنسائى. ومن حديث أم سلمة، ورواه الترمذىّ وابن ماجة.

579. (1852) (6566)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Eğer bir kimsenin bir başkasına secde etmesini emretseydim, kadına, kocasına secde etmesini emrederdim ve eğer bir erkek karısına kırmızı bir dağdan siyah bir dağa ve siyah bir dağdan kırmızı bir dağa taş taşımayı emretseydi, uygun olan, kadının bu emri yerine getirmesidir."**

6567 (١٨٥٣) 580 حدّثنا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ مُعَاذٌ مِنَ الشَّامِ سَجَدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ. قَالَ «مَا هٰذَا يَامُعَاذُ؟» قَالَ: أَتَيْتُ الشَّامَ فَوَافَقْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لأَسَاقِفَتِهِمْ وَبَطَارِقَتِهِمْ. فَوَدِدْتُ فِي نَفْسِي أَنْ نَفْعَلَ ذٰلِكَ بِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «فَلاَ تَفْعَلُوا. فَإِنِّي لَوْ كُنْتُ آمِراً أَحداً أَنْ يَسْجُدَ لِغَيْرِ اللّهِ، لأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لاَ تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسَهَا، وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ، لَمْ تَمْنَعْهُ».

في الزوائد: رواه ابن حبان في صحيحه. قال السندىّ: كأنه يريد أنه صحيح الإسناد.

580. (1853) (6567)- *Abdullah İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Hz. Muâz Şam'dan dönünce Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a secde etmişti. Aleyhissalâtu vesselâm hayretle:* **"Ey Muaz! Bu da ne?"** *dedi. O açıkladı:*

"Şam'a gitmiştim, onların reislerine ve patriklerine secde ettiklerine rastladım. İçimden, aynı şeyi size yapmak arzusu geçti." Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine: **"Bunu yapmayın! Zira, şayet ben, bir kimseye, Allah'tan başkasına secde etmeyi emretseydim, kadına kocasına secde etmesini emrederdim. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim ki, bir kadın, kocasının hakkını eda etmedikçe Rabbinin hakkını da eda edemez. Kadın (deve sırtındaki) semere binmiş iken kocası nefsini talep edecek olsa, kadın bu isteğe mani olamaz."**

★ EN EFDAL KADIN

6568 (١٨٥٦) 581 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ إِبِى الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: لَمَّا نَزَلَ فِي الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ مَانَزَلَ، قَالُوا: فَأَىَّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ قَالَ عُمَرُ: فَأَنَا أَعْلَمُ لَكُمْ ذٰلِكَ. فَأَوْضَعَ عَلَى بَعِيرِهِ. فَأَدْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ، وَأَنَا فِي أَثَرِهِ. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَىَّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ فَقَالَ «لِيَتَّخِذْ أَحَدُكُمْ قَلْباً شَاكِراً، وَلِسَاناً ذَاكِراً، وَزَوْجَةً مُؤْمِنَةً، تُعِينُ أَحَدَكُمْ عَلَى أَمْرِ الآخِرَةِ».

فى الزوائد: عبد اللّه بن عمرو بن مرة ضعفه النسائىّ، ووثقه الحاكم وابن حبان. وقال ابن معين: لابأس به، فقال: روى الترمذىّ، فى التفسير، المرفوع منه، دون قول عمر. وقال: حسن.

581. (1856) (6568)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın azadlısı *Sevbân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Gümüş ve altın (biriktirme) ile ilgili ayet (Tevbe 34) nâzil olduğu zaman halk: "Öyleyse hangi malı biriktirmeliyiz?" diye birbirlerine sordular. Hz. Ömer: "Bunu, ben sorup size haber vereyim!" dedi ve hemen devesine atlayıp gitti. Ben de peşinden gittim. Hz. Ömer: "Ey Allah'ın Resulü hangi maldan edinelim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Her biriniz, şükreden bir kalp, zikreden bir dil, ahiret işinize yardımcı olacak mü'mine bir kadın edinsin"** *buyurdular."*

6569 (١٨٥٧) 582 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ «مَا اسْتَفَادَ الْمُؤْمِنُ، بَعْدَ تَقْوَى اللَّهِ، خَيْراً لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ. إِنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ. وَإِنْ نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَّتْهُ. وَإِنْ أَقْسَمَ عَلَيْهَا أَبَرَّتْهُ. وَإِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده على بن يزيد، قال بالخارىّ: منكر الحديث. وعثمان بن أبى العاتكة، مختلف فيه. والحديث رواه النسائىّ من حديث أبى هريرة، وسكت عليه. وله شاهد من حديث عبد اللّه بن عمر.

582. (1857) **(6569)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh*'ın rivayetine göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuşlardır:* **"Mü'min, Allah'a takvadan sonra en ziyade sâliha bir zevceden hayır görür. Böylesi bir kadına emretse itaat eder. Ona baksa sürur duyar, bir şeyi yapıp yapmaması hususunda yemin etse, kadın bunu yerine getirerek onu yeminden kurtarır, kadınından ayrılıp uzak bir yere gitse, kadın hem kendi namusu ve hem de adamın malı hususunda hayırhah ve dürüst olur.**

★ **DİNDARLA EVLENMELİ**

6570 (١٨٥٩) 583 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِيُّ وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنِ الإِفْرِيقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَزَوَّجُوا النِّسَاءَ لِحُسْنِهِنَّ. فَعَسَى حُسْنُهُنَّ أَنْ يُرْدِيَهُنَّ. وَلاَ تَزَوَّجُوهُنَّ لأَمْوَالِهِنَّ. فَعَسَى أَمْوَالُهُنَّ أَنْ تُطْغِيَهُنَّ. وَلٰكِنْ تَزَوَّجُوهُنَّ عَلَى الدِّينِ. وَلأَمَةٌ خَرْمَاءُ سَوْدَاءُ ذَاتُ دِينٍ، أَفْضَلُ».

في الزوائد: في إسناده الإفريقيّ، وهو عبد الله بن زياد بن أنعم، ضعيف. والحديث رواه ابن حبان في صحيحه بإسناد آخر.

583. (1859) **(6570)**- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Güzellikleri sebebiyle kadınlarla evlenmeyin. Çünkü güzelliklerinin onları (kibir ve gurur sebebiyle) alçaltacağından korkulur. Onlarla mal ve mülkleri sebebiyle de evlenmeyin, zira mal ve mülkün onları azdıracağından korkulur. Fakat onlarla diyaneti esas alarak evlenin. Yemin olsun, burnu kesik, kulağı delik siyahî dindar bir köle (dindar olmayan hür kadınlardan) efdaldir."**

AÇIKLAMA:

Dinimiz, evleneceklere dindar kadın arama hususunda ısrarlıdır. Bu hususa ayet-i kerimede dahi yer verilmiştir (Bakara 221). Yine âyet (Nisa 34) ve hadiste kadında övülen bir diğer vasıf kadının itaatkâr olmasıdır. Hatta âyet-i kerimede itaatkâr olan kadın hakkında haddi aşmamak emredilmiştir (Nisa 34).

★ **BEKÂRLAR EVLENDİRİLSİN**

6571 (١٨٦١) 584 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ

التَّيْمِيُّ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمِ بْنِ سَاعِدَةَ الأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالأَبْكَارِ. فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهاً، وَأَنْتَقُ أَرْحَاماً، وَأَرْضَى بِالْيَسِيرِ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن طلحة. قال فيه أبو حاتم: لا يحتج به. وقال ابن حبان: هو من الثقات ربما أخطأه. عبد الرحمن بن سالم بن عتبة، قال البخارىّ: لم يصح حديثه.

584. (1861) (6571)- *Üveym İbnu Sâide radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Bakire kızlarla evlenin. Çünkü onların ağızları daha tatlı, rahimleri daha doğurgandır, aza da razı olurlar."

AÇIKLAMA:

Ağızlarının tatlılığı, *"hayâ perdeleri yırtılmadığı için, edepli konuşurlar, kocalarına karşı kırıcı, çirkin söz söylemezler"* diye anlaşılmıştır. Hadis, kadınların doğurganlık vasfını övmektedir.

Kadının razı olacağı *"az"* dan muradın *"maddi ihtiyaçlarda; yemede, içmede, giyim kuşamdaki azlık olabileceği gibi ,"cinsi münasebetteki azlık"*ın da olabileceği söylenmiştir. *"Dul kadın önceki kocasının yanında herşeyin bolunu görmüş olabilir. Aynı şeyi yeni kocasında da arayarak, bulamayınca tatsızlığa sebep olur"* denmiştir.

★ HÜR VE VELUD OLANLA EVLENİLSİN

6572 (١٨٦٢) 585 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سَلاَّمُ بْنُ سَوَّارٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ مُزَاحِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ طَاهِراً مُطَهَّراً، فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف كثير بن سليم. وسلام هو ابن سليمان بن سوّار. قال ابن عدىّ: عنده منا كير. وقال العقيلىّ: فى حديثه منا كير.

585. (1862) (6572)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:* **"Kim Allah'a pak ve temizletilmiş olarak kavuşmak isterse hür kadınlarla evlensin."**

6573 (١٨٦٣) 586 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ الْحرِثِ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «انْكِحُوا. فَإِنِّى مُكَاثِرٌ بِكُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده طلحة بن عمرو المكى الحضرمىّ، متفق على تضعيفه.

586. (1863) (6573)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdularki:* **"Evleniniz! Zira ben (Kıyamet günü diğer ümmetlere karşı) çokluğunuzla iftihar edeceğim."**

★ EVLENECEĞİN KADINA BAKMAK

6574 (١٨٦٤) 587 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَمِّهِ سَهْلِ بْنِ أَبِى حَثْمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ؛ قَالَ: خَطَبْتُ امْرَأَةً. فَجَعَلْتُ أَتَخَبَّأُ لَهَا، حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهَا فِى نَخْلٍ لَهَا. فَقِيلَ لَهُ: أَتَفْعَلُ هٰذَا وَأَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ يَقُولُ «إِذَا أَلْقَى اللّٰهُ فِى قَلْبِ امْرِىءٍ خِطْبَةَ امْرَأَةٍ، فَلاَ بَأْسَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا».

فى الزوائد: فى إسناده حجاج وهو ابن أرطاة الكوفىّ، ضعيف ومدلس. ورواه بالعنعنة. ولكن لم ينفرد به حجاج، فقد رواه ابن حبان فى صحيحه بإسناد آخر.

587. (1864) (6574)- *Muhammed İbnu Mesleme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben bir kadınla evlenmek istedim ve kadını gizlice görmeye çalıştım. Sonunda onu kendi hurma bahçesinde gördüm."*

Bu açıklaması üzerine, kendisine: "Sen Resûlullah'ın ashabından olduğun halde bunu yaptın mı?" diye ayıpladılar. O da şöyle cevapladı: "Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın **"Allah bir kimsenin kalbine bir kadınla evlenme arzusu attığı zaman, ona bakmasında bir beis yoktur!"** *dediğini işittim."*

6575 (١٨٦٥) 588 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِىٍّ الْخَلاَّلُ، وَزُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ، بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ. قَالُوا: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً. فَقَالَ لَهُ النَّبِىُّ ﷺ «اذْهَبْ

فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا». فَفَعَلَ. فَتَزَوَّجَهَا. فَذَكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقد رواه الترمذىّ من حديث المغيرة، والنسائىّ من حديث أبى هريرة والمغيرة.

588. (1865) **(6575)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Mugire İbnu Şu'be bir kadınla evlenmek istemişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine:* **"Git önce onu bir gör! Zira böyle yapman, aranızdaki ülfet ve sevginin devamı için daha uygundur"** *buyurdular. O da öyle yaptı ve evlendiler. Bilahare Mugire radıyallahu anh, aralarındaki uyumdan bahsettiler."*

6576 (١٨٦٦) 589 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِى الرَّبِيعِ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِىِّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِىِّ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِىَّ ﷺ، فَذَكَرْتُ لَهُ امْرَأَةً أَخْطُبُهَا فَقَالَ «اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا» فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنَ الأَنْصَارِ. فَخَطَبْتُهَا إِلَى أَبَوَيْهَا. وَأَخْبَرْتُهُمَا بِقَوْلِ النَّبِىِّ ﷺ. فَكَأَنَّهُمَا كَرِهَا ذٰلِكَ. قَالَ فَسَمِعَتْ ذٰلِكَ الْمَرْأَةُ، وَهِىَ فِى خِدْرِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَرَكَ أَنْ تَنْظُرَ، فَانْظُرْ. وَإِلاَّ فَأَنْشُدُكَ. كَأَنَّهَا أَعْظَمَتْ ذٰلِكَ. قَالَ فَنَظَرْتُ إِلَيْهَا فَتَزَوَّجْتُهَا. فَذَكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.

فى الزوائد: إسناده صحيح. وقد روى الترمذىّ وغيره بعضه.

589. (1866) **(6576)**- *Mugire İbnu Şu'be* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip evlenmek istediğim bir kadından bahsettim. Bana:* **"Git onu bir gör! Bu, onunla muhabbet ve ünsiyetinizin devamı için daha uygundur"** *dedi. Ben de Ensardan bir kadının yanına geldim, onu ebeveyninden istedim ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözünü onlara haber verdim. Onlar sanki bundan hoşlanmadılar. Hıdr denen hususî hücresinde bulunan kız bunu işitmişti: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sana bakmanı emretmişse, bak! Aksi taktirde Allah aşkına bana bakma!" dedi. Sanki kız da bu bakma işini büyütmüştü.*

Muğire sözüne devamla dedi ki: "Ben kıza baktım ve onunla evlendim." Muğire kızla aralarındaki uyuşmayı da zikretti."

★ DUL VE BAKİRE İLE İSTİŞARE

6577 (١٨٧٢) 590 حدّثنا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِىُّ. أَنْبَأَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى حُسَيْنٍ عَنْ عَدِىِّ بْنِ عَدِىٍّ الْكِنْدِىِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الثَّيِّبُ تُعْرِبُ عَنْ نَفْسِهَا، وَالْبِكْرُ رِضَاهَا صَمْتُهَا».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات إلا أنه منقطع. فإن عديا لم يسمع من أبيه عدىّ بن عميرة. يدخل بينهما العرس بن عميرة. قاله أبو حاتم وغيره. لكن الحديث له شواهد صحيحة.

590. (1872) **(6577)**- *Adiyy İbnu Âmire el-Kindî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dul kadın, kendi arzusunu açıkça ifade eder, bâkire kızın rızası sükûtundan anlaşılır."**

★ KIZIN GÖNLÜ OLMADAN EVLENDİRİLMEZ

6578 (١٨٧٤) 591 حدّثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِىِّ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَتْ فَتَاةٌ إِلَى النَّبِىِّ ﷺ. فَقَالَتْ: إِنَّ أَبِى زَوَّجَنِى ابْنَ أَخِيهِ لِيَرْفَعَ بِى خَسِيسَتَهُ قَالَ، فَجَعَلَ الْأَمْرَ إِلَيْهَا. فَقَالَتْ: قَدْ أَجَزْتُ مَا صَنَعَ أَبِى وَلٰكِنْ أَرَدْتُ أَنْ تَعْلَمَ النِّسَاءُ أَنْ لَيْسَ إِلَى الْآبَاءِ مِنَ الْأَمْرِ شَىْءٌ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. وقد رواه غير المصنف من حديث عائشة وغيرها.

591. (1874) **(6578)**- *İbnu Bureyde, babası Büreyde*'den naklediyor: *"Genç bir kız, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Babam, hakirliğini benimle gidermek için kardeşinin oğluyla evlendirdi" diye şikayette bulundu.*

Büreyde devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bu nikahın kabul veya reddinde) yetkiyi kıza bıraktı. Kız da: "Ben babamın yaptığı işi kabul ettim, fakat babaların böyle yapmaya haklarının olmadığının kadınlarca bilinmesini istedim" dedi."

AÇIKLAMA:

1- Alimler bu ve benzeri hadisler sebebiyle bülüğ çağındaki bir kızın iznini almadan babası evlendirecek olsa, bu nikâhın hükmü hususunda ihtilaf etmiştir:

★ Alimlerin çoğuna göre böyle bir nikâh hükümsüzdür.

★ Medine ehlinin birkısmına göre câizdir. *İmam Mâlik, Şâfiî, İbnu Ebî Leyla, el-Leys, Ahmed* ve *İshâk* da bu görüştedir.

Büluğa eren dul ise, müsaadesi alınmalıdır, aksi taktirde nikâh batıldır. Bu hususta alimler ihtilaf etmez. Hadisteki duldan maksad sahîh veya fâsid bir nikâhla veya vat-yı şüphe ile bâkireliği giderilen kadındır. Keza bâkireden maksad da herhangi bir temasla bakirelik zarı giderilmemiş, veya atlama, aşırı kan akma gibi hastalıkla bâkireliği zail olmuş bulunan kadın demektir.

2- Gayr-ı meşru cinsi temasla bekâreti izale olan kadın bakire mi sayılmalı, dul mu sayılmalı? Bu husus ihtilaflıdır:

★ *Ebu Hanîfe* ve *İmam Mâlik*'e göre bu kadın bakire hükmündedir.

★ *İmam Şâfi'î, Ahmed İbnu Hanbel, Ebu Yusuf* ve *Muhammed eş-Şeybânî*'ye göre bu kadın dul hükmündedir.

3- Bakire kadın, izin istendiğinde susar, birşey söylemeden kaçar, veya ağlarsa veya oturduğu yerden kalkarsa veya hoşlanmadığını ifade eden bir belirti izhar ederse Mâlikîlere göre bu sükutta izin yoktur, nikah kıyılmaz. Şafiîlere göre, bu davranışlar nikaha mani değildir, ancak bâkire ağlar, bağırır ve buna karşı olduğunu davranışları ile ortaya korsa bu durumda izninin olmadığı anlaşılır.

★ KÜÇÜK KIZLARI BABALARI EVLENDİREBİLİR

6579 (١٨٧٧) 592 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِى عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: تَزَوَّجَ النَّبِيُّ ﷺ عَائِشَةَ وَهِيَ بِنْتُ سَبْعٍ. وبَنَى بِهَا وَهِيَ بِنْتُ تِسْعٍ. وَتُوُفِّيَ عَنْهَا وَهِيَ بِنْتُ ثَمَانِي عَشْرَةَ سَنَةً.

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين. إلا أنه منقطع. لأن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قاله شعبة وأبو حاتم وابن حبان فى الثقات. والترمذى فى الجامع. والمزى فى الأطراف. وغيرهم. والحديث قد رواه النسائى فى الصغرى من حديث عائشة.

592. (1877) **(6579)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe radıyallahu anhâ ile yedi yaşında iken onunla nikahlandı, dokuz yaşında iken zifaf yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe onsekiz yaşlarında iken vefat etti."*

★ KÜÇÜK KIZI BABA DIŞINDA EVLENDİREN

6580 (١٨٧٨) 593 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ الصَّائِغُ. حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ حِينَ

هَلَكَ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ تَرَكَ ابْنَةً لَهُ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَزَوَّجَنِيهَا خَالِي قُدَامَةُ، وَهُوَ عَمُّهَا، وَلَمْ يُشَاوِرْهَا. وَذٰلِكَ بَعْدَ مَا هَلَكَ أَبُوهَا. فَكَرِهَتْ نِكَاحَهُ، وَأَحَبَّتِ الْجَارِيَةُ أَنْ يُزَوِّجَهَا الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَزَوَّجَهَا إِيَّاهُ.

فى الزوائد: إسناده موقوف. وفيه عبد الله بن نافع، مولى ابن عمر، متفق على تضعيفه.

593. (1878) (6580)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma*'nın anlattığına göre, *"Osman İbnu Maz'un radıyallahu anh vefat ettiği zaman, geride yetim bir kızını bıraktı. İbnu Ömer der ki: "Dayım Kudâme –ki kızın da amcasıydı– o kızı bana nikâhladı. Bu nikah işi, kızın babasının ölümünden sonra olmuştu. Kız, amcasının yaptığı bu nikahtan hoşlanmadı ve Muğire İbnu Şu'be ile evlendirilmesini arzu etti. (Kız büluğ çağına vardıktan) sonra amcası, onu Muğire ile evlendirdi."*

★ VELİSİZ NİKAH CAİZ DEĞİL Mİ?

6581 (١٨٨٠) 594 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ وَعَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «لاَ نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ»

وَفِي حَدِيثِ عَائِشَةَ «وَالسُّلْطَانُ وَلِيُّ مَنْ لاَ وَلِيَّ لَهُ»

فى الزوائد: فى إسناده الحجاج، وهو ابن أرطاة، مدلس. وقدرواه بالعنعنة. وأيضا لم يسمع من عكرمة. وإنما يحدث عن داود بن الحصين عن عكرمة. قاله الإمام أحمد. ولم يسمع حجاج من الزهرىّ، قاله عباد بن الزهرىّ. فقد تابعه عليه سليمان بن موسى، وهو ثقة، عن الزهرىّ عن عروة عن عائشة بلفظ «أيما امرأة نكحت بغير إذن وليها فنكاحها باطل» الحديث. كما رواه أصحاب السنن اهـ.

قال السندىّ: قلت: ولأهل الحديث، فى هذا الإسناد أيضا، تكلّم.

594. (1880) (6581)- *Hz. Aişe* ve *İbnu Abbâs radıyallahu anhüm*'ün anlattıklarına göre, *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*: **"Veliden izinsiz nikah sahih olmaz"** *buyurmuştur."*

6582 (١٨٨٢) 595 حدّثنا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعُقَيْلِيُّ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «لاَ تُزَوِّجُ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ. وَلاَ تُزَوِّجُ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا. فَإِنَّ الزَّانِيَةَ هِيَ الَّتِي تُزَوِّجُ نَفْسَهَا».

في الزوائد: في إسناده جميل بن الحسين العتكيّ. قال فيه عبدان: إنه فاسق يكذب، يعنى فى كلامه. وقال ابن عدىّ: لم أسمع أحدا تكلم فيه غير عبدان، إنه لابأس به، ولا أعلم له حديثا منكرا. وذكره ابن حبان فى الثقات. وقال: يغرب. وأخرج له فى صحيحه هو ابن خزيمة والحاكم. وقال مسلمة الأندلسىّ: ثقة. وباقى رجال الإسناد ثقات.

595. (1882) **(6582)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kadın kadını evlendiremez. Kadın kendi başına da evlenemez. Zâni kadın kendi kendine evlenen kadındır."**

AÇIKLAMA:

Nikâh mevzuunda birkısım selef son hadisle amel ederek, kadının kendi kendini evlendiremeyeceğine hükmetmiştir. *Hz. Ömer, Hz. Ali, İbnu Abbâs radıyallahu anhüm* bunlardandır. Tâbiînden *Said İbnu'l-Müseyyeb, Hasan Basri, Şureyh, İbrahim Neha'î, Ömer İbnu Abdilaziz* vs. birçokları da aynı görüştedir. *Süfyan Sevrî, Evza'î, Mâlik, İbnu Mübarek, Şâfi'î, Ahmed, İshak* gibi meşhurlar da aynı görüştedir.

Ülemânın cumhûru, velinin izni olmadan nikâhın caiz olmayacağına hükmetmişse de, *Ebu Hanîfe merhum* velinin iznini veya bir vekil tayin etmesini nikahın sıhhati için şart görmez. Kadının kendi arzusuyla iki şâhid huzurunda nikâh yapabileceğini söyler. O, nikahı alış-veriş akdine kıyaslar. *"Kadın, velisinin izni olmadan malını satabildiği gibi, nikâhını da yapabilir"* der. O, yukardaki hadislerde gelen kaydı, bülüğa ermemiş kıza hamleder. Ayrıca فَلاَ تَعْضِلُوا هُنَّ اَنْ يَنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ **"... kadınlarınız, (aralarında sulh yaparak) eski kocalarına nikâh yapmak (geri dönmek) isterlerse onlara mâni olmayın..."** mealindeki ayette *"nikah yapma"* fiilinin kadınlara nisbet edilmiş olması da, bu kanaatte olanlara delil kılınmıştır (Bakara 232).

★ ŞİĞAR NİKAHI YASAKTIR

6583 (١٨٨٥) 596 حدّثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِىٍّ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ شِغَارَ فِى الإِسْلاَمِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات وله شواهد صحيحة.

596. (1885) **(6583)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İslâm'da şiğar yoktur."**

AÇIKLAMA:

Şiğar: "Kızını veya kızkardeşini seninle evlendirmem üzere, sen kızını veya kızkardeşini benimle evlendir, aralarında mehir olmasın" diyerek yapılan nikâhtır. Burada erkekler mehir vermekten kaçmış oluyorlar. Halbuki mehir, kadının hakkıdır. Bu tarz nikâhta kadının mağduriyeti mevzubahistir, bu sebeple İslâm bunu yasaklamıştır.

★ MEHİR

6584 (١٨٩٠) 597 حدّثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ. ثنا الأَغَرُّ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَ عَائِشَةَ عَلَى مَتَاعِ بَيْتٍ، قِيمَتُهُ خَمْسُونَ دِرْهَماً.

فى الزوائد: فى إسناده عطية العوفى ضعيف.

597. (1890) (6584)- *Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe radıyallahu anhâ'yı, elli dirhem değerinde ev eşyası mukabilinde nikâhladı."*

★ NİKÂH DUASI

6585 (١٨٩٤) 598 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ قَالُوا: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ، لاَ يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ، أَقْطَعُ».

فى السندىّ: الحديث قد حسّنه ابن الصلاح والنوىّ. وأخرجه ابن حبان فى صحيحه. والحاكم فى المستدرك.

598. (1894) (6585)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah'a hamd etmekle başlamayan her hayırlı işin bereketi güdüktür."**

★ NİKÂHI İLAN

6586 (١٨٩٥) 599 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَالْخَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو. قَالاَ: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ إِلْيَاسَ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ

الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «أَعْلِنُوا هٰذَا النِّكَاحَ، وَاضْرِبُوا عَلَيْهِ بِالْغِرْبَالِ».

فى الزوائد: فى إسناده خالد بن إلياس أبو الهيثم العدوى. اتفقوا على ضعفه. بل نسبه ابن حبان والحاكم وأبو سعيد النقاش إلى الوضع.

599. (1895) (6586)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şu nikâhı ilan edin ve bunun için davul da döğün."**

AÇIKLAMA:

Nikâhın düğünle ilân edilmesi birçok hadiste gelen bir husustur. Düğün, ayrıca ziyafet ve davul çalınması ve hatta meşru sınırı aşmayan güfteler okuma refakatinde yapılmalıdır. Bütün bu teşvikler, düğünün alâniyet kazanmasını sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bazı hadislerde, çiftlerin helal birleşmeleri ile haram birleşmeleri arasındaki farkın bu ilân olduğu belirtilir.

★ NİKÂHDA DEF VE GÜFTE

6587 (١٨٩٩) 600 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا عَوْفٌ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةِ. فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَضْرِبْنَ بِدُفِّهِنَّ وَيَتَغَنَّيْنَ وَيَقُلْنَ.

نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ يَا حَبَّذَا مُحَمَّدٌ مِنْ جَارِ

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اللّٰهُ يَعْلَمُ إِنِّي الأُحِبُّكُنَّ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

600. (1899) (6587)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir seferinde Medine-i Münevvere'nin bir yerinden geçmişti. Birkısım câriyelerin deflerini çaldıklarını ve şöyle söylediklerini işitti:*

"Biz Beni Neccâr'ın kızlarıyız
Komşu olarak Muhammed ne iyi!"

Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: **"Allah da bilir, ben sizleri cidden seviyorum"** *buyurdular."*

6588 (١٩٠٠) 601 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ. أَنْبَأَنَا الأَجْلَحُ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَنْكَحَتْ عَائِشَةُ ذَاتَ قَرَابَةٍ لَهَا مِنَ الأَنْصَارِ. فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَهْدَيْتُمُ الْفَتَاةَ؟» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ «أَرْسَلْتُمْ مَعَهَا مَنْ يُغَنِّى؟» قَالَتْ: لاَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الأَنْصَارَ قَوْمٌ فِيهِمْ غَزَلٌ. فَلَوْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا مَنْ يَقُولُ: أَتَيْنَا كُمْ أَتَيْنَاكُمْ، فَحَيَّانَا وَحَيَّاكُمْ».

فى الزوائد: إسناده مختلف فيه من أجل الأجلح وأبى الزبير يقولون إنه لم يسمع من ابن عباس. أوثبت أبو حاتم أنه رأى ابن عباس.

601. (1900) **(6588)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Hz. Aişe ensardan, bir yakını kızcağızı evlendirmişti. Resûlullah gelince:* **"Genç kızı (kocasına) gönderdiniz mi?"** *diye sordu. Evdekiler "evet!" deyince* **"Kızla birlikte bir de çalgıcı gönderdiniz mi?"** *dedi. Onlardan "Hayır göndermedik" cevabını alınca, Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ensar, aralarında gazel okuma adeti mevcut olan bir cemaattir. Keşke onlara: "Size geldik size geldik, size selam bize selam" deyiverecek birini gönderseydiniz"** *buyurdular."*

6589 (١٩٠١) 602 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا الْفِرْيَابِيُّ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِى مَالِكٍ التَّمِيمِىِّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ؛ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ، فَسَمِعَ صَوْتَ طَبْلٍ فَأَدْخَلَ أُصْبُعَيْهِ فِى أُذُنَيْهِ. ثُمَّ تَنَحَّى. حَتَّى فَعَلَ ذٰلِكَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ: هٰكَذَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

فى الزوائد: ليث بن أبى سليم ضعفه الجمهور. ووقع عند ابن ماجة (بن مالك) وهو وهم من الفريابىّ. والصواب (ثعلبة بن سهل، أبو مالك) كما قاله المزىّ فى التهذيب والأطراف. والحديث رواه أبو داود فى سننه بسنده عن نافع عن ابن عمر. إلا أنه لم يقل: صوت طبل. وقال بدله مزمار. والباق نحوه.

602. (1901) **(6589)**- *Mücahid* merhum anlatıyor: *"Ben İbnu Ömer radıyallahu anhüma ile beraberdim. Derken bir davul sesi işitti. Derhal iki parmağını iki kulağına soktu ve oradan (hızla) uzaklaştı. Bunu üç kere yaptı. Sonra: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da böyle yapmıştı" dedi."*

★ **MUHANNİS**

6590 (١٩٠٣) 603 **حدّثنا** يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِى حَازِمٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ لَعَنَ الْمَرْأَةَ تَتَشَبَّهُ بِالرِّجَالِ، وَالرَّجُلَ يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه. وباق رجاله موثقون. والحديث رواه أبو داود بلفظ قريب من هذا اللفظ.

603. (1903) **(6590)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, erkeklere benzemeye çalışan kadına ve kadınlara benzemeye çalışan erkeğe lanet etti."*

★ **DÜĞÜN YEMEĞİ**

6591 (١٩١١) 604 **حدّثنا** سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ عَنْ جَابِرٍ، عَنِ الشَّعْبِىِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتَا: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ أَنْ نُجَهِّزَ فَاطِمَةَ حَتَّى نُدْخِلَهَا عَلَى عَلِىٍّ. فَعَمَدْنَا إِلَى الْبَيْتِ. فَفَرَشْنَاهُ تُرَاباً لَيِّناً مِنْ أَعْرَاضِ الْبَطْحَاءِ. ثُمَّ حَشَوْنَا مِرْفَقَتَيْنِ لِيفاً. فَنَفَشْنَاهُ بِأَيْدِينَا. ثُمَّ أَطْعَمْنَا تَمْراً وَزَبِيباً وَسَقَيْنَا مَاءً عَذْباً وَعَمَدْنَا إِلَى عُودٍ، فَعَرَضْنَاهُ فِى جَانِبِ الْبَيْتِ لِيُلْقَى عَلَيْهِ الثَّوْبُ وَيُعَلَّقَ عَلَيْهِ السِّقَاءُ. فَمَا رَأَيْنَا عُرْساً أَحْسَنَ مِنْ عُرْسِ فَاطِمَةَ.

في الزوائد: في إسناده الفضل بن عبد اللّه، وهو ضعيف، وجابر الجعفيّ متهم.

604. (1911) **(6591)**- *Ümmü Seleme* ve *Hz. Aişe radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize Fatıma'yı zifaf'a hazırlayıp, Ali radıyallahu anh'a teslim etmemizi emretti. Hemen gidip ilk iş, Batha taraflarından getirilen yumuşak topraktan Ali'nin evinin tabanına yaydık. Sonra iki yastığın içerisine, ellerimizle dikmiş olduğumuz hurma lifi doldurduk. Hurma ve kuru üzümle ziyafet hazırladık, üzerine tatlı su içtik. Sonra üzerine elbise takılıp, su kabı asılacak bir ağaç parçasını getirip odanın bir kenarına koyduk. Biz, Hz. Fatıma radıyallahu anhâ'nın düğününden daha güzel bir düğün görmedik."*

AÇIKLAMA:

İslâm'ın iki yüce büyüğünün evlenmeleri vesilesiyle icra edilen düğünün sadeliği ne kadar ibretamizdir! Bu meseleye temas eden başka rivayetler, birkısım tefer-

ruat daha ilave ederse de hepsinde bu ibretli sadelik sabit kalır. Bazı rivayetler düğünde kuru hurmadan başka zeytin ve hatta hays denen kurutulmuş hurma da ikram edildiğini belirtir.

Bu evlilik hicretin birinci yılında, Recep ayında vukû bulmuştur. Ramazan, hatta Zilhicce ayında olduğunu söyleyen rivayetler de vardır. *Taberî* ise Hicretin ikinci yılı Safer ayında nikâhlarının kıyıldığını, Zilhicce ayında da zifaf yapıldığını kaydeder. Şu halde rivâyetlerden herbirinin evlenme ile ilgili farklı merasimleri aksettirme ihtimali mevcuttur.

★ DAVETE İCABET

6592 (١٩١٥) 605 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُسَيْنٍ أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْوَلِيمَةُ أَوَّلَ يَوْمٍ حَقٌّ. وَالثَّانِي مَعْرُوفٌ. وَالثَّالِثُ رِيَاءٌ وَسُمْعَةٌ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو مالك النخعىّ. وهو ممن اتفقوا على ضعفه. وقد رواه الترمذىّ فى جامعه من حديث عبد الله بن مسعود.

605. (1915) **(6592)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Düğün yemeği ilk gün haktır, ikinci gün meşrudur, üçüncü gün riya ve gösteriştir."**

AÇIKLAMA:

İslâm dini, düğün merasimine ziyadesiyle ehemmiyet vermiştir. Bu, evlenme hadisesinin ilânını sağladığı, alâniyet kazandırdığı için gereklidir. Ancak düğünün hikmeti sadece bu değildir. İçtimaî kaynaşma vesilesidir de. Ayrıca, İslâm'ın, insanlara, ferdî eğlenceyi çok dar kayıtlarla tecviz etmiş olması sebebiyle, düğünler aynı zamanda eğlence ihtiyacının meşru bir karşılanma vesilesi de olmaktadır. Bu sebeple *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,* davete icabeti vecibe kılmıştır.

Alimlerden bazısı *"İlk günkü davete icabet vacibtir, ikinci günküne icabet müstehab, üçüncü günkü yemeğe icabet mekruh"* demiştir.

Düğün ve davetlerle ilgili açıklamalar daha önce geçti.

★ CİMA ESNASINDA TESETTÜR

6593 (١٩٢١) 606 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْوَاسِطِيُّ ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ

الْهَمْدَانِيُّ. ثنا الْأَحْوَصُ ابْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ. وَرَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَدِيٍّ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ فَلْيَسْتَتِرْ وَلاَ يَتَجَرَّدَ الْعَيْرَيْنِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لجهالة تابعيه.

606. (1921) **(6593)**- *Utbe İbnu Abdi's-Sülemî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz hanımına temas edeceği vakit örtünsün, eşekler gibi çırılçıplak soyunmasın."**

AÇIKLAMA:

Bu hususta başka hadisler de gelmiştir. Kadın ve erkek, birleşme sırasında, odada yalnız oldukları taktirde örtüsüz olmaları haram sayılmamıştır. Başkasının görme durumunda örtüsüz olmaları haramdır. Birbirlerinin suret mahallerine bakmaları da haram sayılmamıştır.

★ DÜBÜRDEN TEMAS HARAMDIR

6594 (١٩٢٣) 607 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الْحٰرِثِ بْنِ مُخَلَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ؛ قَالَ: «لاَيَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا».

فى الزوائد: إسناده صحيح. لأن الحارث بن مخلد ذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد ثقات. قال السندىّ: والحديث قد رواه أبو داود والترمذىّ بلفظ قريب من هذا.

607. (1923) **(6594)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah, hanımına dübüründen temas eden kimseye rahmet nazarıyla bakmayacaktır."**

6595 (١٩٢٤) 608 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هَرَمِيٍّ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ» ثَلاَثَ مَرَّاتٍ «لاَ تَأْتُوا النِّسَاءَ فِي أَدْبَارِهِنَّ».

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة. وهو مدلس. والحديث منكر لايصح من وجه، كما ذكره غير واحد. ورواه الترمذىّ من حديث على بن طلق.

608. (1924) (6595)- *Huzeyme İbnu Sâbit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Allah, hakkı beyanda haya talep etmez." *Bunu üç kere tekrarladı, sonra şöyle devam etti:* **"Kadınlara dübürlerinden temas etmeyin!"**

AÇIKLAMA:

1- *İstihya:* Utanma mânasına geldiği gibi istif'al babından olması sebebiyle "utanma talebi" manası da mevcuttur. Dinin gerçeklerini öğrenme sırasında *"utanma tavrı"* gerekmez demektir. Aksi halde bilinmesi gereken birkısım meseleler sorulamaz veya sorulsa da açıklanamaz. İslâm dini إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ düsturunu vazederek, utanmayı celbeden meselelerin ta'lim ve taallümünü garanti altına almıştır.

Bu bahis genişçe açıklandı.

2- Kadınlara ekime elverişli olan cihetlerinden temas edileceği Kur'ân tarafından (Bakara 223) ele alınmış bir mevzudur. Mak'ad veya dübür de denilen arka cihetinden temas kesinlikle haram kılınmıştır. Lûtiliğin bir eşidir.

★ AZL

6596 (١٩٢٨) 609 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسٰى. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَرَّزِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ أَنْ يُعْزَلَ عَنِ الْحُرَّةِ إِلاَّ بِإِذْنِهَا.

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

609. (1928) (6596)- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hür kadının izni olmadan ona azil yapmayı yasakladı."*

NOT: *Azil,* temasta meniyi rahme değil, dışarı atmaktır. Bu bahis daha önce açıklandı.

★ KIZ, HALA VEYA TEYZESİ ÜZERİNE NİKÂHLANMAZ

6597 (١٩٣٠) 610 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ ابْنِ عُتْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ يَنْهَى عَنْ نِكَاحَيْنِ. أَنْ يَجْمَعَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ

وَعَمَّتِهَا، وَبَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا.

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق، مدلس وقد عنعنه.

610. (1930) **(6597)**- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, şu iki nikahı yasaklamıştı:* **"Kişinin, kadınla kadının halasını, veya kadınla kadının teyzesini bir nikâhta birleştirmesi."**

6598 (١٩٣١) 611 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا أَبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَتُنْكَحُ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا وَلاَ عَلَى خَالَتِهَا».

فى الزوائد: فى إسناده جبارة بن المغلس.

611. (1931) **(6598)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kadın, halası veya teyzesi üzerine nikâhlanamaz."**

AÇIKLAMA:

Bir erkek, bizzat Kur'ân-ı Kerîm'in tanıdığı ruhsatla (Nisa 3) iki, üç hatta dört kadını aynı anda nikâhı altına alabilir. Fakat bu kadınlar arasındaki akrabalık hala-yeğen veya teyze-yeğen şeklinde olmamalıdır. Alimler daha da açarak, kadının erkek kardeşinin veya kız kardeşinin kızını da erkeğin nikâhlayamayacağını belirtmiştir. Bu tahrim, sünnette gelen bir tahrimdir. Kur'ân'da iki kız kardeşin aynı erkek tarafından birlikte nikâhlanması yasaklanmıştır (Nisa 23). Bu yasak aynı andaki nikâhlama ile ilgilidir. Birinin ölümüyle diğeri nikâhlanabilir.

★ HÜLLECİYE LÂNET

6599 (١٩٣٤) 612 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَهْرَامٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده زمعة بن صالح، وهو ضعيف. والحديث رواه النسائى والترمذى من حديث ابن مسعود. وقال: حديث حسن صحيح.

612. (1934) **(6599)**- *Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hulle yapana da yaptırana da lanet etti."*

6600 (١٩٣٦) 613 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا أَبِي: قَالَ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ: قَالَ لِي أَبُو مُصْعَبٍ مِشْرَحُ بْنُ هَاعَانَ، قَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِالتَّيْسِ الْمُسْتَعَارِ؟» قَالُوا: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ «هُوَ الْمُحَلِّلُ. لَعَنَ اللَّهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ».

فى الزوائد: فى إسناده مشرح بن هاعان. ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال: ياخطىء ويخالف. وذكره فى الضعفاء وقال: يروى عن عقبة بن عامر مناكير لايتابع عليها. والصواب ترك ما انفرد به. وقال ابن يونس: كان فى جيش الحجاج الذين رموا الكعبة بالمنجنيق. وقال أحمد: معروف. وقال ابن معين والذهبى: ثقة. ويحي بن عثمان بن صالح، قال عبد الرحمن بن أبى حاتم: تكلموا فيه وقال أبو يوسن: كان حافظا للحديث، وحدّث بما لم يكن يوجد عند غيره.

613. (1936) **(6600)**- *Ukbe İbnu Âmir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Sizlere kiralık döl hayvanını haber vermiyeyim mi?"** *buyurdular. (Yanında bulunanlar:) "Evet ey Allah'ın Resûlü! Haber verin!" dediler.* **"O hülle yapandır. Allah hülle yapana da hülle yaptırana da lânet etsin!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Hülle yapan diye tercüme ettiğimiz *muhallil*, başkasının üç talâkla boşamış olduğu karının tekrar eski kocasına helal olmasını ve onunla yeniden evlenmesini sağlamak maksadıyla, bu boşanmış kadınla cinsî temasta bulunduktan sonra boşamak üzere nikâhlayan adama denir. Bu fiili *Resûlullah* yasaklamıştır. Çünkü nikâh ebedî bir müddetle yapılır. Üç günlük, beş günlük, bir yıllık, bir temaslık gibi bir müddetle nikâh İslâm'da haramdır. Bu çeşit nikâh zinayı andırır ve nikâh müessesesini yıpratır.

Hülle yaptıran diye tercüme ettiğimiz *muhallel-leh*, karısını üç talâkla boşadıktan sonra tekrar ona dönmek isteyen erkektir. *Resûlullah* böylesi haysiyetsizlere de lanet etmektedir.

Bu bahis de daha önce işlendiği için bu kadarcık hülasa bilgi ile yetiniyoruz.

★ SÜT KARDEŞLİĞİ

6601 (١٩٤٦) 614 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ قَالَ «لاَ رَضَاعَ إلاَّ مَا فَتَقَ الأَمْعَاءَ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف. والحديث رواه الترمذىّ من حديث أم سلمة وقال: حسن صحيح.

614. (1946) **(6601)**- *Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Barsakları birbirinden ayıran miktarda süt emilmedikçe evlenme yasağı hâsıl olan emme vukû bulmaz."**

★ CARİYESİNİ ÂZÂD EDİP NİKÂHLAYAN

6602 (١٩٥٨) 615 حدّثنا حُبَيْشُ بْنُ مُبَشِّرٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْتَقَ صَفِيَّةَ، وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا، وَتَزَوَّجَهَا.

الحديث فى الزوائد إسناده صحيح. إذا كان عكرمة مولى ابن عباس سمع من عائشة. فقد تناقض فيه قول ابن حاتم. فقال فى المراسيل: لم يسمع من عائشة. وقال فى الجرح والتعديل: سمع منها. ورجح سماعه منها أن روايته عنها فى صحيح البخارىّ. وقال ابن المدنىّ: لا أعلمه سمع من أحد من أزواج النبىّ ﷺ. والحديث من رواية أنس فى الصحيحين وغيرهما.

615. (1958) **(6602)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Safiyye radıyallahu anhâ'yı âzâd etti ve azadlığını onun mehri kıldı ve onunla (hürre olarak) evlendi.*"

6603 (١٩٥٩) 616 حدّثنا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ بِغَيْرِ إِذْنِ سَيِّدِهِ، كَانَ عَاهِراً.

فى الزوائد: هذا إسناده حسن. والحديث رواه أبو داود والترمذىّ من حديث جابر.

616. (1959) **(6603)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Köle, efendisinin izni olmadan evlenirse, zâni sayılır.*"

AÇIKLAMA:

Hadis, kölenin evlenmesinin sahih sayılmasını efendisinin iznine bağlamaktadır. Öyleyse efendisinin izni olmadan kölenin akdedeceği nikâh batıldır.

★ MUT'A NİKÂHI HARAMDIR

6604 (١٩٦٣) 617 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْلاَنِيُّ. ثنا الْفِرْيَابِيُّ عَنْ أَبَانَ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: لَمَّا وَلِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لَنَا فِي الْمُتْعَةِ ثَلاثاً، ثُمَّ حَرَّمَهَا. وَاللَّهِ! لاَ أَعْلَمُ أَحَداً يَتَمَتَّعُ وَهُوَ مُحْصَنٌ إِلاَّ رَجَمْتُهُ بِالْحِجَارَةِ. إِلاَّ أَنْ يَأْتِيَنِي بِأَرْبَعَةٍ يَشْهَدُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَحَلَّهَا بَعْدَ إِذْ حَرَّمَهَا.

في الزوائد: في إسناده أبو بكر بن حفص. اسمه إسماعيل الإبأبيّ. ذكره ابن حبان في الثقات. وقال بان أبي حاتم عن أبيه: كتب عنه وعن أبيه. وكان أبوه يكذب. قلت: لا بأس به. قال ابن أبي حاتم: وثقه أحمد وابن معين والعجليّ وابن نمير وغيرهم. وأخرج له ابن خزيمة في صحيحه، والحاكم في المستدرك.

617. (1963) (6604)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Ömer İbnu'l-Hattâb halife olunca halka hitap etti ve dedi ki:: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mut'a nikâhını bize üç kere helal kılmıştı, sonra onu haram kıldı. Vallahi, mut'a nikâhı yapan evli bir kimseyi duyarsam onu taşla recmederim. Böyle birisi, recm olmaktan kendini kurtarabilmek için, bana, Resûlullah'ın, onu haram kıldıktan sonra tekrar helal kıldığına dair dört şahid getirmelidir."*

NOT: Mut'a bahsi genişçe izah edildi; ehl-i sünnet ülemâsı bunun haramlığında icma etmiştir.

★ DENKLİK

6605 (١٩٦٨) 618 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْحٰرِثُ بْنُ عِمْرَانَ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ وَانْكِحُوا الأَكْفَاءَ وَأَنْكِحُوا إِلَيْهِمْ».

في الزوائد: في إسناده الحارث بن عمران المدينيّ. قال فيه أبو حاتم: ليس بالقويّ. والحديث الذى رواه لا أصل له، يعنى هذا الحديث، عن الثقات. وقال الدارقطنيّ: متروك.

618. (1968) (6605)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nutfeleriniz için (kadının) hayırlısını tercih edin. Kendinize denk olanlarla evlenin, denklerinizin kızını isteyin."**

AÇIKLAMA:

Pek çok rivayette, çocuğun anne tarafına çekeceği belirtilerek, evlenilecek kadının aslına bakılması, hayırlı olanın tercih edilmesi belirtilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de olsun, hadislerde olsun hayırlı kadının dindar kadın olacağı belirtilmiştir. Sırf maddi mülahazalarla tercih dinen yanlıştır.

Kadında aranması gereken diğer bir husus kadının erkeğe denk olmasıdır. Denklik mutlaktır, diyanette, içtimai şartlarda, zenginlikte ve hatta yaşta bile aranabilir. Cumhûr-u ülemâ *denkliği* dört şeyde aramıştır: Din, hürriyet, neseb ve san'at (meslek).

Denklik daha çok erkeklerle ilgili bir meseledir, kadınlarda denklik aranmaz. Çünkü hadisler *"erkeğin kadına denk olması"*ndan bahseder. Alimler bu sebeple müslüman bir kadının, gayr-ı müslim erkekle evlenemeyeceğini hükme bağlarken, müslüman bir erkeğin ehl-i kitaptan bir kadınla evlenebileceğini belirtirler. Keza dindar bir kadının fâsık bir erkekle, hür bir kadının köle bir erkekle, asaletli bir aile kızının soyu sopu tanınmayan bir erkekle, sarraflık gibi üstün bir mesleği olan bir aileye mensup kızın, adi sayılan bir meslek sahibi erkekle evlendirilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen, kız ve ailesi rıza gösterdikçe, bu sayılan şartları haiz olmayan müslüman bir erkekle evlenmesi şer'an haram değildir, caizdir.

Mâlikîler, denkliği sadece diyanette ararlar.

★ **KADIN GÜNÜNÜ KUMASINA VEREBİLİR**

6606 (١٩٧٣) 619 حَدَّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالاَ: ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ ابْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ سُمَيَّةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ عَلَى صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ فِي شَيْءٍ. فَقَالَتْ: صَفِيَّةُ: يَاعَائِشَةُ! هَلْ لَكِ أَنْ تُرْضِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِّي، وَلَكِ يَوْمِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَأَخَذَتْ خِمَاراً لَهَا مَصْبُوغاً بِزَعْفَرَانٍ. فَرَشَّتْهُ بِالْمَاءِ لِيَفُوحَ رِيحُهُ. ثُمَّ قَعَدَتْ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «يَا عَائِشَةُ! إِلَيْكِ عَنِّي. إِنَّهُ لَيْسَ يَوْمَكِ» فَقَالَتْ: ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ. فَأَخْبَرَتْهُ بِالأَمْرِ، فَرَضِيَ عَنْهَا.

في الزوائد: في إسناده سمية البصرية. وهي لا تعرف. كذا قاله صاحب الميزان.

619. (1973) **(6606)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zevce-i pakleri Safiyye Bintu Huyey radıyallahu anhâ'ya bir sebeple kızmışlardı. Safiyye bana: "Ey Aişe! "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı benden razı edecek bir çaren var mı? Böyle bir çare bulursan ben Resûlullah'ın bana uğrama sırası olan bugünü sana vereceğim!" dedi. Ben de: "Evet var!" dedim. Zaferanla boyalı olan başörtümü aldım, (nefis) kokusunu neşretmesi için üzerine su çiledim. Sonra (bunu üzerime alarak)gidip Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm:*

"Ey Aişe! Benden uzak dur, bugün senin günün değil!" *buyurdular. Ben de: "Bu Allah'ın lütfudur, dilediğine verir" dedim ve (Safiyye ile aramızda) olup biteni anlattım. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, Safiyye'den razı oldu."*

★ EVLENMEYE ARACI OLMA

6607 (١٩٧٥) **620 حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيٰى. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِى حَبِيبٍ، عَنْ أَبِى الْخَيْرِ، عَنْ أَبِى رُهْمٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مِنْ أَفْضَلِ الشَّفَاعَةِ أَنْ يُشَفَّعَ بَيْنَ الاِثْنَيْنِ فِى النِّكَاحِ».

فى الزوائد: هذا إسناد مرسل. أبو رهم هذا، اسمه أحزاب بن أسيد (بفتح الهمزة، وقيل بضمها) قال البخارىّ: هو تابعىّ. وقال أبو حاتم: ليست له صحبة. وذكره ابن حبان فى الثقات.

620. (1975) **(6607)**- *Ebu Rühm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"En hayırlı şefaatlerden biri, evlenecek iki kişinin arasında yardımcı olmaktır."**

6608 (١٩٧٦) **621 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكٌ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ ذُرَيْحٍ، عَنِ الْبَهِى، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: عَثَرَ أُسَامَةُ بِعَتَبَةِ الْبَابِ. فَشُجَّ فِى وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَمِيطِى عَنْهُ الأَذَى» فَتَقَذَّرْتُهُ. فَجَعَلَ يَمَصُّ عَنْهُ الدَّمَ وَيَمُجُّهُ عَنْ وَجْهِهِ. ثُمَّ قَالَ «لَوْ كَانَ أُسَامَةُ جَارِيَةً لَحَلَّيْتُهُ وَكَسَوْتُهُ حَتَّى أُنَفِّقَهُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح إن كان البهى سمع من عائشة. وفى سماعه كلام. وقد سئل عنه أحمد فقال: ما أرى فى هذا شيئاً، إنما يروى عن البهى. قال العلاء فى المراسيل: أخرج مسلم لعبد الله البهى عن عائشة حديثا.

621. (1976) **(6608)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"(Bir gün) Üsâme radıyallahu anh kapının eşiğine takılıp düştü ve yüzü kanadı. Resûlullah aleyhissalâ-*

tu vesselâm: **"Ondan şu ezayı temizleyiver!"** *buyurdular. Ben ise tiksindim (ve bunu yapmaktan imtina ettim). Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, onun kanını emip yüzünden atmaya başladı. Sonra da:* **"Eğer Usâme bir kız olsaydı onu süsleyip, (güzel)giydirecek ve (evlenmeye) cazip kılacaktım"** *buyurdular."*

★ KADINLARA İYİ MUAMELE

6609 (١٩٧٧) 622 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالاَ: ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ. وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي».

في الزوائد: الحديث من رواية عائشة رضى الله تعالى عنها، رواه الترمذيّ وابن حبان فى صحيحه. وأما رواية ابن عباس فإسناده ضيعف. لأن عمارة بن ثوبان ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال عبد الحق: ليس بالقوىّ. وقال ابن القطان: مجهول الحال.

622. (1977) **(6609)**- *İbnu Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizin en hayırlınız, ehline karşı en iyi davrananınızdır. Ben aileme en iyi olanınızım."**

6610 (١٩٧٨) 623 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ».

في الزوائد: إسناده على شرط الشيخين. والحديث رواه الترمذىّ من حديث أبى هريرة، وقال: حديث حسن.

623. (1978) **(6610)**- *Abdullah İbnu Amr (İbni'l-As) radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdularki:*

"Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı en iyi davrananlardır."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınlara iyi davranmayı emretmiş, en hayırlı kimsenin, hanımına en iyi davranan kimse olduğunu belirtmiştir. Şüphesiz *"iyi davranma"* izafi bir durumdur. Bu "iyilik"in içine öncelikle kadınların haklarına hakkıyla riayet gelir: Nafaka hakkı, tahkir edilmeme, başına vurulmama hakkı

gibi hadislerde belirtilen haklara riayet. Ayrıca onların birkısım huysuzlukları, kıskançlıkları karşısında sabretmek, terbiyelerinde iyi davranmak, geçimi iyi yapmak.. hep kadınına karşı iyi olmanın içine girer.

Ancak kişinin "en iyi" olması için kadınına karşı iyiliğin yetmeyeceği de açıktır. Ayet ve hadislerde, bunun için başka şartlar da sayılmıştır: Takva, zühd, verâ, a'mâl-i sâlih... gibi. Şu halde o şartları yerine getiren, hanımına karşı da iyi olunca iyilikte kemale yaklaşmış olur. *Resûlullah*'ın zevcelerine karşı davranışları ile kadın hususundaki tavsiyeleri tahlil edilince bu "iyilik"ten kastedilen teferruat ortaya çıkarılabilir.

6611 (١٩٧٩) 624 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَابَقَنِي النَّبِيُّ ﷺ فَسَبَقْتُهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط البخاريّ. وعزاه المزيّ في الأطراف للنسائيّ. وليس هو في رواية ابن السنّيّ.

624. (1979) (6611)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benimle koşu yarışı yaptı. Yarışı ben kazandım."*

AÇIKLAMA:

Önceki hadiste geçen *"hanımına karşı iyi davranma"* lardan biri de onların gönlünü çeşitli vesilelerle hoş etmek olmalıdır. İşte bunlardan biri, münasib bir zamanda yapılacak herhangi bir yarıştır. Başka bir rivayette *Hz. Aişe, Aleyhissalâtu vesselâm*'ın kendisiyle iki ayrı sefer yarıştığını, birini kaybeden *Resûlullah'ın, birini* kazandığını belirtir.

6612 (١٩٨٠) 625 حدّثنا أَبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا حَبَّانُ بْنُ هِلاَلٍ. ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أُمِّ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ، وَهُوَ عَرُوسٌ بِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ، جِئْنَ نِسَاءُ الأَنْصَارِ فَأَخْبَرْنَ عَنْهَا. قَالَتْ: فَتَنَكَّرْتُ وَتَنَقَّبْتُ فَذَهَبْتُ. فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى عَيْنِي فَعَرَفَنِي. قَالَتْ: فَالْتَفَتَ فَأَسْرَعْتُ الْمَشْيَ. فَأَدْرَكَنِي فَاحْتَضَنَنِي. فَقَالَ: «كَيْفَ رَأَيْتِ؟» قَالَتْ، قُلْتُ: أَرْسِلْ. يَهُودِيَّةٌ وَسْطَ يَهُودِيَّاتٍ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عليّ بن زيد بن جدعان.

625. (1980) **(6612)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Safiyye Bintu Huyey radıyallahu anhâ ile evlenmiş olarak Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, Ensâr kadınları (yanıma) gelip ondan (ve güzelliğinden bana) haber verdiler. –Hz. Aişe devamla der ki:– "Kendimi tanınmayacak bir hale getirip, üzerime örtü alıp (onu görmek üzere) ben de gittim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (açık olan) gözüme bakıp beni tanıdı. Bunun üzerine ben hemen geri döndüm ve hızlıca yürüdüm. Aleyhissalâtu vesselâm da peşimden gelerek bana yetişti ve beni kucakladı. Sonra:* **"(Safiyye'yi) nasıl buldun?"** *diye sordu. Ben de: "Bırak (beni)! Yahudi kadınlardan bir yahudi kadındır!" dedim."*

6613 (١٩٨١) 626 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ زَكَرِيَّا، عَنْ خَالِدِ ابْنِ سَلَمَةَ، عَنِ الْبَهِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: مَا عَلِمْتُ حَتَّى دَخَلَتْ عَلَيَّ زَيْنَبُ بِغَيْرِ إِذْنٍ، وَهِيَ غَضْبَى. ثُمَّ قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَحَسْبُكَ إِذَا قَلَبَتْ لَكَ بُنَيَّةُ أَبِي بَكْرٍ ذُرَيْعَتَيْهَا. ثُمَّ أَقْبَلَتْ عَلَيَّ. فَأَعْرَضْتُ عَنْهَا. حَتَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «دُونَكِ، فَانْتَصِرِي» فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهَا، حَتَّى رَأَيْتُهَا وَقَدْ يَبِسَ رِيقُهَا فِي فِيهَا، مَا تَرُدُّ عَلَيَّ شَيْئاً. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وذكريا بن أبي زائدة كان يدلس.

626. (1981) **(6613)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Zeyneb (Bintu Cahş) odama izinsiz olarak öfkeyle girinceye kadar (kumalarımın bana kızdıklarını) bilmiyordum. (Zeyneb odama girdikten) sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekr'in kızının, kollarını sana sarması sana yeterli mi?" diye çıkıştı, sonra da bana yöneldi. Ben de ondan yüzümü çevirdim, (söylediklerine cevap vermedim). Öyle ki Aleyhissalâtu vesselâm (dayanamayıp):* **"Onu durdur ve kendini müdafaa et!"** *dedi. Bunun üzerine Zeyneb'e yöneldim, (gereken cevabı verdim. Öyle oldu ki) bana cevap veremez hale geldi ve sonunda ağzının tükrüğünün kuruduğunu farkettim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (bu durumdan memnun olarak) yüzünün güldüğünü gördüm."*

AÇIKLAMA:

Bu hâdise, *Resûlullah*'ın hanımlarının, kendilerine her hususta eşit davranılma talebi üzerine çıkmıştır. *Aleyhissalâtu vesselâm*, kendisine gelen bir hediye *Aişe*'nin gününe müsadif olursa alır, diğer günler almazdı. Bunun üzerine hediyeler hep *Hz. Aişe*'nin gününde gelmeye başladı. Diğer hanımlar, kendi günlerinde de

hediyelerin kabulü için muhtelif teşebbüslerde bulundular. Önce *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ*'yı, sonra da *Hz. Fatıma*'yı bu maksadla birkaç kere *Resûlullah*'a ricacı gönderdiler. *Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Kendisine vahyin sadece Hz. Aişe'nin yanında iken geldiğini belirterek bu husustaki tavrını değiştirmeyeceğini"** belirtti. Bunun üzerine, bir kere de *Zeyneb radıyallahu anhâ*'yı gönderdiler. Bir başka rivayette, *Hz. Zeyneb*, içeri girince *Resûlullah*'a: *"Hanımların, Ebu Bekr'in kızı hususunda senden adalet talep ediyorlar"* diye söze başlar ve sonra *Hz. Aişe*'ye yönelerek yüksek sesle ve öfkeyle hakaretler savurur. Sadedinde olduğumuz rivayet, bu hakaretlere, *Hz. Aişe*'nin *Resulullah*'tan gelen talep üzerine cevap verdiğini belirtir. Bir başka rivayete göre *Resûlullah, Hz. Zeyneb*'in cevap veremez hale getirilişinden memnun kalır ve *Hz. Aişe*'ye takdirlerini: **"Bu, Ebu Bekr'in kızıdır"** diyerek ifade buyurur.

6614 (١٩٨٢) 627 **حدّثنا** حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثنا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ الْقَاضِي. قَالَ: ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ أَلْعَبُ بِالْبَنَاتِ وَأَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكَانَ يُسَرِّبُ إِلَيَّ صَوَاحِبَاتِي يُلاَعِبْنَنِي.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لأن فيه عمر بن حبيب العدىّ قاضى البصرة، ثم قاضى الشرقية للمأمون، متفق على تضعيفه. وكذبه ابن معين.

فى السندىّ: قلت أصل الحديث ثابت بلاريب.

627. (1982) **(6614)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken bebeklerimle oynardım. Aleyhissalâtu vesselâm da benim kız arkadaşlarımı bana gönderirdi. Arkadaşlarımla beraber oynardık."*

★ **GERDEĞİN MÜSTEHAB VAKTİ**

6615 (١٩٩١) 628 **حدّثنا** أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ. ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْحرِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَ أُمَّ سَلَمَةَ فِي شَوَّالٍ. وَجَمَعَهَا إِلَيْهِ فِي شَوَّالٍ.

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق. وهو مدلس. وقد عنعنه. وليس للحارث بن هشام بن المغيرة سوى هذا الحديث عند المصنف. وليس له شيء فى الأصول الخمسة.

قال المزىّ: ورواه محمد بن يزيد المستملى عن أسود بن عامر بإسناده. إلا أنه قال: عبد الرحمن. بدل عبد الملك. وهو أولى بالصواب.

628. (1991) (6615)- *Hâris İbnu Hişâm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ümmü Seleme radıyallahu anhâ ile Şevval ayında nikahlandı ve Şevval ayında onunla gerdeğe girdi."*

AÇIKLAMA:

Alimler, bu sünnetiyle *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın cahiliye devrinde mevcut olan Şevval'de evlenmeyi uğursuz sayma inancını yıktığını, o ayda evlenmenin müstehablığını teşri ettiğini belirtirler.

★ **UĞUR VE UĞURSUZLUK NEDE VAR?**

6616 (١٩٩٣) 629 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ سُلَيْمٍ الْكَلْبِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمِّهِ مِخْمَرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لاَ شُؤْمَ. وَقَدْ يَكُونُ الْيُمْنُ فِي ثَلاَثَةٍ: فِي الْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ وَالدَّارِ».

في الزوائد: إسناده صحيح وروجاله ثقات.

629. (1993) (6616)- *Mıhmâr İbnu Mu'âviye radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:* **"Uğursuzluk yoktur. Ancak üç şeyde uğur olabilir: Kadında, atta, evde."**

6617 (١٩٩٥) 630 حدّثنا يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ، أَبُو سَلَمَةَ. ثنا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الشُّؤْمُ فِي ثَلاَثٍ: فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالدَّارِ».

قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَحَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ؛ أَنَّ جَدَّتَهُ، زَيْنَبَ حَدَّثَتْهُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَعُدُّ هٰؤُلاَءِ الثَّلاَثَةَ. وَتَزِيدُ مَعَهُنَّ، السَّيْفَ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. فقد احتج مسلم بجميع رواته. وأصل الحديث في الصحيحين. وانفرد ابن ماجة بذكر السيف. فلذلك أوردته. أي في الزوائد.

630. (1995) (6617)- *Salim*'in babası *(Abdullah İbnu Ömer) radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Uğursuzluk üç şeydedir: At, kadın ve evdedir."**

Zührî der ki: *"Bana Ebu Ubeyde İbnu Abdillah İbni Zeme'a, büyük annesi Zeyneb'in Ümmü Seleme'den, onun bu üç şeyi sayıp bir de kılıncı ilave ettiğini rivayet etti."*

NOT: Uğursuzluk bahsi daha önce geçti.

★ KISKANÇLIK

6618 (١٩٩٦) 631 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ شَيْبَانَ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَحْيٰى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَهْمٍ (أَبِي شَهْمٍ)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ. وَمِنْهَا مَا يَكْرَهُ اللَّهُ. فَأَمَّا مَا يُحِبُّ اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي الرِّيبَةِ. وَأَمَّا مَا يَكْرَهُ، فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رِيبَةٍ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. أبو سهم هذا مجهول. وقال المزّى في الأطراف: أبو سهم وهم. والصواب أبو سلمة. ورواه ابن حبان في صحيحه من حديث عبيد الأنصارىّ. ورواه أحمد في مسنده من حديث عقبة بن عامر الجهنىّ.

631. (1996) **(6618)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıskançlığın bazısını Allah sever, bazısını da sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, kötülük olduğunda kuvvetli zan beslendiği zaman duyulan kıskançlıktır. Allah'ın hoşlanmadığı kıskançlık da zayıf bir ihtimal karşısında duyulan kıskançlıktır."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisten alimler, kıskançlığın din adına olması gereği hükmünü çıkarmışlardır. Hadis buna bir ölçü vermektedir. Kıskançlık zann-ı galibe hükmettirecek bir emareden neşet etmeli, aksi taktirde dinî açıdan mahzurlu bir hâdisenin vukuuna dair emare yokken, kuru zanna dayanarak kıskançlık duymak ve bunun gereği amellere girişmek iyi değildir, dinen merdud bir davranıştır.

6619 (١٩٩٧) 632 حدّثنا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى امْرَأَةٍ قَطُّ، مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ. مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ ذِكْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَهَا. وَلَقَدْ أَمَرَهُ رَبُّهُ أَنْ يُبَشِّرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ.

يَعْنِي مِنْ ذَهَبٍ. قَالَهُ ابْنُ مَاجَةَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

632. (1997) **(6619)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Hz. Hatice radıyallahu anhâ'ya duyduğum kadar hiçbir kadına karşı kıskançlık duymadım. Bu da, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın onu çok zikretmesinden ileri gelmişti. Nitekim Resûlullah'ın Rabbi, ona, Hz. Hatice'yi cennette kamıştan –İbnu Mâce der ki: yani altından– mamul bir evle müjdelemesini emretmişti."*

★ **ERKEK, ÇOCUĞUNDAN ŞEKKE DÜŞERSE**

6620 (٢٠٠٣) 633 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبَاءَةُ بْنُ كُلَيْبٍ اللَّيْثِيُّ، أَبُو غَسَّانَ، عَنْ جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَجُلاً مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ امْرَأَتِي وَلَدَتْ عَلَى فِرَاشِي غُلاَماً أَسْوَدَ. وَإِنَّا، أَهْلُ بَيْتٍ، لَمْ يَكُنْ فِينَا أَسْوَادُ قَطُّ. قَالَ «هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ «فَمَا أَلْوَانُهَا؟» قَالَ: حُمْرٌ. قَالَ «هَلْ فِيهَا أَسْوَدُ؟» قَالَ: لاَ. قَالَ «فِيهَا أَوْرَقُ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ «فَأَنَّى كَانَ ذٰلِكَ؟» قَالَ: عَسَى أَنْ يَكُونَ نَزَعَهُ عِرْقٌ. قَالَ «فَلَعَلَّ ابْنَكَ هٰذَا نَزَعَهُ عِرْقٌ».

فى الزوائد: فى إسناده عباءة بن كليب. كذا وقع عند المصنف. وصوابه عبادة بن كليب. كذا قال المزّى فى التهذيب. وقال فيه أبو حاتم: صدوق فى حديثه. وقال ابن أبى حاتم: أخرجه البخارىّ فى الضعفاء.

633. (2003) **(6620)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Çölde yaşayan bedevilerden biri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Karım, benim yatağımda siyah bir çocuk doğurdu. Biz, asla aramızda siyah bulunmayan bir aileyiz" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Senin develerin var mı?"** *diye sordu. Adam "Evet, var!" deyince:* **"Renkleri nedir?"** *diye sordu. Adam "Kızıl!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm* **"Aralarında siyah da var mı?"** *dedi. Adam "Hayır!" deyince:* **"Peki boz deve var mı?"** *diye sordu. Adam "Evet var!" deyince:* **"Pekiyi bu nereden oldu?"** *diye sordu. Adam "Belki bir damara çekmiştir!" deyince:*

"Senin o oğlun da bir damara çekmiş olabilir!" *buyurdular."*

★ **ÇOCUK YATAK SAHİBİNE AİT**

6621 (٢٠٠٥) 634 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى بِالْوَلَدِ

لِلْفِرَاشِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. أبو يزيد المكّى، وأبو عبيد الله ذكره ابن حبان فى الثقات. وباق رجاله على شرط الشيخين.

634. (2005) **(6621)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, çocuğun yatak sahibine ait olduğuna hükmetmiştir."*

6622 (٢٠٠٧) 635 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ «الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

635. (2007) **(6622)**- *Ebu Ümame el-Bâhili* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Çocuk yatağa aittir, zanîye mahrumiyet (veya taşla öldürülmek) vardır"** *buyurdular.*

NOT: Bu bahis daha önce geçti.

★ KOCASINI ÜZEN KADIN

6623 (٢٠١٣) 636 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُؤَمَّلٌ. ثنا سُفْيَانُ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِى الْجَعْدِ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ؛ قَالَ: أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ امْرَأَةٌ مَعَهَا صَبِيَّانِ لَهَا. قَدْ حَمَلَتْ أَحَدَهُمَا وَهِيَ تَقُودُ الآخَرَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «حَامِلاَتٌ، وَالِدَاتٌ، رَحِيمَاتٌ. لَوْلاَ مَا يَأْتِينَ إِلَى أَزْوَاجِهِنَّ، دَخَلَ مُصَلِّيَاتُهُنَّ الْجَنَّةَ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات إلا أنه منقطع. حكى الترمذىّ فى العلل عن البخارىّ أنه قال: سالم بن أبى الجعد لم يسمع من أبى أمامة. وقال ابن حبان: أدرك أبا أمامة.

636. (2013) **(6623)**- *Ebu Ümame radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın geldi, yanında iki de çocuğu vardı. Kadın bunlardan birini sırtına almış, diğerini de yediyordu. Aleyhissalâtu vesselâm onu görünce (takdirlerini) şöyle ifade buyurdular:* **"(Kadınlar çocuklarını karınlarında) taşırlar, doğururlar ve onlara merhamet beslerler. Bunlar bir de kocalarına eziyet vermeseler, namazlarını kılanlar cennete girerler!"**

★ **HARAM HELALİ HARAM KILMAZ**

6624 (٢٠١٥) 637 حدّثنا يَحْيى بْنُ مُعَلّى بْنِ مَنْصُورٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ ابْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لاَ يُحَرِّمُ الْحَرَامُ الْحَلاَلَ».

في إسناده عبد الله بن عمر، وهو ضعيف.

637. (2015) (6624)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Haram, helali haram kılmaz."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisten: *"Bir erkek, bir kadınla zina işleyip haram işlese, bu sebeple kadın ona haram olmaz, kadınla nikâh yapıp evlenebilir"* hükmü çıkarılmıştır. Ayrıca hadisten *İmam Mâlik, Şâfi'î, Ebu Sevr* gibi bazı alimlerin: *"Zina gibi haram temas sebebiyle meşru temastaki gibi sıhrîyet tahrimi hasıl olmaz. Dolayısıyla erkek zina ettiği kadının kızıyla evlenebilir"* hükmüne uygun hüküm çıkaran da olmuştur. Fakat *Ebu Hanife, Ahmed İbnu Hanbel, Evzâî* ve *Süfyan-ı Sevrî* gibi birkısım alimler zina yapılan kadınla sıhriyet tahriminin hasıl olacağına hükmetmişlerdir.

TALAK BÖLÜMÜ

★ **TALAKTA ŞAKA YOK**

6625 (٢٠١٧) 638 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُؤَمَّلٌ. ثنا سُفْيَانُ، عَنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَلْعَبُونَ بِحُدُودِ اللَّهِ. يَقُولُ أَحَدُهُمْ: قَدْ طَلَّقْتُكِ. قَدْ رَاجَعْتُكِ. قَدْ طَلَّقْتُكِ».

فى الزوائد: إسناده حسن. مؤمل بن إسماعيل اختلف فيه. فقيل: ثقة. وقيل: كثير الخطاء. وقيل: منكر الحديث.

638. (2017) **(6625)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Birkısım insanlara ne oluyor da Allah'ın hududuyla oynarlar. Onlardan biri çıkıp: "(Ey kadın) seni boşadım, sana dönüş yaptım, seni boşadım" der."**

★ **HAMİLENİN İDDETİ DOĞUMLA BİTER**

6626 (٢٠٢٦) 639 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ. ثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ؛ أَنَّهُ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ. فَقَالَتْ لَهُ، وَهِيَ حَامِلٌ: طَيِّبْ نَفْسِي بِتَطْلِيقَةٍ. فَطَلَّقَهَا تَطْلِيقَةً. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلاَةِ فَرَجَعَ وَقَدْ وَضَعَتْ. فَقَالَ: مَالَهَا؟ خَدَعَتْنِي، خَدَعَهَا اللَّهُ! ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ «سَبَقَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ. اخْطُبْهَا إِلَى نَفْسِهَا».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وميمون هو ابن مهوان. وأبو أيوب روايته عن الزبير مرسلة. قاله المزّى فى التهذيب.

639. (2026) **(6626)**- *Zübeyr İbnu'l-Avvâm radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Ümmü Külsûm Bintu Ukbe nikahı altında idi. Hanım, hamile olduğu halde kendisine: "Bir talakla nefsimi boş kıl!" diye talepte bulundu. Bunun üzerine o da hanımını bir talakla boşadı. Sonra namaza gitti. Döndüğünde hanımını doğum yapmış buldu. Zübeyr:*

"Bu kadına ne oluyor? O, beni aldattı, Allah da onu aldatsın!" dedi. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gidip durumu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm: **"İddet süresi, beklenmedik bir anda sona ermiştir. Sen ona yeniden talip ol!"** *demiştir."*

AÇIKLAMA:

Hadis, hamile kadın boşandığı taktirde iddetinin doğumla sona ereceğini ifade etmektedir. Halbuki sünnete uygun boşama üç kere olur ve her defasında bir temizlik müddeti bekler. Hamilenin boşanması halinde bu beklemelere hacet kalmadığı ifade edilmiş olmaktadır.

Resûlullah'ın: **"Sen ona yeniden talip ol!"** emrinden şu hüküm çıkarılmıştır: *"Bir talakla boşanan kadının iddeti esnasında kocası geri dönüş yapmaz veya yapamazsa, iddet bittikten sonra, artık kadına geri dönüş yapamaz, ancak yabancı bir erkek gibi yeniden talip olur. Kadının kabul etmesi halinde usulünce yeniden nikahı yapılır. Kadın dilerse kabul etmeyebilir."*

★ BOŞAMA HEDİYESİ

6627 (٢٠٣٧) 640 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ أَبُو الْأَشْعَثِ الْعِجْلِيُّ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثنا هِشَامُ ابْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ الْجَوْنِ تَعَوَّذَتْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ. فَقَالَ «لَقَدْ عُذْتِ بِمُعَاذٍ» فَطَلَّقَهَا. وَأَمَرَ أُسَامَةَ أَوْ أَنَساً، فَمَتَّعَهَا بِثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ رَازِقِيَّةٍ.

في الزوائد: في إسناده عبيد بن القاسم. قال ابن معين فيه: كان كذابا خبيثا. وقال صالح بن محمد: كذاب، كان يضع الحديث. وقال ابن حبان: ممن يروى الموضوعات عن الثقات: حدّث عن هشام بن عروة نسخة موضوعة. وضعفه البخاريّ وأبو زُرعة وأبو حاتم والنسائيّ وغيرهم.

640. (2037) **(6627)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Amra Bintu'l-Cevn, zifaf için yanına geldiği vakit Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan istiazede bulunmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"(Ey kadın!) Sen gerçekten sığınılacak bi-**

risine (Allah'a) sığındın!" *buyurup kadını hemen boşadı. Üsame veya Enes'e emredip ona razıkiyye (denilen beyaz keten kumaştan mamul) üç kat elbise verdi."*

AÇIKLAMA

Bu kadınla ilgili başka rivayetler de var. İsminin *Esmâ* veya *Ümâme* olduğu da zikredilmiştir. Bir rivayete göre, Kinde emîri, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* ile akraba olmak arzusuyla kızını vermek istemiş, Efendimiz de kabul buyurmuşlardır. Ancak zifafa hazırlarken *Hz. Aişe radıyallahu anhâ*, kıskançlığın sevkiyle, *Resûlullah* yanına gelince: *"Senden Allah'a sığınırım"* demesini telkin eder ve böyle dediği taktirde *Resûlullah*'ın kendisini daha çok seveceğini söyler. Kadın saflığı sebebiyle öyle yapar.

Hadis, gerdeğe girilmemiş olsa bile, boşanan kadına mehir verileceğini ifade eder. Hanefîlere göre, bu mehr-i mislin yarısı kadar olmalı, onu geçmemelidir. Şafiîlere göre, mehir miktarı tesbit edilmemiş olma halinde temas vuku bulmadan ayrılma olursa mehir ödenir. Temas halinde de ödenir. Nikahda mehir belirlendiği halde temas olmadan ayrılma durumunda mehir ödenmez. Malikîlere göre temastan önce ayrılmalarda mehir mendubtur, vacib değildir. Hanbelîlere göre de bu durumda mehir ödenir, miktarı bir namaz örtüsü bile olabilir, erkeğin durumuna göre tayin edilir.

6628 (٢٠٣٨) 641 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِى سَلَمَةَ أَبُو حَفْصٍ التِّنِّيسِيُّ، عَنْ زُهَيْرٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا ادَّعَتِ الْمَرْأَةُ طَلاَقَ زَوْجِهَا، فَجَاءَتْ عَلَى ذٰلِكَ بِشَاهِدٍ عَدْلٍ، اسْتُحْلِفَ زَوْجُهَا. فَإِنْ حَلَفَ بَطَلَتْ شَهَادَةُ الشَّاهِدِ. وَإِنْ نَكَلَ فَنُكُولُهُ بِمَنْزِلَةِ شَاهِدٍ آخَرَ. وَجَازَ طَلاَقُهُ».

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

641. (2038) **(6628)**- *Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kadın, kocasının kendisini boşadığını iddia eder ve bu iddiasına adil bir şahit de getirirse kocasından bu hususta yemin talep edilir. Boşamadım diye yemin ederse şahidin şehadeti bâtıl olur. Yeminden imtina ederse bu imtinası ikinci şahid yerine geçer."**

AÇIKLAMA:

Nikah, boşama, vekalet, vasiyet, ric'at ve neseb gibi meselelerde ve muamelatta Hanefîler iki erkek veya bir erkek iki kadın şahidi şart koşar. Şafiîler ve Malikîler, kadınların erkekle yapacakları şahitliğin mali meselelerle ilgili olmasını şart koşar, diğer meselelerde muteber addetmezler. Dolayısıyla boşama, nikah gibi hukuki mevzularda kadının şehadeti muteber olmaz. *Ahmed İbnu Hanbel*'den biri Şafiîlere, biri de Hanefîlere benzeyen iki ayrı görüş rivayet edilmiştir.

★ MA'TUH, ÇOCUK VE UYUYANIN TALAKI

6629 (٢٠٤٢) 642 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ. أَنْبَأَنَا الْقَاسِمُ ابْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «يُرْفَعُ الْقَلَمُ عَنِ الصَّغِيرِ وَعَنِ الْمَجْنُونِ وَعَنِ النَّائِمِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن يزيد. هذا مجهول. وأيضا لم يدرك علىّ بن أبى طالب.

642. (2042) (6629)- *Ali İbnu Ebi Talib radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kalem çocuktan, mecnundan ve uyuyandan kaldırılmıştır."

★ MÜKREH VE UNUTANIN TALÂKI

6630 (٢٠٤٣) 643 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ، وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف أبو بكر الهذلى. صححه ابن حبان

643. (2043) (6630)- *Ebu Zerr el-Gıfârî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri ümmetimin hata, unutma ve mecbur edilme (ikrâh) hallerini affetmiştir."**

6631 (٢٠٤٥) 644 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الأَوْزَاعِيُّ عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح إن سلم من الانقطاع. والظاهر أنه منقطع بدليل زيادة عبيد بن نمير فى الطريق الثانى!!!.. وليس ببعيد أن يكون السقط من جهة الوليد بن مسلم فإنه كان يدلس.

644. (2045) (6631)- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri ümmetimden hata, unutma ve zorlanma(nın günahını) affetmiştir."**

AÇIKLAMA:

Kişinin unutarak veya hataen yaptığından sorumlu tutulmayacağı belirtilmiştir. Alimler bu unutma ve hatada kulun ihmal ve kusurunun olmamasını şart koşmuştur. Yani sözgelimi elbisesinde namaza mani bir bulaşık gören kimse derhal yıkamalıdır, yıkamaz, bilahare de unutursa bundan affedilmez. Ama o bulaşığı görmediği takdirde, bu hatalı namazı makbuldür.

Hanefîler zorlama altında yapılan boşanmayı muteber addederler. Diğer üç mezhebe göre zorlama ile yapılan boşama muteber değildir.

★ NİKÂHDAN ÖNCE TALÂK

6632 (٢٠٤٨) 645 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لاَ طَلاَقَ قَبْلَ نِكَاحٍ. وَلاَ عِتْقَ قَبْلَ مِلْكٍ».

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن علىّ بن الحسين بن واقد مختلف فيه. وكذلك هشام بن سعد. وهو ضعيف، أخرج له مسلم فى الشواهد.

645. (2048) (6632)- *Misver İbnu Mahreme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nikahtan önce talak yoktur. Temellükten önce de azadlık yoktur."**

6633 (٢٠٤٩) 646 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ جُوَيْبِرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لاَ طَلاَقَ قَبْلَ النِّكَاحِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف جويبر بن سعيد.

646. (2049) (6633)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Nikahtan önce boşama olmaz."**

AÇIKLAMA:

Hadis, bir adamın, henüz evlenmediği bir kadın hakkında: *"Falanca kadınla evlenirsem boş olsun"* demesi halinde o kadınla evlense kadının boş olmayacağını ifade eder. Keza, mâlik olmadığı cariyeyi de azad edemez.

Alimler, bu çeşit önceden yapılan bir boşama veya azad etme yemini hususunda farklı görüşler ileri sürmüştür.

★ Hanefîlerce bu yemin muteberdir, nikahtan önce boşadığı kadınla evlense o kadın boş olur. Köle de azad olur.

★ *İmam Mâlik*'ten gelen meşhur rivayet de bu şekildedir.

★ *İmam Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel,* Zahiriler başta olmak üzere fukahanın cumhuruna göre bu çeşit akidler hükümsüzdür.

★ **KADININ BOŞANMA TALEBİ MEKRUHTUR**

6634 (٢٠٥٤) 647 حدّثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لاَ تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا الطَّلاَقَ فِي غَيْرِ كُنْهِهِ فَتَجِدَ رِيحَ الْجَنَّةِ. وَأَنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَاماً».

في الزوائد: إسناده ضعيف.

647. (2054) (6634)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mazur bir sebep yokken kocasından boşanma talep eden kadın cennetin kokusunu bile bulamaz. Halbuki cennetin kokusu kırk yıllık yürüme mesafesinden duyulur."**

6635 (٢٠٥٧) 648 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أبو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: كَانَتْ حَبِيبَةُ بِنْتُ سَهْلٍ تَحْتَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ. وَكَانَ رَجُلاً دَمِيماً. فَقَالَتْ: يَارَسُولَ اللّهِ! لَوْ لاَ مَخَافَةُ اللّهِ، إِذَا دَخَلَ عَلَيَّ، لَبَصَقْتُ فِي وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «أَتَرُدِّينَ

عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ؟» قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ، فَرَدَّتْ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ قَالَ، فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة، مدلس. وقد عنعنه.

648. (2057) (6635)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Habibe Bintu Sehl, Sabit İbnu Kays, İbni Şemmas radıyallahu anhüma'nın nikahı altında idi. Sabit ise kısa boylu çirkin bir adamdı. Habibe, Aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Vallahi, Allah'tan korkmasam, kocam yanıma girince suratına tükküreceğim (o kadar nefret ediyorum)" der. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"(Mehir olarak aldığın) bahçeyi geri verir misin?"** *dedi. Kadın "evet!" dedi.*

Ravi der ki: "Kadın bahçeyi Sabit'e iade etti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da onları ayırdı."

AÇIKLAMA:

İslâm, boşanmayı meşru addeder fakat tecviz etmez. Bir hadiste talak *"Allah'ın en çok nefret ettiği helal"* olarak tavsif edilmiştir. Bu sebeple kadının, ciddi bir sebep olmadan boşanma talebinde bulunması tecviz edilmemiştir.

İkinci hadis, nefret etmek gibi ciddi bir sebeple kadın boşanma talep ettiği takdirde talebinin nazar-ı dikkate alınacağını gösteriyor. Kadının talebi ile olan boşanmaya *muhâla'a* denir. Bu durumda kadına, aldığı mehiri iade gerekir. *Mâlik, Şâfi'î* ve cumhûra göre erkek, mehirden fazlasını da isteyebilir, bu haram değildir.

NOT: Muhâla'a ile ilgili teferruat geçti.

★ **ÎLÂ**

6636 (٢٠٥٩) 649 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ أَبِى الرِّجَالِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أَقْسَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ لاَ يَدْخُلَ عَلَى نِسَائِهِ شَهْراً. فَمَكَثَ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً. حَتَّى إِذَا كَانَ مِسَاءَ ثَلاَثِينَ، دَخَلَ عَلَيَّ. فَقُلْتُ: إِنَّكَ أَقْسَمْتَ أَنْ لاَتَدْخُلَ عَلَيْنَا شَهْراً. فَقَالَ «الشَّهْرُ كَذَا» يُرْسِلُ أَصَابِعَهُ فِيهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ «وَالشَّهْرُ كَذَا» وَأَرْسَلَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا، وَأَمْسَكَ إِصْبَعاً وَاحِداً فِى الثَّالِثَةِ.

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الرحمن بن أبى الرجال مختلف فيه.

649. (2059) **(6636)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hanımlarının hücrelerine bir ay girmemeye yemin etti. Böylece yirmidokuz gün onlardan ayrı kaldı. Otuzuncu akşam olunca yanıma girdi. Kendisine: "Sen yanımıza tam bir ay girmemeye yemin etmiştin" dedim. Parmaklarıyla işaret ederek:* **"Ay şöyledir"** dedi (ve otuzu gösterdi). **"Ay şöyledir!"** *diyerek (iki elinin) parmaklarını saldı. Üçüncüde bir parmağını tutup (yirmidokuzu gösterdi)."*

6637 (٢٠٦٠) 650 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا آلَى، لأَنَّ زَيْنَبَ رَدَّتْ عَلَيْهِ هَدِيَّتَهُ. فَقَالَتْ: عَائِشَةُ: لَقَدْ أَقْمَأَتْكَ. فَغَضِبَ ﷺ. فَآلَى مِنْهُنَّ.

فى الزوائد: فى إسناده حارثة بن محمد بن أبى الرجال. وقد ضعفه أحد وابن معين والنسائيّ وبان عديّ وغيرهم.

650. (2060) **(6637)**- *Hz. Aişe* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm îlâda bulundu. Sebebi de hediyesinin Zeyneb Bintu Cahş tarafından reddedilmiş olması idi. Bunun üzerine Aişe radıyallahu anhâ Aleyhissalâtu vesselâm'a: "Zeyneb senin hediyeni muhakkak küçümsemiş olmalı" dedi. Bunun üzerine öfkelenen Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtu vesselâm bütün kadınlarından îlâ etti (ayrı kalmaya yemin etti.)."*

AÇIKLAMA:

Îlâ, daha önce de açıklandığı üzere, lügat olarak yemin demektir. Istılahta, dört ay veya daha da fazla bir süreye kadar, erkeğin, hanımlarına cinsî temasta bulunmayacağına dair yemin etmesidir. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,* hanımları arasında çıkan bir huzursuzluk sebebiyle bir aylık îlâda bulunmuştur. Huzursuzluk sebebi rivayetlerde muhteliftir. Burada, *Zeyneb Bintu Cahş*'ın hediye reddetme vakası gösterilmektedir. Nafakalarının artırılma talebi, *Hz. Hafsa*'nın bir sırrı ifşa hadisesi, bal şerbeti içme meselesi vs. de vardır. Hepsinin üst üste inzimamı da mümkündür.

Resûlullah'ın yemini hanımlarının yanına bir ay boyu girmeme mahiyetinde olduğu için, bu îlânın fıkıhta asgari dört ay olan ıstılahî îlâ sayılmayacağı belirtilmiştir.

★ Lİ'ÂN

6638 (٢٠٧٠) 651 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ النَّيْسَابُورِيُّ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ. ثنا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ. قَالَ: ذَكَرَ طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: تَزَوَّجَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ امْرَأَةً مِنْ بَلْعِجْلاَنَ. فَدَخَلَ بِهَا فَبَاتَ عِنْدَهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ: مَا وَجَدْتُهَا عَذْرَاءَ. فَرُفِعَ شَأْنُهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَدَعَا الْجَارِيَةَ فَسَأَلَهَا. فَقَالَتْ: بَلَى. قَدْ كُنْتُ عَذْرَاءَ. فَأَمَرَ بِهِمَا فَتَلاَعَنَا. وَأَعْطَاهَا الْمَهْرَ.

في الزوائد: في إسناده ضعف لتدليس محمد بن إسحاق. وقد قال البزار: هذا الحديث لا يعرف إلا بهذا الإسناد.

651. (2070) (6638)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: ***"Ensârdan bir erkek, Beliclan'dan bir kadınla evlendi ve zifaf yapıp, kadının yanında geceyi geçirdi. Sabah olunca: "Ben bu kadını bâkire bulmadım!" dedi. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a intikal ettirildi. Resûlullah, kızı çağırtıp meseleyi sordu. Kadın: "Hayır! Ben bâkire idim!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm'ın emri üzerine mülâ'ane yaptılar. (Koca) kadına mehrini verdi."***

AÇIKLAMA:

Hadis, erkek, hanımının kendisiyle evlenmezden önce zina yaptığını iddia etse de mülâ'aneye başvurulacağını ifade ettiği gibi, mülâ'ane ile ayrılma halinde kadının mehrini tam olarak alacağını da ifade eder.

Mülâ'ane, karısının zina ettiğini iddia etmesi halinde kadınla erkeğin dörder kere iddialarını tekrar edip sonuncuda yalancı olana Allah'ın lanetini talep etmeleri hadisesidir. Liân da denen bu hadiseye Kur'ân-ı Kerîm'de yer verilmiştir. Mülâ'ane sonunda boşanma hasıl olur, kadın mehrini alır.

6639 (٢٠٧١) 652 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «أَرْبَعٌ مِنَ النِّسَاءِ. لاَ مُلاَعَنَةَ بَيْنَهُنَّ: النَّصْرَانِيَّةُ تَحْتَ

الْمُسْلِمِ. وَالْيَهُودِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ. وَالْحُرَّةُ نَحْنَ الْمَمْلُوكِ وَالْمَمْلُوكَةِ نَحْنَ الْحُرِّ.

في إسناده عثمان بن عطاء متفق على تضعيفه.

652. (2071) **(6639)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dört sınıf kadın vardır ki, onlarla kocaları arasında mülâ'ane yapılmaz: Müslümanın nikahı altındaki hıristiyan kadın, müslümanın nikâhı altındaki yahudi kadın, kölenin nikâhı altındaki hür kadın, hür kişinin nikâhı altındaki köle kadın."**

AÇIKLAMA:

Hanefîler der ki: *"Koca şahitliğe ehil değilse onun liânı geçerli değildir. Şahid olamayacaklardan bazıları köle, kazif haddi ile cezalandırılan kimse, kâfir. Bu durumdaki kocalar lianda bulunamazlar. Keza cariye, zımmiyye (yani hıristiyan veya yahudi kadın), birisine zina nisbet ettiği için hadd-i kazfla cezalandırılan kadın, büluğa ermemiş kadın, deli olan kadın ve daha önce zina işleyen bir kadın zina ithamına maruz kalsalar, bu ithamı yapan kimse yabancı ise hadd-i kazf cezasına çarptırılmaz. Kadın, bu sınıflardan birine mensupsa kocasının liânı muteber değildir ve bu isnaddan dolayı kocasına hadd uygulanmaz. Öyleyse bu durumdaki bir koca karısına zina isnad edecek olsa hakim ona hadd uygulamaz, sadece ta'zir cezası verir. Ta'zir, adamın durumuna göre hakimin takdirine kalmış bir cezadır, sopa cezası verecek olsa bu kırktan aşağı olacaktır. Ceza, kadına leke sürdüğü içindir. Müla'ane yapılmaması, hanımının durumu sebebiyledir.*

Hem kari hem koca ikisi de şahidliğe ehil değilse, mesela ikisi de kazf haddi ile cezalandırılmış ise, koca kazif haddi ile cezalandırılır. Çünkü onun durumu lian hükmünü tatbike manidir."

Şâfi'î, Mâlikî ve Hanbelîlere göre yemini sahih sayılan herkesin liânı sahihtir. Bu itibarla eşlerin ikisi de hür, köle-cariye, adaletli, fâsık, zımmî olsalar, yahut biri köle veya cariye olsa veya koca müslüman olup kadın zımmî olsa yine de bunlar arasında liân uygulanır. Bu üç imama göre liân ayeti âmmdır, hepsine şâmildir. Hanefilerdeki kayıt sadedinde olduğumuz hadisten kaynaklanır.

★ ÂZÂD EDİLEN CARİYEDE MUHAYYERLİK

6640 (٢٠٧٧) 653 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ

مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أُمِرَتْ بَرِيرَةُ أَنْ تَعْتَدَّ بِثَلاَثِ حِيَضٍ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون.

653. (2077) **(6640)**- *Hz. Aişe radıyalahhu anhâ* anlatıyor: *"Berîre üç hayız müddetince iddet beklemekle emrolundu."*

NOT: Berîre hâdisesi geçti.

★ CARİYENİN İDDETİ

6641 (٢٠٧٩) 654 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيقٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. قَالاَ: ثنا عُمَرُ بْنُ شَبِيبٍ الْمُسْلِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «طَلاَقُ الْأَمَةِ اثْنَتَانِ، وَعِدَّتُهَا حَيْضَتَانِ».

فى الزوائد: إسناد حديث ابن عمر فيه عطية العوفى، متفق على تضعيفه. وكذلك عمر بن شبيب الكوفى. والحيث قد رواه مالك فى الموطأ موقوفاً على ابن عمر. ورواه أصحاب السنن، سوى النسائى، من طريق عائشة.

654. (2079) **(6641)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Köle kadının talâkı ikidir, iddeti de iki hayız müddetidir."**

★ KÖLENİN BOŞAMASI

6642 (٢٠٨١) 655 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَيُّوبَ الْغَافِقِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ سَيِّدِى زَوَّجَنِى أَمَتَهُ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنِى وَبَيْنَهَا، قَالَ، فَصَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ الْمِنْبَرَ فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يُزَوِّجُ عَبْدَهُ أَمَتَهُ ثُمَّ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا؟ إِنَّمَا الطَّلاَقُ لِمَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

655. (2081) **(6642)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Efendim beni köle kadını ile evlendirmişti. Şimdi de hanımla aramı ayırmak (boşandırmak) istiyor" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere çıkarak şu hitabede bulundu:*

"Ey insanlar! Sizden birine ne oluyor ki, kölesini cariyesi ile evlendirip, sonra da aralarını ayırmak ister. Boşama yetkisi, şüphesiz kadının bacağını tutan (kocay)a aittir, (kölenin efendisine ait değildir)."

KEFARETLER BÖLÜMÜ

★ HZ. PEYGAMBER NASIL YEMİN EDERDİ?

6643 (٢٠٩١) 656 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ. بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلاَلِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ عَرَابَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: كَانَتْ يَمِينُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، الَّتِي يَحْلِفُ بِهَا، أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ «وَالَّذِى نَفْسِي بِيَدِهِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف بالإسنادين. ففى الإسناد الأول محمد بن مصعب وهو ضعيف. وفى الثانى عبد الملك بن محمد الصنعانىّ. لكن الحديث رواه النسائىّ فى عمل اليوم والليلة بإسنادين. أحدهما على شرط الشيخين. والثانى على شرط البخارىّ.

قال: ورفاعة هذا ليس له عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له فى الأصول الخمسة شىء أصلا.

656. (2091) **(6643)**- *Rifâ'a İbnu Arâbe el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Allah huzurunda şehâdet ederim ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, and içtiği zaman kullandığı yemini şöyle idi:* **"Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim."**

★ İSLÂMDAN BAŞKA BİR DİNLE YEMİN ETMEK CAİZ DEĞİL

6644 (٢٠٩٩) 657 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَرَّرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلاً يَقُولُ: أَنَا، إِذاً، لَيَهُودِيٌّ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَجَبَتْ».

فى الزوائد: فى إسناده بقية بن الوليد مدلس. وقد رواه بالعنعنة.

657. (2099) **(6644)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kimsenin: "Ben, öyleyse yahudi olayım!" diye yemin ettiğini işitmişti. Şöyle buyurdular:* **"Yahudilik ona vacib oldu!"**

AÇIKLAMA:

Bu hadisleriyle, *Aleyhissalâtu vesselâm "Yahudi olayım", "kâfir olayım"* gibi İslâm'ın tecviz etmediği şekilde yemin etmeyi yasaklamış olmaktadır. İzahı geçti.

★ ALLAH ADINA YEMİN EDİLİNCE RAZI OL

6645 (٢١٠١) 658 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلاَنَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلاً يَحْلِفُ بِأَبِيهِ فَقَالَ «لاَ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ. مَنْ حَلَفَ بِاللَّهِ فَلْيَصْدُقْ وَمَنْ حُلِفَ لَهُ بِاللَّهِ فَلْيَرْضَ. وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِاللَّهِ، فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات.

658. (2101) **(6645)**-*İbni Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir adamın kendi babası üzerine yemin ettiğini işitmişti, derhal müdahale ederek:*

"Babalarınız üzerine yemin etmeyin. Kim Allah üzerine yemin ederse doğru söylesin. Allah üzerine kendisi için yemin edilen de râzı olsun (söylenene inansın, tasdik etsin). Allah üzerine edilen yemine razı olmayan (söyleneni tasdik etmeyen) kimse, Allah'a yakın (bir kul) değildir" *buyurdular."*

NOT: Yeminle ilgili açıklama geçti.

★ YEMİN GÜNAHA GİRMEK VEYA PİŞMAN OLMAKTIR

6646 (٢١٠٣) 659 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ بَشَّارِبْنِ كِدَامٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا الْحَلِفُ حِنْثٌ أَوْ نَدَمٌ».

فى الزوائد: رواه.. فى صحيحه. فالحديث صحيح. (فى الحاشية: رواه ابن ماجة) وابن ماجة لايسمى كتابه صحيحا.

والظاهر أنه أراد ابن حبان أو ابن خزيمة فحانه قلمه. وجلّ من لايسهو.

659. (2103) **(6646)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yemin (sonuç ve netice itibariyle) ya günaha girmektir yahut da pişman olmaktır."**

AÇIKLAMA:

Yemin dinimizde caiz ise de, yemin etmeyi alışkanlık haline getirmek, sıkça yemin etmek hoş karşılanmamıştır. Sadedinde olduğumuz hadis de yeminden zecretme gayesini güder. Bir şeyi yapmak veya söylemek üzere yemin eden kimse, o şeyi yapmaz, hânis olmanın gerektirdiği kefâreti de ödemezse günahkâr olur. Yeminini tutar veya kefâretini öderse bu sefer de *"keşke yemin etmeseydim de kendimi bunu yapmaya veya kefaret ödemeye mecbur etmeseydim"* diye pişmanlık izhar eder. Öyleyse, yemin eden, çoğunluk itibariyle günahkar olur veya pişman olur. *Resûlullah* bu sebeple yemin etmemeyi tavsiye buyurmaktadır.

★ **KEFARETİNİ ÖDEYİP YEMİNİ BOZ**

6647 (٢١١٠) **660** حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرِّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ حَلَفَ فِي قَطِيعَةِ رَحِمٍ، أَوْ فِيمَا لاَ يَصْلُحُ، فَبِرُّهُ أَنْ لاَ يَتِمَّ عَلَى ذٰلِكَ».

في الزوائد: في إسناده حارثة بن أبي الرجال، متفق على تضعيفه.

660. (2110) (6647)- *Hz. Aişe radıyallahu anha* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim sıla-i rahmi koparma veya uygun olmayan (benzeri bir şey) hususunda yemin ederse, bu yeminden (meşru olan kurtuluşu) onun gereğini yerine getirmemektir."**

AÇIKLAMA:

Dinimizin yasakladığı bir şeyi yapma hususunda yemin eden kimse, ben yemin ettim diye o kötü işi yapmamalıdır. Aksine onu yapmayıp kefarette bulunması gerekmektedir.

Bu husus genişçe açıklandı.

★ **YEMİN KEFARETİNDE KAÇ KİŞİ DOYURULUR?**

6648 (٢١١٢) **661** حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ. ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَكَّائِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْلَى الثَّقَفِيُّ عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَفَّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ. وَأَمَرَ النَّاسَ بِذٰلِكَ. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَنِصْفُ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ.

في الزوائد: في إسناده عمر بن عبد الله بن يعلى، ضعيف.

661. (2112) (6648)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (yerine getirmediği yemini için) kefaret olarak bir sa' miktarı kuru hurma tasadduk etti. İnsanlara da böyle yapmalarını söyledi. Bunu bulamayana "yarım sa' buğday" takdir etti."*

★ YEMİN EDENİ KURTARIN

6649 (٢١١٦) 662 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ صَفْوَانَ، أَوْ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْقُرَشِيِّ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ جَاءَ بِأَبِيهِ. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! اجْعَلْ لأَبِي نَصِيباً مِنَ الْهِجْرَةِ. فَقَالَ «إِنَّهُ لاَ هِجْرَةَ» فَانْطَلَقَ فَدَخَلَ عَلَى الْعَبَّاسِ فَقَالَ: قَدْ عَرَفْتَنِي؟ فَقَالَ: أَجَلْ فَخَرَجَ الْعَبَّاسُ فِي قَمِيصٍ لَيْسَ عَلَيْهِ رِدَاءٌ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! قَدْ عَرَفْتَ فُلاَناً وَالَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ. وَجَاءَ بِأَبِيهِ لِتُبَايِعَهُ عَلَى الْهِجْرَةِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّهُ لاَ هِجْرَةَ» فَقَالَ الْعَبَّاسُ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ فَمَدَّ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ، فَمَسَّ يَدَهُ. فَقَالَ «أَبْرَرْتُ عَمِّي وَلاَ هِجْرَةَ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، بِإِسْنَادِهِ، نَحْوَهُ.

قَالَ يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ: يَعْنِي لاَ هِجْرَةَ مِنْ دَارٍ قَدْ أَسْلَمَ أَهْلُهَا.

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبي زياد، أخرج له مسلم في المتابعات، وضعفه الجمهور.

662. (2116) (6649)- *Safvan İbnu Abdirrahmân el-Kureşî* anlatıyor: *"Fetih günü babamı Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirdim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Babama hicretten bir pay ayır!" dedim. Resûlullah:* **"Artık hicret kalmadı"** *buyurdular. Ben de gidip (Resûlullah'ın hatırını hiç kırmadığı sevgili amcası) Abbâs radıyallahu anh'ın yanına gittim, "Beni tanıdın mı?" dedim. "Evet!" deyince, arzumu ona açtım, babama hicretten bir nasip ayırması için Resûlullah nezdinde şefaatte bulunmasını rica ettim. Kabul etti ve Abbâs, üzerinde cübbesi olmaksızın gömlekli olarak evinden çıktı (huzur-u nebevîye gelip:) "Ey Allah'ın Resûlü! Falancayı ve onunla aramızdaki (dostluğu) biliyorsun. O, size hicret üzere biat etmesi (ve böylece muhacir olma sevabından bir pay alması) için, babasını getirdi" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Artık hicret yok!"** *buyurdular. Abbâs hazretle-*

ri: "(Bu adamın babası ile hicret şartıyla biat etmesi için) senin üzerine yemin ettim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm elini uzatıp adamın elini meshetti ve: **"Amcamı yemininden kurtardım, hicret yoktur!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadiste iki mühim husus var:

1- Hicret üzerine biat etmenin ehemmiyeti ve Mekke'nin fethinden sonra hicretin sona ermesi meselesi. Bu husus hicretle ilgili bölümde geniş olarak tahlil edildiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Diğer mühim husus, başkasının bir işi yapması veya yapmaması hususunda yapılan yeminin hükmü: Hemen belirtelim ki, bir kimse bir başkasına: *"Vallahi sen şunu yapacaksın veya yapmayacaksın, ben bu hususta yemin ettim"* diyecek olsa muhataba herhangi bir sorumluluk gerekmez. Böyle bir yemini yapan kimsenin durumuna gelince, o kimse bunu bir yemin kastıyla değil de muhataba yemin verdirmek kastıyla yapmış ise, bu söz, yemin sayılmaz, dolayısıyla ikisine de bir şey gerekmez. Yemin kastıyla veya hiçbir şeye niyet etmeksizin bu yemini telaffuz etmiş ise o zaman yemin sayılır, muhatabı kendisine uymazsa hânis olur, kefâret ödemesi gerekir.

Eğer adam muhatabına: *"Kasem ettim sen şunu yapacaksın"* veya *"Allah'a yemin ederim"* veya *"Allah adıyla şehadet ederim sen şunu yapacaksın"* gibi bir şey söylese, bu yemindir. Bu çeşit yeminlerde عَلَيْكَ (=senin üzerine) demesi şart değildir. Muhatab onu yapmazsa, yemin eden hânis olur, muhataba bir şey gerekmez.

★ "ALLAH'IN DİLEDİĞİ SONRA SENİN DİLEDİĞİN" DEMEK

6650 (٢١١٧) 663 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا الأَجْلَحُ الْكِنْدِيُّ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ الأَصَمِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِذَا حَلَفَ أَحَدُكُمْ فَلاَ يَقُلْ: مَا شَاءَ اللّهُ وَشِئْتَ. وَلٰكِنْ لِيَقُلْ: مَا شَاءَ اللّهُ ثُمَّ شِئْتَ».

في الزوائد: في إسناده الأجلح بن عبد الله، مختلف فيه. ضعفه الإمام أحمد وأبو حاتم والنسائي وأبو داود وابن سعد. ووثقه ابن معين ويعقوب بن سفيان والعجلي وباقي رجال الإسناد ثقات.

663. (2117) (6650)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz yemin edince sakın: "Allah'ın dilediği ve senin dilediğin" demesin. Lâkin şöyle desin: "Allah'ın dilediği sonra senin dilediğin."**

6651 (٢١١٨) 664 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَأَى فِي النَّوْمِ أَنَّهُ لَقِيَ رَجُلاً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَقَالَ: نِعْمَ الْقَوْمُ أَنْتُمْ لَوْلاَ أَنَّكُمْ تُشْرِكُونَ. تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. وَذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ «أَمَا وَاللَّهِ! إِنْ كُنْتُ لأَعْرِفُهَا لَكُمْ. قُولُوا: مَاشَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ رَبْعِيِّ ابْنِ حَرَاشٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ، أَخِي عَائِشَةَ لأُمِّهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ.

فى الزوائد: رجال الإسناد ثقات على شرط البخارىّ.

664. (2118) (6651)- *Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Müslümanlardan bir adam rüyasında ehl-i kitaptan birine rastlamış, o da kendisine: "Siz (müslümanlar) bir de Allah'a ortak koşmasanız ne iyi insanlarsınız. Ama şöyle diyerek (şirke düşüyorsunuz): "Allah'ın dilediği ve Muhammed'in dilediği."*

Rüya sahibi bu gördüğünü gelip Resûlullah'a anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm da: **"Vallahi ben sizin böyle söylediğinizi bilmiyordum. (Öyleyse bundan böyle) şöyle söyleyin: "Allah'ın dilediği, sonra Muhammed'in dilediği"** *buyurdular."*

★ NEZRİNE UY

6652 (٢١٣٠) 665 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيٰى وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْجَوْهَرِيُّ. قَالاَ: ثَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ. أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَجُلاً جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أَنْحَرَ بِبُوَانَةَ. فَقَالَ «فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ؟» قَالَ: لاَ. قَالَ «أَوْفِ بِنَذْرِكَ».

فى الزوائد: قلت الحديث رواه أبو داود فى سننه من حديث عبد اللّه بن عمر. وإسناد حديث ابن عباس رجاله ثقات. لكن فيه المسعودىّ. واسمه عبد اللّه بن مسعود. اختلط بأخرة قال ابن حبان: اختلط حديثه فلم يتميز واستحق الترك.

665. (2130) **(6652)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Büvâne nam mevkide bir deve kurban etmeye nezrettim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İçinde cahiliyeden kalma bir şey var mı?"** *dedi. Adam: "Hayır!" deyince Resul-i Ekrem efendimiz:* **"Nezrini yerine getir!"** *buyurdu."*

6653 (٢١٣١) 666 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الطَّائِفِيِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمٍ الْيَسَارِيَّةِ؛ أَنَّ أَبَاهَا لَقِيَ النَّبِيَّ ﷺ وَهِيَ رَدِيفَةٌ لَهُ. فَقَالَ: إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أَنْحَرَ بِبُوَانَةَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «هَلْ بِهَا وَثَنٌ؟» قَالَ: لاَ. قَالَ «أَوْفِ بِنَذْرِكَ».

حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا ابْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ يَزِيدَ ابْنَ مِقْسَمٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. أعنى الطريق الأولى إلى ميمونة بنت كردم. واختلف فى صحبتها. أثبتها ابن حبان والذهبىّ فى الكاشف وفى الطبقات. ويؤيد ذلك سياق الرواية الأولى. ورواها الإمام أحمد فى مسنده بلفظ عن ميمونة بنت كردم عن أبيها كردم أنه سأل رسول الله ﷺ. فجعل الحديث من مسند أبيها.

وإسناد الطريق الثانى منقطع. لأن يزيد بن مقسم لم يسمع من ميمونة. وأصل الحديث فى الصحيحين وغيرهما من حديث عمر بن الخطاب رضى الله تعالى عنه.

666. (2131) **(6653)**- *Meymune Bintu Kerdem el-Yesâriyye radıyallahu anhâ*'nın anlattığına göre: *"Babasının terkisinde iken, babası Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la karşılaşır ve der ki: "Ben, Büvâne nam mevkide deve kurban etmek üzere nezrettim." Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Orada put var mı?"** *diye sorar. Babası: "Hayır!" der. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Öyleyse nezrini yerine getir!"** *emreder."*

AÇIKLAMA:

Şâfiî hazretleri, bu hadise dayanarak bir kimse belli bir yerde kurban kesmeye veya yemek vermeye nezrederse, bunu başka memleketteki fakirlere veremez diye hükmetmiştir. Diğer âlimler, nezrin bir başka yerde ifasını tecvîz ederler.

Hadis, cahiliye devrinden kalma putperestliğe ait maddî hatıra kalmadığı taktirde, niyet-i halise ile, o devirde kurban kesilen yerlerde yine kurban kesilebileceğini ifade eder.

★ NEZİR BORCU İLE ÖLEN

6654 (٢١٣٣) **667** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: إِنَّ أُمِّي تُوُفِّيَتْ. وَعَلَيْهَا نَذْرُ صِيَامٍ. فَتُوُفِّيَتْ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِيَصُمْ عَنْهَا الْوَلِيُّ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

667. (2133) **(6654)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Annem öldü, üzerinde oruç nezri vardı, onu yerine getirmeden vefat etti" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Velisi ona bedel oruç tutsun!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Ölü yerine oruç tutulabilir mi meselesi ihtilaflıdır. *Ebu Hanîfe, Mâlik* ve kavl-i cedidinde *Şâfiî: "Ölü yerine hiçbir oruç tutulamaz"* diye hükmetmişlerdir. *Ahmed İbnu Hanbel*'e göre adak orucu tutulabilir. Zahirîler velinin, ölünün orucunu tutmaya mecbur olduğunu söyler. Cumhûr tutmayabilir der.

TİCARETLER BÖLÜMÜ

★ KAZANCA TEŞVİK

6655 (٢١٣٧) 668 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ الزُّبَيْدِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَا كَسَبَ الرَّجُلُ كَسْباً أَطْيَبَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ. وَمَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَخَادِمِهِ، فَهُوَ صَدَقَةٌ».

فى الزوائد: فى إسماعيل بن عياش. ورواه أبو داود والترمذىّ والنسائىّ:

668. (2138) (6655)- *Mikdâm İbnu Ma'dikerb ez-Zübeydî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişi elinin emeğiyle kazandığından daha temiz bir kazanç elde etmemiştir. Kişinin nefsine, ailesine, çocuğuna ve hizmetçisine harcadığı sadakadır."**

6656 (٢١٣٩) 669 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا كُلْثُومُ بْنُ جَوْشَنٍ الْقُشَيْرِيُّ عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «التَّاجِرُ الأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ، مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده كثوم بن جوشن القشيرىّ، ضعيف. وأصل الحديث قد رواه الترمذىّ من حديث أبى سعيد الخدرىّ.

669. (2139) (6656)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Emin, dürüst, müslüman tâcir, Kıyamet günü şehidlerle beraberdir."**

6657 (٢١٤١) 670 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خُبَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمِّهِ؛ قَالَ: كُنَّا فِى مَجْلِسٍ. فَجَاءَ النَّبِىُّ ﷺ وَعَلَى رَأْسِهِ أَثَرُ مَاءٍ. فَقَالَ لَهُ بَعْضُنَا: نَرَاكَ الْيَوْمَ

طَيِّبَ النَّفْسِ. فَقَالَ «أَجَلْ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ» ثُمَّ أَفَاضَ الْقَوْمُ فِي ذِكْرِ الْغِنٰى. فَقَالَ «لاَ بَأْسَ بِالْغِنَى لِمَنِ اتَّقَى. وَالصِّحَّةُ لِمَنِ اتَّقَى خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى. وَطِيبُ النَّفْسِ مِنَ النَّعِيمِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

670. (2141) **(6657)**- *Muâz İbnu Abdillah İbni Hudeyb*'in amcası *radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz bir cemaatte idik. Başında ıslaklık olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çıkageldi. Birimiz ona: "Bugün sizi iyi ve ferah görüyoruz" dedi.* **"Evet! Elhamdülillah öyledir!"** *buyurdular. Sonra halk zenginlik hususunda sohbete daldılar. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Muttakî için zenginliğin bir zararı yok!"** *buyurdular. Devamla:* **"Ancak** *dediler,* **sıhhat, muttaki için zenginlikten daha hayırlıdır. Gönül hoşluğu da bir nimettir."**

★ MAİŞET TALEBİNDE İTİDAL

6658 (٢١٤٢) **671 حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَجْمِلُوا فِي طَلَبِ الدُّنْيَا فَإِنَّ كُلاًّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

في الزوائد: في إسناده إسماعيل بن عياش، يدلّس. ورواه بالعنعنة. وروايته عن غير أهله ضعيفة.

671. (2142) **(6658)**- *Ebu Humeyd es-Sâidî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünya talebinde mûtedil olun. Çünkü herkes, kendisi için yaratılmış olana müyesserdir (kazanmaya hazırlanmıştır)."**

6659 (٢١٤٣) **672 حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامٍ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ، زَوْجُ بِنْتِ الشَّعْبِيِّ. ثنا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَعْظَمُ النَّاسِ هَمّاً، الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَهُمُّ بِأَمْرِ دُنْيَاهُ وَأَمْرِ آخِرَتِهِ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. تَفَرَّدَ بِهِ إِسْمَاعِيلُ.

في الزوائد: في إسناده يزيد الرقاشيّ، والحسن ابن محمد بن عثمان، وإسماعيل بن بهرام.

672. (2143) (6659)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Himmet yönüyle insanların en yücesi hem dünya hem de ahiret işine himmet gösteren mü'mindir."**

6660 (٢١٤٤) 673 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّهَا النَّاسُ! اتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِى الطَّلَبِ. فَإِنَّ نَفْساً لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِىَ رِزْقَهَا، وَإِنْ أَبْطَأَ عَنْهَا. فَاتَّقُوا اللّهَ وَأَجْمِلُوا فِى الطَّالَبِ. خُذُوا مَا حَلَّ، وَدَعُوا مَا حَرُمَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن فيه الوليد بن مسلم وابن جريج. وكل منهما كان يدلّس. وكذلك أبو الزبير. وقد عنعنوه. لكن لم ينفرد به المصنف من حديث أبى الزبير. عن جابر. فقد رواه ابن حبان فى صحيحه، بإسنادين، عن جابر.

673. (2144) (6660)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey insanlar Allah'a karşı muttakî olun ve (dünyevî) talepte mutedil olun. Zira, hiçbir kimse yoktur ki, (Allah'ın kendisine taktir ettiği) rızkını eksiksiz elde etmeden ölmüş olsun. Rızkı gecikse bile ona mutlaka kavuşacaktır. Öyleyse Allah'tan korkun ve talepte mutedil olun, (gayr-ı meşru yollara sapmayın), helal olanı alın, haram olanı terkedin."**

★ KAZANÇ YOLUNU DEĞİŞTİRME

6661 (٢١٤٧) 674 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا فَرْوَةُ أَبُو يُونُسَ، عَنْ هِلاَلِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَصَابَ مِنْ شَىْءٍ، فَلْيَلْزَمْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده فروة أبو يونس، وهو مختلف فيه. قاله الذهبىّ فى الكاشف. وقال الأزدىّ: ضعيف. وذكره ابن هبان فى الثقات. وهلال بن جبير البصرىّ، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال: وروى عن أنس، إن كان سمع منه.

674. (2147) (6661)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Meşru) bir işten (helal rızık) kazanan kimse o işe devam etsin."**

6662 (٢١٤٨) 675 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو عَاصِمٍ. أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ؛ قَالَ: كُنْتُ أُجَهِّزُ إِلَى الشَّامِ وَإِلَى مِصْرَ. فَجَهَّزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ فَقُلْتُ لَهَا: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! كُنْتُ أُجَهِّزُ إِلَى الشَّامِ. فَجَهَّزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَقَالَتْ: لاَ تَفْعَلْ. مَالَكَ وَلِمَتْجَرِكَ؟ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِذَا سَبَّبَ اللَّهُ لأَحَدِكُمْ رِزْقاً مِنْ وَجْهٍ، فَلاَ يَدَعْهُ حَتَّى يَتَغَيَّرَ لَهُ، أَوْ يَتَنَكَّرَ لَهُ».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن والدابى عاصم اسمه مخلد بن الضحاك، مختلف فيه. قال العقيلّى وَالنسائىّ: لا يتابع على حديثه. وذكره ابن حبان فى الثقات. والزبير بن عبيد، قال الذهبىّ: مجهول. وذكره ابن حبان فى الثقات.

675. (2148) (**6662**)- *Nâfi* anlatıyor: *"Ben Şam ve Mısır'a ticaret malı gönderiyordum. Irak'a da gönderdim ve mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin yanına varıp kedisine: "Ey mü'minlerin annesi! Ben Şam'a ticarete gidiyordum, şimdi Irak'a gidiyorum" dedim. Bunun üzerine: "Böyle yapma! Sana ve eski ticaret yerine ne oldu? Zira ben, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Allah Teâla hazretleri, sizden birine bir ciheti rızkına sebep kılarsa, bu değişinceye veya güçleşinceye kadar onu terketmesin"** *buyurduğunu işittim" dedi."*

★ SAN'ATLAR

6663 (٢١٥٢) 676 حدّثنا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَكْذَبُ النَّاسِ الصَّبَّاغُونَ وَالصَّوَّاغُونَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لأن فيه فرقد السبخىّ، ضعيف. وعمر بن هرون، كذبه ابن معين وغيره.

676. (2152) (**6663**)- *Ebu Hureyre radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İnsanların en çok yalan söyleyenleri boyacılar ve kuyumculardır."**

AÇIKLAMA:

Bu hadis, İbnu Mâce'de yer alan zayıf hadislerdendir. İçtimâî hayat için burada zikri geçen iki mesleğe de ihtiyaç vardır. Bu mesleklerden vazgeçilemez.

Resûlullah'ın bu meslekleri kötüleyeceği düşünülmemelidir. Bazı şarihler: *"Bu iki meslekte, işler zamanında yapılamadığı için, sanatkârlar müşterilerine yalancı durumuna düşerler, hadis bu durumu kastetmiş olabilir"* mânasında yorumda bulunmuştur.

★ MUHTEKİR KAYBEDER

6664 (٢١٥٣) **677** حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمِ ابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اَلْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ».

في الزوائد: في إسناده على بن زيد بن جدعان، وهو ضعيفي.

677. (2153) **(6664)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Malını satışa arzeden rızka erer, muhtekir (pahalanması için satmayıp bekleten)de lânete uğrar."**

6665 (٢١٥٥) **678** حدّثنا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ رَافِعٍ. حَدَّثَنِي أَبُو يَحْيَى الْمَكِّيُّ، عَنْ فَرُّوخَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنِ احْتَكَرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَاماً ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجُذَامِ وَالْإِفْلَاسِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون. أبو يحي المكّي والهيثم بن معين، قد ذكرهما ابن حبان في الثقات. والهيثم بن رافع، وثقه ابن معين وأبو داود. وأبو بكر الحنفيّ، واسمه عبد الكبير بن عبد المجيد، احتج به الشيخان. وشيخ ابن ماجة، يحيى بن حكيم، وثقه أبو داود والنسائيّ وغيرهما.

678. (2155) **(6665)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, buyurdular ki:* **"Müslümanlara bir gıda maddesinde ihtikarda bulunanı Allah Teâla hazretleri cüzzam ve iflasa mahkum eder."**

★ PARAYLA KUR'ÂN ÖĞRETİMİ

6666 (٢١٥٨) **679** حدّثنا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ثنا خَالِدُ ابْنُ مَعْدَانَ. ثنى عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَلْمٍ، عَنْ عَطِيَّةَ الْكَلَاعِيِّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: عَلَّمْتُ رَجُلاً الْقُرْآنَ. فَأَهْدَى إِلَيَّ قَوْساً. فَذَكَرْتُ ذٰلِكَ

لِرَسُولِ اللّهِ ﷺ. فَقَالَ «إِنْ أَخَذْتَهَا أَخَذْتَ قَوْساً مِنْ نَارٍ» فَرَدَدْتُهَا.

فى الزوائد: إسناده مضطرب، قاله الذهبيّ فى الميزان فى ترجمة عبد الرحمن بن سلم. وقال العلاء فى المراسيل: عطية بن قيس الكلاعيّ عن أبيّ بن كعب، مرسل.

679. (2158) (6666)- *Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adama Kur'ân öğretmiştim. Bana bir yay hediye etti. Bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a haber verdim:* **"Eğer onu alırsan, ateşten bir yay almış olursun"** *buyurdular. Ben de geri iade ettim."*

AÇIKLAMA:

Yazı öğretme mukabilinde verilen yayın reddi ile ilgili daha meşhur bir rivayette, hâdisenin kahramanı *Übey* değil, *Ubâdetu'bnu's-Sâmit*'dir (1. cilt 450-451. sayfalar). Rivayet esnasında, tashîf yapılmış olabileceği gibi, iki ayrı hâdisenin cereyanı da mümkündür.

Kur'ân öğretimi mukabilinde ücret alınıp alınamayacağı bahsini de yine birinci cildin 442-444. sayfalarında tahlil ettik.

★ HACCAMIN KAZANCI HELAL Mİ?

6667 (٢٠٧٣) 680 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَبُو حَفْصٍ الصَّيْرَفِيُّ. ثنا أَبُو دَاوُدَ. (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ عُبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. قَالاَ: ثنا وَرْقَاءُ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ وَأَمَرَنِي فَأَعْطَيْتُ الْحَجَّامَ أَجْرَهُ.

فى الزوائد: فى إسناد حديث عليّ، عبد الأعلى بن عامر. قد تركه ابن مهديّ والقطان، وضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

680. (2163) (6667)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat oldu ve bana emretti, ben de hacamat yapan zatın ücretini ödedim."*

6668 (٢١٦٥) 681 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْحرثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّهِ ﷺ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ.

فى الزوائد: إسناد حديث أبي مسعود صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخارىّ.

681. (2165) (6668)- *Ukbe İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat edenin (bu işten) kazancını yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Hacamat yapanın ücret alması meselesi ihtilaflıdır; birkısım hadislere göre helal, birkısmına göre değil. Rivayetlerdeki farklılığa göre, alimler de ihtilaf etmiştir. Ancak cumhûra yani ülemânın çoğunluğuna göre bu, ne hür ne köle kimseye haram değildir.Bazı hadislerdeki yasak hükmü, tenzihen kerahete hamledilmiştir. Maksad adî kazançlara değil, daha şerefli, âli kazançlara teşviktir.

★ ALIŞ-VERİŞTE MUHAYYERLİK

6669 (٢١٨٥) 682 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ صَالِحٍ الْمَدَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا الْبَيْعُ عَنْ تَرَاضٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون. رواه ابن حبان فى صحيح.

682. (2185) (6669)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Satış her iki tarafın rızasıyla olur."**

★ MEVCUT OLMAYAN ŞEY SATILAMAZ

6670 (٢١٨٩) 683 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَتَّابِ بْنِ أَسِيدٍ؛ قَالَ: لَمَّا بَعَثَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى مَكَّةَ، نَهَاهُ عَنْ شِفِّ مَالَمْ يُضْمَنْ.

فى الزوائد: فى إسناده ليث بن أبى سليم، ضعيف ومدلس. وعطاء، هو ابن أبى رباح، لم يدرك عتابا.

683. (2189) (6670)- *Attâb İbnu Esîd radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu Mekke'ye gönderdiği zaman kendisini, satın alıp da henüz teslim alınmamış bir malın kârından men etmiştir."*

AÇIKLAMA:

Bu hadiste, kişinin, satın aldığı bir malı, henüz kabzetmezden yani tasarrufu altına almazdan, tam olarak teslim almazdan önce, satıp kâr etmeyi yasaklamış olmaktadır. Malın satılabilmesi için kabzedilmiş olması gerekmektedir. Bu, caiz olan ***selem*****den ayrı bir satış çeşididir.** ***Selem*****in ne olduğu geniş olarak açıklandı.**

★ AKİBETİ MEÇHUL SATIŞ YASAK

6671 (٢١٩٥) 684 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. قَالاَ: ثنا الأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ. ثنا أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ.

فى الزوائد: فى إسناده أيوب بن عتبة، ضعيف.

684. (2195) (6671)- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bey'-i garar'dan (yani tahakkuk edip etmeyeceği bilinmeyen akibeti meçhul satıştan) men etti."*

AÇIKLAMA:

Garar Arapçada aldatma mânasına gelir. Burada zahiren müşteriye parlak da gelse sonucu belli olmayan satıştır. *Şafiî hazretleri* bu çeşit satışa denizdeki balığı, havadaki kuşu, efendisinden kaçıp nereye gittiği bilinmeyen köleyi satmayı örnek verir.

★ PİYASAYA NARH KONAMAZ

6672 (٢٢٠١) 685 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا عَبْدُ الأَعْلَى. ثنا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ؛ قَالَ: غَلاَ السِّعْرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالُوا: لَوْ قَوَّمْتَ، يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «إِنِّى لأَرْجُو أَنْ أُفَارِقَكُمْ وَلاَ يَطْلُبَنِى أَحَدٌ مِنْكُمْ بِمَظْلِمَةٍ ظَلَمْتُهُ».

فى الزوائد: فى إسناده صعيد بن أبى عروبة، اختلط بأخرة لكن عبد الأعلى الشامىّ روى عنه قبل الاختلاط. ومحمد بن زياد، قال الذهبىّ: روى له البخارىّ مقرونا بغيره. وقال ابن حبان: فى الثقات وربما أخطأ. وباقى رجال الإسناد ثقات.

685. (2201) (6672)- *Ebu Saîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında fiyatlar artmıştı. Halk müracaat ederek: "Ey Allah'ın Resûlü fiyatları siz düzenleseniz!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi:* **"Ben, sizden kimsenin kendisine yaptığım bir zulmü talep etmez olduğu halde aranızdan ayrılmayı diliyorum."**

AÇIKLAMA:

Böylece *Resûlullah,* piyasada fiyatlara müdahaleyi *"zulüm yapmak"* olarak tav-

sif etmiş bulunmaktadır. Piyasa, fiyatları kendi kendine ayarlamalıdır. Fiyat tesbiti meselesi daha önce geçti.

★ ALIŞ-VERİŞTE MÜSAMAHA

6673 (٢٢٠٢) 686 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانٍ الْبَلْخِيُّ أَبُو بَكْرٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ فَرُّوخَ؛ قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ بْنِ عَفَّانَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَدْخَلَ اللَّهُ الْجَنَّةَ رَجُلاً كَانَ سَهْلاً، بَائِعاً وَمُشْتَرِياً».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. لأن عطاء بن فرّوخ لم يلق عثمان بن عفان. قاله على بن المدينّى فى العلل.

686. (2202) (6673)- *Osman İbnu Affân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Gerek satıcı ve gerekse alıcı iken kolaylık gösteren kimseyi Allah cennete koydu."**

AÇIKLAMA:

Hadis, hayatında birkaç kere değil, daima kolaylık ve anlayışı prensip edinen kimseyi kastetmektedir. Alıcı olarak kolaylık, parasını peşin vermek, borcunu vadesinde tam olarak ödemektir. Satıcı olarak kolaylık, malın ayıbını gizlememek, doğruyu söylemek, borçlusuna mühlet tanımak, talebini nezaketle yapmaktır.

★ PAZARLIK

6674 (٢٢٠٤) 687 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا يَعْلَى بْنُ شَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ قَيْلَةَ أُمِّ بَنِي أَنْمَارٍ؛ قَالَتْ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ عُمَرِهِ عِنْدَ الْمَرْوَةِ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أَبِيعُ وَأَشْتَرِي. فَإِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَبْتَاعَ الشَّيْءَ سُمْتُ بِهِ أَقَلَّ مِمَّا أُرِيدُ. ثُمَّ زِدْتُ، ثُمَّ زِدْتُ حَتَّى أَبْلُغَ الَّذِي أُرِيدُ. وَإِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَبِيعَ الشَّيْءَ سُمْتُ بِهِ أَكْثَرَ مِنَ الَّذِي أُرِيدُ. ثُمَّ وَضَعْتُ حَتَّى أَبْلُغَ الَّذِي أُرِيدُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَفْعَلِي يَا قَيْلَةُ! إِذَا أَرَدْتِ أَنْ تَبْتَاعِي شَيْئاً فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أُعْطِيتِ أَوْ مُنِعْتِ». فَقَالَ «إِذَا أَرَدْتِ أَنْ تَبِيعِي شَيْئاً فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أُعْطَيْتِ أَوْ مَنَعْتِ».

فى الزوائد: فى إسناده انقطاع. قال المزىّ فى الأطراف: ابن خثيم عن قيلة، فيه نظر. وقال الذهبىّ فى الكاشف: قيلة أم رومان. روى عنها عبد الله بن عثمان بن خثيم مرسلا.

687. (2204) **(6674)**- *Kayle Ümmü Benî Emmâr radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı umrelerden birinde kendisine Merve'de yaklaştım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben alıp satan bir kadınım. Bir şeyi satın almak istediğim zaman arzuladığımdan daha düşük bir fiyat teklif ediyorum. Sonra yavaş yavaş artırarak arzuladığım fiyata geliyorum. Bir şeyi satacağım zaman da, önce, almayı arzuladığım fiyattan daha yüksek bir fiyat teklif ediyor, sonra yavaş yavaş inerek arzuladığım fiyata geliyorum, (böyle yapmama ne dersin?)" dedim. Şu cevabı verdi:* **"Ey Kayle, böyle yapma. Bir şey satın almak istedin mi, düşündüğün fiyatı söyle, sana verilsin veya verilmesin."**

Aleyhissalâtu vesselâm sonra şunu söylediler: **"Bir malı satmak istediğin zaman da versen de vermesen de (yüksek fiyat değil) satmak istediğin fiyatı söyle."**

AÇIKLAMA:

1- Hadis, kadınların ticaret yapabileceğine delildir. Alimler kadının mütesettire ve fitneye sebep olmayacak yaşta olması şartını zikrederler.

2- Ticaret sırasında aldatıcı fiyat teklifi yapılmamalıdır. Bu durum alış-verişte güven ve itimadı sarsar, gerçek fiyat söylenmelidir.

6675 (٢٢٠٦) 688 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ السَّوْمِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ. وَعَنْ ذَبْحِ ذَوَاتِ الدَّرِّ.

في الزوائد: في إسناده نوفل بن عبد الملك، والربيع بن حبيب.

688. (2206) **(6675)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güneş doğmazdan önce alış-veriş pazarlığı yapmaktan ve süt vermekte olan hayvanları kesmekten men etti."*

AÇIKLAMA:

Fecirden güneş doğuncaya kadarki zaman ibadet, zikir ve dua zamanıdır, dünyevî işler için heder edilmemelidir. *Resûlullah* bu sebeple o zamanda alım-satımla meşguliyeti yasaklamıştır. Sütü sağılan hayvanın kesilme yasağı da açıktır: Süt gibi beslenme değeri fazla olan bir gelir, kesilmiş olacaktır. Ancak bu bir haram ifade etmez. Hiçbir alim de buna hükmetmemiştir. Ciddî bir ihtiyaç halinde kesilebilir.

★ AŞILANMIŞ HURMA MALI OLAN KÖLE SATILMIŞSA

6676 (٢٢١٣) 689 حدّثنا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثنا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِثَمَرِ النَّخْلِ لِمَنْ أَبَّرَهَا. إِلاَّ أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ. وَأَنَّ مَالَ الْمَمْلُوكِ لِمَنْ بَاعَهُ، إِلاَّ أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ.

فى الزوائد: فى إسناده إسحق بن يحيى بن الوليد. وأيضا لم يدرك عبادة بن الصامت. قاله البخارىّ وغيره.

689. (2213) (6676)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, müşteri (kendisine ait olmasını) şart koşmamış ise, (satılan) hurma ağaçlarının (başında bulunan) meyvesinin, ağaçları aşılayanın hakkı olduğuna ve keza, müşteri, (kölenin malının kendisine ait olmasını) şart kılmadığı taktirde, kölenin malının satıcıya ait olduğuna hükmetti."*

★ TERAZİYİ AĞIR TUTUN

6677 (٢٢٢٢) 690 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ. ثنا شُعْبَةُ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا وَزَنْتُمْ فَأَرْجِحُوا».

فى الزوائد: إسناده صحيح، على شرط البخارىّ.

690. (2222) (6677)- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Tarttığınız zaman tartınızı ağır yapın."**

6678 (٢٢٢٣) 691 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ خُوَيْلِدٍ. قَالاَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي. حَدَّثَنِي يَزِيدُ النَّحْوِيُّ؛ أَنَّ عِكْرِمَةَ حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ كَانُوا مِنْ أَخْبَثِ النَّاسِ كَيْلاً. فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ (وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ) فَأَحْسَنُوا الْكَيْلَ بَعْدَ ذٰلِكَ.

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن محمد بن عقيل وعلىّ بن الحسين مختلف فيهما. وباقى رجال الإسناد ثقات.

691. (2223) **(6678)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Medine'ye geldiği vakit, halk ölçü-tartı işinde insanların en kötüsü idi. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri* وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ **"Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline"** *diye başlayan sureyi indirdi. Bundan sonra ölçü ve tartıyı güzel yaptılar."*

★ ALDATMA HARAMDIR

6679 (٢٢٢٥) **692 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو نُعَيْمٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ أَبِي الْحَمْرَاءِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِجِنَبَاتِ رَجُلٍ عِنْدَهُ طَعَامٌ فِي وِعَاءٍ. فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ. فَقَالَ «لَعَلَّكَ غَشَشْتَ. مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا».

في الزوائد: في سنده أبو داود. وهو نُفَيع بن الحارث الأعمى، أحد الضعفاء المتروكين. وقال ابن عمر: أبو الحمراء اتفقوا على ضعفه، وكذّبه بعضهم. وأجمعوا على ترك الرواية عنه. ونسبه ابن معين إلى الوضع. نعم، للمتن شاهد تقدم.

692. (2225) **(6679)**- *Ebu'l-Hamrâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı, yanında bir kap içinde bir miktar zahire satan bir adamın yakınlarından geçtiğini gördüm. Mübarek elini kabın içine sokup (kontrol ettikten sonra) adama:* **"Sen hile yapmışa benziyorsun. Bize hile yapan bizden değildir"** *buyurdu."*

★ KABZEDİLMEYEN YİYECEK SATILAMAZ

6680 (٢٢٢٨) **693 حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الطَّعَامِ حَتَّى يَجْرِيَ فِيهِ الصَّاعَانِ. صَاعُ الْبَائِعِ وَصَاعُ الْمُشْتَرِي.

في الزوائد: في إسناده محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى، أبو عبد الرحمن الأنصاري، وهو ضعيف.

693. (2228) **(6680)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, biri satıcının biri de alıcının ölçekleri olmak üzere iki ölçekten geçmedikçe bir zahireyi satmayı yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Hadis, götürü pazarlık usulü üzere değil de, ölçek usulü ile alım-satımları tanzim etmektedir. Yani, bir ölçekle belli bir miktar satın alındığı taktirde, bu teslim

işi ölçülerek yapılmalıdır. Bu suretle teslim alınmadıkça, o mal tekrar satılamaz. Bu suretle ölçülerek satın alınan mal, satılmak istense, tekrar ölçerek satılmalıdır, eski ölçümüne itibar edilmemelidir. Ama, satın alan götürü ile satarsa ölçmeye gerek yoktur. Buna rağmen: *"Ölçü ile satın alınan, götürü satılamaz"* diyen alim de olmuştur. Bu görüş zayıftır.

★ YİYECEKLERİN TARTILMASI BEREKET GETİRİR

6681 (٢٢٣١) 694 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْيَحْصَبِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ الْمَازِنِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «كِيلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ».

في الزوائد: إسناده حديث عبد الله بن بسر صحيح، ورجاله ثقات.

694. (2231) **(6681)**- *Abdullah İbnu Büsr el-Mâzinî* ve *Ebu Eyyub radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Zahirenizi ölçünüz ki, sizin için bereketlensin"** *buyurdular."*

★ ÇARŞILAR

6682 (٢٢٣٣) 695 **حدّثنا** إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ. حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ. **حَدَّثَنِي** مُحَمَّدٌ وَعَلِيٌّ. أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ الْبَرَّادُ؛ أَنَّ الزُّبَيْرَ بْنَ الْمُنْذِرِ ابْنِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، حَدَّثَهُمَا أَنَّ أَبَاهُ الْمُنْذِرَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ؛ أَنَّ ابَا أُسَيْدٍ حَدَّثَهُ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَهَبَ إِلَى سُوقِ النَّبِيطِ. فَنَظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ «لَيْسَ هٰذَا لَكُمْ بِسُوقٍ» ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى سُوقٍ. فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ «لَيْسَ هٰذَا لَكُمْ بِسُوقٍ» ثُمَّ رَجَعَ إِلَى هٰذَا السُّوقِ فَطَافَ فِيهِ ثُمَّ قَالَ «هٰذَا سُوقُكُمْ. فَلاَ يُنْتَقَصَنَّ وَلاَ يُضْرَبَنَّ عَلَيْهِ خَرَاجٌ».

في الزوائد: رواة إسناده ضعاف. وهم إسحق بن إبراهيم، ومحمد بن علىّ، وشيخهما الزبير بن المنذر بن أبي أسيد الساعدى.

695. (2233) **(6682)**- *Ebu Üseyd es-Sâ'idi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Nebit çarşısına gidip ona baktılar ve:* **"Burası size münasib bir çarşı değildir"** *buyurdular. Sonra bir başka çarşıya gidip baktılar. Yine:* **"Burası da size uygun bir çarşı değil"** *buyurdular. Sonra şu çarşıya döndü,*

içini dolaşıp (tedkik buyurdular) ve: **"İşte sizin çarşınız burasıdır! Sakın burası daraltılmasın ve burada (satış ve alış) yapanlardan vergi alınmasın"** *buyurdular."*

6683 (٢٢٣٤) 696 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ. ثنا أَبِى. ثنا عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ. ثنا عَوْنٌ الْعُقَيْلِيُّ، عَنْ أَبِى عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ سَلْمَانَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ غَدَا إِلَى صَلاَةِ الصُّبْحِ، غَدَا بِرَايَةِ الإِيمَانِ. وَمَنْ غَدَا إِلَى السُّوقِ، غَدَا بِرَايَةِ إِبْلِيسَ».

فى الزوائد: فى إسناده عيسى بن ميمون، متفق على تضعيفه.

696. (2234) (6683)- *Selmân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Kim sabah namazına giderse, imân bayrağıyla gitmiş olur. Kim de çarşıya giderse o da iblis bayrağıyla gitmiş olur"** *buyurdular.*

★ ERKENDE BEREKET

6684 (٢٢٣٧) 697 حدّثنا أَبُو مَرْوَانُ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَدَنِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «اللَّهُمَّ بَارِكْ لأُمَّتِى فِى بُكُورِهَا يَوْمَ الْخَمِيسِ».

فى الزوائد: عبد الرحمن، فمن دونه ضعيف.

697. (2237) (6684)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhisalâtu vesselâm:* **"Allahım, ümmetim için perşembe gününü ilk vaktin(de yapılan iş)i mübarek kıl"** *diye dua ettiler.*

6685 (٢٢٣٨) 698 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِىِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى بَكْرٍ الْجُدْعَانِىِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لأُمَّتِى فِى بُكُورِهَا».

فى الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبد الرحمن.

698. (2238) (6685)- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle dua buyurdular:* **"Allahım, ümmetime, günün ilk vakitlerin(de yaptıkları iş)i bereketlendir."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah, bir devlet reisi olması haysiyyetiyle içtimâî hayatı ilgilendiren her şeyle alâkadar olmuş, şekil ve yön vermiştir. Bu cümleden olarak, yukarıdaki hadislerde çarşı-pazarla da meşgul olduğunu görmekteyiz. Belâzurî ve Şemhudî'de gelen bir kısım rivayetler, Medine'de pazar yeri olmadığını, böyle bir yer te'sis etmeyi düşününce, önce Benû Kaynuka çarşısına gelip tedkik ettiğini, sonra Medine'deki hal-i hazır çarşının yerine gelerek, oraya ayağı ile vurup: **"Burası sizin pazar yeriniz. Burası daraltılamaz, buradaki alış-verişinizden dolayı sizden vergi alınmayacaktır da"** dediğini gösterir. O zamana kadar ihtiyaçlar hep Benû Kaynuka çarşısından giderilmekteydi. Medine çarşısı kurulduktan sonra *Resûlullah* sık sık buraya uğrayıp teftişte bulunmuştur. Bir defasında buğday yığınına elini daldırmış, içerisini rutubetli bulunca **"bizi aldatan bizden değildir"** diyerek satıcıyı paylamıştır. Bir başka teftişte, hurma satıcılarından birinin çadır kurduğunu görmüş ve derhal kaldırtmıştır.

Çarşıya Râşid halifeler de gerekli ilgiyi göstermişler, teftişlerini eksik etmemişlerdir. Mesela *Hz. Ömer*, gayr-i nizamî olarak yaptırılan bir binayı yıktırmış, gelişigüzel bırakılmış bir demirci körüğünü, parçalayıncaya kadar tekmelemiştir. Hatta *Şifa Bintu Abdillah* isminde okuma-yazma bilen bir kadını, çarşıya muhtesibe tayin etmiştir.

Müteakip hadisler, çarşı-pazarın erken açılmasına teşvik buyurmaktadır.

★ SÜTÜ MEMEDE BIRAKILAN HAYVANIN SATIŞI

6686 (٢٢٤٠) 699 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِى الشَّوَارِبِ. ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ سَعِيدٍ الْحَنَفِيُّ. ثنا جُمَيْعُ بْنُ عُمَيْرٍ التَّيْمِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَاأَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ بَاعَ مُحَفَّلَةً فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ. فَإِنْ رَدَّهَا، رَدَّ مَعَهَا مِثْلَيْ لَبَنِهَا (أَوْ قَالَ) مِثْلَ لَبَنِهَا قَمْحاً».

قد أخرجه أبو داود. وقال في الفتح: وفي إسناده ضعف. قال وقد قال ابن قدامة: إنه متروك الظاهر بالاتفاق.

699. (2240) (6686)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey insanlar! Muhaffele, yani müşteriyi aldatmak için sütü sağılmayıp memesinde kalan bir hayvanı satın alan kimse**

üç gün muhayyerdir. (Hayvanı bu esnada geri verebilir.) Eğer geri verecek olursa, hayvanla birlikte, sağdığı sütün iki mislini –veya sağılan sütünün (kıymetinin) bir mislini buğday olarak demişti– geri versin."

6687 (٢٢٤١) 700 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ثنا وَكِيعٌ. ثنا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّهُ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ أَنَّهُ حَدَّثَنَا، قَالَ «بَيْعُ الْمُحَفَّلاَتِ خِلاَبَةٌ. وَلاَ تَحِلُّ الْخِلاَبَةُ لِمُسْلِمٍ».

فى الزوائد: فى إسناده جابر الجعفىّ، وهو متهم.

700. (2241) (6687)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Doğru söyleyen ve doğruluğu (mucizelerle) tasdik edilen Ebu'l-Kâsım aleyhissalâtu vesselâm üzerine şehadet ederim ki, O bize şöyle buyurdular:* **"Muhalleb (sütü memede hapsedilmiş) hayvanları satmak aldatmacadır ve aldatma işi hiçbir mü'mine helal olmaz."**

★ KÖLENİN MUHAYYERLİĞİ

6688 (٢٢٤٤) 701 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عُهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلاَثَةُ أَيَّامٍ».

فى الزوائد: فى إسناد حديث سمرة، رجال إسناده ثقات. إلا أن سعيد بن أبى عروبة اختلط بأَخَرَةٍ. وعبدة بن سليمان روى عنه قبل. وسماع الحسن من سمرة فيه مقال.

701. (2244) (6688)- *Semüre İbnu Cündüb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Satılan) kölenin uhdesi (yani alıcısının muhayyerliği veya satıcısının zimmetinde olduğu müddet) üç gündür."**

★ MALIN KUSURU SÖYLENİR

6689 (٢٢٤٧) 702 حدّثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَكْحُولٍ وَسُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ بَاعَ عَيْباً لَمْ يُبَيِّنْهُ، لَمْ يَزَلْ فِي مَقْتِ اللَّهِ، وَلَمْ تَزَلِ الْمَلاَئِكَةُ تَلْعَنُهُ».

فى الزوائد: فى إسناده بقية بن الوليد، وهو مدلس. وشيخه ضعيف.

702. (2247) **(6689)**- *Vâsile İbnu'l-Eska' radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir şeyi ayıbını açıklamadan satarsa daima Allah'ın gadabına ve meleklerin lânetine maruz kalır."**

★ ESİR AİLE EFRADI BİRBİRİNDEN AYRILMAZ

6690 (٢٢٤٨) 703 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا أُتِيَ بِالسَّبْيِ، أَعْطَى أَهْلَ الْبَيْتِ جَمِيعاً. كَرَاهِيَةَ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمْ.

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفيّ.

703. (2248) **(6690)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a esirler getirildiği zaman, aile efradını birbirinden ayırmak istemediği için hepsini bir kişiye verirdi."*

AÇIKLAMA:

Hidane ile ilgili bahiste geçtiği üzere, *Resûlullah* anne şefkati ve çocukların terbiyesi gibi mülahazalarla, çocuğu anneden hatta kardeşi kardeşten, satış vs. sebeplerle ayırmayı yasaklamıştır.

★ SAYICA FAZLA HAYVANIN PEŞİN MÜBADELESİ

6691 (٢٢٧٢) 704 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عُرْوَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ ابْنُ عُمَرَ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. قَالاَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اشْتَرَى صَفِيَّةَ بِسَبْعَةِ أَرْؤُسٍ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ: مِنْ دِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

704. (2272) **(6691)**- *Hz. Enes radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mü'minlerin annesi Safiyye radıyallahu anhâ'yı yedi baş (cariye-köle) ile satın aldı."*

★ FAİZ

6692 (٢٢٧٣) 705 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، عَنْ

حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِى الصَّلْتِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَتَيْتُ، لَيْلَةَ أُسْرِىَ بِى، عَلَى قَوْمٍ بُطُونُهُمْ كَالْبُيُوتِ، فِيهَا الْحَيَّاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بُطُونِهِمْ. فَقُلْتُ: مَنْ هٰؤُلاَءِ يَا جِبْرَائِيلُ؟ قَالَ: هٰؤُلاَءِ أَكَلَةُ الرِّبَا».

فى الزوائد: فى إسناده على بن زيد بن جدعان، ضعيف.

705. (2273) **(6692)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mirac gecesi, bir kavme uğradım ki, karınları evler gibi iri idi. Bu karınların içi yılanlarla dolu idi ve yılanlar dışardan gözüküyorlardı. Ben: "Ey Cibril bunlar kimlerdir?"diye sordum. "Bunlar fâiz yiyenler!" dedi.."**

6693 (٢٢٧٤) 706 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِى مَعْشَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِىِّ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الرِّبَا سَبْعُونَ حُوباً. أَيْسَرُهَا أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ».

فى الزوائد: فى إسناده نجيح بن عبد الرحمن، أبو معشر. متفق على تضعيفه.

706. (2274) **(6693)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Faiz yetmiş çeşit günaha sebeptir. En hafifi kişinin anasıyla zina yapması gibidir."**

6694 (٢٢٧٥) 707 **حدّثنا** عَمْرُو بْنُ عَلِىٍّ الصَّيْرَفِىُّ، أَبُو حَفْصٍ. ثنا ابْنُ أَبِى عَدِىٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «الرِّبَا ثَلاَثَةٌ وسَبْعُونَ بَاباً».

فى الزوائد: إسناده صحيح. وابن أبى عدىّ اسمه محمد بن إبراهيم. وهو ثقة. وقد انفرد برواية هذا الحديث عن شبعة.

707. (2275) **(6694)**- *Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Faiz yetmişüç kapı (çeşit)dir."**

6695 (٢٢٧٦) 708 **حدّثنا** نَصْرُ بْنُ عَلِىٍّ الْجَهْضَمِىُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ الْحٰرِثِ. ثنا سَعِيدٌ عَهْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: إِنَّ

آخِرَ مَا نَزَلَتْ آيَةُ الرِّبَا. وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ قُبِضَ وَلَمْ يُفَسِّرْهَا لَنَا. فَدَعُوا الرِّبَا وَالرِّيبَةَ.

إسناده صحيح، ورجاله موثقون. إلا أن سعيدا، وهو ابن عروبة، اختلط بأخرة. كذا فى الزوائد.

708. (2276) **(6695)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"En son inen ayet, faizle ilgili olan ayettir. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu bize açıklamadan vefat etti. Öyleyse faizi de faiz şüphesi olan muameleyi de bırakın."*

6696 (٢٢٧٩) 709 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ دُكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا أَحَدٌ أَكْثَرَ مِنَ الرِّبَا إِلاَّ كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِ إِلَى قِلَّةٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لأن العباس بن جعفر وثقه ابن أبى حاتم وابن المدينى وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم. وفى الفتح: إسناده حسن.

709. (2279) **(6696)**- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Faizle malını artırmaya çalışan hiç kimse yoktur ki, işinin akibeti malının azalmasına müncer olmasın!"**

★ VERESİYEDE BELLİ MİKTAR BELLİ MÜDDET ŞART

6697 (٢٢٨١) 710 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ ابْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ بَنِي فُلاَنٍ أَسْلَمُوا (لِقَوْمٍ مِنَ الْيَهُودِ) وَإِنَّهُمْ قَدْ جَاعُوا. فَأَخَافُ أَنْ يَرْتَدُّوا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ عِنْدَهُ؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ: عِنْدِي كَذَا وَكَذَا (لِشَيْءٍ قَدْ سَمَّاهُ) أُرَاهُ قَالَ ثَلاَثُمِائَةِ دِينَارٍ بِسِعْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلاَنٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بِسِعْرِ كَذَا وَكَذَا إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا، وَلَيْسَ مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلاَنٍ».

فى الزوائد: فى إسناده الوليد بن مسلم. وهو مدلّس.

710. (2281) **(6697)**- *Abdullah İbnu Selam radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelip: "Yahudilerden bir aileyi kastederek "Falanın oğulları müslüman oldular. Ancak pek acıktılar, tekrar İslâm'dan*

dönmelerinden korkuyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Kimin yanında birşeyler var?"** *diye sordu. Yahudilerden biri: "Benim yanımda şu şu kadar nakit var, –zannedersem üçyüz dinar demişti– Falan ailenin bahçesinden (alınacak meyve için) şu fiyatla selem akdini yaparım)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Şu kadar vade ile şu fiyata" olur, "falan ailenin bahçesinden (elde edilecek meyve" kaydı) olmaz"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Bu hadiste selem akdi mevzubahistir. Bu akitte peşin verilen para mukabilinde satın alınacak malın miktarı, evsafı ve vadesi belirlenir. Hadis, meyvenin *"falan bahçeden olma"* şartını reddetmektedir. Çünkü, o bahçeden mahsul kalkmayabilir. Başka bahçenin malı da olsa caizdir. Yeter ki belirlenen vasfı taşısın.

★ **ORTAKLIK VE MUDÂRABE**

6698 (٢٢٨٩) 711 **حدّثنا** الْحَسُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ الْبَزَّارُ. ثنا نَصْرُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ (عَبْدِ الرَّحِيمِ) بْنِ دَاوُدَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ثَلاَثٌ فِيهِنَّ الْبَرَكَةُ. الْبَيْعُ إِلَى أَجَلٍ، وَالْمُقَارَضَةُ وَأَخْلاَطُ الْبُرِّ بِالشَّعِيرِ، لِلْبَيْتِ، لاَ لِلْبَيْعِ».

في الزوائد: في إسناده صالح بن صهيب، مجهول. وعبد الرحيم بن داود، قال العقيلي: حديثه غير محفوظ. اهـ قال السندي: ونصر بن قاسم، قال البخاري: حديثه مجهول.

711. (2289) **(6698)**- *Salih İbnu Süheyb, babası Süheyb (İbnu Sinan)*'dan naklediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Üç şey vardır ki onlarda bereket vardır: "Belli bir vade ile olan satış, Mukâraza (denilen ortaklık çeşidi), satmak için değil, ev için buğday-arpa karışımı."**

★ **EVLADIN MALINDA BABANIN HAKKI**

6699 (٢٢٩١) 712 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا يُوسُفُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ لِي مَالاً وَوَلَداً. وَإِنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَجْتَاحَ مَالِي. فَقَالَ «أَنْتَ وَمَالُكَ لأَبِيكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخاري.

712. (2291) **(6699)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim mal ve çocuğum var. Babam da malımı kökünden kurutmak, tüketmek ister" dedi. Aeyhissalâtu vesselâm:* **"Sen de malın da babana aitsiniz"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis, babaya, çocuğun malında tasarruf yetkisi sağlamaktadır. Bilhassa fakir ve muhtaç durumda olan baba ve ananın, nafakası zengin olan oğlan üzerinde olduğu hususunda ülemâ icma etmiştir. ***Şâfi'î*****'ye göre, baba fakir ve çalışamaz durumda olursa, nafakasını vermek evlada vacib olur. Babanın kendi malı varsa veya vücutça çalışabilir halde ise evlada nafakası vacib olmaz. Diğer fakihler böyle bir kayıt zikretmeden** ***"Ebeveynin nafakası evladın üzerinde vaciptir"*** **demiştir.**

★ RASTLANAN SÜRÜ VE BAHÇEDEN İSTİFADE

6700 (٢٣٠٠) 713 حدّثنا بْنُ يَحْيى. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰارُونَ. أَنْبَأَنَا الْجُرَيْرِىُّ، عَنْ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «إِذَا أَتَيْتَ عَلَى رَاعٍ، فَنَادِهِ ثَلاَثَ مِرَارٍ. فَإِنْ أَجَابَكَ، وَإِلاَّ فَاشْرَبْ فِى غَيْرِ أَنْ تُفْسِدَ. وَإِذَا أَتَيْتَ عَلَى حَائِطِ بُسْتَانٍ، فَنَادِ صَاحِبَ الْبُسْتَانِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. فَإِنْ أَجَابَكَ، وَإِلاَّ فَكُلْ فِى أَنْ لاَ تُفْسِدَ».

فى الفتح: هذا الحديث أخرجه الطحاوىّ وصححه ابن حِبّان والحاكم.

وفى الزوائد: فى إسناده الجريرىّ، واسمه سعد بن إياس. وقد اختلط بأُخَرَةٍ. ويزيد بن هرون روى عنه بعد الاختلاط: لكن أخرج مسلم له فى صحيحه من طريق يزيد بن هرون عن الجريرىّ.

713. (2300) **(6700)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir çobanın (sürüsünün) yanına geldiğin vakit, ona üç kere nida et! (Çoban) cevap verirse ne âla, vermezse, fesada sebep olmadan (südü sağıp götürmeden) sütünden iç. Bir bahçenin duvarına geldin mi, bahçe sahibini üç kere çağır. Cevap verirse ne âla, (kendinden isteyerek ihtiyacını gör), aksi taktirde fesada sebep olmadan yiyebilirsin."**

AÇIKLAMA

Çobanı görülemeyen sürüden süt sağmak, sahibi görülemeyen bahçeden meyve yemek mutlak olarak herkese mi, yoksa açlık sebebiyle hayatî tehlikeye maruz kalan kimseye mi caiz olduğunda ihtilaf edilmiştir. Birkısım ülemâ *"herkese"* derken, birkısmı *"zaruret halinde olana"* demiştir ve çoğunluk bu sonuncu görüşte-

dir. Böyle bir kişi, parası varsa aldığının bedelini ödemelidir. *Ebu Hanîfe, Mâlik* ve *Şâfi'î*, cumhûr gibi hükmetmiştir. *Ahmed İbnu Hanbel: "Bağ-bahçenin etrafı duvarla çevrili değilse, bundaki yaş meyveyi zaruret olmadan da yiyebilir."* Bazıları da ruhsatı *"yolculara mahsus"* diye kayıtlamıştır. Bazıları *"Bu davranış, halkının adeti böyle olan yerlere mahsustur"* demiş, bazıları da *"Sahibinin razı olacağı bilinirse caizdir"* demiştir. *Tahavî*'ye göre, *"bu tatbikat misafir etmenin vacip olduğu devre hastır, vaciblik hükmü neshedilince bu ruhsat da neshedilmiştir"* demiştir.

6701 (٢٣٠٣) **714 حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ سَلِيطِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الطُّهَوِيِّ، عَنْ ذُهَيْلِ بْنِ عَوْفِ بْنِ شَمَّاخٍ الطُّهَوِيِّ. ثنا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ، إِذْ رَأَيْنَا إِبِلاً مَصْرُورَةً بِعِضَاهِ الشَّجَرِ. فَثُبْنَا إِلَيْهَا. فَنَادَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَرَجَعْنَا إِلَيْهِ. فَقَالَ «إِنَّ هٰذِهِ الْإِبِلَ لأَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. هُوَ قُوتُهُمْ وَيُمْنُهُمْ بَعْدَ اللَّهِ. أَيَسُرُّكُمْ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى مَزَاوِدِكُمْ فَوَجَدْتُمْ مَا فِيهَا قَدْ ذُهِبَ بِهِ؟ أَتُرَوْنَ ذٰلِكَ عَدْلاً؟» قَالُوا: لاَ. قَالَ «فَإِنَّ هٰذَا كَذٰلِكَ» قُلْنَا: أَفَرَأَيْتَ إِنِ احْتَجْنَا إِلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ؟ فَقَالَ «كُلْ وَلاَ تَحْمِلْ. وَاشْرَبْ وَلاَ تَحْمِلْ».

في الزوائد: في إسناده سليط بن عبد اللّه. قال فيه البخاريّ: إسناده ليس بالقائم.

قال السنديّ: قلت والحجاج هو ابن أرطاة كان يدلّس وقد رواه بالعنعنة.

714. (2303) **(6701)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir sefer sırasında biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte idik. Derken, memeleri ida denilen bir bitki ile bağlanmış bir deve sürüsüne rastladık. (Sütten istifade için) sürüye yaklaştık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi çağırdı, hemen yanına gittik.* **"Bu develer müslüman bir aileye ait, bu onların zaruri gıdalarıdır ve Allah'tan sonra (muhtaç oldukları) bereketleri (hayırlı malları)dır. İçinde azıklarınız bulunan dağarcıklarınızın yanına vardığınızda, onların içindeki erzakınızın çalınmış olması sizi sevindirir mi? Bunu adalete uygun bulur musunuz?"** *buyurdular. Ashab: "Hayır!" deyince:* **"İşte bu (sizin yapmak istediğiniz) de öyle bir iştir"** *buyurdu. Biz: "Yeyip içmeye muhtaç olursak ne dersiniz?" diye sorduk. Şu cevabı verdi:* **"Yiyin fakat taşımayın, için fakat taşımayın!"**

AÇIKLAMA:

Hadis, *Resûlullah*'ın sağmal hayvanların memelerini, erzaklarımızı koyduğumuz dağarcık, depo, anbar gibi muhafaza edici şeylere benzetmiştir. Buralardan izinsiz almak haramsa, memelerden de süt almak öyledir. Sahibinin izni alınmadan dokunulmamalıdır. Ancak zaruret hâsıl olursa o anki ihtiyacı giderecek kadarına izin verilmiştir. Bu sebeple **"yiyin, fakat beraberinizde götürmeyin, için, fakat beraberinizde götürmeyin"** emretmiştir. Bu halde de borçlanmanın esas olduğu daha önce belirtildi.

★ **DAVAR BESLEME**

6702 (٢٣٠٤) 715 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ هَانِىءٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا «اتَّخِذِى غَنَماً، فَإِنَّ فِيهَا بَرَكَةً».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

715. (2304) (6702)- *Ümmü Hâni radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana* **"Koyun ve keçi edin. Zira onda bereket vardır"** *buyurdular."*

6703 (٢٣٠٥) 716 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ، يَرْفَعُهُ قَالَ «الإِبِلُ عِزٌّ لأَهْلِهَا. وَالْغَنَمُ بَرَكَةٌ. وَالْخَيْرُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين. بل بعضه فى الصحيحين بهذا الوجه. وإنما انفرد ابن ماجة بذكر الإبل والغنم، فلذلك ذكرته.

716. (2305) (6703)- *Urve el-Bârikî radıyallahu anhüma, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın şu sözünü nakletmiştir: **"Deve, sahipleri için bir izzet vesilesidir. Koyun ve keçi de berekettir. Hayır, Kıyamete kadar atın alnına bağlanmıştır."**

6704 (٢٣٠٦) 717 حدّثنا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ النَّيْسَابُورِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ أَبُو هُرَيْرَةَ الصَّيْرَفِيُّ. قَالاَ: ثنا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ. ثنا زَرْبِيٌّ، إِمَامُ مَسْجِدِ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

«الشَّاةُ مِنْ دَوَابِّ الْجَنَّةِ».

فى إسناده زربىّ بن عبد الله، أبو يحيى الأزدىّ. وهو متفق على ضعفه.

717. (2306) **(6704)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Koyun ve keçi cennet hayvanlarındandır."**

6705 (٢٣٠٧) 718 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْأَغْنِيَاءَ بِاتِّهَاذِ الْغَنَمِ. وَأَمَرَ الْفُقَرَاءَ بِاتِّخَاذِ الدَّجَاجِ. وَقَالَ «عِنْدَ اتِّخَاذِ الْأَغْنِيَاءِ الدَّجَاجَ، يَأْذَنُ اللَّهُ بِهَلاَكِ الْقُرَى».

فى الزوائد: فى إسناده علىّ بن عروة، تركوه. وقال ابن حبا: يضع الحديث. وعثمان بن عبد الرحمن، مجهول. والمتن ذكره ابن الجوزىّ فى الموضوعات.

718. (2307) **(6705)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zenginlere koyun-keçi edinmelerini emretti ve buyurdu ki:* **"Zenginlerin tavuk edinmeleri halinde, Allah, köylerin helak olmasına izin verir."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisler hayvancılığa teşvik etmektedir. Sonuncu hadis, köylülerin ve fakirlerin tavukçuluk yapmalarını teşvik etmektedir. ***"Zenginler de tavukçuluk yaparsa köylüye satacak bir şey kalmaz, helaklerine yol açar"*** **şeklinde bir tevil tamamen tatminkâr gözükmüyor. Hadis, İbnu Mâce'nin mevzu, (uydurma) da denen zayıfı şiddetli olan hadislerindendir.**

AHKÂM BÖLÜMÜ

★ KAZA

6706 (٢٣١٠) **719 حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَعْلَى وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! تَبْعَثُنِي وَأَنَا شَابٌّ أَقْضِي بَيْنَهُمْ، وَلاَ أَدْرِي مَا الْقَضَاءُ؟ قَالَ، فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي. ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ اهْدِ قَلْبَهُ وَثَبِّتْ لِسَانَهُ» قَالَ، فَمَا شَكَكْتُ بَعْدُ فِي قَضَاءٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ.

وفى الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات إلا أنه منقطع. قال أبو حاتم: لم يسمع أبو البخترىّ، واسمه سعيد بن فيروز من علىّ، ولم يدركه.

قال السندىّ: قلت: حديث علىّ رواه أبو داود بإسناد آخر. فكأنه عدّه من الزوائد نظراً إلى خصوص الإسناد.

719. (2310) **(6706)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni Yemen'e gönderdi. "Ey Allah'ın Resûlü dedim. Sen beni gönderiyorsun. Halbuki ben gencim ve aralarında dâvâlarını hükme bağlayacağım. Ben ise daha hükmetmeyi bilmiyorum!"***

Ali devamla der ki: "Bunun üzerine Resûlullah eliyle göğsüme vurdu ve: **"Allahım, kalbine hidayet, diline hakta sebat ver!"** ***diye dua etti."***

Ali der ki: "O günden sonra, iki kişi arasında verdiğim hiçbir hükümde tereddüd etmedim."

★ RÜŞVET

6707 (٢٣١١) **720 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلاَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ. ثنا مُجَالِدٌ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ «مَا مِنْ حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَلَكٌ آخِذٌ بِقَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. فَإِنْ قَالَ أَلْقِهِ. أَلْقَاهُ فِي مَهْوَاةٍ أَرْبَعِينَ خَرِيفاً».

في الزوائد: في إسناده مجالد، وهو ضعيف.

720. (2311) (6707)- *Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Halk arasında hüküm veren hiç kimse yoktur ki, Kıyamet günü bir melek ensesinden tutmuş olarak onu getirmesin. Sonra melek başını semaya kaldırır. Eğer (meleğe): "Onu at!" diyen olursa melek onu cehennemin öyle derin bir çukuruna atar ki, kırk yılda o çukurun dibine varabilir."**

★ HAKİMİN HÜKMÜYLE HARAM HELAL OLMAZ

6708 (٢٣١٨) 721 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ. وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ. فَمَنْ قَطَعْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ قِطْعَةً. فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيح.

721. (2318) (6708)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Muhakkak ki ben bir insanım. Sizden bazısı, delilini beyanda diğerlerine nazaran daha belâgatlıdır. Bu sebeple, ben, kimin lehinde diğer kardeşimin hakkından bir parça kesersem, şüphesiz ona ateşten bir parça kesmiş olurum."**

AÇIKLAMA:

Burada adaletin ehemmiyeti ve mekanizması tesbit edilmektedir. Şöyle ki: Hüküm delile, ikna edici açıklamaya göre verilecektir. Mahkemede davayı ikna kabiliyeti ileri olan kazanır. Bu işte ise, bazıları çok daha ileridir. Getirilen delile göre hükmedecek olan hakim, farkında olmadan haksız hüküm verebilir. Bu durumda, belagatıyla kardeşinin hakkından bir parça alan, ateşten bir parça almış olur. Mahkemede adaletten ayrılmamalıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de kendi veya anne babamız ve yakınlarımız aleyhine bile olsa şahidlikte haktan ayrılmamamız emredilmiştir (Nisa 135). Alimler, bu hadisi açıklarken, *"hakimin hükmü gizli bir şeyi helal etmez ve haramı helal etmez"* demişlerdir. Sadece *Ebu Hanîfe,* kâdı huzurunda iki yalan-

cı şahitle kocasının kendisini boşadığını iddia eden kadının,durumu bilen bu şahitlerle helal olacağını söylemiştir.

Hadiste *Resûlullah*'ın beşer olma vasfına da dikkat çekilmiştir. Gaybı, Allah bildirirse bilir. Onun dışında O da hükümlerini zahirî delillere göre verir.

Hadiste geçen *elhan*,ı belagatlı diye tercüme ettik. *İfadesini daha zekice yapan, daha ikna edici beyanda bulunan*, böylece *kendini haklı çıkarmaya muktedir olan* manasında kullanılmıştır.

Hadiste, zahire göre hükmeden hâkim, yanlış bir hükümde bile bulunsa kendisine sorumluluk gelmeyeceği de ifade edilmiş olmaktadır.

★ MAHKEMEDE YEMİN

6709 (٢٣٢٦) 722 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى، وَزَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ. قَالاَ: ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثنا الْحَسَنُ ابْنُ يَزِيدَ بْنِ فَرُّوخَ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى، وَهُوَ أَبُو يُونُسَ الْقَوِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «لاَ يَحْلِفُ عِنْدَ هٰذَا الْمِنْبَرِ عَبْدٌ، وَلاَ أَمَةٌ، عَلَى يَمِينٍ آثِمَةٍ، وَلَوْ عَلَى سِوَاكٍ رَطْبٍ، إِلاَّ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ».

ف الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

722. (2326) **(6709)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yaş bir misvak çubuğu için bile olsa, şu minberimin yanında bile bile yalan yere yemin eden hiçbir köle ve cariye yoktur ki ona cehennem vacib olmasın."**

AÇIKLAMA:

Yeminin ağırlığını ihsasta, yemin edilecek yer ve zamanın seçimine dikkat edilmiştir. Ashabtan bazılarının *Resûlullah*'ın minberinde, Haceru'l-Esved'le Makam-ı İbrahim'in arasında ikindi namazından sonra, cum'a günü yemin ettirmişlerdir. Cumhûr bunun caiz olduğunu belirtmiştir.

★ ÇALINMIŞ MALINI BULANIN ALMA HAKKI

6710 (٢٣٣١) 723 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا حَجَّاجٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ زَيْدِ ابْنِ عُقْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا ضَاعَ لِلرَّجُلِ مَتَاعٌ، أَوْ سُرِقَ لَهُ مَتَاعٌ، فَوَجَدَهُ فِي يَدِ رَجُلٍ يَبِيعُهُ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. وَيَرْجِعُ الْمُشْتَرِي عَلَى الْبَائِعِ بِالثَّمَنِ».

في الزوائد: روى بعضه أبو داود. وفي إسناد المصنف حجاج بن أرطاة وهو مدلس.

723. (2331) (6710)- *Semure İbnu Cündeb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir kimsenin bir eşyası kaybolsa veya çalınsa, sonra bunu bir adamın satmakta olduğunu görse, o mala sahibi ehaktır. Onu satın almış olan kimse satandan bedelini geri alır."**

AÇIKLAMA:

Hadis, malını yitiren veya çaldıran kimse, bu malı kimin elinde bulursa, herhangi bir ödeme yapmadan onu alma hakkına sahiptir. Malı elinde bulunduran kimse de, kimden satınalmışsa, ödediği parayı geri alma hakkına sahiptir.

★ BİRŞEYİ KIRAN HAKKINDA HÜKÜM

6711 (٢٣٣٣) 724 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُوَاءَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَخْبِرِينِي عَنْ خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَتْ: أَوَ مَا تَقْرَأُ الْقُرْآنَ – وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ –؟ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعَ أَصْحَابِهِ. فَصَنَعْتُ لَهُ طَعَاماً. وَصَنَعَتْ لَهُ حَفْصَةُ طَعَاماً. قَالَتْ، فَسَبَقَتْنِي حَفْصَةُ. فَقُلْتُ لِلْجَارِيَةِ: انْطَلِقِي فَأَكْفِىءِ قَصْعَتَهَا. فَلَحِقَتْهَا وَقَدْ هَمَّتْ أَنْ تَضَعَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَكْفَأَتْهَا فَانْكَسَرَتِ الْقَصْعَةُ، وَانْتَشَرَ الطَّعَامُ. قَالَتْ فَجَمَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا فِيهَا مِنَ الطَّعَامِ عَلَى النِّطَعِ. فَأَكَلُوا. ثُمَّ بَعَثَ بِقَصْعَتِي. فَدَفَعَهَا إِلَى حَفْصَةَ. فَقَالَ «خُذُوا ظَرْفاً مَكَانَ ظَرْفِكُمْ وَكُلُوا مَا فِيهَا قَالَتْ فَمَا رَأَيْتُ ذٰلِكَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناده ضعيف للجهالة بالتابعيّ.

724. (2333) (6711)- Benî Sûe kabilesinden bir adam anlatmıştır: *"Ben Hz. Aişe radıyallahu anhâ'ya: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ahlâkını bana haber ver!" demiştim. Şu cevapta bulundu: "Sen Kur'ân'ın* وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ **"Ve hiç şüphesiz sen pek yüce bir ahlâk üzerindesin"** (Kalem 4) *ayetini okumadın mı?"*

(Aişe radıyallahu anhâ sözüne devamla) dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) ashabıyla birlikte (hücremde) idiler. Kendisine yemek yapmıştım. Hafsa da yemek yapmıştı. Ama yemeği hazırlamada Hafsa benden önce davrandı. Ben cariyeme: "Git Hafsa'nın yemeğini dök!" dedim. O(nun cariyesi) yemeği Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne tam koyacağı sırada cariyem yetişip ona vurdu ve tabak kırıldı, yemek ortalığa dağıldı. Resûlullah çabuk davranıp (kırıkları) bir araya getirdi, deri sofra üzerine dökülen yemekleri topladı ve (ashabıyla) yediler. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benim kabımı (kırılana bedel, içindeki yemekle birlikte) Hafsa'ya gönderdi ve: **"Kırılan kabınız yerine bu kabı alınız, içerisindeki yemeği de yiyiniz"** *buyurdu." Aişe devamla der ki: "Ben işlediğim (bu densizliğe hak ettiğim gücenmenin izini) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mübarek yüzlerinde hiç görmedim."*

★ HATILINI KOMŞU DUVARA SAPLA

6712 (٢٣٣٦) 725 حدّثنا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ دِينَارٍ، أَنَّ هِشَامَ بْنَ يَحْيَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عِكْرِمَةَ بْنَ سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَخَوَيْنِ مِنْ بَلْمُغِيرَةَ أَعْتَقَ أَحَدُهُمَا أَنْ لاَ يَغْرِزَ خَشَباً فِى جِدَارِهِ. فَأَقْبَلَ مُجَمِّعُ بْنُ يَزِيدَ وَرِجَالٌ كَثِيرٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقَالُوا: نَشْهَدُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَيَمْنَعْ اَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِى جِدَارِهِ فَقَالَ: يَااَخِى. اِنَّكَ مَقْفِىءِ لَكَ عَلَى حَلَفْتُ فَاجْعَلْ أُسْطُوَاناً دُونَ حَائِطِى أَوْجِدَارِى. فَاجْعَلْ عَلَيْهِ خَشَبَكَ.

فى الزوائد: فى إسناده هشام بن يحيى بن العاص المخزومىّ، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال الذهبىّ. مختلف فيه. وعكرمة بن سلمة، لم أر من تكلم فيه لا بتحريج ولا توثيق. وقال: وليس لمجمع هذا عند المصنف ولا بقية الكتب سوى هذا الحديث.

725. (2336) **(6712)**- *İkrime İbnu Seleme*'den rivayet edildiğine göre: *"Belmuğire'den iki kardeşten biri duvarının üzerine hatıl koydurmamaya köle azad etmek üzere yemin etti. Sonra Mücemmi' İbnu Yezid ile ensardan birçok kimse yanına gelip:*

"Şehadet ederiz ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: **"Hiçbiriniz komşusunun hatılını duvarına saplamasına mani olmasın"** *buyurdu" dediler. Adamcağız bunun üzerine: "Ey kardeşim! Senin lehinde benim aleyhimde hüküm verilmiş oldu. Ben (koydurmayacağım diye köle azadı üzerine) yemin etmiştim. Bari, sen benim duvarımın yanına bir direk koy ve hatılını bu direk üzerine at (böylece benim de yeminim bozulmasın)" dedi."*

6713 (٢٣٣٧) 726 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِى ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِى الْأَسْوَدِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «لاَ يَمْنَعْ أَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً عَلَى جِدَارِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

726. (2337) **(6713)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizden kimse, duvarına, komşusunun hatıl saplamasına mâni olmasın."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şehircilik siyasetinde komşu evlerin yan yana bitişmesi prensibi mevcuttur. Daha önce açıklandığı üzere, bu siyaset icabı, bir komşu ev yaparken, hatılını komşusunun duvarına saplamak isterse buna mani olunmamalıdır.

★ YOLUN GENİŞLİĞİNDE İHTİLAF OLURSA

6714 (٢٣٣٩) 727 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ. قَالاَ: ثنا قَبِيصَةُ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِى الطَّرِيقِ فَاجْعَلُوهُ سَبْعَةَ أَذْرُعٍ».

727. (2339) **(6714)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yolun (genişliği hususunda) ihtilafa düşerseniz yedi zira' yapın."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şehircilik meselelerine de yer vermiştir. Bu cümleden olarak yollarla da ilgili beyanlarda bulunmuştur. Şarihler, tarla ve bağ arasında az geçilen yolların, komşular arasında anlaşmaya tâbi olarak daha geniş veya daha dar olabileceğini, hadiste gelen *"yedi zirâ"* rakamının, ihtilaf halinde vaz' edileceğini, keza çok geniş olan bir yolu hiç kimsenin istilaya hakkı olmadığını belirtirler.

İbnu Hacer'in de belirttiği üzere, yedi zirâlık genişlikten maksat, yüklü olarak (taşıtların) rahatça gidip gelmesini sağlayacak, lüzumu halinde zarurî eşyaların kapı önüne bırakılmasına imkân verecek genişliktir. Bu miktar ammenin menfaatına

tahsis edilen miktar olması hasebiyle yol daha geniş olmadığı taktirde, daralmaya meydan vermemek için oturmak, satış vs. için işgal etmek yasaklanmıştır.

Şunu da kaydedelim ki, her devrin nakil vasıtalarına göre mezkur rakamın değiştirileceği şârihlerin ifadesinden anlaşılmaktadır. Nitekim *Hz. Ömer* zamanında Basra ve Kûfe şehirleri kurulurken ana caddeler 20, tâli sokaklar 9 zirâ olarak planlanmıştır. Böylece, hadiste gelen rakamların bağlayıcı olmadığı, bizzat ashabın tatbikatından anlaşılmıştır.

★ ZARARA ZARARLA MUKABELE YOK

6715 (٢٣٤٠) 728 حدّثنا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ، أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثنا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى أَنْ «لاَ ضَرَرَ وَلاَ ضِرَارَ».

في الزوائد: في حديث عبادة هذا إسناد رجاله ثقات إلا أنه منقطع، لأن اسحاق بن الوليد، قال الترمذيّ وابن عدى: لم يدرك عبادة بن الصامت. وقال البخاريّ: لم يلق عبادة.

728. (2340) **(6715)**- *Ubade İbnu's-Sâmit* ve *İbnu Abbâs radıyallahu anhüm* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetmiştir:* **"Zarara sokmak ve zarara karşı zarar vermek yoktur."**

AÇIKLAMA:

Dinimiz, kimsenin kimseye zarar vermemesini emreder. Bu yasağa rağmen zarar veren olursa, zarar gören intikam almak üzere mukabil bir zarar vermemelidir. Hadisteki وَلاَ ضِرَارَ bunu ifade eder. *Münâvî,* zarar görenin zarar vermesi değil, affetmesi gereğini belirtir. Alimler ضِرَارَ kelimesinde müşâreke yani, iki kişinin birbirine zarar verme mânasının varlığına dikkat çekerler. Bu yasaklanmış olunca, zarara uğrayan, intikam almanın caiz olduğuna hükmederek öbürüne tecavüz edip zarar vermemelidir. Ona düşen aftır, affetmezse zararını meşru yollarla tazmin ettirir. Tazmin suretiyle hakkını telafi, öbür tarafa zarar sayılmaz. Böyle olunca وَلاَ ضِرَارَ 'ın hükmü gerçekleşmiş olur.

★ ZİLYED

6716 (٢٣٤٣) 729 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. قَالاَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ دَهْثَمِ بْنِ قُرَّانٍ، عَنْ نِمْرَانَ بْنِ جَارِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ قَوْماً اخْتَصَمُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي خُصٍّ كَانَ بَيْنَهُمْ. فَبَعَثَ حُذَيْفَةَ

يَقْضِى بَيْنَهُمْ فَقَضَى لِلَّذِينَ يَلِيهِمُ الْقِمْطُ. فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى النَّبِىِّ ﷺ أَخْبَرَهُ فَقَالَ «أَصَبْتَ وَأَحْسَنْتَ».

فى الزوائد: نمران بن جارية، ذكره ابن حبان فى الثقات، وقال ابن القطان: حاله مجهول. قال السندىّ: قلت دهثم بن قران تركوه، وشذ ابن حبان فى ذكره فى الثقات.

729. (2343) **(6716)**- *Câriye (İbnu Zafer el-Hanefi) radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir grup insan, aralarında yer alan ve sazlıktan mâmul bir çardağın mülkiyeti hakkındaki ihtilaflarını çözdürmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurdular. Aleyhissalâtu vesselâm, onlara, meselelerini çözmesi için Huzeyfe radıyallahu anh'ı gönderdi. Huzeyfe gidince, kulübe kamışlarını bağlayan ipin tesbit edildiği yere daha yakın olanlar lehinde hükmetti. Huzeyfe, Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına dönünce nasıl hükmettiğini haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İsabet ettin ve güzel hükmettin!"** *buyurarak taktirlerini ifad etti."*

AÇIKLAMA:

Böylesi ihtilaflı meselelerde, *"zilyed"*lik esası vardır. Yani, ihtilafa mevzu olan mal kimin elinde veya daha yakınında ise, yemin mukabilinde mal onun sayılır. Öbür tarafa aksini delillerle isbat düşer. Hadiste görülmüyor ise de, *Hz. Huzeyfe,* kulübeyi, yakın olanlara hükmederken, onlara, kulübenin kendilerine ait olduğuna dair yemin ettirmiş olmalıdır.

★ **KÂİF**

6717 (٢٣٥٠) 730 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا إِسْرَائِيلُ. ثنا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ قُرَيْشاً أَتَوُا امْرَأَةً كَاهِنَةً. فَقَالُوا لَهَا: أَخْبِرِينَا أَشْبَهَنَا أَثَراً بِصَاحِبِ الْمَقَامِ. فَقَالَتْ: إِنْ أَنْتُمْ جَرَرْتُمْ كِسَاءٍ. ثُمَّ مَشَى النَّاسُ عَلَيْهَا. فَأَبْصَرَتْ أَثَرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَتْ: هٰذَا أَقْرَبُكُمْ إِلَيْهِ شَبَهاً. ثُمَّ مَكَثُوا بَعْدَ ذٰلِكَ عِشْرِينَ سَنَةً، أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّداً ﷺ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

730. (2350) **(6717)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Kureyşliler kâhine bir kadına gelip: "(Hz. İbrahim aleyhisselâm'ın ayak izinin bulunduğu bili-*

nen Makam-ı İbrahim'deki taşı kastederek) şu makam sahibine, iz yönüyle en çok benzeyeni bize bildir!" dediler. Kâhine:

"Suyun sürüklediği kum kadar ince olan şu toprak üzerine bir bez yayıp sonra da üzerinden yürürseniz, ben istediğinizi haber veririm!" dedi. Söylendiği gibi bir bez yaydılar, sonra halk üzerinde yürüdü. Kâhine kadın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayak izini görünce: "Ona benzemede bu, en ileri olanınız!" dedi. Bu hadiseden sonra yirmi yıl –veya Allah'ın dilediği– kadar bir zaman geçince Allah Teâla hazretleri, Muhammed Mustafa'yı peygamber olarak gönderdi."

★ ÇOCUĞA EBEVEYN HAKKINDA MUHAYYERLİK

6718 (٢٣٥٢) 731 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ عُثْمَانَ الْبَتِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ أَبَوَيْهِ اخْتَصَمَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. أَحَدُهُمَا كَافِرٌ وَالآخَرُ مُسْلِمٌ. فَخَيَّرَهُ فَتَوَجَّهَ إِلَى الْكَافِرِ. فَقَالَ «اللَّهُمَّ اهْدِهِ» فَتَوَجَّهَ إِلَى الْمُسْلِمِ. فَقَضَى لَهُ بِهِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. قال الدراقطنيّ: عبد الحميد بن سلمة وأبوه وجده لا يعرفون.

731. (2352) **(6718)**- *Abdülhamîd İbnu Seleme*'nin *dedesi radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Boşanan) annesi ile babası, kendisini yanında tutmak hususunda ihtilafa düşerek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurdular. Bunlardan biri kâfir, diğeri müslüman idiler. Aleyhissalâtu vesselâm çocuğu (anne veya babadan birini seçmede) muhayyer bıraktı. Çocuk kâfir olanı tercih etmişti ki, Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allahım, onu doğruya yönelt!"** *diye dua buyurdu. Bunun üzerine çocuk müslüman olana yöneldi. Böylece çocuğu müslüman olana verdi."*

NOT: Bu husus Hidane bahsinde açıklandı.

★ MALINA ZARAR VERENE TASARRUF YASAĞI

6719 (٢٣٥٥) 732 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الأَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانٍ قَالَ: هُوَ جَدِّي مُنْقِذُ بْنُ عَمْرٍو. وَكَانَ رَجُلاً قَدْ أَصَابَتْهُ آمَّةٌ فِي رَأْسِهِ فَكَسَرَتْ لِسَانَهُ. وَكَانَ لاَ يَدَعُ، عَلَى ذٰلِكَ، التِّجَارَةَ. وَكَانَ لاَ يَزَالُ يُغْبَنُ. فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ «إِذَا أَنْتَ بَايَعْتَ فَقُلْ: لاَ خِلاَبَةَ. ثُمَّ أَنْتَ فِي كُلِّ سِلْعَةٍ ابْتَعْتَهَا بِالْخِيَارِ ثَلاَثَ لَيَالٍ.

فَإِنْ رَضِيتَ فَأَمْسِكْ، وَإِنْ سَخِطْتَ فَارْدُدْهَا عَلَى صَاحِبِهَا».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس، وقد عنعنه.

732. (2355) (**6719**)- *Muhammed İbnu Yahya İbnu Habbân radıyallahu anh* anlatıyor: *"O benim dedem Munkız İbnu Amr'dır. (Bir savaşta başından derin bir yara almıştı. Bu yara onun dilini kırmıştı (normal konuşamıyordu). Buna rağmen o, ticareti bırakmamıştı. Alış-verişte hep aldatılırdı. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek durumunu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Sen alış-veriş edince: "(Dinimizde) aldatma yok!" de! Ayrıca sen, satın aldığın her malı geri verme hususunda üç geceye kadar muhayyersin. (Bu üç günlük muhayyerlik müddetinden) sonra rızan varsa malı tut, yoksa malı sahibine geri ver"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Burada *Resûlullah*'a müracaat eden zatın kim olduğu rivayette net değildir, bu sebeple âlimler ihtilaf etmistir. Bizim için hadisin fıkıh yönü mühimdir. Hadisin zahiri, *"piyasayı iyi bilmeyen bir kimsenin, satın aldığı malı geri verme hususunda üç günlük muhayyerlik hakkı olduğunu"* ifade eder. Ancak bu şekilde sadece *Ahmed İbnu Hanbel* ve birkısım Mâlikîler hükmetmiştir. Hanefîler, Şâfiîler ve cumhûr *"hadis muayyen bir şahısla ilgilidir"* diyerek, hükmünü amelde esas tutmamışlardır. Bunlar *"Satın alınan bir malda aldandığını sonradan anlayan kimse, malı geri veremez"* derler. Ancak kusurlu malın kusuru gizlenmişse bu hariç, bunu geri verebilir. Alimler ayrıca *"Satış sırasında muhayyerlik şartı konabilir"* demiştir. *Ebu Hanîfe, Şâfi'î, Züfer* bu muhayyerlik müddetini üç günle sınırlarlar. *Ebu Yusuf* ve *İmam Muhammed "bir iki ay olabilir"* demiştir.

★ **MÜFLİS**

6720 (٢٣٥٧) **733 حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ هُرْمُزٍ، عَنْ سَلَمَةَ الْمَكِّيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَلَعَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ مِنْ غُرَمَائِهِ ثُمَّ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى الْيَمَنِ. فَقَالَ مُعَاذٌ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَخْلَصَنِي بِمَالِي ثُمَّ اسْتَعْمَلَنِي.

فى الزوائد: فى إسناده سلمة المكّى، لايعرف حاله. وعبد الله بن مسلم، قال فيه ابن حبان: يرفع الموقوف ويسند المرفوع، لايجوز الاحتجاج به. وقال الآجرىّ عن أبى داود عن أحمد: كل بلية منه. وقال ابن معين: صدوق، كثير الخطأ.

733. (2357) **(6720)**- *Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh'ı alacaklılarından kurtardı. Sonra onu Yemen'e âmil (vâli) olarak yolladı. Bunun üzerine Hz. Muaz şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (elimde mevcut) malımla beni borçlardan halâs etti, sonra da Yemen'e âmil tâyin etti."*

AÇIKLAMA:

Hz. Muaz radıyallahu anh'ın borcu fazla olmasına rağmen, mevcut malı ile ödenebilen ödenmiş, geri kalanı için hapis vs. gibi herhangi bir muamele yapılmamıştır. Şu halde borçlunun malı haczedilerek borçlularına dağıtılabilir. Mekke fethinden sonra, muallimlik, kadılık, vergi tahsili gibi birçok vazifelerle muvazzaf olarak Yemen'e gönderilen *Hz. Muaz,* maddi bakımdan da durumunu telafi etmiş olmalıdır.

★ ŞAHİTLİK İSTENMEDEN ŞEHADET

6721 (٢٣٦٣) 734 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثنا جَرِيرٌ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ فِينَا مِثْلَ مُقَامِي فِيكُمْ فَقَالَ «احْفَظُونِي فِي أَصْحَبِي. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَمَا يُشْتَشْهَدُ. وَيَحْلِفَ وَمَا يُسْتَحْلِفُ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أن فيه عبد الملك بن عُمير، وهو مدلس، وقد رواه بالعنعنة.

734. (2363) **(6721)**- *Câbir İbnu Semüre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Hz. Ömer radıyallahu anh bize Câbiye'de hitap etti ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tıpkı benim sizin aranızdaki şu kalkışım gibi bizim aramızda hitap için ayağa kalktı ve dedi ki:* **"Ashabım, bunları takip edenler (tabiin) ve onları da takip edenler (etbauttâbiîn) hakkında bana riayetkâr olun (benim hatırım için onlara da saygılı olun). Onlardan (Etbauttâbiînden) sonra yalan yaygınlaşacak, öyle ki, kişi kendisinden şahitlik istenmediği halde şehadette bulunacak, yemin talep edilmediği halde yemin edecek."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadiste selef de denen İslâm'ın ilk üç neslini tebcil etmektedir. Sahâbe, Tâbiîn ve Etbauttâbiîn'e saygıya, hürmete davet eden hadisler çoktur. Mütevatir derecesine ulaştığını, bu nesillerin söz ve davranış-

larına da sünnet dendiğini, ülemânın, bu sünneti de bağlayıcı ilan ettiğini daha önce muhtelif vesilelerle açıkladık. Bu hadisin benzeri hadisler daha önce geçti, açıklamaları tekrar etmeyeceğiz.

★ BORÇLARDA ŞEHADET

6722 (٢٣٦٥) 735 حدّثنا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِىُّ، وَجَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِىُّ. قَالاَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعِجْلِىُّ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ؛ قَالَ: تَلاَ هٰذِهِ الآيَةَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى) حَتَّى بَلَغَ (فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضاً) فَقَالَ: هٰذِهِ نَسَخَتْ مَا قَبْلَهَا.

في الزوائد: هذا إسناد موقوف، وحكمه الرفع.

735. (2365) (6722)- *Ebu Sâidi'l-Hudrî radıyallahu anh*, Bakara suresinin (meâlen) **"Ey iman edenler! Birbirinize belirli bir müddet için borçlandığınız zaman!"** *diye başlayan (ve müdayene ayeti olarak bilinen ve Kur'ân-ı Kerîm'in en uzun ayeti olan Bakara suresinin 282. ayetini)* **"... Eğer bazınız bazınıza güvenirse –yani borcu, sened, şahidler veya rehinle tevsik etmeye gerek duymazsa– kendisine güvenilmiş olan borçlu kimse borcunu ödesin..."***ayetine gelince: "Bu ayet, bundan önceki ayeti neshetti" dedi."*

AÇIKLAMA:

Bakara suresinin 282. ayeti, borçlanmaların şahidler huzurunda, adil kâtip tarafından yazılmasını, rehinlenmesini emreder. Ayetin emri bugünkü noter müessesesinin tesisine götürür. 283. ayet güven halinde buna gerek olmayacağını ifade etmektedir.

Sadedinde olduğumuz hadis müdâyene ayetinin mensuh olduğunu ifade ederse de, *İbnu Abbâs*'ın mensuh olmadığına dair kanaati de bilinmektedir. Öyleyse ayetin neshinden çok, *"borçların ayette belirtildiği ciddiyette yazılması esas olmakla birlikte, güven hasıl olan durumlarda bunun şart olmadığı"* şeklinde hükme gidilmesi daha muvafıktır ve çoğunluk böyle anlamıştır. Bilhassa emniyetin kalktığı günümüz şartlarında ihtiyat esas alınarak borçlar şahitler huzurunda yazılmalı, rehinlenmelidir.

★ ŞAHİDLİĞİ CAİZ OLMAYANLAR

6723 (٢٣٦٦) 736 حدّثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ. ثنا مَعْمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ح وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ؛ قَالاَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَجُوزُ شَهَادَةُ خَائِنٍ وَلاَ خَائِنَةٍ، وَلاَ مَحْدُودٍ فِي الْإِسْلاَمِ، وَلاَ ذِي غِمْرٍ عَلَى أَخِيهِ».

في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرطاة وكان يدلّس وقد رواه بالعنعنة. ورواه الترمذيّ عن عائشة رضى اللّه عنها.

736. (2366) (6723)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(İslâm dinine göre) hâin erkek ve hâine kadının, müslüman iken hadd cezasına çarpılan kimsenin şahidliği makbul değildir. Keza kin ile husumet sahibinin kin beslediği kimse aleyhine şahidliği caiz değildir."**

AÇIKLAMA:

Hâin'i alimler, kula ve Allah'a karşı emanete ihanet eden kimse olarak anlamıştır ve bununla *"büyük günahları işleyen, küçük günahta ısrar eden kimse"* nin kastedildiğini söylemişlerdir. Bu mânada *"hain, "fasık" demektir"* demişlerdir.

Ebu Hanîfe, hadisin son kısmını tevil ederek *"düşmanlık şahidliğe mani değildir"* diyerek aralarında husumet bulunan kimselerin birbirleri aleyhine şahidlik yapabileceğini söylemiştir.

★ TEK ŞAHİD VE YEMİNLE HÜKÜM

6724 (٢٣٧١) 737 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. أَنْبَأَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، مَوْلَى الْمُنْبَعِثِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ، عَنْ سُرَّقٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَجَازَ شَهَادَةَ الرَّجُلِ وَيَمِينَ الطَّالِبِ.

في الزوائد: التابعيّ مجهول. ولم يخرج لسرّق هذا، غير هذا الحديث الذى أخرجه المصنف.

737. (2371) (6724)- *Sürrak radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir erkeğin şahitliğini ve talibin (davacının) yeminini geçerli saydı."*

AÇIKLAMA:

Bu paralelde başka rivayetler de var. Daha önce de açıklandığı üzere, aslında dâva sahibi iki şahidle iddiasını ispatlamak zorundadır. Bu hadise göre ise, dava sahibinin yemini –bir şahid yerine geçmek üzere– bir erkek şahidle birlikte, normalde gerekli olan iki şahit sağlanmış olmaktadır.

Ancak, *Ebu Hanîfe* başta, Kûfe üleması, *Şa'bî, el-Hakem, Evzâ'î, Leys,* Malikilerden Endülüslü olanlar bu şekilde hiçbir davanın halledilemeyeceğini söylerler. *Hz. Ebu Bekr, Hz. Ali, Ömer İbnu Abdilaziz, İmam Mâlik, Şâfi'î* ve *Ahmed,* Medineli fakihler ve başka pek çok ülemâ *"malî konularda bir şahitle davacının yemini yeterlidir"* demiştir.

★ YALAN ŞAHİTLİK

6725 (٢٣٧٣) 738 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُرَاتِ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَنْ تَزُولَ قَدَمَا شَاهِدِ الزُّورِ حَتَّى يُوجِبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن الفرات، متفق على ضعفه. وكذّبه الإمام أحمد.

738. (2373) **(6725)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yalancı şahidin ayakları, (daha şehadet mahallinden) ayrılmadan Allah Teâla hazretleri ona cehennemi vacib kılar."**

★ EHL-İ KİTABIN BİRBİRİNE ŞAHİTLİĞİ

6726 (٢٣٧٤) 739 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَجَازَ شَهَادَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ، بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ.

في الزوائد: في إسناده مجالد بن سعيد، وهو ضعيف.

739. (2374) **(6726)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ehl-i Kitab'ın birbirlerine şahitlik etmelerine izin verdi."*

AÇIKLAMA:

Ehl-i kitabın birbirleri aleyhine şehadetleri makbul mu değil mi ihtilaf edilmiştir. *İmam Mâlik* ve *Şâfi'î* hazretleri *"Ehl-i kitabın ne bir müslüman ne de bir kâfir aleyhine şahitliği makbul değildir"* demiştir. Ehl-i Rey'e göre zımmîlerin birbirleri aleyhine şahitliği caizdir. Çünkü bütün kâfirler bir millet sayılır, dolayısıyla hıristiyan, yahudi aleyhine; yahudi hıristiyan aleyhine şahitlik yapabilir, fakat zımmî, müslüman aleyhine şahitlik yapamaz.

Ahmed İbnu Hanbel de: *"Zımmîlerin ne birbirleri aleyhine ne de müslümanlar aleyhine şahidliği kabul edilmez"* demiştir. Ancak *"Yolculuk halinde, başka şahid olmadığı için vasiyete şahid kılınan ehl-i kitabın şehadeti zarurete mebni kabul edilir"* demiştir.

HİBELER BÖLÜMÜ

★ ÖMRÂ

6727 (٢٣٧٩) 740 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ عُمْرَى. فَمَنْ أُعْمِرَ شَيْئاً، فَهُوَ لَهُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

740. (2379) **(6727)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ömrâ(nın mal sahibinin menfaatine bir yönü) yoktur. Kim bir malı ömrâ kılarsa artık o mal, ömrâ kılana aittir."**

AÇIKLAMA:

Ömrâ, **bir kimsenin bir malı, hayatta kaldıkça kullanması için bir başkasına vermektir. Bu bir cahiliye adetidir. Meselâ bir kimse evini, hayatta kaldığı müddetçe oturması için bir başka şahsa bağışlardı. İşte bu muameleye *ömrâ* veya amrâ denmiştir. Ömrâ: *"Bu mal sen öldükten sonra da çocuklarına aittir"* veya *"Sen ölünce benim çocuklarıma aittir"* sözleriyle de yapılsa, fakihler, malın artık alıcıya ait olacağını, dilediği gibi bu malda tasarruf edebileceğini belirtirler. *İmam Mâlik* verici verme sırasında: *"Senden sonra da senin mirasçılarına olsun"* demedikçe, o kimsenin ölümü halinde, malın intifa hakkının vericiye döneceğine hükmetmiştir.**

★ HİBEDEN DÖNME

6728 (٢٣٨٤) 741 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ خِلاَسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مَثَلَ الَّذِي يَعُودُ فِي عَطِيَّتِهِ، كَمَثَلِ الْكَلْبِ، أَكَلَ، حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ. ثُمَّ عَادَ فِي قَيْئِهِ، فَأَكَلَهُ»

فى الزوائد: الحديث فى الصحيحين عن غير أبى هريرة. وإسناد أبى هريرة رجاله ثقات، إلا أنه منقطع. قال أحمد بن حنبل: لم يسمع خلاس بن عمرو الهجرىّ من أبى هريرة شيئاً.

741. (2384) (6728)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bağışını geri alan kimsenin durumu şu köpeğin durumu gibidir: Yalını yer, iyice doyunca kusar. Sonra kusmuğuna tekrar dönüp onu yer."**

★ SEVAP ÜMİDİYLE HİBE

6729 (٢٣٨٧) 742 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمِّعِ بْنِ جَارِيَةَ الأَنْصَارِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الرَّجُلُ أَحَقُّ بِهِبَتِهِ مَا لَمْ يُثَبْ مِنْهَا».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن إسماعيل بن مجمع، وهو ضعيف.

742. (2387) (6729)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişi, karşılığı verilmediği müddetçe hibesini geri alma hakkına sahiptir."**

AÇIKLAMA:

Önceki hadis, mutlak şekilde hibenin geri alınmasını yasakladığı halde, bu hadiste –karşılığını beklemek niyetiyle verilen– hibenin, karşılığı verilmediği taktirde geri alınabileceğini ifade etmektedir. Bazı alimler karşılık bekleyerek hibe yapılmasını caiz görmüş ise de Hanefîlere ve kavl-i cedidinde *Şâfiî*'ye göre, karşılık bekleyerek verilen hibe bâtıldır. Çünkü meçhul bir satış hükmündedir. Halbuki hibenin gayesi karşılıksız bağıştır, karşılık beklemek bu maksada aykırıdır.

★ KOCADAN İZİNSİZ KADININ HİBESİ

6730 (٢٣٨٩) 743 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى (رَجُلٍ مِنْ وَلَدِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ جَدَّتَهُ خَيْرَةَ، امْرَأَةَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِحُلِيٍّ لَهَا. فَقَالَتْ: إِنِّي تَصَدَّقْتُ بِهٰذَا. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَجُوزُ لِلْمَرْأَةِ فِي مَالِهَا إِلاَّ بِإِذْنِ زَوْجِهَا. فَهَلِ اسْتَأْذَنْتِ كَعْباً؟» قَالَتْ: نَعَمْ. فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ. فَقَالَ: «هَلْ أَذِنْتَ لِخَيْرَةَ أَنْ تَتَصَدَّقَ بِحُلِيِّهَا؟» [see note] إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِهَا إِلاَّ بِإِذْنِ زَوْجِهَا. فَهَلِ اسْتَأْذَنْتِ كَعْباً؟»

قَالَتْ: نَعَمْ. فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، زَوْجِهَا فَقَالَ «هَلْ أَذِنْتَ لِخَيْرَةَ أَنْ تَصَدَّقَ بِحُلِيِّهَا؟» فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَبِلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا.

743. (2389) **(6730)**- *Ka'b İbnu Mâlik*'in anlattığına göre: *"Hanımı, kendine ait bir zinet eşyasını Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a götürüp: "Ben bunu tasadduk ediyorum" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm kendisine:* **"Kadının kendi malından (da olsa) bağışı kocasının izni olmadan caiz değildir. Acaba sen Ka'b'den izin aldın mı?"** *demiştir. Hanım "Evet!" deyince, hanımın kocası Ka'b İbnu Mâlik'e (bir adam göndererek):* **"Sen Hayre'ye zinetini tasadduk etmesine izin verdin mi?"** *diye sordurmuş, Ka'b: "Evet!" deyince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadının hibesini kabul buyurmuştur."*

AÇIKLAMA:

Dinimizde esas olan kadının kendi malında tasarruf yetkisine sahip olmasıdır. Bu sebeple cumhûr: *"Kadın kendi malından kocasının izni olmadan dilediği şekilde tasarruf eder, tasadduk eder"* diye hükmetmiştir. Bazı alimler (*Tâvus* ve *Mâlik*) *"kadın kendi malının üçte birini tasadduk edebilir, fazlasını etmek için kocasından izin almalıdır"* demiştir.

Kadının *sefih* dediğimiz faydayı-zararı bilemeyecek halde aklî noksanlığı bulunması halinde kendi malından da olsa tasarruf edemeyeceği cumhûrca da benimsenmiştir.

SADAKALAR BÖLÜMÜ

★ SADAKA ETTİĞİ ŞEYİ SATIN ALABİLİR Mİ?

6731 (٢٣٩٣) 744 حدّثنا يَحْيى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هرُونَ. ثنا سُلَيْمَانُ التَّيمِيُّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ؛ أَنَّهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ يُقَالُ لَهُ غَمْرٌ أَوْ غَمْرَةٌ. فَرَأَى مُهْراً أَوْ مُهْرَةً مِنْ أَفْلاَئِهَا يُبَاعُ، يُنْسَبُ إِلَى فَرَسِهِ، فَنَهَى عَنْهَا.

في الزوائد: إسناده صحيح.

744. (2393) **(6731)**- *Zübeyr İbnu'l-Avvam radıyallahu anh*'ın anlattığına göre, *"Kendisi ğamr veya gamra denilen bir atı hibe olarak vermiş, sonra o attan olduğu söylenen erkek veya dişi bir tayın satışa arzedildiğini görmüş, tayı satın almayı bırakmıştır."*

AÇIKLAMA:

Alimler, büyük çoğunluğuyla bu hadise dayanarak, hibe, tasadduk, zekat, kefaret, adak gibi yollardan bir yolla malını elden çıkaran bir kimsenin onu parayla tekrar satın almasını mekruh addetmişlerdir. *İmam Mâlik, Kûfîler* ve *Şâfi'î*'nin de böyle hükmettiği belirtilir. Ancak kerahet tahrimî değil, tenzihîdir.

★ SADAKA ETTİĞİ ŞEY VERASETLE GELİRSE

6732 (٢٣٩٥) 745 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي أَعْطَيْتُ أُمِّي حَدِيقَةً لِي. وَإِنَّهَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتْرُكْ وَارِثاً غَيْرِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَجَبَتْ صَدَقَتُكَ، وَرَجَعَتْ إِلَيْكَ حَدِيقَتُكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، عند من يحتج بحديث عمرو بن شعيب.

745. (2395) **(6732)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ben bahçemi anneme vermiştim. Şimdi o vefat etti. Benden başka da varis bırakmadı (bahçeye varis olabilir miyim?)" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi:* **"Senin sadakan tam oldu. Bahçen tekrar sana rücû etti."**

AÇIKLAMA:

Alimler, çoğunlukla veraset yoluyla geri gelen sadakaya temellük etmenin mekruh olmadığını söylerler.

★ **ARİYET**

6733 (٢٣٩٨) **746 حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. **حدّثنا** شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَارِيَةُ مُؤَدَّاةٌ. وَالْمِنْحَةُ مَرْدُودَةٌ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى أمامة ضعيف، لتدليس إسماعيل بن عيّاش. لكن لم ينفرد به ابن عياش. فقد رواه ابن حبان فى صحيحه بوجه آخر.

746. (2398) **(6733)**- *Ebû Ümâme* ve *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ariyet, sahibine döner, minha (intifası bağışlanan mal) sahibine iade edilir"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Minha veya *meniha* lügat olarak bağış demek ise de burada sütünden istifade *edilmesi* için bağışlanan hayvan veya meyvesinden istifade edilmesi için bağışlanan ağaç manasına gelir. Bu, belli bir müddet için yapılan bağıştır. Burada sadece menfaat bağışı mevcuttur, malın aslı sahibine aittir.

★ **HAVALE**

6734 (٢٤٠٤) **747 حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ. وَإِذَا أُحِلْتَ عَلَى مَلِيءٍ فَاتْبَعْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده انقطاع بين يونس بن عبيد وبين نافع. قال أحمد بن حنبل: لم يسمع من نافع شيئاً وإنما سمع من ابن نافع عن أبيه. وقال ابن معين وأبو حاتم: لم يسمع من نافع شيئاً. قلت: وهشيم بن بشر مدلس، وقد عنعنه اهـ. كلام صاحب الزوائد.

747. (2404) (6734)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Borcunu ödemeye muktedir olan kimsenin özürsüz olarak ödemeyi geciktirmesi zulümdür. Sen alacaklı durumda iken (alacağın) varlıklı ve güvenilir bir kimseye havale edilirse, bu havaleyi kabullen."**

★ ÖDEME NİYETİYLE BORÇLANAN

6735 (٢٤٠٩) 748 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كَانَ اللَّهُ مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضِيَ دَيْنَهُ. مَا لَمْ يَكُنْ فِيمَا يَكْرَهُ اللَّهُ».

قَالَ، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ يَقُولُ لِخَازِنِهِ: اذْهَبْ فَخُذْلِي بِدَيْنٍ. فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَبِيتَ لَيْلَةً إِلاَّ وَاللَّهُ مَعِي. بَعْدَ الَّذِي سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

في الزوائد: إسناده صحيح.

748. (2409) (6735)- *Abdullah İbnu Ca'fer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Borç, Allah'ın hoşlanmadığı bir şeye ait olmadığı müddetçe, Allah-u Zülcelal hazretleri, borcunu ödeyinceye kadar borçlu ile birliktedir."

Ravi der ki: "Abdullah İbnu Ca'fer, vekil harcına derdi ki: "Git, benim için borç al. Zira ben, Resûlullah'tan bu hadisi işittikten sonra Allah'ın benimle olmadığı bir gece geçirmekten hoşlanmam."

AÇIKLAMA:

Hadis, meşru yolda, ödemek niyetiyle borçlanmaya bir teşvik, borçlanmaktan fazla korkmamaya bir irşaddır. Çünkü, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,* bu şekilde yapılan borçlanmalarda Cenab-ı Hakk'ın yardımcı olacağını vaadetmektedir. Bugünkü lüks hayat için, zaruri olmayan eşyalar için yapılacak borçların buraya girmeyeceği söylenebilir.

★ ÖDEMEME NİYETİYLE BORÇLANAN

6736 (٢٤١٠) 749 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ

بْنِ صُهَيْبِ الْخَيْرِ. حَدَّثَنِى عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ زِيَادِ بْنِ صَيْفِيِّ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ عَمْرٍو. حَدَّثَنَا صُهَيْبُ الْخَيْرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أَيُّمَا رَجُلٍ يَدِينُ دَيْناً، وَهُوَ مُجْمِعٌ أَنْ لاَ يُوَفِّيَهُ إِيَّاهُ، لَقِيَ اللَّهَ سَارِقاً».

حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده يوسف بن محمد، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال أبو حاتم: لا بأس به. وقال البخارىّ: فيه نظر. اهـ.

وعبد الحميد بن زياد، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال أبو حاتم: شيخ اهـ.

وزياد بن صيفّى، ذكره ابن حبان فى الثقات.

749. (2410) (6736)- *Süheyb el-Hayr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim ödememek kastıyla borca girerse Allah'ın huzuruna hırsız olarak çıkar."**

★ BORÇTA CİDDİYET

6737 (٢٤١٤) 750 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَعْلَبَةَ بْنِ سَوَاءٍ. ثنا عَمِّى مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دِينَارٌ أَوْ دِرْهَمٌ قُضِيَ مِنْ حَسَنَاتِهِ. لَيْسَ ثَمَّ دِينَارٌ وَلاَ دِرهِمٌ».

فى الزوائد: فى إسنادة محمد بن ثعلبة بن سواء، قال فيه أبو حاتم: أدركته ولم أكتب عنه، ولم أر لغيره من الأئمة فيه كلاما، غيره. وباقى رجال الإسناد ثقات، على شرط مسلم.

750. (2414) (6737)- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Üzerinde bir dinar veya bir dirhemlik borçla ölen kimsenin borcu, onun hayır ve hasenatından ödenir. Orada (mahşer yerinde) ne dinar ne de dirhem vardır."**

★ BORÇLUYA MÜHLET

6738 (٢٤١٨) 751 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى. ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ نُفَيْعٍ أَبِى دَاوُدَ، عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ

أَنْظَرَ مُعْسِراً كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ. وَمَنْ أَنْظَرَهُ بَعْدَ حِلِّهِ كَانَ لَهُ مِثْلُهُ، فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ».

في الزوائد: في إسناده نفيع بن الحارث الأعمى الكوفيّ، وهو متفق على ضعفه.

751. (2418) (6738)- *Büreyde el-Eslemî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir borçluya mühlet verirse, her gün için bir sadaka sevabı kazanır. Kim onun borcunu vadesi geldikten sonra tehir ederse, tehir ettiği müddetçe, her geçen gün (alacağı mal kadar) sadaka yazılır."**

★ BORCUNU İSTEMEDE ANLAYIŞ

6739 (٢٤٢٢) 752 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْن الصَّبَّاحِ الْقَيْسِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبَّبٍ الْقُرَشِيُّ. ثنا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَامِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِصَاحِبِ الْحَقِّ «خُذْ حَقَّكَ فِي عَفَافٍ وَافٍ، أَوْ غَيْرِ وَافٍ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات على شرط مسلم. ورواه ابن حبان في صحيح.

752. (2422) (6739)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir hak sahibine:* **"Sen hakkını (borçludan) imkân nisbetinde günahlara girmeden al"** *buyurdular."*

★ HAK SAHİBİ SÖZ SAHİBİDİR

6740 (٢٤٢٥) 753 حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنْعَانِيُّ. ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَنَشٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ يَطْلُبُ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ بِدَيْنٍ أَوْ بِحَقٍّ. فَتَكَلَّمَ بِبَعْضِ الْكَلَامِ. فَهَمَّ صَحَابَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَهْ. إِنَّ صَاحِبَ الدَّيْنِ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى صَاحِبِهِ، حَتَّى يَقْضِيَهُ».

في الزوائد: في إسناده حنش واسمه حسين بن قيس، أبو عليّ الرجبي، ضعّفه أحمد وابن معين وأبو حاتم وأبو زرعة.

753. (2425) **(6740)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam gelerek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir alacağını veya bir hakkını talep etti. Bunu yaparken nezâkete uymayan bazı yakışıksız söz sarfetti. Resûlullah'ın ashabı adama dersini vermek istediler. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müsaade etmeyip:* **"Bırakın! Zira alacaklı kimsenin, hakkını alıncaya kadar borçlu üzerinde söz hakkı vardır"** *buyurdular."*

6741 (٢٤٢٦) 754 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ، أَبُو شَيْبَةَ. ثنا ابْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ (أَظُنُّهُ قَالَ). ثنا أَبِي عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَتَقَاضَاهُ دَيْناً كَانَ عَلَيْهِ. فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ، حَتَّى قَالَ لَهُ: أُحَرِّجُ عَلَيْكَ إِلاَّ قَضَيْتَنِي. فَانْتَهَرَهُ أَصْحَابُهُ وَقَالُوا: وَيْحَكَ! تَدْرِي مَنْ تُكَلِّمُ؟ قَالَ: إِنِّي أَطْلُبُ حَقِّي. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «هَلاَّ مَعَ صَاحِبِ الْحَقِّ كُنْتُمْ؟» ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ فَقَالَ لَهَا «إِنْ كَانَ عِنْدَكِ تَمْرٌ فَأَقْرِضِينَا حَتَّى يَأْتِيَنَا تَمْرُنَا فَنَقْضِيَكِ» فَقَالَتْ: نَعَمْ. بِأَبِي أَنْتَ يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ، فَأَقْرَضَتْهُ. فَقَضَى الْأَعْرَابِيَّ وَأَطْعَمَهُ. فَقَالَ: أَوْفَيْتَ. أَوْفَى اللَّهُ لَكَ. فَقَالَ «أُولَئِكَ خِيَارُ النَّاسِ. إِنَّهُ لاَ قُدِّسَتْ أُمَّةٌ لاَ يَأْخُذُ الضَّعِيفُ فِيهَا حَقَّهُ غَيْرَ مُتَعْتَعٍ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات. لأن إبراهيم بن عبد الله، قال فيه أبو حاتم: صدوق.

754. (2426) **(6741)**- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek, Efendimizin uhdesinde bulunan alacağını istedi ve bunu yaparken sert davrandı. Hatta: "Borcunu ödeyinceye kadar seni tâciz edeceğim" dedi. Ashab-ı Kiram hazretleri bedeviyi azarlayıp: "Yazık sana! Kiminle konuştuğunu bilmiyorsun galiba!" dediler. Adam: "Ben hakkımı talep ediyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, ashabına:* **"Sizler niçin hak sahibinden yana değilsiniz?"** *buyurdu ve Havle Bintu Kays radıyallahu anhâ'ya adam göndererek:* **"Sende kuru hurma varsa benim borcumu ödeyiver.Hurmamız gelince borcumuzu sana öderiz"** *dedi. Havle: "Hay hay! Babam sana kurban olsun Ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Kadın, Resûlullah'a borç verdi, o da bedeviye olan borcunu kapadı ve ayrıca yemek ikram etti. (Bu tavırdan memnun kalan) bedevi: "Borcunu güzelce ödedin. Allah da sana mükafaatını tam versin" diye memnuniyetini*

ifade etti: Aleyhissalâtu vesselâm da: **"İşte bunlar (borcunu hakkıyla ödeyenler) insanların hayırlılarıdır. İçindeki zayıfların, incitilmeden haklarını alamadıkları bir cemiyet iflah olmaz"** *buyurdular."*

★ ÖDÜNÇ VERME

6742 (٢٤٣٠) 755 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا يَعْلَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ يُسَيْرٍ، عَنْ قَيْسِ ابْنِ رُومِيٍّ؛ قَالَ: كَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ أُذُنَانٍ يُقْرِضُ عَلْقَمَةَ أَلْفَ دِرْهَمٍ إِلَى عَطَائِهِ. فَلَمَّا خَرَجَ عَطَاؤُهُ تَقَاضَاهَا مِنْهُ وَاشْتَدَّ عَلَيْهِ، فَقَضَاهُ. فَكَأَنَّ عَلْقَمَةَ غَضِبَ. فَمَكَثَ أَشْهُراً ثُمَّ أَتَاهُ فَقَالَ: أَقْرِضْنِي أَلْفَ دِرْهَمٍ إِلَى عَطَائِي. قَالَ: نَعَمْ. وَكَرَامَةً. يَا أُمَّ عُتْبَةَ! هَلُمِّي تِلْكَ الْخَرِيطَةَ الْمَخْتُومَةَ الَّتِي عِنْدَكِ. فَجَاءَتْ بِهَا. فَقَالَ: أَمَا وَاللَّهِ إِنَّهَا لَدَرَاهِمُكَ الَّتِي قَضَيْتَنِي مَاحَرَّكْتُ مِنْهَا دِرْهَماً وَاحِداً قَالَ: فَلِلَّهِ أَبُوكَ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا فَعَلْتَ بِي؟ قَالَ: مَا سَمِعْتُ مِنْكَ. قَالَ: مَا سَمِعْتَ مِنِّي؟ قَالَ: سَمِعْتُكَ تَذْكُرُ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُقْرِضُ مُسْلِماً قَرْضاً مَرَّتَيْنِ إِلاَّ كَانَ كَصَدَقَتِهَا مَرَّةً».

قَالَ: كَذَ اللَّهِ أَنْبَأَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن قيس بن روميّ مجهول. وسليمان بن يسير، متفق على تضعيفه. والحديث قد رواه ابن حبان في صحيحه بإسنادٍ إلى ابن مسعود.

755. (2430) (6742)- *Kays İbnu Rûmî merhum* anlatıyor: *"Süleyman İbnu Üzünân, Alkame'ye, ödeneği gelme zamanına kadar bin dinar borç vermişti. Ödeneği çıkınca, borcunu ondan istedi ve sert davrandı. O da hemen ödedi, ancak Alkame Süleyman'a kızmıştı. Birkaç ay durup yanına geldi: "Ödeneğim gelinceye kadar bana bin dirhem ver!" dedi. Süleyman yine: "Pekala! Memnuniyetle!" dedi (ve ailesine yönelerek:) "Ey Ümmü Utbe! Şu yanındaki mühürlü keseyi getir!" diye seslendi. Kadın keseyi getirdi. Süleyman, Alkame'ye:*

"Vallahi işte ödediğin dirhemler! Ben bunlardan tek dirhemi yerinden kımıldatmadım!" dedi. Bunun üzerine Alkame:

"Allah babandan razı olsun. O halde alacağını tahsil için bana olan o kaba davranışın sebebi neydi?" dedi. Süleymân:

"Senden işittiğim hadisler!" cevabını verdi.

"Benden ne işitmiştin?"

"Sen İbnu Mes'ud radıyallahu anh'dan naklen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: **"Bir müslümana bir şeyi iki kere borç olarak veren hiçbir müslüman yoktur ki, onun bu davranışı, o şeyi bir kere sadaka etmiş gibi sevap olmasın!"** *buyurmuştur.*

Bunun üzerine Alkame: "Evet, İbnu Mes'ud bana böyle haber vermişti!" diye te'yîd etti."

6743 (٢٤٣١) 756 **حدّثنا** عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ. وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوباً: الصَّدَقَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا. وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةَ عَشَرَ فَقُلْتُ: يَاجِبْرِيلُ! مَا بَالُ الْقَرْضِ أَفْضَلُ مِنَ الصَّدَقَةِ؟ قَالَ: لأَنَّ السَّائِلَ يَسْأَلُ وَعِنْدَهُ. وَالْمُسْتَقْرِضُ لاَ يَسْتَقْرِضُ إِلاَّ مِنْ حَاجَةٍ».

فى الزوائد: فى إسناده خالد بن يزيد، ضعفه أحمد وابن معين وأبو داود والنسائى وأبو زرعة والدارقطنى وغيرهم.

756. (2431) (6743)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Miraç gecesinde cennetin kapısı üzerinde şu ibarenin yazılı olduğunu gördüm: "Sadaka on misliyle mükafaatlandırılacaktır. Ödünç para onsekiz misliyle mükafaatlandırılacaktır." Ben: "Ey Cibril! Ödünç verilen şey ne sebeple sadakadan daha üstün oluyor?" diye sordum. "Çünkü dedi, dilenci (çoğu kere) yanında para olduğu halde sadaka ister. Borç isteyen ise, ihtiyacı sebebiyle talepte bulunur."**

6744 (٢٤٣٢) 757 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. **حَدَّثَنِي** عُتْبَةُ بْنُ حُمَيْدٍ الضَّبِّيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَقَ الْهُنَائِيِّ؛ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ: الرَّجُلُ مِنَّا يُقْرِضُ أَخَاهُ الْمَالَ فَيُهْدِى لَهُ؟ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَقْرَضَ أَحَدُكُمْ قَرْضاً فَأَهْدَى لَهُ، أَوْ حَمَلَهُ عَلَى الدَّابَّةِ، فَلاَ يَرْكَبْهَا وَلاَ يَقْبَلْهُ إِلاَّ أَنْ يَكُونَ جَرَى بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ قَبْلَ ذٰلِكَ».

في الزوائد: في إسناده عتبة بن حميد الضبيّ، ضعفه أحمد وأبو حاتم. وذكره ابن حبان في الثقات. ويحيى ابن أبي إسحاق، لا يعرف حاله.

157. (2432) **(6744)**- *Yahya İbnu Ebî İshak el-Hünâî* anlatıyor: *"Hz. Enes radıyallahu anh'a: "Bizden bir adam, (din) kardeşine borç olarak mal verir. Sonra malı alan kimse borç verene bir hediyede bulunur (bu hususta ne dersin?)" diye sordum. Enes bana şu cevabı verdi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz bir malı borç verse, sonra alan da veren kimseye bir hediye vermek veya bineğine bindirmek istese, sakın o hediyeyi almasın, bineğine de binmesin. Eğer aralarında borç-alıp vermezden önce böyle (dostane) muameleler olmuşsa o başka."**

AÇIKLAMA:

Alimler çoğunluk itibariyle borç veren kimsenin, borç alan kimseden hediye almak, hayvanını kullanmak, hatta satacağı mala müşteri olmak gibi, menfaat ifade eden herbir şeyi fâiz addederek yasaklamışlardır. Bu yasağı çoğunluk tahrime hamleder. Sadece Hanefîler buna mekruh demiş, borçlunun borcunu öderken aldığından daha iyisini vermesini, hatta hediyede bulunmasını caiz addetmişlerdir. Ancak takvaya uygun olan bunlardan sakınmaktır.

★ ÖLÜNÜN BORCUNU ÖDEME

6745 (٢٤٣٣) 758 حَدَّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ الأَطْوَلِ؛ أَنَّ أَخَاهُ مَاتَ وَتَرَكَ ثَلاثَمِائَةِ دِرْهَمٍ. وَتَرَكَ عِيَالاً. فَأَرَدْتُ أَنْ أُنْفِقَهَا عَلَى عِيَالِهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّ أَخَاكَ مُحْتَبَسٌ بِدَيْنِهِ. فَاقْضِ عَنْهُ». فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! قَدْ أَدَّيْتُ عَنْهُ إِلاَّ دِينَارَيْنِ، ادَّعَتْهُمَا امْرَأَةٌ وَلَيْسَ لَهَا بَيِّنَةٌ. قَالَ «فَأَعْطِهَا فَإِنَّهَا مُحِقَّةٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح. عبد الملك أبو جعفر، ذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد صحيح. قال: وليس لسعد هذا في الكتب الستة سوى هذا الحديث الواحد.

758. (2433) **(6745)**- *Saîd İbnu'l-Atval radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Kardeşi ölmüş ve üçyüz dirhem mal ve geride bakıma muhtaç horanta bırakmıştır. Der ki: "Ben bu parayı ailesine harcamayı arzu ettim. Aleyhissalatu vesselâm:* **"Kardeşin borcundan dolayı hapsedilmiştir. Borcunu sen ödeyiver"** *buyurdu. Sa'd*

da: "Ya Resûlullah! Ben onun yerine borcunu ödedim. Yalnız bir kadının iddia edip şahitlendiremediği iki dinarı ödemedim" dedi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm Sa'd'a: **"Sen kadına iddia ettiğini ver. Çünkü kadın gerçeği söylemektedir"** *buyurdu."*

★ ÜÇ BORCU ALLAH ÖDER

6746 (٢٤٣٥) 759 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا رِشْدَيْنُ بْنُ سَعْيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمنِ الْمُحَارِبِيُّ وَأَبُو أُسَامَةَ وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ أَنْعُمٍ؛ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ: وَحَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ أَنْعُمٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَعَافِرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِنَّ الدَّيْنَ يُقْضَى مِنْ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا مَاتَ. إِلاَّ مَنْ يَدِينُ فِى ثَلاَثِ خِلاَلٍ: الرَّجُلُ تَضْعُفُ قُوَّتُهُ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيَسْتَدِينُ يَتَقَوَّى بِهِ لِعَدُوِّ اللّهِ وَعَدُوِّهِ. وَرَجُلٌ يَمُوتُ عِنْدَهُ مُسْلِمٌ، لاَ يَجِدُ مَا يُكَفِّنُهُ وَيُوَارِهِ إِلاَّ بِدَيْنٍ. وَرَجُلٌ خَافَ اللّهَ عَلَى نَفْسِهِ الْعُزْبَةَ، فَيَنْكِحُ خَشْيَةً عَلَى دِينِهِ. فَإِنَّ اللّهَ يَقْضِى عَنْ هؤُلاَءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الرحمن بن زياد بن أنعُم الشيبانيّ، قاضى إفريقية، وهو ضعيف. ضعفه أحمد وابن معين والنسائيّ وغيرهم.

759. (2435) **(6746)**- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şüphesiz, borç sahibi (ödemeden) ölünce, borcu Kıyamet günü ondan alınır. Fakat şu üç sebeple borçlanan kimse bu hükmün dışındadır:**

1) Adamın gücü Allah yolunda (savaşta) zayıflar, o da Allah düşmanına ve kendi düşmanına karşı kuvvetlenmek için borçlanır.

2) Bir adamın yanında bir müslüman ölür, onu kefenleyip gömecek parası olmaz, bu maksatla borçlanır.

3) Bir adam, bekarlık sebebiyle nefsinden Allah'a karşı korku hisseder. Dinine zarar gelir endişesiyle (borçlanarak) evlenir. Allah Teâla hazretleri, Kıyamet günü, bunların borçlarını kendisi öder."

REHİNLER BÖLÜMÜ

★ HZ. PEYGAMBERİN ZIRHI REHİNE İDİ

6747 (٢٤٣٨) **760** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ؛ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تُوُفِّيَ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ بِطَعَامٍ.

في الزوائد: في إسناده شهر بن حوشب، وثقه أحمد وابن معين وغيرهما. وضعفه شعبة وأبو حاتم والنسائي وعبد الحميد بن بهرام، وثقه أحمد وابن معين وابن المديني وأبو داود وغيرهم.

760. (2438) (6747)- *Esma Bintu Yezid radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zırhını bir yahudinin yanında, bir miktar zahire mukabili rehine bırakılmış olarak vefat etti."*

6748 (٢٤٣٩) **761** حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ. ثنا هِلاَلُ بْنُ خَبَّابٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَاتَ وَدِرْعُهُ رَهْنٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ، بِثَلاَثِينَ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

761. (2439) (6748)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, zırhı, otuz sa' arpa mukabili bir yahudiye rehin bırakılmıştı."*

★ REHİN GERİ ALINIR

6749 (٢٤٤١) **762** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ إِسْحٰقَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَ يَغْلَقُ الرَّهْنُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن حميد الرازيّ، وإن وثقه ابن معين في الرواية، فقد ضعفه في أخرى. وضعفه أحمد والنسائيّ والجوزجانيّ. وقال ابن حبان: يروى عن الثقات، المقلوبات. وقال ابن معين: كذاب.

762. (2441) **(6749)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Rehin, (borcun ödenmesiyle) geri alınabilir."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, **bu hadislerinde bir cahiliye geleneğini kaldırmaktadır: Zira o devirde, rehin bırakılan bir mal, vadesi içerisinde borç ödenmediği taktirde, borç verenin mülkü olurdu. İslâm, rehin malın, vadesi içerisinde ödenmeyen borca mukabil temellük edilemeyeceğini teşri etmiştir.**

★ İŞÇİNİN ÜCRETİ

6750 (٢٤٤٣) 763 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا وَهْبُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَطِيَّةَ السَّلَمِيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَعْطُوا الأَجِيرَ أَجْرَهُ، قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ».

في الزوائد: أصله في صحيح البخاريّ وغيره، من حديث أبي هريرة. لكن إسناد المصنف ضعيف. وهب بن سعيد وعبد الرحمن بن زيد ضعيفان.

763. (2443) **(6750)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İşçiye ücretini, teri kurumadan önce veriniz."**

★ KARIN TOKLUĞUNA ÜCRET

6751 ٢٤٤٤ 764 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ الْحرِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عُتْبَةَ بْنَ النُّدَّرِ يَقُولُ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَرَأَ طسٓمٓ. حَتَّى إِذَا بَلَغَ قِصَّةَ مُوسٰى قَالَ «إِنَّ مُوسٰى ﷺ أَجَرَ نَفْسَهُ ثَمَانِيَ سِنِينَ، أَوْ عَشْراً، عَلَى عِفَّةِ فَرْجِهِ وَطَعَامِ بَطْنِهِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لأن فيه بقية، وهو مدلّس. وليس لبقية هذا عند ابن ماجة سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الخمسة.

764. (2444) **(6751)**- *Utbe İbnu'n-Nüder* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Ta-sin-mim suresini okudu. Hz. Musa aleyhisselâm'ın kıssasına gelince:* **"Hz. Musa, fercinin iffeti (Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenme) ve karnının doyurulması mukabilinde sekiz veya on yıl işçi olarak çalışmayı kabullendi"** *buyurdu."*

AÇIKLAMA:

Bu rivayet, Kasas suresinin 27-28. ayetlerini açıklamaktadır. Mezkur ayetler mealen şöyledir: **"Kadınların babası "Bana sekiz yıl çalışmana mukabil bu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir ikram olur. Ama sana güçlük vermek istemem. İnşaallah beni iyi kimselerden bulacaksın" dedi..."**

6752 ٢٤٤٥ 765 حدّثنا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ. سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: نَشَأْتُ يَتِيماً، وَهَا جَرْتُ مِسْكِيناً، وَكُنْتُ أَجِيراً لِابْنَةِ غَزْوَانَ بِطَعَامِ بَطْنِي وَعُقْبَةِ رَجْلِي. أَحْطِبُ لَهُمْ إِذَا نَزَلُوا. وَأَحْدُولَهُمْ إِذَا رَكِبُوا فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى جَعَلَ الدِّينَ قِوَاماً، وَجَعَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ إِمَاماً.

فى الزوائد: إسناده صحيح موقوف. لأن حيان بن بسطام، ذكره ابن حبان فى الثقات. ووثقه الدارقطنّى والذهبىّ وغيرهم. وباقى رجال الإسناد أثبات.

765. (2445) **(6752)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Yetim olarak büyüdüm, fakir olarak hicret ettim. Karnımı doyurma ve (yolculuk) sırasında bazan binerek ayağımı dinlendirme nöbeti karşılığında İbnetu Gazvân'a işçi oldum. Konakladıkları vakit onlara odun topluyordum. Bindikleri zaman da develerini yürütmek için ezgi söylerdim. İslâm dinini bir nizam, Ebu Hureyre'yi de imam (idareci) kılan Allah'a hamdolsun."*

★ BİR KOVA SU BİR HURMAYA

6753 ٢٤٤٦ 766 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنْعَانِيُّ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سَلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَنَشٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَصَابَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ خَصَاصَةٌ. فَبَلَغَ ذٰلِكَ عَلِيّاً. فَخَرَجَ يَلْتَمِسُ عَمَلاً يُصِيبُ فِيهِ شَيْئاً لِيُقِيتَ

بِهِ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ. فَأَتَى بُسْتَاناً لِرَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ. فَاسْتَقَى لَهُ سَبْعَةَ عَشَرَ دَلْواً. وَكُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ. فَخَيَّرَهُ الْيَهُودِيُّ مِنْ تَمْرِهِ، سَبْعَ عَشَرَةَ عَجْوَةً. فَجَاءَ بِهَا إِلَى نَبِيِّ اللّٰهِ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده حنش، واسمه حسين بن قيس، ضعفه أحمد وغيره.

766. (2446) (6753)- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a (bir ara) maddi darlık isabet etti. Bu duruma Ali muttali oldu. Hemen çıkıp, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ihtiyacını görecek bir gelir temini için iş aradı. Derken bir yahudiye ait bir bahçeye uğradı. Adama her kovası bir kuru hurmaya onyedi kova su çıkarıverdi. Yahudi de hurmasından onun için onyedi tane acve (denilen iyi hurma) seçip verdi. Ali radıyallahu anh bunları Resûlullah'a getirdi."*

6754 ٢٤٤٧ 767 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحٰقَ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: كُنْتُ أَدْلُو الدَّلْوَ بِتَمْرَةٍ. وَأَشْتَرِطُ أَنَّهَا جَلِدَةٌ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات والحديث موقوف. وأبو إسحق، اسمه عمرو بن عبد اللّه السبيعىّ، اختلط بأَخَرَةٍ، وَكَانَ يدلّس، وقد رواه بالعنعنة.

767. (2447) (6754)- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben bir hurma mukabilinde bir kova su çıkarırdım ve hurmanın iyi, kuru olmasını şart koşardım."*

6755 ٢٤٤٨ 768 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللّٰهِ! مَالِي أَرَى لَوْنَكَ مُنْكَفِئاً؟ قَالَ «الْخَمْصُ» فَانْطَلَقَ الأَنْصَارِيُّ إِلَى رَحْلِهِ. فَلَمْ يَجِدْ فِي رَحْلِهِ شَيْئاً. فَخَرَجَ يَطْلُبُ. فَإِذَا هُوَ بِيَهُودِيٍّ يَسْقِي نَخْلاً. فَقَالَ الأَنْصَارِيُّ لِلْيَهُودِيِّ: أَسْقِي نَخْلَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: كُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ. وَاشْتَرَطَ الأَنْصَارِيُّ أَنْ لاَ يَأْخُذَ خَدِرَةً وَلاَ تَارِزَةً وَلاَ حَشَفَةً. وَلاَ يَأْخُذَ إِلاَّ جَلِدَةً. فَاسْتَقَى بِنَحْوٍ مِنْ صَاعَيْنِ. فَجَاءَ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد اللّه بن سعيد بن كيسان، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

768. (2448) (6755)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ensardan bir zat gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! (Bugün) renginizi niye değişmiş görüyorum?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Açlıktan"** *buyurdular. Ensarî hemen evine döndü. Ama evinde (ikram edecek) birşey bulamadı. Yiyecek aramaya çıktı. Derken hurmalık sulayan bir yahudiye rastladı: Yahudiye: "Hurmalığını ben sulayayım ne dersin?" dedi. O da: "Pekâla!" dedi. Ensari: "Her kovaya bir hurma!" dedi ve hurmanın içi kararmış, sertleşmiş ve adileşmiş olmamasını şart koştu, iyi hurmadan alacağını söyledi. Sonra iki sa' hurma yapacak miktarda su çıkardı ve aldığı hurmayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirdi."*

★ ÜÇTE BİRE, DÖRTTE BİRE MUZÂRA'A

6756 ٢٤٦٣ 769 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ خَالِدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ؛ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ أَكْرَى الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ، عَلَى الثُّلُثِ وَالرُّبُعِ فَهُوَ يَعْمَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِكَ هٰذَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لأن أحمد بن ثابت، قال فيه ابن حبان، في الثقات: مستقيم الأمر. قلت: وباقي رجال الإسناد يحتج بهم في الصحيح.

769. (2463) (6756)- *Tâvus*'un anlattığına göre: *"Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman zamanlarında araziyi, (mahsulünü) üçte bir, dörtte bir karşılığında kiraya vermiştir. Bu kiralama işi, (o zamandan) şu günümüze kadar tatbik edilegelmiştir."*

★ HURMA VE ÜZÜM ORTAKLIĞI

6757 ٢٤٦٧ 770 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا هُشَيْمٌ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى خَيْبَرَ أَهْلَهَا عَلَى النِّصْفِ. نَخْلُهَا وَأَرْضُهَا.

في الزوائد: في إسناده الحكم بن عتيبة، قال شعبة: لم يسمع من مقسم إلا أربعة أحاديث. وابن أبي ليلى هذا، هو محمد بن عبد الرحمن، ضعيف.

770. (2468) (6757)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber arazisini, hurmalıklarıyla, tarlalarıyla mahsulün yarısı mukabilinde eski ahalisine (yahudilere müzâraa usulüyle) verdi."*

6758 ٢٤٦٩ 771 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْأَعْوَرِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا افْتَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْبَرَ أَعْطَاهَا عَلَى النِّصْفِ.

في الزوائد: في إسناده مسلم بن كيسان، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

771. (2469) **(6758)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber'i fethedince orayı yarıya ortağa verdi."***

NOT: Bu bahis daha önce yeterince açıklanmıştır, tekrar etmeyeceğiz.

★ MÜSLAMANLAR ÜÇ ŞEYDE ORTAK

6759 ٢٤٧٢ 772 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خِرَاشِ بْنِ حَوْشَبٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُسْلِمُونَ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثٍ: فِي الْمَاءِ وَالْكَلَإِ وَالنَّارِ. وَثَمَنُهُ حَرَامٌ».

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: يَعْنِي الْمَاءَ الْجَارِيَ.

في الزوائد: عبد الله بن خراش. قد ضعفه أبو زرعة والبخاريّ وغيرهما. وقال محمد بن عمار الموصلّي: كذاب.

772. (2472) **(6759)**- *Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Müslümanlar üç şeyde ortaktırlar: Suda, otta, ateşte. Bunlardan alınacak bedel de haramdır."**

Ebu Saîd dedi ki: "(Sudan maksad) akarsudur."

6760 ٢٤٧٣ 773 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «ثَلَاثٌ لَا يُمْنَعْنَ: الْمَاءُ وَالْكَلَأُ وَالنَّارُ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله موثقون. لأن محمد بن عبد الله بن يزيد، أبا يحيى المكيّ، وثقه النسائيّ وابن أبي حاتم وغيرهما. وباقي رجال الإسناد على شرط الشيخين.

773. (2473) **(6760)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Üç şey vardırki (istenince) vermemezlik edilmez: Su, ot ve ateş."**

6761 ٢٤٧٤ 774 **حدّثنا** عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَلِيِّ بِنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا الشَّيْءُ الَّذِى لاَ يَحِلُّ مَنْعُهُ؟ قَالَ «الْمَاءُ وَالْمِلْحُ وَالنَّارُ» قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! هٰذَا الْمَاءُ قَدْ عَرَفْنَاهُ. فَمَا بَالُ الْمِلْحِ وَالنَّارِ؟ قَالَ «يَاحُمَيْرَاءُ! مَنْ أَعْطَى نَاراً، فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا أَنْضَجَتْ تِلْكَ النَّارُ. وَمَنْ أَعْطَى مِلْحاً، فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا طَيَّبَ ذٰلِكَ الْمِلْحُ. وَمَنْ سَقَى مُسْلِماً شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ، حَيْثُ يُوجَدُ الْمَاءُ، كَأَنَّمَا أَعْتَقَ رَقَبَةً. وَمَنْ سَقَى مُسْلِماً شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ، حَيْثُ لاَ يُوجَدُ الْمَاءُ، فَكَأَنَّمَا أَحْيَاهَا».

فى الزوائد: هذا إسناد ضعيف، لضعف علىّ بن زيد بن جدعان.

774. (2474) **(6761)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resulü!" dedim, verilmemesi caiz olmayan şey nedir?"*

"Su, tuz ve ateş!" *buyurdular. Ben tekrar: "Ey Allah'ın Resulü dedim. Evet suyu anladık öyledir, ama tuz ve ateş niye öyledir?" dedim. Şu cevabı verdi:*

"Ey Humeyrâ! Kim (isteyene) ateş verirse, bu ateşin pişirdiği her şeyi tasadduk etmiş gibi sevap kazanır! Kim de tuz verirse, o da bu tuzun tatlandırdığı her şeyi tasadduk etmiş gibi olur. Kim su bulunan yerde bir müslümana bir içimlik su içirirse sanki bir köle azad etmiş gibi olur, suyun bulunmadığı yerde içirirse, onu ihya etmiş gibi olur."

★ OTA MANİ OLMAK İÇİN SUYA MANİ OLUNMAZ

6762 ٢٤٧٩ 775 **حدّثنا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَارِثَةَ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يُمْنَعُ فَضْلُ الْمَاءِ، وَلاَ يُمْنَعُ نَقْعُ الْبِئْرِ».

فى الزوائد: فى إسناده حارثة بن أبى الرجال، ضعفه أحمد وغيره. ورواه ابن حبان فى صحيحه بسند فيه ابن إسحاق، وهو مدلس.

775. (2479) **(6762)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Suyun fazlası esirgenmez. Kuyunun (ihtiyaçtan) artan kısmı da esirgenmez."**

★ AKAR SUYUN KULLANIMINDA SIRA

6763 ٢٤٨١ 776 **حدّثنا** ابْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورِ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِى مَالِكٍ. حَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِى مَالِكٍ، عَنْ عَمِّهِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِى مَالِكٍ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ فِى سَيْلِ مَهْزُورٍ، الْأَعْلَى فَوْقَ الْأَسْفَلِ. يَسْقِى الْأَعْلَى إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُرْسِلُ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ.

فى الزوائد: انفرد ابن ماجة بهذا الحديث عن ثعلبة. وليس له شيء فى بقية الستة. وفى سنده زكريا بن منظور المدنى القاضى، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

776. (2481) **(6763)**- *Sâlebe İbnu Ebî Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mehzur (isimli derenin) suyu (ile arazilerin sulanması sırası) hususunda şu hükmü verdi:*

"(Arazisi) yukarıda olan kimse (arazisi) aşağıda olan kimsenin üstündedir (yani önce o sular). Yukarıdaki kimse (arazisini), su, ayak topuklarına varıncaya kadar sular, sonra suyu kendisinden aşağıda olana salıverir."

6764 ٢٤٨٣ 777 **حدّثنا** أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ إِسْحٰقَ ابْنِ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَضَى، فِى شُرْبِ النَّخْلِ مِنَ السَّيْلِ، أَنَّ الْأَعْلَى فَالْأَعْلَى يَشْرَبُ قَبْلَ الْأَسْفَلِ، وَيُتْرَكُ الْمَاءُ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَاءُ إِلَى الْأَسْفَلِ الَّذِى يَلِيهِ، وَكَذٰلِكَ، حَتَّى تَنْقَضِىَ الْحَوَائِطُ أَوْ يَفْنَى الْمَاءُ.

فى الزوائد: فى إسناده إسحق بن يحي، قال ابن عدى: يروى عن عبادة ولم يدركه. وكذا قال غيره.

777. (2483) **(6764)**- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hurmalıkların akar su ile sulanmaları hususunda şöyle hükmetti:* **"Suyun başından itibaren önce üsttekiler aşağıdakilerden önce sular. Su ökçeye (çıkacak kadar akmaya) bırakılır. Sonra su bitişikteki aşağıya bırakılır. Bahçeler bitinceye veya su tükeninceye kadar böyle yapılır."**

NOT: Su bahsi daha önce geçti.

★ **SUYUN TAKSİMİ**

6765 ٢٤٨٤ 778 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. أَنْبَأَنَا أَبُو الْجَعْدِ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُبَدَّأُ بِالْخَيْلِ يَوْمَ وِرْدِهَا».

في الزوائد: في إسناده عمرو بن عوف، ضعيف. وفيه حفيده كثير بن عبد الله، قال الشافعيّ: ركن من أركان الكذب. وقال أبو داود: كذاب. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة لايحل ذكرها في الكتب. ولا الرواية عنه إلا على جهة التعجب.

778. (2484) (6765)- *Kesir İbnu Abdillah İbni Avf el-Müzenî*'nin dedesi *(Amr İbnu Avf) radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sulama gününde önce atlardan başlanmalıdır."**

★ **KUYUNUN HARÎMİ**

6766 ٢٤٨٦ 779 حدّثنا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سُكَيْنٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى. ح وَحَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالاَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ الْمَكِّيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَنْ حَفَرَ بِئْراً فَلَهُ أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً عَطَناً لِمَاشِيَتِهِ».

في الزوائد: مدار الحديث في الإسنادين على إسماعيل بن مسلم المكّي، تركه يحي القطان وابن مهديّ وغيرهما.

779. (2486) (6766)- *Abdullah İbnu Muğaffel radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim (sahipsiz bir arazide) bir kuyu kazarsa, kendi hayvanlarına yatak olmak üzere kırk zirâlık mesafe onun olur."**

AÇIKLAMA:

İhtiyaç sebebiyle sahipsiz arazide kuyu kazan kimsenin onu rahat tasarruf edebilmesi için muayyen belli bir sahaya hak sahibi olması gerekir. Sadedinde olduğumuz hadis, bunu kırk zirâ olarak belirler. Bu saha içinde başkası onun izni olmadan tasarrufta bulunamaz. Mesela gelip yeni bir kuyu açamaz, bahçe yapamaz. Kuyuyu kendi arazisi içinde açmışsa böyle bir yatak sahası mevzubahis olamaz, zaten kendisinindir. Kırk zirâlık saha her cihettendir. *Ebu Hanîfe*'nin fetvası da buna uygundur. *Ebu Yusuf* ve *Muhammed*, kuyu suyu deve gücüyle çekilirse bunun harîmi altmış zirâdır. Şâfi'î mezhebine göre, kuyunun sahipsiz arazideki harîmi, kuyudan su

çeken kimsenin duracağı yer, suyun döküleceği yer, biriktirileceği havuz, sulamaya gelecek hayvan sürülerinin su civarında bekletileceği yerler gibi, kuyudan istifade edebilmek için ihtiyaç duyulacak yerlerin tamamıdır. Ancak ihtiyaç duyulan bu yerler başkasının mülkü ise harîm olamaz.

★ AĞACIN HARÎMİ

6767 ٢٤٨٨ 780 حدّثنا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ، أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثنا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى فِي النَّخْلَةِ وَالنَّخْلَتَيْنِ وَالثَّلاثَةِ لِلرَّجُلِ فِي النَّخْلِ. فَيَخْتَلِفُونَ فِي حُقُوقِ ذٰلِكَ. فَقَضَى أَنَّ لِكُلِّ نَخْلَةٍ مِنْ أُولٰئِكَ مِنَ الأَسْفَلِ، مَبْلَغُ جَرِيدِهَا حَرِيمٌ لَهَا.

في الزوائد: إسناده منقطع ضعيف، لأن إسحاق بن يحيى يروى عن عبادة، ولم يدركه.

780. (2488) (6767)- *Ubade İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hurma bahseçinde, bir adama ait bir, iki, üç hurma ağacı hususunda hüküm verdi. Bahçe sahibi ile bu birkaç ağacın sahipleri, bahçedeki hakları hususunda ihtilaf etmişlerdi. Aleyhissalâtu vesselâm, bu münferid ağaçlardan her biri için, dipten itibaren dalının uzandığı yere kadar ağacın harîmi sayılacağına hükmetti."*

6768 ٢٤٨٩ 781 حدّثنا سَهْلُ بْنُ أَبِي الصُّغْدِيِّ. ثَنَا مَنْصُورُ أَيُّ مُقَيْرٍ ثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْدِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَرِيمُ النَّخْلَةِ مَدُّ جَرِيدِهَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف.

781. (2489) (6768)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hurma ağacının harîmi onun dallarının uzunluğu kadardır."**

★ AKARINI SATAN, PARASINI MİSLİNE YATIRSIN

6769 ٢٤٩٠ 782 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ بَاعَ دَاراً أَوْ عَقَاراً فَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهُ فِي مِثْلِهِ كَانَ قَمِناً أَنْ لاَ يُبَارَكَ فِيهِ».

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ أَخِيهِ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: ليس لسعيد بن حريث في الكتب الخمسة شيء، ولا للمصنف سوى هذا الحديث.

782. (2490) **(6769)**- *Sa'îd İbnu Hureys radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir ev veya akâr satıp elde ettiği parayı aynı cins (bir mülk)e yatırmazsa, bu kimse, aldığı bedelin hakkında mübarek kılınmamasına müstehak olur."**

6770 ٢٤٩١ 783 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَعَمْرُو بْنُ رَافِعٍ، قَالاَ: ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ بَاعَ دَاراً وَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا، لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهَا».

في الزوائد: في إسناده يوسف بن ميمون. ضعفه أحمد وغيره.

783. (2491) **(6770)**- *Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim bir ev satar da aldığı parayı emsaline yatırmazsa, o para, kendisine mübarek kılınmaz."**

AÇIKLAMA:

Dinimiz gayr-ı menkul emvali satıp menkul emvalde harcamayı teşvik etmemiştir. Gayr-i menkul satıldığı taktirde yine gayr-ı menkule yatırılmalıdır. Bu mallar daha emniyetli, daha garantilidir. Zira çalınmaz, gasbedilmez, israfla istıhlak edilip tez elden tüketilmez.

ŞUF'A BÖLÜMÜ

★ **ARAZİYİ SATIŞTA KOMŞUYA HABER VER**

6771 ٢٤٩٢ 784 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ وَالْعَلَاءُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَا: ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. أَنْبَأَنَا شَرِيكٌ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَأَرَادَ بَيْعَهَا، فَلْيَعْرِضْهَا عَلَى جَارِهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

784. (2493) **(6771)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir kimsenin arazisi olur da satmak isterse, önce komşusuna arzetsin."**

★ **HUDUD BELİRİRSE ŞUF'A YOK**

6772 ٢٤٩٧ 785 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيٰى وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عُمَرَ، قَالَا: ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا مَالِكُ ابْنُ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضٰى بِالشُّفْعَةِ فِيمَا لَمْ يُقْسَمْ. فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ، فَلَا شُفْعَةَ.

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الطِّهْرَانِيُّ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ مُرْسَلٌ. وَأَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُتَّصِلٌ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح على شرط البخاريّ: والحديث قد جاء من حديث جابر في البخاريّ وغيره.

785. (2497) **(6772)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm taksim edilemeyen malda şüf'a hakkı tanıdı. Eğer (taşınamaz mal taksim edilip) hududlar belli olursa artık şuf'a hakkı yoktur."*

★ ŞUF'A TALEBİ

6773 ٢٥٠٠ 786 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحرِثِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الشُّفْعَةُ كَحَلِّ الْعِقَالِ»

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن عبد الرحمن البيلمانىّ، قال فيه ابن عدىّ: كل ما يرويه البيلمانىّ، فالبلاء فيه منه. وإذا روى عن محمد بن الحارث، فهما ضعيفان. وقال: حدث عن أبيه نسخة كلها موضوعة. لايجوز الاحتجاج به، ولا أذكره إلا على وجه التعجب.

786. (2500) **(6773)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şuf'a (hakkı) devenin bağlı bulunduğu ipi çözmek gibidir (ipi çözülen deve kaçırıldığı gibi, kullanılmayan şuf'a hakkı da kaçırılır)."**

6774 ٢٥٠١ 787 **حدّثنا** سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحرِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ شُفْعَةَ لِشَرِيكٍ عَلَى شَرِيكٍ إِذَا سَبَقَهُ بِالشِّرَاءِ. وَلاَ لِصَغِيرٍ، وَلاَ لِغَائِبٍ».

فى الزوائد: فى إسناده البيلمانىّ، وقد تقدم الكلام فيه فى الإسناد قبله.

787. (2501) **(6774)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir ortak diğer bir ortaktan önce (üçüncü bir ortağın hissesini şuf'a yoluyla) satın aldığı zaman, diğer ortağın, hisseyi satın alan ortağa karşı şuf'a hakkı yoktur. Büluğ çağına varmamış ortak ve gâib (yani hazır bulunmayan) ortak için de şuf'a hakkı yoktur."**

AÇIKLAMA:

Şuf'a hakkı ortaklık ve komşuluktan doğan bir haktır. Satılacak bir malı, aynı fiyata komşu veya ortağın alma hakkı vardır, işte bu hakka şuf'a hakkı denir. Son hadiste ifade edilen *"çocuk ve gaib için şuf'a hakkının olmadığı"* meselesini mutlak almamak gerekir. Sahih hadislere dayanan fukahâ bazı kayıtlarla hem çocuk ve hem de gâib için şuf'a hakkı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu mevzu daha önce geçtiği için açıklama kaydetmiyoruz.

LUKATA (BULUNTULAR) BÖLÜMÜ

★ YİTİK, BULANA HELAL DEĞİL

6775 ٢٥٠٢ 788 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

788. (2502) (6775)- *Abdullah İbnu's-Sıhhîr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslümanın yitirdiği (herşey) ateş alevidir."**

NOT: Bu bahsin açıklaması geçti.

KÖLE AZADI BÖLÜMÜ

★ **MÜDEBBER**

6776 ٢٥١٤ 789 **حدّثنا** عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَلِىُّ بْنُ ظِبْيَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «الْمُدَبَّرُ مِنَ الثُّلُثِ».

قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ، يَعْنِى ابْنَ أَبِى شَيْبَةَ، يَقُولُ: هٰذَا خَطَأٌ. يَعْنِى حَدِيثَ «الْمُدَبَّرُ مِنَ الثُّلُثِ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ.

فى الزوائد: فى إسناده علىّ بن ظبيان، ضعفه ابن معين وأبو هاشم وغير واحد. وكذبه ابن معين أيضا. وقال المزّى: رواه الشافعىّ عن علىّ بن ظبيان موقوفا. قال: قال علىّ بن ظبيان: كنت أحدّث به مرفوعا، فقال أصحابنا ليس بمرفوع، بل موقوف على ابن عمر، فوقفته.

قال الشافعىّ: الحّفاظ الذين حدثوه يوقفونه على ابن عمر.

789. (2514) (6776)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümą* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müdebber (efendisi ölünce azad edilecek olan) köle, sülüs (yani sahibinin terekesinin üçte birin)den olmak üzere muteber)dir."**

AÇIKLAMA:

Efendinin *"Ben ölünce hürsün"* diye azad olmasını ölüm şartına bağladığı köleye müdebber denir. Bunun hukuki durumu diğerinden ayrıdır; artık satılamaz. Bu hadise göre, adamın geri kalan terekesinin üçte biri bu kölenin değerine denkse köle hür olur, değilse hür olamaz. Karşılamadığı taktirde geri kalan kısmı köle tazmin ederek hürriyetine kavuşur. *Mâlik, Şafi'î* ve cumhûrun hükmü böyledir.

★ **ÜMMÜ VELED**

6777 ٢٥١٥ 790 **حدّثنا** عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا رَجُلٍ وَلَدَتْ أَمَتُهُ مِنْهُ، فَهِىَ مُعْتَقَةٌ عَنْ دُبُرٍ مِنْهُ».

فى الزوائد: فى إسناده الحسين بن عبد اللّه بن عبيد اللّه بن عباس، تركه ابن المدينىّ وغيره. وضعفه أبو حاتم وغيره. وقال البخارىّ: إنه كان يتهم بالزندقة.

790. (2515) **(6777)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kimin cariyesi, kendisinden bir çocuk doğurmuşsa, o cariye (ümmü veled olur ve) kendisinin vefatından sonra hür olur."**

6778 ٢٥١٦ 791 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ، يَعْنِى النَّهْشَلِىَّ، عَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: ذُكِرَتْ أُمُّ إِبْرَاهِيمَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَعْتَقَهَا وَلَدُهَا».

فى الزوائد: فى إسناده الحسين بن عبد اللّه، وقد تقدم فيه الكلام آنفا.

791. (2516) **(6778)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında (oğlu) İbrahim'in annesi zikredilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Onu, oğlu İbrahim azad etti!"** *buyurdular."*

6779 ٢٥١٧ 792 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَإِسْحٰقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ. أَخْبَرَنِى أَبُو الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: كُنَّا نَبِيعُ سَرَارِيَنَا وَأُمَّهَاتِ أَوْلاَدِنَا، وَالنَّبِىُّ ﷺ فِينَا حَىٌّ. لاَ نَرَى بِذٰلِكَ بَأْساً.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

792. (2517) **(5779)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda hayatta iken, cariyelerimizi ve çocuklarımızın annesi olan cariyelerimizi satardık, bunda bir beis görmezdik."*

AÇIKLAMA:

Ümmü'l-veledin satılamaması esastır. Bu hususta icma vardır. Alimler, aksi rivayette bulunan sahabilerin bilahare görüşlerinden rücu ederek icmaya katıldıklarını belirtir.

★ **MÜKÂTEBE**

6780 ٢٥١٩ 793 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا عَبْدٍ كُوتِبَ عَلَى مِائَةِ أُوقِيَّةٍ، فَأَدَّاهَا إِلاَّ عَشْرَ أُوقِيَّاتٍ، فَهُوَ رَقِيقٌ».

فى الزوائد: فيه حجاج بن أرطاة، وهو مدلس.

793. (2519) (6780)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kendisiyle yüzyirmi okiyye üzerinden mükâtebe yapılan bir köle, bütün borcunu ödese de on okiyyelik (az bir şey dahi kalsa) o yine köledir."**

6781 ٢٥٢٠ 794 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ نَبْهَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّهَا أَخْبَرَتْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «إِذَا كَانَ لإِحْدَاكُنَّ مُكَاتَبٌ، وَكَانَ عِنْدَهُ مَا يُؤَدِّى، فَلْتَحْتَجِبْ مِنْهُ».

قال السندىّ: ذكر البيهقى عن الشافعىّ ما يدل على أن الحديث لا يخلو من ضعف، لأن راويه نبهان.

794. (2520) (6781)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Siz kadınlardan birinin mukâtebe yaptığı bir köleniz varsa, köleniz ödeyeceği meblağa sahip olduğu andan itibaren onun yanında örtünmeniz (kaç-göç etmeniz) gerekir."**

★ **MAHREMİ KÖLE OLAMAZ**

6782 ٢٥٢٥ 795 حدّثنا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ الأَنْمَاطِيُّ قَالاَ: ثنا ضَمْرَةُ ابْنُ رَبِيعَةَ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَلَكَ ذَارَحِمٍ مَحْرَمٍ فَهُوَ حُرٌّ».

فى الزوائد: فى إسناده من تُكُلِّم فيه.

795. (2525) (6782)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim mahremi olan bir yakınına malik (olma durumunu kazanır) ise o mahremi hürdür."**

★ MALI OLAN KÖLE AZAD EDİLMİŞSE

6783 ٢٥٣٠ 796 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ. ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ إسْحٰقَ بْنِ إبْرَاهِيمَ، عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرٍ، وَهُوَ مَوْلَى ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ لَهُ: يَا عُمَيْرُ! إنِّى أَعْتَقْتُكَ عِتْقاً هَنِيئاً. إنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَيُّمَا رَجُلٍ أَعْتَقَ غُلاَماً، وَلَمْ يُسَمِّ مَالَهُ، فَالْمَالُ لَهُ». فَأَخْبِرْنِى مَا مَالُكَ؟

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ إسْحٰقَ بْنِ إبْرَاهِيمَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ لِجَدِّى. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده إسحق بن إبراهيم المسعودىّ، قال فيه البخارىّ: لا يتابع فى رفع حديثه. وقال ابن عدىّ: ليس له إلا حديثنا. وقال مسلمة: ثقة. وذكره ابن حبان فى الثقات. وشيخه عمير، ذكره ابن حبان فى الثقات. والمطلب بن زياد، وثقه أحمد وابن معين والعجلىّ وغيرهم. وباقيهم ثقات.

796. (2530) (6783)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh*'ın azadlısı *Umeyr*'ın anlattığına göre: *"Abdullah kendisine: "Ey Umeyr! Seni ben, kolay bir azadlama ile azadladım. Zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Kim bir köleyi azad eder ve (kölenin elindeki) malını zikretmezse mal kölenin olur!"** *dediğini işittim. Sen bana elindeki maldan haber ver (ne kadardır)?"*

AÇIKLAMA:

Bu ve benzeri bazı hadislere dayanan birkısım âlimler, kölenin mülk edinebileceğini söylemişlerdir. Ancak aslolan aksidir.

★ VELED-İ ZİNANIN AZADLISI

6784 ٢٥٣١ 797 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ. ثنا إسْرَائِيلُ عَنْ زَيْدِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِى يَزِيدَ الضِّنِّىِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ سَعْدٍ، مَوْلاَةِ النَّبِىِّ ﷺ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ وَلَدِ الزِّنَا. فَقَالَ «نَعْلاَنِ أُجَاهِدُ فِيهِمَا، خَيْرٌ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ وَلَدَ الزِّنَا».

فى الزوائد: فى إسناده أبو يزيد الضنّىّ، قا ابن عبد الغنىّ: منكر الحديث. وقال البخارىّ: مجهول. وكذا قال الذهبىّ. وقال الدارقطنىّ: ليس بمعروف.

797. (2531) **(6784)**- *Resûlullah*'ın azadlılarından *Meymûne bintu Sa'd* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a veled-i zinadan sorulmuştu, şu cevabı verdi:* **"Savaşırken giydiğim bir çift ayakkabı veled-i zinayı azad etmemden daha hayırlıdır."**

AÇIKLAMA:

Bazı alimler hadisi, veled-i zinanın kötü hal sahibi olması sebebiyle onu azad etmek suretiyle yapılacak iyiliğin sevabının pek az olacağı şeklinde anlamıştır. *Hattabî* gibi bazı alimler bu hükmün *"muayyen bir veled-i zina hakkında varid olduğunu"* söylemişlerdir. Bu görüşte olanlar *"Zinadan zinayı yapan anne-babanın mesul olduğuna, çocuğun onların fiillerinden masum bulunduğuna"* dair rivayetleri gözönüne almış olmalıdır.

HUDUD (AĞIR CEZALAR) BÖLÜMÜ

★ **HADDLERİN TATBİKİ**

6785 ٢٥٣٧ 798 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِقَامَةُ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ، خَيْرٌ مِنْ مَطَرِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فِي بَلاَدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن سنان، ضعفه ابن معين وغيره. وقال الدارقطنّي: يضع الحديث.

798. (2537 (**6785**)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah'ın had cezalarından birinin yerine getirilmesi Allah'ın beldelerinde kırk gece yağan yağmurdan daha hayırlıdır."**

6786 ٢٥٣٩ 799 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ. ثنا الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ جَحَدَ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ، فَقَدْ حَلَّ ضَرْبُ عُنُقِهِ. وَمَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَلاَ سَبِيلَ لأَحَدٍ عَلَيْهِ، إِلاَّ أَنْ يُصِيبَ حَداً، فَيُقَامَ عَلَيْهِ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف، فيه حفص بن عمر العربيّ القرح، ضعفه ابن معين وأبو حاتم والنسائيّ وابن عديّ والدارقطنيّ. ووثقه ابن أبي حاتم.

799. (2539) (**6786**)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kur'an'dan tek bir ayeti inkâr edenin boynunu vurmak helal olur. Kim "lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh ve enne Muhammeden abduhu ve Resûluhu (Allah birdir, ortağı yoktur, Muhammed onun kulu ve elçisidir)" derse hiç kimsenin ona dokunma yetkisi yoktur. Ancak, bir hadd suçu işlerse, ona cezası verilir."**

6787 ٢٥٤٠ 800 حدّثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَالِمٍ الْمَفْلُوجُ. ثنا عُبَيْدَةُ بْنُ الأَسْوَدِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِى صَادِقٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ نَاجِدٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «أَقِيمُوا حُدُودَ اللّهِ فِى الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ. وَلاَ تَأْخُذْكُمْ فِى اللّهِ لَوْمَةُ لاَئِمٍ».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح على شرط ابن حبان فقد ذكر جمع رواته، فى ثقاته.

800. (2540) (6787)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Siz Allah'ın had cezalarını (akrabalık ve diğer hususlarda size) yakın olan hakkında da uzak olan hakkında da tatbik edin. Allah'ın hükmünü uygulamaktan sizi hiçbir ayıplayıcının ayıplaması alıkoymasın."**

AÇIKLAMA:

Hadd cezaları bizzat nasslarla tesbit edilen cezalardır. Bunların tatbiki hem adaleti sağlar, hem de içtimaî hayatı nizam içinde tutar. Ayet-i kerîmede **"kısasta sizin için hayat var"** buyrulmuştur. İslâm'a göre içtimaî hayatın baş dinamiği adalettir. Bu sebeple onun gerçekleşmesinin ifadesi olan haddin uygulanmasının, *Resûlullah,* kırk gece aralıksız yağan hareketli yağmurdan daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir. Hududun uygulanması hususunda akraba-yabancı, zengin-fakir, avam-havas, müslim-gayr-i müslim ayırımı yapılmamalıdır. Kınayanların kınamasına aldırış edilmemelidir. *Resûlullah* bu son ifadesiyle, İslâmî hududun tatbikatını medenîliğe aykırı bulacak nesillerin geleceğini haber vermiş olmaktadır.

★ ŞÜPHE VARSA HAD UYGULANMAZ

6788 ٢٥٤٥ 801 حدّثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «ادْفَعُوا الْحُدُودَ مَا وَجَدْتُمْ لَهُ مَدْفَعاً».

فى الزوائد: فى إسناده إبراهيم بن الفضل المخزومىّ، ضعفه أحمد وابن معين والبخارىّ وغيرهم.

801. (2545)(6788)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hadd cezasını defedebildiğiniz müddetçe defedin (suçun sübutunu zedeleyen delilleri esas alarak uygulamaktan kaçının)."**

6789 ٢٥٤٦ 802 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. أنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْجُمَحِيُّ. ثنا الْحَكَمُ ابْنُ أَبَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ بِهَا فِي بَيْتِهِ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن عثمان بن صفوان الجمحيّ، قال فيه أبو حاتم: منكر الحديث، ضعيف الحديث. وقال الدارقطنيّ: ليس بقويّ. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد ثقات.

802. (2546) **(6789)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim müslüman kardeşinin ayıbını örterse, Kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter. Kim de müslüman kardeşinin ayıbını açarsa Allah da onun ayıbını açıp evinin içinde bile rezil eder."**

AÇIKLAMA:

Alimler, örtülmesi, teşhir edilmemesi gereken ayıpları bir daha dönüp yapılmayacak şahsi kusurlar olarak yorumlamışlardır. Değilse herkesi ilgilendiren kötülükleri, cürümleri işleyen kimselere müdahale etmek, vazgeçmediği taktirde ilgililere şikayet etmek yasaklanmış olan gıybet değildir, bilakis herkese terettüp eden emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil-münker vazifesidir. Şu halde ayıbın örtülmesine müteallik hadisler kötülüklerle mücadeleye engel yapılmamalıdır.

★ HADD CEZASINDA ŞEFAAT OLMAZ

6790 ٢٥٤٨ 803 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحٰقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ رُكَانَةَ، عَنْ أُمِّهِ عَائِشَةَ بِنْتِ مَسْعُودِ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهَا؛ قَالَ: لَمَّا سَرَقَتِ الْمَرْأَةُ تِلْكَ الْقَطِيفَةَ مِنْ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَعْظَمْنَا ذٰلِكَ. وَكَانَتِ امْرَأَةً مِنْ قُرَيْشٍ. فَجِئْنَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ نُكَلِّمُهُ. وَقُلْنَا: نَحْنُ نَفْدِيهَا بِأَرْبَعِينَ أُوقِيَّةً. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تُطَهَّرُ خَيْرٌ لَهَا» فَلَمَّا سَمِعْنَا لِينَ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَتَيْنَا أُسَامَةَ فَقُلْنَا: كَلِّمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذٰلِكَ، قَامَ خَطِيباً فَقَالَ «مَا إِكْثَارُكُمْ عَلَيَّ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَعَ عَلَى أَمَةٍ مِنْ إِمَاءِ اللَّهِ؟ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَوْ

كَانَتْ فَاطِمَةُ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ نَزَلَتْ بِالَّذِى نَزَلَتْ بِهِ، لَقَطَعَ مُحَمَّدٌ يَدَهَا».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس.

803. (2548) **(6790)**- *Mes'ud İbnu'l-Esved radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Fatıma isimli) kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinden kadifeyi çalınca biz bunu büyük bir hadise olarak değerlendirdik. Kadın Kureyş'ten (tanınmış) birisiydi. Lehinde konuşmak üzere Resûlullah'a geldik: "Biz onun cezasına mukabil kırk okiyyelik fidye verelim" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Cezasını çekerek temizlenmesi onun için daha hayırlıdır"** *buyurdular. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözündeki yumuşaklığı görünce, Üsâme'ye geldik ve: "Git, kadın lehine Resûlullah'a konuş (da eli kesilmesin)" dedik. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bu hali görünce (sertleşti ve) hutbe irad etmek üzere ayağa kalktı, şöyle söyledi:* **"Aziz ve celil olan Allah'ın cariyelerinden bir cariyeye terettüp eden Allah'ın haddlerinden birini (tatbik etmemem için) üzerimde niye bu kadar ısrar ediyorsunuz? Muhammed'in nefsini kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! Eğer o kadının tenezzül ettiği şeye (hırsızlığa) Muhammed'in kızı Fâtıma tenezzül etseydi Muhammed (hiç çekinmeden) onun elini mutlaka keserdi."**

NOT: Bu hâdisenin açıklaması geçti.

★ KÖTÜLÜĞÜ ALENÎ YAPAN

6791 ٢٥٥٩ 804 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ. ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِى الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَوْ كُنْتُ رَاجِماً أَحَداً بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ، لَرَجَمْتُ فُلاَنَةَ. فَقَدْ ظَهَرَ مِنْهَا الرِّيبَةُ فِى مَنْطِقِهَا وَهَيْئَتِهَا وَمَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

804. (2559) **(6791)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Zina suçu sebebiyle) herhangi birini şahitsiz olarak recmetseydim, falan kadını recmederdim. Çünkü onun konuşmasından, vaziyetinden ve yanına girip çıkanlardan dolayı ciddi bir şüphe hasıl olmuştur."**

★ CARİYEYE HADD TATBİKİ

6792 ٢٥٦٦ 805 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ؛ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُرْوَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا زَنَتِ الْأَمَةُ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. ثُمَّ بِيعُوهَا وَلَوْ بِضَفِيرٍ».

وَالضَّفِيرُ الْحَبْلُ.

فى الزوائد: فى إسناده عمار بن أبى فروة، وهو ضعيف، كما ذكره البخارىّ وغيره. وذكره ابن حبّان فى الثقات.

805. (2566) (6792)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cariye zina ederse sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, sonra onu, (bu halini belirterek) bir örgü (ip) bedeliyle de olsa satın!"**

★ YAŞLI VE HASTAYA HADD GEREKİR

6793 ٢٥٧٤ 806 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحٰقَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ؛ قَالَ: كَانَ بَيْنَ أَبْيَاتِنَا رَجُلٌ مُخْدَجٌ ضَعِيفٌ. فَلَمْ يُرَعْ إِلاَّ وَهُوَ عَلَى أَمَةٍ مِنْ إِمَاءِ الدَّارِ يَخْبُثُ بِهَا. فَرَفَعَ شَأْنَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «اجْلِدُوهُ ضَرْبَ مِائَةِ سَوْطٍ» قَالُوا: يَانَبِيَّ اللَّهِ! هُوَ أَضْعَفُ مِنْ ذٰلِكَ. لَوْ ضَرَبْنَاهُ مِائَةَ سَوْطٍ مَاتَ. قَالَ «فَخُذُوا لَهُ عِثْكَالاً فِيهِ مِائَةُ شِمْرَاخٍ، فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً وَاحِدَةً».

حدّثنا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحٰقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

فى الزوائد: مدار الإسناد على محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة.

806. (2574) (6793)- *Said İbnu Sa'd İbnu Ubâde radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Evlerimiz arasında vücut yapısı noksan ve zayıf bir adam vardı. (Bir gün) mahallenin cariyelerinden biriyle kötü vaziyette aniden yakalandı. Bunun üzerine (babam) Sa'd İbnu Ubâde durumunu Aleyhissalâtu vesselâm'a duyurdu.* **"Yüz sopa vurun!"** *emrettiler. Halk: "Ey Allah'ın Resulü! O buna zayıftır, buna dayanamaz, yüz sopa vurursak ölür!" dediler. Efendimiz:* **"Öyleyse, onun için yüz saçaklı bir hurma dalı alın ve ona o dal ile bir kere vurun!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis, hadd cezasına dayanamayacak durumda olan hasta suçlu için takip edilecek usulü göstermektedir. *İbnu'l-Hümâm*, cezası recmedilmek olan yani bekar olmayan bir hasta zina edecek olsa, cezanın hemen uygulanacağını belirtir. *"Çünkü der, zaten öldürülmesi gerekirdi."* Bu sebeple hastalık hali cezanın uygulanmasına mani değil. Eğer hasta zani, bekarsa, iyileşinceye kadar hadd uygulanmaz. Çünkü onun cezası sopalanmaktır, öldürülmek değil. Hasta iken sopalanmak ölümüne sebebiyet verebilir. Eğer bu kimse iyileşmeyecek bir hastalığa tutulmuşsa veya bünyesi zayıfsa, hem Hanefîler, hem de Şafiîler, sadedinde olduğumuz hadis mucibince, yüz dalcığı bulunan bir hurma dalı ile bir defa vurulacağına hükmeder. Her dalcık vücuduna değmelidir, bu vacibtir. Bu sebeple dal, hurma dalında olduğu gibi yaygın olmalıdır.

★ MALINI MÜDAFAA EDERKEN ÖLEN ŞEHİTTİR

6794 ٢٥٨١ 807 **حدّثنا** الْخَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ الْجَزَرِىُّ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أُتِىَ عِنْدَ مَالِهِ، فَقُوتِلَ فَقَاتَلَ فَقُتِلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ».

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن سنان التميّى، أبو فرة الرهاوىّ، ضعفه أحمد وغيره.

807. (2581) (6794)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kimin malının yanına (gasbetmek veya çalmak için) gidilir, bu maksatla mal sahibiyle mukatele edilir ve mal sahibi öldürülürse, o kimse şehit olur."**

6795 ٢٥٨٢ 808 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُطَّلِبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أُرِيدَ مَالُهُ ظُلْماً فَقتَلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ».

فى الزوائد: إسناده حسن، لقصور درجته عن أهل الحفظ والإتقان.

808. (2582) **(6795)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kimin malı zulüm yoluyla elinden alınmak istenir ve bu yolda öldürülürse, o kimse şehittir."**

NOT: Malını müdafaa ederken öldürülme mevzuunda açıklama geçti.

★ **HIRSIZA HADD**

6796 ٢٥٨٦ 809 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثنا وُهَيْبٌ. ثنا أَبُو وَاقِدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «تُقْطَعُ يَدُ السَّارِقِ فِي ثَمَنِ الْمِجَنِّ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو واقد، وهو ضعيف. ضعفه غير واحد وأصل الحديث فى الصحيحين وغيرهما. من حديث عائشة وأبى هريرة وابن عمر رضى اللّه عنهم.

809. (2586) **(6796)**- *Âmir İbnu Sa'd*'ın babası *(Sa'd İbnu Ebi Vakkas) radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"(Üç dirhemlik) kalkan değerinde (bir malın çalınmasıyla) hırsızın eli kesilir."

NOT: Elin kesilmesini gerektiren nisabla ilgili açıklama geçti.

★ **KÖLE ÇALARSA**

6797 ٢٥٩٠ 810 **حدّثنا** جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ عَبْداً مِنْ رَقِيقِ الْخُمُسِ سَرَقَ مِنَ الْخُمُسِ. فَرُفِعَ ذٰلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَلَمْ يَقْطَعْهُ وَقَالَ «مَالُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، سَرَقَ بَعْضُهُ بَعْضاً».

فى الزوائد: فى إسناده جبارة وهو ضعيف.

810. (2590) **(6797)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Humusa ait kölelerden biri humus malından çalmıştı. Bu hâdise Resûlullah'a haber verildi. Hırsızın elini kesmedi.* **"(Hepsi de) Allah Teâla hazretlerinin malıdır, bazısı bazısını çalmıştır"** *buyurdular."*

★ YANKESİCİ

6798 ٢٥٩٢ 811 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَاصِمِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا الْمُفَضَّلُ، ابْنُ فَضَالَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَيْسَ عَلَى الْمُخْتَلِسِ قَطْعٌ».

فى الزوائد: رجال إسناده موثقون.

811. (2592) (6798)- *Abdurrahman İbnu Avf* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Muhtelis (yankesici) kimseye el kesme cezası verilmez."**

★ MEYVE VE SEBZEDE EL KESİLMEZ

6799 ٢٥٩٣ 812 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلاَ كَثَرٍ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن سعيد المقبرىّ، وهو ضعيف.

812. (2594) (5799)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ne meyve sebebiyle ne de keser (denen hurma göbeği) hırsızlığı sebebiyle el kesilmez."**

AÇIKLAMA:

Alimler *semer* kelimesinin yaş meyve mânasına kullanılmasını gözönüne alarak yaş meyveyi çalana *el kesme* cezasının verilemeyeceğine hükmetmiştir. *Ebu Hanîfe "ağacın üzerinde olsun, kesilip toplanmış olsun yaş meyve hırsızlığından kimsenin elinin kesilmeyeceğine"* hükmetmiş, ayrıca etleri, sütleri ve meşrubatı da yaş meyveye kıyaslamıştır. Ama diğer alimler, bütün bu maddelerin muhafaza edilecekleri yerlere konduktan sonra çalınması halinde el kesileceğine hükmetmişlerdir.

★ MESCİDDE HADD UYGULANMAZ

6800 ٢٦٠٠ 813 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلاَنَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ شُعَيْبٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ إِقَامَةِ الْحَدِّ فِى الْمَسَاجِدِ.

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف مدلس. ومحمد بن عجلان مدلس أيضا.

813. (2600) **(6800)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidlerde hadd uygulanmasını yasakladı."*

★ TA'ZİR

6801 ٢٦٠٢ 814 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِى كَثِيرٍ، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَعْزِرُوا فَوْقَ عَشَرَةِ أَسْوَاطٍ».

فى الزوائد: فى إسناده عباد بن كثير الثقفىّ، قال أحمد بن حنبل: روى أحاديث كذب لم يسمعها. وقال البخارىّ: تركوه. وكذا قال غير واحد.

814. (2602) **(6801)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"On kamçıdan fazla ta'zir cezası vermeyin."**

AÇIKLAMA:

Ta'zîr cezası haddlerin dışındaki suçlara verilen cezadır. Pek çok çeşitleri vardır. Bunun miktarı, hangi suça hangisinin tatbik edileceği devlet reisine bırakılmıştır. Bu hususlarda geniş açıklamalar geçti.

★ ERKEK KARISINI YABANCI İLE YAKALARSA

6802 ٢٦٠٦ 815 **حدّثنا** عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ دَلْهَمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْمُحَبِّقِ؛ قَالَ: قِيلَ لأَبِى ثَابِتٍ، سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، حِينَ نَزَلَتْ آيَةُ الْحُدُودِ، وَكَانَ رَجُلاً غَيُوراً: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّكَ وَجَدْتَ مَعَ امْرَأَتِكَ رَجُلاً، أَىَّ شَىْءٍ كُنْتَ تَصْنَعُ؟ قَالَ: كُنْتُ ضَارِبَهُمَا بِالسَّيْفِ. أَنْتَظِرُ حَتَّى أَجِىءَ بِأَرْبَعَةٍ؟ إِلَى مَا ذَاكَ قَدْ قَضَى حَاجَتَهُ وَذَهَبَ. أَوْ أَقُولُ: رَأَيْتُ كَذَا وَكَذَا. فَتَضْرِبُونِى الْحَدَّ وَلاَ تَقْبَلُوا لِى شَهَادَةً أَبَداً. قَالَ، فَذُكِرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِىِّ

ﷺ فَقَالَ «كَفَى بِالسَّيْفِ شَاهِداً». ثُمَّ قَالَ «لاَ. إِنِّى أَخَافُ أَنْ يَتَتَابَعَ فِى ذٰلِكَ السَّكْرَانُ وَالْغَيْرَانُ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، يَعْنِى ابْنَ مَاجَةَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ يَقُولُ: هٰذَا حَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِسِيِّ. وَفَاتَنِى مِنْهُ.

فى الزوائد: فى إسناده قبيصة بن حريث بن قبيصة، قال البخارىّ: فى حديثه نظر. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد موثقون.

815. (2606) **(6802)**- *Seleme İbnu'l-Muhabbık radıyallahu anh* anlatıyor: *"Hadd-lerle ilgili âyet nazil olunca, kıskanç bir adam olan Ebu Sâbit, Sa'd İbnu Ubâde'ye: "Sen hanımınla bir adamı yakalasan ne yapacağını zannedersin?" denildi.*

"Kılıncımı her ikisine de vurur (gebertirim)! Dört tane şahit getirmemi mi bekleyeceğim? O vakte kadar herif işini tamamlar ve gider bile" veya "Şöyle bir vak'a gördüm deyip de bana hadd vurmalarını ve ebediyen şahitlikten de düşmemi mi göze alacağım?" diye cevap verdi. Ravi der ki: "Onun bu sözleri Resûlullah'a haber verildi. Aleyhissalâtu vesselâm (önce): **"Kılınç şahid olarak yeterlidir"** *dedi ise de, sonra:* **"Hayır! Sarhoşun ve kıskancın bu işte birbirini takip etmelerinden korkarım!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Hadis, karısını zina halinde yakalayan erkeğin ne yapacağı hususunu aydınlatmaktadır. *"Her ikisini de öldürürüm"* diyen *Sad İbnu Ubâde*'nin davranışını önce tasvip eden *Resûlullah*, bilahare bunun kötüye kullanılacağını belirterek bu kararından rücu etmiştir. Bu durumda kişiye düşen, mahkemeye başvurmaktır. İddia sahibi iddiasına dört erkek şahid getiremediği taktirde, müla'aneye başvurulur. Zina halinde karısını veya erkeği öldürme yetkisi kimseye verilmemiştir. Bu cezayı mahkeme verir. Böyle bir öldürmede bulunan kişinin durumu ihtilaflıdır. Zina hadisesini ispatlayamazsa cinayet suçuyla yargılanır, isbatlarsa kendisine düşmeyen işi yapmaktan dolayı ta'zir edilir. *"Erkek veya kadının geçmişi lekeli ise veya tabip muayenesiyle zinaya hükmedilirse, katil kocaya ölüm cezası verilmez"* diyen fakih de olmuştur.

★ **ÖLEN BABASININ HANIMIYLA EVLENEN**

6803 ٢٦٠٨ 816 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، ابْنُ أَخِى الْحُسَيْنِ الْجُعْفِيِّ. ثنا يُوسُفُ بْنُ مَنَازِلَ التَّمِيمِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِى كَرِيمَةَ،

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: بَعَثَنِى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةَ أَبِيهِ، أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ وَأُصَفِّىَ مَالَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح.

816. (2608) **(6803)**- *Muâviye İbnu Kurre radıyallahu anh babası (Kurre İbnu İyâs)*dan naklediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, babasının hanımıyla evlenmiş olan bir adama göndererek boynunu vurmamı ve malını müsadere etmemi emretti."*

★ YABANCIYI BABA DİYE İDDİA EDEN

6804 ٢٦٠٩ 817 حدّثنا أَبُو بِشْرٍ. بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا ابْنُ أَبِى الضَّيْفِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنِ انْتَسَبَ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن أبى الضيف، لم أر لأحد فيه كلاما، لابجرح ولا بتوثيق. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

817. (2609) **(6804)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, kendisini babasından başkasına nisbet ederse (yani onun oğlu olduğunu söylerse) veya mevlasından başka birini mevla (efendi) edinirse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti üzerine olsun."**

6805 ٢٦١١ 818 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح لأن محمد بن الصبّاح هو أبو جعفر الجرجانىّ التاجر. قال فيه ابن معين: لا بأس به. وقال أبو حاتم: صالح الحديث. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد لا يُسأل عن حالهم لشهرتهم.

818. (2611) **(6805)**- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim (kendisine) babasından**

başkasını (baba diye) iddia ederse cennetin kokusunu hiç duymayacaktır. Halbuki onun kokusu beşyüz yıl uzaklıkta bulunup (hissedilir).''

NOT: Neseb bahsi daha önce açıklandı.

★ KABİLEDEN BİRİNİ İNKÂR EDEN

6806 ٢٦١٢ 819 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ. ح وَحَدَّثَنَا هٰرُونُ بْنُ حَيَّانَ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ الْمُغِيرَةِ؛ قَالاَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ السَّلَمِيِّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ هَيْضَمٍ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ؛ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ فِي وَفْدِ كِنْدَةَ، وَلاَ يَرَوْنِي إِلاَّ أَفْضَلَهُمْ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللّٰهِ! أَلَسْتُمْ مِنَّا؟ فَقَالَ «نَحْنُ بَنُو النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ، لاَ نَقْفُوا أُمَّنَا، وَلاَ نَنْتَفِي مِنْ أَبِينَا».

قَالَ، فَكَانَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ يَقُولُ: لاَ أُوتَى بِرَجُلٍ نَفَى رَجُلاً مِنْ قُرَيْشٍ، مِنَ النَّضْرِ ابْنِ كِنَانَةَ، إِلاَّ جَلَدْتُهُ الْحَدَّ.

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. لأن عقيل بن طلحة، وثقه ابن معين والنسائى. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

819. (2612) **(6806)**- *Eş'as İbnu Kays* anlatıyor: *"Kinde heyeti içerisinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim. Heyet mensupları beni kendilerinden üstün görürlerdi. Bu sebeple: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden değil misiniz?" dedim.*

"Biz, Benî Nadr İbni Kinânedeniz, anamızı iffetsizlikle itham etmeyiz ve babalarımıza olan nisbetimizi reddetmeyiz!" *buyurdular.*

Ravi devamla der ki: *"Eş'as İbnu Kays derdi ki: "Kureyşli birinin, Nadr İbnu Kinâne'den olduğunu reddeden biri bana getirilse, ona mutlaka (iftira etti diye) hadd celdesi tatbik ederim."*

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz nesebe son derece ehemmiyet vermiştir. Birçok fıkhî ahkâm neseb bağına dayanır. Bu sebeple nesebin inkârı, neseplerin böylece karıştırılması pekçok haramların işlenmesine, hukukun karışmasına sebeptir. Bu sebeple nesebini inkâr haramdır ve *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* öylelerini en ağır bir lanetle lanetlemiştir.

2- Daha önce bizzat kaydettiğimiz üzere, *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın 21 göbek ecdadı bilinmektedir. Bu şecere sahih hadisle sabittir. *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın sahih hadisle sabit olan ecdadlarından biri de *Nadr İbnu Kinâne*'dir. Bu sebeple hadisin ravisi *Eş'as İbnu Kays,* kesin bir üslupla, Kureyşe mensup bir adamın *Nadr İbnu Kinâne*'ye mensup olduğunu inkar edecek kimseye hadd-i kazf (seksen değnek) uygulayacağını söylemiştir.

★ **MUHANNİS**

6807 ٢٦١٣ 820 **حدّثنا** الْحَسَنُ بْنُ أَبِى الرَّبِيعِ الْجُرْجَانِىُّ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَخْبَرَنِى يَحْيَى ابْنُ الْعَلاَءِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ بِشْرَ بْنَ نُمَيْرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ مَكْحُولاً يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَجَاءَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ كَتَبَ عَلَىَّ الشِّقْوَةَ. فَمَا أُرَانِى أُرْزَقُ إِلاَّ مِنْ دُفِّى بِكَفِّى. فَأْذَنْ لِى فِى الْغِنَاءِ، فِى غَيْرِ فَاحِشَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لاَ آذَنُ لَكَ، وَلاَ كَرَامَةَ، وَلاَ نُعْمَةَ عَيْنٍ. كَذَبْتَ، أَىْ عَدُوَّ اللَّهِ! لَقَدْ رَزَقَكَ اللَّهُ طَيِّباً حَلاَلاً، فَاخْتَرْتَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْكَ مِنْ رِزْقِهِ مَكَانَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكَ مِنْ حَلاَلِهِ. وَلَوْ كُنْتُ تَقَدَّمْتُ إِلَيْكَ لَفَعَلْتُ بِكَ وَفَعَلْتُ. قُمْ عَنِّى، وَتُبْ إِلَى اللَّهِ. أَمَا إِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ، بَعْدَ التَّقْدِمَةِ إِلَيْكَ، ضَرَبْتُكَ ضَرْباً وَجِيعاً، وَحَلَقْتُ رَأْسَكَ مُثْلَةً وَنَفَيْتُكَ مِنْ أَهْلِكَ، وَأَحْلَلْتُ سَلَبَكَ نُهْبَةً لِفِتْيَانِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ».

فَقَامَ عَمْرٌو، وَبِهِ مِنَ الشَّرِّ وَالْخِزْىِ مَا لاَ يَعْلَمُهُ إِلاَّ اللَّهُ. فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ النَّبِىُّ ﷺ «هٰؤُلاَءِ الْعُصَاةُ. مَنْ مَاتَ مِنْهُمْ بِغَيْرِ تَوْبَةٍ، حَشَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا كَانَ فِى الدُّنْيَا مُخَنَّثاً عُرْيَاناً لاَ يَسْتَتِرُ مِنَ النَّاسِ بِهُدْبَةٍ، كُلَّمَا قَامَ صُرِعَ».

فى الزوائد: فى إسناده بشر بن البصرىّ، قال فيه يحي القطان: كان ركناً من أركان الكذب. وقال أحمد: ترك الناس حديثه، وكذا قال غيره. ويحي بن العلاء، قال أحمد: يضع الحديث. وقريب منه ما قال غيره.

820. (2613) **(6807)**- *Safvân İbnu Ümeyye radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Derken Amr İbnu Mürre radıyallahu anh geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Allah bana musibet takdir etmiştir. Çünkü ben elimle def çalmaktan başka bir yolla rızıklanacağımı zannetmiyorum. Öyleyse bana fuhşa ait olmayan şarkı hususunda izin verin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevapta bulundu:* **"Hayır! Sana izin veremem, bunda bir hayır, bir rıza yoktur. Sen yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı! Allah seni temiz ve helal şeylerle rızıklandırdı, sen ise (kendi iradenle) aziz ve celil olan Allah'ın rızkından sana helal kıldıkları yerine, Allah'ın rızkından sana haram kıldığı rızkı ihtiyar ettin. Eğer bu yasaklama hükmünü daha önce sana ulaştırmış olsaydım şimdi sana hak ettiğin cezayı verirdim. Yanımdan kalk ve Allah'a tevbe et. Bilesin, bu yasaktan sonra (eski işini) yaparsan seni acı bir şekilde döveceğim ve ibret olsun diye saçını traş edeceğim, seni ailenden alıp sürgüne göndereceğim. Senin üstün başında taşıdığın varlığını Medine gençlerine ganimet olarak helal kılacağım."**

Ravi der ki: *"Amr, (Resûlullah'ın bu talimatından sonra, öyle fena ve rüsvay bir vaziyette kalktı ki, bunun derecesini ancak Allah bilir.*

O çekip gidince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: **"Bunlar asilerdir. Böyleleri tevbe etmeden ölürse, aziz ve celil olan Allah onları, Kıyamet günü, dünyada oldukları üzere muhannes (kadınlaşmış), çıplak ve insanlara karşı bir ince yaprakla olsun örtülmemiş vaziyette haşredecektir, ayağa kalktıkça yere yıkılacaklardır."**

AÇIKLAMA:

İbnu Mace bu hadisi muhannes (kadınlaşan erkek)lerle ilgili babta kaydetmiştir, zaafı şiddetli olan rivayetlerdendir, ancak muhanneslerin teliniyle ilgili sahih rivayetler vardır. Muhanneslerle ilgili açıklama daha önce yapıldığı için tekrar etmeyeceğiz. Rivayetteki üslubun, bildiğimiz sahih hadislerinkine olan farklılığı dikkatleri çekmiş olmalı.

DİYETLER BÖLÜMÜ

★ **MÜSLÜMANI ZULMEN ÖLDÜREN**

6808 ٢٧١٨ 821 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَائِذٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، لَمْ يَتَنَدَّ بِدَمٍ حَرَامٍ، دَخَلَ الْجَنَّةَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. إن كان عبد الرحمن بن عائذ الأزدي سمع من عقبة بن عامر. فقد قيل: إن روايته عنه مرسلة.

821. (2618) **(6808)**- *Ukbe İbnu Âmir el-Cüheni radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim hiçbir şirk koşmadan ve haram bir kana da bulaşmadan Allah'a kavuşursa (önünde sonunda) cennete girecektir."

6809 ٢٦١٩ 822 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ الْجُوزْجَانِيِّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ؛ انَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِغَيْرِ حَقٍّ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. وقد صرح الوليد بالسماع، فزالت تهمة تدليسه. والحديث، في رواية غير البراء، أخرجه غير المصنف أيضا.

822. (2618) **(6809)**- *Bera İbnu Âzib radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Şüphesiz dünyanın yok olması, Allah Teâla nezdinde, bir mü'minin haksız yere öldürülmesinden daha ehvendir"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis bir mü'mini haksız yere öldürmenin ne kadar şen'î bir cinayet olduğunu insanların kavramaları maksadını gütmektedir. Zira, insanlar nazarında son de-

rece azametli ve ehemmiyetli gözüken yer küresinin Allah nezdindeki ehemmiyeti, bir mü'mine karşı işlenen cinayetin yanında küçük kalmaktadır. Mü'minin hukuku bundan ehemmiyetli olunca, onun hayat hakkına riayetin fevkalade büyük bir ehemmiyet taşıdığı idrak edilir.

6810 ٢٦٢٠ 823 حدّثنا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَعَانَ عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ، لَقِىَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: آيِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ».

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن أبى زياد، بالغوا فى تضعيفه، حتى قيل كأنه حديث موضوع.

823. (2620) **(6810)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim bir mü'mini öldürmeye yarım kelime kadar yardım etse, iki gözün arasına "Allah'ın rahmetinden ümidsizdir" yazılı olduğu halde Allah Teâla hazretlerinin huzuruna çıkacaktır."

★ KISAS NEREDE YOK?

6811 ٢٦٣٦ 824 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِىُّ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ دَهْثَمِ بْنِ قُرَّانَ. حَدَّثَنِى نِمْرَانُ بْنُ جَارِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَجُلاً ضَرَبَ رَجُلاً عَلَى سَاعِدِهِ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا مِنْ غَيْرِ مَفْصِلٍ. فَاسْتَعْدَى عَلَيْهِ النَّبِىَّ ﷺ. فَأَمَرَ لَهُ بِالدِّيَةِ. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنِّى أُرِيدُ الْقِصَاصَ. فَقَالَ «خُذِ الدِّيَةَ. بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا». وَلَمْ يَقْضِ لَهُ بِالْقِصَاصِ.

فى الزوائد: فى إسناده دهثم بن قُرّان اليمانى، ضعفه أبو داود، وقال: ليس لجارية عند المصنف سوى هذا الحديث، وليس له شيء فى بقية الكتب.

824. (2636) **(6811)**- *Câriye İbnu Zafar radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adam bir başkasının ön kolunu bir kılıç vurarak mafsal olmayan bir yerden koparıp attı. Kolu koparılan adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a müracaatla kolunu kesenden hakkını almasını istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kolu kesilene diyet ödemeyi emretti. Adam: "Ey Allah'ın Resûlû! Ben kısas istiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Diyetini al, Allah diyeti hakkında mübarek kılacaktır"** *buyurdular ve kısasa hükmetmediler."*

6812 ٢٦٣٧ 825 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ ابْنِ صُهْبَانَ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ قَوَدَ فِي الْمَأْمُومَةِ وَلاَ الْجَائِفَةِ وَلاَ الْمُنَقِّلَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده رشدين بن سعد المصرىّ، أبو الحجاج، المهرىّ، ضعفه جماعة. واختلف فيه كلام أحمد، فمرّة ضعّفه، ومرّة قال: أرجو أنه صالح الحديث.

825. (2637) **(6812)**- *Abbâs İbnu Abdilmuttalib* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ne me'mûne (beyin zarına ulaşan yara)da, ne câife (bedenin iç kısmına ulaşan yara)da, ne de münakkıla (kemiği kırıp yerinden kaydıran yara)da kısas vardır. (Yani başkasını bu çeşit yaralarla yaralayan kimseye kısas uygulanmaz, diyet alınır)."**

AÇIKLAMA:

Belirtilen me'mune, münakkile, câife çeşidine giren yaralar için kısas yapılmaz. Çünkü, aynı miktarda yara açmak mümkün değildir. Bunlara diyet takdir edilir. Me'mune ve câife denen yaralar için tam diyetin (100 deve) üçte biri takdir edilmiştir. Münakkile denen yaraların diyeti 15 devedir.

★ KÂFİRİN DİYETİ

6813 ٢٦٤٤ 826 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِي، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى أَنَّ عَقْلَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ نِصْفُ عَقْلِ الْمُسْلِمِينَ، وَهُمُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى.

فى الزوائد: إسناده حسن، لقصوره عن درجة الصحيح. لأن عبد الرحمن بن عياش، لم أر من ضعّفه ولا من وثقه. وعمرو بن شعيب عن جده، مختلف فيه.

826. (2644) **(6813)**- *Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ehl-i kitap olan yahudi ve hıristiyanların diyetinin müslümanların diyetinin yarısı olduğuna hükmetti."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis, zımmîlerin diyetinin, müslümanların diyetinin yarısı olduğunu söylüyor ise de, bu mevzudaki başka nasslar sebebiyle: Hanefîlere göre zımmilerin diye-

ti müslümanlarınki kadardır. Şâfiîlere göre zımmilerin diyeti müslümanların diyetinin üçte biri kadardır. Mâlikîlere göre yahudi ve hıristiyanların diyeti müslümanların diyetinin yarısı kadardır. Hanbelîlere göre yahudi veya hıristiyan kasten öldürülmüşse tam diyet, sehven öldürülmüşse yarım diyet ödenir.

★ KATİL MAKTULE VARİS OLAMAZ

6814 ٢٦٤٦ 827 **حدّثنا** أَبُو كُرَيْبٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، قَالاَ: ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ؛ أَنَّ أَبَا قَتَادَةَ، رَجُلٌ مِنْ بَنِي مُدْلِجٍ، قَتَلَ ابْنَهُ، فَأَخَذَ مِنْهُ عُمَرُ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ. ثَلاَثِينَ حِقَّةً، وَثَلاَثِينَ جَذَعَةً، وَأَرْبَعِينَ خَلِفَةً. فَقَالَ: أَيْنَ أَخُو الْمَقْتُولِ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَيْسَ لِقَاتِلٍ مِيرَاثٌ».

في الزوائد: إسناده حسن.

827. (2646) **(6814)**- *Amr İbnu Şuayb* anlatıyor: *"Benî Mudlic'ten bir adam oğlunu öldürmüştü. Hz. Ömer ondan (diyet olarak) yüz deve aldı. Otuz hıkka (beş yaşına basmış dişi deve), otuz ceze'a (dört yaşına basmış dişi deve) ve kırk da halifa (hamile deve). Sonra: "Maktûl'ün kardeşi nerededir? Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan:* **"Kâtile (maktulün malından) vâris olma hakkı yoktur"** *dediğini işittim" dedi."*

AÇIKLAMA:

Hanefîler ve Şafiîler ve fakihlerin ekserisi bu hadisi esas alarak: *"Katil öldürdüğü kimseye varis olamaz, kasten de, yanlışlıkla da öldürmüş olsa, malına da diyetine de"* demişlerdir.

Mâlik ve birkısım fakihler *"yanlışlıkla öldüren, maktulün malına varis olur, diyetine olamaz"* demiştir.

Hanefîler, Şâfiîler ve Hanbelîler: *"Adam oğlunu öldürdüğü için kısas edilmez"* demiştir. Mâlikîler, *"Baba oğlunu yatırıp boğazlarsa veya aç susuz hapsedip ölümüne sebep olursa kısas edilir, değilse edilmez"* demiştir.

★ DİŞİN DİYETİ

6815 ٢٦٥١ 828 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَالِسِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ. ثنا أَبُو حَمْزَةَ الْمَرْوَزِيُّ. ثنا يَزِيدُ النَّحْوِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَضَى فِي السِّنِّ خَمْساً مِنَ الْإِبِلِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح.

828. (2651) (6815)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir diş için diyet olarak beş deveye hükmetti."*

★ PARMAKLARIN DİYETİ

6816 ٢٦٥٣ 829 حدّثنا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثنا سَعِيدٌ عَنْ مَطَرٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْأَصَابِعُ سَوَاءٌ كُلُّهُنَّ. فِيهِنَّ عَشْرٌ عَشْرٌ مِنَ الْإِبِلِ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

829. (2653) (6816)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Parmakların hepsi diyette eşittirler. Herbirine onar deve diyet vardır."**

★ HÜR, KÖLEYE KARŞI ÖLDÜRÜLÜR MÜ?

6817 ٢٦٦٤ 830 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا ابْنُ الطَّبَّاعِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ إِسْحٰقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ. وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَتَلَ رَجُلٌ عَبْدَهُ عَمْداً مُتَعَمِّداً. فَجَلَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِائَةً. وَنَفَاهُ سَنَةً. وَمَحَا سَهْمَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

فى الزوائد: فى إسناده إسحق بن عبد اللّه بن أبى فروة، وهو ضعيف. وإسماعيل بن عياش.

830. (2664) (6817)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam kölesini kasten ve taammüden öldürdü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama yüz sopa ile celde tatbik etti ve bir yıl da sürgüne gönderdi ve müslümanların (hisselerinin) içinden onun hissesini sildi."*

AÇIKLAMA:

Ebu Hanife'ye göre hür kimse kendi kölesini öldürürse kısas edilmez, başkasının kölesini öldürürse kısas edilir. *Mâlik* ve *Şâfi'î*'ye göre hür, ne kendi kölesi ne de başkasının kölesi sebebiyle kısas edilmez.

★ **KISAS KILIÇLA YAPILIR**

6818 ٢٦٦٧ 831 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي عَازِبٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَ قَوَدَ إِلاَّ بِالسَّيْفِ».

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفيّ، وهو كذّاب.

831. (2667) **(6818)**- *Nu'man İbnu Beşîr* ve *Ebu Bekre radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kısas (cezası) ancak kılıçla icra edilir."**

★ **HERKES KENDİ CİNAYETİNDEN SORUMLU**

6819 ٢٦٧٠ 832 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. ثنا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ طَارِقٍ الْمُحَارِبِيِّ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ، حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، يَقُولُ «أَلاَ لاَ تَجْنِي أُمٌّ عَلَى وَلَدٍ. أَلاَ لاَ تَجْنِي أُمٌّ عَلَى وَلَدٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

832. (2670) **(6819)**- *Târık el-Muhâribî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı koltuk altlarının beyazlığı görülecek kadar kollarını kaldırıp şöyle dediğini işittim:* **"Bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz, bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz."**

6820 ٢٦٧١ 833 حدّثنا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُرِّ، عَنِ الْخَشْخَاشِ الْعَنْبَرِيِّ؛ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَمَعِي ابْنِي. فَقَالَ «لاَ تَجْنِي عَلَيْهِ، وَلاَ يَجْنِي عَلَيْكَ».

في الزوائد: إسناده كلهم ثقات. إلا أن هشيما كان يدلس. وليس للخشخاش سوى هذا الحديث الموجود عند ابن ماجة. وليس له في بقية الأصول الخمسة.

833. (2671) **(6820)**- *Haşhâş el-Anberî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Beraberimde oğlum olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelmiştim. Bilvesile:* **"Sen oğlunun günahından sorumlu tutulmazsın, o da senin günahından sorumlu tutulmaz"** *buyurdular."*

6821 ٢٦٧٢ 834 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ. ثنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثنا أَبُو الْعَوَّامِ الْقَطَّانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلاَقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «لاَ تَجْنِى نَفْسٌ عَلَى أُخْرَى».

فى الزوائد: إسناده صحيح. محمد بن عبد اللّه، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال النسائىّ: لا بأس به. وأبو العوّام القطّان، اسمه عمران بن داود، وثقه الجمهور. وباق رجال الإسناد على شرط الشيخين.

834. (2672) **(6821)**- *Üsame İbnu Şerîk* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hiç kimse başka birinin günahından mesul olmaz."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadislerde aynı manayı değişik üslublarla tekrar etmektedir. Maksad ferdî sorumluluğu zihinlerde iyice tesbittir. Çünkü cahiliye sisteminde ferdi sorumluluk yoktu, kabilevî müşterek sorumluluk vardı. Bir ferde karşı cinayet yoktu, ferdin mensub olduğu kabîleye karşı cinayet vardı. Cani tek de değildi, cinayeti işleyen kimsenin bütün kabîlesi suçlu ve mücrim idi. İntikam failden alınmaz, kabilesinin herhangi bir ferdinden alınabilirdi. *Resûlullah* tebliğinin ilk gününden itibaren hep ferdî sorumluluk, uhrevî sorumluluk duygusunu yerleştirmeye gayret göstermiştir. Kişi şahsiyetini büyük ölçüde ferdî sorumlulukla bulacaktı.

★ HEDER OLAN (TAZMİN EDİLMEYEN) ZARARLAR

6822 ٢٦٧٤ 835 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مُخْلَدٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَجْمَاءُ جَرْحُهَا جُبَارٌ، وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ»

فى الزوائد: فى إسناده كثير بن عبد اللّه، ضعفه أحمد وابن معين. وقال أبو داود: كذّاب. وقال الإمام الشفعىّ: هو ركن من أركان الكذب، وقال ابن عبد اللّه: مجمع على ضعفه.

835. (2674) **(6822)**- *Amr İbnu Avf* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Acma (yani dilsiz hayvan)ın verdiği zarar hederdir. Maden ocağında uğranılan zarar da hederdir"** *buyurdular."*

6823 ٢٦٧٥ 836 حدّثنا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِىُّ. ثنا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. حَدَّثَنِى مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِى إِسْحٰقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ

الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللّهِ ﷺ أَنَّ الْمَعْدِنَ جُبَارٌ، وَالْبِئْرُ جُبَارٌ، وَالْعُجْمَاءُ جَرْحُهَا جُبَارٌ.

وَالْعَجْمَاءُ الْبَهِيمَةُ مِنَ الأَنْعَامِ وَغَيْرِهَا. وَالْجُبَارُ هُوَ الْهَدْرُ الَّذِى لاَ يُغَرَّمُ.

فى الزوائد: إسناده ثقات. إلا أن إسحق بن يحيى لم يدرك عبادة. قاله الترمذيّ وغيره.

836. (2675) **(6823)**- *Ubâde İbnu's-Sâmit* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetti:* **"Madende uğranılan zarar hederdir, kuyunun sebep olduğu zarar hederdir, dilsizin (hayvanın) sebep olduğu zarar hederdir."**

Acma: Deve, sığır, davar (koyun-keçi) ve başka hayvan mânasınadır. *Cübâr* tazmini olmayan, ödettirilmeyen zarardır, heder de denir.

NOT: Bu bahisle ilgili açıklama geçti.

★ KASÂME

6824 ٢٦٧٨ 837 حدّثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ حُوَيِّصَةَ وَمُحَيِّصَةَ، ابْنَيْ مَسْعُودٍ؛ وَعَبْدَ اللّهِ وَعَبْدَ الرَّحْمٰنِ، ابْنَيْ سَهْلٍ. خَرَجُوا يَمْتَارُونَ بِخَيْبَرَ. فَعُدِيَ عَلَى عَبْدِ اللّهِ، فَقُتِلَ. فَذُكِرَ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّهِ ﷺ فَقَالَ «تُقْسِمُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ؟» فَقَالُوا: يَارَسُولَ اللّهِ! كَيْفَ نُقْسِمُ وَلَمْ نَشْهَدْ؟ قَالَ «فَتُبْرِئُكُمْ يَهُودُ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّهِ! إِذاً تَقْتُلُنَا. قَالَ، فَوَدَاهُ رَسُولُ اللّهِ ﷺ مِنْ عِنْدِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة، وهو مدلس.

837. (2678) **(6824)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Mes'ud'un oğulları Huvayyısa ve Muhayyısa ile Sehl'in oğulları Abdullah ve Abdurrahmân Hayber'den yiyecek temin etmek maksadıyla (Medine'den) çıkıp gittiler. Orada Abdullah'a saldırıp öldürdüler. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a haber verilmişti.* **"(Abdullah'ın arkadaşlarına: "Onun Hayber yahudileri tarafından öldürüldüğüne yemin ederseniz diyete) müstehak olursunuz!"** *buyurdular. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Görmediğimiz şey hususunda nasıl yemin edelim!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Öyle ise yahudiler yemin ederek isnat ettiğiniz suçtan berâet ederler"** *buyurdu. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! (Yahudiler, yemin etmekle berâet edebilince) bizi öldürürler" dediler. Ne-*

ticede maktulün diyetini, Aleyhissalâtu vesselâm kendi nezdinden karşıladı."

NOT: Bu hadise Kasâme bahsinde açıklandı.

★ MÜSLE YAPILAN KÖLE HÜRDÜR

6825 ٢٦٧٩ 838 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْحٰقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: ثنا عَبْدُ السَّلَامِ عَنْ إِسْحٰقَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ رَوْحِ بْنِ زِنْبَاعٍ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ خَصَى غُلَاماً لَهُ. فَأَعْتَقَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمُثْلَةِ.

فى الزوائد: فى إسناده ضعف، لضعف إسحق بن أبى فروة.

838. (2679) (6825)- *Zinba (Ebu Ravh) radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmişti. Aleyhissalâtu vesselâm, onun kölesini hadımlaştırdığını öğrenince, köleyi müsle (işkence) sebebiyle âzâd etti."*

AÇIKLAMA:

Müsle, işkence manasına gelir. Hakaret ve eziyet etmek maksadıyla burun, kulak kesmek, göz oymak gibi davranışlara hep müsle denir. Hür kimsenin köleye yaptığı bu çeşit işkenceler sebebiyle kısas yapılıp yapılamayacağı ihtilaflı mevzulardandır. Umumiyetle *"hür, köle ile kısas edilmez"* hükmü benimsenmiştir. Bu hükümde Bakara'nın 178. âyeti esas alınmıştır. Bu çeşit davranışları önlemek için *Resûlullah,* işkence mukabili azad etme cezası uygulamıştır. Yukarıdaki hadis bu uygulamaya bir örnektir.

★ EMAN VERDİKTEN SONRA ÖLDÜREN

6826 ٢٦٨٨ 839 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادٍ الْقِتْبَانِيِّ؛ قَالَ: لَوْلَا كَلِمَةٌ سَمِعْتُهَا مِنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيِّ، لَمَشَيْتُ فِيمَا بَيْنَ رَأْسِ الْمُخْتَارِ وَجَسَدِهِ. سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «مَنْ أَمِنَ رَجُلاً عَلَى دَمِهِ، فَقَتَلَهُ؛ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ لِوَاءَ غَدْرٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. لأن رفاعة بن شداد، أخرجه النسائى فى سننه ووثقهز وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناده على شرط مسلم.

839. (2688) **(6826)**- *Rıfâ'a İbnu Şeddâd el-Fityânî* demiştir ki: *"Şayet Amr İbnu'l-Hamık el-Huzâ'î'den işittiğim bir kelam (hadis) olmasaydı ben Muhtâr'ın başı ile cesedini (ayırıp) arasında yürürdüm. Ondan, Aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Kim bir kimsenin kanına emân verir ve sonra da öldürürse o kimse Kıyamet günü zulüm bayrağını taşır"** *buyurmuş olduğunu işittim."*

AÇIKLAMA:

Burada adı geçen *Muhtar,* hicrî 64 yılında, Kerbelâ hâdisesinin intikamını almak iddiasıyla ortaya çıkıp, Şiîlerle işbirliği yapan ve kurnazca topladığı 12 bin kadar taraftarla 65 yılında Kûfe'yi ele geçiren ve orada Kerbelâ hadisesinde bulunan pek çok kimsenin kanını döken zâlimlerden biridir. 1.5 yıl Kûfe'de hakimiyet kurmuş ise de, *Müs'ab İbnu Zübeyr*'in gönderdiği askerlere mağlup olmuş ve katledilmiştir.

★ HAMİLE KADINA KISAS

6827 ٢٦٩٤ 840 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو صَالِحٍ عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ ابْنِ أَنْعُمٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ غَنْمٍ. ثنا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَعُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، وَشَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «الْمَرْأَةُ، إِذَا قَتَلَتْ عَمْداً، لاَ تُقْتَلُ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا، إِنْ كَانَتْ حَامِلاً، وَحَتَّى تُكَفِّلَ وَلَدَهَا. وَإِنْ زَنَتْ، لَمْ تُرْجَمْ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا، وَحَتَّى تُكَفِّلَ وَلَدَهَا».

في الزوائد: في إسناده ابن أنعم. اسمه عبد الرحمن بن زياد بن أنعم، ضعيف. وكذلك الراوى عنه عبد الله بن لهيعة.

840. (2694) **(6827)**- *Muaz İbnu Cebel, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh, Ubâde İbnu's-Sâmit* ve *Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anhüm ecmain*'den rivayet edildiğine göre *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuştur:* **"Kadın, taammüden bir kimseyi öldürdüğü vakit, hamile olduğu taktirde hemen öldürülmez, çocuğunu doğurup bir bakıcıya vermesi beklenir. Keza zina yapacak olsa karnındakini doğurup bir kadına verinceye kadar recmedilmez."**

AÇIKLAMA:

Hadisin hükmüyle amel hususunda ülemânın ihtilafı yoktur. Çünkü, karnındaki çocuğun bir günahı yoktur. Onun annesiyle birlikte öldürülmesi câiz değildir.

VASİYETLER BÖLÜMÜ

★ **RESULULLAH'IN VASİYETİ**

6828 ٢٦٩٧ 841 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَتْ عَامَّةُ وَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، وَهُوَ يُغَرْغِرُ بِنَفْسِهِ «الصَّلاَةَ. وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ».

في الزوائد: إسناده حسن، لقصور أحمد بن المقدام عن درجة أهل الضبط. وباقي رجاله على شرط الشيخين.

841. (2697) **(6828)**- *Hz. Enes* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ölüm vakti geldiği vakit, Aleyhissalâtu vesselâm'ın can çekişirken yaptığı vasiyetin hepsi:* **"Namaz(ı ihmal etmeyin) ve sağ ellerinizin sahip oldukları(nın yani kölelerinizin hukukuna riayet edin)"** *demek olmuştur."*

AÇIKLAMA:

Sağ elinizin sahip olduğu tabiri ile *mal-mülk* kastedilir. Öncelikle kölelerin kastedildiği bu tabirin şumûlüne *zekâta tabi* malların da girdiği belirtilmiştir. Binaenaleyh, *Resûlullah* bu vasiyetiyle hem kölelere iyi muamele edilmesini hem de zekâtın hakkıyla verilmesini nazara vermiş olmaktadır.

★ **VASİYETE TEŞVİK**

6829 ٢٧٠٠ 842 **حدّثنا** نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا دُرُسْتُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ وَصِيَّتَهُ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشي، وهو ضعيف.

842. (2700) **(6829)**- *Hz. Enes* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mahrum kişi, vasiyet etmekten mahrum kalan kişidir."**

6830 ٢٧٠١ 843 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ، مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ. وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ. وَمَاتَ مَغْفُوراً لَهُ».

فى الزوائد: فى إسناده بقية، وهو مدلس. وشيخه يزيد بن عوف، لم أر من تكلم فيه.

843. (2701) **(6830)**- *Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim vasiyet yapmış olarak ölürse doğru bir yol ve sünnet üzere ölmüş olur; takva ve şehadet üzere ölmüş olur, mağfirete uğramış (günahları bağışlanmış) olarak ölmüş olur."**

AÇIKLAMA:

Bilhassa borcu bulunan kimseler için vasiyet yapmanın ve vasiyetini beraberinde taşımanın vecibe olduğuna dair açıklama geçti.

★ VASİYETTE ZULÜM

6831 ٢٧٠٣ 844 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ فَرَّ مِنْ مِيرَاثِ وَارِثِهِ، قَطَعَ اللَّهُ مِيرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده زيد العَمِّى.

844. (2703) **(6831)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim varisinin mirasçılığı (hakkı)ndan kaçarsa Allah Kıyâmet günü o kimsenin cennetten mirasçılığını keser."**

6832 ٢٧٠٥ 845 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ أَبِى حَلْبَسٍ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ أَبِى خُلَيْدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ فَأَوْصَى، وَكَانَتْ وَصِيَّتُهُ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا تَرَكَ مِنْ زَكَاتِهِ فِى حَيَاتِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده بقية بن الوليد، وهو مدلس، وقد عنعنه. وشيخه أبو حلبس، أحد المجاهيل.

845. (2705) (**6832**)- *Muaviye İbnu Kurre babasından* naklen anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, ölüm yaklaşınca vasiyette bulunur ve vasiyeti de Allah'ın kitabına uygun olursa, bu vasiyeti, onun hayatında vermeyi ihmal ettiği zekâtına kefâret olur."**

★ SADAKA ÖLÜM SIRASINDA DEĞİL HAYAT BOYU VERİLMELİ

6833 ٢٧٠٦ 846 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. أَنْبَأَنَا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ جَحَّاشٍ الْقُرَشِيِّ؛ قَالَ: بَزَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي كَفِّهِ. ثُمَّ وَضَعَ أُصْبُعَهُ السَّبَّابَةَ وَقَالَ «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَّى تُعْجِزُنِي، ابْنَ آدَمَ! وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ مِثْلِ هٰذِهِ. فَإِذَا بَلَغَتْ نَفْسُكَ هٰذِهِ (وَأَشَارَ إِلَى حَلْقِهِ) قُلْتَ: أَتَصَدَّقُ. وَأَنَّى أَوَانُ الصَّدَقَةِ؟».

في الزوائد: إسناده صحيح.

846. (2707) (**6833**)- *Büsr İbnu Cahhâş el-Kureşî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün)bir avucuna tükürdü, sonra bu tükrüğü işaret parmağıyla göstererek buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri diyor ki: "Ey Âdemoğlu! Sen nasıl olur da beni âciz yerine koyar ve zekâtını ödemezsin! Halbuki ben seni şu tükrük damlası kadar bir sudan yarattım. Sen, ne vakit ruhun şuraya gelince** *–eliyle boğazını gösterdi–* **"Sadaka veriyorum!" dersin. Sadaka vermenin zamanı bu mu!"**

6834 ٢٧٠٩ 847 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ، عِنْدَ وَفَاتِكُمْ، بِثُلُثِ أَمْوَالِكُمْ، زِيَادَةً لَكُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ».

في الزوائد: في إسناده طلحة بن عمرو الحضرمي، ضعفه غير واحد.

847. (2709) (**6834**)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şüphesiz, Allah Teâla hazretleri, (ahirete göndereceğiniz hayır) amellerinizi artırmak için, vefatınız zamanında mallarınızın üçte birini size tasadduk etti (vasiyet etme yetkisini verdi)."**

6835 ٢٧١٠ 848 **حدّثنا** صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا ابْنَ آدَمَ! اثْنَتَانِ لَمْ تَكُنْ لَكَ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا: جَعَلْتُ لَكَ نَصِيباً مِنْ مَالِكَ حِينَ أَخَذْتُ بِكَظَمِكَ، لأُطَهِّرَكَ بِهِ وَأُزَكِّيَكَ. وَصَلاَةُ عِبَادِى عَلَيْكَ، بَعْدَ انْقِضَاءِ أَجَلِكَ».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن صالح بن محمد بن يحيى، لم أر لأحد فيه كلاماً، لا بجرح ولا غيره. ومبارك بن حسان، وثقه ابن معين. وقال النائى: ليس بالقوىّ. وقال أبو داود: منكر الحديث. وذكره ابن حبان فى الثقات، يخطىء ويخالف. وقال الأزدىّ: متروك. وباقى رجال الإسناد على شرط الشيخين.

848. (2710) (6835)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Ademoğlu! İki şey vardır ki, hiçbirisi senin hakkın değildir ve ben onları rahmetimle sana bağışladım:**

1) (Canını almak üzere) gırtlağından tuttuğum anda malından sana (vasiyette bulunman için üçte bir nisbetinde) bir pay ayırdım, tâ ki onunla seni temizleyeyim, günahlarından arındırayım.

2) Ecelin sona erdikten sonra kullarımın sana (kılacakları cenaze) namazı."

AÇIKLAMA:

Mal-mülk, insanın sahip olduğu her şey aslında Allah'ın mülküdür. Rab Teâla belli şartlar çerçevesinde tasarruf etmek üzere bunu insana emanet etmiştir. İnsanoğlu, gafletle bu mala temellük eder, kendinin zanneder, Allah'ın dilediği tarzda tasarruftan kaçınır. Halbuki ölünce beraberinde kefenden başka bir şey götürmez. Rab Teâla, mü'mine, bu servetin üçte birini dilediği gibi vasiyet ederek uhrevî kazancını artırma yetkisi vermiştir. *Resûlullah* bu yetkinin ilahî bir lütuf olduğuna, bu yetkinin ne maksatla kullanılacağına dikkat çekmektedir.

★ VARİS LEHİNE VASİYET OLMAZ

6836 ٢٧١٤ 849 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ يَزِيدَ ابْنِ جَابِرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إِنِّى لَتَحْتَ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَسِيلُ عَلَيَّ لُعَابُهَا. فَسَمِعْتُهُ

يَقُولُ «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى كُلَّ ذِى حَقٍّ حَقَّهُ. أَلاَ لاَ وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. ومحمد بن شعيب وثقه رحيم وأبو داود. وباقى رجال الإسناد على شرط البخارىّ.

849. (2714) **(6836)**- *Hz. Enes* anlatıyor: *"(Veda hutbesi sırasında) ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın devesinin (boynunun) altında idim. Devenin salyası üzerime akıyordu. Efendimizin şöyle söylediğini işittim:* **"Allah Teâla Hazretleri her hak sahibine hakkını vermiştir. Bilesiniz, vârise vasiyet yoktur."**

FERAİZ BÖLÜMÜ

★ FERAİZ (VARİSLERİN PAY HAKLARI) İLMİNE TEŞVİK

6837 ٢٧١٩ 850 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبِي الْعِطَافِ. ثنا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! تَعَلَّمُوا الْفَرَائِضَ وَعَلِّمُوهَا فَإِنَّهُ نِصْفُ الْعِلْمِ. وَهُوَ يُنْسَى. وَهُوَ أَوَّلُ شَيْءٍ يُنْزَعُ مِنْ أُمَّتِي».

فى الزوائد: قلت أخرجه الحاكم فى المستدرك، وقال: إنه صحيح الإسناد. وفيما قاله نظر. فإن حفص بن عمر المذكور ضعفه ابن مين والبخارىّ والنسائىّ أبو حاتم. وقال ابن حبان: لايجوز الاحتجاج به. بحال وقال ابن عدىّ: قليل الحديث. وحديثه، كما قال البخارىّ، منكر.

850. (2719) **(6837)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Ebu Hureyre, feraiz ilmini öğrenin ve öğretin. Çünkü o, ilmin yarısıdır. O unutulan bir ilimdir ve o ümmetimden çekip alınacak ilk ilimdir."**

★ CEDDE (BÜYÜKANNE)NİN PAYI

6838 ٢٧٢٥ 851 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ. ثنا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَرَّثَ جَدَّةً سُدُساً.

فى الزوائد: فى إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف مدلس.

851. (2725) **(6838)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ceddeyi südüse (altıda bir'e) vâris kıldı."*

★ KELÂLE

6839 ٢٧٢٧ 852 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالاَ: ثنا

وَكِيعٌ. ثنا سُفْيَانُ ثنا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ مُرَّةَ بْنِ شَرَاحِيلَ؛ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: ثَلاَثٌ، لأَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيَّنَهُنَّ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا: الْكَلاَلَةُ وَالرِّبَا وَالْخِلاَفَةُ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع.

852. (2727) **(6839)**- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* demiştir ki: *"Üç mesele vardır ki, şayet Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları açıklamış olsaydı, bu benim yanımda, dünya ve dünyanın içindeki şeylerden daha hayırlı olacaktı: Kelâle, fâiz ve hilâfet."*

NOT: Bunlar, ilgili bahislerde açıklandı.

★ KÂTİLİN MİRASI

6840 ٢٧٣٦ 853 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ.

وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ، يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، فَقَالَ «الْمَرْأَةُ تَرِثُ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا وَمَالِهِ. وَهُوَ يَرِثُ مِنْ دِيَتِهَا وَمَالِهَا. مَالَمْ يَقْتُلْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ. فَإِذَا قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ عَمْداً، لَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَتِهِ وَمَالِهِ شَيْئاً. وَإِنْ قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ خَطَأً، وَرِثَ مِنْ مَالِهِ، وَلَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَتِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن سعيد، وهو المصلوب. قال أحمد: حديثه موضوع. وقال مرة: عمدا كان يضع. وقال أبو أحمد الحاكم: كان يضع الحديث، صُلِب على الزندقة. وقال الحاكم أبو عبد الله: ساقط بلا خلاف.

853. (2736) **(6840)**- *Abdullah İbnu Amr* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mekke'nin fethedildiği gün kalkıp şu beyanda bulundu:* **"Kadın kocasının diyetine ve malına vâris olur. Erkek de karısının diyetine ve malına varis olur, yeter ki bunlar birbirlerini öldürmüş olmasınlar. Bunlardan biri diğerini taammüden öldürürse ne malına, ne de diyetine hiçbir surette vâris olamaz. Bunlardan biri arkadaşını hatâen öldürürse malına vâriş olur, diyetine vâris olamaz."**

★ ÇOCUĞUNU İNKÂR EDEN

6841 ٢٧٤٣ 854 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِى يَحْيَى بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ اللِّعَانِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَلْحَقَتْ بِقَوْمٍ مَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ، فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ فِى شَىْءٍ. وَلَنْ يُدْخِلَهَا جَنَّتَهُ. وَأَيُّمَا رَجُلٍ أَنْكَرَ وَلَدَهُ، وَقَدْ عَرَفَهُ، احْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَفَضَحَهُ عَلَى رُؤُسِ الأَشْهَادِ».

فى الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه يحي بن حرب، وهو مجهول. قاله الذهبّى فى الكاشف.

854. (2743) **(6841)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Mulâane âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kendilerinden olmayan bir kimseyi (yalan beyanla) bir kavme dahil eden kadının, Allah'tan bekleyeceği hiçbir şeyi yoktur. Allah onu asla cennetine koymayacaktır. Kendinden olduğunu bile bile çocuğunu inkâr eden erkeğe karşı Allah, (rahmetini) perdeleyecek ve onu, şahidler huzurunda rezil-rüsvay edecektir."**

6842 ٢٧٤٤ 855 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلاَلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «كُفْرٌ بِامْرِىءٍ ادِّعَاءُ نَسَبٍ لاَ يَعْرِفُهُ، أَوْ جَحْدُهُ، وَإِنْ دَقَّ».

فى الزوائد: هذا الحديث فى بعض النسخ دون بعض. ولم يذكره المزّى فى الأطراف. وإسناده صحيح. وأظنه من زيادات ابن القطان.

855. (2744) **(6842)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir kimsenin, bilmediği bir nesebi iddia etmesi veya iç yüzü meçhul olsa bile bir nesebi reddetmesi bir nankörlüktür."**

NOT: Neseb iddia ve inkâr meselelerine temas edildi.

★ ÇOCUK İDDİA ETME

6843 ٢٧٤٦ 856 حدّثنا مُحَمَّدُ ابْنُ يَحْيى ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ بِلاَلٍ الدِّمَشْقِيُّ. أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ مُسْتَلْحَقٍ اسْتُلْحِقَ بَعْدَ أَبِيهِ، الَّذِي يُدْعَى لَهُ، ادَّعَاهُ وَرَثَتُهُ مِنْ بَعْدِهِ، فَقَضَى أَنَّ مَنْ كَانَ مِنْ أَمَةٍ يَمْلِكُهَا يَوْمَ أَصَابَهَا، فَقَدْ لَحِقَ بِمَنِ اسْتَلْحَقَهُ. وَلَيْسَ لَهُ فِيمَا قُسِمَ قَبْلَهُ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ. وَمَا أَدْرَكَ مِنْ مِيرَاثٍ لَمْ يُقْسَمْ، فَلَهُ نَصِيبُهُ. وَلاَ يَلْحَقُ إِذَا كَانَ أَبُوهُ الَّذِي يُدْعَى لَهُ أَنْكَرَهُ. وَإِنْ كَانَ مِنْ أَمَةٍ لاَ يَمْلِكُهَا. أَوْ مِنْ حُرَّةٍ عَاهَرَ بِهَا، فَإِنَّهُ لاَ يَلْحَقُ وَلاَ يُورَثُ. وَإِنْ كَانَ الَّذِي يُدْعَى لَهُ هُوَ ادَّعَاهُ، فَهُوَ وَلَدُ زِناً. لأَهْلِ أُمِّهِ مَنْ كَانُوا. حُرَّةً أَوْ أَمَةً».

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ: يَعْنِي بِذٰلِكَ مَا قُسِمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَبْلَ الإِسْلاَمِ.

في الزوائد: إسناده حسن. وهذا في بعض النسخ دون بعض. ولم يذكره المزّي.

856. (2746) **(6843)**- *Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Nisbet edildiği babasının ölümünden sonra ilhak edilmesi istenen çocuk, (adamın sağlığında inkâr etmemiş olması şartıyla) babası olduğu söylenen adamın ölümünden sonra mirasçılarının ilhak iddiasında bulundukları kimsedir."**

Ravi der ki: *"Aleyhissalâtu vesselâm onun hakkında şu hükmü koydu:* **"Cinsi temasta bulunduğu sırada mülkiyetinde bulunan cariyeden doğan çocuk, bu çocuğun, o adamın çocuğu olduğunu iddia eden mirasçılara katılmış olur. Fakat mirasçıların yaptığı bu ilhak iddiasından önce (ölen adamın) mirasçılar arasında taksim edilmiş olan malından o ilhak edilen kimseye artık pay yoktur. (Şayet varsa) henüz taksim edilmemiş mirastan yetiştiği miktardan kendine hissesi vardır. Nisbet edildiği babası (hayatta iken) onu inkâr etmiş (yani onun kendi çocuğu olmadığını söylemiş) olma halinde, artık (mirasçılar, ilhak iddiasında bulunsalar bile) o kimse mirasçılara katılmaz (ve adamın çocuğu sayılmaz). Eğer çocuk, adamın, cinsi temasta bulunduğu sırada) mâlik olmadığı bir cariyeden veya zina ettiği hür bir kadından olsa, (adamın mirasçıları ilhak iddiasında bulunsa bile) çocuk, adamın evladından sayılmaz ve çocuğa**

mirasçı olamaz; bu durumda kendisine nisbet edilen adam, çocuğun kendisinden olduğunu te'yid etse bile hüküm böyledir. Çünkü o, zina mahsulü bir çocuktur. Hür veya cariye olan annesinin mirasçılarına katılır."

AÇIKLAMA:

Bu hadiste bir cahiliye müessesesi ıslah edilmektedir: Cahiliyede câriye sahipleri, bunları hem zinaya teşvik ederler, kazanç sağlarlar, hem de kendileri temasta bulunurlardı. Doğan çocuğa hem efendi, hem de zâni sahip çıkabilirdi. İslâm, zaniye neseb hakkı tanımamakla bu meseleyi halletmiştir. Hadis, ister hür, ister köle kadından olsun zina mahsulünü anneye ilhak etmiş, babayla nisbetini kesmiştir.

Hadis, sağ iken babası tarafından inkâr edilmemiş bulunan bir çocuğun, babanın ölümünden sonra iddiası halinde, o babaya ilhakını kabul etmektedir.

★ MİRASLARIN TAKSİM ÇEŞİTLERİ

6844 ٢٧٤٩ 857 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَقِيلٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ نَافِعاً يُخْبِرُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ قُسِمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَهُوَ عَلَى قِسْمَةِ الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ أَدْرَكَهُ الْإِسْلَامُ، فَهُوَ عَلَى قِسْمَةِ الْإِسْلَامِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف ابن لهيعة.

857. (2749) **(6844)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cahiliye devrinde taksim edilmiş bir miras malı, o zamanki taksim üzere muteberdir. İslâm dönemine intikal eden bir miras, artık İslâm'a göre taksim edilecektir."**

CİHAD BÖLÜMÜ

★ ALLAH YOLUNDA CİHADIN FAZİLETİ

6845 ٢٧٥٤ 858 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَضْمُونٌ عَلَى اللَّهِ. إِمَّا أَنْ يَكْفِتَهُ إِلَى مَغْفِرَتِهِ وَرَحْمَتِهِ، وَإِمَّا أَنْ يَرْجِعَهُ بِأَجْرٍ وَغَنِيمَةٍ. وَمَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ، الَّذِي لاَ يَفْتُرُ، حَتَّى يَرْجِعَ».

فى الزوائد: فى إسناده عطية بن سعيد العوفىّ، ضعفه أحمد وأبو حاتم وغيرهما.

858. (2754) (6845)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah yolunda cihad eden kimse Allah'ın şu garantisi altındadır: "Allah onu ya mağfiret ve rahmetine dahil eder (şehit olur), yahud sevap ve ganimetle sağ salim geri çevirir. Allah yolunda cihad eden kimsenin misali, hiç ara vermeden geceleri hep namaz kılan, gündüzleri de hep oruç tutan kimse gibidir. Bu hal evine dönünceye kadar böyledir."**

★ BİR GAZİYİ TEÇHİZ ETMENİN FAZİLETİ

6846 ٢٧٥٨ 859 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُرَاقَةَ، عَنْ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ جَهَّزَ غَازِياً فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَسْتَقِلَّ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، حَتَّى يَمُوتَ أَوْ يَرْجِعَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، إن كان عثمان بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب رضى الله عنه. فقد قال فى التهذيب: إن روايته عنه مرسلة.

859. (2758) **(6846)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim Allah yolunda cihad eden bir gaziyi tam olarak teçhiz ederse, o gazi ölünceye veya savaştan dönünceye kadar sevabına iştirak eder."**

★ ALLAH YOLUNDA NAFAKANIN FAZİLETİ

6847 ٢٧٦١ 860 حدّثنا هٰرُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ. ثنا ابْنُ أَبِى فُدَيْكٍ عَنِ الْخَيْلِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ، وَأَبِى الدَّرْدَاءِ، وَأَبِى هُرَيْرَةَ، وَأَبِى أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، وَعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَعِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ كُلُّهُمْ يَحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «مَنْ أَرْسَلَ بِنَفَقَةٍ فِى سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَقَامَ فِى بَيْتِهِ، فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ دِرْهَمٍ . وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِهِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَنْفَقَ فِى وَجْهِ ذٰلِكَ، فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ». ثُمَّ تَلاَ هٰذِهِ الآيَةَ (وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ).

فى الزوائد: فى إسناده خليل بن عبد الله. قال الذهبىّ: لا يعرف. وكذا قال ابن عبد الهادى.

860. (2761) **(6847)**- *Hz. Ali, Ebu'd-Derda, Ebu Hureyre, Ebu Ümâme, Abdullah İbnu Ömer, Abdullah İbni Amr, Hz. Câbir, İmran İbnu Husayn radıyallahu anhüm ecmain* anlatmışlardır: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim evinde oturduğu halde; Allah yolunda (cihad edenlere) bir nafaka gönderecek olursa, ona her bir dirhem karşılığında yediyüz dirhem (sevabı) vardır. Kim de Allah yolunda bizzat cihad eder ve bu yolda mal harcarsa, ona da herbir dirhem için yediyüzbin dirhem (sevabı) vardır."**

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sözlerini şu ayetle tamamladı: وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَآءُ **"Ve Allah dilediğine kat kat sevap verir"** (Bakara 261).

★ ALLAH YOLUNDA RİBAT

6848 ٢٧٦٦ 861 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُصْعَبِ ابْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: خَطَبَ عُثْمَانُ

بْنُ عَفَّانَ النَّاسَ، فَقَالَ: يَاأَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّى سَمِعْتُ حَدِيثاً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. لَمْ يَمْنَعْنِى أَنْ أُحَدِّثَكُمْ بِهِ إِلاَّ الضِّنُّ بِكُمْ وَبِصَحَابَتِكُمْ. فَلْيَخْتَرْ مُخْتَارٌ لِنَفْسِهِ أَوْ لِيَدَعْ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ رَابَطَ لَيْلَةً فِى سَبِيلِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، كَانَتْ كَأَلْفِ لَيْلَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا».

فى الوائد: فى إسناده عبد الرحمن بن زيد بن أسلم. وضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

861. (2766) **(6849)**- *Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Osman İbnu Affân radıyallahu anh bir hitabesinde şöyle dediler: "Ey insanlar! Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir hadis işitmiştim. Size ve arkadaşlığınıza olan düşkünlüğüm (yani bu hadisi duyunca beni terkederek hep cephelere koşacağınız endişem) bunu şimdiye kadar rivayetime mani oldu. (Şimdi rivayet ediyorum. Artık) dileyen kendisine ribâtı (Allah yoluna bezli) seçsin, dileyen de bıraksın. Efendimiz buyurmuştu ki:* **"Kim Allah Subhanehu yolunda bir gece ribât (yani hududda ve tehlikeli yerde düşmana karşı bekleme)de bulunursa, o tek gecesi bin günlük gece namazına ve bin günlük gündüz orucuna bedel olur."**

6849 ٢٧٦٧ 862 **حدّثنا** يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِى اللَّيْثُ عَنْ زُهْرَةَ ابْنِ مَعْبَدٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ مَاتَ مُرَابِطاً فِى سَبِيلِ اللَّهِ أَجْرَى عَلَيْهِ أَجْرَ عَمَلِهِ الصَّالِحِ الَّذِى كَانَ يَعْمَلُ، وَأَجْرَى عَلَيْهِ رِزْقَهُ، وَأَمِنَ مِنَ الْفَتَّانِ، وَبَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِناً مِنَ الْفَزَعِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. معبد بن عبد اللّه بن هشام، ذكره ابن حبان فى الثقات. ويونس بن عبد الأعلى، أخرج له مسلم. وباقى رجال الإسناد على شرط البخارىّ.

862. (2767) **(6849)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim Allah yolunda murâbıt olarak ölürse, kendisine, yapmakta olduğu salih amellerin ücreti (sanki ölmemiş gibi Kıyamet gününe kadar verilir), rızkı da mütemadiyen verilir, kabirdeki hesaba çekicilerden emin olur. Allah Teâla hazretleri onu, Kıyamet günü cehennem korkusundan emîn olarak diriltir."**

6850 (٢٧٦٨) 863 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَى السَّلَمِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ صُبَيْحٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَرِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِنْ وَرَاءِ عَوْرَةِ الْمُسْلِمِينَ، مُحْتَسِباً، مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ، أَعْظَمُ أَجْراً مِنْ عِبَادَةِ مِائَةِ سَنَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. وَرِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِنْ وَرَاءِ عَوْرَةِ الْمُسْلِمِينَ، مُحْتَسِباً، مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَعْظَمُ أَجْراً (أُرَاهُ قَالَ) مِنْ عِبَادَةِ أَلْفِ سَنَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. فَإِنْ رَدَّهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِهِ سَالِماً، لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ أَلْفَ سَنَةٍ. وَتُكْتَبُ لَهُ الْحَسَنَاتُ، وَيُجْرَى لَهُ أَجْرُ الرِّبَاطِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه محمد بن يعلى، وهو ضعيف. وكذلك عمر بن صبيح. ومكحول لم يدرك أبيّ بن كعب. ومع ذلك فهو مدلس وقد عنعنه.
وقال السيوطىّ: قال الحافظ زكىّ الدين المنذرىّ فى الترغيب: آثار الوضع لائحة على هذا الحديث. ولا يحتج برواية عمر بن صبيح. وقال الحافظ عماد الدين بن كثير فى جامع المسانيد: أخلق بهذا الحديث أن يكون موضوعا، لما فيه من المجازفة. ولأنه من رواية عمر بن صبيح، أحد الكذابين المعروفين بوضع الحديث.

863. (2768) **(6850)**- *Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah rızası için Ramazan ayı dışında müslümanların avreti gerisinde (yani düşmanların gelmesinden korkulan tehlikeli cephede), sevap umuduyla bir günlük ribât, sevap yönüyle yüz yıllık oruçlu, namazlı ibadetten hayırlıdır. Müslümanların avreti gerisinde, ramazan ayında Allah rızası için bir günlük ribât Allah indinde, orucuyla namazıyla bin yıllık ibadetten daha hayırlı, sevabca daha büyüktür. Eğer Allah onu sağ-salim ailesine kavuşturursa, bin yıl ona bir tek günah yazılmaz, sadece haseneleri yazılır ve kendisine Kıyamete kadar ribât sevabı akıtılır."**

AÇIKLAMA:

Alimler gerek sevapta ve gerekse günahta fazla mübalağayı, hadisin uydurma olduğuna delil kabul ederler. Burada aynı durum mevzubahistir. Hele sağ-salim dönenden bin yıl hiç günah yazılmaması, olacak şey değil. Bunun da uydurma olabileceği belirtilmiş, zaafına dikkat çekilmiştir.

★ **ALLAH YOLUNDA NÖBET**

6851 ٢٧٦٩ 864 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ مُحَمَّدِ ابْنِ زَائِدَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «رَحِمَ اللَّهُ حَارِسَ الْحَرَسِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. فيه صالح بن محمد بن زائدة أبو واقد الليث، ضعيف.

864. (2769) **(6851)**- *Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah askerlerin nöbetini tutan kimseye rahmet eylesin (veya eylemiştir)."**

6852 ٢٧٧٠ 865 حدّثنا عِيسَى بنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ أَبِى الطَّوِيلِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول «حَرَسُ لَيْلَةٍ فِى سَبِيلِ اللَّهِ، أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ رَجُلٍ وَقِيَامِهِ، فِى أَهْلِهِ، أَلْفَ سَنَةٍ: السَّنَةُ ثَلاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ يَوْماً. وَالْيَوْمُ كَأَلْفِ سَنَةٍ».

فى الزوائد: سعيد بن خالد بن أبى الطويل، قال البخارىّ فيه، وقال أبو عبد اللّه الحاكم: روى عن أنس أحاديث موضوعة. وقال أبو نعيم: روى عن أنس مناكير. وقال أبو حاتم: أحاديثه عن أنس لاتعرف.

865. (2770) **(6852)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah yolunda bir gece nöbetcilik, bir adamın ailesi içinde bin yılda kılacağı namaz ve tutacağı oruçtan daha hayırlıdır, (bu zikredilen) yıl üçyüzaltmış gündür ve bir gün bin yıl gibidir."**

★ **CİHADA ÇIKMAK**

6853 ٢٧٧٣ 866 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ بَكَّارِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ بُسْرِ بْنِ أَبِى أَرْطَاةَ. ثنا الْوَلِيدُ. حَدَّثَنِى شَيْبَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

866. (2773) **(6853)**- *İbnu Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cihada çağırıldığınız zaman cihada koşun."**

6854 ٢٧٧٥ 867 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ شَبِيبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ رَاحَ رَوْحَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَانَ لَهُ بِمِثْلِ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْغُبَارِ، مِسْكاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: هذا إسناده حسن، مختلف في رجال إسناده.

867. (2775) **(6854)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah yolunda kim tek bir yürüyüş yapsa, kendisine isabet eden toz, Kıyamet günü mislince misk olur."**

★ DENİZ GAZVESİNİN FAZİLETİ

6855 ٢٧٧٧ 868 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «غَزْوَةٌ فِي الْبَحْرِ مِثْلُ عَشْرِ غَزَوَاتٍ فِي الْبَرِّ. وَالَّذِي يَسْدَرُ فِي الْبَحْرِ، كَالْمُتَشَحِّطِ فِي دَمِهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ».

في الزوائد: في إسناده معاوية بن يحيى، وهو ضعيف.

868. (2777) **(6855)**- *Ebu'd-Derda radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Denizde yapılan bir gazve (savaş), sevapça karada yapılan on gazveye bedeldir."**

★ DEYLEM'İN FETHİ VE KAZVİNİN FAZİLETİ

6856 ٢٧٧٩ 869 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو دَاوُدَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا إِسْحٰقُ بْنُ مَنْصُورٍ؛ كُلُّهُمْ عَنْ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ يَوْمٌ، لَطَوَّلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، يَمْلِكُ جَبَلَ الدَّيْلَمِ وَالْقُسْطَنْطِينِيَّةَ».

في الزوائد: في إسناده قيس بن الربيع. ضعفه أحمد وابن المدينيّ وغيرهما. وقال أبو حاتم: ليس بقويّ، محله الصدق. وقال العجليّ: كان معروفا بالحديث صدوقا. وقال ابن عديّ: رواياته مستقيمة، والقول فيه أنه لا بأس به.

869 (2779) (6856)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünyanın ömründen bir tek gün bile kalmış olsa, Ehl-i Beyt'imden bir adam melik oluncaya ve Deylem dağına ve Konstantiniyye'ye (İstanbul'a) malik oluncaya kadar Allah, o günü uzatacaktır."**

6857 ٢٧٨٠ 870 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ. أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ بْنُ صَبِيحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبَانٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمُ الآفَاقُ، وَسَتُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مَدِينَةٌ يُقَالَ لَهَا قَزْوِينُ. مَنْ رَابَطَ فِيهَا أَرْبَعِينَ يَوْماً أَوْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، كَانَ لَهُ فِي الْجَنَّةِ عَمُودٌ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَيْهِ زَبَرْجَدَةٌ خَضْرَاءُ. عَلَيْهَا قُبَّةٌ مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ. لَهَا سَبْعُونَ أَلْفِ مِصْرَاعٍ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَى كُلِّ مِصْرَاعٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لضعف يزيد بن أبان الرقاشيّ والربيع بن صبيح وداود بن المحبر. فهو مسلسل بالضعفاء. ذكره ابن الجوزيّ في الموضوعات. وقال: هذا الحديث موضوع لاشك فيه. ولا أتهم بوضع هذا الحديث غير يزد بن أبان. قال: والعجب من ابن ماجة، مع علمه، كيف استحل أن يذكر هذا الحديث في كتاب السنن ولا يتكلم عليه اهـ.

ونقل السيوطيّ عن ابن الجوزيّ أنه قال: هذا الحديث موضوع لأن داود وضاع، وهو المتهم به. والربيع ضعيف. ويزيد متروك.

وقال السيوطيّ: أورده الرافعيّ في تاريخه وقال: مشهور. رواه عن داود جماعة. وأودعه الإمام ابن ماجة في سننه. والحفاظ يقرنون كتابه بالصحيحين وسنن أبي داود والنسائيّ. ويحتجون بما فيه. لكن يحكى تضعيف داود عن أحمد وغيره.

870 (2780) (6857)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünyanın etrafını fethetmek sizlere nasib kılınacak ve Kazvin denilen bir şehir size fethedilecektir. Sizden kim bu gazveye kırk gün –veya kırk gece– iştirak ederse, ona cennette üzerinde yeşil zeberced taşı bulunan altından mamul bir sütun verilecektir. Bu sütun üzerinde, kırmızı yakut taşlarından mamul bir kubbe (köşk) vardır. O kubbenin, altundan**

mamul yetmişbin kapısı vardır, her kapı kanadının başında (huru'l-iyn denilen) siyah gözlü bir zevce vardır."

NOT: Bazı hadisciler bunu mevzu addetmiştir.

★ ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN AT BESLEMENİN FAZİLETİ

6858 ٢٧٩١ 871 **حدّثنا** أَبُو عُمَيْرٍ عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ رَوْحٍ الدَّارِمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الْقَاضِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنِ ارْتَبَطَ فَرَساً فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ عَالَجَ عَلَفَهُ بِيَدِهِ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَبَّةٍ حَسَنَةٌ».

في الزوائد: في إسناده: محمد وأبوه عقبة وجدّه. وهم مجهولون. والجدّ لم يسمّ.

871. (2791) **(6858)**- *Temîmu'd-Dârî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, buyurdular ki:* **"Allah yolunda kim bir at (edinip) bağlar, kendi eliyle yemini verirse, yedirdiği her bir dâne için bir sevap vardır."**

★ ALLAH YOLUNDA ÇARPIŞMANIN FAZİLETİ

6859 ٢٧٩٣ 872 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ. ثنا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: حَضَرْتُ حَرْباً. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ:

يَا نَفْسِ!

أَلاَ أَرَاكِ تَكْرَهِينَ الْجَنَّهْ ... أَحْلِفُ بِاللَّهِ لَتَنْزِلِنَّهْ

طَائِعَةً أَوْ لَتُكْرَهِنَّهْ

في الزوائد: إسناده حسن. لأن ديلم بن غزوان مختلف فيه.

872. (2793) **(6859)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben bir harbe katıldım. Abdullah İbnu Ravâha şöyle demişti: "Ey nefsim! Seni cennet(e sokacak olan mukâtele)den hoşlanmıyor görüyorum. Allah'a yemin ederim ki sen istesen de istemesen de savaşacaksın!"*

6860 ٢٧٩٤ 873 **تجاغ** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ دِينَارٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ؛

قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِىَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَىُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ «مَنْ أُهْرِيقَ دَمُهُ، وَعُقِرَ جَوَادُهُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف محمد بن ذكوان.

873. (2794) **(6860)**- *Amr İbnu Abese radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Cihadın hangisi en faziletlidir?" dedim.* **"Kanı dökülen ve iyi cins atı yaralanan mücahid(in cihadı en faziletli cihaddır)"** *buyurdular."*

6861 ٢٧٩٥ 874 حدّثنا بِشْرُ بْنُ آدَمَ وَأَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِىُّ، قَالاَ: ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلاَنَ عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ مَجْرُوحٍ يُجْرَحُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجْرَحُ فِى سَبِيلِهِ، إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَجُرْحُهُ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ جُرِحَ. اللَّوْنُ لَوْنُ دَمٍ، وَالرِّيحُ رِيحُ مِسْكٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح.

874. (2795) **(6861)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah yolunda yaralanan hiçbir yaralı yoktur ki –ancak kimin O'nun yolunda yaralandığını Allah bilir– Kıyamet günü, yarası, yaralandığı gündeki şekliyle getirilmiş olmasın: Kanı kan renginde, kokusu misk kokusunda olarak."**

★ ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMANIN FAZİLETİ

6862 ٢٧٩٨ 875 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا ابْنُ أَبِى عَدِىٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ هِلاَلِ ابْنِ أَبِى زَيْنَبَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ: ذُكِرَ الشُّهَدَاءُ عِنْدَ النَّبِىِّ ﷺ فَقَالَ «لاَ تَجِفُّ الأَرْضُ مِنْ دَمِ الشَّهِيدِ حَتَّى تَبْتَدِرَهُ زَوْجَتَاهُ. كَأَنَّهُمَا ظِئْرَانِ أَضَلَّتَا فَصِيلَيْهِمَا فِى بَرَاحٍ مِنَ الأَرْضِ. وَفِى يَدِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا حُلَّةٌ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا».

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف، لضعف هلال بن ذئب.

875. (2798) **(6862)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında şehitlerden bahsedilmişti. Şöyle buyurdular:*

"Yeryüzü şehidlerin kanından kurumadan önce, onu, hurilerden iki karısı, emzikli yavrularını çöl bir arazide kaybedip âniden bulan anne heyecanıyla, her birinin elinde –dünya ve içindekilerden daha değerli– birer takım elbise olduğu halde karşılarlar."

★ SİLAH

6863 ٢٨٠٦ 876 حدّثنا هِشَامُ بْنُ سَوَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ، عَنِ السَّائِبِ ابْنِ يَزِيدَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، يَوْمَ أُحُدٍ، أَخَذَ دِرْعَيْنِ، كَأَنَّهُ ظَاهَرَ بَيْنَهُمَا.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط البخاريّ.

876. (2806) **(6863)**- *Sâ'ib İbnu Yezid radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissâlatu vesselâm Uhud günü iki zırh giydi. Aleyhissâlatu vesselâm sanki ikisini de üst üste giymişti."*

6864 ٢٨٠٩ 877 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. أَنْبَأَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحٰقَ، عَنْ أَبِي الْخَيْلِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: كَانَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، إِذَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، حَمَلَ مَعَهُ رُمْحاً. فَإِذَا رَجَعَ طَرَحَ رُمْحَهُ حَتَّى يُحْمَلَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: لأَذْكُرَنَّ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «لاَ تَفْعَلْ. فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ لَمْ تُرْفَعْ. ضَالَّةٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو الخليل، وهو عبد الله بن أبي الخليل. ذكره ابن حبان في الثقات، وقال البخاريّ: لايتابع عليه. وأبو إسحاق هو مدلّس. وقد اختلط بآخر عمره.

877. (2809) **(6864)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Muğire'ye:* **"Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)"** *dedi."*

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mızrağını yere atmamasını tenbihliyor. Zira atılan bir mal, yitirilen bir mal gibi değildir. Yitiği bulan kimse, sahibini aramakla mükelleftir. Böylesi mallara *lukata* veya *dâlle* denir. Ama atılan malı alan kimse atana götürmek zorunda değildir, temellük edebilir.

★ SİLAH YERLİ OLMALI

6865 ٢٨١٠ 878 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. أَنْبَأَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِشْرٍ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَتْ بِيَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَوْسٌ عَرَبِيَّةٌ. فَرَأَى رَجُلاً بِيَدِهِ قَوْسٌ فَارِسِيَّةٌ. فَقَالَ «مَا هٰذِهِ؟ أَلْقِهَا. وَعَلَيْكُمْ بِهٰذِهِ وَأَشْبَاهِهَا، وَرِمَاحِ الْقَنَا. فَإِنَّهُمَا يَزِيدُ اللَّهُ لَكُمْ بِهِمَا فِي الدِّينِ. وَيُمَكِّنُ لَكُمْ فِي الْبِلاَدِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد اللّه بن بشر الجيانى، ضعفه يحي القطان وغيره. وذكره ابن حبان فى الثقات، لكنه ما أجاد فى ذلك.

878. (2810) **(6865)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elinde bir arabî yay vardı. Aleyhissalâtu vesselâm o sırada elinde fârisî bir yay olan bir adam görmüştü:* **"Bu nedir? At onu!"** *buyurdular ve devamla:* **"Sizin şunu ve şunun benzerleri ile (el-kanâ denen) mızrakları edinmeniz gerekir. Çünkü Allah Teâla hazretleri, sizin için dini bunlarla güçlendirecek ve size muhtelif beldeler(in fethini) müyesser kılacaktır"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Şârih Sindî, arabî yayı *"okların atılmasında kullanılan yay"*, fârisî yayı da *"küçük taşları ve benzeri şeyleri atmada kullanılan yay"* diye açıklar.

Bazı rivayetlerde, bu hadisenin Hayber fethi sırasında cereyan ettiği tasrih edilir. *Resûlullah*'ın bu emrinde, henüz fethedilmediği için diyar-ı küfür addedilen Fars (İran) memleketlerinde imal edilen yay yerine, yerli imal edilen arabî yayın kullanılmasına, bir başka ifade ile, silah sanayiinde dışa bağımlı olmamaya, yerli imalat varken yabancı mamûlâta yer vermemeye nebevî bir irşad görmek istiyoruz. Allahu a'lem bissavab.

★ ALLAH YOLUNDA ATMAK

6866 ٥ ٢٨١ 879 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زِيَادِ ابْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِنَفَرٍ يَرْمُونَ. فَقَالَ «رَمْياً بَنِي إِسْمَاعِيلَ. فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِياً».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورواه البخاريّ من حديث سلمة بن الأكوع.

879 (2815) **(6866)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) ok atmakta olan (Eslem kabilesinden) bir gruba rastlamıştı, (onları takdiren):* **"Ey İsmailoğulları! Atmaya devam edin. Sizin atalarınız da (çok iyi) atıcılardı"** *buyurdular."*

★ SAVAŞ SIRASINDA ALIM-SATIM

6867 ٢٨٢٣ 880 حدّثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثنا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيِّ. أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ الْبَارِقِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلاً يَسْأَلُ أَبِي عَنِ الرَّجُلِ يَغْزُو فَيَشْتَرِي وَيَبِيعُ وَيَتَّجِرُ فِي غَزْوَتِهِ؟ فَقَالَ لَهُ أَبِي: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِتَبُوكَ، نَشْتَرِي وَنَبِيعُ، وَهُوَ يَرَانَا وَلاَ يَنْهَانَا.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عليّ بن عروة البارقيّ، وسُنَيْد بن داود.

880. (2823) **(6867)**- *Harice İbnu Zeyd radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adamın, babam (Zeyd İbnu Sâbit)ten gazveye çıkıp, gazve sırasında alış-veriş ve ticaret yapan kimse hakkında sorduğuna şahit oldum. Babam ona şu cevabı vermişti: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile Tebük (seferin)de iken alıyor, satıyorduk. Resûlullah bizi gördüğü halde yasaklamamıştı."*

AÇIKLAMA:

Gazve sırasında, savaş hizmetlerine mâni olmayacak şekilde alış-verişte bulunmak haram değildir. Fakat asıl vazife olan cihad hizmetlerini aksatacak olan ticarete cevaz verilmez. Tebük seferinde ordu savaşa girişmemiştir. Savaşa girişilse bile, bir askerî seferin her anı düşmanla mukâtele ile geçmez. Şu halde müsait zamanlarda alış-veriş yapmak "haram" denilemez.

6868 ٢٨٢٧ 881 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ مُحَمَّدٌ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا أَبُو سَلَمَةَ الْعَامِلِيُّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لأَكْثَمَ بْنِ الْجَوْنِ الْخُزَاعِيِّ «يَاأَكْثَمُ! اغْزُ مَعَ غَيْرِ قَوْمِكَ يَحْسُنْ خُلُقُكَ، وَتَكْرُمْ عَلَى رُفَقَائِكَ. يَاأَكْثَمُ! خَيْرُ الرُّفَقَاءِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةٍ، وَخَيْرُ الْجُيُوشِ أَرْبَعَةُ آلاَفٍ. وَلَنْ يُغْلَبَ اثنَا عَشَرَ أَلْفاً مِنْ قِلَّةٍ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الملك بن محمد الصنعانىّ وأبو سلمة العالمىّ وهما ضعيفان. وقال السيوطىّ: قال ابن أبى حاتم: سمعت أبى يقول: العاملىّ متروك. والحديث باطل.

881. (2827) **(6868)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Eksem İbnu'l-Cevn el-Huzâ'î'ye:* **"Ey Eksem! Kendi kavminden olmayanlarla birlikte (kâfirlere karşı) savaş ki huyun güzelleşsin ve arkadaşlarının yanında kıymetin olsun. Ey Eksem! (Yolculuk sırasında) arkadaşların en hayırlısı (sayıca) dört olandır. Askerî birliğin en hayırlısı, (miktarı) dörtyüz olandır. Ordunun en hayırlısı dörtbin olandır. Onikibin kişilik ordu, sayı azlığı sebebiyle mağlub olmaz."**

AÇIKLAMA:

İnsan kendi kavmi içinde, ufak tefek kusurları da bilindiği için fazla itibar görmez. Üstelik o, kavmi içinde bazı kötü alışkanlıklarını da devam ettirebilir. Halbuki, yabancıların arasında itibar görmek için dikkatli davranacak, kendisine çekidüzen verecektir. Böylece huyu da güzelleşir.

Ordunun miktarıyla ilgili açıklama geçti.

★ MÜBAREZE (TEKE TEK SAVAŞ) VE SELEB

6869 ٢٨٣٦ 882 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا أَبُو الْعُمَيْسِ وَعِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِيَاسِ ابْنِ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: بَارَزْتُ رَجُلاً فَقَتَلْتُهُ. فَنَفَّلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَلَبَهُ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

882. (2836) **(6870)**- *Seleme İbnu'l-Ekvâ'* anlatıyor: *"Bir adamla teke tek vuruştum ve herifi geberttim. Onun selebini (eşyalarını) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana verdi."*

6870 ٢٨٣٨ 883 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ نُعَيْمِ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنِ ابْنِ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «مَنْ قَتَلَ فَلَهُ السَّلَبُ»

فى الزوائد: فى إسناده سليمان بن سمرة بن جندب. ذكره ابن حبّان فى الثقات. وقال ابن القطان: حاله مجهول. وباقى جاله موثقون.

883. (2838) **(6870)**- *Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:*** **"Kim bir kâfiri öldürürse seleb'i onundur"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Seleb, öldürülen askerin üzerinden çıkan herşeydir: Askerî teçhizat, elbise, para vs. *Resûlullah,* savaş sırasında bir kâfiri öldürdüğünü ispatlayan askere, onun selebinin verileceğini teşrî etmiştir. Askerin üzerinde çıkan hangi şeylerin seleb sayılacağında alimler ihtilaf etmiştir. Bazıları atı seleb saymaz. Keza fazla miktarda mal çıkmışsa o da selep sayılmayabilir. *Ahmed İbnu Hanbel, Evzâî* ve *Şâfi'î* hazretleri selebin öldürene ait olacağına hükmetmiştir. Ama devlet başkanı dilerse selebin beşte birini alabilir derler. Hanefîler ve Mâlikîler ise, devlet başkanı *"seleb öldürene aittir"* demedi ise seleb öldürene ait değildir, ganimet gibi muamele görür.

Cumhûr, selebin kâtile ait olduğu kanaatinde birleşir.

★ GULÛL (GANİMETTEN ÇALMA)

6871 ٢٨٥٠ 884 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ، عَنْ يَعْلَى ابْنِ شَدَّادٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ، إِلَى جَنْبِ بَعِيرٍ مِنَ الْمَقَاسِمِ. ثُمَّ تَنَاوَلَ شَيْئاً مِنَ الْبَعِيرِ. فَأَخَذَ مِنْهُ قَرَدَةً. يَعْنِي وَبَرَةً. فَجَعَلَ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ ثُمَّ قَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ هٰذَا مِنْ غَنَائِمِكُمْ. أَدُّوا الْخَيْطَ وَالْمِخْيَطَ، فَمَا فَوْقَ ذٰلِكَ، فَمَادُونَ ذٰلِكَ. فَإِنَّ الْغُلُولَ عَارٌ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَشَنَارٌ وَنَارٌ».

فى الزوائد: فى إسناده عيسى بن سنان. اختلف فيه كلام ابن معين. قال: ليّن الحديث وليس بالقوىّ، قيل: ضعيف وقيل: لابأس به. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد ثقات.

884. (2850) (6871)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Huneyn günü bize, ganimet malından bir devenin yanında namaz kıldırdı. Namazdan sonra deveden bir parça yün alıp onu iki parmağı arasına koydu sonra:* **"Ey insanlar!** *buyurdu.* **Şu yün parçası bile sizin ganimetlerinizdendir. Bir iplik, bir iğne, bundan daha değerli, daha değersiz bile olsa buraya getirin. Zira (getirmemek gulûldür yani hırsızlık); gulûl ise, Kıyamet günü yapan için ardır, ayıptır, ateştir."**

NOT: *Gulûl* hakkında mükerreren açıklama geçti.

★ NEFEL (GANİMETTEN AYRI OLARAK VERİLEN PARA)

6872 ٢٨٥٣ 885 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُوا الْحُسَيْنِ. أنا رَجَاءُ بْنُ أَبِى سَلَمَةَ. ثنا عَمْرُوا بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: لاَ نَفَلَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. يَرُدُّ الْمُسْلِمُونَ قَوِيُّهُمْ عَلَى ضَعِيفِهِمْ. قَالَ رَجَاءٌ: فَسَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ مُوسَى يَقُولُ لَهُ: حَدَّثَنِى مَكْحُولٌ عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ نَفَّلَ، فِى الْبَدْأَةِ، الرُّبُعَ؛ وَحِينَ قَفَلَ، الثُّلُثَ. فَقَالَ عَمْرُو: أُحَدِّثُكَ عَنْ أَبِى عَنْ جَدِّى، وَتُحَدِّثُنِى عَنْ مَكْحُولٍ؟

فى الزوائد: فى الزوائد: إسناده حسن.

885. (2853) (6872)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sonra nefel (yani mücahide ganimetteki hissesinden başka bir şey) yoktur.Müslümanların kuvvetli olanları (kazandıklarından) zayıf olanlara verirler."*

(Ravilerden) Recâ demiştir ki: "Süleyman İbnu Musa'nın şöyle söylediğini işittim: "Mekhûl bana Habib İbnu Mesleme'den rivayeten dedi ki: "Resûlullah savaşa giderken (askerlerden bazılarına diğerlerinden fazla olarak) dörtte bir ve savaş dönüşünde üçte bir nisbetinde nefel (denen ziyade bir ikram)da bulundu." Bunun üzerine Amr: "Ben sana babam vasıtasıyla (sahabi olan) dedemden rivayet ediyorum, sen ise Mekhûl'den hadis rivayet ediyorsun" demiştir."

AÇIKLAMA:

1- Nefel, dilimizde mevcut *nafile* kelimesiyle aynı köktendir. Burada, mücahide ganimetteki payından fazla olarak verilen mala denmiştir. Pay dışı, –bilhassa üstün başarı gösterenlere olmak üzere– birkısım askerlere ziyade bir ikramda bulu-

nulmasının meşruiyetinde İslâm üleması icma eder. Bunun kaynağı ne olmalıdır, düşmandan elde edilen ganimetten devlet başkanının beşte birlik payı alınmazdan önce, ganimein tümünden mi, devlet başkanının payı olan beşte birin beşte birinden mi? gibi hususlarda ihtilaf edilmiştir. Daha önceki bahislerde açıklandığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Sadedinde olduğumuz hadiste, bir ihtilaf dikkatimizi çekmektedir: Nefel verme yetkisi sadece *Resûlullah*'a mı mahsustur? *Amr İbnu Şu'ayb*'ın bu kanaatte olduğu anlaşılmaktadır. *Resûlullah*'tan sonra da meşruiyyetinde icma edildiğini kaydettiğimize göre, hakikatte bu noktada bir ihtilaf mevzubahis değildir.

★ DEVLET BAŞKANININ SAVAŞA YOLLADIĞI ORDUYA TAVSİYESİ

6873 ٢٨٥٧ 886 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. حَدَّثَنِي عَطِيَّةُ بْنُ الْحرِثِ أَبُو رَوْقٍ الْهَمْدَانِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو الْعَرِيفِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَرِيَّةٍ. فَقَالَ «سِيرُوا بِاسْمِ اللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ. قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ وَلاَ تَمْثُلُوا، وَلاَ تَغْدِرُوا، وَلاَ تَغُلُّوا، وَلاَ تَقْتُلُوا وَلِيداً».

في الزوائد: إسناده حسن.

886. (2857) **(6873)**- *Safvan İbnu Assâl radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni seriyyede savaşa gönderdi. (Yola çıkarken) şu talimatı verdiler:* **"Allah'ın adıyla, Allah yolunda yürüyün. Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. İşkence yapmayın, (ahidde bulunduğunuz taktirde) ahdinizi bozmayın, çocukları öldürmeyin."**

NOT: Askerî sefere çıkan komutanlara yapılan başkaca tavsiyeler daha önce kaydedildi ve gerekli açıklamalar yapıldı.

★ ALLAH'A İSYANDA KULA İTAAT YOK

6874 ٢٨٦٣ 887 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ عَلْقَمَةَ بْنَ مُجَزِّزٍ عَلَى بَعْثٍ، وَأَنَا فِيهِمْ. فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى

رَأْسِ غَزَاتِهِ، أَوْ كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ، اسْتَأْذَنَتْهُ طَائِفَةٌ مِنَ الْجَيْشِ، فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ حُذَافَةَ بْنِ قَيْسٍ السَّهْمِيَّ. فَكُنْتُ فِيمَنْ غَزَا مَعَهُ فَلَمَّا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ أَوْ قَدَ الْقَوْمُ نَاراً لِيَصْطَلُوا أَوْ لِيَصْنَعُوا عَلَيْهَا صَنِيعاً. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (وَكَانَتْ فِيهِ دُعَابَةٌ): أَلَيْسَ لِي عَلَيْكُمُ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ؟ قَالُوا: بَلَى. قَالَ: فَمَا أَنَا بِآمِرِكُمْ بِشَيْءٍ إِلاَّ صَنَعْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنِّي أَعْزِمُ عَلَيْكُمْ إِلاَّ تَوَاثَبْتُمْ فِي هٰذِهِ النَّارِ. فَقَامَ نَاسٌ فَتَحَجَّزُوا. فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّهُمْ وَاثِبُونَ، قَالَ: أَمْسِكُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ. فَإِنَّمَا كُنْتُ أَمْزَحُ مَعَكُمْ. فَلَمَّا قَدِمْنَا ذَكَرُوا ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَمَرَكُمْ مِنْهُمْ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ، فَلاَ تُطِيعُوهُ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

887. (2863) (6874)- *Ebu Sâid radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Alkame İbnu Mücezzez radıyallahu anh'ı, benim de içinde bulunduğum bir askerî birliğin başında savaşa gönderdi. Kumandan gazvesinin başına geçince veya yolda belli bir yere varınca, askerlerden bir grup, kendisinden (ayrı gitmek) hususunda izin istedi. Onlara izin verdi. Başlarına Abdullah İbnu Huzâfe İbnu Kays es-Sehmî'yi sorumlu tayin etti. Ben onunla savaşanlar içerisinde idim. Yolun bir yerine gelmiştik, (mola sırasında) askerlerden bazıları ısınmak veya üzerinde (yemek) yapmak maksadıyla bir ateş yaktılar. Komutanımız Abdullah –ki şakacı birisiydi– "sizin üzerinizde itaat edilmek ve sözü dinlenmek hakkım yok mu?" diye sordu. Askerler: "Elbette var!" dediler. "Öyleyse, dedi ne emredersem yapacaksınız değil mi?" Askerler yine: "Elbette!" dediler. Bunun üzerine komutan: "Şu halde size, şu ateşe atılmayı emrediyorum" dedi. Askerlerin bir kısmı kalkıp emri yerine getirmeye hazırlandılar. Abdullah, onların ateşe atılacaklarına inanınca: "Kendinizi tutun, ben size şaka yapmıştım" dedi.*

Medine'ye dönünce, bu hadiseyi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlattılar. Efendimiz şöyle buyurdular: **"Onlardan (yani başınızdakilerden) kim size Allah'a isyanı emrederse ona itaat etmeyin."**

★ BİATA VEFA GEREKİR

6875 ٢٨٧٣ 888 حدّثنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسٰى اللَّيْثِيُّ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ أَبِى نَضْرَةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلاَ إِنَّهُ يُنْصَبُ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، بِقَدْرِ غَدْرَتِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده على بن زيد بن جدعان، ضعيف.

888. (2873) **(6875)**- *Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bilesiniz, Kıyamet günü ahdini tutmayan her vefasıza vefasızlığının derecesine uygun bir bayrak dikilecek (böylece vefasızlığı teşhir edilecek)tir."**

MENÂSİK (HAC VE UMRE) BÖLÜMÜ

★ HACCA GİTME

6876 ٢٨٨٣ 889 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ أَبُو إِسْرَائِيلَ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ (أَوْ أَحَدِهِمَا عَنِ الآخَرِ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ. فَإِنَّهُ قَدْ يَمْرَضُ الْمَرِيضُ، وَتَضِلُّ الضَّالَّةُ، وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ».

فى الزوائد: فى إسناده إسماعيل أبو خليفة أبو إسرائيل الملائى، قال فيه ابن عدىّ: عامة مايرويه يخالف الثقات. وقال النسائىّ: ضعيف. وقال الجرجانىّ: مفترٍ زائغ. نعم قد جاء «من أراد الحج فليعجل» بسند آخر رواه الحاكم. وقال: صحيح. ورواه أبو داود أيضا.

889. (2883) (6876)- *İbnu Abbas* veya *Fadl İbni Abbâs* –veya bunlardan biri bir diğerinden– anlatmıştır: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim hacc yapmak isterse acele etsin. Çünkü olur ki insan hastalanır (bineği) kaybolur, (gitmeye mani) bir iş zuhûr eder."

★ HACCIN FARZ KILINMASI

6877 ٢٨٨٥ 890 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! الْحَجُّ فِي كُلِّ عَامٍ؟ قَالَ «لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ. لَوَجَبَتْ. وَلَوْ وَجَبَتْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا. وَلَوْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا عُذِّبْتُمْ».

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح. لأن محمد بن أبى عبيدة بن معن بن عبد الرحمن بن عبد الله بن مسعود ثقة. وأبوه مثله.

890. (2885) (6877)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Halk: "Ey Allah'ın Resûlü, haccetmek her sene farz mıdır?" diye sormuştu.* **"Eğer "Evet!" desem bu**

vacip olur. Eğer vacip olsa, bunu yerine getiremezsiniz, bu durumda yerine getirmezseniz azab görürsünüz" *buyurdular."*

★ HACC VE UMRENİN FAZİLETİ

6878 ٢٨٨٧ 891 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ. فَإِنَّ الْمُتَابَعَةَ بَيْنَهُمَا تَنْفِى الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِى الْكِيرُ خَبَثَ الْحَادِيدِ».

حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

فى الزوائد: مدار الإسنادين على عاصم بن عبيد الله، وهو ضعيف. والمتن صحيح من حديث ابن مسعود رضى الله تعالى عنه. رواه الترمذىّ والنسائىّ.

891. (2887) **(6878)**- *Hz. Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hacc ve umreyi peşpeşe yapın. Çünkü bunların peşpeşe yapılması, tıpkı körüğün demirin pasını temizlemesi gibi, fakrı ve günahları temizler."**

★ HACININ DUASINDAKİ FAZİLET

6879 ٢٨٩٢ 892 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِىُّ. ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَالِحٍ، مَوْلَى بَنِى عَامِرٍ. حَدَّثَنِى يَعْقُوبُ بْنُ يَحْيَى بن عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «الْحُجَّاجُ وَالْعُمَّارُ وَفْدُ اللَّهِ. إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ، وَإِنْ اسْتَغْفَرُوهُ غَفَرَ لَهُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده صالح بن عبد الله. قال البخارىّ فيه: منكر الحديث.

892. (2892) **(6879)**- *Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hacılar ve umre yapanlar Allah'ın elçileridir. Onlar Allah'a dua etseler, Allah onlara derhal icabet eder (dualarını kabul eder). Eğer kendisinden af ve mağfiret dileseler, derhal onlara mağfiret eder."**

6880 ٢٨٩٣ 893 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثنا عِمْرَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «الْغَازِى فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ، وَفْدُ اللَّهِ. دَعَاهُمْ فَأَجَابُوهُ. وَسَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ».

فى الزوائد: إسناده حسن. وعمران مختلف فيه.

893. (2893) **(6880)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah yolunda cihad eden, hacceden ve umre yapan Allah'ın elçisidir. Çünkü Allah bunların yapılmasına kulları davet etti, onlar da icabet ettiler. Buna mukabil onlar da O'ndan (dilediklerini istediler), Allah da onlara istediklerini verdi."**

★ ÖLENE BEDEL HACC

6881 ٢٩٠٤ 894 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى الصَّنْعَانِىُّ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِىُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِىِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِىِّ ﷺ فَقَالَ: أَحُجُّ عَنْ أَبِى؟ قَالَ «نَعَمْ. حُجَّ عَنْ أَبِيكَ. فَإِنْ لَمْ تَزِدْهُ خَيْراً لَمْ تَزِدْهُ شَرّاً».

فى الزوائد: إسناده صحيح وسليمان هو ابن فيروز أبو إسحاق، ثقة.

894. (2904) **(6881)**- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Babama bedel haccedebilir miyim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Evet! Babana bedel haccet. Bu haccınla onu hayır yönüyle artırmasan bile şer yönüyle artırmış olmazsın"** *buyurdular."*

6882 ٢٩٠٥ 895 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى الْغَوْثِ بْنِ حُصَيْنٍ (رَجُلٌ مِنَ الْفُرْعِ) أَنَّهُ اسْتَفْتَى النَّبِىَّ ﷺ عَنْ حِجَّةٍ كَانَتْ عَلَى أَبِيهِ. مَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ. قَالَ النَّبِىُّ ﷺ «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ» وَقَالَ النَّبِىُّ ﷺ «وَكَذٰلِكَ الصِّيَامُ فِى النَّذْرِ، يُقْضَى عَنْهُ».

فى الزوائد: فى الزوائد: فى إسناده عثمان بن عطاء الخراسانى، ضعفه ابن معين. وقيل: منكر الحديث متروك. وقال الحاكم: روى عن أبيه أحاديث موضوعة.

895. (2905) **(6882)**- *Ebu'l-Ğavs İbnu Huseyn*'in –ki el-Fur kabilesinden biridir– anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a babasının üzerine vacib olmuş fakat eda etmeden ölmüş olduğu hacc hakkında sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Babana bedel haccet!"** *buyurdu ve ilave etti:* **"Nezir orucu da böyle, ona bedel kaza edilir."**

★ HAYATTA OLAN GÜÇSÜZE BEDEL HACC

6883 ٢٩٠٨ 896 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كُرَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي حُصَيْنُ بْنُ عَوْفٍ؛ قَالَ: قُلْتُ يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبِي أَدْرَكَهُ الْحَجُّ وَلاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَحُجَّ إِلاَّ مُعْتَرِضاً. فَصَمَتَ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ»

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن كريب، قال أحمد: منكر الحديث يجيء بعجائب عن حصين بن عوف وقال البخارىّ: منكر الحديث، فيه نظر. وضعفه غير واحد.

896. (2908) **(6883)**- *Husayn İbnu Avf radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü! Babama hacc farz oldu. Ancak binek üzerinde bağlanmadıkça hacc yapmaya muktedir değil!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm bir müddet sükût buyurup sonra:* **"Babana bedel haccet!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Hacca gidemeyecek derecede sıhhati bozulan birinin yerine bedel olarak bir başkası hacca gidebilir. Bu başta Hanefîler, Şâfiîler olmak üzere çoğunlukla benimsenen bir görüştür. Bedel gönderen kimse sonradan şifa bulsa çoğunluğun hükmüne göre, bizzat hacca gitmesi gerekir.

★ MİKAT YERLERİ

6884 ٢٩١٥ 897 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ. وَمُهَلُّ أَهْلِ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الْمَشْرِقِ مِنْ ذَاتِ عِرْقٍ» ثُمَّ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ لِلأُفُقِ، ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ».

فى الزوائد: فى إسناده إبراهيم الحريرىّ. قال فيه أحمد وغيره: متروك الحديث. وقيل: منكر الحديث. وقيل: ضعيف

وأصل الحديث رواه مسلم من حديث جابر. و لم يقل: ثم أقبل بوجهه. ولا ذكر مهلّ أهل الشام.

897. (2915) **(6884)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm bize hitap ederek buyurdular ki:* **"Medine halkının ihrama gireceği yer Zülhuleyfe'dir. Şam halkının ihrama gireceği mikat yeri Cuhfe'dir. Yemenlilerin mîkat yeri Yelemlem'dir. Necid ahalisinin mîkat mahalli Karn'-dır. Doğu (yani Irak) ahalisinin mîkat yeri Zat-ı Irk'dır."** *Aleyhissalâtu vesselâm sonra, mübarek yüzlerini doğu taraftaki ufka çevirdi ve:* **"Allahım onların (doğudakilerin) kalplerini İslâm'a çevir"** *diye dua etti."*

NOT: Mîkatlar hakkında açıklama geçti.

★ İHRAM

6885 ٢٩١٧ 898 **حدّثنا** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ وعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. قَالاَ: ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إِنِّي عِنْدَ ثَفِنَاتِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عِنْدَ الشَّجَرَةِ. فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ قَائِمَةً، قَالَ «لَبَّيْكَ! بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ مَعاً» وَذٰلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

898. (2917) **(6885)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben (Zülhuleyfe'deki) ağacın yanında, Resûlullah'ın bindiği devesinin sefinelerinin (yani çökük iken yere değen uzuvlarının) yanında idim. Deve ayağa kalkıp doğrulunca, Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allah'ım! Umre ve hacca beraber niyet ederek davetine icabet ediyorum! Emrine âmâdeyim!"** *buyurdular. (Yani o zaman ihrama girdiler). Bu (ihrama girme işi) Veda haccında idi."*

NOT: Zülhuleyfe'de ihrama giriş anlatıldı.

★ İHRAMLIYA GÖLGELİK

6886 ٢٩٢٥ 899 **حدّثنا** إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، قَالَ: ثنا عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ،

عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ مُحْرِمٍ يَضْحَى لِلَّهِ يَوْمَهُ، يُلَبِّى حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ، إِلاَّ غَابَتْ بِذُنُوبِهِ، فَعَادَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. لضعف عاصم بن عبيد اللّه، وعاصم بن عمر بن حفص.

899. (2925) **(6886)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah rızası için gününü, akşama kadar, güneş altında telbiye çekerek geçiren hiçbir muhrim (hacc veya umre için ihrama giren) yoktur ki günahları güneşle beraber batmasın ve annesinin kendisini doğurduğu (günahsız) şekle dönmesin."**

★ HACCDA İHRAMDAN ÇIKMA ŞARTI

6887 ٢٩٣٦ 900 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى. ح، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَمَيْرٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِى بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ جَدَّتِهِ (قَالَ: لاَ أَدْرِى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِى بَكْرٍ، أَوْ سُعْدَى بِنْتِ عَوْفٍ)؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى ضُبَاعَةَ بِنْتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ «مَا يَمْنَعُكِ، يَاعَمَّتَاهُ! مِنَ الْحَجِّ؟ فَقَالَتْ: أَنَا امْرَأَةٌ سَقِيمَةٌ. وَأَنَا أَخَافُ الْحَبْسَ. قَالَ «فَأَحْرِمِى وَاشْتَرِطِى أَنَّ مَحِلَّكِ حَيْثُ حُبِسْتِ».

فى الزوائد: ليس لسعدى بنت عوف، هذه، عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس لها فى بقية الكتب شيء. وهذا من مسندها. وفى إسناده أبو بكر بن عبد اللّه. لم أر من تكلم فيه بجرح ولا بتوثيق. وباقى رجال الإسناد ثقات.

900. (2936) **(6887)**- *Ebu Bekr İbnu Abdillah İbnü'z-Zübeyr radıyallahu anhüma* büyük annesinden *–ravi der ki: Bu büyükanne Esmâ Bintu Ebi Bekr midir, yoksa Su'dâ Bintu Avf mıdır bilemiyorum–* naklediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Dubâ'a Bintu Abdilmuttalib'in yanına girmişti, ona:* **"Ey halacığım seni hacc yapmaktan alıkoyan mâni nedir?"** *diye sordu. Halası: "Ben hastalıklı bir kadınım, (hastalığımın hacc menasikini yapmama) engel olmasından korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İhrama gir, ancak (menasiki) ikmalden alıkonulduğun yerde ihramdan çıkmayı şart koş!"** *buyurdular."*

6888 ٢٩٣٧ 901 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ وَوَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ضُبَاعَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا شَاكِيَةٌ. فَقَالَ «أَمَا تُرِيدِينَ الْحَجَّ، الْعَامَ» قُلْتُ: إِنِّي لَعَلِيلَةٌ، يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «حُجِّي وَقُولِي: مَحِلِّي حَيْثُ تَحْبِسُنِي».

في الزوائد: رجال الصحيح. وليس لضباعة سوى ثلاثة أحاديث. انفرد المصنف بإخراج هذا. وأخرج أبو داود حديثا، والنسائي آخر.

901. (2937) **(6888)**- *Dubâ'a (Bintu Zübeyr İbnü Abdilmuttalib) radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ben hasta iken Rèsûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanıma girdi ve (bana):* **"Sen bu yıl hacca gitmek istemiyor musun?"** *buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben cidden hastayım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Sen hacca git ve ihrama girerken: "(Allah'ım!) beni hacc menakisini tamamlamaktan alıkoyduğun yerde ihramdan çıkacağım" diyerekten niyet et!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Umumiyetle alimler, hadiste zikredildiği şekilde ihrama girerken, bir engel zuhûru halinde ihramdan çıkma şartının koşulabileceğini, bunun caiz olduğunu söylemiştir. Zahiriler, Şâfiîler, Hanbelîler bu görüştedir. Hanefîlerle Mâlikîlerin bir kısmı bu görüşe katılmamıştır. Onlar böyle şart koşmanın caiz olmayacağına, hacc tamam olmadan ihramdan çıkılamayacağına hükmederler.

★ **HAREM-İ ŞERİFE GİRME ÂDÂBI**

6889 ٢٩٣٩ 902 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ. ثنا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَتِ الْأَنْبِيَاءُ تَدْخُلُ الْحَرَمَ مُشَاةً حُفَاةً. وَيَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ. وَيَقْضُونَ الْمَنَاسِكَ حُفَاةً مُشَاةً.

في الزوائد: في إسناده مبارك بن حسان. وهو، وإن وثقه ابن معين، فقد قال النسائي: ليس بالقوي. وقال أبو داود: منكر الحديث. وقال ابن حبان في الثقات: يخطيء ويخالف. وقال الأزدي: متروك. وإسماعيل، ذكره ابن حبان في الثقات، وباقي رجال الإسناد ثقات.

902. (2939) **(6889)**- *Abdullah İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Peygamberler Harem-i Şerife yaya ve yalınayak olarak girerlerdi. Yine yalınayak ve yaya olarak Beytullah'ı tavaf edip, menâsiki (hacc ve umrenin gereklerini) bu şekilde ifa ederlerdi."*

★ HACERÜ'L-ESVED'İ İSTÎLAM

6890 ٢٩٤٥ 903 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا خَالِي يَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجَرَ. ثُمَّ وَضَعَ شَفَتَيْهِ عَلَيْهِ يَبْكِي طَوِيلاً. ثُمَّ الْتَفَتَ فَإِذَا هُوَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَبْكِي. فَقَالَ «يَاعُمَرُ! هٰهُنَا تُسْكَبُ الْعَبَرَاتُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن عون الخراسانيّ، ضعفه ابن معين أبو حاتم وغيرهما.

903. (2945) **(6890)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hacerü'l-Esved'e yöneldi, sonra dudaklarını üzerine koyup uzun müddet ağladıktan sonra ondan ayrıldı. Bir de baktı ki, Ömer İbnu'l-Hattab da yanında, o da ağlıyor. Hemen:* **"Ey Ömer** *buyurdular,* **evet gözyaşları burada dökülür."**

★ TAVAFIN FAZİLETİ

6891 ٢٩٥٧ 904 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا حُمَيْدُ بْنُ أَبِي سَوِيَّةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ هِشَامٍ يَسْأَلُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ عَنِ الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ، وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ. فَقَالَ عَطَاءٌ: **حَدَّثَنِي** أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «وُكِلَ بِهِ سَبْعُونَ مَلَكاً. فَمَنْ قَالَ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، قَالُوا: آمِينَ».

فَلَمَّا بَلَغَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ قَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! مَا بَلَغَكَ فِي هٰذَا الرُّكْنِ الْأَسْوَدِ؟ فَقَالَ عَطَاءٌ: **حَدَّثَنِي** أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ فَاوَضَهُ فَإِنَّمَا يُفَاوِضُ يَدَ الرَّحْمٰنِ».

قَالَ لَهُ ابْنُ هِشَامٍ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! فَالطَّوَافُ؟ قَالَ عَطَاءٌ: **حَدَّثَنِي** أَبُو هُرَيْرَةَ

أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعاً وَلاَ يَتَكَلَّمُ إِلاَّ بِسُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ، مُحِيَتْ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَرُفِعَ لَهُ بِهَا عَشَرَةُ دَرَجَاتٍ. وَمَنْ طَافَ فَتَكَلَّمَ وَهُوَ فِي تِلْكَ الْحَالِ، خَاضَ فِي الرَّحْمَةِ بِرِجْلَيْهِ، كَخَائِضِ الْمَاءِ بِرِجْلَيْهِ».

في الزوائد: يدل على أن الحديث من الزوائد: إلا أنه ماتكلم على إسناده
وقال السنديّ: بعد ذكر ما تقدم: وذكر الدميريّ ما يدل على أنه حديث غير محفوظ.

904. (2957) **(6891)**- *Ata İbnu Ebî Rabâh* Ka'be'yi tavaf ederken *İbnu Hişâm radıyallahu anhüm*'ün kendisine şöyle soru sorduğuna ve kendisinin şöyle cevap verdiğine şahit oldum: *"İbnu Hişâm: "Rükn-i Yemanî hakkında bilgi verir misin?" diye sordu. Atâ dedi ki: "Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın rivayetine göre, Aleyhissalâtu vesselâm demiştir ki:* **"Rükn-i Yemanî 70 bin meleğe emanet edilmiştir. Kim (onun yanında): "Allahım! Senden af, dünya ve ahirette âfiyet diliyorum. Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ahirette de iyiyi ver ve bizi cehennem azabından koru!" diye dua ederse o melekler "âmin!" derler."**

Atâ, Hacerü'l-esved'in bulunduğu köşeye gelince: "Ey Ebu Muhammed! Bu Hacerü'l-esved rüknü hakkında ne işittin?" dedi. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radıyallahu anh bana, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: **"Kim hacerü'l-esvede yönelirse, şüphesiz Rahmân (olan) Allah'a yönelmiş olur"** *buyurduğunu anlattı.."*

İbnu Hişâm, Atâ'ya: "Ey Ebu Muhammed! Tavafın faziletiyle ilgili ne işittiniz?" diye sordu. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radıyallahu anh, bana Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: **"Kim Beytullah'ı yedi sefer tavaf eder, tavaf sırasında konuşmayıp sadece "Sübhanallah, velhamdülillah ve lâilahe illallah, vallahu ekber velâ havle velâ kuvvete illa billah" derse ondan on günah silinir ve on sevap yazılır, onun bununla mertebesi on derece yükselir. Kim de tavaf sırasında konuşursa sadece ayaklarıyla rahmete girer, tıpkı ayaklarıyla suya dalanlar gibi."**

AÇIKLAMA:

Tavaf sırasında konuşmak caizdir, ancak konuşmayıp, hep zikirle meşgul olmak efdaldir.

★ **HACC-I İFRAD**

6892 ٢٩٦٦ 905 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ وَحَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفْرَدَ الْحَجَّ.

إسناد حديث جابر صحيح.

905. (2966) **(6892)**- *Hz. Cabir radıyallahu anh* diyor ki: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc-ı ifrâd yapmıştır."***

6893 ٢٩٦٧ 906 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عُمَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ أَفْرَدُوا الْحَجَّ.

فى الزوائد: فى إسناده القاسم بن عبد اللّه وهو متروك. وكذبه أحمد بن حنبل، ونسبه إلى الوضع.

906. (2967) **(6893)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ebu Bekr, Ömer, Osman radıyallahu anhüm ecmaîn hacc-ı ifrad yaptılar."***

★ **HACC-I KIRAN**

6894 ٢٩٧١ 907 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا حَجَّاجٌ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو طَلْحَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَنَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ.

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة، ضعيف ومدلّس. وقد رواه بالعنعنة.

907. (2971) **(6894)**- *Ebu Talha radıyallahu anh* demiştir ki: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc ve umreyi beraber (yani hacc-ı kıran) yaptı."***

6895 ٢٩٧٢ 908 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى بْنِ حَارِثٍ الْمُحَارِبِيُّ. ثنا أَبِي عَنْ غَيْلاَنَ بْنِ جَامِعٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَطَاءٍ وَطَاوُسٍ وَمُجَاهِدٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَطُفْ هُوَ وَأَصْحَابُهُ لِعُمْرَتِهِمْ وَحَجَّتِهِمْ، حِينَ قَدِمُوا، إِلاَّ طَوَافاً وَاحِداً.

فى الزوائد: فى إسناده المصنف ليث بن أبى سليم، وهو ضعيف ومدلّس. والحديث عن غير ابن عباس ذكره غير المصنف أيضا.

908. (2972) **(6895)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ashabıyla birlikte (Veda Haccında Mekke'ye) geldikleri zaman, ne o ne ashabı, umre ve hacc için (Ka'be'nin etrafında yedi defa dolaşmak suretiyle) ancak bir kere tavaf ettiler."*

★ HACCI FESHETMEK

6896 ٢٩٨٢ 909 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ. فَأَحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ «اجْعَلُوا حِجَّتَكُمْ عُمْرَةً». فَقَالَ النَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ أَحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَكَيْفَ نَجْعَلُهَا عُمْرَةً. قَالَ «انْظُرُوا مَا آمُرُكُمْ بِهِ، فَافْعَلُوا» فَرَدُّوا عَلَيْهِ الْقَوْلَ. فَغَضِبَ. فَانْطَلَقَ. ثُمَّ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ غَضْبَانَ. فَرَأَتِ الْغَضَبَ فِى وَجْهِهِ، فَقَالَتْ: مَنْ أَغْضَبَكَ؟ أَغْضَبَهُ اللَّهُ! قَالَ «وَمَالِى لاَ أَغْضَبُ وَأَنَا آمُرُ أَمْراً فَلاَ أُتْبَعُ؟».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أن فيه أبا إسحاق. واسمه عمرو بن عبد اللّه. وقد اختلط بأخَرَة. ولم يتبين حال ابن عياش. هل روى قبل الاختلاط أو بعده، فيتوقف حديثه حت يتبين حاله.

909. (2982) **(6896)**- *Berâ İbnu'l-Âzib radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı, haccda başımızda beraber çıktılar. Biz (sahabilerin çoğu) hacc niyetiyle ihrama girdik. Mekke'ye geldiğimiz vakit, Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Haccınızı umreye çevirin!"** *buyurdular. Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz hacc niyetiyle ihrama girmiştik! Şimdi onu nasıl umreye çevirelim?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:*

"Size emrettiğime riayet edin, dediğimi yapın!" *buyurdular. Ashab, önceki itirazlarını tekrar etti, bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kızdı. (Ashab'ı koyup) gitti. Öfkeli haliyle Hz. Aişe'nin yanına girdi. Aişe radıyallahu anhâ, Resûlullah'ın öfkesini yüzünden okumuştu: "Seni kim öfkelendirdi? Allah da onu öfkelendirsin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Nasıl öfkelenmeyeyim? Ben bir emirde bulunuyorum, emrim tutulmuyor!"** *buyurdu."*

★ **UMRE**

6897 ٢٩٨٩ 910 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيى الْخُشَنِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ. أَخْبَرَنِي طَلْحَةُ بْنُ يَحْيى عَنْ عَمِّهِ إِسْحَاقَ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْحَجُّ جِهَادٌ وَالْعُمْرَةُ تَطَوُّعٌ».

في الزوائد: في إسناده ابن قيس المعروف بمندل، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهم. والحسن أيضا ضعيف.

910. (2989) **(6897)**- *Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hacc cihaddır. Umre tatavvu (sünnet)dir."**

★ **RAMAZANDA UMRE**

6898 ٢٩٩٢ 911 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا سُفْيَانُ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ، جَمِيعاً عَنْ دَاوُدَ بْنِ يَزِيدَ الزَّعَافِرِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ هَرِمِ بْنِ خَنْبَشٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حِجَّةً».

في الزوائد: حديث وهب بن خنبش، إسناده الطريق الأولى من طريق صحيح، وإسناد الطريق الثاني ضعيف لضعف داود بن يزيد.

911. (2992) **(6898)**- *Herim İbnu Hanbeş radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ramazan ayında yapılan bir umre (sevap cihetiyle) bir hacca muâdildir."**

★ **ZÜLKADE AYINDA UMRE**

6899 ٢٩٩٦ 912 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمْ يَعْتَمِرْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلاَّ فِي ذِي الْقَعْدَةِ.

في الزوائد: إسناد حديث ابن عباس ضعيف، لضعف محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى

912. (2996) **(6899)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Zülkâde ayından başka bir ayda umre yapmamıştır."*

★ **MİNAYA ÇIKMA**

6900 ٣٠٠٥ 913 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيىٰ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ بِمِنًى. ثُمَّ يُخْبِرُهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذٰلِكَ.

فى الزوائد: إسناد حديث ابن عمر، فيه عبد اللّه بن عمر، وهو ضعيف.

913. (3005) **(6900)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma*'nın anlattığına göre: *"Kendini (hacc sırasında) beş vakti (yani Zilhicce'nin sekizinci günü öğle, ikindi, akşam, yatsı ve Arefe günü sabah namazlarını) Mina'da kılardı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın da böyle yaptığını arkadaşlarına haber verdi."*

AÇIKLAMA:

Hadiste görüldüğü üzere hacıların Zilhiccenin sekizinci günü Mekke'yi terkederek Mina'ya gitmeleri, orada belirtilen beş vakit namazı kılıp ve Terviye gününü Arefe gününe bağlayan geceyi orada geçirmeleri, oradan da Arafat'a geçmeleri sünnettir. Bunun sünnet olduğunda icma vardır. Tatbikatta, bugün kalabalık sebebiyle herkes bunu uygulamamaktadır. Arafe günü Mekke'den doğrudan Arafat'a giden de olmaktadır. Mina'da gecelemek sünnet olduğu için, böyle yapanlara herhangi bir ceza gerekmez.

★ **ARAFAT'TA DUA**

6901 ٣٠١٣ 914 حدّثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثنا عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ السَّرِيِّ السُّلَمِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ كِنَانَةَ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ السُّلَمِيُّ؛ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا لأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ. فَأُجِيبَ: إِنِّى قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ، مَا خَلاَ الظَّالِمَ. فَإِنِّى آخُذُ لِلْمَظْلُومِ مِنْهُ. قَالَ «أَىْ رَبِّ! إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ. وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ» فَلَمْ يُجَبْ عَشِيَّتَهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ أَعَادَ الدُّعَاءَ. فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ. قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ. فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ: بِأَبِى أَنْتَ وَأُمِّى! إِنَّ هٰذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا. فَمَا الَّذِى أَضْحَكَكَ؟ أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ! قَالَ «إِنَّ عَدُوَّ اللَّهِ إِبْلِيسَ، لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِى، وَغَفَرَ لأُمَّتِى، أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ

يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ وَيَدْعُوا بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ. فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن كنانة، قال البخارىّ: لم يصح حديثه. ولم أر من تكلم فيه بجرح ولا توثيق.

914. (3013) **(6901)**- *Abbâs İbnu Mirdas es-Sülemî radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Arafe günü akşamı ümmeti için mağfiret duasında bulunmuştur. Rabb Teâla, duasına:* **"Ben, zalimler hariç ümmetini mağfiret buyurdum. Zira ben zalimden mazlumun intikamını alacağım"** *diye icabette bulunmuştur. Resûlullah:* **"Ey Rabbim! Dilersen mazluma (kendi katından bir lütuf olarak) cenneti verir, zalimi de affedersin!"** *dedi. O akşam Rabb Teâla bu duasına icabet etmedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Müzdelife'de sabah namazını kılınca, önceki (cevapsız kalan) duasını tekrar etti. Duasına, arzusu istikametinde cevap verildi. Ravî devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bunun üzerine (memnuniyetinden) güldü –veya "tebessüm etti" demiştir.– Hz. Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhüma: "Annem babam sana kurban olsunlar! Şimdiye kadar bu saatlerde hiç gülmemiştiniz. Sizi güldüren şey nedir? Allah seni sevindirsin!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allah'ın düşmanı İblis, Rab Teâla hazretlerinin, ümmetimin hepsini mağfiret buyurduğunu öğrenince, yerden toprak alıp kendi yüzüne saçtı ve "Yazıklar olsun bana! Helak oldum, her emeğim boşa gitti!" diye bağırıp çağırmaya başladı. Onun bu korku ve üzüntüsünü görmek beni güldürdü"** *buyurdular."*

★ ARAFAT'TAN MÜZDELİFE'YE DÖNÜŞ

6902 ٣٠١٨ 915 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَتْ قُرَيْشٌ: نَحْنُ قَوَاطِنُ الْبَيْتِ. لَا نُجَاوِزُ الْحَرَمَ. فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ)

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. وقال: الحديث موقوف، ولكن حكمه الرفع لأنه فى شأن نزوله.

915. (3018) **(6902)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Kureyşliler dediler ki: "Biz Ka'be-i Muazzama sakinleriyiz (yani onun yanında ikamet eden imtiyazlı kimseleriz). Biz (vakfe için) Harem-i Şerif'in dışına çıkmayız (Arafat'a gitmeyiz, vakfemizi sadece Müzdelife'de taşradan gelenlerden ayrı olarak yaparız)" dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri şöyle buyurdular.* (Meâlen): **"Sonra siz de,**

halkın ifaza yaptığı (döndüğü) yerden (yani Arafat'tan Müzdelife'ye) ifaza yapınız (akın akın dönünüz)" (Bakara 199).

NOT: Bu bahiste açıklama geçti.

★ MÜZDELİFE'DE VAKFE

6903 ٣٠٢٤ 916 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ. ثنا ابْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ الْحِمْصِيِّ، عَنْ بِلاَلِ بْنِ رَبَاحٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ، غَدَاةَ جَمْعٍ «يَا بِلاَلُ! أَسْكِتِ النَّاسَ» أَوْ «أَنْصِتِ النَّاسَ» ثُمَّ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ تَطَوَّلَ عَلَيْكُمْ فِي جَمْعِكُمْ هٰذَا فَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ لِمُحْسِنِكُمْ. وَأَعْطَى مُحْسِنَكُمْ مَا سَأَلَ. ادْفَعُوا بِاسْمِ اللَّهِ».

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف. أبو سلمة هذا لايعرف اسمه. وهو مجهول.

916. (3024) **(6903)**- *Bilâl İbnu Rabâh radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana, Müzdelife vakfesinin sabahında:* **"Ey Bilâl! Halkı sustur** *–veya* **Halkı dinlet!"**– *buyurdular. Sonra halka şu hitabede bulundular:* **"Allah Teâla hazretleri, şüphesiz, şu Müzdelife'nizde, sizlere iyilik ve ihsanda bulunarak, günahkârlarınızı, hayır sahipleriniz hatırına bağışladı. İyilerinize dilediğini verdi. Öyleyse Allah'ın adıyla (buradan Mina'ya) hareket edin!"**

AÇIKLAMA:

Cem' Müzdelife demektir. Buradaki vakfe ile ilgili geniş açıklama geçti.

★ AKABE CEMRESİ (İLK TAŞLAMA YERİ)NDE DURULMAZ

6904 ٣٠٣٣ 917 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، مَضَى وَلَمْ يَقِفْ.

فى الزوائد: فى إسناده سويد بن سعيد، مختلف فيه.

917. (3033) **(6904)**- *İbnu Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine taş attığı zaman hemen geçiyor (orada dua ve zikir için) durmuyordu."*

★ TELBİYEYİ KESME ZAMANI

6905 ٣٠٣٩ 918 حدّثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ أَبُو بِشْرٍ. ثنا حَمْزَةُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَبَّى حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. وأيوب هو السختيانيّ.

918. (3039) **(6905)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine (ilk taşlama)ya kadar telbiye getirdi (Lebbeyk... dedi)."*

6906 ٣٠٥٢ 919 حدّثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمِنًى، يَوْمَ النَّحْرِ، لِلنَّاسِ. فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ. قَالَ «لاَ حَرَجَ» ثُمَّ جَاءَهُ آخَرُ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ. قَالَ «لاَ حَرَجَ» فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ قَبْلَ شَيْءٍ، إِلاَّ قَالَ «لاَحَرَجَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

919. (3052) **(6906)**- *Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kurban günü, Mina'da halk(ın suallerine cevap vermek üzere) oturdu. Bir adam yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kurbanımı kesmezden önce traş oldum!" dedi.* **"Bir zararı yok!"** *buyurdular. Sonra bir başkası gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Taşlamaları yapmazdan önce kurbanımı kestim" dedi.* **"Bir zararı yok!"** *buyurdular. O gün menasikle ilgili takdim ve tehirden her ne sorulmuşsa mutlaka* **"Bir zararı yok!"** *diye cevap verdiler."*

AÇIKLAMA:

Cumhûr, Mina'daki *"Akabe cemresine taş atma"*, *"kurban kesme"* ve sonra *"traş olma"* amellerini, bu sırayla yapmayı *"sünnet"* olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla bunlar arasında takdim-tehir hatalarına bir günah terettüp etmeyeceği ve fidye vs. icab etmeyeceği görüşündedir. *Ebu Yusuf, Muhammed, Şâfiî, Atâ, Ahmed* ve *İshak* da bu görüştedirler. *Ahmed: "Bu işi bilerek yapana ceza kurbanı ge-*

rekir" demiştir. *Ebu Hanîfe, Nehâî, İbnu Abbâs, Hasan Basrî, Katade* ve Malikî-lerden *İbnu Mâceşûn*'a göre, zikri geçen menasikin mezkur sırayla yapılması vacibtir, dolayısıyla bu sırayı bozana bir kurban cezası gerekir.

★ **KURBAN BAYRAMINDA HUTBE**

6907 ٣٠٥٦ **920** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ السَّلاَمِ، عَنِ الزُّهْرِىِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ بِالْخَيْفِ مِنْ مِنًى. فَقَالَ «نَضَّرَ اللّٰهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِى فَبَلَّغَهَا. فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرُ فَقِيهٍ. وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ. ثَلاَثٌ لاَيَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ: إِخْلاَصُ الْعَمَلِ لِلّٰهِ، وَالنَّصِيحَةُ لِوُلاَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَلُزُومُ جَمَاعَتِهِمْ. فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ».

فى الزوائد: هذا إسناد فيه محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة. والمتن، على حاله، صحيح.

920. (3056) **(6907)**- *Cübeyr İbnu Mut'im radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'da Hayf (denilen dere kenarın)da ayağa kalkarak şunları söyledi:* **"Benim sözümü işitip aynen tebliğ edenin yüzünü (Kıyamet günü) Allah ak eylesin. Çünkü fıkıh (dolu hadisleri) yüklenen nice kimseler vardır ki, fakih değildir. Nice hadis taşıyıcıları vardır ki kendilerinden daha fakih olana hadis götürürler. Üç haslet vardır ki, bunlar oldukça mü'min kalbi kin ve husûmet taşımaz: Ameli Allah rızası için ihlaslı yapmak, müslüman idarecilere hayırhah olmak, müslümanların cemaatine devam etmek... Çünkü müslümanların duaları ona katılanların hepsini kuşatır."**

6908 ٣٠٥٧ **921** حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِى سِنَانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْمُخَضْرَمَةِ بِعَرَفَاتٍ، فَقَالَ «أَتَدْرُونَ أَىُّ يَوْمٍ هٰذَا، وَأَىُّ شَهْرٍ هٰذَا، وَأَىُّ بَلَدٍ هٰذَا؟» قَالُوا: هٰذَا بَلَدٌ حَرَامٌ، وَشَهْرٌ حَرَامٌ، وَيَوْمٌ حَرَامٌ. قَالَ «أَلاَ وَإِنَّ أَمْوَالَكُمْ وَدِمَاءَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هٰذَا فِى بَلَدِكُمْ هٰذَا فِى يَوْمِكُمْ هٰذَا. أَلاَ وَإِنِّى فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ. وَأُكَاثِرُ بِكُمُ الْأُمَمَ. فَلاَ تُسَوِّدُوا

وَجْهِي. أَلاَ وَإِنِّي مُسْتَنْقِذٌ أُنَاساً، وَمُسْتَنْقَذٌ مِنِّي أُنَاسٌ. فَأَقُولُ: يَارَبِّ! أُصَيْحَابِي؟ فَيَقُولُ: إِنَّكَ لاَتَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

921. (30577 **(6908)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Arafat'ta kulakları kesik gibi küçük olan devesinin üstünde olduğu halde şöyle buyurdular:* **"Bugünün hangi gün olduğunu, bu ayın hangi ay olduğunu, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?"**

Halk: "Burası haram beldedir, bu ay haram aydır, bugün kurban günüdür" diye cevap verdiler.

Aleyhissalâtu vesselâm sözlerine şöyle devam ettiler: **"Bilesiniz! Şurası muhakkak ki mallarınız, kanlarınız birbirinize karşı haramdır, tıpkı şu ayınızın şu belde ve şu gündeki haramlığı gibi. Bilesiniz! (Kıyamet günü) Havz'ın başına hepinizden önce ben geleceğim. Ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim. Sakın benim yüzümü kara çıkarmayın. Haberiniz olsun! Ben pek çok kimseyi (şefaatimle) ateşten kurtaracağım. Bazı kimseler de benden kurtarılacak (zebaniler onları götüreceklerdir). Ben: "Ey Rabbim! (Zebanilerin benden kaçırdıkları) benim sahabeciklerimdi (niye cehenneme götürülüyorlar?)" diyeceğim. Allah Teâla hazretleri şöyle buyuracak: "Senden sonra onların neler ihdas ettiklerini sen bilmiyorsun!"**

AÇIKLAMA:

Veda hutbesi olarak bilinen ve tek bir metin halinde birleştirilen hutbe ile yukarıdaki metinler arasında oldukça fazla noksan-ziyade farkı mevcuttur. Rivayetlerde parça parça gelen ifadeler Veda haccı sırasında *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın bütün konuşmalarının derlenmesiyle hasıl edilmiştir. Halbuki Veda haccı sırasında *Aleyhissalâtu vesselâm* muhtelif vesilelerle hitapta bulunmuştur. Ashab, bunlardan hatırında kalanları rivayet etmiştir. Fakihlerimiz bunları değerlendirmede ihtilafa düşmüştür: Hanefilere göre hacc esnasında verilmesi gereken hutbe üçtür: Zilhicce'nin 7, 9. ve 11. günleri; Şâfiîlere göre dörttür: Zilhiccenin 7, 9, 10 ve 11. günleri; *Ahmed İbnu Hanbel*'e göre üçtür: Zilhicce'nin 9, 10. ve 12. günleri. Bu farklılıklar, rivayetlerdeki ihtilaflardan gelir. Demek ki *Resûlullah* bu günlerin herbirinde hitabede bulunmuş olmalıdır.

★ ZEMZEM İÇME ADABI

6909 ٣٠٦١ 922 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى بَكْرٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ جَالِساً. فَجَاءَهُ رَجُلٌ. فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟ قَالَ: مِنْ زَمْزَمَ. قَالَ: فَشَرِبْتَ مِنْهَا كَمَا يَنْبَغِى؟ قَالَ: وَكَيْفَ؟ قَالَ: إِذَا شَرِبْتَ مِنْهَا فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ وَتَنَفَّسْ ثَلاَثاً. وَتَضَلَّعْ مِنْهَا. فَإِذَا فَرَغْتَ فَاحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ آيَةَ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُنَافِقِينَ، إِنَّهُمْ لاَ يَتَضَلَّعُونَ مِنْ زَمْزَمَ».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله موثقون.

922. (3061) **(6909)**- *Muhammed İbnu Abdirrahman İbni Ebî Bekr radıyallahu anhüm* anlatıyor: *"Ben İbnu Abbas radıyallahu anhümâ'nın yanında oturuyordum. Ona bir adam gelmişti. "Nereden geliyorsun?" diye sordu. Adam: "Zemzemden!" dedi. İbnu Abbâs: "Ondan gerektiği şekilde içtin mi?" diye sordu. Adam: "Nasıl?" deyince açıkladı: "Zemzem içerken kıbleye döneceksin. Besmele çekeceksin. Üç kere nefes alıp kana kana içeceksin. İçip bitirince aziz ve celil olan Allah'a hamdedeceksin. Zira Aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular:* **"Münafıklarla bizim aramızdaki fark, onların zemzemi kana kana içmemeleridir."**

6910 ٣٠٦٢ 923 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ: إِنَّهُ سَمِعَ أَبَا الزُّبَيْرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَاءُ زَمْزَمَ لِمَا شُرِبَ لَهُ».

قال السيوطىّ فى حاشية الكتاب: هذا الحديث مشهور على الألسنة كثيراً. واختلف الحفّاظ فيه. فمنهم من صححه ومنهم من حسّنه ومنهم من ضعّفه. والمعتمد الأول،

وفى الزوائد: هذا إسناده ضعيف، لضعف عبد اللّه بن المؤمل. وقد أخرجه الحاكم فى المستدرك من طريق ابن عباس. وقال: هذا حديث صحيح الإسناد.

قال السندىّ: قلت وقد ذكر العلماء أنهم جرّبوه فوجدوه كذلك.

923. (3062) **(6910)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Zemzem suyu ne maksatla içilirse o maksatla faydalıdır."**

AÇIKLAMA:

Alimlerce sıhhatine zann-ı galib hasıl olan bu hadis, zemzem içerken niyet etme edebini getiriyor: Açlığın veya susuzluğun giderilmesine niyet edilebileceği gibi, hastalığa şifaya veya bir başka şeye de niyet edilebilir. Bazı şarihler bittecrübe, Allah'ın izni ile niyetlerinin yerine geldiğini ifade etmişlerdir.

★ MUHASSAB NAM MEVKİDE KONAKLAMA

6911 ٣٠٦٨ 924 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ زُرَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: ادَّلَجَ النَّبِيُّ ﷺ، لَيْلَةَ النَّفْرِ، مِنَ الْبَطْحَاءِ ادِّلَاجاً.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات على شرط مسلم.

924. (3068) **(6911)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'dan döndüğü günü ertesi güne bağlayan gecenin sonunda Batha'dan Medine'ye hareket etti."***

AÇIKLAMA:

Hadislerde bazan *Muhassab,* bazan *Bathâ,* bazan da *Ebtah* olarak geçen bu yer, Mina ile Mekke arasında yer alan bir derenin adıdır. Burada *Resûlullah* konaklamış ve hatta, *Resûlullah*'tan sonra *Hz. Ebu Bekr, Ömer* ve *Osman radıyallahu anhüm ecmaîn'in* de aynı yerde konaklamış olmalarına rağmen ülemâ, orada konaklamanın hacc menâsikinden olmadığını belirtirler. *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın, dinlenmek, Medine'ye hareketi kolaylaştırmak için bu konaklamayı yapmış olacağını söylerler. (Daha geniş açıklama geçti.)

★ VEDA TAVAFI

6912 ٣٠٧١ 925 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ. عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَنْفِرَ الرَّجُلُ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ.

فى الزوائد: فى إسناده إبراهيم، هو ابن إسماعيل المكّى الفربرى. ضعّفه أحمد وغيره.

925. (3071) **(6912)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hacının son amelinin (veda tavafı denilen) Ka'be'yi tavaf etmek olmadıkça Mekke'den ayrılmasını yasakladı."***

AÇIKLAMA:

Hangi çeşit hacc yapılmış olursa olsun, hacc menasikinin son safhasının veda tavafı olması gerekmektedir. Hanefîler, Şâfi'îler, Hanbelîler bu hususta müttefiken *"vacibtir"* derler. Mâlikîler ve bir kavlinde *Şâfi'î "sünnettir"* demiştir. Vacib diyenlere göre, terki halinde ceza olarak kurban kesilir. Şu da bilinmelidir: Veda tavafı adet gören kadınlarla, lohusa kadınlara, bir de Mîkat denilen bölge dahilinde oturan hacılara vacib değildir.

★ **İHRAMLININ AV CEZASI**

6913 ٣٠٨٦ 926 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثنا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ أَبِي الْمُهَزِّمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: فِي بَيْضِ النَّعَامِ يُصِيبُهُ الْمُحْرِمُ «ثَمَنُهُ».

فى الزوائد: فى إسناده علىّ بن عبد العزيز، مجهول. وأبو المهزم؛ اسمه يزيد بن سفيان، ضعيف.

926. (3086) **(6913)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İhramlı kişi deve kuşu yumurtası kıracak olursa, o yumurtanın bedeline denk fidye ödemelidir."**

6914 ٣٠٨٩ 927 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنِ ابْنِ نُعْمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «يَقْتُلُ الْمُحْرِمُ الْحَيَّةَ وَالْعَقْرَبَ وَالسَّبُعَ الْعَادِيَ وَالْكَلْبَ الْعَقُورَ وَالْفَأْرَةَ الْفُوَيْسِقَةَ».

فَقِيلَ لَهُ: لِمَ قِيلَ لَهَا الْفُوَيْسِقَةُ؟ قَالَ: لِأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَيْقَظَ لَهَا، وَقَدْ أَخَذَتِ الْفَتِيلَةَ لِتُحْرِقَ بِهَا الْبَيْتَ.

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن أبى زياد، وهو ضعيف، وإن أخرج له مسلم.

927. (3089) **(6915)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İhramlı yılanı, akrebi, saldırgan yırtıcı hayvanı, kelb-i akûru (saldırgan köpek, kurt, aslan, kaplan vs.), fasıkcık fareyi öldürebilir (bunları öldürdüğü için fidye ödemez)."**

Ebu Saîd'e fareye niye "fasıkcık" dendiği sorulmuştu. "Çünkü (bir keresinde) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, onun yanmakta olan kandilin fitilini evi yakmak

üzere sürüklemesinden dolayı uykusundan uyanmıştı" diye cevap verdi."

NOT: Bu hususlarda açıklama geçti.

★ İHRAMLIYA AV HAYVANI YEMEK YASAKTIR

6915 ٣٠٩١ 928 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عِمْرَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحرثِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِلَحْمِ صَيْدٍ، وَهُوَ مُحْرِمٌ، فَلَمْ يَأْكُلْهُ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد الكريم، وهو أبو المخارق، وهو ضعيف.

928. (3091) **(6915)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ihramlı iken av eti getirilmişti, onu yemedi."*

AÇIKLAMA:

Birkısım selef ülemâsı bu nevi hadislere dayanarak, ihramlının, ister ihramlı, ister ihramsız tarafından avlanmış olsun, av etini yiyemeyeceği kanaatindedir. Bunlar görüşlerine Mâide suresinin 96. ayetini de delil yaparlar: وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَادُمْتُمْ حُرُماً **"Size ihramlı olduğunuz müddetçe kara avı haram kılınmıştır."** *Ahmed, Şâfi'î* ve cumhurun hükmü böyledir. Hanefîler, *"İhramlının herhangi bir yardım olmaksızın, ihramsız tarafından avlanan avı, ihramlının yemesinde bir beis yoktur. Hatta ihramsız kişi bu avı ihramlıya yedirmek niyetiyle avlamış olsa bile mübahtır"* demiştir. Bunların görüşünü te'yid eden rivayetlerden biri müteakip hadistir.

6916 ٣٠٩٢ 929 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَاهُ حِمَارَ وَحْشٍ، وَأَمَرَهُ أَنْ يُفَرِّقَهُ فِي الرِّفَاقِ، وَهُمْ مُحْرِمُونَ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. فى الأطراف: قال يعقوب بن شيبة: هذا الحديث لا أعلم رواه هكذا غير ابن عيينة. وأحسبه أراد أن يختصره فأخطأ فيه. وقد خالفه الناس جميعا. فقالوا فى حديثهم: فأمر رسول الله ﷺ أبا بكر أن يقسمه فى الرقاب وهم محرمون.

929. (3092) **(6916)**- *Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bana bir vahşi eşek verdi ve arkadaşlar arasında taksim etmemi emretti. O sırada arkadaşlarımın hepsi de ihramlıydı."*

★ DİŞİ VE ERKEK HAYVANLARDAN MEKKE'YE KURBAN GÖNDERME

6917 ٣١٠١ 930 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي بُدْنِهِ جَمَلٌ.

في الزوائد: في إسناده موسى بن عبيدة الزبيديّ، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

930. (3101) **(6917)**- *İyas İbnu Seleme*'nin babası *(Seleme) radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kurbanlık develeri arasında bir de erkek deve vardı."***

★ MEKKE EVLERİNİ KİRAYA VERME

6918 ٣١٠٧ 931 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ نَضْلَةَ؛ قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَمَا تُدْعَى رِبَاعُ مَكَّةَ إِلاَّ السَّوَائِبَ. مَنِ احْتَاجَ سَكَنَ. وَمَنِ اسْتَغْنَى أَسْكَنَ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. وليس لعلقمة بن نضلة، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

قال السندىّ: قلت: الحديث حجة إذ يروى ذلك. لكن قال الدميرىّ: علقمة بن نضلة لايصح له صحبة. وليس له في الكتب شيء سواه. ذكره ابن حبان في أتباع التابعين من الثقات. وهذا الحديث ضعيف، وإن كان الحاكم رواه في مستدركه.

931. (3107) **(6918)**- *Alkame İbnu Nadle radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer radıyallahu anhümâ vefat ettikleri zaman Mekke'nin evlerine "sevâib (yani oturanların mülkü değil, ihtiyaç sahiplerine terkedilmiş)" denmekte idi. Kim, (meskene) muhtaç ise bu evlerde oturur, kim de muhtaç değilse ihtiyacı olanı orada (kirasız) oturtur idi."***

AÇIKLAMA:

Mekke'deki binaların durumu hakkında ülemâ ihtilaf eder. Birkısmı bu ve benzeri rivayetlere dayanarak onların satılamayacağı, kiralanamayacağı hükmüne varmışlardır. Bu kanaatte olanlar Hacc suresinin 25. ayetini de kendilerine delil yapar-

lar. Ayet-i kerîme'de Rab Teâla Hazretleri **"Mescid-i Haram'ın, orada ikamet edenlere ve etmeyenlere eşit kılındığını"** beyan eder.

Mekke binalarının satılabileceği, kiralanabileceği kanaatinde olanlar, ayette geçen hükmün sadece Ka'be ile ilgili olduğunu, *Mescid-i Haram* tabiriyle *Harem-i Şerif* değil sadece Ka'be'nin kastedildiğini söylemişlerdir. Mezkur âyetin tefsirinde geniş mâlumat bulunabilir.

★ MEKKE'NİN FAZİLETİ

6919 ٣١٠٩ 932 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَنَّاقٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَامَ الْفَتْحِ، فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ. فَهِيَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. لاَ يُعْضَدُ شَجَرُهَا، وَلاَ يُنَفَّرُ صَيْدُهَا، وَلاَ يَأْخُذُ لُقَطَتَهَا إِلاَّ مُنْشِدٌ». فَقَالَ الْعَبَّاسُ: إِلاَّ الْإِذْخِرَ، فَإِنَّهُ لِلْبُيُوتِ وَالْقُبُورِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِلاَّ الْإِذْخِرَ».

فى الزوائد: هذا الحديث، وإن كان صريحا فى سماعها من النبىّ ﷺ، لكن فى إسناده أبان بن صالح، وهو ضعيف.

932. (3109) **(6919)**- *Safiyye Bintu Şeybe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Fetih yılında dinlemiştim. Şöyle buyurdular:*

"Ey insanlar! Allah arz ve semayı yarattığı gün Mekke'yi haram kılmıştır. Orası Kıyamet gününe kadar haramdır. Bitkisi sürülmez, av hayvanı ürkütülmez, buluntusu da sadece (sahibini bulmak üzere) ilan etmek için alınır."

Bu esnada (amcası) Abbas radıyallahu anh: "İzhir otu hariç (olsun!). Çünkü evler ve kabirler için ona ihtiyacımız var!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: **"İzhir otu hariç!"** *buyurdular."*

6920 ٣١١٠ 933 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ وَابْنُ الْفُضَيْلِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَابِطٍ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ الْمَخْزُومِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَزَالُ هٰذِهِ الْأُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا

عَظِّمُوا هٰذِهِ الْحُرْمَةَ حَقَّ تَعْظِيمِهَا. فَإِذَا ضَيَّعُوا ذٰلِكَ، هَلَكُوا».

فى الزوائد: فى إسناده يزيد بن أبى زياد، واختلط بأخرة.

933. (3110) **(6920)**- *Ayyâş İbnu Ebi Rebî'a el-Mahzûmî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bu ümmet, şu haram yerlere hakkı olduğu hürmeti gösterdiği müddetçe hayır üzere devam eder. Bu hürmete riayet etmediler mi helak olurlar."**

NOT: Haram bölge ile ilgili açıklama geçti.

★ MEDİNE'NİN FAZİLETİ

6921 ٣١١٣ 934 حدّثنا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ؛ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ! إِنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُكَ وَنَبِيُّكَ. وَإِنَّكَ حَرَّمْتَ مَكَّةَ عَلَى لِسَانِ إِبْرَاهِيمَ. اللَّهُمَّ! وَأَنَا عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. وَإِنِّي أُحَرِّمُ مَا بَيْنَ لَا بَتَيْهَا».

قَالَ أَبُو مَرْوَانَ: لَا بَتَيْهَا، حَرَّتَيِ الْمَدِينَةِ.

أصل الحديث فى الصحيحين. لكن الحديث بهذا الوجه من الزوائد. قال فى الزوائد: فى إسناده محمد بن عثمان، وثقه أبو حاتم: وقال صالح بن محمد الأسدى: ثقة صدوق، إلا أنه يروى عن أبيه المناكير. وقال ابن حبان، فى الثقات: يخطىء ويخالف. وقال أبو عبد الله الحاكم: فى حديثه بعض المناكير.

934. (3113) **(6921)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Allahım! İbrahim aleyhisselâm senin Halîlindir, peygamberindir. Sen Mekke'yi İbrahim'in diliyle haram kıldın. Ey Allahım! Ben de senin abdin ve peygamberinim. Ben de (Medine'yi) iki kayalığı arasında kalan kısmıyla haram kılıyorum."**

NOT: Medine'nin haramlığı ile ilgili geniş açıklama yapıldı.

6922 ٣١١٥ 935 حدّثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثنا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِكْنَفٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أُحُداً جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ. وَهُوَ عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَاعِ الْجَنَّةِ. وَعَيْرٌ عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَعِ النَّارِ».

في الزوائد: في إسناده ابن إسحاق، وهو مدلّس. وقد عنعنه. وشيخه عبد اللّه، قال البخاريّ: في حديثه نظر. وقال ابن حبان: لا أعلم له سماعا من أنس. ويدفعه ما في ابن ماجة من التصريح بالسماع.

935. (3115) **(6922)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Uhud, şüphesiz bizi seven, bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır ve cennet bahçelerinden bir bahçenin üstündedir. Ayr dağı da cehennem derelerinden bir derenin üzerindedir."**

★ YAĞMUR YAĞARKEN KA'BE'Yİ TAVAF

6923 ٣١١٨ 936 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَجْلاَنَ، قَالَ: طُفْنَا مَعَ أَبِى عِقَالٍ فِى مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا طَوَافَنَا، أَتَيْنَا خَلْفَ الْمَقَامِ. فَقَالَ: طُفْتُ مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِى مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا الطَّوَافَ، أَتَيْنَا الْمَقَامَ فَصَلَّيْنَا رَكْعَتَيْنِ. فَقَالَ لَنَا أَنَسٌ: ائْتَنِفُوا الْعَمَلَ. فَقَدْ غُفِرَ لَكُمْ. هٰكَذَا قَالَ لَنَا رَسُولُ اللّهِ ﷺ، وَطُفْنَا مَعَهُ فِى مَطَرٍ.

في الزوائد: في إسناده داود بن عجلان، ضعفه ابن معين وأبو داود والحاكم والنقاش. وقال: روى عن أبي عقال أحاديث موضوعة. وشيخه أبو عقال، اسمه هلال بن زيد، ضعفه أبو حاتم والبخاريّ والنسائيّ وابن عديّ وابن حبان. وقال: يروى عن أنس أشياء موضوعة ما حدث بها أنس قط. لايجوز الاحتجاج به بحال.

936. (3118) **(6923)**- *Dâvud İbnu Aclân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Babam İkal ile birlikte yağmurlu bir günde tavafta bulunduk. Tavafımız bitince Makam(-ı İbrahim)in arka kısmına geldik. Babam orada dedi ki: "Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh ile birlikte yağmur altında tavaf yaptım. Tavafı bitirdiğimizde, buraya geldik, iki rek'at namaz kıldık. O zaman Enes radıyallahu anh bize: "Tavafa yeniden başlayın. Zira mağfiret olundunuz. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte yağmur altında tavaf etmiştik de bize böyle buyurmuştu" dedi."*

★ YAYA OLARAK HACC YAPMAK

6924 ٣١١٩ 937 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الأَيْلِىُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حَبِيبٍ الزَّيَّاتِ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ، عَنْ أَبِى الطُّفَيْلِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ؛ قَالَ: حَجَّ النَّبِىُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ مُشَاةً. مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ. وقَالَ «ارْبِطُوا أَوْسَاطَكُمْ بِأُزُرِكُمْ» وَمَشَى خِلْطَ الْهَرْوَلَةِ.

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف، لأن حمران بن أعين الكوفيّ قال فيه ابن معين: ليس بشيء. وقال أبو داود: رافضيّ. وقال النسائيّ: ليس ثقة. ويحيى بن يمان العجليّ، وإن روى له مسلم، فقد اختلط بأَخَرَةٍ. ولم يتميز حال من روى عنه، هو قبل الاختلاط أو بعده، فاستحق الترك.

وقال الدميريّ: انفرد به المصنف. وهو ضعيف منكر، مردود بالأحاديث الصحيحة التي تقدمت أن النبيّ ﷺ وأصحابه لم يكونوا مشاة من المدينة إلى مكة.

937. (3119) **(6924)**- *Ebu Saîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashab-ı kiram hazeratı radıyallahu anhüm ecmaîn, Medine'den Mekke'ye yaya olarak hacc yaptılar. (Bu sırada) Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İzarlarınızı** (=vücudun belden aşağısını örten peştemal) **bellerinize bağlayın"** *buyurmuş, sonra da bazan hızlı bazan yavaş yürümüştü."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis, *Resûlullah* ve ashabının binekleri üzerinde hacc yaptığını ifade eden sahih hadislere muhalefet eden zayıf hadislerdendir. Bunlara usulcüler münker demiştir. Münker hadislerin hükmüyle amel edilmez. Ülemâ haccı binekli olarak yapmanın efdal olduğuna hükmetmiştir. Hadisin nefsülemirde sahîh olma ihtimaline binaen: *"Resûlullah'la hacc yapan ashabtan bir kısmının yaya olmuş olmaları muhtemeldir, bu durumu aksettirebilir"* diye tevil edilmiştir.

KURBANLAR BÖLÜMÜ

★ **RESULULLAH'IN KURBANLARI**

6925 ٣١٢٢ 938 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يُضَحِّيَ، اشْتَرَى كَبْشَيْنِ عَظِيمَيْنِ سَمِينَيْنِ أَقْرَنَيْنِ أَمْلَحَيْنِ مَوْجُوئَيْنِ. فَذَبَحَ أَحَدَهُمَا عَنْ أُمَّتِهِ، لِمَنْ شَهِدَ اللَّهِ بِالتَّوْحِيدِ وَشَهِدَ لَهُ بِالْبَلاَغِ. وَذَبَحَ الآخَرَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَعَنْ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن محمد، مختلف فيه.

938. (3122) **(6925)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"**Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban kesmek istediği zaman iki tane büyük şişman çift boynuzlu alaca, hadımlaştırılmış koç alırdı. Bunlardan birisini Allah'ın birliğine ve kendisinin peygamberliğine şehadet eden ümmeti adına keser, diğerini de Muhammed ve Âl-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm adına keserdi.**"*

★ **KURBAN BAYRAMINDA KESİLEN KURBAN VACİB Mİ?**

6926 ٣١٢٣ 939 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ، وَلَمْ يُضَحِّ، فَلاَ يَقْرَبَنَّ مُصَلاَّنَا».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن عياش وهو، وإن روى له مسلم، فإنما أخرج له فى المتابعات والشواهد. وقد ضعّفه أبو داود والنسائىّ. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال ابن يونس: منكر الحديث. وذكره ابن حبان فى الثقات.

939. (3123) **(6926)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"**Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Maddi imkânı olup da kurban kesmeyen namazgâhımıza sakın yaklaşmasın."**

AÇIKLAMA:

Bu sadette gelen hadisleri alimler farklı yorumlara tabi tutmuşlardır. Daha önce teferruatlı olarak kaydettik. Şöyle özetleyebiliriz: *Ebu Hanîfe*, şer'an zengin sayılan kimse için kurban kesmeyi vacib addetmiştir. *Şâfi'î, Ahmed İbnu Hanbel, İshak, Ebu Sevr, Ebu Yusuf, Muhammed eş-Şeybânî, İmâm Mâlik* sünnet addetmiştir. Hanefîlerde fetva *İmam Azam*'a göre verilmiştir.

★ KURBAN KESMENİN SEVABI

6927 ٣١٢٧ 940 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ. ثنا سَلاَّمُ بْنُ مِسْكِينٍ. ثنا عَائِذُ اللَّهِ عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ؛ قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا هٰذِهِ الْأَضَاحِيُّ؟ قَالَ «سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ» قَالُوا: فَمَا لَنَا فِيهَا؟ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِكُلِّ شَعَرَةٍ حَسَنَةٌ» قَالُوا: فَالصُّوفُ؟ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِكُلِّ شَعَرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو داود. واسمه نفيع بن الحارث. وهو متروك. واتهم بوضع الحديث.

940. (3127) (6927)- *Zeyd İbnu Erkam radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı: "Ey Allah'ın Resûlü dediler, bayram günü kesilen şu kurban nedir?"*

"Bu babanız İbrahim aleyhisselâm'ın sünnetidir" *buyurdular. Ashab: "Pekiyi, kurban kesmede bize ne gibi sevap var ey Allah'ın Resûlü!" dediler.*

"Kurbanın her bir kılı için bir sevap" *buyurdular. Ashab tekrar: "(Kesilen kurban, koyun kuzu gibi) yünlü ise ey Allah'ın Resûlü (sevap nasıl olacak)?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Yünün her bir kılı için de bir sevap var!"** *buyurdular."*

★ MÜSTEHAB OLAN KURBANLAR

6928 ٣١٢٩ 941 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ. أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثنا يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ؛ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي سَعِيدٍ الزُّرَقِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى شِرَاءِ الضَّحَايَا.
قَالَ يُونُسُ: فَأَشَارَ أَبُو سَعِيدٍ إِلَى كَبْشٍ أَدْغَمَ، لَيْسَ بِالْمُرْتَفِعِ وَلاَ الْمُتَّضِعِ

فِي جِسْمِهِ. فَقَالَ لِي: اشْتَرِ لِي هٰذَا. كَأَنَّهُ شَبَّهَهُ بِكَبْشِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

فى الزوائد: إسناده صحيح.

941. (3129) **(6928)**- *Yunus İbnu Meysere İbni Halbes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ebu Sa'îd ez-Zürakkî –ki Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabındandır– ile birlikte kurbanlarımızı satınalmaya çıktık.*

Yunus der ki: "Ebu Sa'îd vücudca ne iri ne de alçak olan siyah nişanlı bir koça işaret ederek bana dedi ki: "Bana şunu satın al!" Ebu Saîd, sanki bu koçu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın koçuna benzetmişti."

6929 ٣١٣٤ 942 **حدّثنا** هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي حَاضِرٍ الْأَزْدِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَلَّتِ الْإِبِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَنْحَرُوا الْبَقَرَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وأبو حاضر اسمه عثمان بن حاضر.

942. (3134) **(6929)**- *İbni Abbas radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında (bir ara) develer miktarca azalmıştı. Ashabına sığırların kurban edilmesini emretti."*

★ KAÇ DAVAR BİR DEVE YERİNE GEÇER?

6930 ٣١٣٦ 943 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ. ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ؛ قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّ عَلَيَّ بَدَنَةً. وَأَنَا مُوسِرٌ بِهَا. وَلاَ أَجِدُهَا فَأَشْتَرِيَهَا. فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَبْتَاعَ سَبْعَ شِيَاهٍ فَيَذْبَحَهُنَّ.

فى الزوائد: رجال الإسناد رجال الصحيح. إلا أن عطاء الخراسانّى لم يسمع من ابن عباس. قاله الإمام أحمد. ولكن قال شيخنا أبو زرعة: روايته عن ابن عباس فى صحيح البخارىّ. أى فهذا يدل على السماع. وقال: ابن جريج مدلس. وقد رواه بالعنعنة. وقال يحيى بن سعيد القطان: ابن جريج عن عطاء الخراسانّى ضعيف. إنما هو كتاب دوّنه إليه.

943. (3136) **(6930)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam geldi ve: "Üzerimde bir deve (kurbanı) borcu var. Ben onu satın alacak güçteyim. Ama deve bulamıyorum ki satın alayım" dedi.*

Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ona yedi davar satın alıp kesmesini emretti."

★ **KURBANIN ASGARİ YAŞ HADDİ**

6931 ٣١٣٩ 944 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ ابْنُ أَبِي يَحْيٰى، مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ عَنْ أُمِّهِ؛ قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ بِلاَلٍ بِنْتُ هِلاَلٍ، عَنْ أَبِيهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ «يَجُوزُ الْجَذَعُ مِنَ الضَّأْنِ أُضْحِيَّةً».

قال السندىّ: الحديث من الزوائد، و لم يتعرض فى الزوائد لإسناده. وقال الدميرىّ: قال ابن حزم: إنه حديث ساقط لجهالة أم محمد بن أبى يحي. وأم بلال أيضا مجهولة، لايدرى أنها صحابية أم لا. قال السندىّ: كذا قال. وأصاب فى الأول وأخطأ فى الثانى. فقد ذكر أم بلال فى الصحابة، ابن مندة، وأبو نعيم وابن عبد البرّ. ثم قال الذهبىّ فى الميزان: إنها لا تعرف. ووثقها العجلىّ اهـ. وأفاد فى الزوائد أن أصل الحديث موجود فى أبو داود والترمذىّ، بإسناد صحيحه.

944. (3139) (6931)- *Ümmü Bilâl Binti Hilâl* babasından naklediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Koyun nev'inden ceza' (yani altı ayını doldurmuş ve bir yılını doldurandan geri kalmayan dolgun kuzu)nun bayram kurbanı olması câizdir."**

★ **KURBAN NİYETİYLE SATIN ALINAN HAYVAN SAKATLANIRSA**

6932 ٣١٤٦ 945 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيٰى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، أَبُو بَكْرٍ، قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَرَظَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: ابْتَعْنَا كَبْشاً نُضَحِّي بِهِ. فَأَصَابَ الذِّئْبُ مِنْ أَلْيَتِهِ أَوْ أُذُنِهِ. فَسَأَلْنَا النَّبِيَّ ﷺ. فَأَمَرَنَا أَنْ نُضَحِّيَ بِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده جابر الجعفىّ، وهو ضعيف قداتّهم. قال الدميرىّ: قال ابن حزم: هو أثر روى فيه جابر الجعفىّ، وهو كذاب.

945. (3146) (6932)- *Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Kurban etmek üzere bir koyun satın almıştık. Kurt kuyruğunu veya kulağını kaptı. Biz durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a sorduk. Bize onu kurban etmemizi söyledi."*

AÇIKLAMA:

Hadis zayıf olduğu için hükmüyle amel edilmemiştir. Hanefiler: *"Sağlam olarak satın alınan kurbanlık, kesilmezden önce kurban edilmeye mani bir hale giriftar olursa adamın haline bakılır. Şer'an zenginse bir kurbanlık daha alır ve onu keser. Zengin değilse o ayıplanan hayvanı keser"* derler. Şafiîler bu durumda, kurbanlığı satın alan zengin veya fakir olmasına bakmadan *"ayıplı hayvan kurban olmaz, sahibi, ayıplanan hayvanı başka şekilde değerlendirir, kurban için yeni bir hayvan satın alır"* der.

★ AİLE EHLİ YERİNE BİR DAVAR KURBAN ETME

6933 ٣١٤٨ 946 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، جَمِيعاً عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ بَيَانٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي سَرِيحَةَ؛ قَالَ: حَمَلَنِي أَهْلِي عَلَى الْجَفَاءِ، بَعْدَمَا عَلِمْتُ مِنَ السُّنَّةِ. كَانَ أَهْلُ الْبَيْتِ يُضَحُّونَ بِالشَّاةِ وَالشَّاتَيْنِ. وَالْآنَ يُبَخِّلُنَا جِيرَانُنَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

946. (3148) **(6933)**- *Ebu Serîha radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben sünneti bildikten sonra ev halkım beni (çok sayıda kurban kesmeye) zorladılar. Ev halkı bir davarı veya iki davarı bayramda kurban ederlerdi. Şimdi (bir veya iki davarı kurban etmekle yetinirsek) komşularımız bizi cimrilikle itham ederler."*

AÇIKLAMA:

Bu babta gelen bazı hadisleri esas alan birkısım alimler (*İmam Şâfi'î, Mâlik, Ahmed İbnu Hanbel, el-Leys, Evzâ'î* ve *İshak İbnu Râhûye*) bir tek kurbanın, bayramda bir aile için yeterli olduğuna hükmetmiştir. Öte yandan Hanefîler ve *Süfyan Sevrî*, bir davarın bir ev halkı için kurban olarak yeterli olmadığına, ev halkı içinde şer'an zengin sayılan, şartları haiz her fert için ayrı bir kurban gerektiğine hükmetmiştir.

★ BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE KURBAN KESİLMEZ

6934 ٣١٥٣ 947 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عُوَيْمِرِ بْنِ أَشْقَرَ؛ أَنَّهُ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ.

فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ «أَعِدْ أُضْحِيَّتَكَ».

في الزوائد: رجاله ثقات إلا أنه منقطع. لأن عباد بن تميم لم يسمع عويمر بن أشقر. قاله الحافظ ابن حجر.

947. (3153) (6934)- *Uveymir İbnu Eşkar radıyallahu anh*'ın anlattığına göre, *"Kurbanını bayram namazından önce kesmiş, sonra da durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a açmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm da kendisine:* **"Kurbanını iade et (yeniden kes, o kurban yerine geçmez)"** *cevabında bulunmuştur."*

AÇIKLAMA:

Hanefîler, kurbanın, bayram namazının kılınmasından sonra kesileceğine hükmetmiştir. Bir yerde bayram namazı kılınmazsa, bayramın ilk günü öğle namazı vaktinin girmesiyle kurban kesme vakti başlamış olur.

Şâfiî mezhebine göre, bayramın birinci günü, güneş doğduktan sonra, namaz kılıp hutbe okunacak kadar vakit geçtimi, kurban kesme vakti girer. İmam namazı kılmamış bile olsa kesilen kurban câizdir.

İmam Mâlik'e göre, kurban kesme zamanı bayram namazı ve hutbesinden sonradır. İmam kesecekse, önce o keser. Namaz, hutbe veya imamdan önce kesenin kurbanı kurban değildir, yeniden keser. İmam kesmeyecekse, onun kurban kesme zamanı kadar bir müddet beklenir, halk bundan sonra kurbanlarını keser.

★ KURBAN ETİNDEN YEME

6935 ٣١٥٨ 948 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَمَرَ مِنْ كُلِّ جَزُورٍ بِبَضْعَةٍ. فَجُعِلَتْ فِي قِدْرٍ. فَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ، وَحَسَوْا مِنَ الْمَرَقِ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

948. (3158) (6935)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban ettiği her deveden bir parça etin alınmasını emretti. (Toplanan) etler bir çömleğe konulup pişirildi. Sonra Resûl-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm ve beraberindekiler etten yediler ve et suyundan içtiler."*

ZEBAİH (BOĞAZLANAN HAYVANLAR) BÖLÜMÜ

★ **AKÎKA**

6936 ٣١٦٦ 949 **حدّثنا** يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى؛ أَنَّهُ **حَدَّثَهُ** أَنَّ يَزِيدَ بْنَ عَبْدٍ الْمُزَنِيَّ، **حَدَّثَهُ**؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «يُعَقُّ عَنِ الْغُلَامِ، وَلَا يُمَسُّ رَأْسُهُ بِدَمٍ».

في الزوائد: إسناده حسن. لأن **يَعْقُوبَ** بن حميد مختلف فيه. وباق رجال الإسناد على شرط الشيخين. قال: وليس ليزيد هذا، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

949. (3166) **(6936)**- *Yezîd İbnu Abdi'l-Müzenî radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Oğlan çocuk için akika kurbanı kesilir, çocuğun başına kurban kanı değdirilmez."**

AÇIKLAMA:

Akîka ile ilgili teferruat daha önce geçti. Burada şunu bir kere daha ifade edelim ki, kurban kesildiği zaman kanından sürmek adeti, cemiyetimizde halen mevcuttur. Halbuki, bunu sarîh olarak hadis reddetmektedir. Ayrıca dört mezhebin dördüne de mensup alimler bilittifak bunun caiz olmadığını, cahiliye adeti olduğunu söylemede ittifak ederler.

★ **FERÂ'A VE ATÎRE**

6937 ٣١٦٩ 950 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَا فَرَعَةَ وَلَا عَتِيرَةَ».

قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: هٰذَا مِنْ فَرَائِدِ الْعَدَنِيِّ

في الزوائد: إسناد حديث ابن عمر صحيح، ورجاله ثقات.

950. (3169) (6937)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(İslâm'da) ferâ'a ve atîre kurbanı kesmek yoktur."**

NOT: Fera'a ve atîre kurbanları cahiliyede kesilen kurban çeşitleridir, mahiyeti daha önce açıklanmıştır.

★ KESİM GÜZEL OLMALI

6938 ٣١٧١ 951 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُوسٰى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِىِّ. أَخْبَرَنِى أَبِى عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِىُّ ﷺ بِرَجُلٍ، وَهُوَ يَجُرُّ شَاةً بِأُذُنِهَا. فَقَالَ «دَعْ أُذُنَهَا، وَخُذْ بِسَالِفَتِهَا».

فى الزوائد: فى إسناده موسى بن محمد بن إبراهيم. وهو ضعيف.

951. (3171) (6938)- *Ebu Sa'î'di'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a koyunu kulağından tutarak yeden bir adam uğradı. Aleyhissalâtu vesselâm hemen müdahale ederek:* **"Hayvanın kulağını bırak da boynunun kenarından tut!"** *buyurdular."*

6939 ٣١٧٢ 952 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، ابْنُ أَخِى حُسَيْنٍ الْجُعْفِىِّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنِى قُرَّةُ بْنُ حَيْوَئِيلَ، عَنِ الزُّهْرِىِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ بِحَدِّ الشِّفَارِ، وَأَنْ تُوَارَى عَنِ الْبَهَائِمِ. وَقَالَ «إِذَا ذَبَحَ أَحَدُكُمْ فَلْيُجْهِزْ».

حدّثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا أَبُو الْأَسْوَدِ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى حَبِيبٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

فى الزوائد: مدار الإسنادين على ابن لهيعة، وهو ضعيف. وشيخه قرة، أيضا ضعيف.

952. (3172) (6939)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bıçakların bilenmesini ve hayvanlara gösterilmemesini emretti ve şu tenbihte bulundu:* **"Biriniz hayvan boğazlayınca boğazlamayı hızlı yapsın."**

★ SAĞMAL HAYVANI KESME YASAĞI

6940 ٣١٨١ 953 حدّثنا عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِىُّ عَنْ

يَحْيى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: حَدَّثَنِى أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى قُحَافَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهُ وَلِعُمَرَ «انْطَلِقَا بِنَا إِلَى الْوَاقِفِيِّ» قَالَ، فَانْطَلَقْنَا فِى الْقَمَرِ حَتَّى أَتَيْنَا الْحَائِطَ. فَقَالَ: مَرْحَباً وَأَهْلاً. ثُمَّ أَخَذَ الشَّفْرَةَ. ثُمَّ جَالَ فِى الْغَنَمِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِيَّاكَ وَالْحَلُوبَ» أَوْ قَالَ «ذَاتَ الدَّرِّ».

فى الزوائد: فى إسناده يحيى بن عبد الله، واهى الحديث.

953. (3181) **(6940)**- *Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana ve Ömer'e* **"Bizimle birlikte el-Vâkıfi'ye gelin"** *buyurdular. Biz de ay ışığında gittik, bahçeye kadar ulaştık. Bize:* **"Merhaba, hoşgeldiniz"** *dediler. Sonra bıçağı alarak davar sürüsünün içerisinde dolaştı. Aleyhissalâtu vesselâm (bu esnada):* **"Sağmal olandan sakın!"** *veya* **"Süt sahibi olandan"** *dedi.*

★ HAYVANI HEDEF YAPMA YASAĞI

6941 ٣١٨٥ 954 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالاَ: ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُمَثَّلَ بِالْبَهَائِمِ.

فى الزوائد: فى إسناده موسى بن محمد بن إبراهيم. وهو ضعيف.

954. (3185) **(6941)**- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah hayvanlara müsle (işkence) yapmayı yasakladı."*

★ VAHŞİ EŞEKLERİN ETİ

6942 ٣١٩٣ 955 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ. حَدَّثَنِى الْحَسَنُ بْنُ جَابِرٍ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ الْكِنْدِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَرَّمَ أَشْيَاءَ. حَتَّى ذَكَرَ الْحُمُرَ الإِنْسِيَّةَ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. الحسن بن جابر، ذكره ابن حبان فى الثقات. ولم أر من تكلم فيه. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

955. (3193) **(6942)**- *Mikdam İbnu Ma'dikerb el-Kindî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm birçok şeyi haram kıldı, hatta vahşi eşekleri de zikretti."*

AV BÖLÜMÜ

★ MECUSİNİN KÖPEĞİ

6943 ٣٢٠٩ 956 **حدّثنا** عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِى بَزَّةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْيَشْكُرِىِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: نُهِينَا عَنْ صَيْدِ كَلْبِهِمْ وَطَائِرِهِمْ. يَعْنِى الْمَجُوسَ.

قال السندى: فى إسناده حجاج بن أرطاة. وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة. والحديث رواه الترمذى إلا قوله: وطائرهم.

956. (3209) **(6943)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz onların, yani mecusilerin köpek ve kuşlarının avladıklarını yemekten nehyolunduk.*

★ OK-YAYLA AVLANAN HAYVANIN HÜKMÜ

6944 ٣٢١٢ 957 **حدّثنا** عَلِىُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثنا مُجَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَدِىِّ بْنِ حَاتِمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا قَوْمٌ نَرْمِى. قَالَ «إِذَا رَمَيْتَ وَخَزَقْتَ، فَكُلْ مَا خَزَقْتَ».

فى الزوائد: فى إسناده مجالد بن سعيد. وهو ضعيف، وأصل الحديث فى الصحيحين وغيرهما. لكن بغير هذا السياق.

957. (3212) **(6944)**- *Adiyy İbnu Hâtim radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü dedim, biz ok atan bir kavimiz, (bize ne tavsiye buyurursunuz?)" Şu cevabı verdi:* **"(Ava) ok atıp (onu) deldiğin zaman deldiğin (av)ı ye."**

AÇIKLAMA:

Hayvanların yenebilmesi için kan akıtılması esastır. Eğer atılan ok, hayvanda yara açmadan yani kan akıtmadan ölümüne sebep olmuşsa –ki bu darbe tesiri şeklinde olabilir– o av yenmez.

6945 ٣٢١٧ 958 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يَجُبُّونَ أَسْنِمَةَ الْإِبِلِ، وَيَقْطَعُونَ أَذْنَابَ الْغَنَمِ. أَلاَ، فَمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ، فَهُوَ مَيِّتٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو بكر الهذلى، وهو ضعيف.

958. (3217) **(6945)**- *Temîmu'd-Dârî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ahir zamanda develerin hörgüçlerini, koyunların kuyruklarını (hayvan canlı iken) kesen bir kavim olacak. Bilesiniz! Canlıdan her ne kesilirse, o (meyte hükmündedir) murdardır (haramdır)."**

AÇIKLAMA:

Hadis, sağ hayvandan kasten kesilecek parçanın hükmünü belirttiği gibi, avcılık esnasında karşılaşılabilecek bazı durumların hükmünü de belirtir. Hayvana fırlatılan kesici bir alet sözgelimi bacağını koparsa, bu kopan bacak haramdır. Çünkü, hayvan henüz ölmemişken bedenden ayrılmıştır. Hanefîler, avda, atılan aletle, tam iki eşit parçaya bölünerek ölen hayvanın her iki parçasının da yeneceğine, parçanın biri büyükse baş tarafının yenip, diğer tarafının yenmeyeceğine, küçük bir parça koparılmış ise, o parça hariç geri kısmın yeneceğine hükmetmiştir. Şâfiîler, hayvan, kesilen parçanın tesiriyle ölmüşse kesilen parçanın da yeneceğine hükmetmiştir.

★ BALIK VE ÇEKİRGE AVI

6946 ٣٢١٨ 959 حدّثنا أَبُو مُصْعَبٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ: الْحُوتُ وَالْجَرَادُ».

في الزوائد: في إسناده عبد الرحمن بن زيد بن أسلم، وهو ضعيف.

959. (3218) **(6946)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bize iki hayvanın ölüsünün yenmesi helâl kılındı: "Balık ve çekirge."**

6947 ٣٢٢٠ 960 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (سَعْدٍ) الْبَقَّالِ، سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كُنَّ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ يَتَهَادَيْنَ الْجَرَادَ عَلَى الْأَطْبَاقِ.

في الزوائد: في إسناده أبو سعيد البقال، واسمه سعيد بن المرزبان العبسيّ الكوفيّ وهو ضعيف.

960. (3220) **(6947)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın zevceleri, çekirgeleri tabaklar üstünde birbirlerine hediye ederlerdi."*

AÇIKLAMA:

Çekirgenin yenmesinin helal olduğu hususunda ülemâ icma etmiştir. Kim tarafından tutulursa tutulsun, kendi kendine ölsün veya öldürülsün farketmez, helaldir.

Balıkla ve çekirgeyle ilgili geniş açıklama daha önce yapıldı.

★ ÖLDÜRÜLMESİ YASAK HAYVANLAR

6948 ٣٢٢٣ 961 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالاَ: ثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ عَنْ قَتْلِ الصُّرَدِ وَالضِّفْدَعِ وَالنَّمْلَةِ وَالْهُدْهُدِ.

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن الفضل المخزوميّ، وهو ضعيف.

961. (3223) **(6948)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm göçeğen kuşu (surad), kurbağa, karınca ve hüdhüd kuşunu öldürmeyi yasakladı."*

★ KELERİ ÖLDÜRMENİN HÜKMÜ

6949 ٣٢٣١ 962 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَائِبَةَ، مَوْلاَةِ الْفَاكِهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ؛ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ فَرَأَتْ فِي بَيْتِهَا رُمْحاً مَوْضُوعاً. فَقَالَتْ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! مَا تَصْنَعِينَ بِهٰذَا؟ قَالَتْ: نَقْتُلُ بِهِ هٰذِهِ الْأَوْزَاغَ. فَإِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ ﷺ أَخْبَرَنَا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ، لَمَّا

أُلْقِىَ فِى النَّارِ لَمْ تَكُنْ فِى الْأَرْضِ دَابَّةٌ إِلاَّ أَطْفَأَتِ النَّارَ. غَيْرَ الْوَزَغِ. فَإِنَّهَا كَانَتْ تَنْفُخُ عَلَيْهِ. فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقَتْلِهِ.

فى الزوائد: إسناد حديث عائشة صحيح، ورجاله ثقات.

962. (3231) **(6949)**- *Fâkih İbnu'l-Muğîre*'nin azadlı cariyesi *Saibe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Hz. Aişe radıyallahu anhâ'nın yanına girmiştim. Odasında, yere konulmuş bir mızrak gördüm. "Ey mü'minlerin annesi! Bununla ne yapıyorsun?" diye sordum. Şu cevabı verdi:*

"Biz bununla şu kelerleri öldürüyoruz. Çünkü Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize bildirdi ki, Hz. İbrahim aleyhisselâm ateşe atıldığı zaman yerdeki bütün hayvanlar ateşin sönmesine katıldi, sadece keler katılmadı. Dahası o, ateşi (yanması için) üflüyordu. Bu sebeple Aleyhissalâtu vesselâm bunun öldürülmesini emir buyurdu."

AÇIKLAMA:

Alimler, kelerin insanlara zarar veren bir tabiata sahip olduğunu, *Hz. İbrahim*'in ateşine üflemekle bu tabiatını ortaya koymuş bulunduğunu, dolayısıyla *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın bu zararlının öldürülmesini emrettiğini belirtirler.

★ KURT VE TİLKİ

6950 ٣٢٣٥ 963 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِى الْمُخَارِقِ، عَنْ حِبَّانَ بْنِ جَزْءٍ، عَنْ أَخِيهِ خُزَيْمَةَ بْنِ جَزْءٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! جِئْتُكَ لأَسْأَلَكَ عَنْ أَحْنَاشِ الْأَرْضِ، مَا تَقُولُ فِى الثَّعْلَبِ؟ قَالَ «وَمَنْ يَأْكُلُ الثَّعْلَبَ؟» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا تَقُولُ فِى الذِّئْبِ؟ قَالَ «وَيَأْكُلُ الذِّئْبَ أَحَدٌ فِيهِ خَيْرٌ؟».

الحديث لا يخلو عن ضعف، كما ذكره الترمذى. وفى الزوائد أشار إلى الضعف.

963. (3235) **(6950)**- *Huzeyme İbnu Cez' radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü dedim, ben, kara hayvanlarının hükmünü sormak üzere size geldim. Tilki hakkında ne buyurursunuz?" Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Tilkiyi kim yiyor?"** *buyurdu. Ben bu sefer: "Kurt hakkında ne buyurursunuz?" dedim.*

"Kendisinde hayır bulunan bir kimse kurdu yer mi?" *buyurdular."*

AÇIKLAMA

Bu hadis, tilki ve kurdun etinin haram olduğuna delalet eder. Hadisin senedi zayıftır. Kurt azı dişi bulunan yırtıcı hayvanlara girdiği için haramlığında, Hanefî, Şâfi'î ve Hanbelî mezhepleri ittifak eder. *Mâlik*'e göre mekruhtur. Tilki hususunda Hanefîler haram derken, Şâfiîler, insana saldırmamasını gözönüne alarak sırtlan gibi, bunun da etinin helal olduğuna hükmeder.

★ KERTENKELE

6951 ٣٢٣٩ 964 **حدّثنا** أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاتِمٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْيَشْكُرِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُحَرِّمِ الضَّبَّ. وَلٰكِنْ قَذِرَهُ. وَإِنَّهُ لَطَعَامُ عَامَّةِ الرِّعَاءِ. وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَنْفَعُ بِهِ غَيْرَ وَاحِدٍ. وَلَوْ كَانَ عِنْدِي لأَكَلْتُهُ.

حدّثنا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثنا عَبْدُ الأَعْلَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. حكى الترمذىّ فى الجامع، عن البخارىّ أن قتادة لم يسمع من سليمان بن قيس اليشكرىّ.

964. (3239) (6951)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kertenkeleyi haram kılmadı. Lakin ondan tiksindi. O, bütün çobanların yiyeceğidir. Allah Teâla hazretleri ondan birçok kimseleri faydalandırır, yanımda olsaydı ben de yerdim."*

NOT: Kertenkele ile ilgili açıklama geçti.

★ SU YÜZÜNDE DURAN ÖLÜ BALIĞIN HÜKMÜ

6952 ٣٢٤٧ 965 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أَلْقَى الْبَحْرُ أَوْ جَزَرَ عَنْهُ فَكُلُوهُ. وَمَا مَاتَ فِيهِ فَطَفَا، فَلاَ تَأْكُلُوهُ».

قال الدميرىّ: هو حديث ضعيف باتفاق الحفاظ لايجوز الاحتجاج به. فإنه من رواية يحي بن سليم الطائفىّ.

965. (3247) **(6952)**- *Hz. Cabir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Denizin sahile attığı ve geri çekilmekle sahilde bıraktığı avı yiyiniz. Denizde ölüp de su yüzüne çıkan avı yemeyiniz."**

AÇIKLAMA:

Tâfî denen ve denizin yüzünde karnı yukarıda yüzen ölü balığın hükmünde ihtilaf edilmiştir. Birkısım sahabi ile birlikte, Şâfi'î, Mâliki mezhepleri helal olduğu kanaatindedir. Hanefîler *haram* demiştir. Sırtı yukarıda olan balık *tâfî* sayılmaz, helaldir.

★ KARGANIN HÜKMÜ

6953 ٣٢٤٨ 966 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ النَّيْسَابُورِيُّ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: مَنْ يَأْكُلُ الْغُرَابَ؟ وَقَدْ سَمَّاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فاسِقاً». وَاللَّهِ! مَا هُوَ مِنَ الطَّيِّبَاتِ.

فى الزوائد: هذا الإسناد صحيح ورجاله ثقات.

966. (3248) **(6953)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* der ki: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "fâsık" dediği kargayı kim yer? Vallahi o temiz hayvanlardan değildir."*

6954 ٣٢٤٩ 967 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا الْأَنْصَارِيُّ. ثنا الْمَسْعُودِيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِى بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحَيَّةُ فَاسِقَةٌ، وَالْعَقْرَبُ فَاسِقَةٌ، وَالْفَأْرَةُ فَاسِقَةٌ، وَالْغُرَابُ فَاسِقٌ».

فَقِيلَ لِلْقَاسِمِ: أَيُؤْكَلُ الْغُرَابُ؟ قَالَ: مَنْ يَأْكُلُهُ؟ بَعْدَ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ «فَاسِقاً».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أن المسعودىّ اختلط بأَخَرة ولم نعلم هل روى الأنصارىّ هذا عن المسعودىّ قبل الاختلاط أو بعده. فيجب التوقف فى حديثه. واسم الأنصارىّ محمد بن عبد الله بن المثنى.

967. (3249) **(6954)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yılan fasıktır, akreb fasıktır, fare fasıktır, karga fasıktır."**

Kâsım İbnu Muhammed İbni Ebi Bekr radıyallahu anh'a: "Karga yenilir mi?" diye sorulmuştu. Şu cevabı verdi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ona "fasık" demesinden sonra onu kim yer?"

YİYECEKLER BÖLÜMÜ

★ **YEMEK YEDİRME**

6955 ٣٢٥٢ 968 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ؛ قَالَ سُلَيْمَانُ ابْنُ مُوسَى. **حُدِّثْنَا** عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَكُونُوا إِخْوَاناً كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات. إن كان ابن جريج سمعه من سليمان بن موسى.

968. (3252) **(6955)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Selamı yaygınlaştırın, yemek yedirin, Allah Teâla hazretlerinin size emrettiği şekilde kardeşler olun!"**

★ **BİR KİŞİLİK YEMEK İKİ KİŞİYE YETER**

6956 ٣٢٥٤ 969 **حدّثنا** الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ. ثنا عَمْرُو ابْنُ دِينَارٍ، قَهْرَمَانُ آلِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ طَعَامَ الْوَاحِدِ يَكْفِي الِاثْنَيْنِ. وَإِنَّ طَعَامَ الِاثْنَيْنِ يَكْفِي الثَّلاَثَةَ وَالأَرْبَعَةَ. وَإِنَّ طَعَامَ الأَرْبَعَةِ يَكْفِي الْخَمْسَةَ وَالسِّتَّةَ».

في الزوائد: في إسناده عمرو بن دينار قهرمان آل الزبير، وهو ضعيف.

969. (3255) **(6956)**- *Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Muhakkak ki bir kişilik yemek iki kişiye yeter, iki kişilik yemek de üç ve dört kişiye yeter. Dört kişilik yemek de beş-altı kişiye yeter."**

★ YEMEK SIRASINDA ELİ YIKAMA

6957 ٣٢٦٠ 970 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُكْثِرَ اللَّهُ خَيْرَ بَيْتِهِ، فَلْيَتَوَضَّأْ إِذَا حَضَرَ غَدَاؤُهُ، وَإِذَا رُفِعَ».

فى الزوائد: فى إسناده جبارة وكثير، وهما ضعيفان.

970. (3260) **(6957)**- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, evinin hayır ve bereketini Allah Teâla hazretlerinin artırmasını diliyorsa, yemeğe otururken ve yemekten kalkarken ellerini yıkasın."**

6958 ٣٢٦١ 971 حدّثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا صَاعِدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْجَزَرِىُّ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ. ثنا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الْمَكِّىُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ خَرَجَ مِنَ الْغَائِطِ. فَأُتِىَ بِطَعَامٍ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَلاَ آتِيكَ بِوَضُوءٍ؟ قَالَ «أُرِيدُ الصَّلاَةَ؟».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن صاعد بن عبيد، لم أر من تكلم فيه لابجرح ولا توثيق. وجعفر بن مسافر، قال أبو حاتم: شيخ (؟) وقال النسائىّ: صالح. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباق رجال الإسناد على شرط الصحيحين.

971. (3261) **(6958)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm helâdan çıkmışlardı. Bu esnada bir yemek getirildi. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Size abdest suyu getirmeyeyim mi?" dedi. Efendimiz:* **"Namaz mı kılacağım ki, (şimdilik gerek yok)"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını emreden hadisler vardır. Bunların vücub değil, istihbab ifade ettiğini ifade eden ülemâ, *Resûlullah*'ın bu durumlarda yıkamaya yer vermediğini gösteren rivayetleri de kaydederler. Yukarıda bunlara örnek var.

★ DAYANARAK YEMEK

6959 ٣٢٦٣ 972 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ

الْحِمْصِيُّ. ثنا أَبِي. أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عِرْقٍ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ بُسْرٍ؛ قَالَ: أَهْدَيْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةً. فَجَثَى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ عَلَى رُكْبَتَيْهِ يَأْكُلُ. فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ. مَا هٰذِهِ الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ «إِنَّ اللّٰهَ جَعَلَنِي عَبْداً كَرِيماً، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّاراً عَنِيداً».

فى الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات.

372. (3263) **(6959)**- *Abdullah İbnu Büsr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir koyun (parçası) hediye etmiştim. Aleyhissâlatu vesselâm onu yemek üzere, dizlerinin üzerine oturdu. Bir bedevî: "Bu ne biçim oturuştur?" dedi. Resûlullah:* **"Allah beni mütevazi bir kul olarak yarattı, kibirli, kasılan biri yapmadı"** *diye cevap verdi."*

★ YEMEK SIRASINDA BESMELE

6960 ٣٢٦٤ 973 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَأْكُلُ طَعَاماً فِي سِتَّةِ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ. فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأَكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «أَمَا أَنَّهُ لَوْ كَانَ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، لَكَفَاكُمْ. فَإِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَاماً، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ. فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللّٰهِ، فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ، فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات على شرط مسلم. إلا أنه منقطع. قال ابن حزم فِي الْمُجَمَّل: عبد الله بن عبيد بن عمير لم يسمع من عائشة.

973. (3264) **(6960)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) Ashabından altı kişiyle beraber yemek yiyordu. Bir bedevi gelerek (hazır) yemeği iki lokmada ye(yip bitir)di. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Eğer bu (müsafir) "Bismillah" deseydi, (yemek) hepinize yeterdi. Öyleyse biriniz yemek yediği vakit "Bismillah" desin. Yemeğin başında "Bismillah" demeyi unutacak olursa, (hatırlayınca) "Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi (başında da sonunda da bismillah)" desin!"** *buyurdular."*

★ **SAĞ ELLE YEMEK**

6961 ٣٢٦٦ 974 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْهِقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ يَحْيٰى بْنِ أَبِى كَثِيرٍ، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «لِيَأْكُلْ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَأْخُذْ بِيَمِينِهِ، وَلْيُعْطِ بِيَمِينِهِ؛ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ وَيُعْطِى بِشِمَالِهِ وَيَأْخُذُ بِشِمَالِهِ».

فى الزوائد: إسناده حديث أبى هريرة صحيح، رجاله ثقات.

974. (3266) **(6961)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Herbiriniz sağ eliyle yesin, sağ eliyle içsin, sağ eliyle alsın, sağ eliyle versin. Zira şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer, sol eliyle verir, sol eliyle alır"** *buyurdular."*

★ **KENDİ ÖNÜNDEN YEMEK**

6962 ٣٢٧٣ 975 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ ثنا عَبْدُ الأَعْلٰى عَنْ يَحْيٰى بْنِ أَبِى كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ «إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلْيَأْكُلْ مِمَّا يَلِيهِ، وَلاَ يَتَنَاوَلْ مِنْ بَيْنِ يَدَىْ جَلِيسِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الأعلى بن أعين، أخو حمران. قال الذهبىّ فى الكاشف: واهٍ. وقال الدارقطنىّ: ليس بثقة. وقال العقيلىّ: جاء بأحاديث منكرة ليس فيها شىء محفوظ. وقال ابن حبان: لا يجوز الاحتجاج به.

975. (3273) **(6962)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sofra konulunca, herkes kendi önünden yesin, sofra arkadaşının önünden almasın."**

★ **TİRİTİ YEMEYE YANLARDAN BAŞLAMALI**

6963 ٣٢٧٦ 976 **حدّثنا** هِشَامُ بنُ عَمَّارٍ. ثنا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ الدَّرَفْسِ. حَدَّثَنِى عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ أَبِى قَسِيمَةَ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ اللَّيْثِىِّ؛ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ بِرَأْسِ الثَّرِيدِ، فَقَالَ «كُلُوا بِسْمِ اللّٰهِ مِنْ حَوَالَيْهَا، وَاعْفُوا رَأْسَهَا.

فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَأْتِيهَا مِنْ فَوْقِهَا».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الرحمن بن أبى قسيمة، لم أر لأحد من الأئمة فيه كلاما. وعمر بن الدرفس، قيل: صالح الحديث. وباقى الرجال ثقات.

976. (3276) **(6963)**- *Vâsile İbnu'l-Eskâ el-Leysî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tirit (tabağın)ın ortasına elini koyup:* **"Bismillah diyerek etrafından (kendinize yakın yerinden) yiyin, orta kısmını bırakın. Zira yemeğe bereket ortasından gelir"** *buyurdular."*

★ YEMEKTEN HİZMETÇİYE DE İKRAM

6964 ٣٢٩٠ 977 حدّثنا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ. أَنْبَأَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَحَدُكُمْ قَرَّبَ إِلَيْهِ مَمْلُوكُهُ طَعَاماً قَدْ كَفَاهُ عَنَاءَهُ وَحَرَّهُ، فَلْيَدْعُهُ فَلْيَأْكُلْ مَعَهُ. فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ، فَلْيَأْخُذْ لُقْمَةً، فَلْيَجْعَلْهَا فِى يَدِهِ».

قال الدميرىّ: هو من الزوائد قال السندىّ: قلت ولم يذكره صاحب الزوائد، فإنه من حديث أبى هريرة، وقد أخرجه غير المصنف.

977. (3290) **(6964)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Birinize, hizmetçisi, (hazırlamak için) zahmetini ve hararetini çektiği bir yemek getirdiği vakit, onu da çağırsın ve kendisiyle beraber o da yesin. Eğer bunu yapmazsa, hiç olsun bir lokma alıp eline koysun."**

★ YEMEĞİN BAŞINDAN KALKILMAZ

6965 ٣٢٩٤ 978 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرِ بْنِ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُنِيرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ يُقَامَ عَنِ الطَّعَامِ، حَتَّى يُرْفَعَ.

فى الزوائد: فى إسناده الوليد بن مسلم، مدلّس. وكذلك مكحول الدمشقىّ. ومنير بن الزبير، قال فيه دحيم: ضعيف. وقال ابن حبان: يأتى عن الثقات. بالمعضلات. لا تحل الرواية عنه إلا على سبيل الاعتبار.

978. (3294) **(6965)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sofra kaldırılıncaya kadar yemeğin başından kalkılmasını yasakladı."*

6966 ٣٢٩٥ 979 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا عُبَيْدُ اللّهِ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الأَعْلَى، عَنْ يَحْيى ابْنِ أَبِى كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ «إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلاَ يَقُومُ رَجُلٌ حَتَّى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ. وَلاَ يَرْفَعُ يَدَهُ، وَإِنْ شَبِعَ، حَتَّى يَفْرُغَ الْقَوْمُ. وَلْيُعْذِرْ. فَإِنَّ الرَّجُلَ يُخْجِلُ جَلِيسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ. وَعَسَى أَنْ يَكُونَ لَهُ فِى الطَّعَامِ حَاجَةٌ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد الأعلى بن أعين، وهو ضعيف.

979. (3295) **(6966)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sofra kuruldumu, hiç kimse sofra toplanıncaya kadar yemekten kalkmasın. Doysa bile, herkes bırakmadan, yemekten elini çekmesin, yemeye devam etsin. Zira kişi (erken çekilirse) arkadaşını mahçup eder, o da bırakır. Halbuki arkadaşının daha yemeye ihtiyacı vardır."**

★ YEMEĞE BUYUR ETME

6967 ٣٢٩٨ 980 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ، وَعَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ أَبِى حُسَيْنٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ قَالَتْ: أُتِىَ النَّبِىُّ ﷺ بِطَعَامٍ. فَعُرِضَ عَلَيْنَا. فَقُلْنَا: لاَ نَشْتَهِيهِ. فَقَالَ «لاَ تَجْمَعْنَ جُوعاً وَكَذِباً».

فى الزوائد: إسناده حسن، لأن شهرا مختلف فيه.

980. (3298) **(6967)**- *Esmâ Bintu Yezîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir yemek getirilmişti. Bize de teklif edildi. "İştihamız yok" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Açlıkla yalanı birleştirmeyiniz"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadîse dayanan alimlerimiz, yemek gelince başkalarına buyur etmek gerektiğini söylediği gibi, aç olanın da sofraya oturmasının meşru olduğunu belirtmişler-

dir. Dahası, samimi bir *"buyura"* aç kimsenin *"ben tokum"* diye istiğna göstermesi de caiz görülmemiştir.

★ MESCİDDE YEMEK

6968 ٣٣٠٠ 981 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ، وَحَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالاَ: ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيَّ يَقُولُ: كُنَّا نَأْكُلُ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّهِ ﷺ، فِي الْمَسْجِدِ، الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ.

في الزوائد: إسناده حسن. رجاله ثقات، ويعقوب، مختلف فيه.

981. (3300) **(6968)**- *Abdullah İbnu'l-Hâris İbnu Cez ez-Zübeydî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında mescidde ekmek ve et yerdik."*

AÇIKLAMA:

Hanefîler, pis kokulu şeylerin mescidde yenmesini tahrimen mekruh addetmişlerdir. Öyle olmayan bir şey yemek ise tenzihen mekruhtur. Şâfiîler mescidi kirletecek bir şey yemeyi caiz bulmazlar. Mescidi kirletmeyen bir şeyin yenmesi onlara göre câizdir. Mâlikîler başka barınak yoksa, mescidde kalınabileceğini, kirletmeyi önleyecek bir tedbirle (sofra örtüsü yaymak gibi) mescidde yemek yenebilir demiştir. Hanbelîler mescidi kirletmemek, kirletici bir şey atmamak şartıyla gerek itikafta bulunanların gerekse başkalarının mescidde yemek yiyebileceğini söylemişlerdir.

★ KABAK

6969 ٣٣٠٣ 982 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: بَعَثَتْ مَعِي أُمُّ سُلَيْمٍ، بِمِكْتَلٍ فِيهِ رُطَبٌ، إِلَى رَسُولِ اللّهِ ﷺ. فَلَمْ أَجِدْهُ. وَخَرَجَ قَرِيباً إِلَى مَوْلًى لَهُ. دَعَاهُ فَصَنَعَ لَهُ طَعَاماً. فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَأْكُلُ. قَالَ، فَدَعَانِي لآكُلَ مَعَهُ. قَالَ، وَصَنَعَ ثَرِيدَةً بِلَحْمٍ وَقَرْعٍ. قَالَ، فَإِذَا هُوَ يُعْجِبُهُ الْقَرْعُ. قَالَ، فَجَعَلْتُ أَجْمَعُهُ فَأُدْنِيهِ مِنْهُ.. فَلَمَّا طَعِمْنَا مِنْهُ رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ. وَوَضَعْتُ الْمِكْتَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقْسِمُ، حَتَّى فَرَغَ مِنْ آخِرِهِ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. والحديث قد رواه الأئمة الستة من طريق أنس أيضا بلفظ قريب من هذا.

982. (3303) **(6969)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Annem Ümmü Süleym Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a benimle bir sepet taze hurma gönderdi, ama evinde bulamadım. Bana bir azadlısının kendisi için hazırladığı bir yemeğe çağrıldığını, oraya gittiğini söylediler. Yanına ben de gittim. Yemeğini yemekte idi. Aleyhissalâtu vesselâm kendisiyle beraber yemem için beni de çağırdı."*

Enes devamla der ki: "(Ev sahibi) etli ve kabaklı bir tirid hazırlamıştı. Meğer Aleyhissalâtu vesselâm kabağı severmiş. Ben (bunu görünce) kabağı toplayıp Aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne yakın bırakmaya başladım. Yemeği yediğimiz zaman Aleyhissalâtu vesselâm evine döndü. (Ben de hurma) sepetini önüne sürdüm. Resûlullah hurmayı yemeye ve taksim etmeye başladı, sepetteki hurmayı böylece bitirdi."

6970 ٣٣٠٤ **983 حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِهِ، وَعِنْدَهُ هٰذِهِ الدُّبَّاءُ. فَقُلْتُ: أَيُّ شَيْءٍ هٰذَا؟ قَالَ «هٰذَا الْقَرْعُ. هُوَ الدُّبَّاءُ. نُكْثِرُ بِهِ طَعَامَنَا».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات.

983. (3304) **(6970)**- *Câbir (İbnu Târik) radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinde huzurlarına çıktım. Yanında şu kabak vardı. "Bu nedir?" diye sordum.* **"Bu kabaktır, biz bununla yemeğimizi artırıyoruz"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bazı rivayetlerde *"bir terzi"* olduğu belirtilen davet sahibi, *Fahr-i âlem aleyhissalâtu vesselâm*'a kendi imkanlarına uygun bir yemek hazırlamış, *Aleyhissalâtu vesselâm* fevkalâde bir tevazu örneği vererek bu davete icabet etmiştir. Alimlerimiz, davetin mahiyetine göre, icabeti bazıları vacib, bazıları sünnet, bazıları da mendub olarak değerlendirmiştir.

Rivayette kabak yemeğinin mümtazlığı anlaşılmaktadır. Çünkü *Fahr-ı âlem* onu tercih etmiştir. Biz zevklerimizi O'na göre yönlendirdiğimiz nisbette İslâm'da mertebe katedeceğiz. Binaenaleyh mü'minler kabağı sevmelidir. Kabağın ucuzluğu düşünülürse, bu zevkin iktisadi ehemmiyeti de anlaşılır.

★ ET YEMEĞİ

6971 ٣٣٠٥ 984 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلاَّلُ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ ابْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. حَدَّثَنِي مَسْلَمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيُّ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَيِّدُ طَعَامِ أَهْلِ الدُّنْيَا وَأَهْلِ الْجَنَّةِ، اللَّحْمُ».

في الزوائد: في إسناده أبو مشجعة وابن أخيه مسلمة بن عبد اللّه. لم أر من جرحهما ولا من وثقهما. وسليمان بن عطاء ضعيف. قال السنديّ: قلت قال الترمذيّ: وقد اتهم بالوضع.

984. (3305) (6971)- *Ebu'd-Derda radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünya ve cennet ehlinin yemeklerinin efendisi ettir."**

6972 ٣٣٠٦ 985 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيُّ عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: مَا دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى لَحْمٍ قَطُّ، إِلاَّ أَجَابَ. وَلاَ أُهْدِيَ لَهُ لَحْمٌ قَطُّ، إِلاَّ قَبِلَهُ.

في الزوائد: إسناده إسناد الحديث المتقدم.

985. (3306) (6972)- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm davet edildiği her yemeğe mutlaka icabet etti. Bir et hediye getirildiği zaman da mutlaka kabul buyurdu."*

★ ETİN EN GÜZEL TARAFI

6973 ٣٣٠٨ 986 حدّثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مِسْعَرٍ. حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ فَهْمٍ (قَالَ، وَأَظُنُّهُ يُسَمَّى مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ)؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ يُحَدِّثُ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَقَدْ نَحَرَ لَهُمْ جَزُوراً أَوْ بَعِيراً؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ، وَالْقَوْمُ يُلْقُونَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّحْمَ، يَقُولُ «أَطْيَبُ اللَّحْمِ لَحْمُ الظَّهْرِ».

قال السنديّ: لم يذكر في الزوائد حال إسناده، إلا أنه ذكر ما يشعر بقوة الإسناد.

986. (3308) **(6973)**- *Abdullah İbnu Ca'fer radıyallahu anh, İbnu'z-Zübeyr* ve bir grup için boğazladığı bir deveyi ikram ettiği sırada *İbnu'z-Zübeyr*'e rivayet ettiğine göre: *"Bir defasında ashab Aleyhissalâtu vesselâm'a et yemeği sunarlarken kendisi Efendimizden şöyle söylediğini işitmiştir:* **"Etin en güzeli (hayvanın) sırt etidir."**

6974 ٣٣١٠ 987 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: مَا رُفِعَ مِنْ بَيْنِ يَدَىْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَضْلُ شِوَاءٍ قَطُّ. وَلاَ حُمِلَتْ مَعَهُ طُنْفِسَةٌ.

فى الزوائد: فى إسناده جبارة وكثير بن سليم، وهما ضعيفان.

987. (3310) **(6974)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önünden kebap artığı hiç kaldırılmadı ve beraberinde tüylü yaygı taşınılmadı."*

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eti severdi. Ancak, sofraya her seferinde az miktarda et gelirdi. Bu sebeple, sofrasında et artmazdı. Keza *"tüylü yaygı taşınmazdı"* ifadesi de efendimizin konfordan kaçtığını, kaba, rahat yaygılar üzerine değil, tüysüz ince yaygılar üzerine oturduğunu ifade etmektedir.

6975 ٣٣١١ 988 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ. أَخْبَرَنِى سُلَيْمَانُ ابْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِىُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الْجَزْءِ الزُّبَيْدِىِّ؛ قَالَ: أَكَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَعَاماً فِي الْمَسْجِدِ. لَحْماً قَدْ شُوِىَ. فَمَسَحْنَا أَيْدِينَا بِالْحَصْبَاءِ. ثُمَّ قُمْنَا نُصَلِّى وَلَمْ نَتَوَضَّأْ.

فى الزوائد: فى إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

98. (3311) **(6975)**- *Abdullah İbnu'l-Hâris İbnu'l-Cez' ez-Zübeydî radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) biz, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte mescidde kızartılmış bir parça et yedik. Sonra ellerimizi çakıllarla silip abdest almadan namaza durduk."*

AÇIKLAMA:

Hadis, yemekten sonra, et bile yenmiş olsa, elin su ile yıkanmasının bir vecibe olmadığını, dolayısıyla, suyun kolayca bulunmadığı durumlarda, taşa, çakıla bile

olsa eldeki bulaşığın silinmesi suretiyle idare edileceğini ifade etmektedir. Sileceğimiz eşya bez veya kağıt olursa pek tabii daha iyi olacaktır. Şunu kaydetmekte gerek var: Sünnette mükerrer olarak geldiği üzere, normal şartlarda aslolan elin yemekten önce ve sonra yıkanmasıdır.

★ KADİD YANİ GÜNEŞTE KURUTULMUŞ ET

6976 ٣٣١٢ 989 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِى خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِى حَازِمٍ، عَنْ أَبِى مَسْعُودٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِىَّ ﷺ رَجُلٌ. فَكَلَّمَهُ. فَجَعَلَ تُرْعَدُ فَرَائِصُهُ. فَقَالَ لَهُ «هَوِّنْ عَلَيْكَ. فَإِنِّى لَسْتُ بِمَلِكٍ. إِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأَةٍ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ: إِسْمَاعِيلُ، وَحْدَهُ، وَصَلَهُ.

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح، ورجاله ثقات.

وقال السيوطى: قال ابن عساكر: هذا الحديث معدود فى أفراد ابن ماجة. وقد استغربه حجاج بن الشاعر. وأشار على إسماعيل أن لا يحدث به إلا مرة فى السنة، لغرابته. ثم أخرج عن الحسن بن عبيد قال: سمعت ابن أبى الحارث يقول: بعث إلىّ حجاج بن الشاعر، فقال: لا تحدث بهذا الحديث إلا من سنة إلى سنة. فقلت للرسول: اقرأه السلام وقل: ربما حدث به فى اليوم مرات.

قال ابن عساكر: وقد تابع إسماعيلَ عليه محمدُ بن إسماعيل بن علية قاضى دمشق. وسرقه محمد بن الوليد ابن أبان. وقال ابن عدىّ: هذا الحديث سرقه ابن أبان من إسماعيل بن أبى الحارث القطان. وسرقه منه أيضا عبيد بن الهيثم الحلبىّ. ورواه زهير وابن عيينة ويحيى القضان عن أبى خالد مرسلا. والمحفوظ عن إسماعيل بن أبى خالد عن قيس، مرسلا. من غير ذكر أبى مسعود.

989. (3312) **(6976)**- *Ebu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelmişti. (Bir müddet) Efendimizle konuştu. Bu sırada adamcağız (duyduğu korkudan) omuzları titremeye başladı. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama:* **"Sakin ol! Ben bir kral değilim, ben kadîd (güneşte kurutulmuş et) yiyen bir kadının oğluyum"** *buyurdular."*

★ TUZ

6977 ٣٣١٥ 990 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا عِيسَى بْنُ أَبِى عِيسَى، عَنْ رَجُلٍ (أَرَاهُ مُوسَى)، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ».

فى الزوائد: فى إسناده عيسى بن أبى عيسى الحياط قال فى تقريب التهذيب: متروك.

990. (3315) **(6977)**- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Katığınızın efendisi tuzdur"** *buyurdular.*

★ **ZEYTİNYAĞI**

6978 ٣٣٢٠ 991 حدّثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُوا الزَّيْتَ وَادَّهِنُوا بِهِ، فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد اللّه بن سعيد المقبرىّ قال فى تقريب التهذيب: متروك.

991. (3320) **(6978)**- *Ebû Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Zeytinyağını yiyin ve onu (bedeninize) sürünün. Çünkü o, mübarektir."**

★ **SÜT**

6979 ٣٣٢١ 992 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْدٍ الرَّاسِبِيِّ. حَدَّثَتْنِي مَوْلاَتِي أُمُّ سَالِمٍ الرَّاسِبِيَّةُ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا أُتِيَ بِلَبَنٍ قَالَ «بَرَكَةٌ أَوْ بَرَكَتَانِ».

فى الزوائد: أم سالم الراسبية وجعفر بن برد، لم أر من تكلم فيهما بجرح ولا توثيق. وباقى رجال الإسناد ثقات. قال السندىّ: قلت قال الدميرىّ فى جعفر بن برد: وروى له المصنف هذا الحديث الواحد. وكان شيخا ثقة يكتب حديثه. قال الدارقطنىّ: لم يحدّث عن أم سالم غير جعفر هذا. وهو شيخ بصرى مقلّ، يعتبر به، وأم سالم من أهل البصرة. وكانت من العابدات. أحرمت من البصرة سبع عشرة مرة. روى لها المصنف هذا الحديث الواحد.

992. (3321) **(6979)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisine süt sunulduğu vakit:* **"(Süt) bir berekettir"** *veya* **"(Süt) iki berekettir"** *derdi."*

★ **KURU HURMA**

6980 ٣٣٢٨ 993 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ جَدَّتِهِ سَلْمَى؛ أَنَّ

النَّبِيُّ ﷺ قَالَ «بَيْتٌ لاَ تَمْرَ فِيهِ، كَالْبَيْتِ لاَ طَعَامَ فِيهِ».

فى الزوائد: فى إسناده عبيد الله بن علىّ، مختلف فيه. وهشام بن سعد، وهو، وإن خرّج له مسلم، فإنما رواه له فى الشواهد. وقد ضعفه ابن معين والنسائىّ وغيرهما. وقال أبو زرعة ومحمد بن إسحاق: شيخ محله الصدق. وباقى رجال الإسناد ثقات.

993. (3328) **(6980)**- *Ubeydullah İbnu Ali İbni Ebi Râfi'în nenesi* –ve *Ebu Râfi'in karısı– Selma radıyallahu radıyallahu anhüm* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İçerisinde kuru hurma olmayan bir ev, içerisinde yiyecek maddesi olmayan bir ev gibidir."**

AÇIKLAMA:

Bu hadis, *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın kendi içinde yaşadığı cemiyetin şartlarına göre beyan buyurduğu bir hadistir. O devirde, Arabistan'ın baş yiyeceği, zahiresi hurma idi. Onun olmaması evde büyük eksiklik idi. Bir başka yerde bu, buğday veya mısır olabilir. Nitekim, memleketimizde söylenen bir fıkra buradaki hakikatı ifade eder: Karadenizli, maruz kaldıkları gıda darlığını şöyle ifade eder: *"Bu yıl öyle kıtlık oldu, mısır öyle az kalktı ki nerdeyse buğday ekmeğine muhtaç olacaktık."* Bu fıkra Karadeniz yöresi için mısırın ne kadar ehemmiyetli olduğunu ifade eder.

★ YAŞ HURMAYI KURU HURMAYLA YEMEK

6981 ٣٣٣٠ 994 **حدّثنا** أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ الْمَدَنِيُّ. ثنا هِشَامُ ابْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُوا الْبَلَحَ بِالتَّمْرِ. كُلُوا الْخَلَقَ بِالْجَدِيدِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَغْضَبُ وَيَقُولُ: بَقِيَ ابْنُ آدَمَ حَتَّى أَكَلَ الْخَلَقَ بِالْجَدِيدِ!».

فى الزوائد: فى إسناده أبو ذكريا يحي بن محمد، ضعفه ابن معين وغيره. وقال ابن عدىّ: أحاديثه مستقيمة سوى أربعة أحاديث.

قال السندىّ: قلت وقد عدّ هذا الحديث من جملة تلك الأحاديث. وقال النسائىّ: إنه حديث منكر.

994. (3330) **(6981)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yaş hurmayı kuru hurmayla birlikte yiyin. Eski hurmayı yeni hurmayla beraber yiyin. Zira şeytan (böyle yapmanıza) kızar ve: "Ademoğlu, eskiyi yeni ile beraber yiyecek kadar (hayatta) kaldı" der."**

6982 ٣٣٣٢ 995 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَعْدٍ، مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ (وَكَانَ سَعْدٌ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ، وَكَانَ يُعْجِبُهُ حَدِيثُهُ)؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الْإِقْرَانِ. يَعْنِي فِي التَّمْرِ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. وليس لسعد عند المصنف غير هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الستة.

995. (3332) **(6982)**- *Hz. Ebu Bekr*'in azadlısı *Sa'd radıyallahu anhüma* –ki bu *Sa'd "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'a hizmet ediyordu ve *Aleyhissalâtu vesselâm* onun hizmetini beğeniyordu– anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hurma yerken (açgözlülükle) ikrân yapmayı (ikişer ikişer yemeyi) yasakladı."*

NOT: İkranla ilgili teferruat açıklandı.

★ HAS UNDAN YAPILAN EKMEK

6983 ٣٣٣٥ 996 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالاَ: ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ حَدَّثَنِي أَبِي؛ قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ: هَلْ رَأَيْتَ النَّقِيَّ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ النَّقِيَّ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ: فَهَلْ كَانَ لَهُمْ مَنَاخِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ مُنْخُلاً حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. قُلْتُ: فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْخُولٍ؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا نَنْفُخُهُ. فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ، وَمَا بَقِيَ ثَرَّيْنَاهُ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات.

996. (3335) **(6983)**- *Ebu Hâzım* anlatıyor: *"Ben Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh'a: "Sen has undan yapılmış beyaz ekmek gördün mü?" diye sormuştum. Sehl: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar, beyaz ekmek görmedim" dedi. Ben tekrar: "Resûlullah zamanında ashabının eleği var mıydı?" dedim. "Aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar elek görmedim" dedi. "Öyleyse elenmemiş arpa ekmeğini nasıl yiyordunuz?" dedim. "Biz onu üflerdik, içindeki kepekten uçan uçardı. Kalan (kepek)leri de su ile yumuşatıp yoğururduk" cevabını verdi."*

6984 ٣٣٣٦ 997 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا ابْنُ وَهْبٍ.

أَخْبَرَنِى عَمْرُو بْنُ الْحرِثِ. أَخْبَرَنِى بَكْرُ بْنُ سَوَادَةَ؛ أَنَّ حَنَشَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَهُ عَنْ أُمِّ أَيْمَنَ، أَنَّهَا غَرْبَلَتْ دَقِيقاً. فَصَنَعَتْهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ رَغِيفاً. فَقَالَ «مَا هٰذَا؟» قَالَتْ: طَعَامٌ نَصْنَعُهُ بِأَرْضِنَا. فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَصْنَعَ مِنْهُ لَكَ رَغِيفاً. فَقَالَ «رُدِّيهِ فِيهِ، ثُمَّ اعْجِنِيهِ».

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. وليس لأم أيمن عند المصنف إلا هذا الحديث وحديث ذكره فى كتاب الجنائز. وليس لها فى الكتاب الباقية شيء

قلت أنا. بل أخرج لها مسلم فى: ٤٤- كتاب فضائل الصحابة، ١٨ - باب من فضائل أم أيمن رضى الله عنها، حديث رقم ١٠٣. وهو الحديث الذى رواه ابن ماجة فى كتاب الجنائز برقم ١٦٣٥.

997. (3336) **(6984)**- *Ümmi Eymen radıyallahu anhâ*'nın anlattığına göre: *"Kendisi bir unu eleyip ondan Aleyhissalâtu vesselâm için ekmek yapmıştır. Resûlullah:* **"Bu nedir?"** *diye sormuş, o da: "Bu bizim diyarda yaptığımız bir yiyecektir. Ben ondan sizin için bir ekmek yapmak arzu ettim" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Şu eleyip ayırdığın kepeği, öbürüne (un kısmına) geri kat, sonra yoğur (ve ekmek yap)"** *buyurmuştur."*

AÇIKLAMA:

Birinci hadis, *Aleyhissalâtu vesselâm* zamanında unların elenmediğini belirtmektedir. İkinci hadisten bu elenmeyiş hâdisesinin, elek denen âletin yokluğundan ileri gelmeyip nebevî bir kasıttan ileri geldiğini anlamaktayız. Zira kepeğin unla karıştırılarak hamur yapılmasını emir buyurmuştur.

★ YUFKA EKMEK

6985 ٣٣٣٨ 998 حدّثنا أَبُو عُمَيْرٍ، عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، النَّحَّاسُ الرَّمْلِيُّ. ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ عَاطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: زَارَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَوْمَهُ. يَعْنِي قَرْيَةً (أَظُنُّهُ قَالَ يُنَا) فَأَتَوْهُ بِرُقَاقٍ مِنْ رُقَاقِ الْأُوَلِ. فَبَكَى وَقَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هٰذَا بِعَيْنِهِ قَطُّ.

فى الزوائد: فى إسناده عطاء، واسمه عثمان بن عطاء بن أبى مسلم الخراسانى، وهو ضعيف.

998. (3338) **(6985)**- *Atâ* anlatıyor: *"Ebu Hureyre radıyallahu anh (bir ara) kavmini ziyaret etmişti.* –Râvi der ki: *"Köyü de zannedersem Yuna idi– Köylüler ken-*

disine evvelkilerin yufka ekmeğinden bir yufka getirmişlerdi. Ebu Hureyre ekmeği görünce ağladı ve "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu (lüks) ekmeği gözleriyle hiç görmedi" dedi."

★ FÂLÛZEC (BAL HELVASI)

6986 ٣٣٤٠ 999 حدّثنا عَبْدُ الوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ السُّلَمِيُّ، أَبُو الْحرِثِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَوَّلُ مَا سَمِعْنَا بِالفَالُوذَجِ، أَنَّ جِبْرِيلَ، عَلَيْهِ السَّلاَمُ، أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ تُفْتَحُ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ فَيُفَاضُ عَلَيْهِمْ مِنَ الدُّنْيَا. حَتَّى إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الْفَالُوذَجَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «وَمَا الْفَالُوذَجُ؟» قَالَ: يَخْلِطُونَ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ جَمِيعاً. فَشَهَقَ النَّبِيُّ ﷺ لِذلِكَ شَهْقَةً.

قال الدميرىّ: قال ابن الجوزىّ. إنه موضوع باطل لا أصل له. وفى الزوائد: فى إسناده عثمان بن يحي، ما علمت فيه جرحا. ومحمد بن طلحة، لم أعرفه. وعبد الوهاب، قال فيه أبو داود: يضع الحديث. وقال الحاكم: روى أحاديث موضوعة.

999. (3340) **(6986)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Fâlûzeci ilk işitmem şöyle oldu: "Cebrail aleyhisselâm Resûlullah'a gelip: "Ümmetine yeryüzü açılacak. O zaman onlara dünyalık bol bol akacak. Öylesine akacak ki fâlûzec bile yiyecekler" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Fâlûzec nedir?"** *diye sormuş, Cebrail aleyhisselâm: "Yağ ve balı karıştırıp yapılan helva" diye açıklamıştır. Resûlullah bu haber karşısında hıçkıra hıçkıra ağlamıştır."*

AÇIKLAMA:

Birçok hadisciler, bu hadisin mevzu olduğunu söylemiştir. Sıhhat ihtimaline binaen *"Resûlullah, mü'minlerin tereffüh sayılacak beslenme tarzları sebebiyle üzülmüştür"* diye te'vil edilebilir. Çünkü birçok içtimâî ve ferdî bozulmaların kaynağı beslenme rejimiyle ilgilidir. Hastalıklar, israflar, birkısım suistimal ve ahlâk bozulmaları çoğunlukla tereffühe dayanan sebeplerle başlamaktadır.

★ ARPA EKMEĞİ

6987 ٣٣٤٨ 1000 حدّثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ (وَكَانَ يُعَدُّ مِنَ الأَبْدَالِ). ثنا بَقِيَّةُ. ثنا يُوسُفُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوحٍ

بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَبِسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّوفَ، وَاحْتَذَى الْمَخْصُوفَ.

وَقَالَ: أَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَشِعاً وَلَبِسَ خَشِناً.

فَقِيلَ لِلْحَسَنِ: مَا الْبَشِعُ؟ قَالَ: غَلِيظُ الشَّعِيرِ. مَا كَانَ يُسِيغُهُ إِلاَّ بِجُرْعَةِ مَاءٍ.

فى الزوائد: هذا إسناد ضعيف. لأنه نوح بن ذكوان متفق على تضعيفه. قال أبو عبد الله الحاكم: يروى عن الحسن كل معضلة.

1000. (3348) **(6987)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yün (elbise) giydi, yamalı papuç giydi." Enes şunu da ilave etti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beşi' yemeği yedi ve sert elbise giydi."*

(Enes'in râvisi) Hasen'e soruldu: "Beşi' dediğin yemek nedir?" O şu cevabı verdi: "Arpanın iri öğütülmüşüdür, ağızdaki lokmayı kişi, ancak bir yudum su ile yutabilirdi."

★ İKTİSATLI YEMEK

6988 ٣٣٥١ 1001 حدّثنا دَاوُدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْعَسْكَرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالاَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيُّ عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ، وَأُكْرِهَ عَلَى طَعَامٍ يَأْكُلُهُ فَقَالَ: حَسْبِي. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ شِبَعاً فِي الدُّنْيَا، أَطْوَلُهُمْ جُوعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: فى إسناده سعيد بن محمد الوراق الثقفىّ ضعفوه. ووثقه ابن حبان والحاكم.

1001. (3351) **(6988)**- *Atiyye İbnu Âmir el-Cüheni radıyallahu anh* anlatıyor: *"Selman radıyallahu anh, yemek yerken, biraz daha yemesi için ısrar edilince şöyle demişti: "(Yediğim miktar) bana yeter. Zira ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim. Buyurmuşlardı ki:* **"Dünyada insanların doyasıya en çok yiyeni, Kıyamet günü açlığı en uzun olacaktır."**

6989 ٣٣٥٢ 1002 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، وَيَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ ابْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ، قَالُوا: ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا يُوسُفُ

بْنُ أَبِى كَثِيرٍ عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنَ السَّرَفِ أَنْ تَأْكُلَ كُلَّ مَا اشْتَهَيْتَ».

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن نوح بن ذكوان متفق على تضعيفه. وقال الدميرىّ: هذا الحديث مما أنكر عليه.

1002. (3352) **(6989)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her iştiha duyduğunu yemen israftandır."**

★ EKMEK ATILMAZ

6990 ٣٣٥٣ 1003 حدثنا إِبْرَاهِيمَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِىُّ. ثنا وَسَّاجُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ وَسَّاجٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوقَرِىُّ. ثنا الزُّهْرِىُّ عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِىُّ ﷺ الْبَيْتَ. فَرَأَى كِسْرَةً مُلْقَاةً. فَأَخَذَهَا فَمَسَحَهَا ثُمَّ أَكَلَهَا، وَقَالَ «يَا عَائِشَةُ! أَكْرِمِى كَرِيماً. فَإِنَّهَا مَا نَفَرَتْ عَنْ قَوْمٍ قَطُّ، فَعَادَتْ إِلَيْهِمْ».

فى الزوائد: فى إسناده الوليد بن محمد، وهو ضعيف.

قال السندىّ: قلت أشار الدميرىّ إلى أنه متهم بالوضع.

1003. (3353) **(6990)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm hücreme girmişlerdi. Atılmış bir ekmek parçası gördüler. Hemen onu alıp silerek yediler ve:* **"Ey Aişe! Kerim olana ikram et! (Yani kıymetli olan ekmeğe hürmet et!) Zira şu ekmek, bir kavme nefret edip kaçmışsa bir daha dönmemiştir"** *buyurdular."*

NOT: Bu hadis tek başına çok zayıftır. Ancak ekmeğe hürmetle ilgili başka rivayetler daha önce geçti.

★ AÇLIKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

6991 ٣٣٥٤ 1004 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثنا هُرَيْمٌ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ كَعْبٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «اللَّهُمَّ! إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ، فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ، فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ».

في الزوائد: في إسناده ليث بن أبي سليم، وهو ضعيف.

1004. (3354) **(6991)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allahım, açlıktan sana sığınırım. Çünkü o, en kötü yatak arkadaşıdır. Hıyanetten de sana sığınırım. Çünkü o, çok kötü iç duygusudur."**

★ AKŞAM YEMEĞİNİ BIRAKMAYIN

6992 ٣٣٥٥ 1005 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَاهُ الْمَخْزُومِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ ﷺ «لاَ تَدَعُوا الْعَشَاءَ وَلَوْ بِكَفٍّ مِنْ تَمْرٍ. فَإِنَّ تَرْكَهُ يُهْرِمُ».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن عبد السلام، وهو ضعيف. وقد رواه الترمذيّ عن أنس، وقال: إنه حديث منكر.

1005. (3355) **(6992)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Akşam yemeğini bırakmayın, bir avuç hurma ile de olsa akşamı yiyin. Çünkü akşamın terki insana (erken) ihtiyarlık getirir."**

★ MİSAFİR EDİNME

6993 ٣٣٥٦ 1006 **حدّثنا** جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْخَيْرُ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِى يُغْشَى، مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ».

في الزوائد: في إسناده جبارة وكثير، هما ضعيفان.

1006. (3356) **(6993)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hayır, misafir ağırlanan eve, bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."**

6994 ٣٣٥٧ 1007 **حدّثنا** جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا الْمُحَارِبِيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَهْشَلٍ عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ مُزَاحِمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

«الْخَيْرُ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِى يُؤْكَلُ فِيهِ، مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ».

فى الزوائد: فى إسناده جبارة وهو ضعيف. وعبد الرحمن بن نهشل غلط. والصواب: ثنا المحاربىّ عن عبد الرحمن عن نهشل. وهو ابن سعيد. ونهشل ساقط.

1007. (3357) **(6994)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hayır, içerisinde yemek yenen eve, bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."**

6995 ٣٣٥٨ 1008 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يَخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهِ إِلَى بَابِ الدَّارِ».

فى الزوائد: فى إسناده علىّ بن عروة، أحد الضعفاء المتروكين. قال ابن حبان: يضع الحديث.

1008. (3358) **(6995)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Adamın misafirini kapıya kadar uğurlaması sünnettendir."**

★ ETLE YAĞI YEMEKTE BİRLEŞTİRME

6996 ٣٣٦١ 1009 **حدّثنا** أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا يَحْيٰى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْأَرْحَبِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ عُمَرُ، وَهُوَ عَلَى مَائِدَتِهِ. فَأَوْسَعَ لَهُ عَنْ صَدْرِ الْمَجْلِسِ. فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ. ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ فَلَقِمَ لُقْمَةً. ثُمَّ ثَنَّى بِأُخْرَى ثُمَّ قَالَ: إِنِّي لَأَجِدُ طَعْمَ دَسَمٍ. مَا هُوَ بِدَسَمِ اللَّحْمِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! إِنِّي خَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ أَطْلُبُ السَّمِينَ لِأَشْتَرِيَهُ. فَوَجَدْتُهُ غَالِياً. فَاشْتَرَيْتُ بِدِرْهَمٍ مِنَ الْمَهْزُولِ. وَحَمَلْتُ عَلَيْهِ بِدِرْهَمٍ سَمْناً. فَأَرَدْتُ أَنْ يَتَرَدَّدَ عِيَالِي عَظْماً عَظْماً. فَقَالَ عُمَرُ: مَا اجْتَمَعَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَطُّ، إِلاَّ أَكَلَ أَحَدَهُمَا وَتَصَدَّقَ بِالْآخَرِ.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: خُذْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! فَلَنْ يَجْتَمِعَا عِنْدِي إِلاَّ فَعَلْتُ ذٰلِكَ.

قَالَ: مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. فيه يحيى بن عبد الرحمن بن عبيد

1009. (3361) **(6996)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Babam Ömer yanıma girmişti. Ben o sırada sofradaydım. Sofranın başında kendisine yer açtık. (Babam oturdu ve:) "Bismillah" dedi. Sonra elini yemeğe vurup bir lokma aldı. Sonra bir lokma daha alarak ikiledi. Sonra da: "Ben bu yemekte bir yağ tadı aldım. Bu, etin yağının tadı değildir" dedi. Ben: "Ey mü'minlerin emîri! Ben semiz et almak için çarşıya çıkmıştım. Pek pahalı buldum. Bunun üzerine, bir dirhemlik zayıf et aldım. Ona bir dirhemlik de yağ ilave ettim. Böylece bütün aile fertlerinin kemiklerden faydalanmasını arzu ettim" dedim. (Babam) Ömer dedi ki: "Bu iki şey, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sofrasında asla biraraya gelmediler. Efendimiz birini yediyse diğerini tasadduk etti."*

Ben: "Al! ey mü'minlerin emîri. Ben bir kere yapmış bulundum. Bundan böyle bu iki şey benim soframda da asla beraber bulunmayacak!" dedim. Babam yine de: "Hayır! Ben bunu yapamam!" dedi (ve yemedi)."

★ SOĞAN

6997 ٣٣٦٦ 1010 **حدّثنا** حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ نُعَيْمٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ نَهِيكٍ، عَنْ دُخَيْنٍ الْحَجْرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ لِأَصْحَابِهِ «لَا تَأْكُلُوا الْبَصَلَ» ثُمَّ قَالَ كَلِمَةً خَفِيَّةً». «النَّسَائِيُّ»

في الزوائد: في إسناده عبد اللّٰه بن لهيعة، وهو ضعيف. وعثمان والمغيرة، لم أر من تكلم فيهما بجرح ولا توثيق.

1010. (3366) **(6997)**- *Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına:* **"Soğan yemeyin!"** *dedi. Arkadan gizli (yani alçak sesli) bir kelime ile* **"çiğ"** *demiştir."*

★ MEYVELER

6998 ٣٣٦٨ 1011 **حدّثنا** عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا أَبِي. ثنا مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عِرْقٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ: أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ عِنَبٌ مِنَ الطَّائِفِ. فَدَعَانِي فَقَالَ «خُذْ هٰذَا الْعُنْقُودَ فَأَبْلِغْهُ أُمَّكَ» فَأَكَلْتُهُ قَبْلَ أَنْ أُبْلِغَهُ إِيَّاهَا. فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ لَيَالٍ قَالَ لِي «مَا

فَعَلَ الْعُنْقُودُ؟ هَلْ أَبْلَغْتَهُ أُمَّكَ؟» قُلْتُ: لاَ. قَالَ، فَسَمَّانِي غُدَرَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أنه في الرواية عن النبيّ ﷺ عكس ما ذكرهما. ففيه أن أمه بعثته إلى النبيّ ﷺ بقطف من عنب، فأكل منه قبل أن يبلغه النبيّ ﷺ. فلما جاء به أخذ بأذنه فقال له «ياغدر» وقال المرء مع من أحب، والقصّة تختلف فيها. فيحتمل أن يكونا قصتين.

1011. (3368) (6998)- *Nu'man İbnu Beşîr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a Taif'ten üzüm hediye gelmişti. Beni çağırıp:* **"Şu salkımı al anana götür!"** *dedi. Aldım, ama anneme ulaştırmazdan önce yiyip bitirdim. Birkaç gece sonra karşılaşmıştık. Bana:* **"Salkımı ne yaptın, annene götürdün mü?"** *dedi. "Hayır!" dedim. Bunun üzerine beni Guder (vefasız) diye tesmiye buyurdu."*

6999 ٣٣٦٩ 1012 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّلْحِيُّ. ثنا نُقَيْبُ بْنُ حَاجِبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ الزُّبَيْرِيِّ، عَنْ طَلْحَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَبِيَدِهِ سَفَرْجَلَةٌ. فَقَالَ «دُونَكَهَا، يَا طَلْحَةُ! فَإِنَّهَا تُجِمُّ الْفُؤَادَ».

في الزوائد: في إسناده عبد الملك الزبيريّ، مجهول. وقال المزّي في الأطراف، والذهبيّ في الكاشف، وأبو سعيد: يكره. قاله في الكاشف.

1012. (3369) (6999)- *Talha radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına girmiştim. Elinde ayva vardı. Bana:* **"Ey Talha! Şunu al, (ye)! Çünkü bu, kalbe rahatlık verir"** *buyurdular."*

İÇECEKLER BÖLÜMÜ

★ ŞARAP HER KÖTÜLÜĞÜN ANAHTARIDIR

7000 ٣٣٧١ 1013ـ حدّثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِى عَدِيٍّ. ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، جَمِيعاً عَنْ رَاشِدٍ، أَبِى مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيِّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِى الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: أَوْصَانِى خَلِيلِى ﷺ «لاَ تَشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ».

فى الزوائد: إسناده حسن.

1013. (3371) **(7000)**- *Ebu'd-Derda radıyallahu anh* demiştir ki: *"Dostum bana: "Şarap içme. Çünkü o her kötülüğün anahtarıdır!" diye tavsiyede bulundu."*

7001 ٣٣٧٢ 1014 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مُنِيرُ بْنُ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عُبَادَةَ بْنَ نُسَيٍّ يَقُولُ: سَمِعْتُ خَبَّابَ بْنَ الأَرَتِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «إِيَّاكَ وَالْخَمْرَ. فَإِنَّ خَطِيئَتَهَا تَفْرَعُ الْخَطَايَا، كَمَا أَنَّ شَجَرَتَهَا تَفْرَعُ الشَّجَرَ».

فى الزوائد: فى إسناده نمير بن الزبير الشامىّ الأزدىّ، وهو ضعيف.

1014. (3372) **(7001)**- *Habbab İbnu'l-Eret radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şaraptan sakın! Çünkü şarabın ağacı (asma) diğer ağaçların üstüne çıktığı gibi şarabın günahı da diğer günahların üstüne çıkar."**

7002 ٣٣٧٤ 1015 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيى بْنُ حَمْزَةَ. حَدَّثَنِى زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ؛ أَنَّ خَالِدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُسَيْنٍ حَدَّثَهُ قَالَ: حَدَّثَنِى أَبُو هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِى الدُّنْيَا، لَمْ يَشْرَبْهَا فِى الآخِرَةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1015. (3374) **(7002)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* rivayet ediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünyada şarap içen, onu ahirette içemeyecektir."**

7003 ٣٣٧٥ 1016 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالاَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُدْمِنُ الْخَمْرِ كَعَابِدِ وَثَنٍ».

في الزوائد: محمد بن سليمان، ضعفه النسائيّ وابن عديّ. وقواه ابن حبان. وقال أبو حاتم: يكتب حديثه ولا يحتج به. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1016. (3375) **(7003)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İçki müptelası (=şarap düşkünü), (günah yönüyle) puta tapan gibidir."**

7004 ٣٣٧٦ 1017 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عُتْبَةَ. حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ ابْنِ حَلْبَسٍ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مُدْمِنُ خَمْرٍ».

في الزوائد: إسناده حسن. وسليمان بن عتبة مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1017. (3376) **(7004)**- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İçki mübtelası cennete giremez."**

7005 ٣٣٨٤ 1018 **حدّثنا** الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عَبْدُ السَّلاَمِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ. ثنا ثَوْرُ ابْنُ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَذْهَبُ اللَّيَالِي وَالْأَيَّامُ حَتَّى تَشْرَبَ فِيهَا طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ. يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا».

في الزوائد: في إسناده عبد السلام بن عبد القدوس، قال في تقريب التهذيب: ضعيف.

1018. (3383) **(7005)**- *Ebu Ümâme el-Bâhilî* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetimden bir zümre, şaraba bir başka ad takarak onu içmedikçe geceler ve gündüzler tükenmeyecek (Kıyamet gelmeyecek)."**

★ HER SARHOŞ EDİCİ HARAMDIR

7006 ٣٣٨٨ 1019 حدّثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أَيُّوبَ ابْنِ هَانِيءٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ». قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: هٰذَا حَدِيثُ الْمِصْرِيِّينَ

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1019. (3388) **(7006)**- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her sarhoşluk veren şey haramdır."**

7007 ٣٣٩٢ 1020 حدّثنا إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا أَبُو يَحْيَى. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ».

فى الزوائد: فى إسناده ذكريا بن منظور، وهو ضعيف.

1020. (3392) **(7007)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her sarhoş edici haramdır, çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."**

★ BAZI KAPLARDA KURULAN ŞIRA

7008 ٣٤٠١ 1021 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ. وَثَنَا أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُنْبَذَ فِي النَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَالدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمَةِ. وَقَالَ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأصل هذا الحديث فى الصحيحين سوى قوله «كل مسكر حرام».

1021. (3401) **(7008)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nakîr, müzeffet, dübbâ ve hanteme (denilen kaplar)da şıra yapılmasını yasakladı ve:* **"Sarhoş eden her şey haramdır"** *buyurdu."*

NOT: Bu kaplar cahiliye devrinde şarap kurulan kaplardır, mahiyetini daha önce açıkladık.

7009 ٣٤٠٦ 1022 حدّثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَيُّوبَ ابْنِ هَانِيءٍ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الأَجْدَعِ، عَنِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ نَبِيذِ الأَوْعِيَةِ. أَلاَ وَإِنَّ وِعَاءً لاَ يُحَرِّمُ شَيْئاً. كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ».

في الزوائد: إسناده حسن.

1022. (3406) **(7009)**- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben size bazı kaplarda nebîz (şıra) yapmayı yasaklamıştım. Bilesiniz, tek başına kap bir şeyi haram kılmaz. Sarhoşluk veren her şey haramdır."**

7010 ٣٤٠٧ 1023 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ. حَدَّثَتْنِي رُمَيْثَةُ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: أَتَعْجِزُ إِحْدَاكُنَّ أَنْ تَتَّخِذَ، كُلَّ عَامٍ، مِنْ جِلْدِ أُضْحِيَّتِهَا صِقَاءً؟ ثُمَّ قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُنْبَذَ فِي الْجَرِّ، وَفِي كَذَا، وَفِي كَذَا. إِلاَّ الْخَلَّ.

في الزوائد: إسناده حسن، من أجل سويد، فإنه مختلف فيه.

1023. (3407) **(7010)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* şöyle demiştir: *"(Ey Rümeyse!), sizden biri her yıl kurban derisinden bir su kabı yapmaktan aciz mi?" Aişe sözüne şöyle devam eder: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm küpte, şunda ve şunda şıra yapmayı yasakladı. Ancak bu nevi kaplarda sirke yapmayı yasaklamadı."*

★ KAPLARIN AĞZININ ÖRTÜLMESİ

7011 ٣٤١١ 1024 حدّثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ بِتَغْطِيَةِ الإِنَاءِ، وَإِيكَاءِ السِّقَاءِ، وَإِكْفَاءِ الإِنَاءِ».

في الزوائد: في إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1024. (3411) **(7011)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize kapların ağızlarının örtülmesini, tulumların ağızlarının bağlanmasını ve (boş) kabın (ağzı yere gelecek şekilde) ters çevrilmesini emretti."*

7012 ٣٤١٢ 1025 حدّثنا عِصْمَةُ بْنِ الْفَضْلِ. ثنا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ. ثنا حَرِيشُ بْنُ خِرِّيتٍ. أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَصْنَعُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَلاَثَةَ آنِيَةٍ مِنَ اللَّيْلِ مُخَمَّرَةً: إِنَاءً لِطَهُورِهِ، وَإِنَاءً لِسِوَاكِهِ، وَإِنَاءً لِشَرَابِهِ.

فى الزوائد: فى إسناده حريش بن خريت، وهو ضعيف.

1025. (3412) **(7012)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için, geceleyin ağzı kapalı üç kap hazırlardım: Bir kap abdest suyu için, bir kap misvaki için, bir kap içeceği için."***

★ GÜMÜŞ KAPTAN İÇME

7013 ٣٤١٥ 1026 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ امْرَأَةِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءِ فِضَّةٍ، فَكَأَنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1026. (3415) **(7013)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Kim gümüş bir kaptan su içerse, sanki karnına cehennem ateşi doldurmuş gibi olur."**

★ KABIN İÇİNE SOLUMA

7014 ٣٤٢٧ 1027 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْحرِثِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ، فَلاَ يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ. فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيُنَحِّ الْإِنَاءَ ثُمَّ الْيَعُدْ، إِنْ كَانَ يُرِيدُ».

فى الزوائد: إسناده حديث أبى هريرة صحيح، رجاله ثقات.

1027. (3427) **(7015)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*** **"Biriniz su içerken kabın içine solumasın. Tekrar yudumlamak isteyince kabı ağzından uzaklaştırıp (nefes alsın) sonra dilerse yeniden içsin."**

★ **AVUÇLA SU İÇMEK**

7015 ٣٤٣١ 1028 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَشْرَبَ عَلَى بُطُونِنَا، وَهُوَ الْكَرْعُ. وَنَهَانَا أَنْ نَغْتَرِفَ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ. وَقَالَ «لاَ يَلَغْ أَحَدُكُمْ كَمَا يَلَغُ الْكَلْبُ. وَلاَ يَشْرَبْ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ كَمَا يَشْرَبُ الْقَوْمُ الَّذِينَ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ. وَلاَ يَشْرَبْ بِاللَّيْلِ فِي إِنَاءٍ حَتَّى يُحَرِّكَهُ. إِلاَّ أَنْ يَكُونَ إِنَاءً مُخَمَّراً. وَمَنْ شَرِبَ بِيَدِهِ، وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إِنَاءٍ، يُرِيدُ التَّوَاضُعَ؛ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ أَصَابِعِهِ حَسَنَاتٍ وَهُوَ إِنَاءُ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ، إِذْ طَرَحَ الْقَدَحَ فَقَالَ: أُفٍّ! هٰذَا مَعَ الدُّنْيَا».

في الزوائد: في إسناده بقية وهو مدلّس، وقد عنعنه.
وقال الدميزى: هذا حديث منكر انفرد به المصنف. وزياد بن عبد الله المذكور لا يكاد يعرف. روى له المصنف هذا الحديث الواحد.

1028. (3431) (7015)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yüzükoyun yatarak dudaklarımızla su içmemizi yasakladı. Keza, tek bir avuçla, avuçlayarak içmemizi de yasakladı ve buyurdu ki:* **"Sakın sizden kimse köpeklerin içtiği gibi suyu dudaklarıyla içmesin! Allah'ın gazabına uğrayan kavim gibi tek eliyle de içmesin. Suyu çalkalamadıkça geceleyin de içmesin, ağzı kapalı ise çalkalamaya gerek yok. Kim kapla içmeye muktedir olduğu halde, tevazuyu düşünerek eliyle içerse Allah parmakları adedince kendisine sevap yazar. Bu (avuç), Hz. İsa aleyhisselâm'ın kabı idi. Çünkü o, kadehi atmış ve: "Öf! Bu dünya ile beraberdir!" demişti."**

★ CAM BARDAKTAN İÇMEK

7016 ٣٤٣٥ 1029 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا مَنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَدَحُ قَوَارِيرَ يَشْرَبُ فِيهِ.

في الزوائد: في إسناده مندل بن علي ومحمد بن إسحاق، وهما ضعيفان.

1029. (3435) **(7016)**- ***İbnu Abbâs radıyallahu anhüma*** anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, cam bir bardağı vardı, (suyu) onunla içerdi."***

TIP BÖLÜMÜ

7017 ٣٤٣٦ 1030 حدّثنا أبو بَكرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. قَالاَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلاَقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ؛ قَالَ: شَهِدْتُ الأَعْرَابَ يَسْأَلُونَ النَّبِىَّ ﷺ: أَعَلَيْنَا حَرَجٌ فِى كَذَا؟ أَعَلَيْنَا حَرَجٌ فِى كَذَا؟ فَقَالَ لَهُمْ «عِبَادَ اللَّهِ! وَضَعَ اللَّهُ الْحَرَجَ إلاَّ مَنِقْتَرَضَ مِنْ عِرْضِ اَخِيهِ شَيْئاً فَذَاكَ الَّذِى حَرِجَ فَقَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ هَلْ عَلَيْنَا جُنَاحٌ أَنْ لاَنَتَدَاوَى؟ قَالَ «تَادَوَوْا، عِبَادَ اللَّهِ! فَإِنَّ اللَّهَ، سُبْحَانَهُ، لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلاَّ وَضَعَ مَعَهُ شِفَاءً. إِلاَّ الْهَرَمَ». قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا خَيْرُ مَا أُعْطِىَ الْعَبْدُ؟ قَالَ «خُلُقٌ حَسَنٌ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى بعضه أبو داود والترمذىّ أيضاً

1030. (3436) **(7017)**- *Üsâme İbnu Şerik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bedevileri gördüm. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bize şu işi yapmada bir günah var mı, şöyle davranmada günah var mı?" diye soruyorlardı. Onlara şöyle cevap vermişti:*

"Allah'ın kulları! Allah, (sizlerin sorduğu şeyleri işleyen kimseden) günahı kaldırmıştır. Ancak din kardeşinin ırzından (şeref ve haysiyetinden) bir şeyler kırpan kimse bu hükmün dışındadır. İşte haram olan budur."

Bedeviler bu defa: "Ey Allah'ın Resûlü! Hastalandığımız zaman tedavi yollarını aramasak, bu günah mıdır?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Tedavi arayın ey Allah'ın kulları! Zira, Allah Teâla hazretleri koyduğu her hastalığa şifa da koymuştur, bundan sadece ihtiyarlık hariçtir, (onun tedavisi yok)" *buyurdular.*

Bedeviler yine sordular: "Ey Allah'ın Resûlü! Kula verilen (hasletler)in en hayırlısı hangisidir?" Aleyhissalâtu vesselâm: **"Güzel huy!"** *buyurdular."*

7018 ٣٤٣٧ 1031 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِى خِزَامَةَ، عَنْ أَبِى خِزَامَةَ؛ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرَأَيْتَ أَدْوِيَةً نَتَدَاوَى بِهَا، وَرُقًى نَسْتَرْقِى بِهَا، وَتُقًى نَتَّقِيهَا، هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئاً؟ قَالَ «هِىَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ».

1031. (3437) **(7018)**-*Ebu Hizâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Tedavi için kullandığınız ilaçlar, şifa isteğiyle okunan dualar ve (düşmanlardan) korunmak için kullandığımız koruyucu şeyler hakkında ne dersiniz, bunlar Allah'ın kaderinden bir şeyi geri çevirip değiştirir mi?" diye sormuşlardı.*

"Bu saydıklarınız da Allah'ın kaderindendir" *diye cevap verdi."*

7019 ٣٤٣٨ 1032 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِىٍّ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً، إِلاَّ أَنْزَلَ لَهُ دَوَاءً».

فى الزوائد: إسناد حديث عبد اللّه بن مسعود صحيح. رجاله ثقات.

1032. (3438) **(7019)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah hiçbir hastalık indirmedi ki şifasını da indirmemiş olsun."**

7020 ٣٤٤١ 1033 حدّثنا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِىُّ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِىِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِىُّ ﷺ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. قَالَ «أَتَشْتَهِى شَيْئاً؟» قَالَ: أَشْتَهِى كَعْكاً. قَالَ «نَعَمْ» فَطَلَبُوا لَهُ.

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد الرقاشىّ.

1033. (3441) **(7020)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm "geçmiş olsun" ziyareti için uğradığı bir hastaya:* **"Bir şey yemek arzu ediyor musun?"** *diye sordu. Adam: "Kek!" dedi. Resûlullah:* **"Hay hay!"** *dedi ve hastaya kek aradılar."*

★ PERHİZ

7021 ٣٤٤٣ 1034 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ. ثنا مُوسَى بْنُ

إِسْمَاعِيلَ. ثنا بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَيْفِيٍّ (مِنْ وَلَدِ صُهَيْبٍ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ خُبْزٌ وَتَمْرٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «ادْنُ فَكُلْ» فَأَخَذْتُ آكُلُ مِنَ التَّمْرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «تَأْكُلُ تَمْراً وَبِكَ رَمَدٌ؟» قَالَ، فَقُلْتُ: إِنِّي أَمْضَغُ مِنْ نَاحِيَةٍ أُخْرَى فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1043. (3443) (7021)- *Süheyb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmiştim, yanında ekmek ve kuru hurma vardı. Bana:* **"Yanaş ve ye!"** *buyurdular. Bunun üzerine (yanaştım)ve hurmadan yemeye başladım. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Sende göz hastalığı bulunduğu halde hurma mı yiyorsun?"** *dedi. Ben: "Diğer bir kenardan çiğniyorum!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm tebessüm buyurdular."*

★ HASTA YEMEĞE ZORLANMAZ

7022 ٣٤٤٤ 1035 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا بَكْرُ بْنُ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ مُوسَى ابْنِ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ. فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ».

في الزوائد: إسناده حسن. لأن بكر بن يوسن بن بكير، مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.
والحديث رواه الترمذي، إلا لفظة «الشراب» فلذلك أوردته في الزوائد.

1035. (3444) (7022)- *Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdularki:* **"Hastalarınızı yeyip içmeye zorlamayın. Zira Allah onları yedirir, içirir."**

★ ÇÖREK OTU

7023 ٣٤٤٨ 1036 حدّثنا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «عَلَيْكُمْ بِهٰذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ. فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِلاَّ السَّامَ».

فى الزوائد: حديث ابن عمر حسن، وعثمان بن عبد الملك مختلف فيه.

1036. (3448) (7023)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Size şu çörek otunu tavsiye ederim. Zira onda, ölümden başka her derde şifa vardır."**

★ BAL

7024 ٣٤٥٠ 1037 حدّثنا مَحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ الْقُرَشِيُّ ثَنَا الزُّبَيْرُ ابْنُ سَعِيدٍ الْحَشِمِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ لَعِقَ الْعَسَلَ ثَلاَثَ غَدَوَاتٍ، كُلَّ شَهْرٍ، لَمْ يُصِبْهُ عَظِيمٌ مِنَ الْبَلاَءِ».

فى الزوائد: إسناده ليّن. ومع ذلك فهو منقطع. قال البخارىّ: لا نعرف لعبد الحميد سماعا من أبى هريرة.

1037. (3450) (7024)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her ay üç sabah bal yalayan kimseye büyük bir bela (hastalık) gelmez."**

7025 ٣٤٥١ 1038 حدّثنا أَبُو بِشْرٍ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ سَهْلٍ. ثنا أَبُو حَمْزَةَ الْعَطَّارُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: أُهْدِىَ لِلنَّبِيِّ ﷺ عَسَلٌ. فَقَسَمَ بَيْنَنَا لُعْقَةً لُعْقَةً. فَأَخَذْتُ لُعْقَتِي. ثُمَّ قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَزْدَادُ أُخْرَى؟ قَالَ «نَعَمْ».

فى الزوائد: هذا إسناده مختلف فيه من أجل أبى حمزة. اسمه إسحاق بن الربيع. وكذلك عمر بن سهل.

1038. (3451) (7025)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bal hediye edilmişti. Aramızda lokma lokma taksim etti. Ben kendi payımı aldım, sonra ben; "Ey Allah'ın Resûlü, bir lokma daha isterim!" dedim.* **"Pekiyi!"** *buyurdu."*

7026 ٣٤٥٢ 1039 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالشِّفَاءَيْنِ: الْعَسَلِ وَالْقُرْآنِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجال ثقات.

1039. (3452) **(7026)**- *Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Size şu iki şifayı tavsiye ederim: "Bal ve Kur'an."**

NOT: Balla ilgili açıklama geçti.

★ MANTAR VE MEDİNE'NİN ACVE HURMASI

7027 ٣٤٥٣ 1040 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ. الْأَعْمَشُ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ إِيَاسٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْكَمْأَةُ مِنَ الْمَنِّ. وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ. وَالْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ. وَهِيَ شِفَاءٌ مِنَ الْجِنَّةِ».

حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيَّانِ، قَالَا: ثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ هِشَامٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَاسٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فيه، لكن قيل: الصواب عن شهر عن أبي هريرة، كما في رواية غير المصنف.

1040. (3453) **(7027)**- *Ebu Sa'îd* ve *Câbir radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mantar kudret helvası (nevi)ndendir. Suyu göze şifadır. Acve hurması cennettendir ve cinnete karşı şifadır."**

7028 ٣٤٥٦ 1041 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا الْمُشْمَعِلُّ بْنُ إِيَاسٍ الْمُزَنِيُّ. حَدَّثَنِي عَمْرُوا بْنُ سُلَيْمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَافِعَ بْنَ عَمْرٍو الْمُزَنِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَجْوَةُ وَالصَّخْرَةُ مِنَ الْجَنَّةِ».

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ: حَفِظْتُ الصَّخْرَةَ مِنْ فِيهِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1041. (3456) **(7028)**- *Râfi' İbnu Amr el-Müzeni radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Acve (ismindeki Medine hurması) ve Sahra (adındaki Mescid-i Aksa'da yer alan taş) cennettendir."**

Râvi *Abdurrahman* derki: *"Ben sahra kelimesini şeyhimin ağzından dinledim."*

7029 ٣٤٥٧ 1042 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ بْنِ سَرْحٍ الْفِرْيَابِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ بَكْرٍ السَّكْسَكِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِى عَبْلَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُبَيِّ بْنَ أُمِّ حَرَامٍ ، وَكَانَ قَدْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْقِبْلَتَيْنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «عَلَيْكُمْ بِالسَّنَى وَالسَّنُّوتِ. فَإِنَّ فِيهِمَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِلاَّ السَّامَ» قِيلَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! وَمَا السَّامُ؟ قَالَ «الْمَوْتُ».

قَالَ عَمْرٌو: قَالَ ابْنُ أَبِى عَبْلَةَ: السَّنُّوتُ الشِّبِتُّ. وَقَالَ آخَرُونَ: بَلْ هُوَ الْعَسَلُ الَّذِى يَكُونُ فِى زِقَاقِ السَّمْنِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّاعِرِ:

هُمُ السَّمْنُ بِالسَّنُّوتِ لاَ أَلْسَ فِيهِمُ   وَهُمْ يَمْنَعُونَ جَارَهُمْ أَنْ يُقَرَّدَا

فى الزوائد: فى إسناده عمرو بن بكر السكسكى. قال فيه ابن حبان: روى عن إبراهيم بن أبى عبلة الأوابد والطامّات. لايحلّ الاحتجاج به. لكن قال الحكم: إنه إسناد صحيح.

1042. (3457) **(7029)**- *Ebu Übey İbnu Ümmi Haram radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sinameki ve sennût (yani tereyağı tulumuna konulan bal veya dereotu) yemenizi tavsiye ederim. Çünkü bu iki şeyde sâm'dan başka her hastalığa karşı şifa vardır."**

"Ey Allah'ın Resûlü sâm nedir?" diye sorulmuştu. **"Ölüm!"** *buyurdular."*

Râvi *Amr* dedi ki: *"İbnu Ebî Able'nin söylediğine göre, sennût dereotudur, bazı başka alimler de "Bilakis, yağ tulumuna konan baldır, şairin şu beytinde sennût bu mânadadır" demiştir.*

"Onlar tereyağı tulumundaki bal ile tereyağı gibidi. !er, aralarında hıyânet yoktur. Onlar komşularına hile yapılmasına da mâni olurlar."

★ NAMAZ ŞİFADIR

7030 ٣٤٥٨ 1043 حدّثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا السَّرِيُّ بْنُ مِسْكِينٍ. ثنا ذُوَّادُ بْنُ عُلْبَةَ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: هَجَّرَ النَّبِيُّ ﷺ فَهَجَّرْتُ. فَصَلَّيْتُ ثُمَّ جَلَسْتُ. فَالْتَفَتَ إِلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ «اشِكَمَتْ دَرْدْ؟» قُلْتُ: نَعَمْ. يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُمْ فَصَلِّ، فَإِنَّ فِي الصَّلاَةِ شِفَاءً».

حدّثنا أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ. ثنا أَبُو سَلَمَةَ. ثنا ذُوَّادُ بْنُ عُلْبَةَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَقَالَ فِيهِ: اشِكَمَتْ دَرْدْ. يَعْنِي تَشْتَكِي بَطْنَكَ، بِالْفَارِسِيَّةِ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: حَدَّثَ بِهِ رَجُلٌ لِأَهْلِهِ. فَاسْتَعْدَوْا عَلَيْهِ.

في الزوائد: في إسناده ليث، وهو ابن أبي سليم. وقد ضعفه الجمهور. جاء في هامش الطبعة الهندية مايأتي: قال الفيروز آبادي في «باب تكلم النبيّ ﷺ بالفارسية»: ماصح شيء. ثم قال: قلت رجال هذا الحديث كلهم مأمونون، إلا ذُوّاد بن علبة فإنه ضعيف. قال ابن حبان: منكر الحديث جداً، يروي عن الثقات مالا أصل له، ومن الضعفاء مالا يعرف. كما ذكره في التهذيب.

1043. (3458) (7030)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir keresinde) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm erken namaza kalktı. Ben de erken kalktım ve biraz namaz kıldıktan sonra oturdum. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dönüp baktı ve (Farsça):* **"Karnın mı ağrıyor?"** *buyurdu. Ben: "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim.*

"Öyleyse kalk! Namaz kıl! Çünkü namazda şifa var!" *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Namazda şifa olması hususunda yapılan bazı açıklamalar şöyledir:

1) Namaz bedenen birçok hareketleri ihtiva etmektedir. Bunların sağlığa tesiri herkesçe bilinen bir husustur.

2) Namaz mukaddes bir ibadettir, feyzle doludur. Kişinin onun feyzinden feyizlenmesi, maddî-manevî hastalıklarına şifa bulması rahmet-i ilahiyeden beklenir.

3) Namaz bir meşguliyettir: Zihnin, fikrin, hayalin, dikkatin dünyevî umurdan koparılıp meâliyâta, ruhâniyata, maneviyâta çekilmesidir. Hele huşû, hudû ve huzur ile kılınan namaz, insanı, dünyevi olan ihsaslardan fevkalade uzaklaştıracak, acılarını, ızdıraplarını duymaz hale getirecek, en azından onları asgarî seviyede al-

gılar, hisseder durumda tutacaktır. Bu çeşit, ruhî tahavvül ve tegayyürlerin birkısım hastalıkların gelişme seyrini tâdil edeceği söylenebilir. Nitekim tababette, tedavinin çeşitli usulleri vardır: Hastaya telkin, dua, ümid, sevinç ve heyecan vermek; unutturmak, ferahlatmak, efkâr ve üzüntüsünü gidermek; mahçup etmek vs... Namazda bunların birkısmı vardır. Daha önce örnekler geçtiği üzere Ashabın namaz esnasında gürültü duymadıkları, yaralarındaki acıyı hissetmedikleri vs. rivayetlerle sabittir. Dolayısıyla namazın, hadiste kaydedilen örnekte olduğu üzere, karın ağrısı gibi, gelip-geçici birkısım rahatsızlıkların giderilmesinde ilaca, doktora gidinceye kadar hemen tevessül edilecek bir çare olarak düşünülmesi gerekir. Şüphesiz, bütün rahatsızlıkların giderilmesinde, ilk ve son yegane çare namazdır denmiyor. Zaten pekçok hadiste her derdin dermanı bulunduğu belirtilerek derman aramaya teşvik edilmiştir.

★ **IRKU'N-NESÂ'NIN İLACI**

7031 ٣٤٦٣ 1044 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَرَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ، قَالاَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ. ثنا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ «شِفَاءُ عِرْقِ النَّسَا، أَلْيَةُ شَاةٍ أَعْرَابِيَّةٍ تُذَابُ. ثُمَّ تُجَزَّأُ ثَلاَثَةَ أَجْزَاءٍ، ثُمَّ يُشْرَبُ عَلَى الرِّيقِ، فِي كُلِّ يَوْمٍ جُزْءٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1044. (3463) (7031)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Irku'n-nesânın (oturak hizasından topuğa kadar uzanan bir sinirin) ilacı, arabî bir koyunun kuyruğudur. Bu kuyruk eritilip üç kısma ayrılır, sonra her sabah aç karnına bir parça içilir."**

AÇIKLAMA:

Alimler, hadislerde gelen bir kısım tedavi usullerinin *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın yaşadığı coğrafya ve iklim şartlarına mahsus olduğuna, burada da böyle bir durum olabileceğine dikkat çekerler; havadaki kuruluk sebebiyle yakalanılan *ırku'n-nesa*ya hadiste temas edilen tedavi usulünün uygun olacağını belirtirler. Herhangi bir ilacın şifasının her yerde müessir olacağına, hadisteki beyanın âmm olduğuna dair bir delil, bir karîne yoksa hususîliğinin unutulmaması gereği bir prensip olarak vazedilmiştir. Bu durumu, tıpla ilgili bölümde, örnekler vererek ısrarla belirttik.

★ **HUMMA**

7032 ٣٤٦٩ 1045 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَسَبَّهَا رَجُلٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «لاَتَسُبَّهَا. فَإِنَّهَا تَنْفِى الذُّنُوبَ، كَمَا تَنْفِى النَّارُ خَبَثَ الْحَدِيدِ».

فى الزوائد: فى إسناده موسى بن عبيدة وهو ضعيف.

1045. (3469) (7032)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında hummadan bahsedilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Onun hakkında fena söz sarfetmeyin. Çünkü o, günahları temizler, tıpkı ateşin demirdeki pası, curufu temizlemesi gibi"** *buyurdular."*

7033 ٣٤٧٥ 1046 حدّثنا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثنا عَبْدُ الأَعْلَى عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحُمَّى كِيرٌ مِنْ كِيرِ جَهَنَّمَ. فَنَحُّوهَا عَنْكُمْ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1046. (3475) (7033)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Humma (ateşli hastalık), cehennemin körüklerinden bir körüktür. Siz onu soğuk su ile kendinizden uzaklaştırın."**

NOT: Hummanın su ile nasıl tedavi edileceği açıklandı.

★ **HACAMAT**

7034 ٣٤٧٩ 1047 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِىَ بِى بِمَلاَءٍ، إِلاَّ قَالُوا: يَا مُحَمَّدُ! مُرْ أُمَّتَكَ بِالْحِجَامَةِ».

فى الزوائد: قالت وإن ضعف جبارة وكثير فى إسناد حديث أنس، فقد رواه فى حديث ابن مسعود، الترمذىّ فى الجامع والشمائل، وقال: حسن غريب. ورواه الحاكم فى المستدرك من حديث ابن عباس، وقال: صحيح الإسناد. ورواه البزار فى مسنده من حديث ابن عمر.

1047. (3479) **(7034)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mirac sırasında yanlarından geçtiğim her cemaat bana mutlaka "Ey Muhammed! Ümmetine hacamat olmalarını emret!" demiştir."**

7035 ٣٤٨٢ 1048 **حدّثنا** سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ سَعْدٍ الْإِسْكَافِ، عَنِ الْأَصْبَغِ ابْنِ نُبَاتَةَ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِحِجَامَةِ الْأَخْدَعَيْنِ وَالْكَاهِلِ.

فى الزوائد: فى إسناده أصبغ بن نباتة التيمىّ الحنظلىّ، وهو ضعيف.

1048. (3482) **(7035)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Cebrail Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, Ahdaayn (boynun iki tarafındaki damar) hizasından ve kâhilden (iki omuzun arası) hacamat olma emrini getirdi."*

7036 ٣٤٨٥ 1049 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ عَلَى جِذْعٍ. فَانْفَكَّتْ قَدَمُهُ. قَالَ وَكِيعٌ: يَعْنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ عَلَيْهَا مِنْ وَثْءٍ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، إن كان أبو سفيان طلحة بن نافع سمع من جابر.

1049. (3485) **(7036)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir keresinde) atından bir hurma kütüğü üzerine düşmüş ve ayağı çıkmıştı."*

Râvi *Vekî'* der ki: *"Yani Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir incinmeden dolayı ayağının üstünden hacamat ettirmiştir."*

★ HANGİ AYDA HACAMAT OLMALI?

7037 ٣٤٨٦ 1050 **حدّثنا** سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنِ النَّهَّاسِ ابْنِ قَهْمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ أَرَادَ الْحِجَامَةَ فَلْيَتَحَرَّ سَبْعَةَ عَشَرَ، أَوْ تِسْعَةَ عَشَرَ، أَوْ إِحْدَى وَعِشْرِينَ. وَلَا يَتَبَيَّغْ بِأَحَدِكُمُ الدَّمُ، فَيَقْتُلَهُ».

فى الزوائد: إن الإسناد ضعيف لضعف النهاس بن قهم. وأشار إلى أن المتن صحيح.

1050. (3486) (7037)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdularki:* **"Kim hacamat olmak isterse, ayın 17 veya 19 veya 21'ini arasın. Sakın, kan fazlalaşmak suretiyle birinize galebe çalıp onu öldürmesin."**

7038 ٣٤٨٨ 1051 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِصْمَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ نَافِعٍ؛ قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: يَا نَافِعُ! تَبَيَّغَ بِيَ الدَّمُ. فَأْتِنِي بِحَجَّامٍ. وَاجْعَلْهُ شَابّاً. وَلاَ تَجْعَلْهُ شَيْخاً وَلاَ صَبِيّاً.

قَالَ، وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْحِجَامَةُ عَلَى الرِّيقِ أَمْثَلُ. وَهِيَ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ وَتَزِيدُ فِي الْحِفْظِ وَتَزِيدُ الْحَافِظَ حِفْظاً. فَمَنْ كَانَ مُحْتَجِماً، فَيَوْمَ الْخَمِيسِ، عَلَى اِسْمِ اللَّهِ. وَاجْتَنِبُوا الْحِجَامَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ السَّبْتِ وَيَوْمَ الأَحَدِ. وَاحْتَجِمُوا يَوْمَ الاِثْنَيْنِ وَالثُّلاَثَاءِ. وَاجْتَنِبُوا الْحِجَامَةَ يَوْمَ الأَرْبِعَاءِ. فَإِنَّهُ الْيَوْمُ الَّذِى أُصِيبَ فِيهِ أَيُّوبُ بِالْبَلاَءِ. وَمَا يَبْدُو جُذَامٌ وَلاَ بَرَصٌ إِلاَّ فِي يَوْمِ الأَرْبِعَاءِ أَوْ لَيْلَةِ الأَرْبِعَاءِ».

فى الزوائد: قال الذهبيّ، فى ترجمة عبد اللّه بن عصمة عن سعيد بن ميمون: مجهول. وكذا قال المزّى فى التهذيب.

1051. (3488) (7038)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* (âzadlısına): *"Ey Nâfi bana kan galebe çaldı, benim için bir haccâm getir, getireceğin haccâm genç olsun, yaşlı veya çocuk olmasın" dedi. Devamla İbnu Ömer dedi ki: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Aç karnına hacamat olma idealdir, [onda şifa ve bereket vardır] aklı artırır. Hafızayı güçlendirir. Hafız olmak isteyenlerin hıfzetme kabiliyetini artırır. Hacamat olmak isteyen Allah'ın adıyla perşembe günü hacamat olsun. Cuma, cumartesi, pazar günlerinde hacamat olmaktan kaçının. Pazartesi ve Salı günü de hacamat olunuz. Çarşamba günü hacamat olmaktan kaçının. Çünkü o, Eyyub aleyhisselâm'ın belaya düştüğü gündür. Cüzzâm ve alaca hastalığı da sadece çarşamba günü veya çarşamba gecesi zuhûr eder"** *dediğini işittim."*

★ **İSMİD SÜRMESİ**

7039 ٣٤٩٥ 1052 حدّثنا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ.

حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالْإِثْمِدِ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعَرَ».

فى الزوائد: فى إسناد حديث ابن عمر مقال. لأن عثمان بن عبد الملك، قال فيه أبو حاتم: منكر الحديث. وقال ابن معين: ليس به بأس. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1052. (3495) **(7039)**- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Size ismidi tavsiye ederim. Zira o, gözü(n görme gücünü) parlatır ve kirpikleri (besleyip) bitirir."**

7040 ٣٤٩٦ 1053 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ ابْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «عَلَيْكُمْ بِالْإِثْمِدِ عِنْدَ النَّوْمِ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعَرَ».

فى الزوائد: إن المتن أخرجه عروة من غير طريق جابر. ولم يبين إسناده حديث جابر.

(1053) (3496) **(7040)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Uyuyacağınız zaman ismidle sürme çekmenizi tavsiye ederim. Çünkü o, gözü(n görme gücünü) parlatır ve kılları (yani kirpikleri besleyip) bitirir."**

NOT: Sürme ile ilgili açıklama yapıldı.

★ KUR'AN'LA TEDAVİ

7041 ٣٥٠١ 1054 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْكِنْدِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ. ثنا سُعَادُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ الدَّوَاءِ الْقُرْآنُ».

فى الزوائد: فى إسناده الحارث الأعور، وهو ضعيف.

1054. (3501) **(7041)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İlaçların en hayırlısı Kur'ân'dır."**

NOT: Daha önce açıklandığı üzere, birçok âyet Kur'ân'da mü'minler için şifa bulunduğunu te'yid etmiştir.

★ GÖZ DEĞMESİ

7042 ٣٥٠٨ 1055 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثنا وُهَيْبٌ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اسْتَعِيذُوا بِاللَّهِ. فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ».

في الزوائد: في إسناده أبو واقد، واسمه صالح بن محمد بن زائدة الليثيّ، وهو ضعيف.

1055. (3508) **(7042)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Göz değmesinden) Allah'a sığının. Zira göz değmesi haktır."**

★ RUKYE (DUA İLE TEDAVİ)

7043 ٣٥١٤ 1056 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ؛ أَنَّ خَالِدَةَ بِنْتَ أَنَسٍ، أُمَّ بَنِي حَزْمٍ السَّاعِدِيَّةَ، جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَعَرَضَتْ عَلَيْهِ الرُّقَى. فَأَمَرَهَا بِهَا.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. و لم يكن لخالدة شيء في الكتب الستة سوى هذا الحديث عند المصنف.

1056. (3514) **(7043)**- *Halide Bintu Enes Ümmü Benî Hazm es-Sâidiyye radıyallahu anhâ*'nın anlatığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelmiş, (tedavide okuduğu) duayı Aleyhissalâtu vesselâm'a (kontrol ettirmek üzere) arzetmiştir. Aleyhissalâtu vesselâm (dua metninde mahzurlu bir kelam görmediği için) o duayı tedavide okumasına ruhsat vermiştir."*

AÇIKLAMA:

Dua ile (rukye=nefes etme) tedavi cahiliye geleneğinde vardı. Birkısım dualarda, şeytan ve putların isimleri, manasız sözler de bulunmakta idi. İslâm'dan sonra *Resûlullah* bunları kontrolden geçirmiş, mahzurlu olmayanlara tedavide okunması için izin vermiştir.

★ YILAN VE AKREP SOKMASINA KARŞI RUKYE (DUA)

7044 ٣٥١٨ 1057 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ الأَشْجَعِيُّ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: لَدَغَتْ عَقْرَبٌ

رَجُلاً فَلَمْ يَنَمْ لَيْلَتَهُ. فَقِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ فُلاَناً لَدَغَتْهُ عَقْرَبٌ فَلَمْ يَنَمْ لَيْلَتَهُ. فَقَالَ «أَمَا إِنَّهُ لَوْ قَالَ، حِينَ أَمْسَى: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، مَا ضَرَّهُ لَدْغُ عَقْرَبٍ حَتَّى يُصْبِحَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1057. (3518) **(7044)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adamı akrep sokmuştu. O gece acıdan uyuyamadı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Falancayı akrep soktu, bu yüzden geceleyin hiç uyuyamadı" diye haber verilmişti. Şöyle buyurdular:* **"Keşke akşamleyin şu duayı okusaydı: Eûzu bikelimâtillahi't-tâmmâti min şerri mâ halaka" (Yarattığının şerrinden Allah'ın mükemmel kelimelerine sığınırım)" deseydi, akrebin sokması sabaha kadar ona zarar vermezdi."**

7045 ٣٥١٩ 1058 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثنا عُثْمَانُ ابْنُ حَكِيمٍ. **حَدَّثَنِي** أَبُو بَكْرِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ؛ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ: عَرَضْتُ النَّهْشَةَ مِنَ الْحَيَّةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَمَرَ بِهَا.

في الزوائد: قال الترمذيّ: هذا مرسل. وأبو بكر هو أبو محمد بن عمرو بن حزم، فإنه لم يدرك جده.

1058. (3519) **(7045)**- *Amr İbnu Hazm radıyallahu anh* anlatıyor: *"Yılan sokmasına karşı okunan duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arzettim, onu okumama izin verdi."*

★ RESULULLAH'IN OKUDUĞU ŞİFA DUASI

7046 ٣٥٢٤ 1059 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ ثُوَيْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُنِي، فَقَالَ لِي «أَلاَ أَرْقِيكَ بِرُقْيَةٍ جَاءَنِي بِهَا جِبْرَائِيلُ؟» قُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي. بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ. وَاللَّهُ يَشْفِيكَ. مِنْ كُلِّ دَاءٍ فِيكَ. مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ، وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ» ثَلاَثَ مَرَّاتٍ.

فى الزوائد: فى إسناده عاصم بن عبيد الله بن عاصم بن عمر العمرىّ، وهو ضعيف.

1059. (3524) (7047)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (hastalığım sırasında) bana geçmiş olsun ziyaretine gelmişti. Bana:* **"Seni, Cebrail'in bana getirdiği dua ile tedavi etmeyeyim mi?"** *buyurdular. Ben: "Annemi babam sana kurban olsun ey Allah'ın Resûlü! Evet!" dedim. Okudular:* **"Bismillahi erkîke vallahu yeşfike min külli dâin fike min şerri'n-neffâsâti fi'l-ukadi ve min şerri hâsidin izâ hased (Allah'ın adıyla sana okuyorum, sende olan her hastalığa karşı, düğümlere üfleyenlerin şerrine, hased ettikleri zaman hasedçilerin şerrine karşı Allah şifa versin (veya şifayı verecek olan Allah'tır)."** *Bunu üç sefer okudu."*

★ HUMMAYA KARŞI DUA

7047 ٣٥٢٧ 1060 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِىُّ. ثنا أَبِى، عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عُمَيْرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جُنَادَةَ بْنَ أَبِى أُمَيَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ يَقُولُ: أَتَى جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ، النَّبِىَّ ﷺ، وَهُوَ يُوعَكُ. فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ. مِنْ كُلِّ شَىْءٍ يُؤْذِيكَ. مِنْ حَسَدِ حَاسِدٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ.

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن ابن ثوبان اسمه عبد الرحمن بن ثابت. وابن ثوبان مختلف فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1060. (3527) (7047)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, şiddetli bir hummaya yakalanmış iken Cebrail aleyhisselâm gelmişti. Efendimizi tedavi için şu duayı okudu:* **"Bismillahi erkîke min külli şey'in yüz'ike min hasedi hâsidin ve min külli aynin. Allah u yeşfike. (Sana Allah adıyla okuyor, sana eza veren herşeyden, hasedcinin hasedinden ve herbir (kem) gözden şifa diliyorum. Allah sana şifa versin."**

★ MUSKA TAKMA

7048 ٣٥٣٠ 1061 حدّثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّىُّ. ثنا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بِشْرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّارِ، عَنِ ابْنِ أُخْتِ زَيْنَبَ، امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ؛ عَنْ زَيْنَبَ؛ قَالَتْ: كَانَتْ عَجُوزٌ تَدْخُلُ عَلَيْنَا

تَرْقِي مِنَ الْحُمْرَةِ. وَكَانَ لَنَا سَرِيرٌ طَوِيلُ الْقَوَائِمِ. وَكَانَ عَبْدُ اللّهِ، إِذَا دَخَلَ، تَنَحْنَحَ وَصَوَّتَ. فَدَخَلَ يَوْماً. فَلَمَّا سَمِعَتْ صَوْتَهُ احْتَجَبَتْ مِنْهُ. فَجَاءَ فَجَلَسَ إِلَى جَانِبِي. فَمَسَّنِي فَوَجَدَ مَسَّ خَيْطٍ. فَقَالَ: مَا هٰذَا؟ فَقُلْتُ: رُقًى لِي فِيهِ مِنَ الْحُمْرَةِ. فَجَذَبَهُ وَقَطَعَهُ، فَرَمَى بِهِ وَقَالَ. لَقَدْ أَصْبَحَ آلُ عَبْدِ اللّهِ أَغْنِيَاءَ عَنِ الشِّرْكِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ، يَقُولُ «إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتِّوَلَةَ شِرْكٌ».

قُلْتُ: وَإِذَا تَرَكْتُهَا دَمَعَتْ: قَالَ: ذَاكِ الشَّيْطَانُ إِذَا أَطَعْتِهِ تَرَكَكِ، وَإِذَا عَصَيْتِهِ طَعَنَ بِإِصْبَعِهِ فِي عَيْنِكِ. وَلٰكِنْ لَوْ فَعَلْتِ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ، كَانَ خَيْراً لَكِ وَأَجْدَرَ أَنْ تَشْفِينَ. تَنْضَحِينَ فِي عَيْنِكِ الْمَاءَ وَتَقُولِينَ: أَذْهِبِ الْبَاسْ. رَبَّ النَّاسْ اِشْفِ، أَنْتَ الشَّافِي. لاَ شِفَاءَ إِلاَّ شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَماً.

في الزوائد: روى أبو داود بعضه. ورواه الحاكم في المستدرك.

1061. (3530) **(7048)**- *Abdullah İbnu Mes'ud*'un zevcesi *Zeyneb radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Yaşlı bir kadın vardı, bize gelir, humre (denilen bir veba çeşidine) karşı rukye yapardı. Bizim ayakları uzun bir karyolamız vardı. (Eşim) Abdullah eve gireceği zaman (geldiğini sezdirmek için) öksürüp ses çıkarırdı. Bir gün Abdullah aynı şekilde içeri girdi. Kadın, sesini işitince ona karşı örtüsüne büründü. Abdullah gelip yanına oturdu ve bana eliyle dokundu ve bir ipin eline değdiğini hissetmişti ki: "Bu nedir?" diye sordu. Ben: "(Takındığım bu muska) içinde humraya karşı dua var!" dedim. Abdullah onu derhal çekip kopardı, fırlatıp attı ve: "Abdullah'ın ailesi şirkten müstağnidir. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Rukyeler, muskalar ve büyü bir şirktir"** *dediğini işittim" dedi. Ben: "Ama ben bir gün dışarı çıkmıştım. Beni falanca gördü, bunun üzerine ona gelen taraftaki gözüm yaşardı. O günden beri rukye yapınca gözümün yaşı kesilir, rukyeyi bıraktım mı tekrar yaşarır" dedim. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Bu şeytandır, ona itaat edince seni bırakıyor, ona isyan ettiğin vakit parmağıyla gözüne dürtüyor. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi yapsaydın, bu senin için daha hayırlı, şifa bulman için de daha münasib olurdu: Gözüne su serpip şöyle diyeceksin:* **"Ezhibi'l-be's, Rabbi'n-nâs, işfi, enteş-Şâfi, lâ şifaen illâ şifâuke, şifâen lâ yugâdiru sakamen (Fenalığı gider. Ey insanların Rabbi! Şifa ver! Sen şifa verensin. Senin verdiğinden başka şifa yok! Öyle şifa ver ki, hiçbir hastalık geride kalmamış olsun)."**

AÇIKLAMA:

Muska bu hadise göre caiz değildir. Ancak mesele ülemâca münakaşa edilmiştir. Hangi şartlarda caiz veya değil, gerekli açıklama ilgili bahiste geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz. Burada birkaç kelimeyi kısaca açıklayalım: *Humra* ateşli bir hastalıktır, vebanın bir çeşidi olduğu belirtilmiştir. *Temâim, Temîme*'nin cem'idir, çocuklara takılan nazarlıklar, boncuklar vs. hep *temime* ile ifade edilir. *Tivele* bu da, bazı açıklamalara göre sihirdir. Yani sihrin bir çeşidi ve üzerine sihir okunup üflenen ipliktir. Muhabbet veya bir başka maksatla yazılan sihir ve büyü muskalarına hep *tivele* denir.

7049 ٣٥٣١ 1062 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْخَصِيبِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُبَارِكٍ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلاً فِي يَدِهِ حَلْقَةٌ مِنْ صُفْرٍ. فَقَالَ: «مَا هٰذِهِ الْحَلْقَةُ؟» قَالَ: هٰذِهِ مِنَ الْوَاهِنَةِ. قَالَ «انْزِعْهَا، فَإِنَّهَا لاَ تَزِيدُكَ إِلاَّ وَهْناً».

في الزوائد: إسناده حسن. لأن مبارك هذا هو ابن فضالة.

1062. (3531) **(7049)**- *İmrân İbnu'l-Husayn radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kolunda tunçtan bir bilezik taşıyan bir adam görmüştü:* **"Bu halka da ne?"** *diye sordu. Adam: "Bu vâhine (denen kol ağrısın)dan dolayıdır" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Çıkar onu! Zira o, ağrını artırmaktan başka bir işe yaramaz!"** *buyurdu."*

★ UĞUR VE UĞURSUZLUĞA İNANMA

7050 ٣٥٣٦ 1063 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ الْفَأْلُ الْحَسَنُ، وَيَكْرَهُ الطِّيَرَةَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1063. (3536) **(7050)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güzel tefâülden hoşlanır, uğursuz saymaktan hoşlanmazdı."*

7051 ٣٥٣٩ 1064 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «لاَ عَدْوَى،

وَلاَ طِيَرَةَ، وَلاَ هَامَةَ، وَلاَ صَفَرَ».

فى الزوائد: إسناد حديث ابن عباس صحيح، رجاله ثقات.

1064. (3539) **(7051)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ne sirayet (hastalığın bulaşması), ne uğursuzluk, ne hâme (denen öldürülenin başından çıkıp intikam istediğine inanılan mahluk) ne de safer (ayının uğursuzluğu) vardır."**

7052 • ٣٥٤٠ 1065 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ بْنِ أَبِى جَنَابٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ عَدْوَى، وَلاَ طِيَرَةَ، وَلاَ هَامَةَ» فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! الْبَعِيرُ يَكُونُ بِهِ الْجَرَبُ فَتَجْرَبُ بِهِ الإِبِلُ. قَالَ «ذٰلِكَ الْقَدَرُ. فَمَنْ أَجْرَبَ الأَوَّلَ».

فى الزوائد: حديث ابن عمر ضعيف. فيه أبو جناب، اسمه يحيى بن أبى حية، وهو ضعيف.

1065. (3540) **(7052)**- *İbnu Ömer* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Ne sirayet, ne uğursuzluk, ne de hâme yoktur"** *demişti. Bir adam kalkarak: "(Nasıl olmaz ey Allah'ın Resûlü! Kendisinde uyuz olan bir deve sebebiyle bir sürü uyuzlanıyor" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İşte bu kaderdir. Pekiyi önceki deveyi kim uyuzladı?"** *buyurdular."*

7053 ٣٥٤٣ 1066 **حدّثنا** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ، عَنِ بْنِ أَبِى الزِّنَادِ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِىُّ بْنُ أَبِى الْخَصِيبِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِى هِنْدٍ، جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «لاَ تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى الْمَجْذُومِينَ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات.

1066. (3543) **(7053)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cüzzamlılara devamlı surette bakmayınız."**

★ SİHİR

7054 ٣٥٤٦ 1067 **حدّثنا** يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ

الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْعَنْسِيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، وَمُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ، الْمِصْرِيَّيْنِ، قَالاَ: ثنا نَافِعٌ عَنِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! لاَ يَزَالُ يُصِيبُكَ، كُلَّ عَامٍ، وَجَعٌ مِنَ الشَّاةِ الْمَسْمُومَةِ الَّتِي أَكَلْتَ. قَالَ «مَا أَصَابَنِي شَيْءٌ مِنْهَا، إِلاَّ وَهُوَ مَكْتُوبٌ عَلَيَّ، وَآدَمُ فِي طِينَتِهِ».

في الزوائد: في إسناده أبو بكر العنسيّ، وهو ضعيف.

1067. (3546) (7054)- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* diyor ki: *"Ey Allah'ın Resulü! (Hayber'de) yediğin zehirli koyun etinin ağrısı her yıl sana ara vermeden geliyor" demiştim, şu cevapta bulundular:* **"Ondan bana isabet eden şey, Adem daha çamurunda iken (daha tam olarak yaratılmamış iken) Allah'ın hakkımda yazdığı) şeydir, (ondan ne eksiktir ne de fazlası)."**

7055 ٣٥٤٨ 1068 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ. **حَدَّثَنِي** عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. **حَدَّثَنِي** أَبِي عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ؛ قَالَ: لَمَّا اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الطَّائِفِ، جَعَلَ يَعْرِضُ لِي شَيْءٌ فِي صَلاَتِي، حَتَّى مَا أَدْرِي مَا أُصَلِّي. فَلَمَا رَأَيْتُ ذٰلِكَ، رَحَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «ابْنُ أَبِي الْعَاصِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ! يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «مَا جَاءَ بِكَ؟» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! عَرَضَ لِي شَيْءٌ فِي صَلَوَاتِي، حَتَّى مَا أَدْرِي مَا أُصَلِّي. قَالَ «ذَاكَ الشَّيْطَانُ. ادْنُهْ» فَدَنَوْتُ مِنْهُ. فَجَلَسْتُ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيَّ. قَالَ، فَضَرَبَ صَدْرِي بِيَدِهِ، وَتَفَلَ فِي فَمِي، وَقَالَ «اخْرُجْ. عَدُوَّ اللَّهِ!» فَفَعَلَ ذٰلِكَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ «الْحَقْ بِعَمَلِكَ».

قَالَ، فَقَالَ عُثْمَانُ: فَلَعَمْرِي! مَا أَحْسِبُهُ خَالَطَنِي بَعْدُ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد.

1068. (3548) (7055)- *Osman İbnu Ebi'l-As radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Taif'e vali tayin edince, namazda bana bir şey ârız olmaya başladı. Öyle ki, kıldığımı bilemez hale geldim. Bu durumu kendimde görünce, hemen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gittim. (Beni görünce:* **"Bu**

gelen İbnu Ebi'l-As değil mi?" *buyurdular. Ben: "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim.* **"Niye geldin?"** *buyurdular. "Ey Allah'ın Resûlü! Bana namazda bir hal ârız oldu, ne kıldığımı bilmez, anlamaz hale geldim" dedim.* **"Anlattığın şey şeytandır, onu bana yaklaştır!"** *buyurdular. Bunun üzerine Resûlullah'a yaklaştım. (Diz çöküp) ayaklarımın üstüne oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm mübarek elleriyle göğsüme vurup ağzımın içine tükürdüler. Sonra:* **"Çık ey Allah'ın düşmanı!"** *dediler. Bu muameleyi bana üç kere tekrar ettiler. Sonunda:* **"Haydi işinin başına git!"** *buyurdular."*

Râvi der ki: *"Osman kasem ederek dedi ki: "Ömrüme yemin olsun ki ondan sonra şeytanın bana sokulduğunu hiç sanmam."*

7056 ٣٥٤٩ 1069 **حدّثنا** هَارُونُ بْنُ حَيَّانَ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا عَبْدَةَ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا أَبُو جَنَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ أَبِى لَيْلَى؛ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً عِنْدَ النَّبِىِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ أَعْرَابِىٌّ، فَقَالَ: إِنَّ لِى أَخاً وَجِعاً. قَالَ «مَا وَجَعُ أَخِيكَ؟» قَالَ: بِهِ لَمَّمٌ. قَالَ «اذْهَبْ فَأْتِنِى بِهِ» قَالَ، فَذَهَبَ فَجَاءَ بِهِ، فَأَجْلَسَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَسَمِعْتُهُ عَوَّذَهُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَأَرْبَعِ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْبَقَرَةِ، وَآيَتَيْنِ مِنْ وَسَطِهَا. وَإِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ وَاحِدٌ، وَآيَةِ الْكُرْسِىِّ، وَثَلاَثِ آيَاتٍ مِنْ خَاتِمَتِهَا، وَآيَةٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ (أَحْسِبُهُ قَالَ: شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ) وَآيَةٍ مِنَ الأَعْرَافِ: إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِى خَلَقَ. الآيَةَ، وَآيَةٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلٰهاً آخَرَ لاَ بُرْهَانَ لَهُ بِهِ، وَآيَةٍ مِنَ الْجِنِّ: وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَداً، وَعَشْرِ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الصَّافَّاتِ، وَثَلاَثِ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ الْحَشْرِ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ فَقَامَ الأَعْرَابِىُّ قَدْ بَرَأَ، لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

فى الزوائد: هذا إسناد فيه أبو جناب الكلبىّ، وهو ضعيف، واسمه يحيى بن أبى حية. ورواه الحاكم فى المستدرك من طريق أبى جناب، وقال: هذا الحديث محفوظ، صحيح.

1069. (3549) **(7056)**- *Ebu Leylâ el-Ensârî radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında otururken, Efendimize bir bedevi geldi: "Hasta bir erkek kardeşim var" dedi. Resûlullah:* **"Kardeşinin hastalığı**

nedir?" *diye sordu. "Kardeşimde biraz delilik var!" dedi.* **"Git onu bana getir!"** *buyurdular. Adam gitti kardeşini getirdi. Resûlullah önüne oturttu. Fatiha-ı şerife, Bakara suresinin başından ilk dört ayeti, ortalarından* وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ *ayeti, Aye-te'l-Kürsi, sonundan ise üç ayeti; Al-i İmrandan bir ayeti –ki bunun* شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ *ayetinin olduğunu zannediyorum–, A'raf suresinden bir ayeti;* إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ *ayeti, Mü'minûn sûresinden bir ayeti;* وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهاً آخَرَ لاَبُرْهَانَ لَهُ *ayeti; Cin sûresinden bir ayeti,* تعالى جدّ رَبِّنَا مَااتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَداً *ayeti, Saffât suresinin başından on âyeti, Haşîr suresinin sonundan üç ayeti; Kul-hüvallahu Ahad suresi, Muavvizateyn surelerini okuyarak ona afsun yaptığını işit-tim. Bunun üzerine bedevi ayağa kalktı. Tamamen iyileşmişti."*

ELBİSE BÖLÜMÜ

★ **HZ. PEYGAMBER'İN GİYECEKLERİ**

7057 ٣٥٥٢ 1070 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فِي شَمْلَةٍ قَدْ عَقَدَ عَلَيْهَا.

فى الزوائد: ما يصح سماع خالد من عبادة بن الصامت. وقال أبو نعيم: لم يلق خالد عبادة بن الصامت، ولم يسمع منه. والأحوص بن حكيم ضعيف.

1070. (3552) **(7057)**- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şemle (câr) içerisinde namaz kıldı. Car, (bedeninden düşmesin diye) onu bağlamıştı."*

7058 ٣٥٥٤ 1071 **حدّثنا** عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسُبُّ أَحَداً، وَلاَ يُطْوَى لَهُ ثَوْبٌ.

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن لهيعة، وهو ضعيف.

1071. (3554) **(7058)**- *Hz. Aişe* anlatıyor: *"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir kimseye sövdüğünü ve kendisi için bir elbise dürüldüğünü görmedim."*

7059 ٣٥٥٦ 1072 **حدّثنا** يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: لَبِسَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الصُّوفَ. وَاحْتَذَى الْمَخْصُوفَ. وَلَبِسَ ثَوْباً خَشِناً خَشِناً.

فى الزوائد: فى إسناده نوح بن دكوان ضعيف. وبقية بن الوليد مدلس، وقد عنعنه.

1072. (3556) **(7059)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yün elbise, yamalı ayakkabı ve cidden sert mi sert elbise giydi."*

★ **YENİ ELBİSE GİYİNCE HAMDETMELİ**

7060 ٣٥٥٨ 1073 **حدّثنا** الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى عَلَى عُمَرَ قَمِيصاً أَبْيَضَ فَقَالَ «ثَوْبُكَ هٰذَا غَسِيلٌ أَمْ جَدِيدٌ؟» قَالَ: لاَ. بَلْ غَسِيلٌ. قَالَ «الْبَسْ جَدِيداً، وَعِشْ حَمِيداً، وَمُتْ شَهِيداً».

في الزوائد: إسناده صحيح. والحسين بن مهدىّ الأيليّ، ذكره ابن حبان فى الثقات. وروى عنه ابن خزيمة فى صحيحه. وباقى رجال الإسناد لهم فى الصحيحين.

1073. (3558) **(7060)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. Ömer'in üzerinde bembeyaz bir gömlek görmüştü.* **"Bu elbisen yıkandı mı, yeni mi?"** *diye sordu. Hz. Ömer: "Hayır (yeni değil), yıkanmıştır!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm (ona):* **"Yeniyi giy(esin), hamdedici olarak yaşa(yasın) ve şehit olarak öl(esin)!"** *buyurdular."*

7061 ٣٥٦١ 1074 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ سَعْدِ ابْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لِبْسَتَيْنِ: اشْتِمَالِ الصَّمَّاءِ وَالْاِحْتِبَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَأَنْتَ مُفْضٍ فَرْجَكَ إِلَى السَّمَاءِ.

فى الزوائد: حديث عائشة صحيح. رجاله ثقات. وسعد بن سعيد هو أخويحي بن سعيد الأنصارىّ، احتج به مسلم.

1074. (3561) **(7061)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu iki kıyafeti yasakladı: İştimâl-i sammâ (elleri de dahil, vücudunu tek bir elbise ile sıkıca sarmak) ve fercini semaya açmış vaziyette kabaların üzerinde oturup bacakları dikerek tek bir elbiseye sarınmak."*

★ **YÜNLÜ GİYMEK**

7062 ٣٥٦٣ 1075 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا الْأَحْوَصُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛

قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ. وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ رُومِيَّةٌ مِنْ صُوْفٍ، ضَيِّقَةُ الْكُمَّيْنِ. فَصَلَّى بِنَا فِيهَا. لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ غَيْرُهَا.

فى الزوائد: قلت قال الحافظ أبو نعيم: خالد لم يلق عبادة بن الصامت ولم يسمع منه. وكذا قال أبو حاتم. والأحوص ضعيف.

1075. (3563) **(7062)**- *Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi. Üzerinde kolları dar, yün, rumî bir cübbe vardı. Bize onun içerisinde namaz kıldırdı. Aleyhissalâtu vesselâm'ın üzerinde bundan başka bir giyecek yoktu."*

7063 ٣٥٦٤ 1076 **حدّثنا** الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، قَالَا: ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ السِّمْطِ. **حَدَّثَنِي** الْوَضِينُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ مَحْفُوظِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ، فَقَلَبَ جُبَّةَ صُوْفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ. فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده محفوظ بن علقمة عن سلمان، يقال: إنه مرسل، كما فى التهذيب. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1076. (3564) **(7063)**- *Selmân el-Fârisî radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest almıştı. Üzerindeki yün cübbeyi çevirip onun (iç kısmı) ile yüzünü sildi."*

7064 ٣٥٦٨ 1077 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانٍ الْأَزْرَقُ. ثنا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَحْسَنَ مَا زُرْتُمُ اللَّهَ بِهِ فِي قُبُورِكُمْ وَمَسَاجِدِكُمْ، الْبَيَاضُ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. شريح بن عبيد لم يسمع من أبى الدرداء. قاله فى التهذيب.

1077. (3568) **(7064)**- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mescidlerde olsun, kabirlerde olsun Allah Teâla hazretlerini ziyarette giydiğiniz en güzel elbise beyazdır."**

★ ELBİSESİNİ KİBİRLE SÜRÜMEK

7065 ٣٥٧٠ 1078 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ، لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

قَالَ، فَلَقِيتُ ابْنَ عُمَرَ بِالْبَلَاطِ. فَذَكَرْتُ لَهُ حَدِيثَ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ، وَأَشَارَ إِلَى أُذُنَيْهِ: سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ، وَوَعَاهُ قَلْبِي.

في الزوائد: حديث ابن عمر في الصحيحين. لكن حديث أبي سعيد قد انفرد به المصنّف. وفي إسناده عطية بن سعد العوفيّ أبو الحسن. وهو ضعيف.

1078. (3570) **(7065)**- *Ebu Sa'îd radıyallahü anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim izarını kibirle yerde sürürse, Allah Kıyamet günü ona (rahmet nazarıyla) bakmaz."**

Ravi *(Atiyye)* der ki: *"Sonra ben, Balât'da İbnu Ömer'e rastladım. Ebu Sa'îd'in Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan yaptığı rivayeti hatırladım. Eliyle kulağına işaret ederek dedi ki: "Bunu şu kulaklarım da işitti ve kalbim ezberleyip zaptetti."*

★ İZARIN YERİ

7066 ٣٥٧٤ 1079 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنْبَأَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ قَبِيصَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا سُفْيَانُ ابْنَ سَهْلٍ! لَا تُسْبِلْ. فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْبِلِينَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجالة ثقات.

1079. (3574) **(7066)**- *Muğire İbnu Şu'be radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Süfyan İbnu Sehl, izarını (topuklarından aşağı) sarkıtma! Çünkü Allah Teâla hazretleri, izarını (topuklardan) aşağı sarkıtanı sevmez!"**

★ **GÖMLEĞİN YENİ NE KADAR UZUN OLMALI?**

7067 ٣٥٧٧ 1080 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ. ثنا أَبُو غَسَّانَ. وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ. ح وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا أَبِى عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُ قَمِيصاً قَصِيرَ الْيَدَيْنِ وَالطُّولِ.

فى الزوائد: فى إسناده مسلم بن كيسان الكوفىّ، وهو متفق على تضعيفه. ومدار الإسناد عليه. والحديث رواه البزار من حديث أنس. وله شاهد من حديث أسماء بنت السكن، رواه الترمذىّ، وقال: حديث حسن.

1080. (3577) (7067)- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kolları ve boyu kısa kamîs (gömlek) giyerdi."*

★ **KADININ ZEYLİ (ETEK BOYU) NE KADAR OLMALI?**

7068 ٣٥٨٢ 1081 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى الْمُهَزِّمِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ لِفَاطِمَةَ، أَوْ لِأُمِّ سَلَمَةَ «ذَيْلُكِ ذِرَاعٌ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو المهزّم، وهو متفق على تضعيفه. واسمه يزيد بن سفيان، وقيل عبد الرحمن.

1081. (3582) (7068)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Fatıma veya Ümme Seleme radıyallahu anhümâ'ya:* **"Senin eteğinin boy uzunluğu(nun erkek eteğine nazaran fazlalığı) bir zirâdır"** *buyurdular."*

7069 ٣٥٨٣ 1082 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ. ثنا حَبِيبٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ أَبِى الْمُهَزِّمِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «فِى ذُيُولِ النِّسَاءِ، شِبْراً». فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِذاً تَخْرُجَ سُوقُهُنَّ. قَالَ «فَذِرَاعٌ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو المهزّم، وقد تقدم أيضاً.

1082. (3583) **(7069)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm kadınların eteklerinin (erkeğinkinden fazla uzunluğu) hakkında:* **"Bir karış"** *demişti. Aişe kendisine: "Bu durumda, yürürken bacakları (etekten dışarı) çıkar" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Öyleyse bir zira' olsun!"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Etek boyu hususunda açıklama geçti ise de şöyle bir özet verebiliriz: Erkekler için müstehab uzunluk baldırların yarısına kadardır, topukların hizasına kadar ise caizdir. Kadınlar için iki hal var: Erkekler için caiz olan miktardan bir karış uzatmak kadınlar için müstehab olan şekildir. İki karış (bir zirâ kadar) uzatmaları ise caizdir.

★ SİYAH SARIK

7070 ٣٥٨٦ 1083 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ. أَنْبَأَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ، يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ.

في الزوائد: موسى بن عبيدة الربذيّ، وهو ضعيف.

1083. (3586) **(7070)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Fetih günü, Mekke'ye başında siyah bir sarık olduğu halde girdi."*

★ İPEKLİ GİYMEK, ALTIN TAKINMAK KADINLARA HELAL

7071 ٣٥٩٧ 1084 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنِ الْإِفْرِيقِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَفِي إِحْدَى يَدَيْهِ ثَوْبٌ مِنْ حَرِيرٍ. وَفِي الْأُخْرَى ذَهَبٌ. فَقَالَ «إِنَّ هٰذَيْنِ مُحَرَّمٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي، حِلٌّ لِإِنَاثِهِمْ».

في الزوائد: في إسناده عبد الرحمن بن رافع، عنه منا كير. وقال ابن حبان: لايحتج بخبره إذا كان من رواية عبد الرحمن بن زياد بن انعم. وإنما وقع المناكير في حديثه من أجله. وقال أبو حاتم: شيخ حديثه مُنْكَرٌ

1084. (3597) (7071)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) yanımıza geldiler. Bir elinde ipek bir elbise, diğer elinde de altın vardı:* **"İşte bu iki şey ümmetimin erkeklerine haramdır, kadınlara helaldir"** *buyurdular."*

★ KIRMIZI RENKLİ ELBİSE ERKEĞE MEKRUHTUR

7072 ٣٦٠١ 1085 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سُهَيْلٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُفَدَّمِ.

قَالَ يَزِيدُ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: مَا الْمُفَدَّمُ؟ قَالَ: الْمُشْبَعُ بِالْعُصْفُرِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1085. (3601) (7072)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müfeddem elbiseyi yasakladı."*

Râvi *Yezid* demiştir ki: *"Ben (hadisi bana rivayet eden) Hasan İbnu Süheyl'e "Müfeddem nedir?" diye sordum. Dedi ki: "Usfur ile kıyasıya boyanmış (kıpkırmızı olmuş) kumaştan elbisedir."*

★ ŞÖHRET ELBİSESİ

7073 ٣٦٠٨ 1086 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ الْبَحْرَانِيُّ. ثنا وَكِيعُ بْنُ مُحْرِزٍ النَّاجِي. ثنا عُثْمَانُ بْنُ جَهْمٍ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ، أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعَهُ مَتَى وَضَعَهُ».

في الزوائد: هذا إسناده حسن. العباس بن يزيد مختلف فيه.

1086. (3608) (7073)- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim (dünyada, dikkatleri üzerine çeken) şöhret elbisesi giyerse, Allah, alçaltacağı gün alçaltıncaya kadar, o kimseden yüz çevirir (rahmet nazarıyla bakmaz)."**

★ MEYTE (MURDAR ÖLEN) HAYVANLARIN DERİSİ

7074 ٣٦١١ 1087 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ سَلْمَانَ؛ قَالَ: كَانَ لِبَعْضِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ

شَاةٌ، فَمَاتَتْ. فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيْهَا، فَقَالَ «مَا ضَرَّ أَهْلَ هٰذِهِ، لَوِ انْتَفَعُوا بِإِهَابِهَا؟».

فى الزوائد: فى إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف.

1087. (3611) (7074)- *Selman radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ümmühatu'l-mü'mininden birinin bir davarı vardı. Hayvan öldü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hayvanın ölüsünün yanından geçti ve:* **"Sahibi bunun derisinden istifade etseydi, kendine bir zarar (günah) gelmezdi"** *buyurdu."*

NOT: Murdar ölen hayvanların derilerinin debbağlamak suretiyle temizleneceği ve kullanılabileceği hususunda açıklama geçti.

★ AYAKKABILARIN ŞEKLİ

7075 ٣٦١٤ 1088 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْحٰرِثِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ؛ قَالَ: كَانَ لِنَعْلِ النَّبِيِّ ﷺ قِبَالاَنِ، مَثْنِيٌّ شِرَاكُهُمَا.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1088. (3614) (7075)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayakkabısının, tasması çift olan iki askısı (parmak arasından geçen tasması) vardı."*

★ TEK AYAKKABI İLE YÜRÜME

7076 ٣٦١٧ 1089 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ ابْنِ عَجْلاَنَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَمْشِي أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدٍ، وَلاَ خُفٍّ وَاحِدٍ. لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيعاً، أَوْ لِيَمْشِ فِيهِمَا جَمِيعاً».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. والحديث رواه غير المصنف أيضا. إلا أن المصنف زاد الخفّ. فلذا أوردته فى الزوائد.

1089. (3617) (7076)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizden kimse ayakkabı veya mestin sa-**

dece bir tekini giymiş olarak yürümesin, iki tekini birden çıkarsın veya ikisini birden giyerek yürüsün."

★ AYAKKABIYI AYAKTA GİYMEK

7077 ٣٦١٩ 1090 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَنْتَعِلَ الرَّجُلُ قَائِماً.

أشار إلى أن الحديث من الزوائد، و لم يتعرض للإسناد.

1090. (3619) (7077)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kişinin ayakkabılarını ayakta giymesini yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, bu yasağın, bağı bulunduğu için ayakta giyilmesi zor olan ayakkabılarla ilgili olduğunu belirtmiştir.

★ SAÇ VE SAKALI SİYAHA BOYAMA

7078 ٣٦٢٤ 1091 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: جِيءَ بِأَبِي قُحَافَةَ، يَوْمَ الْفَتْحِ، إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. وَكَأَنَّ رَأْسَهُ ثَغَامَةٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «اذْهَبُوا بِهِ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ، فَلْتُغَيِّرْهُ. وَجَنِّبُوهُ السَّوَادَ».

فى الزوائد: أصل الحديث قد رواه مسلم. لكن فى هذه الطريق التى رواه بها المصنف، ليث بن سليم، وهو ضعيف عند الجمهور.

1091. (3624) (7078)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ebu Kuhâfe, Fetih günü Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirilmişti. Saçları köpük gibi bembeyazdı. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Bunu hanımlarından birine götürün(de bunun saç ve sakalının rengini) değiştirsin. Fakat siyah(a boyamak)tan da kaçınınız"** *buyurdular."*

7079 ٣٦٢٥ 1092 حدّثنا أَبُو هُرَيْرَةَ الصَّيْرَفِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بْنِ زَكَرِيَّا الرَّاسِبِيُّ. ثنا دَفَّاعُ بْنُ دَغْفَلٍ السَّدُوسِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبِ الْخَيْرِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ إِنَّ أَحْسَنَ

مَا اخْتَضَبْتُمْ بِهِ، لَهٰذَا السَّوَادُ. أَرْغَبُ لِنِسَائِكُمْ فِيكُمْ، وَأَهْيَبُ لَكُمْ فِي صُدُورِ عَدُوِّكُمْ».

هذا الحديث معارض لحديث النهى عن السواد. وهو أقوى إسنادا. وأيضا، النهى يقدم عند المعارضة. وفى الزوائد: إسناده حسن.

1092. (3625) (7079)- *Süheybü'l-Hayr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Ağaran saç ve sakallarınızı boyamada) kullandığınız en iyi boya şüphesiz şu siyahtır. (Çünkü siyah boya) kadınlarınızı size daha çok rağbet ettiricidir, düşmanınızın içinde de hakkınızda daha çok korku doğurucudur."**

AÇIKLAMA:

İkinci hadis, birinciye zıttır. Bu babta başka rivayetler de gelmiştir. Hepsini gözönüne alarak meseleyi değerlendiren ülemâ, çoğunluk itibariyle erkeklerin saç ve sakalını siyaha boyamalarının mekruh olduğuna hükmetmiştir. Hatta bazısı buradaki kerâhetin tahrimî olduğu kanaatindedir. Bazısı kadınlara caiz olduğu, keza savaş sırasında erkeklere de caiz olduğu görüşündedir. Kadınlara olan ruhsat kapalılık şartlarıyla ilgilidir. Açık saçıklar, boyama sebebiyle ayrıca günahkâr olurlar.

★ SAÇ-SAKAL BOYAMAYI TERKİN HÜKMÜ

7080 ٣٦٢٩ 1093 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. خَالِدُ بْنُ الْحرِثِ وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ؛ قَالَ: سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَخَضَبَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ؟ قَالَ: إِنَّهُ لَمْ يَرَ مِنَ الشَّيْبِ إِلاَّ نَحْوَ سَبْعَةَ عَشَرَ أَوْ عِشْرِينَ شَعَرَةً، فِي مُقَدَّمِ لِحْيَتِهِ.

فى الزوائد: هذا الإسناد صحيح، رجاله ثقات.

1093. (3629) (7080)- *Hz. Enes radıyallahu anh*'a: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm saç ve sakalını boyadı mı?" diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Aleyhissalâtu vesselâm, sakalının ön kısmında, onyedi veya yirmi tel kadar bir aklık görmüştür (bunlar için boya olur mu!) diye cevap verdi."*

★ EVDE RESİM

7081 ٣٦٥٢ 1094 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ. ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ. ثنا سُلَيْمُ ابْنُ عَامِرٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَتْهُ

أَنَّ زَوْجَهَا، فِي بَعْضِ الْمَغَازِى. فَاسْتَأْذَنَتْهُ أَنْ تُصَوِّرَ فِي بَيْتِهَا نَخْلَةً. فَمَنَعَهَا.
أَوْ نَهَاهَا.

فى الزوائد: فى إسناده عفير بن معدان، وهو ضعيف.

1094. (3652) **(7081)**- *Ebu Ümame radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın gelerek, kocasının gazvede olduğunu söyleyerek evine bir hurma ağacı resmini yapmak için izin istedi. Aleyhissalâtu vesselâm kadını men etti veya nehyetti."*

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen *suret yasağının* mahiyeti daha önce açıklandı. Burada şunu belirtmede fayda var. Ağaç resminin yapılması veya eve asılması âlimlerce câiz görülmüştür. Bu hadisle amel edilmemiştir.

★ AYAKLA BASILAN EŞYADAKİ RESİM

7082 ٣٦٥٣ 1095 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي. تَعْنِي الدَّاخِلَ. بِسِتْرٍ فِيهِ تَصَاوِيرُ. فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ هَتَكَهُ. فَجَعَلْتُ مِنْهُ مَنْبُوذَتَيْنِ. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مُتَّكِئاً عَلَى إِحْدَاهُمَا.

فى الزوائد: فى إسناده أسامة بن زيد، متفق على تضعيفه. والحديث فى البخارىّ. ما عدا قوله – فرأيت النبىّ ﷺ متكئا على إحداهما – والباقى نحوه.

1095. (3655) **(7082)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Ben bir sehvemi* -yani odasının içindeki yüklüğümsü bir kısmı kastediyor– *üzerinde resimler bulunan bir kumaşla örtmüştüm. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (eve) gelince onu söktü. Ben de ondan iki yastık yaptım. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı, bunlardan birine yaslanmış olarak gördüm."*

AÇIKLAMA:

Mevzu daha önce açıklandı ise de burada şu hususu tekrar edelim: Ülemânın cumhûru, bu meyanda *(Ebu Hanîfe, Şâfi'î, Mâlik)* üzerine basılan eşya üzerinde resmin bulunmasını caiz görmüştür.

EDEB BÖLÜMÜ

★ **ANNE BABAYA İYİLİK**

7083 ٣٦٥٧ 1096 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ عَلِيٍّ، عَنِ ابْنِ سَلاَمَةَ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أُوصِي امْرَاءًا بِأُمِّهِ. أُوصِي امْرَءًا بِأُمِّهِ. أُوصِي امْرَءًا بِأُمِّهِ (ثَلاَثاً). أُوصِي امْرءاً بِأَبِيهِ. أُوصِي امْرَءاً بِمَوْلاَهُ الَّذِي يَلِيهِ، وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ مِنْهُ أَذًى يُؤْذِيهِ».

قد نبه فى الزوائد: على أن الحديث مما انفرد به المصنف. لكن لم يتعرض لإسناده. وقال: ليس لابن سلامة هذا عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له شيء فى بقية الكتب.

1096. (4657) (7083)- *İbnu Selâme es-Sülemî radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim"** *–diye üç kere tekrar etti. Sonra şöyle devam etti:–* **"Kişiye babası(nın hakkına riayeti) tavsiye ederim, kişiye kendi yerine işini takip eden velisi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim, hatta velisi kendisine eza vermiş bile olsa."**

7084 ٣٦٦٠ 1097 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هَرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «الْقِنْطَارُ اثْنَاعَشَرَ أَلْفَ أُوقِيَّةٍ. كُلُّ أُوقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ» وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الرَّجُلَ لَتُرْفَعُ دَرَجَتُهُ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَنَّى هٰذَا؟ فَيُقَالُ: بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1097. (3660) **(7084)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdularki:* **"Kıntâr onikibin okiyyedir. Her okiyye, yerle gök arasında bulunan şeylerin hepsinden hayırlıdır."**

Yine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: **"Kişinin ahirette derecesi yükseltilir. Bunun üzerine: "Bu yükselme (hakkım değildi), nereden gelmedir?" der. Kendisine: "Bu senin için evladının yaptığı istiğfar sebebiyledir" denilir."**

7085 ٣٦٦١ 1098 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِأُمَّهَاتِكُمْ (ثَلاَثاً). إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِآبَائِكُمْ. إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِالْأَقْرَبِ فَالْأَقْرَبِ».

فى الزوائد: فى إسناده إسماعيل، وروايته عن الحجازيين ضعيفة، كما هنا.

1098. (3661) **(7085)**- *Mikdam İbnu Ma'dîkerb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri size annelerinizin haklarına riayeti tavsiye etmektedir.** *–Bunu üç sefer tekrarladı–* **Allah size babalarınızın haklarına riayet etmenizi tavsiye etmektedir. Allah size akrabalarınızın haklarına yakınlık derecesine göre riayet etmenizi tavsiye etmektedir."**

7086 ٣٦٦٢ 1099 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَاحَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى وَلَدِهِمَا؟ قَالَ «هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ».

فى الزوائد: قال ابن معين: على بن يزيد عن القاسم عن أبى أمامة، هى ضعيفة كلها. وقال الساجى: اتفق أهل النقل على ضعف على بن يزيد.

1099. (3662) **(7086)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü, anne ve babanın çocukları üzerinde hakları nedir?" diye sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Onlar senin cennet ve cehennemindirler"** *buyurdu."*

★ BABANIN ÇOCKLARINA VE BİLHASSA KIZA İYİ DAVRANMASI

7087 ٣٦٦٦ 1100 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا وَهْبٌ. ثنا عَبْدُ

نَه بْنُ عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى رَاشِدٍ، عَنْ يَعْلَى الْعَامِرِيِّ؛ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ يَسْعَيَانِ إِلَى النَّبِىِّ ﷺ. فَضَمَّهُمَا إِلَيْهِ، وَقَالَ «إِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1100. (3666) (7087)- *Ya'la İbnu Mürre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Hz. Ali'nin oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin radıyallahu anhüm ecmain koşarak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldiler. Efendimiz onları bağrına bastı ve:* **"Şurası muhakkak ki, çocuk, cimrilik ve korkaklık sebebidir"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Çocuk sahibi olan baba onu yetiştirmek maksadıyla ölümden korkar, cihada gitmek istemez. Çünkü şehid olursa çocuk bakımsız kalacak endişesine kapılır. Aynı şekilde, malını mülkünü çocuğu için harcamayı düşünerek cimrileşir.

7088 ٣٦٦٧ 1101 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُلَىٍّ، سَمِعْتُ أَبِى يَذْكُرُ عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ؟ ابْنَتُكَ مَرْدُودَةٍ إِلَيْكَ، لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ غَيْرُكَ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أن عُلَىّ بن رباح لم يسمع من سراقة.

1101. (3667) (7088)- *Sürâka İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Size sadakanın en faziletlisini haber vereyim mi? (Boşanma, kocasının ölümü gibi bir sebeple sana geri gönderilmiş ve senden başka çalışanı (Nafakasını temin edecek bir kimsesi) olmayan kızın (için harcadığın)dır."**

7089 ٣٦٦٨ 1102 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مِسْعَرٍ. أَخْبَرَنِى سَعْدُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ صَعْصَعَةَ، عَمِّ الأَحْنَفِ؛ قَالَ: دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ امْرَأَةٌ. مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا. فَأَعْطَتْهَا ثَلاَثَ تَمَرَاتٍ. فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً. ثُمَّ صَدَعَتِ الْبَاقِيَةَ بَيْنَهُمَا. قَالَتْ، فَأَتَى النَّبِىُّ ﷺ فَحَدَّثَتْهُ. فَقَالَ «مَا عَجَبُكِ؟ لَقَدْ دَخَلَتْ بِهِ الْجَنَّةَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأصله فى الصحيحين وغيرهما. بغير هذا السياق.

1102. (3668) **(7089)**- *Ahnef İbnu Kays*'ın amcası *Sa'sa'a İbnu Muâviye radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Bir kadın beraberinde iki kızıyla birlikte Hz. Aişe'nin yanına girdi. Aişe radıyallahu anhâ kadıncağıza üç tane kuru hurma verdi. Kadın çocuklarına birer hurma verdi, kalan üçüncü hurmayı da çocukları arasında taksim etti."*

Hz. Aişe der ki: *"Az sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm geldi, hadiseyi kendisine anlattım. Bunun üzerine:* **"Buna hayret mi ettin? Kadın bu davranışı sebebiyle cennete girdi"** *buyurdular."*

7090 ٣٦٧٠ 1103 حدّثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ فِطْرٍ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ رَجُلٍ تُدْرِكُ لَهُ ابْنَتَانِ فَيُحْسِنُ إِلَيْهِمَا، مَا صَحِبَتَاهُ أَوْ صَحِبَهُمَا، إِلاَّ أَدْخَلَتَاهُ الْجَنَّةَ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو سعيد. واسمه شرجيل. وهو، وإن ذكره ابن حبان فى الثقات، فقد ضعفه غير واحد. وقال ابن أبى ذئب: كان متهما. ورواه الحاكم فى المستدرك. وقال: هذا حديث صحيح الإسناد.

1103. (3670) **(7090)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, erginlik çağına varan iki kızına, onlar yanında kaldıkları veya kendisi onların yanında kaldığı müddetçe iyilik yapar ihsanda bulunursa, bu kızlar onu mutlaka cennete dahil ederler."**

7091 ٣٦٧١ 1104 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ عُمَارَةَ. أَخْبَرَنِى الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أَكْرِمُوا أَوْلاَدَكُمْ، وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده الحَارِثُ بْنُ النعمان. وإن ذكره ابن حبان فى الثقات، فقد لينه أبو حاتم.

1104. (3671) **(7091)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın."**

★ KOMŞU HAKKI

7092 ٣٦٧٤ 1105 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا زَالَ

جِبْرَائِيلُ يُوصِينِى بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ».

فى الزوائد: الحديث إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1105. (3674) (7092)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cebrail aleyhisselâm komşu hakkında öyle ısrarla tavsiyede bulundu ki, komşuyu komşuya varis kılacak zannettim."**

★ YETİM HAKKI

7093 ٣٦٧٨ 1106 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ عَنِ ابْنِ عَجْلاَنَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للهِ ﷺ «اللَّهُمَّ! إِنِّى أُحَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ: اَلْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ»

فى الزوائد: المعنى أحرّج عن هذا الإثم. بمعنى أن يضيع حقهما. واحذر من ذلك تحذيرا بليغا. وأزجر عنه زجرا أكيدا. قاله النووىّ. وإسناده صحيح، رجاله ثقات.

1106. (3678) (7093)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki* **"Allahım! Ben şu iki zayıfın hakkının çiğnenmesinden cidden sakındırırım: Yetim ve kadın."**

7094 ٣٦٧٩ 1107 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى أَيُّوبَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنُ أَبِى عَتَّابٍ. عَنْ بى هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «خَيْرُ بَيْتٍ فِى الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ. وَشَرُّ بَيْتٍ فِى الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ».

فى الزوائد: فى إسناده يحي بن سليمان، أبو صالح. قال فيه البخارىّ: منكر الحديث. وقال أبو حاتم: مضطرب الحديث. وذكره ابن حبان فى الثقات. وأخرج ابن خزيمة حديثه فى صحيحه، وقال: فى النفس من هذا الحديث شيء، فإنى لا أعرف يحي بعدالة ولا جرح. وإنما خرجتُ خبره لأنه يختلف العلماء فيه. قلت: قد ظهر للبخارىّ وأبى حاتم ماخفى على ابن خزيمة، فجرحهما مقدّم على من عدّله. اهـ كلام صاحب الزوائد.

1107. (3679) (7094)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslümanlar içinde en hayırlı ev kendisine iyilik yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar içinde en kötü ev de kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir."**

7095 ٣٦٨٠ 1108 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْكَلْبِيُّ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ عَطَاءَ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ عَالَ ثلاثَةً مِنَ الْأَيْتَامِ، كَانَ كَمَنْ قَامَ لَيْلَهُ وَصَامَ نَهَارَهُ. وَغَدَا وَرَاحَ شَاهِراً سَيْفَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. وَكُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ أَخَوَيْنِ. كَهَاتَيْنِ. أُخْتَانِ». وَأَلْصَقَ إِصْبَعَيْهِ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى.

في الزوائد: في إسناد إسماعيل بن إبْرَاهِيمَ، وهو مجهول. والراوى عنه ضعيف.

1108. (3680) (7095)- *İbnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim üç yetimi yetiştirir, nafakasını temin ederse, sanki ömrü boyu geceleri namaz kılmış, gündüzleri oruç tutmuş ve sabahtan akşama yalın kılıç Allah yolunda cihad etmiş gibi sevap alır. Keza, ben ve o, şu iki kardeş (parmak) gibi cennette kardeş oluruz"** *buyurdu ve şehadet parmağı ile orta parmağını birbirine yapıştırdı."*

★ SUYU SADAKA ETMENİN FAZİLETİ

7096 ٣٦٨٥ 1109 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَصُفُّ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفُوفاً (وَقَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ. أَهْلُ الْجَنَّةِ). فَيَمُرُّ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ عَلَى الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَافُلاَنُ! أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ اسْتَسْقَيْتَ فَسَقَيْتُكَ شَرْبَةً؟ قَالَ، فَيَشْفَعُ لَهُ. وَيَمُرُّ الرَّجُلُ فَيَقُولُ: أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ نَاوَلْتُكَ طَهُوراً؟ فَيَشْفَعُ لَهُ».

قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ «وَيَقُولُ: يَافُلاَنُ! أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ بَعَثْتَنِي فِي حَاجَةِ كَذَا وَكَذَا، فَذَهَبْتُ لَكَ؟ فَيَشْفَعُ لَهُ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشيّ، وهو ضعيف.

1109. (3685) (7096)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü insanlar saf saf olurlar** *–İbnu Nümeyr* dedi ki: **"Cennet ehli saf saf olurlar.– Derken cehenrem ehlinden bir kişi cennet ehlinden birine uğrar ve: "Ey fülan! Hatırladın mı sen su istemiştin**

de ben sana bir içimlik su vermiştim" der, (ve bu suretle şefaat diler). *(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki:)* **"Adam, o kimseye şefaat eder. (Cehennemlik olan bir başka) adam, cennetlik olan bir başkasının yanından geçer ve ona: "Sana abdest suyu verdiğimi hatırlıyor musun?" der (şefaat ister. O da hatırlar) ve ona şefaat eder."**

(Ravi) *İbnu Nümeyr* (rivayetinde biraz farkla) şöyle der: **"Ve cehennemlik olanlardan biri cennetlik olanlardan birine): "Ey falan! Beni şöyle şöyle bir işe gönderdiğin günü hatırlıyor musun? Ben o gün senin için gitmiştim. (Bu sözüyle şefaatini ister. Cennetlik olan) kimse de ona şefaat eder."**

7097 ٣٦٨٦ 1110 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشَمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ سُرَاقَةَ بْنِ جُعْشَمٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ضَالَّةِ الْإِبِلِ، تَغْشَى حِيَاضِي، قَدْ لُطْتُهَا لِإِبِلِي، فَهَلْ لِيَ مِنْ أَجْرٍ إِنْ سَقَيْتُهَا؟ قَالَ «نَعَمْ. فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ حَرَّى أَجْرٌ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس.

1110. (3686) **(7097)**- *Sürâka İbnu Cu'şem radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, kendi develerini sulamak için hazırlayıp sıvadığım havuzlarıma gelen yolunu kaybetmiş yitik deveyi sularsam benim için bir sevap olup olmadığını sordum. Bana:* **"Evet, hararetli her ciğer sahibin(i sulamak)ta bir sevap vardır"** *buyurdular."*

★ KÖLELERE İYİLİK

7098 ٣٦٩١ 1111 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ، عَنْ مُرَّةَ الطَّيِّبِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ الْمَلَكَةِ» قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَلَيْسَ أَخْبَرْتَنَا أَنَّ هٰذِهِ الْأُمَّةَ أَكْثَرُ الْأُمَمِ مَمْلُوكِينَ وَيَتَامَى؟ قَالَ «نَعَمْ. فَأَكْرِمُوهُمْ كَكَرَامَةِ أَوْلاَدِكُمْ. وَأَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأْكُلُونَ». قَالُوا: فَمَا يَنْفَعُنَا فِي الدُّنْيَا؟ قَالَ «فَرَسٌ تَرْتَبِطُهُ تُقَاتِلُ عَلَيْهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. مَمْلُوكُكَ يَكْفِيكَ. فَإِذَا صَلَّى، فَهُوَ أَخُوكَ».

في الزوائد: في إسناده فرقد السبخيّ. وهو، وإن وثقه ابن معين في رواية، فقد ضعفه في أخرى. وضعفه البخاريّ وغيره.

1111. (3691) **(7098)**- *Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında):* **"Mülkiyeti altında bulunan (köle ve cariye)lere kötü muamele eden kimse cennete girmeyecektir"** *demişti.*

"Ey Allah'ın Resûlü! Siz bize: **"Bu ümmet, köle ve yetimi en çok olan ümmettir"** *diye haber vermediniz mi" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Evet! Öyleyse onlara çocuklarınıza verdiğiniz değer gibi değer verin ve yediklerinizden yedirin!"** *buyurdu."*

Ashab bu defa: "Köle ve cariyeler bize dünyada ne gibi faide sağlar?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Savaş için beslediğin bir at üstünde Allah yolunda cihad edersin. Senin kölen de senin ihtiyacını giderir. Namaz kıldığı zaman artık o senin kardeşindir"** *açıklamasını yaptılar."*

★ **SELAMI YAYMAK**

7099 ٣٦٩٣ 1112 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: أَمَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ، أَنْ نُفْشِيَ السَّلاَمَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1112. (3693) **(7099)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize selâmı yaygınlaştırmamızı (tanıdık, tanımadık herkese vermemizi) emretti."*

★ **GAYR-İ MÜSLİMİN SELAMI NASIL ALINIR?**

7100 ٣٦٩٩ 1113 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْيَزَنِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِنِّي رَاكِبٌ غَداً إِلَى الْيَهُودِ. فَلاَ تَبْدَؤُهُمْ بِالسَّلاَمِ. فَإِذَا سَلَّمُوا عَلَيْكُمْ، فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ».

في الزوائد: في إسناده ابن إسحاق، وهو مدلّس. قال: وليس لأبي عبد الرحمن هذا سوى هذا الحديث. عند المصنف. وليس له شي في بقية الكتب الستة.

1113. (3699) **(7100)**- *Ebu Abdirrahman el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yarın ben yahudilere kadar gideceğim, sakın onlara, önce siz selam vermeye kalkmayın. Onlar size selam verirse sadece "ve aleyküm" deyin."**

★ KAPI ÇALMA (İZİN İSTEME)

7101 ٣٧٠٧ 1114 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ؛ قَالَ: قُلْنَا يَارَسُولَ اللَّهِ! هٰذَا السَّلاَمُ. فَمَا الِاسْتِئْذَانُ؟ قَالَ «يَتَكَلَّمُ الرَّجُلُ تَسْبِيحَةً وَتَكْبِيرَةً وَتَحْمِيدَةً، وَيَتَنَحْنَحُ، وَيُؤْذِنُ أَهْلَ الْبَيْتِ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو سورة. قال فيه البخاريّ: منكر الحدث، ويروى عن أبى أيوب مناكير لايتابع عليها.

1114. (3707) **(7101)**- *Ebu Eyyûb el-Ensârî* anlatıyor: *"(Bir gün), Ey Allah'ın Resûlü! Şu selâm malum. İsti'zan (=izin istemek=kapı çalmak) nedir?" diye sorduk. Şu açıklamayı yaptılar:* **"(Bir başkasının evine girmek isteyen) kimse (varlığını duyurmak için kapıda, sesli olarak) sübhanallah, Allahüekber, elhamdülillah! der, öksürüp boğazını temizler (ve içeri girmek istediğini haber verip) ev halkından böylece izin ister."**

AÇIKLAMA:

Bu tarz izin isteme o devrin şartlarına göredir. Çünkü, *Resûlullah* devrinde, kapılar pek çok durumda bir örtüden ibarettir, ahşap kapı nadirdir. İsti'zânla ilgili teferruat daha önce açıklandı.

★ NASILSINIZ? DİYE HALİ SORULAN

7102 ٣٧١٠ 1115 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِخَيْرٍ. مِنْ رَجُلٍ لَمْ يُصْبِحْ صَائِماً، وَلَمْ يَعُدْ سَقِيماً».

فِي الزوائد: فى إسناده عبد اللّه بن مسلم، هو ابن مؤمن المكّى، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

1115. (3710) (7102)- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü nasıl sabaha erdiniz?" diye sordum. Bana:* **"(Nafile) oruç tutmayan ve hiçbir hastayı ziyaret edemeyen bir adam olarak hayır ile sabahladım"** *diye cevap verdi."*

7103 ٣٧١١ 1116 حدّثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ. إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَاتِمٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ. حَدَّثَنِي جَدِّي، أَبُو أُمِّي، مَالِكُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَدَخَلَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» قَالُوا: وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. قَالَ «كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ؟» قَالُوا: بِخَيْرٍ. نَحْمَدُ اللَّهَ. فَكَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ بِأَبِينَا وَأُمِّنَا، يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «أَصْبَحْتُ بِخَيْرٍ. أَحْمَدُ اللَّهَ».

فى الزوائد: قال البخارىّ: مالك بن حمزة عن أبيه عن جده أن النبىّ ﷺ دعا العباس... الحديث، لايتابع عليه. وقال أبو حاتم: عبد الله بن عثمان شيخ يروى أحاديث مشتبهة.

1116. (3711) (7103)- *Ebu Üseyd es-Sâ'idi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Abbâs İbnu Abdilmuttalib'in evine girerken, Abbâs radıyallahu anh'a:* **"Esselamu aleyküm"** *buyurmuş, ev halkı da: "Ve aleykesselam ve rahmetullahi ve berekâtuhu" diye selamını almışlar. Sonra Resûlullah,* **"Nasılsınız?"** *diye hal-hatır sormuş, onlar da: "Allah'a hamdolsun, iyiyiz. Babamız ve anamız sana feda olsun, sen nasılsın ey Allah'ın Resûlü!" diye karşılık vermişler, Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Allah'a hamdolsun, ben de iyiyim!"** *buyurmuştur."*

★ BÜYÜĞE İKRAM

7104 ٣٧١٢ 1117 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ، فَأَكْرِمُوهُ».

فى الزوائد: فى إسناده سعيد بن مسلمة، وهو ضعيف.

1117. (3712) (7104)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Size bir kavmin büyüğü gelince onu büyükleyin, ikramda bulunun."**

★ **HAPŞIRANA TEŞMİT**

7105 ٣٧١٥ 1118 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَلِىُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ ابْنِ أَبِى لَيْلَى، عَنْ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ أَبِى لَيْلَى، عَنْ عَلِىٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ. وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِ مَنْ حَوْلَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِمْ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن أبى ليلى، واسمه محمد بن عبد الرحمن، وهو ضعيف اهـ.

1118. (3715) (7105)- *Hz. Ali* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz hapşırınca "Elhamdulillah!" desin. Yanındakiler ona, yerkamukellah! desinler, hapşıran da onlara "Yehdikümullah ve yuslihu bâleküm (Allah size hidayette bulunsun ve halinizi iyi kılsın)" desin."**

★ **YANINDA OTURANA SAYGI**

7106 ٣٧١٦ 1119 حدّثنا عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ أَبِى يَحْيَى الطَّوِيلِ، رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّىِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِىُّ ﷺ، إِذَا لَقِىَ الرَّجُلَ فَكَلَّمَهُ، لَمْ يَصْرِفْ وَجْهَهُ عَنْهُ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِى يَنْصَرِفُ. وَإِذَا صَافَحَهُ، لَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ (مِنْ يَدِهِ) حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِى يَنْزِعُهَا. وَلَمْ يُرَ مُتَقَدِّماً، بِرُكْبَتَيْهِ، جَلِيساً لَهُ، قَطُّ.

فى الزوائد: مدار الحديث على زيد العمّى، وهو ضعيف.

1119. (3716) (7106)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama rastladımı onunla konuşur, muhatabı ayrılmadıkça da yüzünü ondan çevirmezdi. Muhatabıyla musâfaha yapsa, elini muhatabın elinden çekmezdi. İlk çeken muhatabı olurdu. Aleyhissalâtu vesselâm'ın dizlerinin, yanında oturan arkadaşının dizlerinden ileri çıktığı da görülmemiştir."*

★ **MAZERETİ KABUL**

7107 ٣٧١٨ 1120 حدّثنا عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ مِينَاءَ، عَنْ جَوْذَانٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنِ اعْتَذَرَ إِلَى أَخِيهِ بِمَعْذِرَةٍ، فَلَمْ يَقْبَلْهَا، كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ»

حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ
الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ (هُوَ ابْنُ مِينَاءَ)، عَنْ جَوْذَانٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: رجاله ثقات إلا أنه مرسل. قال أبو حاتم: جوذان هذا ليست له صحبة وهو مجهول.

1120. (3718) (7107)- *Cevzân el-Kûfî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim (din) kardeşine bir özür beyan eder de kardeşi bunu kabul etmezse, onun üzerinde meks sahibinin günahı kadar vebal olur."**

AÇIKLAMA:

Hadis, özür dileyen bir din kardeşinin mâkul bir özrünü kabul etmek gerektiğini, kabul etmeyenin günahkâr olacağını ifade eder. Zira *meks sahibi,* yanından geçen tüccarlardan haksız yere öşür adı altında bir miktar para alır. Aslında öşrü, usulünce, yetkilinin alması meşrudur, haram değildir. Usulsüz, haksız, liyakatsiz olarak alınırsa haram olacağı açıktır.

★ ŞAKA

7108 ٣٧١٩ 1121 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ
الزُّهْرِيِّ، عَنْ وَهْبِ ابْنِ عَبْدِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ.
ثنا وَكِيعٌ. ثنا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ وَهْبِ بْنِ زَمْعَةَ،
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فِي تِجَارَةٍ إِلَى بُصْرَى. قَبْلَ مَوْتِ النَّبِيِّ
ﷺ بِعَامٍ. وَمَعَهُ نُعَيْمَانُ وَسُوَيْبِطُ بْنُ حَرْمَلَةَ، وَكَانَا شَهِدَا بَدْراً. وَكَانَ نُعَيْمَانُ
عَلَى الزَّادِ. وَكَانَ سُوَيْبِطٌ رَجُلاً مَزَّاحاً. فَقَالَ لِنُعَيْمَانَ: أَطْعِمْنِي. قَالَ: حَتَّى يَجِيءَ
أَبُو بَكْرٍ. قَالَ: فَلأُغِيظَنَّكَ. قَالَ، فَمَرُّوا بِقَوْمٍ. فَقَالَ لَهُمْ سُوَيْبِطٌ: تَشْتَرُونَ مِنِّي
عَبْداً لِي؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: إِنَّهُ عَبْدٌ لَهُ كَلاَمٌ. وَهُوَ قَائِلٌ لَكُمْ: إِنِّي حُرٌّ. فَإِنْ
كُنْتُمْ، إِذَا قَالَ لَكُمْ هٰذِهِ الْمَقَالَةَ، تَرَكْتُمُوهُ، فَلاَ تُفْسِدُوا عَلَيَّ عَبْدِي. قَالُوا: لاَ.
بَلْ نَشْتَرِيهِ مِنْكَ. فَاشْتَرَوْهُ مِنْهُ بِعَشْرِ قَلاَئِصَ. ثُمَّ أَتَوْهُ فَوَضَعُوا فِي عُنُقِهِ عِمَامَةً،
أَوْ حَبْلاً. فَقَالَ نُعَيْمَانُ: إِنَّ هٰذَا يَسْتَهْزِئُ بِكُمْ. وَإِنِّي حُرٌّ، لَسْتُ بِعَبْدٍ. فَقَالُوا:
قَدْ أَخْبَرَنَا خَبَرَكَ. فَانْطَلَقُوا بِهِ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ. فَأَخْبَرُوهُ بِذٰلِكَ. قَالَ، فَاتَّبَعَ الْقَوْمَ.

وَرَدَّ عَلَيْهِمُ الْقَلاَئِصَ. وَأَخَذَ نُعَيْمَانَ. قَالَ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَأَخْبَرُوهُ.
قَالَ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ، وَأَصْحَابُهُ مِنْهُ، حَوْلاً.

فى الزوائد: فى إسناده زمعة بن صالح، وهو إن أخرج له مسلم، فإنما روى له مقرونا بغيره. وقد ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

1121. (3719) **(7108)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh ticari maksatla, Aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından bir yıl önce Busra'ya kadar gitmişti. Beraberinde Nu'aymân ve Suvaybıt İbnu Hermele de vardı. Bunlar Bedir gazilerindendi.. Nu'aymân erzakları gözetiyordu. Suvaybıt mizahı seven şakacı birisiydi. Nuayman'a (bir ara): "Bana yiyecek bir şeyler ver!" dedi. O ise: "Bekle de Ebu Bekir gelsin!" dedi. Suvaybıt (biraz öfkelenerek) "Vallahi seni kızdırmasını bilirim!" dedi.*

Râvi der ki: "(Bir müddet sonra) bunlar bir kavme uğradılar. Suvaybıt onlara: "Benim bir kölem var, satın alırsanız (ucuza vereceğim)" der. Onlar da "Alırız!" derler. Suvaybıt: "Ancak şimdiden söyleyeyim, kölem çenebazdır, o size: "Ben hür kimseyim (köle değilim)", diyecektir. Eğer o böyle dedi diye almaktan vazgeçecekseniz (alıcı olup da) kölemle arama fesad sokmayın!" dedi. Onlar: "Hayır! biz onu senden satın alacağız!" dediler ve (pazarlık edip) on deve mukabili Nuayman'ı satın aldılar. Sonra yanına gelip, boynuna sarık veya ip bağladılar. Nu'ayman: "Bu adam sizinle alay ediyor, ben hürüm, köle değilim" dedi. Adamlar: "Senin böyle söyleyeceğini bize haber vermişti (yalanlarınla bizi kandıramazsın)" dediler ve Nuayman'ı alıp götürdüler.

Derken Hz. Ebu Bekr geldi. Durumu kendisine haber verdiler. Râvi der ki: "Hz. Ebu Bekr o kavmin peşine düştü, develerini geri verdi ve Nu'ayman'ı kurtardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına döndükleri zaman hâdiseyi haber verdiler. Bu hâdiseye Aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı bir yıl güldüler."

★ YARI GÖLGEDE OTURULMAZ

7109 ٣٧٢٢ 1122 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ أَبِي الْمُنِيبِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُقْعَدَ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ.

فى الزوائد: إسناد حديث ابن بريدة حسن.

1122. (3722) **(7109)**- *Büreyde İbnu'l-Husayb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gölge ile güneş arasında oturmayı nehyetti."*

AÇIKLAMA:

Yarı gölge-yarı güneşte oturmayı yasaklayan başka rivayetler de mevcuttur. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* birinde gerekçe de kaydeder: **"Öyle yer, şeytanın oturduğu yerdir."** *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* 'ın tebliğinde başvurduğu mühim metodlardan biri, birçok mahzuru bulunan veya mahzurları zamanla anlaşılacak olan pek çok meseleyi şeytana nisbet ederek yasaklamaktır.

★ YÜZÜKOYUN YATMAMALI

7110 ٣٧٢٤ 1123 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجْمِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ طِخْفَةَ الْغِفَارِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: مَرَّ بِي النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا مُضْطَجِعٌ عَلَى بَطْنِي. فَرَكَضَنِي بِرِجْلِهِ وَقَالَ «يَا جُنَيْدِبُ! إِنَّمَا هٰذِهِ ضِجْعَةُ أَهْلِ النَّارِ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن نعيم. لم أر من جرّحه ولا من وثقه. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1123. (3724) **(7110)**- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben yüzükoyun yatar vaziyette iken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanıma geldi. Ayağıyla bana dürtüp:* **"Ey Cüneydib, bu yatış, cehennem ehlinin yatışıdır"** *buyurdu."*

7111 ٣٧٢٥ 1124 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جَمِيلٍ الدِّمَشْقِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ الْقَاسِمَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَجُلٍ نَائِمٍ فِي الْمَسْجِدِ، مُنْبَطِحٍ عَلَى وَجْهِهِ، فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ وَقَالَ «قُمْ وَاقْعُدْ. فَإِنَّهَا نَوْمَةٌ جَهَنَّمِيَّةٌ».

فى الزوائد: الوليد بن جميل. ليّنه أبو زرعة. وقال أبو حاتم: شيخ روى عن القاسم أحاديث منكرة. وقال أبو داود: ليس به بأس. وذكره ابن حبان فى الثقات. وسلمة بن رجاء ويعقوب بن حميد، مختلف فيهما.

1124. (3725) **(7111)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidde, yüzükoyun yatıp uyuyan bir adamın yanından geçmişti. Ayağıyla dürterek:* **"Kalk, otur! Zira bu, cehennem(dekiler)e mahsus bir uykudur (yatıştır)"** *buyurdu."*

★ İSİMLERİ DEĞİŞTİRME

7112 ٣٧٣٤ 1125 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، أَبُو الْمُحَيَّاةِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ. حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَلَيْسَ اسْمِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلاَمٍ. فَسَمَّانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلاَمٍ.

ابن أخي عبد الله بن سلام لم يسمّ. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1125. (3734) (7112)- *Abdullah İbnu Selam radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiğimde ismim Abdullah İbnu Selâm değildi. Beni Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Abdullah İbnu Selâm diye isimlendirdi."*

NOT: İsim ve isim değiştirme ile ilgili geniş açıklama geçti.

★ ÇOCUĞU OLMAYANA KÜNYE

7113 ٣٧٣٨ 1126 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ صُهَيْبٍ؛ أَنَّ عُمَرَ قَالَ لِصُهَيْبٍ. مَالَكَ تَكْتَنِي بِأَبِي يَحْيَى؟ وَلَيْسَ لَكَ وَلَدٌ. قَالَ: كَنَّانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، بِأَبِي يَحْيَى.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الله بن محمد مختلف فيه.

1126. (3838) (7113)- *Hamza İbnu Suhayb radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Hz. Ömer, Suhayb radıyallahu anhümâ'ya: "Senin oğlan çocuğun olmadığı halde niçin "Ebu Yahya" diye künye taşıyorsun?" diye sordu. Suhayb: "Beni, Ebu Yahya diye Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm künyeledi" dedi."*

AÇIKLAMA:

Araplarda bir erkek evlenip erkek çocuğu oldumu oğlunun ismiyle "falanın babası" mânasında *Ebu fülan* diye isimlenirdi. Bu isme künye denir. *Resûlullah,* bir kısım eşhası, çocuğu olmadığı halde "Ebu fülan" diye künyelemiş, bunun caiz olduğunu göstermiştir.

★ MEDİH

7114 ٣٧٤٣ 1127 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِيَّاكُمْ وَالتَّمَادُحَ، فَإِنَّهُ الذَّبْحُ».

فى الزوائد: إسناد حديث معاوية بن سفيان حسن. لأن معبدا الجهنىّ مختلف فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1127. (3743) **(7114)**- *Hz. Mu'âviye radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sakın birbirinizi methetmeyin. Çünkü bu boğazlamak (yani methedileni bir nevi katletmek)dir."**

★ MÜSTEŞAR EMİN OLMALIDIR

7115 ٣٧٤٦ 1128 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شَرِيكٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى مسعود صحيح. رجاله ثقات.

1128. (3746) **(7115)**- *Ebu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kendisiyle istişare edilen kişi güvenilen bir kimse (olmalı)dır."**

7116 ٣٧٤٧ 1129 **حدّثنا** أَبُو بَكْرٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا اسْتَشَارَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُشِرْ عَلَيْهِ».

فى الزوائد: فى إسناده ابن أبى ليلى. واسمه محمد بن عبد الرحمن بن أبى ليلى، وأبوه عبد الرحمن الأنصارىّ القاضى، وهو ضعيف.

1129. (3747) **(7716)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz (din) kardeşine danıştığı zaman, danışılan kimse ona (hak ve doğru gördüğü) kanaatini söylesin."**

★ VÜCUDA HAMAM OTU SÜRMEK

7117 ٣٧٥١ 1130 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِى هَاشِمٍ الرُّمَّانِىِّ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِى ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ إِذَا طَّلَى، بَدَأَ بِعَوْرَتِهِ فَطَلاَهَا بِالنُّورَةِ. وسَائِرَ جَسَدِهِ، أَهْلُهُ.

فى الزوائد: هذا حديث رجاله ثقات. وهو منقطع. وحبيب بن أبى ثابت لم يسمع من أم سلمة، قاله أبو زرعة.

1130. (3751) **(7117)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (vücudundaki kılları gidermek için) hamam otu sürmek istediği zaman avret mahallinden başlayarak oraya hamam otunu kendisi sürerdi. Bedeninin diğer yerlerine ailesi sürerdi."***

7118 ٣٧٥٢ 1131 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. حَدَّثَنِى إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ عَنْ كَامِلٍ أَبِى الْعَلاَءِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِى ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ اطَّلَى وَوَلِى عَانَتَهُ بِيَدِهِ.

فى الزوائد: هذا حديث رجاله ثقات. وهو منقطع. وحبيب بن أبى ثاتب لم يسمع من أم سلمة، قاله أبو زرعة.

1131. (3752) **(7118)**- *Ümmü Seleme radıyallahu anhâ* anlatıyor: ***"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (tüylerini almak için) hamamotu süründü, kasıklarına kendi eliyle sürdü."***

AÇIKLAMA:

Rivayette geçen *nure,* hamam otu denen nesnedir. Kireçle zırnıhtan yapılan bu madde vücuttaki kılların alınmasında kullanılır. Sadedinde olduğumuz hadisler, *Resûlullah*'ın bu maddeyi kullandığını gösterir. Başka hadislerde ustura kullanma da mevzubahistir. Bazı âlimler, erkekler için usturanın daha uygun, kadınlar için de hamamotunun daha muvafık olacağına söylemiştir. Mamafih, sadedinde olduğumuz rivayetler bunun erkekler tarafından kullanılmasının cevazına delildir.

★ HİKÂYE (KISSA) ANLATMA

7119 ٣٧٥٣ 1132 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْهِقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا الأَوْزَاعِىُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الأَسْلَمِىِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَ يَقُصُّ عَلَى النَّاسِ إِلاَّ أَمِيرٌ أَوْ مَأْمُورٌ أَوْ مُرَاءٍ».

فى الزوائد: فى إسناده عبد اللّٰه بن عامر الأسلمىّ، وهو ضعيف.

1132. (3753) **(7119)**- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Halka ya emîr, ya emîrin memuru yahut da mürâî kimse kıssa anlatır."**

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen *kıssa anlatma* işi, halka ibretli, hikmetli va'z u nasihat etme, hutbe okumak olarak değerlendirilmiştir. Böyle olunca, halkın camilerde irşad edilmesi işi öncelikle emîrin yetkisindedir: Ya bizzat yapar veya yaptırır. Bunun dışındaki irşadçılığın müraîlik olarak tavsifi, adem-i cevazı ifade eder. Me'mur mefhumuna şârihler sadece emîrin memurunu dahil etmezler. Alim ve fâzıl kişilerin Allah tarafından irşadla memur olduklarını söylerler ki bu, reddedilemez. Emr-i bi'l-ma'ruf bilhassa âlimlere terettüp eden bir vazifedir. Mürâî de yetkisi, ilmî ehliyeti olmayan kimselerle açıklanabilir. Bunlar kendilerini gösterip, şöhret elde edip menfaat temin etmek, baş olmak isteyen kimselerdir.

★ KÖTÜ ŞİİR

7120 ٣٧٦١ **1133** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ شَيْبَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ فِرْيَةً، لَرَجُلٌ هَاجَى رَجُلاً، فَهَجَا الْقَبِيلَةَ بِأَسْرِهَا. وَرَجُلٌ انْتَفَى مِنْ أَبِيهِ، وَزَنَّى أُمَّهُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وعبيد اللّٰه هو ابن موسى القيسىّ أبو محمد. وشيبان هو ابن عبد الرحمن النحوىّ، أبو معاوية المؤدب. والأعمش/هو سليمان بن مهران. وفى الإسناد أربعة من التابعين، يروى بعضهم عن بعض.

1133. (3761) **(7120)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İftira yönüyle insanların en büyüğü, bir adamı hicveden ve tümüyle bir kabileyi hicveden kimsedir. Keza, babasını inkâr edip annesini zina ile itham eden kimsedir."**

NOT: Şiirle ilgili geniş açıklama geçti.

★ GÜVERCİNLE OYNAMAK

7121 ٣٧٦٤ 1134 **حدّثنا** عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ. ثنا شَرِيكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ نَظَرَ إِلَى إِنْسَانٍ يَتْبَعُ طَائِراً فَقَالَ «شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَاناً».

فى الزوائد: حديث عائشة هذا إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1134. (3764) (7121)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kuşun peşinde koşan bir adam görmüştü.* **"Şeytanı takip eden bir şeytan!"** *buyurdu."*

7122 ٣٧٦٦ 1135 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيٰى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِىُّ. ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ أَبِى الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ رَأَى رَجُلاً وَرَاءَ حَمَامَةٍ فَقَالَ «شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً».

فى الزوائد: رجال الإسناد ثقات، غير أنه منقطع. فإن الحسن لم يسمع من عثمان بن عفان، قاله أبو زرعة.

1135. (3766) (7122)- *Hz. Osman* ve *Hz. Enes radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir güvercinin peşine takılan bir adam görmüştü.* **"Bir şeytanı kovalayan bir şeytan"** *buyurdu."*

NOT: Güvercin, kuşla oynama bahsi geçmişte incelendi.

★ YAZIYI TOPRAKLA KURUTMA

7123 ٢٧٧٤ 1136 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنْبَأَنَا بَقِيَّةُ. أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ الدِّمَشْقِىُّ عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «تَرِّبُوا صُحُفَكُمْ، أَنْجَحُ لَهَا. إِنَّ التُّرَابَ مُبَارَكٌ».

فى الزوائد: قلت: وروى الترمذىّ عن محمد بن غيلان حدثنا شبابة عن حمزة عن أبى الزبير به بلفظ: إذا كتب أحدكم كتابا فليترّبه، فإنه أنجح للحاجة. قال الترمذىّ: هذا حديث منكر لانعرفه عن أبى الزبير إلا من هذا الوجه. قال: وحمزة عندى هو ابن عمرو النصيبىّ، وهو ضعيف فى الحديث. اهـ كلام الزوائد.

قال السندىّ: قلت قال السيوطىّ: هذا أحد الأحاديث التى انتقدها الحافظ سراج الدين القزوينىّ على المصابيح وزعم أنه موضوع.

1136. (3774) **(7123)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Mürekkeple yazdığınız vakit, kâğıdınızı topraklayın. (Mürekkebin dağılmaması için) bu uygundur. Çünkü toprak mübarektir."**

★ KUR'AN-I KERİM'İ OKUMANIN SEVABI

7124 1137 ٣٧٨٠ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثنا عُبَيْدُ اللّٰهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ، إِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ: اِقْرَأْ وَاصْعَدْ. فَيَقْرَأُ وَيَصْعَدُ، بِكُلِّ آيَةٍ، دَرَجَةً. حَتَّى يَقْرَأَ آخِرَ شَيْءٍ مَعَهُ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفيّ، وهو ضعيف.

1137. (3780) **(7124)**- *Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kur'an ehli (yani onu okuyan, onunla amel eden) cennete girdiği vakit, kendisine: "Oku ve yüksel!" denilir. O da okur ve yükselir. Her ayet için bir derece verilir. Böylece o bildiği ayetleri sonuna kadar okur (ve her biri için bir derece alır)."**

AÇIKLAMA:

Bazı hadislerde cennetteki derecelerin miktarının Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerinin sayısına denk olduğu ifade edilmiştir. Cennette, mü'mine Kur'ân'dan ezberlediği ayet sayısınca derece verileceği bu hadiste ifade edilmektedir. Bu nokta-i nazardan Kur'ân hâfızları, ihlaslı ve Kur'ân'la amel etmek şartıyla, ahirette en yüce mertebelere erişecek demektir. Bazı alimler, hadisten ahirette Kur'ân'ı her okudukça mertebe katedileceğini anlamıştır. Bu durumda Kur'ân ehlinin mertebeleri, devamlı artacaktır ve buna bir hudud koymak mümkün değildir. Yine tekrar edelim: Hadiste *"Kur'ân hâfızı"* denmiyor, *"Kur'ân ehli"* deniyor. Bu durum, ebedî yükselme imkanının, hâfız olmayanlara da açık olduğunu ifade eder. Kur'ân'ın hakkını vermeyen kimseler, hâfız da olsalar onların derecesi sınırlıdır. Şu halde esas olan, Kur'ân ehli olmaktır.

7125 1138 ٣٧٨١ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ. فَيَقُولُ: أَنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ، وَأَظْمَأْتُ نَهَارَكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1138. (3781) (7125)- *İbnu Büreyde*'nin babası *(Büreyde)* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü Kur'ân-ı Kerîm rengi uçuk bir adam gibi gelir ve (okuyucusuna): "Seni gece uykusuz ve gündüz susuz bırakan benim" der."**

7126 ٣٧٨٩ 1139 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي قَيْسٍ الْأَوْدِيِّ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُ أَحَدٌ، الْوَاحِدُ الصَّمَدُ، تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ».

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو قيس هو عبد الرحمن بن ثروان.

1139. (3789) (7126)- *Ebu Mes'ûd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah u ahad, el-Vahidu's-Samed (yani İhlas suresi Kur'ân'ın üçte birine denktir."**

NOT: İhlas sûresinin Kur'ân'ın üçtebirine denkliği açıklandı.

7127 ٣٧٩٢ 1140 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَنَا مَعَ عَبْدِي إِذَا هُوَ ذَكَرَنِي وَتَحَرَّكَتْ بِي شَفَتَاهُ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن مصعب القرقسانىّ، قال فيه صالح بن محمد: ضعيف. لكن رواه ابن حبان فى صحيحه من طريق أيوب بن سويد عن الأوزاعىّ أيضا. وإيوب بن سويد ضعيف.

1140. (3792) (7127)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Kulum, beni andığı ve dudakları benim için kımıldandığı an ben kulumla beraberim."**

★ LA İLAHE İLLALLAH'IN FAZİLETİ

7128 ٣٧٩٥ 1141 حدّثنا هَرُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أُمِّهِ سُعْدَى الْمُرِّيَّةِ؛ قَالَتْ: مَرَّ عُمَرُ بِطَلْحَةَ، بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: مَالَكَ كَئِيباً؟ أَسَاءَتْكَ إِمْرَةُ بْنِ عَمِّكَ؟ قَالَ: لاَ. وَلَكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً، لاَيَقُولُهَا أَحَدٌ عِنْدَ مَوْتِهِ، إِلاَّ كَانَتْ

نُوراً لِصَحِيفَتِهِ. وَإِنَّ جَسَدَهُ وَرُوحَهُ لَيَجِدَانِ لَهَا رَوْحاً عِنْدَ الْمَوْتِ». فَلَمْ أَسْأَلْهُ حَتَّى تُوُفِّيَ. قَالَ: أَنَا أَعْلَمُهَا. هِيَ الَّتِي أَرَادَ عَمَّهُ عَلَيْهَا. وَلَوْ عَلِمَ أَنَّ شَيْئاً أَنْجَى لَهُ مِنْهَا، لأَمَرَهُ.

فى الزوائد: اختلف على الشعبىّ. فقيل: عنه، هكذا. وقيل: عنه عن أبى طلحة عن أبيه. وقيل: عنه عن يحيى عن أمه سعدى عن طلحة. وقيل: عنه عن طَلْحَةَ، مرسلا.

1141. (3795) **(7128)**- *Su'dâ'l-Mürriyye radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer, (bir gün kocam) Talha'ya uğradı. (Onu üzgün bularak:) "Neyin var, niye üzgünsün? Amca oğlun (Ebu Bekr'in) halife oluşu mu seni üzdü?" dedi. Talha: "Hayır! Lakin ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Ben bir kelime biliyorum, her kim ölümü anında onu söylerse mutlaka amel defteri için bir nur olur ve onun cesedi ve ruhu, ölüm anında o kelime sebebiyle bir rıza, bir rahmet bulacaktır"** *buyurduğunu işittim" dedi. Ben bu kelimenin ne olduğunu o ölünceye kadar sormadım. (İşte bunun için üzgünüm)" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben o kelimeyi biliyorum. O, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın amcası (Ebu Tâlib)e vefatı anında teklif ettiği kelime-i tevhiddir. Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, amcası için, kelime-i tevhidden daha kurtarıcı bir şey bilseydi onu (söylemesini) emrederdi" dedi."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis ziyadesiyle mesaj yüklü bir muhteva taşımaktadır:

★ Sahabeyi en çok meşgul eden, sevindiren veya üzen şeyler hep uhrevîdir, zikirdir, ubudiyettir.

★ Kelime-i tevhid çok feyizli bir kelimedir. Ölüm anında hayatı onunla kapayabilmek büyük bir saadettir. Bu saadete ermek için ölüm anı gelmezden önce dilin, dudakların ona alıştırılması, kalbe, zikre iyice nakşedilmesi gerekmektedir. Zira, *Aleyhissalâtu vesselâm,* kişi ne şey üzerine yaşadıysa o şey üzerine öleceğini haber vermektedir. Tevhid üzere yaşayanın şirk üzere ölmesi rahmet-i ilahîyeden baîddir. Keza şarkı, türkü, mâlâyâniyat üzere yaşayanın kelime-i tevhid üzere hayata elveda etmesi de uzak bir ihtimaldir.

★ *Hz. Ömer, Hz. Talha*'nın sormayı ihmal ettiği kelimenin kelime-i tevhid olduğunu istidlali pek makuldür. Çünkü *Aleyhissalâtu vesselâm,* hayatı boyunca himayesini gördüğü sevgili amcası *Ebu Tâlib*'in uhrevi kurtuluşunu çok istiyordu. Bu maksatla ona şu teklifi yapmıştı: **"Ey amcacığım, Lâ ilahe illallah de! Ben o sa-**

yede Allah indinde senin imanına şehadet edeyim, (ebedi kurtuluşuna vesîle olayım)." *Resûlullah* bunda ısrar etmişti, fakat o buna yanaşmamıştı. (Bu bahis açıklandı).

7129 ٣٧٩٦ 1142 **حدّثنا** عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ، عَنْ هِصَّانَ بْنِ الْكَاهِلِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ تَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَرْجِعُ ذٰلِكَ إِلَى قَلْبِ مُوقِنٍ، إِلاَّ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا».

في الزوائد: الحديث رواه النسائيّ، في عمل اليوم والليلة، من طرق.

1142. (3796) **(7129)**- *Muâz İbnu Cebel radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölen bir nefis (ölüm anında) Allah'ın bir ve benim Allah elçisi olduğuma şehadet eder, kalbi de bunu tasdik ederse, Allah mutlaka ona mağfiret kılar."**

7130 ٣٧٩٧ 1143 **حدّثنا** إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ عَنْ أُمِّ هَانِيءٍ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ؛ لاَ يَسْبِقُهَا عَمَلٌ، وَلاَ تَتْرُكُ ذَنْباً».

في الزوائد: في إسناده ذكريا بن منظور، وهو ضعيف.

1143. (3797) **(7130)**- *Ümmü Hâni radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"La ilahe illallah (Allahtan başka ilah yoktur)" kelimesini fazilette hiçbir amel geçemez ve bu kelime hiçbir günahı bırakmaz, (affettirir)."**

7131 ٣٧٩٩ 1144 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «مَنْ قَالَ، فِي دُبُرِ صَلاَةِ الْغَدَاةِ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، كَانَ كَعَتَاقِ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفيّ، وهو ضعيف. وكذلك الراوي عنه.

1144. (3799) **(7131)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim, sabah namazının peşinden La ilâhe illallahu vahdehu la şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü bi-yedihi'l-hayr ve hüve alâ külli şey'in kadîr (Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, ortağı yoktur, mülk ona aittir, hamdler de ona layıktır, her çeşit hayır O'nun elindedir. O her şeye kadirdir)" derse kendisine, Hz. İsmail evlatlarından bir köleyi âzâd etmiş gibi sevap yazılır."

7132 ٣٨٠١ 1145 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ بَشِيرٍ، مَوْلَى الْعُمَرِيِّينَ، قَالَ: سَمِعْتُ قُدَامَةَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْجُمَحِيَّ يُحَدِّثُ؛ أَنَّهُ كَانَ يَخْتَلِفُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَهُوَ غُلاَمٌ. وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُعَصْفَرَانِ. قَالَ، فَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُمْ «أَنَّ عَبْداً مِنْ عِبَادِ اللَّهِ قَالَ: يَارَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلاَلِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَعَضَّلَتْ بِالْمَلَكَيْنِ. فَلَمْ يَدْرِيَا كَيْفَ يَكْتُبَانِهَا. فَصَعِدَ إِلَى السَّمَاءِ وَقَالاَ: يَارَبَّنَا! إِنَّ عَبْدَكَ قَدْ قَالَ مَقَالَةً لاَنَدْرِي كَيْفَ نَكْتُبُهَا. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا قَالَ عَبْدُهُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ قَالاَ: يَارَبِّ! إِنَّهُ قَالَ: يَارَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلاَلِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَقَالَ اللَّهُ، عَزَّ وَجَلَّ، لَهُمَا: اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدِي. حَتَّى يَلْقَانِي فَأَجْزِيَهُ بِهَا».

فى الزوائد: فى إسناده قدامة بن إبراهيم، ذكره ابن حبّان فى الثقات. وصدقة بن بشير، لم أر من جرّحه ولا من وثقه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1145. (3801) **(7132)**- *Kudâme İbnu İbrahim el-Cümahî radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Kendisi, Hz. Abdullah İbnu Ömer İbni'l-Hattâb radıyallahu anhümâ'ya gidip geliyordu. Bu uğramaları esnasında yaşça delikanlı ve üzerinde kırmızıya boyanmış iki parça giyecek vardı. Kudâme devamla der ki: "Abdullah İbnu Ömer bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kendilerine şunu anlattığını söyledi:* **"Allah'ın kullarından bir kul dedi ki: "Ey Rabbim! Senin zâtının celaline ve senin hâkimiyetinin azametine layık şekilde sana hamd olsun." Bu hamd kulun amelini yazmakla muvazzaf iki meleği aciz bıraktı. Onlar (bunun sevabını) nasıl yazacaklarını bilemediler. Bunun üzerine melekler göğe çıktılar ve:**

"Ey Rabbimiz! Senin kulun öyle bir kelam söyledi ki, nasıl yazacağımızı bilemiyoruz" dediler. AllahTeâla hazretleri, –kulun söylediği sözü en iyi bilen olduğu halde–: "Benim kulum ne söyledi?" diye sordu. Melekler: "Ey Rabbimiz! O kul: "Ya Rabbi lekel-hamdu kemâ yenbaği li-Celâli vechike ve azîmi sultânike" söyledi" dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri o iki meleğe buyurdu ki: "Kulum bana kavuşup da ben onu söylediği söze (hamde) karşılık mükâfaatlandırıncaya kadar siz o sözü kulumun söylediği gibi yazınız" buyurdu."

7133 ٣٨٠٣ 1146 حدّثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، أَبُو مَرْوَانَ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا رَأَى مَا يُحِبُّ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ». وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1146. (3803) **(7133)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sevdiği bir şeyi görünce:* **"Hamd o Allah'a mahsustur ki sâlih şeyler sadece onun lütuf ve nimetiyle tamamlanır"** *derdi. Hoşlanmadığı bir şey görünce de:* **"Her durum üzerine Allah'a hamd olsun"** *derdi."*

7134 ٣٨٠٤ 1147 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ».

في الزوائد: في إسناده موسى بن عبيدة، وهو ضعيف. وشيخه محمد بن ثابت مجهول.

1147. (3804) **(7134)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle derlerdi:* **"Elhamdulillah alâ külli hal. Rabbi eûzu bike, min hâli ehli'n-nâr. (Her hal için Allah'a hamdolsun. Ey Rabbim cehennem ehlinin halinden sana sığınırım."**

7135 ٣٨٠٥ 1148 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ شَبِيبِ بْنِ بِشْرٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً

فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، إِلاَّ كَانَ الَّذِى أَعْطَاهُ أَفْضَلَ مِمَّا أَخَذَ».

فى الزوائد: إسناده حسن. شبيب بن بشر مختلف فيه.

1148. (3805) **(7135)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah kuluna bir nimet verdiği zaman kul "Elhamdülillah" derse, kulun verdiği (yani hamd demek suretiyle ödediği, kendine sağlayacağı menfaatçe) aldığından efdal (üstün) olur."**

7136 ٣٨٠٧ 1149 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِى سِنَانٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِى سَوْدَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِهِ وَهُوَ يَغْرِسُ غَرْساً، فَقَالَ «يَا أَبَاهُرَيْرَةَ! مَا الَّذِى تَغْرِسُ؟» قُلْتُ: غِرَاساً لِى. قَالَ «أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى غِرَاسٍ خَيْرٍ لَكَ مِنْ هٰذَا؟» قَالَ: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُلْ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، يُغْرَسْ لَكَ، بِكُلِّ وَاحِدَةٍ، شَجَرَةٌ فِى الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: إسناده حسن. وأبو سنان اسمه عيسى بن سنان الحنفىّ، مختلف فيه.

1149. (3807) **(7136)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Kendisi ağaç dikerken yanına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uğrar ve:* **"Ey Ebu Hureyre! Şu diktiğin nedir?"** *der.*

"Kendim için bir fidan dikiyorum!" cevabını verir. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Sana, senin için daha hayırlı bir dikilecek fidan göstermiyeyim mi?"** *buyurur. Ebu Hureyre: "Göster! Ey Allah'ın Resûlü!" der. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Sübhanallahi velhamdülillahi ve lâ ilahe illallahu vallahu ekber (Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür)" de! Bunu söylersen her bir kelimesi için sana cennette bir ağaç dikilir."**

7137 ٣٨٠٩ 1150 **حدّثنا** أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. **حَدَّثَنِى** يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِى عِيسَى الطَّحَّانِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ أَخِيهِ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِمَّا تَذْكُرُونَ مِنْ جَلاَلِ اللَّهِ، التَّسْبِيحَ وَالتَّهْلِيلَ وَالتَّحْمِيدَ. يَنْعَطِفْنَ حَوْلَ الْعَرْشِ. لَهُنَّ دَوِىٌّ كَدَوِىِّ

النَّحْلِ. تُذَكِّرُ بِصَاحِبِهَا. أَمَا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ لَهُ، (أَوْلاَ يَزَالَ لَهُ)، مَنْ يُذَكِّرُ بِهِ؟».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأخو عون اسمه عبيد اللّه بن عتبة.

1150. (3809) (7137)- *Nu'man İbnu Beşîr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah'ın celalinden zikrettiğiniz tesbih (sübhanallah), tehlil (lâ ilahe illallah) ve tahmid (elhamdülillah) cümleleri Arş'ın etrafında dönüp dururlar. Onlar tıpkı arı oğulu uğultusu gibi uğultu çıkararak, sahiplerini andırırlar. Sizden biri, Arş'ın civarında kendisini andırtan birisinin olmasından hoşlanmaz mı?"**

7138 ٣٨١٠ 1151 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أُمِّ هَانِيءٍ؛ قَالَتْ: أَتَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ. فَإِنِّي قَدْ كَبِرْتُ وَضَعُفْتُ وَبَدُنْتُ. فَقَالَ «كَبِّرِى اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ. وَاحْمَدِى اللَّهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. وَسَبِّحِى اللَّهَ مِائَةَ مَرَّ. خَيْرٌ مِنْ مِائَةِ فَرَسٍ مُلْجَمٍ مُسْرَجٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ بَدَنَةٍ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ رَقَبَةٍ».

فى الزوائد: فى إسناده زكريا وهو ضعيف.

1151. (3810) (7138)- *Ümmü Hani radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana (kolay ve sevabı büyük) bir amel gösterin. Zira artık ben yaşlandım, zaafa uğradım ve şişmanladım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm derhal şu cevabı verdiler:* **"Yüz kere Allahuekber de! Yüz kere elhamdulillah de, yüz kere sübhanallah de. (Bunu yapman senin için) Allah yolunda eğerlenip gemlenmiş yüz attan daha hayırlıdır. (Kurban edilmiş) yüz deveden daha hayırlıdır. Yüz köle azad etmekten daha hayırlıdır."**

7139 ٣٨١٣ 1152 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكَ بِـ - سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ

إلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ – فَإِنَّهَا. يَعْنِى، يَحْطُطْنَ الْخَطَايَا كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا».

فى الزوائد: فى إسناده عمر بن راشد، قال فيه البخارىّ: حديثه عن ابن أبى كثير مضطرب؛ ليس بالقائم. قال ابن حبان: يضع الحديث، لايحل ذكره إلا على السبيل القدح فيه.

1152. (3813) **(7139)**- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dedi ki:* **"Sana sübhanallahi velhamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber" demeyi tavsiye ederim. Zira bu kelimeler, günahları döker, tıpkı ağacın yapraklarını dökmesi gibi."**

★ İSTİĞFAR

7140 ٣٨١٥ 1153 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍ، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّى لأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِى الْيَوْمِ، مِائَةَ مَرَّةٍ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى هريرة صحيح، رجاله ثقات.

1153. (3815) **(7140)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben günde yüz sefer Allah'a istiğfarda bulunurum."**

7141 ٣٨١٦ 1154 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُغِيرَةَ بنِ أَبِى الْحُرِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِى بُرْدَةَ ابْنِ أَبِى مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّى لأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، فِى الْيَوْمِ، سَبْعِينَ مَرَّةً».

فى الزوائد: رواه النسائىّ فى عمل اليوم والليلة، عن إبراهيم بن يعقوب عن أبى نعيم، عن مغيرة به.

1154. (3816) **(7141)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben günde yetmiş kere Allah'a tevbe ve istiğfarda bulunurum."**

7142 ٣٨١٧ 1155 **حدّثنا** عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِى الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: كَانَ فِى لِسَانِى ذَرَبٌ عَلَى أَهْلِى. وَكَانَ لاَ يَعْدُوهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ. فَذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِلنَّبِىِّ ﷺ فَقَالَ «أَيْنَ أَنْتَ مِنَ الاِسْتِغْفَارِ؟ تَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، فِى الْيَوْمِ، سَبْعِينَ مَرَّةً».

في الزوائد: في إسناده أبو المغيرة البجلي، مضطرب الحديث عن حذيفة. قاله الذهبي في الكاشف.

1155. (3817) **(7142)**- *Huzeyfe radıyallahu anh* anlatıyor: *"Benim dilimde, aile efradıma karşı bir ölçüsüzlük vardı. Fakat bu başkalarına olmazdı. Bu halimi Aleyhissalâtu vesselâm'a söyledim. Resûlullah:* **"İstiğfar bakımından ne haldesin? (Bu kusurunun bağışlanması için günde yetmiş kere istiğfar et!"** *buyurdular."*

7143 ٣٨١٨ 1156 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا أَبِي. ثنا مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عِرْقٍ؛ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ بُسْرٍ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «طُوبٰى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَاراً كَثِيراً».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1156. (3818) **(7143)**- *Abdullah İbnu Busr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûllah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Amel defterinde çok istiğfar buluana ne mutlu!"**

7144 ٣٨٢٠ 1157 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَن حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ «اللّٰهُمَّ! اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا. وَإِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا».

في الزوائد: علي بن زيد، وهو ضعيف.

57. (3820) **(7144)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhisı vesselâm şöyle dua ederdi:* **"Ey Allahım! Beni, güzel amel işledikleri za- (bunun mükâfaatıyla) müjdelenen ve hata işlediği zaman da istiğfar eden elerden eyle!"**

LA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAH

7145 ٣٨٢٥ 1158 حَدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ أَبِي لَيْلٰى، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ ﷺ «أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟» قُلْتُ: بَلٰى يَارَسُولَ اللّٰهِ! قَالَ حَوْلَ وَلَاقُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ».

في الزوائد: إسناد حديث أبي زر صحيح، رجاله ثقات.

1158. (3825) (7145)- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana:* **"Sana cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi?"** *buyurdular.*

"Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim.

"Lâ havle velâ kuvvete illa billah (Gerek ibadet için gerek dünyevî işlerim için muhtaç olduğum) bütün güç kuvvet Allah'tandır" de!" *buyurdular."*

7146 ٣٨٢٦ 1159 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ الْمَدَنِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْنٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِى زَيْنَبَ، مَوْلَى حَازِمِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ حَازِمِ بْنِ حَرْمَلَةَ؛ قَالَ: مَرَرْتُ بِالنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِى «يَاحَازِمُ! أَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ: لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ. فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. وأبو زينب لم يسمّ. ولم أر من جرّحه ولا من وثقه. وخالد بن سعيد هو ابن أبى مريم التيمىّ، ذكره ابن حبان فى الثقات. ومحمد بن معن الغفارىّ احتجّ به البخارىّ فى صحيحه. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. ثم إن المصنف لم يخرج لأبى حازم بن حرملة هذا غير هذا الحديث. وليس له شىء فى بقية الكتب.

1159. (3826) (7146)- *Hâzım İbnu Harmele radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a uğramıştım. Bana:* **"Ey Hâzım! Lâ havle velâ kuvvete illa billah" de! Çünkü bu cümle cennet hazinelerinden biridir"** *buyurdular."*

DUA BÖLÜMÜ

★ **RESÛLULLAH'IN DUASI**

7147 ٣٨٣٤ 1160 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى ثنا الْأَعْمَشُ
عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكْثِرُ أَنْ
يَقُولَ «اللَّهُمَّ! ثَبِّتْ قَلْبِى عَلَى دِينِكَ» فَقَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللَّهِ! تَخَافُ عَلَيْنَا؟
وَقَدْ آمَنَّا بِكَ وَصَدَّقْنَاكَ بِمَا جِئْتَ بِهِ. فَقَالَ «إِنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ
الرَّحْمٰنِ، عَزَّ وَجَلَّ، يُقَلِّبُهَا.
وَأَشَارَ الْأَعْمَشُ بِإِصْبَعَيْهِ.

في الزوائد: مدار الحديث على يزيد الرقاشيّ، وهو ضعيف.

1160. (3834) (7147)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah şu duayı çok yapardı:* **"Allahümme sebbit kalbî alâ dînike.(Allahım kalbimi dinin üzere sabit kıl."** *Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana iman ettiğimiz ve senin getirdiklerini tasdik ettiğimiz halde bizim (âkibetimiz) için korkuyor musun?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama şu cevabı verdi:* **"Kalpler, muhakkak ki Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır, onu (dilediği şekilde) döndürür."**

Ravi der ki: *"A'meş iki parmağını gösterdi."*

★ **RESULULLAH'IN SIĞINMA TALEP ETTİĞİ ŞEYLER**

7148 ٣٨٤٠ 1161 حدّثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا بَكْرُ بْنُ سُلَيْمٍ.
حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الْخَرَّاطُ عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا هٰذَا الدُّعَاءَ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ «اللَّهُمَّ! إِنِّى
أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ

الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ».

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن حميد الخراط، مختلف فيه. وكذلك بكر بن سليم.

1161. (3840) **(1148)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi şu duayı bize öğretmişti:* **"Allahım! Cehennem azabından, kabir azabından, Mesîh Deccâl'in fitnesinden, hayat ve ölüm fitnesinden sana sığınırım."**

7149 ٣٨٧٣ 1162 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَلُوا اللَّهَ عِلْماً نَافِعاً. وَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأسامة بن زيد هذا هو الليثى المزنى، احتجّ به مسلم.

1162. (3843) **(7149)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allah'tan faydalı ilim dileyin, faydasız ilimden Allah'a sığının"** *buyurdu."*

7150 ٣٨٤٦ 1163 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أَخْبَرَنِى جَبْرُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ أَبِى بَكْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَّمَهَا هٰذَا الدُّعَاءِ «اللَّهُمَّ! إِنِّى أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ، عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ، عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. اللَّهُمَّ! إِنِّى أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَاعَاذَبِهِ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. اللَّهُمَّ! إِنِّى اسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْعَمَلٍ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِى، خَيْراً».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. وأم كلثوم هذه لم رأ من تكلم فيها. وعدها جماعة فى الصحابة. وفيه نظر لأنها ولدت بعد موت أبى بكر. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1163. (3846) **(7150)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ*'nın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine şu duayı öğretmiştir:* **"Allahım ben senden hayrın her çeşidini isterim; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim olsun, bilmedi-**

ğim olsun; bütün şerlerden de sana sığınırım; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim şer olsun, bilmediğim şer olsun. Allahım! Kulun ve peygamberin Muhammed'in senden istediği şeyleri senden ben de istiyorum. Kulun ve peygamberin hangi şerlerden sana sığınmışsa ben de o şerlerden sana sığınıyorum. Allahım! Ben senden, cenneti ve cennete götüren söz ve amel(de beni muvaffak kılman)ı istiyorum. Ateşten ve ateşe götüren söz ve fiillerden de sana sığınıyorum. Ve dahi benim hakkımda hükmettiğin her kaza ve kaderi hayırlı kılmanı senden diliyorum."

7151 ٣٨٤٧ 1164 **حدّثنا** يُوسُفُ بْنُ مُوسٰى الْقَطَّانُ. ثنا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، لِرَجُلٍ «مَا تَقُولُ فِى الصَّلاَةِ؟» قَالَ: أَتَشَهَّدُ ثُمَّ أَسْأَلُ اللّٰهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَا وَاللّٰهِ! مَا أُحْسِنُ دَنْدَنَتَكَ، وَلاَ دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. قَالَ «حَوْلَهَا نُدَنْدِنُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1164. (3847) **(7151)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama:* **"Namazda ne diyorsun?"** *diye sordu. Adam: "Teşehhüdü (Ettâhiyyatu, Allahümme salli, Allahümme barik...) okuyorum. Sonra Allah'tan cennet diliyor ve cehennem ateşinden O'na sığınıyorum. Ama vallahi ben, ne senin okuduğunu ne de Muaz'ın okuduğunu bilmiyorum" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (adama):* **"Biz de senin okuduğun şeyler çerçevesinde okuyoruz"** *buyurdu."*

7152 ٣٨٤٩ 1165 **حدّثنا** أَبُو بَكْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَ بْنَ عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَوْسَطَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ/الْبَجَلِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَابَكْرٍ، حِينَ قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ، يَقُولُ: قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، فِي مَقَمِي هٰذَا، عَامَ الْأَوَّلِ. (ثُمَّ بَكٰى أَبُو بَكْرٍ) ثُمَّ قَالَ «عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ. فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ. وَهُمَا فِى الْجَنَّةِ. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ. فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ. وَهُمَا فِى النَّارِ. وَسَلُوا اللّٰهَ الْمُعَافَاةَ. فَإِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ أَحَدٌ، بَعْدَ الْيَقِينِ، خَيْراً مِنَ الْمُعَافَاةِ. وَلاَ تَحَاسَدُوا. وَلاَ تَبَاغَضُوا. وَلاَ تَقَاطَعُوا. وَلاَ تَدَابَرُوا. وَكُونُوا، عِبَادَ اللّٰهِ! إِخْوَاناً».

وفى الزوائد: قلت: رواه النسائى. فى اليوم والليلة، من طرق: منها عن يحى بن عثمان، عن عمر بن عبد الواحد، وعن محمود بن خالد عن الوليد، كلاهما عن عبد الرحمن بن يزيد عن جابر عن سليم بن عامر.

1165. (3849) (7152)- *Evs İbnu İsmail el-Becelî radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, Hz. Ebu Bekr'in şöyle söylediğini işitmiştir:*

"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benim şu makamımda ilk yıl, ayağa kalktı -böyle söyleyince Hz. Ebu Bekr gözlerinin yaşını tutamayıp ağladı– sonra dedi ki: **"Size doğru olmanızı sıdkı,tavsiye ederim. Çünkü sıdk birr (denen Allah'ın rızasına götüren en iyi amelle) beraberdir, ikisi de cennettedir. Yalandan sakının. Çünkü o, fücûrla beraberdir ve ikisi de cehennemdedir. Allah'tan afiyet dileyin. Çünkü, kimseye yakînden sonra afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. Birbirinizle hasedleşmeyin. Birbirinizle aranızdaki iyi münasebetleri kesişmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları kardeşler olun!"**

7153 ٣٨٥١ 1166 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامٍ صَاحِبِ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا الْعَبْدُ، أَفْضَلَ مِنَ – اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ–».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى هريرة صحيح. رجاله ثقات. والعلاء بن زياد، ذكره ابن حبان فى الثقات. ولم أر من تكلم فيه. وباقى رجال الإسناد لايسأل عن حالهم لشهرتهم.

1166. (3851) (7153)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişinin yaptığı dualar içerisinde en hayırlısı şudur: Allahümme innî es'eluke'l-mu'âfâte fid-dünya ve'l-âhireti (Ey Allah'ım! Senden dünya ve ahirette afiyet istiyorum)."**

★ DUAYA KENDİNLE BAŞLA

7154 ٣٨٥٢ 1167 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَرْحَمُنَا اللَّهُ، وَأَخَا عَادٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1167. (3852) **(7154)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah bize ve Âd'ın kardeşine rahmet eylesin."**

AÇIKLAMA:

Kişi birisi için dua edecekse, bu meyanda kendine de dua etmelidir. Gerek *Resûlullah* ve gerekse ashabtan gelen birkısım rivayetler, bu durumda, kişinin önce kendisi için dua edip, sonra da dua etmek istediği kimse için duada bulunmasının bir edeb-i İslâmî olduğunu tesbit etmektedir. Bu bir vecibe değil edeptir. *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın bazan önce dua etmek istediği kimseden başlayarak duada bulunduğu da rivayet edilmiştir.

★ İSM-İ AZAM

7155 ٣٨٥٦ 1168 **حدّثنا** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِى سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْعَلاَءِ، عَنِ الْقَاسِمِ؛ قَالَ: اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ، الَّذِى إِذَا دُعِىَ بِهِ أَجَابَ، فِى سُوَرٍ ثَلاَثٍ: الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ وَطَهَ.

حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عُمْرُو بْنُ أَبِى سَلَمَةَ؛ قَالَ: ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِعِيسٰى بْنُ مُوسٰى. فَحَدَّثَنِى أَنَّهُ سَمِعَ غَيْلاَنَ بْنَ أَنَسٍ يُحَدِّثُ عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ نَحْوَهُ.

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. وهو موقوف. وأما إسناد المرفوع، ففيه غيلان لم أر لأحد فيه كلاما. لابجرح وَلاَ توثيق. وباق رجال الإسناد ثقات.

1168. (3856) **(7155)**- *el-Kâsım (İbnu Abdirrahman) radıyallahu anh* demiştir ki: "*Allah'ın, duada şefaat kılındığı taktirde, o duayı kabul ettiği ism-i âzamı şu üç suredear: Bakara, Âl-i İmran ve Tâ-Hâ.*

Ebu Ümâme radıyallahu anh'tan yapılan bir rivayette, bunun benzeri *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'dan merfu olarak gelmiştir.

AÇIKLAMA:

İsm-i Âzam, Allah u Teâla'nın en yüce ismidir. Duada onunla dua edilirse, o duanın kabul edileceği hadislerde gelmiştir. Bazı âlimler, sadedinde olduğumuz ha-

disten hareketle, bu surelerde geçen اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ **(el-Hayyu'l-Kayyûm)** lafzının *ism-i azam* olduğu kanaatine varmıştır. *İbnu Hâcer*, bir tahlilinde, bu meselede âlimlerin 14 farklı görüş ileri sürdüğüne dikkat çeker. Söz gelimi şu isimlerin ism-i âzam olabileceği ileri sürülmüştür: *"Allah"*, *"La ilahe illallah"*, *"er-Rahmanu'r-Rahîm"*, *"Allahu'r-Rahmanu'r-Rahîm"*, *"Allahu la ilahe illa huve'l-Hayyu'l-Kayyûm"*, *"Lâ ilahe illa hüve'l-Hayyu'l-Kayyum"*, *"Rabb"*, *"Allahu lâ ilahe illâ hüve'l-Ahadü's-Samedü'llezî lem yelid ve lem yûled ve lem yekün lehü küfüven ahad"*, *"el-Hannânu'l-Mennânu Bedî'u's-Semâvatı ve'l-ardı zü'l-Celâli ve'l-ikram el-Hayyu'l-Kayyûm"*... Bazı alimler, her şahsa göre ism-i âzamın farklı olabileceğini söylemiştir.

7156 ٣٨٥٩ 1169 **حدّثنا** أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَلاَنِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِّيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُو «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الطَّاهِرِ الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ الْأَحَبِّ إِلَيْكَ، الَّذِي إِذَا دُعِيتَ بِهِ أَجَبْتَ. وَإِذَا سُئِلْتَ بِهِ أَعْطَيْتَ. وَإِذَا اسْتُرْحِمْتَ بِهِ رَحِمْتَ. وَإِذَا اسْتُفْرِجْتَ بِهِ فَرَّجْتَ».

قَالَتْ: وَقَالَ، ذَاتَ يَوْمٍ «يَا عَائِشَةُ! هَلْ عَلِمْتِ أَنَّ اللَّهَ قَدْ دَلَّنِي عَلَى الْإِسْمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ؟» قَالَتْ، فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي! فَعَلِّمْنِيهِ. قَالَ «إِنَّهُ لاَ يَنْبَغِي لَكِ، يَاعَائِشَةُ!» قَالَتْ، فَتَنَحَّيْتُ وَجَلَسْتُ سَاعَةً. ثُمَّ قُمْتُ فَقَبَّلْتُ رَأْسَهُ، ثُمَّ قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! عَلِّمْنِيهِ. قَالَ «إِنَّهُ لاَ يَنْبَغِي لَكِ، يَاعَائِشَةُ! أَنْ أُعَلِّمَكِ. إِنَّهُ لاَ يَنْبَغِي لَكِ أَنْ تَسْأَلِينَ بِهِ شَيْئاً مِنَ الدُّنْيَا». قَالَتْ؛ فَقُمْتُ فَتَوَضَّأْتُ. ثُمَّ صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ. ثُمَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَدْعُوكَ اللَّهَ. وَأَدْعُوكَ الرَّحْمٰنِ. وَأَدْعُوكَ الْبَرَّ الرَّحِيمَ. وَأَدْعُوكَ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنٰى كُلِّهَا، مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. أَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي. قَالَتْ: فَاسْتَضْحَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ «إِنَّهُ لَفِي الْأَسْمَاءِ الَّتِي دَعَوْتِ بِهَا».

في الزوائد: في إسناده مقال. وعبد الله بن عكيم، وثقه الخطيب وعدّه من الصحابة. ولا يصح له سماع. وأبو شيبة، لم أر من جرّحه ولا من وثقه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1169. (3859) (7156)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm şöyle yalvardılar:* **"Allahım! Ben, senin pak, güzel, mübarek ve yüce nezdinde en sevimli olan, onunla dua edildiği taktirde hemen icabet ettiğin, onunla senden istenince hemen verdiğin, onunla rahmetin talep edilince rahmetini esirgemediğin, onunla kurtuluş talep edilince kurtuluş verdiğin isminle senden istiyorum."**

Hz. Aişe'nin belirttiğine göre, bir başka gün Aleyhissalâtu vesselâm'ın, kendisine **"Ey Aişe! Kendisiyle dua edildiği taktirde icabet ettiği ismi, Allah'ın bana gösterdiğini sen biliyor musun?"** *diye sormuştu. Hz. Aişe der ki: "Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem babam sana feda olsun, onu bana da öğret!" dedim.* **"Ey Aişe onu sana öğretmem uygun düşmez!"** *buyurdu. Bu cevap üzerine ben de oradan uzaklaşıp bir müddet tek başıma oturdum. Sonra kalkıp, başını öptüm ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu bana öğret" diye ricada bulundum. O yine:* **"Onu sana öğretmem uygun olmaz, ey Aişe! Onunla senin dünyevî bir şey talep etmen uygunsuz olur"** *buyurdu."*

Hz. Aişe devamla der ki: *"Ben de kalkıp abdest aldım, sonra iki rek'at namaz kıldım, sonra: "Allahım! Sana Allah isminle dua ediyorum. Sana Rahmân isminle dua ediyorum. Sana Birrurrahîm isminle dua ediyorum. Sana bildiğim ve bilmediğim güzel isimlerinin hepsiyle dua ediyorum. Bana mağfiret et, rahmet eyle" diye dua ettim."*

Aişe devamla der ki: *"Bu duam üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güldü ve:* **"İsm-i âzam, senin yaptığın şu duanın içinde geçti"** *buyurdu."*

7157 ٣٨٦١ 1170 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا أَبُو الْمُنْذِرِ زُهَيْرُ ابْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. **حَدَّثَنِي** عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْماً. مِائَةً إِلاَّ وَاحِداً. إِنَّهُ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ. مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ. وَهِيَ: اللَّهُ، الْوَاحِدُ، الصَّمَدُ، الْأَوَّلُ، الْآخِرُ، الظَّاهِرُ، الْبَاطِنُ، الْخَالِقُ، الْبَارِئُ، الْمُصَوِّرُ، الْمَلِكُ، الْحَقُّ، السَّلَامُ، الْمُؤْمِنُ، الْمُهَيْمِنُ، الْعَزِيزُ، الْجَبَّارُ، الْمُتَكَبِّرُ، الرَّحْمٰنُ، الرَّحِيمُ، اللَّطِيفُ، الْخَبِيرُ، السَّمِيعُ، الْبَصِيرُ، الْعَلِيمُ، الْعَظِيمُ، الْبَارُّ، الْمُتَعَالِ، الْجَلِيلُ، الْجَمِيلُ، الْحَيُّ، الْقَيُّومُ، الْقَادِرُ، الْقَاهِرُ، الْعَلِيُّ، الْحَكِيمُ،

الْقَرِيبُ، الْمُجِيبُ، الْغَنِىُّ، الْوَهَّابُ، الْوَدُودُ، الشَّكُورُ، الْمَاجِدُ، الْوَاجِدُ، الْوَالِى، الرَّاشِدُ، الْعَفُوُّ، الْغَفُورُ، الْحَلِيمُ، الْكَرِيمُ، التَّوَّابُ، الرَّبُّ، الْمَجِيدُ، الْوَلِىُّ، الشَّهِيدُ، الْمُبِينُ، الْبُرْهَانُ، الرَّءُوفُ، الرَّحِيمُ، الْمُبْدِئُ، الْمُعِيدُ، الْبَاعِثُ، الْوَارِثُ، الْقَوِىُّ، الشَّدِيدُ، الضَّارُّ، النَّافِعُ، الْبَاقِي، الْوَاقِي، الْخَافِضُ، الرَّافِعُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ، الْمُعِزُّ، الْمُذِلُّ، الْمُقْسِطُ، الرَّزَّاقُ، ذو الْقُوَّةِ، الْمَتِينُ، الْقَائِمُ، الْهَادِى، الْكَافِى، الْأَبَدُ، الْعَالِمُ، الصَّادِقُ، النُّورُ، الْمُنِيرُ، الْمُنِيرُ، التَّامُّ، الْقَدِيمُ، الْوِتْرُ، الْأَحَدُ، الصَّمَدُ، الَّذِى لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ».

قَالَ زُهَيْرٌ: فَبَلَغَنَا مِنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ؛ أَنَّ أَوَّلَهَا يُفْتَحُ بِقَوْلِ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى.

فى الزوائد: لم يخرج أحد من الأئمة الستة عدد أسماء اللّه الحسنى من هذا الوجه ولا من غيره، غير ابن ماجة والترمذىّ. مع تقديم وتأخير. وطريق الترمذىّ أصحّ شىء فى الباب.

قال: وإسناد طريق ابن ماجة ضعيف، لضعف عبد الملك بن محمد.

1170. (3861) (7157)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretlerinin doksandokuz ismi vardır, yüzden bir eksik. O, tektir, teki sever. Kim bu isimleri ezberlerse cennete girer. Onlar şunlardır: Allah, el-Vahid, es-Samed, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Hâlık, el-Bâri, el-Musavvir, el-Melik, el-Hakk, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Latif, el-Habîr, es-Semî', el-Basir, el-Alîm, el-Azîm, el-Bârr, el-Müte'âl, el-Celîl, el-Cemîl, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Kâdir, el-Kâhir, el-Aliyyu, el-Hakîm, el-Karîb, el-Mucîb, el-Ganiyyu, el-Vehhab, el-Vedûd, eş-Şekûr, el-Mâcid, el-Vacid, el-Vâli, er-Râşid, el-Afuvvu, el-Ğafûr, el-Halîm, el-Kerîm, et-Tevvâb, er-Rabb, el-Mecîd, el-Veliyyu, eş-Şehîd, el-Mübîn, el-Bürhân, er-Ra'ûf, er-Rahîm, el-Mübdiu, el-Mu'îd, el-Bâis, el-Vâris, el-Kaviyyu, eş-Şedîdu, ed-Dârru, en-Nâfi'u, el-Bâki, el-Vâkî, el-Hâfıd, er-Râfi', el-Kâbıd, el-Bâsıt, el-Mu'ızzu, el-Müzillü, el-Muksıt, er-Rezzâk, Zü'l-Kuvve, el-Metîn, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Vekîl, el-Fâtır, es-Sâmi', el-Mu'tî, el-Muhyî, el-Mümît, el-Mâni', el-Câmi', el-Hâdî, el-Kâfi, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdık, en-**

Nûr, el-Münîr, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitru, el-Ahadu, es-Samedu, ellezi lem yelid velem yûled ve lem yekün lehu küfüven ahad."

Zührî der ki: *"Bana birçok ilim ehlinden ulaştığına göre, bu Esmâu Hüsna'nın okunmasına* **"Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh. Lehü'l Mülkü ve Lehü'l-Hamdu bi-yedihi'l-Hayr ve huve ala külli şeyin kadîr, la ilahe illâ'llahu, lehü'l-Esmâu'l-Hüsnâ"** *diye başlanmalıdır."*

AÇIKLAMA:

1- Esma-u Hüsna ile ilgili rivayet daha önce Tirmizî'de kaydedilen veçhi ile geçti. Orada her bir isimle ilgili gerekli açıklama yapıldı. Bununla onun arasında bazı farklar var. Sözgelimi, bu rivayette yer aldığı halde Tirmizî *rivayetinde* yer almayan bazı isimler var. Onlar şunlardır: *"el-Bârr, el-Cemîl, el-Kâhir, el-Karîb, er-Râşid, er-Rabb, el-Mübîn, el-Bürhân, eş-Şedîd, el-Vaki', Zü'l-Kuvve, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Fâtır, es-Sâmi', el-Mu'tî, el-Kâfî, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdık, el-Münir, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitr ve el-Ahad."*

2- Şu isimler Tirmizî'de olduğu halde bunda mevcut değildir: *"el-Kuddûs, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Fettah, el-Hakem, el-Adl, el-Kebîr, el-Hâfız, el-Muhît, el-Hasîb, er-Rakîb, el-Vâsi', el-Hamîd, el-Muhsî, el-Muktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Berr, el-Müntakim, Mâliku'l-Mülk, Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm, el-Muğnî, el-Bedî', er-Reşîd ve es-Sabûr."*

3- Sadece bu rivayette geçtiği için daha önce açıklanmamış olan bazı isimleri kısaca açıklayalım:

el-Bârr: Kullarına şefkatli olup ikramda bulunan.

el-Cemîl: Güzel olan, herşeye güzellik veren.

el-Kâhir: Kahredici, yenici ve kullarına dilediği talimat ve fermanı vermeye yetkili.

el-Karîb: Kullarına kendi canlarından daha yakın olan.

er-Râşid: Kullarına yolların en doğrusunu gösteren.

er-Rabb: Sahib ve terbiye edici, yaşatıcı.

el-Mübîn: Kullarına gerekli şeyleri açıklayan.

el-Bürhân: Kullarına hak ve doğru yolu gösteren.

eş-Şedîd: Azabı şiddetli olan.

el-Vaki': Koruyucu olan.

Zü'l-Kuvve: Kuvvet sahibi.

el-Kâim: Varlığı başka bir varlığa bağlı olmayan, diğer varlıklara varlık veren.

ed-Dâim: Varlığı devamlı olan. Varlığının önü sonu olmayan.

el-Hâfız: Varlıkları hıfzedip koruyan.

el-Fâtır: Kâinatı yoktan var eden.

es-Sâmi': Herşeyi işiten.

el-Mu'tî: Dilediği kuluna dilediği kadar veren.

el-Kâfî: Kuluna yardımcı olmaya yeterli olan.

el-Ebed: Ebedî olan, varlığının sonu olmayan.

el-Âlim: Her şeyi bilen.

es-Sâdık: Doğru olan.

el-Münir: Varlıkları aydınlatan, onlara nur veren.

et-Tâmm: Eksiği ve noksanlığı olmayan.

el-Kadîm: Ezeli olup, varlığının başlangıcı olmayan.

el-Vitr: Zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tek olan, ortağı olmayan.

el-Ahad: Bir olan, eşi benzeri olmayan.

★ **BABANIN DUASI**

7158 ٣٨٦٣ 1171 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو سَلَمَةَ. حَدَّثَتْنَا حُبَابَةُ ابْنَةُ عَجْلَانَ عَنْ أُمِّهَا، أُمِّ حَفْصٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ جَرِيرٍ، عَنْ أُمِّ حَكِيمٍ بِنْتِ وَدَّاعٍ الْخُزَاعِيَّةِ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «دُعَاءُ الْوَالِدِ يُفْضِي إِلَى الْحِجَابِ».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. لأن جميع من ذكره فى إسناده من النساء، لم أر من جرحهن ولا من وثقهن. وأبو سلمة هو التبو ذكيّ، واسمه موسى بن إسماعيل، ثقة. وكذا الراوى عنه.

1171. (3863) **(7158)**- *Ümmü Hâkim Bintü Veddâ' el-Huzâ'iyye radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular:* **"Babanın duası perdeyi deler (kabul makamına ulaşır)."**

★ SABAH VE AKŞAM YAPILACAK DUALAR

7159 ٣٨٧٠ 1172 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثنا مِسْعَرٌ. حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ عَنْ سَابِقٍ، عَنْ أَبِى سَلاَّمٍ، خَادِمِ النَّبِىِّ ﷺ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ؛ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ، أَوْ إِنْسَانٍ، أَوْعَبْدٍ يَقُولُ، حِينَ يُمْسِى وَحِينَ يُصْبِحُ: رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبّاً، وَبِالْإِسْلاَمِ دِيناً، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيّاً، إِلاَّ كَانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1172. (3870) **(7159)**- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın hâdimi *Ebu Selâm* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular:* **"Akşam ve sabaha erdiği vakit: "Radîtu billahi Rabben ve bi'l-İslâmi dînen ve bi-Muhammedin nebiyyen (Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak Muhammed'den razıyım" diyen bir müslüman veya insan veya köle yoktur ki, o kimseyi Kıyamet günü razı ve memnun etmek Allah üzerine bir hak olmasın."**

★ YATAĞA GİRİNCE YAPILACAK DUA

7160 ٣٨٧٧ 1173 حدّثنا عَلِىُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِى عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ، إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ، وَضَعَ يَدَهُ (يَعْنِى الْيُمْنَى) تَحْتَ خَدِّهِ. ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! قِنِى عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ (أَوْ تَجْمَعُ) عِبَادَكَ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه شيئاً.

1173. (3877) **(7160)**- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, yatağına girince, sağ elini yanağının altına koyar sonra şu duayı okurdu:*

"Allahümme, kınî azâbeke yevme teb'asu –ev tecme'u– ibâdeke (Allahım! Kullarını yeniden dirilttiğin –veya topladığın– gün beni azabından koru."

★ EVDEN ÇIKINCA YAPILACAK DUA

7161 ٣٨٨٥ 1174 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا حَاتِمُ بْنُ

إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ عَاطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ، إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ، قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ، لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ. التُّكْلاَنُ عَلَى اللَّهِ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن حسين، ضعفه أبو زرعة والبخاريّ وابن حبان.

1174. (3885) (7161)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, evinden çıktığı vakit şu duayı okurdu:*

"Bismillahi la havle vela kuvvete illa billah, et-tüklânî alallah. (Allahın ismiyle. Dünya ve ukbâ işlerine güç kuvvet Allah'tandır. Dayanağım Allah'dır."

7162 ٣٨٨٦ 1175 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي هَرُونَ ابْنُ هَرُونَ عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَابِ بَيْتِهِ (أَوْمِنْ بَابِ دَارِهِ) كَانَ مَعَهُ مَلَكَانِ مُوَكَّلاَنِ بِهِ. فَإِذَا قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، قَالاَ: هُدِيتَ. وَإِذَا قَالَ: لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ، قَالاَ: وُقِيتَ. وَإِذَا قَالَ: تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، قَالاَ: كُفِيتَ. (قَالَ) «فَيَلْقَاهُ قَرِينَاهُ فَيَقُولاَنِ: مَاذَا تُرِيدَانِ مِنْ رَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِيَ وَوُقِيَ؟».

في الزوائد: في إسناده هرون بن هرون بن عبد الله، وهو ضعيف.

1175. (3886) (7162)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kişi evinin** –veya apartımanın[(2)]– **kapısından çıkınca, adama müekkel (nezaretçi) iki meleği vardır. Adam: "Bismillah" deyince onlar: "Doğruya irşad edildin" derler. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" deyince, melekler: "Korundun" derler. Adam: "Tevekkeltü alâllah" deyince onlar: "İşin (sana bedel) görüldü" derler.**

(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm devamla) dedi ki: **"Sonra adamın iki karîni (yani onu günaha sürüklemek isteyen insî ve cinnî iki şeytanı) onu karşılarlar. Melekler (o şeytanlara): "Hidayete erdirilen, işi (Allah tarafından) görülen ve muhafaza altına alınan bir kimseden ne istiyorsunuz?" derler."**

---

(2) Dâr kelimesi, daha önce de açıklandığı üzere *Resûlullah* devrinde, bir avlu etrafında birbirine bitişik olarak inşa edilmiş, akrabaların oturduğu meskenler topluluğunun adıdır. Her mesken aynı avluya açılır. Bugün böylesi bir mesken düzenine en yakın inşa tipi apartmandır. Bu kelimeyi bazan *"mahalle"* kelimesiyle de karşılıyoruz. *"Dâr"*ı *"ev"*le tercüme etmek bilhassa eski metinlerde mânayı çarpıtabilir.

RÜYA TABİRİ BÖLÜMÜ

★ **SALİH RÜYA**

7163 ٣٨٩٥ 1176 حدّثنا أَبو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالاَ: ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «رُؤْيَا الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الصَّالِحِ، جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ».

فى الزوائد: فى إسناده عطية بن سعيد العوفىّ البجلىّ، وهو ضعيف.

1176. (3895) (7163)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslüman kişinin salih rüyası, peygamberliğin yetmiş cüzünden biridir."**

7164 ٣٨٩٦ 1177 حدّثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سِبَاعِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ كُرْزٍ الْكَعْبِيَّةِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «ذَهَبَتِ النُّبُوَّةُ وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1177. (3896) (7164)- *Ümmü Kürz el-Ka'biyye radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Peygamberlik gitti fakat mübeşşirât (mü'minin göreceği güzel rüyalar) bâkidir."**

NOT: Bu hususlar daha önce açıklandı.

7165 ٣٩٠٣ 1178 حدّثنا أَبو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالاَ: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنِ ابْنِ أَبِى لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ: «مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ، فَقَدْ رَآنِى. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لاَ يَتَمَثَّلُ بِى».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عطية بن سعد العوفيّ، وابن أبى ليلى. واسمه محمد بن عبد الرحمن ابن أبى ليلى.

1178. (3903) **(7165)**- *Ebu Sa'îd* ve *İbnu Abbâs radıyallahu anhüm* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim, beni rüyasında görmüşse mutlaka beni görmüştür. Çünkü şeytan benim suretime giremez."**

7166 ٣٩٠٤ 1179 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيى بْنِ صَالِحٍ اللَّخْمِيُّ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ أَبِى عِمْرَانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِى جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللّهِ ﷺ: قَالَ «مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ، فَكَأَنَّمَا رَآنِى فِى الْيَقَظَةِ. إِنَّ الشَّيْطَانَ لاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِى».

فى الزوائد: إسناده حسن. لأن صدقة بن أبى عمران مختلف فيه.

1179. (3904) **(7166)**- *Ebu Cuheyfe radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim beni rüyasında görürse, o uyanıkken beni görmüş gibidir. Çünkü şüphesiz, şeytan benim suretime girmeye muktedir değildir."**

7167 ٣٩٠٦ 1180 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ. ثنا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ؛ قَالَ «الرُّؤْيَا ثَلاَثٌ: فَبُشْرَى مِنَ اللّهِ، وَحَدِيثُ النَّفْسِ، وَتَخْوِيفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ. فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا تُعْجِبُهُ فَلْيَقُصَّ، إِنْ شَاءَ. وَإِنْ رَأَى شَيْئاً يَكْرَهُهُ، فَلاَ يَقُصَّهُ عَلَى أَحَدٍ. وَلْيَقُمْ يُصَلِّى».

فى الزوائد: فى إسناده هوذة بن خليفة، قال ابن معين: هوذة بن خليفة ضعيف.

1180. (3906) **(7167)**- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Rü'ya üç kısımdır: Biri Allah'tan bir müjdedir. Biri nefsin konuşmasıdır. Biri de şeytanın korkutmasıdır. Biriniz hoşuna giden bir rü'ya görecek olursa, dilerse onu anlatsın. Eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürse onu kimseye anlatmasın, kalkıp namaz kılsın."**

7168 ٣٩٠٧ 1181 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيى بْنُ حَمْزَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبِيدَةَ. **حَدَّثَنِى** أَبُو عُبَيْدِ اللّهِ مُسْلِمُ بْنُ مِشْكَمٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ

اللَّهِ ﷺ؛ قَالَ «إِنَّ الرُّؤْيَا ثَلاَثٌ: مِنْهَا أَهَاوِيلُ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ بِهَا ابْنَ آدَمَ. وَمِنْهَا مَايَهُمُّ بِهِ الرَّجُلُ فِي يَقَظَتِهِ، فَيَرَاهُ فِي مَنَامِهِ. وَمِنْهَا جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ» قَالَ، قُلْتُ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هٰذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ. أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ. أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1181. (3907) **(7168)**- *Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Rüya üç kısımdır: "Birkısmı, âdemoğlunu üzmek için şeytandan olan korkulardır; birkısmı, kişinin uyanıkken kafasını meşgul ettiği şeylerdendir; bunları uykusunda görür; birkısım rüyalar da var ki, onlar peygamberliğin kırkaltı cüzünden birini teşkil eder."**

Râvi Müslim İbnu Mişkem der ki: *"Ben, Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh'a: "Sen, bu hadisi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizzat işittin mi?" dedim. Avf, (iki sefer tekrarla): "Evet! Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim. Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim" dedi."*

★ HOŞLANILMAYAN RÜYA GÖRÜLÜNCE

7169 ٣٩١٠ 1182 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْعُمَرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا، فَلْيَتَحَوَّلْ وَلْيَتْفِلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثاً. وَلْيَسْأَلِ اللَّهَ مِنْ خَيْرِهَا، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنْ شَرِّهَا».

في الزوائد: في إسناده العمريّ، واسمه عبد الله العمريّ، ضعيف.

1182. (3910) **(7169)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biriniz hoşuna gitmeyen bir rüya görünce uzandığı zaman diğer yanına dönsün, üç sefer soluna tükürsün. Allah'tan o rüyanın hayrını talep edip, şerrinden Allah'a sığınsın."**

7170 ٣٩١١ 1183 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَأْسِي ضُرِبَ. فَرَأَيْتُهُ

يَتَدَهْدَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَعْمِدُ الشَّيْطَانُ إِلَى أَحَدِكُمْ فَيَتَهَوَّلُ لَهُ. ثُمَّ يَغْدُو يُخْبِرُ النَّاسَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1183. (3911) **(7170)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelip: "Rüyamda başımın vurulduğunu, (koparıldığını) sonra da yerde yuvarlandığını gördüm!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular:* **"Şeytan (birinize rüyasında) gelir. O da bundan korkar. Sabah olunca, gidip bunu halka anlatır."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, birçok hadislerinde, hoşlanılmayan rüyanın anlatılmamasını tavsiye buyurmuştur. Son hadiste de, adamın hoşlanmadığı rüyasını anlatmasını dolaylı bir üslûbla tenkit etmiş, bu çeşit rüyaların şeytandan olduğunu, anlatılmamasının daha muvafık olacağını irşad buyurmuştur. Rüya anlatılan kimse, ehliyetli biri değilse, onun yapacağı rastgele yorumlar kişiyi iyiden iyiye huzursuz edebilir. Bu meselede de irşâd-ı nebevîye uyulmada nice hikmetler ve maslahatlar var.

★ RÜYA NEYE DAYANILARAK YORUMLANMALI?

7171 ٣٩١٥ 1184 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى ثنا الأَعْمَشُ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اعْتَبِرُوهَا بِأَسْمَائِهَا. وَكَنُّوهَا بِكُنَاهَا. وَالرُّؤْيَا لأَوَّلِ عَابِرٍ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشيّ، وهو ضعيف.

1184. (3915) **(7171)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Rüyada gördüğünüz şeylerin isimlerini, o rüyayı yormada esas alın. Keza gördüklerinizin künyelerini veya kinaye mânalarını da dikkate alın. Rüya, ilk yorumcuya göre (vukûa gelir, öyleyse rastgele kimselere anlatmayın)."**

7172 ٣٩٢٣ 1185 حدّثنا أَبُو بَكْرٍ. ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ قَابُوسٍ؛ قَالَ: قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: يَارَسُولَ اللَّهِ! رَأَيْتُ كَأَنَّ فِي بَيْتِي عُضْواً مِنْ أَعْضَائِكَ. قَالَ «خَيْراً رَأَيْتِ. تَلِدُ فَاطِمَةُ غُلاَماً فَتُرْضِعِيهِ» فَوَلَدَتْ

حُسَيْناً أَوْ حَسَناً. فَأَرْضَعَتْهُ بِلَبَنِ قُثَمٍ. قَالَتْ: فَجِئْتُ بِهِ إِلَى النَّبِىِّ ﷺ، فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ. فَضَرَبْتُ كَتِفَهُ. فَقَالَ النَّبِىُّ ﷺ «أَوْجَعْتِ ابْنِي. رَحِمَكِ اللّٰهُ!».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. وفى التهذيب والأطراف: روى قابوس عن أبيه عن أم الفضل.

1185. (3923) **(7172)**- *Ümmü'l-Fadl radıyallahu anhâ*'dan rivayet edildiğine göre: *"Kendisi (bir gün): "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda sanki sizin uzuvlarınızdan birinin evimde olduğunu gördüm" demiş, Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Hayır görmüşsün. Kızım Fâtıma bir oğlan çocuğu dünyaya getirir, sen onu emzirirsin"** *buyururlar.*

Gerçekten de Hz. Fâtıma radıyallahu anhâ (bir müddet sonra) Hz. Hüseyin veya Hasan radıyallahu anhümâ'yı doğurdu. Ümmü'l-Fadl da (kendi bebeği) Kusam'ın sütüyle onu emzirdi.

Ümmü'l-Fadl (sözüne devamla) dedi ki: "Bir gün ben onu Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirip kucağına koydum. Çocuk (Resulullah'ın kucağına) işedi. Ben de çocuğun omuzuna vurdum. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müdahale ederek **"Oğlumun canını yaktın. Allah sana rahmet (mağfiret) etsin"** *buyurdular."*

7173 ٣٩٢٥ 1186 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أَنْبَأَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ؛ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ بَلِيٍّ قَدِمَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ. وَكَانَ إِسْلاَمُهُمَا جَمِيعاً. فَكَانَ أَحَدُهُمَا أَشَدَّ اجْتِهَاداً مِنَ الْآخَرِ. فَغَزَا الْمُجْتَهِدُ مِنْهُمَا فَاسْتُشْهِدَ. ثُمَّ مَكَثَ الْآخَرُ بَعْدَهُ سَنَةً. ثُمَّ تُوُفِّيَ.

قَالَ طَلْحَةُ: فَرَأَيْتُ فِى الْمَنَامِ: بَيْنَا أَنَا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، إِذَا أَنَا بِهِمَا. فَخَرَجَ خَارِجٌ مِنَ الْجَنَّةِ فَأَذِنَ لِلَّذِى تُوُفِّيَ الآخِرَ مِنْهُمَا. ثُمَّ خَرَجَ، فَأَذِنَ لِلَّذِى اسْتُشْهِدَ. ثُمَّ رَجَعَ إِلَيَّ فَقَالَ: ارْجِعْ. فَإِنَّكَ لَمْ يَأْنِ لَكَ بَعْدُ.

فَأَصْبَحَ طَلْحَةُ يُحَدِّثُ بِهِ النَّاسَ. فَعَجِبُوا لِذٰلِكَ. فَبَلَغَ ذٰلِكَ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ. وَحَدَّثُوهُ الْحَدِيثَ. فَقَالَ «مِنْ أَىِّ ذٰلِكَ تَعْجَبُونَ؟» فَقَالُوا: يَارَسُولَ اللّٰهِ! هٰذَا كَانَ

أَشَدَّ الرَّجُلَيْنِ اجْتِهَاداً. ثُمَّ اسْتُشْهِدَ. وَدَخَلَ هٰذَا الآخِرُ الْجَنَّةَ قَبْلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَيْسَ قَدْ مَكَثَ هٰذَا بَعْدَهُ سَنَةً؟» قَالُوا: بَلَى. قَالَ «وَأَدْرَكَ رَمَضَانَ فَصَامَ. وَصَلَّى كَذَا وَكَذَا مِنْ سَجْدَةٍ فِي السَّنَةِ؟» قَالُوا: بَلَى. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَمَا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. قال علي بن المدينيّ وابن معين: أبو سلمة لم يسمع من طلحة شيئاً.

1186. (3925) (7173)- *Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh* anlatıyor: *"Belî (kabilesinden) iki kişi Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiler. İkisi beraber müslüman olmuştu. Biri gayret yönüyle diğerinden fazlaydı. Bu gayretli olanı, bir gazveye iştirak etti ve şehit oldu. Öbürü, ondan sonra bir yıl daha yaşadı. Sonra o da öldü."*

Talha (devamla) der ki: *"Ben rüyamda gördüm ki: "Ben cennetin kapısının yanındayım. Bir de baktım ki yanımda o iki zat var. Cennetten biri çıktı ve o iki kişiden sonradan ölene (cennete girmesi için) izin verdi. Aynı vazifeli zat, bir müddet sonra yine çıktı, şehit olana da (içeri girme) izni verdi. Sonra, adam benim için geri geldi ve:*

"Sen dön, senin cennete girme vaktin henüz gelmedi!" dedi. Sabah olunca Talha bu rüyayı halka anlattı. Herkes bu rüya(da şehid olan zâtın sonradan cennete girmesine) şaştı. Bu, Resûlullah'a kadar ulaştı, rüyayı ona anlattılar. (Dinledikten sonra) Aleyhissalâtu vesselâm: **"Burada şaşacak ne var?"** *buyurdular. Halk: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu zat (din için) çalışmada öbüründen daha gayretli idi ve şehit de oldu. Ama cennete öbürü ondan evvel girdi" dediler. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Berikisi ondan sonra bir yıl hayatta kalmadı mı?"** *dedi.*

"Evet!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Ve o ramazan idrak edip oruç tutmadı mı, bir yıl boyu şu şu kadar namaz kılmadı mı?"** *Halk yine: "Evet!" deyince, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Şu halde ikisinin arasında bulunan mesâfe gök ile yer arasındaki mesafeden fazladır!"** *buyurdular."*

FİTNELER BÖLÜMÜ

★ LA İLAHE İLLALLAH DİYENE DOKUNULMAZ

7174 ٣٩٢٩ 1187 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ. ثنا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ؛ أَنَّ عَمْرَو بْنَ أَوْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَوْساً أَخْبَرَهُ؛ قَالَ: إِنَّا لَقُعُودٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ يَقُصُّ عَلَيْنَا وَيُذَكِّرُنَا، إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَسَارَّهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اذْهَبُوا بِهِ فَاقْتُلُوهُ» فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ، دَعَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «هَلْ تَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ «اذْهَبُوا فَخَلُّوا سَبِيلَهُ. فَإِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ. فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ، حَرُمَ عَلَيَّ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. لكن الحديث فى النسائيّ أيضا موجود. وأشار فى الزوائد إلى شيء من ذلك.

1187. (3929) **(7174)**- *Evs (İbnu Ebî Evs Huzeyfe es-Sakafî)* ***radıyallahu anh*** anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyorduk. O bize bir-kısım kıssalar anlatarak vâz u nasihat ediyordu. Derken bir adam gelerek, gizli bir şeyler söyledi. Resûlullah:* **"Bunu götürüp öldürün!"** *emretti. Adam geri dönünce, Resûlullah onu çağırdı ve:* **"Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet eder misin?"** *diye sordu. Adam "Evet!" deyince:* **"Gidin, bu adamı serbest bırakın! Zira ben, insanlarla onlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu dediler mi, bana onların kanları ve malları haram olur"** *buyurdu."*

7175 ٣٩٣٠ 1188 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ السُّمَيْطِ بْنِ السَّمِيرِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: أَتَى نَافِعُ بْنُ الْأَزْرَقِ وَأَصْحَابُهُ. فَقَالُوا: قَالَ اللَّهُ: وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى قَالَ: مَا هَلَكْتُ. قَالُوا: بَلَى. قَالَ: مَا الَّذِى أَهْلَكَنِى؟ قَالُوا: هَلَكْتَ يَاعِمْرَانُ! لاَتَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ. قَالَ: قَدْ قَاتَلْنَاهُمْ حَتَّى نَفَيْنَاهُمْ. فَكَانَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ. إِنْ شِئْتُمْ حَدَّثْتُكُمْ حَدِيثاً سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالُوا: وَأَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ. شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَقَدْ بَعَثَ جَيْشاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى الْمُشْرِكِينَ. فَلَمَّا لَقُوهُمْ قَاتَلُوهُمْ قِتَالاً شَدِيداً. فَمَنَحُوهُمْ أَكْتَافَهُمْ. فَحَمَلَ رَجُلٌ مِنْ لُحْمَتِى عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ بِالرُّمْحِ. فَلَمَّا غَشِيَهُ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. إِنِّى مُسْلِمٌ. فَطَعَنَهُ فَقَتَلَهُ. فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! هَلَكْتُ. قَالَ «وَمَا الَّذِى صَنَعْتَ؟» مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ. فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِى صَنَعَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَهَلاَّ شَقَقْتَ عَنْ بَطْنِهِ فَعَلِمْتَ مَا فِى قَلْبِهِ؟» قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! لَوْ شَقَقْتُ بَطْنَهُ لَكُنْتُ أَعْلَمُ مَا فِى قَلْبِهِ. قَالَ «فَلاَ أَنْتَ قَبِلْتَ مَا تَكَلَّمَ بِهِ، وَلاَ أَنْتَ تَعْلَمُ مَا فِى قَلْبِهِ!».

قَالَ، فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَلَمْ يَلْبَثْ إِلاَّ يَسِيراً حَتَّى مَاتَ. فَدَفَنَّاهُ فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَقَالُوا: لَعَلَّ عَدُواً نَبَشَهُ. فَدَفَنَّاهُ. ثُمَّ أَمَرْنَا غِلْمَانَنَا يَحْرُسُونَهُ. فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَقُلْنَا لَعَلَّ الْغِلْمَانَ نَعَسُوا. فَدَفَنَّاهُ. ثُمَّ حَرَسْنَاهُ بِأَنْفُسِنَا. فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَأَلْقَيْنَاهُ فِى بَعْضِ تِلْكَ الشِّعَابِ.

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. والسميط وثقه العجلى، وروى له مسلم فى صحيح. وعاصم هو الأحول، ويروى له مسلم أيضا فى صحيحه، وذكره ابن حبان فى الثقات. وسويد بن سعيد مختلف فيه.

حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الْأَيْلِىُّ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ السُّمَيْطِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِى سَرِيَّةٍ. فَحَمَلَ

رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. وَزَادَ فِيهِ: فَنَبَذَتْهُ الأَرْضُ: فَأُخْبِرَ النَّبِىُّ ﷺ وَقَالَ «إِنَّ الأَرْضَ لَتَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ. وَلٰكِنَّ اللّٰهَ أَحَبَّ أَنْ يُرِيَكُمْ تَعْظِيمَ حُرْمَةِ – لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ –».

فى الزوائد: هذا إسنادٌ حسن. لأن إسماعيل بن حفص مختلف فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1188. (3930) **(7175)**- *İmrân İbnu'l-Husayn radıyallahu anh* anlatıyor: *"Nâfi' İbnu'l-Ezrak ve arkadaşları geldiler ve bana: "Ey İmrân helak oldun (dinden çıktın)!" dediler. İmrân: "Hayır! İmran helak olmadı (dinden çıkmadı)" dedi. Onlar ısrarla: "Evet evet helak oldun!" dediler. İmrân: "Beni helak eden şey nedir?" dedi. Onlar: "Allah Teâla hazretleri:* **"Fitne olmasın, dinin tamamı Allah için olsun diye onlarla savaşın"** *buyuruyor" dediler. İmrân: "Evet biz onlarla savaştık ve hatta onları sürdük. Dinin tamamı Allah içindi. Dilerseniz, ben size Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğim bir hadisi rivayet edeyim!" dedi. Onlar: "Onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sen mi işittin?" dediler. İmrân: "Evet! Ben gördüm ki, Resûlullah, müşriklere karşı müslümanlardan müteşekkil bir ordu gönderdi. Askerler müşriklerle karşılaşınca, aralarında çok şiddetli bir savaş oldu. Müşrikler mağlup olup sırtlarını müslümanlara verdiler (saf dışı oldular). Sonra benim yakınlarımdan bir adam müşriklerden birine mızrakla saldırdı. Adamın üzerine yürüyünce, müşrik* **Eşhedü en lâilâhe illallah (Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederim), ben müslümanım"** *dedi. Fakat müslüman asker ona mızrağını saplayıp adamı öldürdü. Adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Helak oldum! (Yani büyük bir günah işledim)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm bir iki sefer:* **"Ne yaptın?"** *diye sordu. Adam yaptığını olduğu gibi anlattı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama:* **"Kalbini yarıp içinde ne olup olmadığına bakmalı değil miydin?"** *dedi. Adam:*

"Ey Allah'ın Resûlü! Eğer kalbini yarsaydım içindekini bilebilir miydim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Sen adamın hem sözünü kabul etmiyorsun hem de kalbindekini bilmiyorsun (olur mu böyle şey!)"** *dedi. İmrân sözlerine devam etti: "Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, adam hakkında bir şey söylemedi. Adam da az bir zaman yaşadı. Nihayet öldü. Biz onu defnettik. Ertesi günü adamın cesedi yerüstünde görüldü. Halk: "Belki de bir düşman, kabrini deşip (kötülük için çıkarmıştır)" dedi. Tekrar onu defnettik. Gençlerimize mezarı başında nöbet tutmalarını söyledik. Buna rağmen cesedi tekrar mezardan dışarı atıldı. "Bekleyen gençlerimiz uyumuş olabilirler" diye düşündük. Bir kere daha onu defnettik. Bu se-*

fer mezarını kendimiz bekledik. Ertesi gün yine cesedi kabirden dışarı atıldı. Bunun üzerine, adamın cesedini dağlar arasında bir geçide attık."

Hâdise, bir başka rivayette *İmrân İbnu'l-Husayn* tarafından (biraz farkla) şöyle anlatılmıştır: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi bir seriyyeye göndermişti. Sonra (savaşın bitiminde) müslümanlardan biri, müşriklerden birine saldırdı..."* hadisi yukarıdaki gibi anlattı. Şu ilavede bulundu: *"Toprak onun cesedini dışarı attı. Biz durumu Resûlullah'a haber verdik. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Bu toprak, ondan daha şerir insanları da kabul eder. Fakat Allah Teâla hazretleri, size "lâ ilahe illallah" kelâmının hürmetinin büyüklüğünü ders vermek istedi."**

AÇIKLAMA:

Benzer bir hâdise *Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anhümâ*'nın başından da geçmiştir. Hâdiseyle ilgili bazı açıklamalar yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ **MÜ'MİNİN KANI MALI HARAMDIR**

7176 ٣٩٣١ 1189 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ «أَلَا إِنَّ أَحْرَمَ الْأَيَّامِ يَوْمُكُمْ هٰذَا. أَلَا وَإِنَّ أَحْرَمَ الشُّهُورِ شَهْرُكُمْ هٰذَا. أَلَا وَإِنَّ أَحْرَمَ الْبَلَدِ بَلَدُكُمْ هٰذَا. أَلَا وَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا. أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ «اللَّهُمَّ! اشْهَدْ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1189. (3931) **(7176)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Veda haccı sırasında buyurdular ki:* **"Bilesiniz! Günlerin en ziyade haram olanları şu günlerinizdir. Bilesiniz! Ayların en haramı da şu ayınızdır. Bilesiniz! Beldelerin en haramı da şu beldenizdir. Bilesiniz! Kanlarınız, mallarınız birbirinize şu ayda, şu beldede şu gününüzün haramlığı gibi haramdır. Acaba tebliğ ettim mi?"** *Halk: "Evet!" dediler. Resûlullah:* **"Ey Allahım şahid ol!"** *buyurdu."*

7177 ٣٩٣٢ 1190 حدّثنا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ أَبِي ضَمْرَةَ، نَصْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحِمْصِيُّ. ثنا أَبِي. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَيْسٍ النَّصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ

عَمْرٍو؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَيَقُولُ «مَا أَطْيَبَكِ وَأَطْيَبَ رِيحَكِ. مَا أَعْظَمَكِ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكِ. وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَحُرْمَةُ الْمُؤْمِنِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللّهِ حُرْمَةً مِنْكِ. مَالِهِ وَدَمِهِ، وَأَنْ نَظُنَّ بِهِ إِلاَّ خَيْراً».

فى الزوائد: فى إسناده مقال. ونصر بن محمد شيخ ابن ماجة، ضعفه أبو حاتم، وذكره ابن حبان فى الثقات.

1190. (3932) (7177)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Ka'be'yi tavaf ederken gördüm, şöyle diyordu:* **"Sen ne temizsin, kokun da ne güzel! Sen ne yücesin, senin hürmetin ne büyük! Muhammed'in nefsini elinde tutan Zât-ı Zülcelal'e yemin olsun! Mü'minin Allah katındaki hürmeti, senin hürmetinden daha büyüktür. Mü'minin malının, kanının hürmeti de böyledir. Biz mü'min hakkında sadece hüsn-i zanda bulunuruz."**

7178 ٣٩٣٤ 1191 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِىُّ. ثنا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ أَبِى هَانِىءٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ الْجَنْبِىِّ؛ أَنَّ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ. وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو هانىء اسمه حميد بن هاىء الخولانى.

1191. (3934) (7178)- *Füdâle İbnu Ubeyd* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Gerçek mü'min, halkın, kendisinden malı ve canı hususunda emîn olduğu kimsedir. Hakiki muhâcir de hata ve günahlardan hicret (terk) eden kimsedir."**

★ YAĞMA YASAKTIR

7179 ٣٩٣٨ 1192 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ ؛ قَالَ: أَصَبْنَا غَنَماً لِلْعَدُوِّ. فَانْتَهَبْنَاهَا. فَنَصَبْنَا قُدُورَنَا. فَمَرَّ النَّبِىُّ ﷺ بِالْقُدُورِ. فَأَمَرَ بِهَا فَأُكْفِئَتْ. ثُمَّ قَالَ «إِنَّ النُّهْبَةَ لاَ تَحِلُّ».

فى الزوائد: إسناده صحيح: رجاله ثقات. ولم يخرج له أحد من بقية الكتب الخمسة شيئاً.

1192. (3938) (7179)- *Sa'lebe İbnu'l-Hakem radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gazvede) düşmanın koyun sürüsüne rastlamıştık. Hemen yağmaladık ve tencereleri*

kurduk. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tencerelerimizin yanından geçti (ve onları gördü). Kaldırmamızı emretti. Derhal hepsini devirdik. Sonra: **"Yağma helal değildir"** *buyurdu."*

★ MÜSLÜMANA SÖVMEK FISKTIR

7180 ٣٩٤٠ 1193 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسْدِيُّ. ثنا أَبُو هِلَالٍ عَنِ ابنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ».

فى الزوائد: إسناد حديث أبى هريرة حسن. وأبو هلال اسمه محمد بن سليم، مختلف فيه. وكذلك محمد ابن الحسن الأسدىّ. وباق رجال الإسناد ثقات.

1193. (3940) **(7180)**- *Ebu Hureyre* ve *İbnu Ebi Vakkâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslümana sebbetmek (sövmek) fısktır, öldürmek de küfürdür."**

★ BİRBİRİNİZİ BENDEN SONRA ÖLDÜRMEYİN

7181 ٣٩٤٤ 1194 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، قَالَا: ثنا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ، عَنِ الصُّنَابِحِ الْأَحْمَسِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ وَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ. فَلَا تَقْتَتِلُنَّ بَعْدِي».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. وقيس هو ابن أبى حازم. واسماعيل هو ابن أبى خالد. وليس للصنابحى هذا عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له شىء فى بقيه الكتب الستة. قلت: اختلف في صحة اسم هذا الصحابىّ. فبعضهم سماه، كما هنا (الصنابحى) بياء النسبة: وبعضهم سماه (الصنابح) بدون ياء. وهو الذى رجحه البخارىّ وغيره من العلماء وأصل الحديث فى مسند أحمد: الجزء الرابع، ص ٣٥١ وقد رواه (الصنابحى) بياء النسبة.

1194. (3944) **(7181)**- *Sunâbih el-Ahmesî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bilesiniz! Havz(-ı kevser)e ilk geleniniz ben olacağım ve ben diğer ümmetlere karşı çokluğunuzla övüneceğim. Benden sonra birbirinizi öldürmeyin."**

★ MÜSLÜMANLAR ALLAH'IN ZİMMETİNDE (GARANTİSİNDE)DİR

7182 ٣٩٤٥ 1195 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ

الْحِمْصِيُّ. ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الذَّهَبِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حَابِسٍ الْيَمَامِيِّ (الْيَمَانِيِّ)، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ، فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ. فَلاَ تُخْفِرُوا اللَّهَ فِي عَهْدِهِ. فَمَنْ قَتَلَهُ، طَلَبَهُ اللَّهُ حَتَّى يَكُبَّهُ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وسعد بن إبراهيم لم يدرك حابس بن سعد، قاله في التهذيب.

1195. (3945) (7182)- *Ebu Bekrı's-Sıddık radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sabah namazını kim kılarsa, o Allah'ın zimmetindedir. Allah'ın bu garantisini ihlal etmeyin. Kim onu öldürürse, Allah, yüzüstü cehenneme atıncaya kadar öldürenin peşini bırakmaz."**

7183 ٣٩٤٦ 1196 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ. ثنا أَشْعَثُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدَبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ، فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح، إن كان الحسن سمع من سمرة. وأشعث هو عبد الملك.

1196. (3946) (7183)- *Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim sabah namazını kılarsa, Allah'ın garantisi altındadır."**

7184 ٣٩٤٧ 1197 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ثنا أَبُو الْمُهَزِّمِ، يَزِيدُ بْنُ سُفْيَانَ. سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُؤْمِنُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ بَعْضِ مَلاَئِكَتِهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف يزيد بن سفيان، أبي المهزّم.

1197. (3947) (7184)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mü'min, Allah katında, birkısım meleklerden daha kıymetlidir."**

★ ASABİYET

7185 ٣٩٤٩ 1198 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ الْيُحْمِدِىُّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ الشَّامِىِّ، عَنِ امْرَأَةٍ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهَا: فَسِيلَةُ. قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبِى يَقُولُ: سَأَلْتُ النَّبِىَّ ﷺ، فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللّهِ! أَمِنَ الْعَصَبِيَّةِ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ؟ قَالَ «لاَ وَلٰكِنْ مِنَ الْعَصَبِيَّةِ أَنْ يُعِينَ الرَّجُلُ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ».

فى الزوائد: روى أبو داود بعض هذا الحديث. وهو: قلت يارسول اللّه: ما العصبية؟ قال «أن يعين الرجل قومه على الظلم».

1198. (3949) (7185)- *Füseyle*'nin babası (*Vâsile İbnu'l-Eskâ*) *radıyallahu anh* anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü dedim, kişinin kavmini sevmesi, (merdud olan) asabiye midir?"*

"Hayır *buyurdular,* **asabiye, kişinin zulümde kavmine yardımcı olmasıdır."**

AÇIKLAMA:

Daha önce mükerreren açıklandığı üzere, *asabiye* bugünkü tabirle *ırkçılık* demektir. *İslâm,* kişinin ırkî hususiyetini reddetmez. Dolayısıyla her insanın kendi ırktaşlarına hususî bir yakınlık hissetmesi tabiidir. Hadis bu taraftarlığın zulme götürecek seviyeye çıkmamasını emretmektedir. Dinimiz bütün mü'minlerin kardeş olduğunu söylemiştir. Kardeşler arasında münasebet adalet, hakkaniyet çerçevesinde yürür. Zulümde yardım, himaye yoktur, kardeş bile olsa. Öyleyse kavmine zulümde yardımcı olmak, dinin reddettiği asabiyettir.

Irkçılıkla ilgili bahisler görülmelidir.

★ SEVADU'L-A'ZAM (EKSERİYET)

7186 ٣٩٥٠ 1199 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِىُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ السَّلاَمِىُّ. حَدَّثَنِى أَبُو خَلَفٍ الأَعْمَى؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ أُمَّتِى لاَ تَجْتَمِعُ عَلَى ضَلاَلَةٍ. فَإِذَا رَأَيْتُمُ اخْتِلاَفاً، فَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الأَعْظَمِ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو خلف الأعمى، واسمه حازم بن عطاء، وهو ضعيف. قد جاء الحديث بطرق، فى كلها نظر. قاله شيخنا العراقى فى تخريج أحاديث البيضاوى.

1199. (3950) (7186)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetim dalâlet (bâtıl) üzerinde toplanmaz. Öyleyse bir ihtilâf görünce, size çoğunluğu iltizam etmenizi tavsiye ederim."**

AÇIKLAMA:

İslâm ülemâsı ümmetin dalalette içtima etmeyeceğini bildiren hadisi, pekçok meselenin hallinde umumi bir prensip yapmıştır. Mesela ihtilaflı meselelerde ülemânın ekseriyetinin ittifak ettiği görüşün, savâba makrun olduğu kabul edilir; zayıf bir rivayet, ülemânın fiilen amel etmesi yani telakki-yi bil kabulü ile sıhhat kazanır, hükmî tevatür derecesinde itibar görür. Bu hususlara daha önce açıklama kaydedildi.

7187 ٣٩٥١ 1200 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ رَجَاءٍ الأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِي، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ؛ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللّهِ ﷺ، يَوْماً، صَلاَةً، فَأَطَالَ فِيهَا. فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا (أَوْ قَالُوا): يَارَسُولَ اللّهِ! أَطَلْتَ، الْيَوْمَ، الصَّلاَةَ. قَالَ «إِنِّي صَلَّيْتُ صَلاَةَ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ. سَأَلْتُ اللّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، لأُمَّتِي ثَلاَثاً. فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ، وَرَدَّ عَلَيَّ وَاحِدَةً. سَأَلْتُهُ أَنْ لاَ يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُواً مِنْ غَيْرِهِمْ، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لاَ يُهْلِكَهُمْ غَرَقاً، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لاَيَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ، فَرَدَّهَا عَلَيَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1200. (3951) (7187)- *Hz. Mu'âz İbnu Cebel radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir namaz kılmış ve namazı çok uzatmıştı. Namazdan çıkınca biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün namazı çok uzattınız!" dedik. Şu açıklamayı yaptılar:* **"Ben bugün, bir ümit ve korku namazı kıldım. Ben (namazda) aziz ve celil olan Allah'tan ümmetim için üç şey talep ettim. Allah bunlardan ikisini verdi, birini vermedi. Ben Allah'tan ümmetime, kendileri dışında bir düşman musallat etmemesini talep ettim, bu talebimi kabul etti. Allah'tan ümmetimi (eski ümmetler gibi) toptan suda boğarak helak etmemesini talep ettim. Allah bunu da kabul etti. Allah'tan ümmetimin kendi aralarında savaşmamalarını talep ettim, Allah bunu reddetti."**

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın birinci talebi, müslümanların hâricî düşmanlar tarafından hain bir yenilgiye uğratılmaması istikametindedir. Allah bunu kabul etmiştir. Nitekim 1500 yıllık İslâm tarihi içinde hariçle çok savaşlar olmuş ise de müslümanların varlığını bütün dünyada sona erdirecek şekilde bir mağlubiyet olmamıştır. Bir cephede kaybedilmiş, bir başka cephede muzaffer kılınmıştır. Veya bu kısmî mağlubiyetler geçici olmuştur. En karanlık günler Birinci Cihan Harbi'nden sonra yaşanmış, buna rağmen tekrar bir toparlanma içine girilmiş, esarete düşen müslüman cemiyetler kurtulmaya başlamışlardır. *Resûlullah* bu halin Kıyamete kadar devam edeceğini haber vermektedir.

İkinci talep Nuh kavmi tarzında bütün ümmetin suda boğularak helak olmamasıyla ilgili. Buna kıyasen, Kur'ân'da geçen ve bir milleti toptan yok eden semavî belaların da bütün ümmeti yok edecek şeklinde vaki olmayacağını söyleyebiliriz.

Üçüncü dua ki –kabul edilmediği belirtiliyor–, ümmetin kendi arasında savaş yapmama meselesidir. Sahabe devrinde başlayan iç kavgalar tarih boyu eksik olmamıştır. Hadisin sarahatine göre bu hal Kıyamete kadar devam edecektir. Endülüs'ün elden çıkması, Osmanlıların çöküşü hep bu iç kavgalar sebebiyledir. Ümmet-i merhumenin büyük belaları bu iç kavgaların peşinden gelmektedir. İslâm düşmanları İslâm beldelerini istîla planlarını iç kavgalarımıza göre yapmakta, önce dahilî kavga zeminleri hazırlamakta, böylece bölüp parçaladıktan sonra istilâ ameleyelerini gerçekleştirmektedir. Allah, bu ümmete, tevhid ve iman kardeşliğinde birleşme, bütünleşme feraseti versin.

7188 ٣٩٥٤ 1201 حدّثنا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي السَّائِبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «سَتَكُونُ فِتَنٌ. يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِناً وَيُمْسِي كَافِراً. إِلاَّ مَنْ أَحْيَاهُ اللّٰهُ بِالْعِلْمِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. قال ابن معين: على بن يزيد عن القاسم عن أبي أمامة، هي ضعاف كلها. وقال البخاريّ وغيره، في على بن يزيد: منكر الحديث.

1201. (3954) **(7188)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Benden sonra ümmetim içerisinde) fitneler olacak. O fitnelerde, kişi mü'min olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar, Allah'ın ilimle ihya ettikleri hâriç."**

★ FİTNEDE TESEBBÜT (DİKKATLİ, SABIRLI OLMA)

7189 ٣٩٦٢ 1202 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُزِيدُ بْنُ هٰارُونَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ (أَوْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ. شَكَّ أَبُو بَكْرٍ)، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ ابْنِ مَسْلَمَةَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ وَفُرْقَةٌ وَاخْتِلاَفٌ. فَإِذَا كَانَ كَذٰلِكَ، فَأْتِ بِسَيْفِكَ أُحُداً، فَاضْرِبْهُ حَتَّى يَنْقَطِعَ. ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيَكَ يَدٌ خَاطِئَةٌ، أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ». فَقَدْ وَقَعَتْ. وَفَعَلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ.

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. إن ثبت سماع حماد بن سلمة من ثابت البنانى.

1202. (3962) **(7189)**- *Muhammed İbnu Mesleme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*"**Şurası muhakkak ki, bir fitne, bir ayrılık ve bir ihtilaf olacak. Bu durum gelince, Uhud'a kılıncınla git! Kırılıncaya kadar onu (taşa) çal. Sonra evinde otur. Hatta sana günahkâr bir el veya ölüm gelinceye kadar (evinden çıkma).**"

Nitekim (haber verilen bu fitne) çıktı ve ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın söylediğini yaptım."

★ İKİ MÜSLÜMAN BİRBİRİNE KILIÇ ÇEKERSE

7190 ٣٩٦٤ 1203 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ وَسَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسٰى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ» قَالُوا: يَارَسُولَ اللّهِ! هٰذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ «إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1203. (3964) **(7190)**- *Ebu Musa radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir keresinde):* "**İki müslüman birbirlerine kılıç çekerlerse kâtil de maktûl de cehennemdedir**" *buyurmuşlardı. Orada bulunanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Katili anladık, cehennemdedir; ya maktulün suçu ne?" dediler.*

"**Çünkü, o da kardeşini öldürmek istemişti**" *buyurdular."*

7191 ٣٩٦٦ 1204 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ الْحَكَمِ السَّدُوسِيِّ. ثنا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللّهِ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ عَبْدٌ أَذْهَبَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ»

في الزوائد: هذا إسناده حسن. سويد بن سعيد مختلف فيه. قال السنديّ: قلت: وكذا شهر بن حوشب

1204. (3966) **(7191)**- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mertebe itibariyle insanların Kıyamet günü Allah indinde en kötüsü, ahiretini, başkasının dünyası için helâk eden kuldur."**

AÇIKLAMA:

Başkasının dünyası için, ahiretini helâke atmak, zâlim uğrunda dünyevî maksatlar peşinde koşan insanlar uğrunda zulme düşen, ölen, öldüren kimselerin halini ifade eder. Bu yolda ölmek veya öldürmek, zulme düşmek, ahiretini heba etmek demektir. Müslüman, hatt-ı hareketini hesaplamak zorundadır. Allah rızası maksadıyla olmayan ölme ve öldürmeler ahiretini heba etmeyi netice verir. Irkçılık uğruna yapılan faaliyetler bunun en güzel örneğidir. Hele bu, mü'min kardeşini öldürmeye, fitne ateşini uyandırmaya vesile olursa.

Hadisten *"başkasının elindeki dünyalık"*ı elde etmek için âhiretini feda etme mânasını çıkarmak da mümkündür.

İnanan insanlar için böylesi akılsız davranışları *Resûl-i Ekrem* en *kötü amel* olarak tavsif buyurmaktadır.

★ FİTNEDE DİLİ TUTMAK

7192 ٣٩٦٨ 1205 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَرِثِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِيَّاكُمْ وَالْفِتَنَ. فَإِنَّ لِلِّسَانَ فِيهَا مِثْلُ وَقْعِ السَّيْفِ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن عبد الرحمن، وهو ضعيف. وأبوه لم يسمع من ابن عمر.

1205. (3968) **(7192)**- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Fitneden kaçının! Çünkü o esnada dil, (tesir bakımından) kılıç darbesi gibidir."**

7193 ٣٩٧٠ 1206 حدّثنا أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَلاَنِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِّيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سُخْطِ اللَّهِ. لاَ يَرَى بِهَا بَأْساً. فَيَهْوِي بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفاً».

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحق، وهو مدلس.

1206. (3970) (7193)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şurası muhakkak ki: Kişi, (bazan) Allah'ın gazabına sebep olan bir kelâm eder, kendisi o sözde bir mahzur görmez. Ama o söz sebebiyle, cehennem ateşinin yetmiş yıllık dibine iner."**

7194 ٣٩٧٥ 1207 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا خَالِي، يَعْلَى عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ؛ قَالَ: قِيلَ لاِبْنِ عُمَرَ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى أُمَرَائِنَا فَنَقُولُ الْقَوْلَ. فَإِذَا خَرَجْنَا، قُلْنَا غَيْرَهُ. قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ ذٰلِكَ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ، النِّفَاقَ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. أبو الشعثاء اسمه سليمان بن الأسود.

1207. (3975) (7194)- *Ebu'ş-Şa'şâ' rahimehullah*'ın anlattığına göre, *"İbnu Ömer radıyallahu anhüma'ya: "Biz ümerânın yanlarına girer, bir çeşit konuşuruz, yanlarından çıkınca da bir başka çeşit konuşuruz" denilmişti. Onlara "Biz bunu, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında münafıklık addederdik". dedi."*

★ İSLÂM GARİB BAŞLADI

7195 ٣٩٨٧ 1208 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ الإِسْلاَمَ بَدَأَ غَرِيباً، وَسَيَعُودُ غَرِيباً. فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ».

في الزوائد: حديث أنس حسن. وسنان بن سعد بن سنان مختلف فيه، وفي اسمه.

1208. (3987) **(7195)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şurası muhakkak ki İslâm garib (eşine rastlanmadık bir şekilde) başladı tekrar garibliğe avdet edecek. Gariblere ne mutlu."**

AÇIKLAMA:

Garîb, yabancı demektir, şimdilerde *gurbetçi* diyoruz. Yani yabancı bir yerde bulunan. Kelime İbnu Mâce'nin müteakip hadisinde bizzat *Aleyhissalâtu vesselâm* tarafından –bir soru üzerine– açıklanmıştır: اَلنُّزَّاعُ مِنَ الْقَبَائِلِ **"Kabilelerinden (dinleri için) ayrılanlar."** Hadisin, bazan, İslâm'ın temel esprisine zıt bir karamsarlıkla izahına rastlanır: *"İslâmiyet kimsesizlerle başladı, yine kimsesiz kalan az sayıda mü'minlerle sona erecek."* Bu mana *"Allah'tan ümit kesilmez"* esprisine aykırıdır. Mü'min, hangi şartlarda olursa olsun gelecek hakkında karamsar ve bedbin olmamalıdır. Öyleyse hadisi, *"İslâm, tarihte eşine rastlanmayan, fevkalâde sür'atli bir inkişafla başladı, ahir zamanda tekrar böyle bir inkişâfa mazhar olacak"* diye anlamak, o mutlu günleri hazırlayan *"gariplerden olma"* emel ve gayretine girmek daha muvafıktır. *Bediüzzaman* bunu *"İstikbal inkılâbı içinde en yüksek gür sedâ İslâm'ın sedası olacaktır"* diye müjdelemiş(3), *"... Ahirette cennet ve cehennemin zaruri vücutları gibi, hayır ve hak din, istikbalde mutlak galebe edecektir..."*, *"...Alem-i İslâm milletleri Arabın metanetinden ders almışlar. İnşaallah yine Araplar, ye'si bırakıp İslâmiyet'in kahraman ordusu olan Türklerle hakiki bir tesanüd ve ittifak ile el ele verip Kur'ân'ın bayrağını dünyanın her tarafında ilan edeceklerdir"*, *"Yaşasın sıdk, ölsün hizb, muhabbet devam etsin, şûrâ kuvvet bulsun!"* gibi kesin ifadelerle ümmetin yolunu ümid şavkıyla aydınlatmıştır. Bu şavkla aydınlanan nurlu gönüller, şeytanın ümidsizlikle kalpleri kararttığı bir devirde sadece ümmet-i Muhammediyeye değil, bütün insanlığa saadet-i hakikiyyeyi getirecek gurebâlar olarak tebcîle, takdire layıktırlar.

Hadisten anlaşılan ümid manası, şahsi, ferdi ve "yeni" bir yorum da değildir. Tirmizî'nin bir rivayetinde *gurebâ* ile ilgili olarak *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın şöyle bir açıklaması daha vardır: طُوبٰى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا اَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِى مِنْ سُنَّتِى **"Benden sonra insanların ifsad edip bozdukları sünnetimi düzeltecek olan o gariblere ne mutlu"** (İman 13). Şu halde *Resûlullah*, İslâm dışı âdetleri hayattan çıkararak asli hüviyetiyle İslâm'ı hayata yeniden tatbik edecek olan garibleri tebşir etmekte, ümmete öyle bir istikbâli müjdelemektedir.

---

(3) Bediüzzaman Hutbe-i Şamî'ye nâm eserinde, İslâm'ın müstakbel dünya hâkimiyetinin aklî isbatını yapmaktadır.

Bu bahse, son olarak, *Elmalılı Hamdi Efendi* merhumun hadisle ilgili tahlilini kaydetmeyi uygun buluyoruz.

"Bu hadisteki سَيَعُودُ *fiilini ekseri kimseler* سَيَصِيرُ *(olacak) mânasına fi'l-i-nâkıs telakki ederek "İslâm garib olarak başladı (yahud zuhûr etti) yine başladığı gibi garib olacak" diye yalnız inzar suretinde anlamış, bundan ise hep yeis, teammüm etmiştir (yayılmıştır). Halbuki Kamus'ta gösterildiği üzere, âde fi'ili* يبدى ويعيد *de olduğu gibi, dönüp yeniden başlamak mânasına da gelir.*

Bu hadiste de böyledir. Ya'ni "İslâm garib olarak başladı (veya zuhûr etti) ileride yine başladığı gibi garip olarak tekrar başlayacak yahud yeniden zuhûr edecek. Ne mutlu o gariblere" demektir. Hadisin âhirindeki fetûbâ, onun inzar için değil, tebşîr için sevk buyurulduğunu gösterir. Gerçi bunda da dönüp garib olmak inzarı yok değil, lakin sönmeyip yeniden başlaması tebşiri vardır. İşte fetûbâ lil gurebâ müjdesi de bunun içindir. Çünkü onlar, sâbikûn-i evvelûn gibidirler. Binaenaleyh hadiste yeis değil, müjdeyi nâlıkttır..." (5, 3713-3714).

★ **FİTNEDEN KİMLER SALİM OLABİLİR**

7196 ٣٩٨٩ 1209 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عِيسَى ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ أَنَّهُ خَرَجَ يَوْماً إِلَى مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِداً عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ يَبْكِي. فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: يُبْكِينِي شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ يَسِيرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ. وَإِنَّ مَنْ عَادَى لِلَّهِ وَلِياً، فَقَدْ بَارَزَاللَّهَ بِالْمُحَارَبَةِ. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْأَبْرَارَ الْأَتْقِيَاءَ الْأَخْفِيَاءَ، الَّذِينَ، إِذَا غَابُوا، لَمْ يُفْتَقَدُوا. وَإِنْ حَضَرُوا، لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُعْرَفُوا. قُلُوبُهُمْ مَصَابِيحُ الْهُدَى. يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن لهيعة، وهو ضعيف.

1209. (3989) (7196)- *Hz. Ömer radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Bir gün Resûlüllah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gitmiştir. Orada Hz. Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh'ı Aleyhissalâtu vesselâm'ın kabrinin dibinde oturmuş ağlar bulmuş ve: "Niçin ağlıyorsun?" diye sormuştur. Hz. Mu'âz: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işitmiş olduğum bir hadis sebebiyle" demiş ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın hadisini okumuştur:* **"Şurası muhakkak ki riyanın azı dahi şirktir. Kim Allah'ın velisine düşmanlık yaparsa şüphesiz Allah ile savaşmaya çıkmış olur. Allah itaatkâr, takva sahibi ve halktan uzak duran öyle (kendi halinde) kullarını gerçekten sever ki, onlar görünmedikleri zaman aranmazlar (ehemmiyet verilmedikleri için, yoklukları kimsenin dikkatini çekmez), hazır bulundukları zaman (da meclislere, ciddi meşguliyetlere) çağırılmazlar, tanınmazlar. Kalpleri pırıl pırıl hidayet kandilleridir. (Onları hiçbir şey şekke şüpheye atamaz.) Her müşkil meselenin, ağır belanın altından kalkarlar."**

7197 ٣٩٩٠ 1210 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثنا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «النَّاسُ كَإِبِلٍ مِائَةٍ. لاَتَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. إن ثبت سماع زيد بن أسلم من عبد الله بن عمر.

1210. (3990) (7197)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İnsanlar, içerisinde bir tane iyisini bulamayacağın yüz deve(lik bir sürü) gibidirler."**

★ ÜMMETLERİN AYRILMASI

7198 ٣٩٩٢ 1211 حدّثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثنا عَبَّادُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «افْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ. وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَإِحْدَى وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَلاَثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ». قِيلَ: يَارَسُولَ اللّهِ! مَنْ هُمْ؟ قَالَ «الْجَمَاعَةُ».

فى الزوائد: إسناد حديث عوف بن مالك فيه مقال. وراشد بن سعد، قال فيه أبو حاتم: صدوق. وعباد ابن يوسف لم يخرج له أحد سوى ابن ماجة. وليس له عنده سوى هذا الحديث. قال ابن عدىّ: روى أحاديث تفرد بها. وذكره ابن حبان فى الثقات. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1211. (3992) **(7198)**- *Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yahudiler yetmişbir fırkaya bölündüler, onlardan sadece bir fırka cennetliktir, yetmiş fırka cehennemliktir. Hıristiyanlar ise yetmişiki fırkaya bölündüler. Bunlardan da yetmişbir fırka cehennemliktir, sadece biri cennetliktir. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! Benim ümmetim yetmişüç fırkaya bölünecek, bunlardan biri cennetlik, yetmişikisi cehennemliktir."**

"Ey Allah'ın Resûlü! Cennetlikler kimlerdir?" diye sorulmuştu. **"Onlar, cemaattir"** *buyurdular."*

7199 ٣٩٩٣ 1212 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا أَبُو عَمْرٍو. ثنا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. كُلُّهَا فِي النَّارِ، إِلاَّ وَاحِدَةً. وَهِيَ الْجَمَاعَةُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1212. (3993) **(7199)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Muhakkak ki, İsrailoğulları yetmişbir fırkaya bölündü, ümmetim de yetmişiki fırkaya ayrılacak. Biri hariç hepsi ateştedir. O hâriç olan cemaattir."**

7200 ٣٩٩٤ 1213 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَتَتَّبِعُنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، بَاعاً بِبَاعٍ، وَذِرَاعاً بِذِرَاعٍ، وَشِبْراً بِشِبْرٍ. حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ ضَبٍّ، لَدَخَلْتُمْ فِيهِ» قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ «فَمَنْ، إِذاً؟».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1213. (3994) (7200)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizler, kendinizden önce gelen ümmetlerin sünnetine kulacı kulacına, arşını arşınına ve karışı karışına muhakkak tıpa tıp uyacaksınız. Hatta onlar, daracık bir keler deliğine girseler oraya siz de gireceksiniz."**

Oradakiler, "Ey Allah'ın Resulü! (Onlar) yahudiler ve hıristiyanlar mı?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Bunlar değilse kimler olur?"** *buyurdular."*

NOT: Ehl-i Kitap, ehl-i bida ile ilgili bahisler daha önce işlendi. Burada tekrar etmeyeceğiz.

★ KADIN FİTNESİ

7463 ٣٩٩٩ 1214 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا وَكِيعٌ عَنْ خَارِجَةَ ابْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ صَبَاحٍ إِلاَّ وَمَلَكَانِ يُنَادِيَانِ: وَيْلٌ لِلرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ. وَوَيْلٌ لِلنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ».

في الزوائد: في إسناده خارجة بن مصعب، وهو ضعيف.

1214. (3999) (7201)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her sabah mutlaka iki melek nida eder: "Kadından vay erkeğin haline!"** ve **"Erkekten vay kadının haline!"**

7202 ٤٠٠١ 1215 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالاَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، إِذْ دَخَلَتِ امْرَأَةٌ مِنْ مُزَيْنَةَ تَرْفُلُ فِي زِينَةٍ لَهَا فِي الْمَسْجِدِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! انْهَوْا نِسَاءَكُمْ عَنْ لُبْسِ الزِّينَةِ وَالتَّبَخْتُرِ فِي الْمَسْجِدِ. فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمْ يُلْعَنُوا، حَتَّى لَبِسَ نِسَاؤُهُمُ الزِّينَةَ، وَتَبَخْتَرْنَ فِي الْمَسَاجِدِ».

في الزوائد: في إسناده داود بن مدرك. قال فيه الذهبيّ، في كتاب الطبقات: نكرة لايعرف. وموسى ابن عبيدة، ضعيف.

1215. (4001) **(7202)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidde otururken Müzeyre kabîlesinden bir kadın girdi, çok süslüydü, zinetleriyle mescidin içinde bile pek çalımlı yürüyordu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ey insanlar! Kadınlarınızı mescidde süsler takınmaktan ve çalımlı yürümekten men edin! Zira İsrailoğulları, kadınları zinet takınıp, mescidde çalımlı yürüyünceye kadar lanetlenmediler"** *buyurdular."*

★ EMR-İ Bİ'L-MÂ'RUF

7203 ٤٠٠٨ 1216 **حدّثنا** أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَحْقِرْ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ» قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَحْقِرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ «يَرَى أَمْراً، لِلَّهِ عَلَيْهِ فِيهِ مَقَالٌ، ثُمَّ لاَ يَقُولُ فِيهِ. فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: خَشْيَةُ النَّاسِ. فَيَقُولُ: فَإِيَّايَ، كُنْتَ أَحَقَّ أَنْ تَخْشَى».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات. وأبو البختريّ، اسمه سعيد بن فيروز الطائيّ.

1216. (4008) **(7203)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Hiçbiriniz kendisini tahkir etmesin"** *buyurmuştu. Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden biri nefsini nasıl tahkir eder?" diye sordular..* **"Bir kimse öyle bir şey görür ki, onunla ilgili birşey söylemesi Allah'ın onun üzerindeki hakkıdır. Fakat o, bu hususta konuşmaz. (Yani, insanlardan çekinip konuşmamakla nefsini tahkir etmiş, alçaltmış olur). Allah Teâla hazretleri de Kıyamet günü, ona: "Şu şu meselede niye üzerine düşen sözü söylemedin?" diye hesaba çeker. Adam: "Konuşmamı halk korkusu engelledi" der. Allah Teâla da: "Sen (insanlardan değil), önce benden korkmalıydın" der."**

7204 ٤٠١٠ 1217 **حدّثنا** سَعِيدُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: لَمَّا رَجَعَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُهَاجِرَةُ الْبَحْرِ، قَالَ «أَلاَ تُحَدِّثُونِي بِأَعَاجِيبِ مَا رَأَيْتُمْ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ؟»

قَالَ فِتْيَةٌ مِنْهُمْ: بَلَى. يَارَسُولَ اللَّهِ! بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ، مَرَّتْ بِنَا عَجُوزٌ مِنْ عَجَائِزِ مِنْ عَجَائِزِ رَهَابِينِهِمْ تَحْمِلُ عَلَى رَأْسِهَا قُلَّةً مِنْ مَاءٍ. فَمَرَّتْ بِفَتىً مِنْهُمْ. فَجَعَلَ إِحْدَى يَدَيْهِ بَيْنَ كَتِفَيْهَا، ثُمَّ دَفَعَهَا. فَخَرَّتْ عَلَى رُكْبَتَيْهَا. فَانْكَسَرَتْ قُلَّتُهَا. فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ، الْتَفَتَتْ إِلَيْهِ فَقَالَتْ: سَوْفَ تَعْلَمُ، يَاغُدَرُ؛ إِذَا وَضَعَ اللَّهُ الْكُرْسِيَّ، وَجَمَعَ الْأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ، وَتَكَلَّمَتِ الْأَيْدِي وَالْأَرْجُلِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ، فَسَوْفَ تَعْلَمُ كَيْفَ أَمْرِي وَأَمْرُكَ، عِنْدَهُ غَداً.

قَالَ، يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَدَقَتْ: صَدَقَتْ. كَيْفَ يُقَدِّسُ اللَّهُ أُمَّةً لاَ يُؤْخَذُ لِضَعِيفِهِمْ مِنْ شَدِيدِهِمْ؟».

في الزوائد: إسناده حسن. وسعيد بن سويد مختلف فيه.

1217. (4010) **(7204)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına Habeşistan muhacirleri dönünce, onlara:* **"Habeşistan diyarında gördüğünüz farklı şeylerden bana anlatmaz mısınız?"** *buyurdular. Onlardan bir grub genç: "Elbette! Ey Allah'ın Resûlü!" dediler (ve anlatmaya başladılar): "(Bir gün) biz otururken, onların yaşlı rahibelerinden biri, başının üstünde bir su küpü olduğu halde yanımızdan geçti, onlardan bir gence rastladı. Genç elinin birini rahibenin omuzları arasına koyup onu itti. Kadın dizlerinin üzerine düştü ve küpü kırıldı. Kadın yerden kalkınca, gence yöneldi ve: "Ey zâlim! Allah kürsüyü kurup, evvelîn ve âhirîni toplayıp hesaba çektiği, el ve ayakların lisana gelip yaptıklarını anlattıkları (o Kıyamet gününde) sen bana yaptığın zulmün ne demek olduğunu bileceksin! Yarın Allah'ın huzurunda benim halimle, kendi halinin ne olduğunu göreceksin!" dedi.*

Râvi der ki: *"Resûlullah (bu anlatılanları dinledikten sonra):* **"Rahibe doğru söylemiş, rahibe doğru söylemiş. Allah, zayıfların intikamını güçlülerden almayan bir ümmeti nasıl takdis edip (günahlarından arındırır?)"** *buyurdu."*

7205 ٤٠١٢ 1218 **حدّثنا** رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي غَالِبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: عَرَضَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ عِنْدَ الْجَمْرَةِ الْأُولَى. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ فَسَكَتَ عَنْهُ.

فَلَمَّا رَأَى الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ سَأَلَهُ. فَسَكَتَ عَنْهُ. فَلَمَّا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ لِيَرْكَبَ. قَالَ «أَيْنَ السَّائِلُ؟» قَالَ: أَنَا. يَارَسُولَ اللّٰهِ! قَالَ «كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ ذِي سُلْطَانٍ جَائِرٍ».

فى الزوائد: فى إسناده أبو غالب، وهو مختلف فيه. ضعفه ابن سعد وأبو حاتم والنسائىّ. ووثقه الدارقطنىّ وقال ابن عدىّ: لابأس به. وراشد بن سعيد، قال فيه أبو حاتم: صدوق. وباق رجال الإسناد ثقات.

1218. (4012) (7205)- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah (hacc esnasında) birinci cemrenin yanında iken yanına bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi cihad efdaldir?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama cevap vermedi. Adam ikinci cemrede görünce tekrar aynı şeyi sordu. Resûlullah yine sükût buyurdular. Akabe taşlamasını yapınca, bineğine binmek üzere, ayağını özengiye koyunca:* **"Soru sahibi nerdedir?"** *dedi. Adam da: "İşte benim ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"(En efdal cihad) Zalim sultana karşı hakkı söylemektir!"** *buyurdular."*

★ KENDİNİZE DÜŞENE BAKIN

7206 ٤٠١٥ 1219 **حدّثنا** الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ الْخُزَاعِيُّ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا أَبُو مُعَيْدٍ حِفْصُ بْنُ غَيْلاَنَ الرُّعَيْنِيُّ عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قِيلَ: يَارَسُولَ اللّٰهِ! مَتَى نَتْرُكُ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ «إِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ مَا ظَهَرَ فِي الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ» قُلْنَا: يَارَسُولَ اللّٰهِ! وَمَا ظَهَرَ فِي الْأُمَمِ قَبْلَنَا؟ قَالَ «الْمُلْكُ فِي صِغَارِكُمْ. وَالْفَاحِشَةُ فِي كِبَارِكُمْ. وَالْعِلْمُ فِي رُذَالَتِكُمْ».

قَالَ زَيْدٌ: تَفْسِيرُ مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ «وَالْعِلْمُ فِي رُذَالَتِكُمْ» إِذَا كَانَ الْعِلْمُ فِي الْفُسَّاقِ.

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1219. (4015) (7206)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Ey Allah'ın Resûlü! Emr-i bi'l-ma'ruf ve'n-nehy-i ani'l-münker'i ne zaman ter-*

ketmeliyiz?" diye sorulmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: **"Aranızda, sizden önceki milletlerde zuhur etmiş olan şeyler zuhûra başladığı vakit."**

Biz: "Bizden önceki ümmetlerde ne zuhûr etmişti?" diye sorduk.

"Hükümdarlık küçüklerinizin elinde olduğu, fuhuş (her çeşit çirkin ve kirli işler) büyüklerinizce işlendiği, ilim de rezillerinizin eline geçtiği vakit" *buyurdular."*

Râvi *Zeyd İbnu Yahya* der ki: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın* **"ilim rezillerinizin eline geçtiği vakit"** *sözünün mânasının açıklanması, "İlmin, fasıkların (haramı alenen işleyen, farzları alenen terkeden) eline geçmesi demektir."*

7207 ٤٠١٧ **1220** حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثنا يَحْيَى
بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، أَبُو طُوَالَةَ. ثنا نَهَارٌ الْعَبْدِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ
أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ اللَّهَ لَيَسْأَلُ الْعَبْدَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ. حَتَّى يَقُولَ: مَا مَنَعَكَ، إِذْ رَأَيْتَ الْمُنْكَرَ، أَنْ تُنْكِرَهُ؟ فَإِذَا لَقَّنَ اللَّهُ
عَبْداً حُجَّتَهُ، قَالَ: يَارَبِّ! رَجَوْتُكَ، وَفَرِقْتُ مِنَ النَّاسِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1220. (4017) **(7207)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri, Kıyamet günü kulu mutlaka hesaba çeker. Hatta şunu da söyler: "Münkeri gördüğün zaman onu tatbik etmene mani olan şey ne idi?" Eğer Allah Teâla hazretleri kula hücceti-ni söylemeyi telkin ederse kul şöyle der: "Ey Rabbim! Ben senin rahmetini umdum ve insanlardan korktum (ve dinin reddettiği münkerlere müdahaleyi bu sebeple terkettim)."**

7208 ٤٠١٩ **1221** حدّثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ
الرَّحْمٰنِ، أَبُو أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: أَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «يَامَعْشَرَ
الْمُهَاجِرِينَ! خَمْسٌ إِذَا ابْتُلِيتُمْ بِهِنَّ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تُدْرِكُوهُنَّ:
لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ، حَتَّى يُعْلِنُوا بِهَا، إِلاَّ فَشَا فِيهِمُ الطَّاعُونُ
وَالْأَوْجَاعُ الَّتِي لَمْ تَكُنْ مَضَتْ فِي أَسْلاَفِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا.

وَلَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ، إلاَّ أُخِذُوا بِالسِّنِينَ وَشِدَّةِ الْمَئُونَةِ وَجَوْرِ السُّلْطَانِ عَلَيْهِمْ.

وَلَمْ يَمْنَعُوا زَكَاةَ أَمْوَالِهِمْ، إلاَّ مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ، وَلَوْلاَ الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا.

وَلَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ اللّهِ وَعَهْدَ رَسُولِهِ، إلاَّ سَلَّطَ اللّهُ عَلَيْهِمْ عَدُواً مِنْ غَيْرِهِمْ، فَأَخَذُوا بَعْضَ مَا فِى أَيْدِيهِمْ.

وَمَا لَمْ تَحْكُمْ أَئِمَّتُهُمْ بِكِتَابِ اللّهِ، وَيَتَخَيَّرُوا مِمَّا أَنْزَلَ اللّهُ، إلاَّ جَعَلَ اللّهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ».

فى الزوائد: هذا حديث صالح للعمل به. وقد اختلفوا فى ابن أبى مالك وأبيه.

1221. (4019) **(7208)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza gelip şöyle buyurdular:* **"Ey muhacirler! Beş şey vardır, onlarla imtihan olacağınız zaman (artık cemiyette hiçbir hayır kalmamıştır. Onların siz hayatta iken zuhurundan Allah'a sığınırım. (Bu beş şey şunlardır:)**

1) Zina: Bir millette zina ortaya çıkar ve alenî işlenecek bir hale gelirse, mutlaka o millette tâun hastalığı yaygınlaşır ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görülmeyen hastalıklar yayılır.

2) Ölçü-tartıda hile: Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve sultanın zulmüne uğrar.

3) Zekat vermemek: Hangi millet mallarının zekatını vermezse mutlaka gökten yağmur kesilir. Hayvanlar da olmasaydı tek damla yağmur düşmezdi.

4) Ahdin bozulması: Hangi millet Allah ve Resûlünün ahdini (yani düşmanla yaptığı anlaşmayı) bozarsa, Allah Teâla hazretleri o millete, kendilerinden olmayan bir düşmanı musallat eder ve ellerindeki (servet)lerin birkısmını onlar alır.

5) Kitabullahla hükmetmeyi terk: Hangi milletin imamları Kitabullahla ameli terkederek Allah'ın indirdiği hükümlerden işlerine gelenleri seçerlerse, Allah onları kendi aralarında savaştırır."

7209 ٤٠٢١ 1222 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ لَيْثٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ» قَالَ «دوَابُّ الْأَرْضِ».

في الزوائد: في إسناده الليث، وهو ابن سليم، ضعيف.

1222. (4021) **(7209)**- *Berâ İbnu Âzib radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (bir defasında):* **"Onlara Allah lanet eder ve lanet edenler de onlara lanet eder"** *buyurdu ve arkasından lanet edenler ibaresiyle "yerde yürüyen hayvanlar" ın kastedildiğini açıkladı."*

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ibaresi Bakara suresinin 159. ayetinde geçer. *Resûlullah* bu hadisleriyle ayette geçen اللاَّعِنُونَ *"lanet ediciler"* den ne kastedildiğini açıklamış olmaktadır. Ayetin tam meali şöyle: **"Biz, Kitap'ta insanlara iyice açıkladıktan sonra indirmiş olduğumuz açık delilleri ve doğru yolu gizleyenlere gelince: Onlar, Allah'ın rahmetinden uzaklaştırdığı kimselerdir. Lânet edebileceklerin hepsi onlara lânet eder (rahmetten uzaklaştırılmalarını diler)."**

7210 ٤٠٢٢ 1223 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلاَّ الْبِرُّ. وَلاَ يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلاَّ الدُّعَاءُ. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ».

في الزوائد: إسناده حسن.

1223. (4022) **(7210)**- *Sevbân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ömrü sadece yapılan iyilik artırır. Kaderi de sadece dua geri çevirir. Şurası muhakkak ki, kişi, işlediği günah sebebiyle rızkından mahrum edilir."**

★ BELAYA SABIR

7211 ٤٠٢٤ 1224 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ

الْخُدْرِىِّ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِىِّ ﷺ، وَهُوَ يُوعَكُ. فَوَضَعْتُ يَدِى عَلَيْهِ. فَوَجَدْتُ حَرَّهُ بَيْنَ يَدَىَّ، فَوْقَ اللِّحَافِ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا أَشَدَّهَا عَلَيْكَ! قَالَ «إِنَّا كَذٰلِكَ. يُضَعَّفُ لَنَا الْبَلاَءُ وَيُضَعَّفُ لَنَا الْأَجْرُ» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَىُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلاَءً؟ قَالَ «الأَنْبِيَاءُ» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ «ثُمَّ الصَّالِحُونَ. إِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيُبْتَلَى بِالْفَقْرِ. حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُهُمْ إِلاَّ الْعَبَاءَةَ يُحَوِّيهَا. وَإِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيَفْرَحُ بِالْبَلاَءِ. كَمَا يَفْرَحُ أَحَدُكُمْ بِالرَّخَاءِ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1224. (4024) (**7211**)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hasta yatmakta iken yanına girdim. Elimi üzerine koydum, hararetini, yorganın üstünden elimin altında hissettim. "Ey Allah'ın Resûlü! Hararetiniz çok fazla!" dedim.*

"Biz (peygamberler) böyleyiz. Belalar bize katmerli gelir, buna mukabil ücretleri de katmerli verilir" *buyurdular.*

"Ey Allah'ın Resûlü! Hangi insanlar en çok bela çekerler?" dedim.

"Peygamberler!" *buyurdular.*

"Ey Allah'ın Resûlü! Sonra kimler?" dedim.

"Sonra sâlihler! *buyurdular ve açıkladılar:* **Onlardan biri fakirliğe öylesine müptelâ olur ki, kendini örten abadan başka birşey bulamaz. Onlar, sizin bollukla sevindiğiniz gibi fakirlikle sevinirler."**

7212 ٤٠٢٧ 1225 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِىٍّ الْجَهْضَمِىُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى؛ قَالاَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثنا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، كُسِرَتْ رَبَاعِيَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَشُجَّ. فَجَعَلَ الدَّمُ يَسِيلُ عَلَى وَجْهِهِ. وَجَعَلَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ «كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ خَضَبُوا وَجْهَ نَبِيِّهِمْ بِالدَّمِ، وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ!» فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (٣/١٢٨) لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَىْءٌ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1225. (4027) **(7212)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Uhud (savaşı) gününde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir dişi kırıldı ve başından yaralandı. Kan yüzüne akmaya başladı. Yüzündeki kanı hem siliyor hem de:* **"Kendilerini Allah'a çağıran peygamberlerinin yüzünü kana boyayan bir kavim nasıl iflah olur?"** *diyordu. Allah Teâla hazretleri (sanki bu sözleri tevekküle uygun bulmayarak) şu ayeti inzal buyurdu:* لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ

"Kullarımın tedbir ve idaresinden senin elinde birşey yoktur ve sen onların inkârlarından mes'ul değilsin. Allah dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse zalim oldukları için onlara azab verir" (Âl-i İmrân 128).

7213 ٤٠٢٨ **1226** حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: جَاءَ جِبْرِلُ، عَلَيْهِ السَّلَامُ، ذَاتَ يَوْمٍ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ جَالِسٌ حَزِينٌ. قَدْ خُضِبَ بِالدِّمَاءِ. قَدْ ضَرَبَهُ بَعْضُ أَهْلِ مَكَّةَ. فَقَالَ: مَالَكَ؟ فقَالَ «فعَلَ بِي هٰؤُلَاءِ، وَفَعَلُوا» قَالَ: أَتُحِبُّ أَنْ أُرِيَكَ آيَةً؟ قَالَ «نَعَمْ أَرِنِي» فَنَظَرَ إِلَى شَجَرَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْوَادِي. قَالَ: ادْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ. فَدَعَاهَا. فَجَاءَتْ تَمْشِي حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدْيهِ. قَالَ: قُلْ لَهَا فَلْتَرْجِعْ. فَقَالَ لَهَا. فَرَجَعَتْ، حَتَّى عَادَتْ إِلَى مَكَانِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَسْبِي».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، إن كان أبو سفيان، واسمه طلحة بن نافع، سمع من جابر.

1226. (4028) **(7213)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir gün Hz. Cibril aleyhisselâm, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldi. O sırada Resûlullah üzgün vaziyette oturuyordu. Sebebiyse Mekkelilerden biri vurup yaralamıştı, mübarek vücutları kana boyanmıştı. Hz. Cebrail: "Neyin var (niye üzgünsün)?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Şunlar bana yaptıklarını yaptılar!"** *dedi. Cibrîl: "Diler misin sana bir mucize göstereyim?" dedi. Resûlullah:* **"Evet bana (bir mucize) gösterin!"** *buyurdu. Derken Cebrail aleyhisselâm, bulundukları vadinin gerisindeki bir ağacı gösterdi: "Şu ağacı çağır!" dedi. O da hemen çağırdı. Ağaç yürüyerek geldi, önünde durdu. Cebrail aleyhisselâm: "Ona söyle de geri gitsin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm ağaca:* **"Geri dön!"** *dedi. O da döndü, eski yerine vardı. (Bunu gören Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,* **"üzüntümün zâil olması için) bu bana yeter!"** *buyurdu."*

7214 ٤٠٣٠ 1227 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ، وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَقَالَ «يَاجِبْرِيلُ! مَا هٰذِهِ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ؟ قَالَ: هٰذِهِ رِيحُ قَبْرِ الْمَاشِطَةِ وَابْنَيْهَا وَزَوْجِهَا. قَالَ: وَكَانَ بَدْءُ ذٰلِكَ أَنَّ الْخَضِرَ كَانَ مِنْ أَشْرَافِ بَنِي إِسْرَائِيلَ. وَكَانَ مَمَرُّهُ بِرَاهِبٍ فِي صَوْمَعَتِهِ. فَيَطَّلِعُ عَلَيْهِ الرَّاهِبُ. فَيُعَلِّمُهُ الْإِسْلاَمَ. فَلَمَّا بَلَغَ الْخَضِرُ، زَوَّجَهُ أَبُوهُ امْرَأَةً. فَعَلَّمَهَا الْخَضِرُ. وَأَخَذَ عَلَيْهَا أَنْ لاَ تُعْلِمَهُ أَحَداً. وَكَانَ لاَ يَقْرَبُ النِّسَاءَ. فَطَلَّقَهَا. ثُمَّ زَوَّجَهُ أَبُوهُ أُخْرَى. فَعَلَّمَهَا وَأَخَذَ عَلَيْهَا أَنْ لاَ تُعْلِمَهُ أَحَداً. فَكَتَمَتْ إِحْدَاهُمَا وَأَفْشَتْ عَلَيْهِ الْأُخْرَى. فَانْطَلَقَ هَارِباً. حَتَّى أَتَى جَزِيرَةً فِي الْبَحْرِ، فَأَقْبَلَ رَجُلاَنِ يَحْتَطِبَانِ. فَرَأَيَاهُ. فَكَتَمَ أَحَدُهُمَا وَأَفْشَى الْآخَرُ، وَقَالَ: قَدْ رَأَيْتُ الْخَضِرَ. فَقِيلَ: وَمَنْ رَآهُ مَعَكَ؟ قَالَ: فُلاَنٌ. فَسُئِلَ فَكَتَمَ. وَكَانَ فِي دِينِهِمْ أَنَّ مَنْ كَذَبَ قُتِلَ. قَالَ، فَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ الْكَاتِمَةَ. فَبَيْنَمَا هِيَ تَمْشُطُ ابْنَةَ فِرْعَوْنَ، إِذْ سَقَطَ الْمُشْطُ. فَقَالَتْ: تَعِسَ فِرْعَوْنُ! فَأَخْبَرَتْ أَبَاهَا. وَكَانَ لِلْمَرْأَةِ ابْنَانِ وَزَوْجٌ. فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ. فَرَاوَدَ الْمَرْأَةَ وَزَوْجَهَا أَنْ يَرْجِعَا عَنْ دِينِهِمَا. فَأَبَيَا. فَقَالَ: إِنِّي قَاتِلُكُمَا. فَقَالاَ: إِحْسَاناً مِنْكَ إِلَيْنَا، إِنْ قَتَلْتَنَا، أَنْ تَجْعَلَنَا فِي بَيْتٍ. فَفَعَلَ. فَلَمَّا أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ ﷺ، وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَسَأَلَ جِبْرِيلَ، فَأَخْبَرَهُ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن بشير، قال فيه البخاري: يتكلمون في حفظه. وقال أبو حاتم: سمعت أبي وأبي زرعة قالا. حله لصدق عندنا قلت: يحتج به؟ قالا: لا وضعفه غيرهم.

1227. (4030) **(7214)**- *Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mi'rac gecesinde çok hoş bir koku hissetti.*

"Ey Cibril bu güzel koku nedir?" *diye sordu. O da anlattı:*

"Bu mâşıta (berber) kadının, iki oğlunun ve kocasının kabirlerinin kokusudur. Bunların hikâyesi şöyledir: Hızır aleyhisselâm, Benî İsrail'in ileri gelenlerinden biriydi. Onun yol güzergâhında manastırda oturan bir rahib vardı. Hızır oradan

geçtikçe rahib önüne çıkar, İslâmı öğretirdi. Hızır bülüğa erince babası onu bir kadınla evlendirdi. Hızır İslâmı hanımına öğretti ve bunu kimseye haber vermemesi hususunda söz aldı. Kendisi kadınlara yaklaşmazdı. Bu sebeple bir müddet sonra kadını boşadı. Aradan zaman geçince babası, Hızır'ı bir başka kadınla evlendirdi. Hızır ona da İslâm'ı öğretti ve kimseye söylememesi için söz aldı. Bu sırrı o iki kadından biri tuttu, diğeri ifşa etti. (Böylece onun İslâm'ı yaydığı ortaya çıktı.) Bunun üzerine Hızır oradan kaçtı. Deniz ortasında bir adaya geldi. Odun kesmek için iki kişi oraya geldi ve onu gördüler. Bunlardan biri Hızır'ı gördüğünü gizledi, diğeri ifşa etti ve: "Ben Hızır'ı gördüm!" dedi. Ona: "Seninle beraber onu başka kim gördü?" denildi. O: "Falan kimse!" dedi. Ona soruldu ise de gördüğünü söylemedi. Onların dininde yalan söyleyen öldürülürdü. Zamanla bu sır tutan adam, öbür sır tutan kadınla evlendi. Bu kadın, Firavun'un kızının başını tararken tarak elinden düştü. Kadıncağız: "Firavun helak olsun!" dedi. Kız bunu babasına haber verdi. Kadının kocasından başka iki de oğlu vardı. Firavun, onları da çağırttı. Bunları dinlerinden çevirmek için Firavun ısrar etti. Onlar direndiler. O zaman Firavun: "Öyleyse sizi öldüreceğim!" dedi. Karı-koca: "Bu, tarafınızdan bize bir ihsan olur!" diye merdane cevap verdiler ve: "Madem öldüreceksin hiç olsun bizi bir kabre koy!" dediler. O da öyle yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mirac'ta iken güzel bir koku duydu, Cibril aleyhisselâm'a bunu sordu. O da bu hâdiseyi anlattı."

7215 ٤٠٣٤ 1228 حدّثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ. ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالاَ: ثنا رَاشِدٌ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي، ﷺ أَنْ «لاَ تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئاً، وَإِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ. وَلاَ تَتْرُكْ صَلاَةً مَكْتُوبَةً، مُتَعَمِّداً. فَمَنْ تَرَكَهَا، مُتَعَمِّداً، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ. وَلاَ تَشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ».

في الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فيه.

1228. (4034) **(7215)**- *Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Halilim Aleyhissalâtu vesselâm bana şu vasiyette bulundu:* **"Hiçbir şeyi Allah'a ortak kılma, hatta param parça edilsen, ateşlerde yakılsan da; bile bile hiçbir namazını terketme; kim namazı bile bile terkederse ondan Allah'ın zimmeti (garantisi) kalkar; içki içme, çünkü o, bütün kötülüklerin anahtarıdır."**

★ FİTNE SEBEBİYLE ZAMANIN FENALAŞMASI

7216 ٤٠٣٥ 1229 حدّثنا غِيَاثُ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّحَبِيُّ. أَنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ يَقُولُ: قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ رَبِّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ بَلاَءٌ وَفِتْنَةٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1229. (4035) (7216)- *Hz. Muâviye radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünyanın bela ve fitneden başka hiçbir şeyi kalmadı."**

7217 ٤٠٣٦ 1230 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُزِيدُ بْنُ هٰارُونَ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُدَامَةَ الْجُمَحِيُّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي الْفَرَاتِ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ سَنَوَاتٌ خَدَّاعَاتٌ. يُصَدَّقُ فِيهَا الْكَاذِبُ وَيُكَذَّبُ فِيهَا الصَّادِقُ. وَيُؤْتَمَنُ فِيهَا الْخَائِنُ وَيَخُونُ فِيهَا الأَمِينُ. وَيَنْطِقُ فِيهَا الرُّوَيْبِضَةُ (قِيلَ: وَمَا الرُّوَيْبِضَةُ؟ قَالَ: الرَّجُلُ التَّافِهُ) فِي أَمْرِ الْعَامَّةِ».

في الزوائد: في إسناده إسحق بن أبي الفرات، قال الذهبيّ في الكاشف: مجهول. وقيل: منكر. وذكره ابن حبان في الثقات.

1230. (4036) (7217)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İnsanlar öyle aldatıcı yıllar görecek ki, o yıllarda yalancılar tasdik, doğru söyleyenler tekzîb edilecekler. Keza o yıllarda hâine itimad edilecek, emin kimseye de hainsin denecek. O zaman ruvaybıda adam amme işinde söz sahibi olacak."**

"Ruvaybıda kimdir?" diye sorulmuştu. **"Amme işlerinde (söz sahibi olan) değersiz adam"** *diye cevap verdi."*

7218 ٤٠٣٨ 1231 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، يَعْنِي مَوْلَى مُسَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَتُنْتَقَوُنَّ كَمَا يُنْتَقَى التَّمْرُ مِنْ أَغْفَالِهِ. فَلْيَذْهَبَنَّ خِيَارُكُمْ، وَلَيَبْقَيَنَّ شِرَارُكُمْ. فَمُوتُوا إِنِ اسْتَطَعْتُمْ».

في الزوائد: في إسناده مقال. وأبو حميد، لم أر من جرّحه ولا وثقه. ويونس هو ابن يزيد الأيليّ. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1231. (4038) (7218)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İyi hurmalar adilerinden ayıklandığı gi-**

bi siz de ayıklanacaksınız. İyileriniz gidecek, kötüleriniz kalacak. (O devirde kötülerin içinde kalmaktansa) elinizden gelirse hemen ölün (ölün de hayırlı olanı tercih edin).''

7219 ٤٠٣٩ 1232 حدّثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْجَنَدِيُّ عَنْ أَبَانِ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لاَ يَزْدَادُ الأَمْرُ إِلاَّ شِدَّةً. وَلاَ الدُّنْيَا إِلاَّ إِدْبَاراً. وَلاَ النَّاسُ إِلاَّ شُحاً. وَلاَ تَقُومُ السَّاعَةُ إِلاَّ عَلَى شِرَارِ النَّاسِ. وَلاَ الْمَهْدِيُّ إِلاَّ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ».

فى الزوائد: قال الحاكم فى المستدرك، بعد أن روى هذا المتن بهذا الإسناد: هذا حديث يعد فى أفراد الشافعىّ، وليس كذلك. فقد حدّث به غيره. وقد بسط السيوطىّ القول فيه. وخلاصة مانقل عن الحافظ عماد الدين بن كثير أنه قال: هذا حديث مشهور بمحمد بن خالد الجندىّ الصغانىّ المؤذن، شيخ الشافعىّ وروى عنه غير واحد أيضا. وليس هو بمجهول. بل روى عن ابن معين أنه ثقة.

1232. (4039) (7219)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(İslam'ı yaşama) işi gittikçe zorlaşacak. Dünya da (gerçek müslümanlara) gittikçe sırt çevirecek. İnsanların da cimriliği artacak. Kıyamet ancak şerirlerin tepesine kopacak. Mehdî, Hz. İsa'dan başkası değildir."**

★ KIYAMET ALAMETLERİ

7220 ٤٠٤٦ 1233 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ. فَيَقْتَتِلُ النَّاسُ عَلَيْهِ. فَيُقْتَلُ، مِنْ كُلِّ عَشَرَةٍ، تِسْعَةٌ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. ورواية أبى داود بلفظ: يوشك الفرات أن يحسر عن كنز من ذهب. فمن حضر فلا يأخذ منه شيئاً.

1233. (4046) (7220)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Fırat nehri, altından bir dağı ortaya çıkarmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. İnsanlar o altın sebebiyle öldürülecek. Öyle ki on insandan dokuzu öldürülecektir."**

7221 ٤٠٤٧ 1234 حدّثنا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ﷺ قَالَ «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَفِيضَ الْمَالُ، وَتَظْهَرَ الْفِتَنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ» قَالُو: وَمَا الْهَرْجُ؟ يَارَسُولَ اللّهِ! قَالَ «الْقَتْلُ. الْقَتْلُ. الْقَتْلُ». ثَلاَثاً.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى الترمذىّ بعضه.

1234. (4047) (7221)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mal dolup taşmadıkça, fitneler zuhûr etmedikçe ve herc (haksız, sebepsiz öldürmeler) artmadıkça Kıyamet kopmayacaktır."** *Orada bulunanlar: "Herc nedir, ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Öldürmedir! Öldürmedir! Öldürmedir!"** *diye üç kere tekrar etti."*

★ KUR'AN VE (DİNLE İLGİLİ) İLİMLERİN YOK OLMASI

7222 ٤٠٤٨ 1235 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا الأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ زِيَادِ بْنِ لَبِيدٍ؛ قَالَ: ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ شَيْئاً، فَقَالَ «ذَاكَ عِنْدَ أَوَانِ ذَهَابِ الْعِلْمِ» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللّهِ؟ وَكَيْفَ يَذْهَبُ الْعِلْمُ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَنُقْرِئُهُ أَبْنَاءَنَا وَيُقْرِئُهُ أَبْنَاؤُنَا أَبْنَاءَهُمْ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ «ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ، زِيَادُ! إِنْ كُنْتُ لأَرَاكَ مِنْ أَفْقَهِ رَجُلٍ بِالْمَدِينَةِ. أَوَلَيْسَ هٰذِهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى يَقْرَأُونَ التَّوْرَاةَ وَالإِنْجِيلَ، لاَ يَعْمَلُونَ بِشَيْءٍ مِمَّا فِيهِمَا؟».

فى الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله ثقات. إلا أنه منقطع. قال البخارىّ فى التاريخ الصغير: لم يسمع سالم بن أبى الجعد من زياد بن لبيد. وتبعه على ذلك الذهبىّ فى الكاشف. وقال: ليس لزياد، عند المصنف، سوى هذا الحديث. وليس له شيء فى بقية الكتب.

1235. (4048) (7222)- *Ziyâd İbnu Lebîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey anlatarak:* **"İşte bu şey, ilmin gitme anlarında olur"** *buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler Kur'ân'ı okur olduğumuz, evladlarımıza da okuttuğumuz, evlatlarımız da kendi evlatlarına okutur olacakları halde ilim nasıl gider (kaybolur)?" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm:*

"Anasız kalasıca Ziyâd! Ben seni, Medine'nin en fakihlerinden biri bilirdim. Şu, (gözümüzün önündeki) yahudi ve hıristiyanlar kitapları olan Tevrat ve İncil'i okudukları halde onların içinde bulunanlarla amel ediyorlar mı? (Demek ki keramet okumada değil, okunanı hayata geçirmekte, yaşamakta ve tatbik etmektedir)" *buyurdular."*

7223 ٤٠٤٩ 1236 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَدْرُسُ الْإِسْلاَمُ كَمَا يَدْرُسُ وَشْيُ الثَّوْبِ. حَتَّى لاَ يُدْرَى مَا صِيَامٌ وَلاَ صَلاَةٌ وَلاَ نُسُكٌ وَلاَ صَدَقَةٌ. وَلَيُسْرَى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ، فِي لَيْلَةٍ. فَلاَ يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ. وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ، الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ. يَقُولُونَ: أَدْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هٰذِهِ الْكَلِمَةِ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ. فَنَحْنُ نَقُولُهَا» فَقَالَ لَهُ صِلَةُ: مَا تُغْنِي عَنْهُمْ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَهُمْ لاَ يَدْرُونَ مَا صَلاَةٌ وَلاَ صِيَامٌ وَلاَ نُسُكٌ وَلاَ صَدَقَةٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْفَةُ. ثُمَّ رَدَّهَا عَلَيْهِ ثَلاَثاً. كُلَّ ذٰلِكَ يُعْرِضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ، فَقَالَ: يَاصِلَةُ! تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ. ثَلاَثاً.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: إسناده صحيح على شرط مسلم.

1236. (4049) (7223)- *Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Elbisenin nakşı silinip gittiği gibi İslâm da silinip gidecek. Öyle ki oruç nedir, namaz nedir, hacc nedir, sadaka nedir? bilinemeyecek. Bir gecede Allah'ın kitabı götürülecek, ondan yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Çok yaşlı ihtiyar erkek ve kadınlardan birkısım insanlar sağ kalıp: "Biz babalarımıza lâ ilâhe illallah kelimesi üzerine yetiştiğimiz için bu kelimeyi söyleriz" diyecekler."

Huzeyfe bu hadisi anlatınca orada bulunan Sıla radıyallahu anh kendisine: "O yaşlılar namaz nedir, oruç nedir, hacc nedir, sadaka nedir bilmezken "Lâ ilâhe illallah" kelimesi onlara bir fayda sağlar mı?" dedi. Huzeyfe (bu söze) cevap vermedi. Ama Sıla bu sorusunu üç kere tekrarladı. Her seferinde Huzeyfe onun sorusuna cevaptan kaçındı. Sonunda üçüncü tekrar üzerine Sıla'ya yönelerek: "Ey Sıla, kelime-i tevhid onları (hiç olsun ebedî) cehennemden kurtarır" dedi ve bunu üç kere tekrar etti."

★ **EMANETİN GİDİŞİ**

7224 ٤٠٥٤ 1237 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ عَبْداً نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ. فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ، لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ مَقِيتاً مُمَقَّتاً. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ مَقِيتاً مُمَقَّتاً، نُزِعَتْ مِنْهُ الأَمَانَةُ. فَإِذَا نُزِعَتْ مِنْهُ الأَمَانَةُ، لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ خَائِناً مُخَوَّناً. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ خَائِناً مُخَوَّناً، نُزِعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ. فَإِذَا نُزِعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ، لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ رَجِيماً مُلَعَّناً، فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ رَجِيماً مُلَعَّناً، فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلاَّ رَجِيماً مُلَعَّناً، نُزِعَتْ مِنْهُ رِبْقَةُ الإِسْلاَمِ».

في الزوائد: في إسناده صعيد بن سنان، وهو ضعيف، مختلف في اسمه.

1237. (4054) (7224)- *İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Rèsûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Aziz ve celil olan Allah, bir insan helak etmek istedi mi, ondan önce hayayı çeker alır. Hayası bir kere gitti mi sen ona artık herkesin nefretini kazanmış bir kimse olarak rastlarsın. Herkesin nefretini kazanmış olarak rastladığın kimseden emanet çekilip alınır (artık o, güvenilmeyen, kuşkulu kişidir). Kişiden emanet (güven) çekilip alınınca ona artık hep hain ve herkesce hain bilinen biri olarak rastlarsın. Ona hep hain ve hıyanetle bilinen biri olarak rastladın mı, sıra ondan merhametin çekip çıkarılmasına gelmiştir. Ondan rahmetin çıkarıldığı vakit artık ona (Allah'ın rahmetinden) kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlarsın. Ona sen kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlayınca ondan İslâmiyet bağı çözülüp atılır."**

★ **KIYAMETİN BÜYÜK ALÂMETLERİ**

7225 ٤٠٥٦ 1238 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «بَادِرُوا بِالأَعْمَالِ سِتاً: طُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالدُّخَانَ، وَدَابَّةَ الأَرْضِ، وَالدَّجَّالَ، وَخُوَيْصَّةَ أَحَدِكُمْ، وَأَمْرَ الْعَامَّةِ».

في الزوائد: إسناده حسن. وسنان بن سعد مختلف فيه، وفى اسمه.

1238. (4056) (7225)- *Hz. Enes İbnu Ma'lik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şu altı şeyden önce (ahirete bakan) iyi ameller işlemekte acele edin: "Güneşin battığı yerden doğması, Duhân, dâbbetü'l-arz, Deccâl, herbirinize mahsus olan ölüm ve (sizin salih amelinize mani olacak) âmme hizmeti."**

7226 ٤٠٥٧ 1239 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلاَّلُ. ثنا عَوْنُ بْنُ عُمَارَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى بْنِ ثُمَامَةَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الآيَاتُ بَعْدَ الْمِائَتَيْنِ».

في الزوائد: في إسناده عون بن عمارة العبدى، وهو ضعيف. وقال السيوطى: هذا الحديث أورده ابن الجوزى في الموضوعات. من طريق محمد بن يونس الكديمى عن عون به. وقال: هذا حديث موضوع. وعون وابن المثنى ضعيفان. غير أن المتهم به الكديمى.

قلت: ولقد تبين أنه توبع عليه كما ترى (أى في رواية المصنف) وأخرجه الحاكم في المستدرك من طريق آخر عن عون به. وقال: صحيح. وتعقبه الذهبى في تلخيصه فقال: عون ضعفوه. وقال ابن كثير: هذا الحديث لا يصح. وإن صح فمحمول على ماوقع من الفتنه، بسبب القول بخلق القرآن، والمحنة للأمام أحمد بن حنبل، وأصحابه من أئمة الحديث.

1239. (4057) (7226)- *Ebu Katâde radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Kıyametin büyük) alâmetleri ikiyüz (senesin)den sonra gelecektir."**

7227 ٤٠٥٨ 1240 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُغَفَّلٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَ «أُمَّتِي عَلَى خَمْسِ طَبَقَاتٍ: فَأَرْبَعُونَ سَنَةً، أَهْلُ بِرٍّ وَتَقْوَى. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةِ سَنَةٍ، أَهْلُ تَرَاحُمٍ وَتَوَاصُلٍ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، إِلَى سِتِّينَ وَمِائَةِ سَنَةٍ، أَهْلُ تَدَابُرٍ وَتَقَاطُعٍ. ثُمَّ الْهَرْجُ الْهَرْجُ. النَّجَا النَّجَا».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشى، وهو ضعيف. وقال السيوطى: هذا أيضا أورده ابن الجوزى في الموضوعات من طريق كامل بن طلحة عن عباد بن عبد الله عن أنس وقال: لاأصل له. والمتهم به عباد. وقد تبين أن له متابعات عن أنس. وله عدة شواهد.

1240. (4058) (7227)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetim beş tabakadır: İlk kırk yıl, hayır ve takva ehlidir. Bunu takip edenler yüzyirmi yılına kadardır. Bunlar merhamet sahibi, sıla-i rahme değer veren kimseler olacak. Sonra yüzaltmış yılına kadar olanlar birbirlerine sırt çevirirler, aralarındaki (kardeşlik bağlarını) koparırlar. Sonra da birbirlerini öldürme devri gelir. O devirde kurtuluş isteyin, kurtuluş!"**

Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetim beş tabakadır. Her tabaka kırk yıldır. Benim tabakam ve ashabımın tabakası ilim ve iman ehli insanların tabakasıdır. İkinci tabaka kırk ile seksen yılı arasındaki (insanların) tabakasıdır, bunlar hayır ve takva ehli insanlardır..."** *(Hz. Enes, sonra hadisi yukarıdaki şekilde tamamladı.)"*

7228 ٤٠٥٩ 1241 **حدّثنا** نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا بَشِيرٌ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ «بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ مَسْخٌ وَخَسْفٌ وَقَذْفٌ».

فى الزوائد: حديث عبد اللّه، رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وسيّار أبو الحكم لم يحدّث عن طارق ابن شهاب. قاله الإمام أحمد. وله شاهد من حديث أبى هريرة، رواه ابن حبان فى صحيحه.

1241. (4059) (7228)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyametin kopmasına yakın (bazı insanlar günahları sebebiyle) "mesh"e (hayvan sûretine çevrilme), "hasf"e (yere batma) ve "kazf"e (taşlanma azabı) uğrayacaktır."**

7229 ٤٠٦٢ 1242 **حدّثنا** أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَكُونُ فِى أُمَّتِى خَسْفٌ وَمَسْخٌ وَقَذْفٌ».

فى الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وأبو الزبير اسمه محمد بن مسلم بن تدرس، لم يسمع من عبد الله بن عمرو، قاله ابن معين. وقال أبو حاتم: لم يلقه.

1242. (4062) (7229)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetimde hasf, mesh ve kazf olacaktır."**

★ **DÂBBETU'L-ARZ**

7230 ٤٠٦٧ **1243** حدّثنا أبو غسّان، محمّد بن عمرو، زنيج. ثنا أبو تميلة. ثنا خالد بن عبيد. ثنا عبد الله بن بريدة عن أبيه؛ قال: ذهب بي رسول الله ﷺ إلى موضع بالبادية، قريب من مكّة. فإذا أرض يابسة، حولها رمل. فقال رسول الله ﷺ «تخرج الدّابّة من هذا الموضع». فإذا فتر في شبر.

قال ابن بريدة: فحججت بعد ذلك بسنين. فأرانا عصا له. فإذا هو بعصاي هذه. هكذا وهكذا.

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن خالد بن عبيد، قال البخاريّ: في حديثه نظر. وقال ابن حبان والحاكم: يحدث عن أنس بأحاديث موضوعة.

1243. (4067) (7230)- *Abdullah İbnu Büreyde radıyallahu anhüma babası (Büreyde)*'den naklediyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Mekke'ye yakın badiyedeki bir yere götürdü. Burası kuru bir yerdi, etrafı da kumdu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Dâbbetu'l-arz bu yerden çıkacak"** *buyurdu. İşaret edilen yerin eni ve boyu birer karıştı."*

İbnu Büreyde dedi ki: "Bundan yıllar sonra haccettim. Babam (o sahanın en ve boy uzunluğunda) bir asasını bize gösterdi. Baktım ki, o âsa benim bu âsam ile şu ve bu kadardır."

★ **YE'CÜC VE ME'CÜC**

7231 ٤٠٨٠ **1244** حدّثنا أزهر بن مروان. ثنا عبد الأعلى. ثنا سعيد عن قتادة. قال. حدّثنا أبو رافع عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله ﷺ «إنّ يأجوج ومأجوج يحفرون كلّ يوم. حتّى إذا كادوا يرون شعاع الشّمس، قال الّذي عليهم: ارجعوا فسنحفره غداً. فيعيده الله أشدّ ما كان. حتّى إذا بلغت مدّتهم، وأراد الله أن يبعثهم على النّاس، حفروا حتّى إذا كادوا يرون شعاع الشّمس، قال الّذي عليهم: ارجعوا. فستحفرونه غداً، إن شاء الله تعالى. واستثنوا. فيعودون إليه، وهو كهيئته حين تركوه. فيحفرونه ويخرجون على

النَّاسِ فَيَنْشِفُونَ الْمَاءَ. وَيَتَحَصَّنُ النَّاسُ مِنْهُمْ فِى حُصُونِهِمْ. فَيَرْمُونَ بِسِهَامِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ. فَتَرْجِعُ، عَلَيْهَا الدَّمُ الَّذِى اجْفَظَّ. فَيَقُولُونَ: قَهَرْنَا أَهْلَ الْأَرْضِ، وَعَلَوْنَا أَهْلَ السَّمَاءِ فَيَبْعَثُ اللَّهُ نَغَفاً فِى أَقْفَائِهِمْ فَيَقْتُلُهُمْ بِهَا».

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَالَّذِى نَفْسِي بِيَدِهِ! إِنَّ دَوَابَّ الْأَرْضِ لَتَسْمَنُ وَتَشْكَرُ شَكَراً مِنْ لُحُومِهِمْ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: صحيح على شرط مسلم.

1244. (4080) (7231)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Ye'cüc ve Me'cüc (seddi) her gün kazarak nihayet güneşin ışığını görmeye yakın, başlarındaki kişi onlara: "Haydi dönün, kazımıza yarın devam ederiz!" der. Allah Teâla hazretleri, sabah oluncaya kadar seddi eski güçlü haline iade eder. Bu hal onların müddetleri doluncaya kadar devam edecek. Vakit dolup da Allah onları insanların üzerine göndermek istediği zaman, aynı şekilde yine kazacaklar, güneşin ışığını görecekleri gedik açılacağı zaman, başlarındaki "haydi dönün inşaallah yarın kazmaya devam ederiz" diyecek. Onlar da "inşaallah!" diyecekler; ertesi günü gelecekler. Bu sefer seddi bıraktıkları gibi bulacaklar. Yine kazacaklar, bu sefer insanların üzerine çıkacaklar ve (uğradıkları) suyu içip tüketecekler. İnsanlar, onlara karşı kalelerine çekilecekler. Bu sefer onlar da oklarını göğe atacaklar. Okları, üzeri kanlı olarak geri dönecek. Bunun üzerine Yecüc ve Mecüc: "Biz yeryüzündeki insanları kahrettik ve göktekilere de galebe çaldık" diyecekler. Sonra Allah, onların enselerine musallat olacak deve kurtlarını gönderecek, bunlarla onları öldürecek."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm devamla dedi ki: **"Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, yerdeki hayvanlar onların etlerini yemek suretiyle muhakkak ki iyice semirecek ve memeleri sütle dolacaktır."**

7232 ٤٠٨١ 1245 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هٰرُونَ. ثنا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ. حَدَّثَنِي جَبَلَةُ بْنُ سُحَيْمٍ عَنْ مُؤْثِرِ بْنِ عَفَازَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ لَيْلَةَ أُسْرِىَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، لَقِىَ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى.

فَتَذَاكَرُوا السَّاعَةَ. فَبَدَأُوا بِإِبْرَاهِيمَ. فَسَأَلُوهُ عَنْهَا. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ. ثُمَّ سَأَلُوا مُوسَى. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ. فَرُدَّ الْحَدِيثُ إِلَى عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ. فَقَالَ: قَدْ عُهِدَ إِلَيَّ فِيمَا دُونَ وَجْبَتِهَا. فَأَمَّا وَجْبَتُهَا فَلاَ يَعْلَمُهَا إِلاَّ اللَّهُ. فَذَكَرَ خُرُوجَ الدَّجَّالِ. قَالَ: فَأَنْزِلُ فَأَقْتُلُهُ. فَيَرْجِعُ النَّاسُ إِلَى بِلاَدِهِمْ. فَيَسْتَقْبِلُهُمْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ. فَلاَ يَمُرُّونَ بِمَاءٍ إِلاَّ شَرِبُوهُ. وَلاَ بِشَيْءٍ إِلاَّ أَفْسَدُوهُ فَيَجْأَرُونَ إِلَى اللَّهِ. فَأَدْعُو اللَّهَ أَنْ يُمِيتَهُمْ. فَتَنْتُنُ الأَرْضُ مِنْ رِيحِهِمْ. فَيَجْأَرُونَ إِلَى اللَّهِ. فَأَدْعُو اللَّهَ. فَيُرْسِلُ السَّمَاءَ بِالْمَاءِ. فَيَحْمِلُهُمْ فَيُلْقِيهِمْ فِي الْبَحْرِ. ثُمَّ تُنْسَفُ الْجِبَالُ وَتُمَدُّ الأَرْضُ مَدَّ الأَدِيمِ. فَعُهِدَ إِلَيَّ: مَتَى كَانَ ذَلِكَ، كَانَتِ السَّاعَةُ مِنَ النَّاسِ. كَالْحَامِلِ الَّتِي لاَ يَدْرِي أَهْلُهَا مَتَى تَفْجَؤُهُمْ بِوِلاَدَتِهَا.

قَالَ الْعَوَّامُ: وَوُجِدَ تَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى (٢١/٩٦) حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح. رجاله ثقات. ومؤثر بن عفازة، ذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد ثقات. ورواه الحاكم، وقال: هذا صحيح الإناد.

1245. (4081) (7232)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Mirac gecesinde, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa ile karşılaştı. Kıyameti aralarında müzakere ettiler. Önce Hz. İbrahim aleyhisselâm'dan başlayıp ona Kıyametten sordular. Onun Kıyamet hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Sonra Hz. Musa aleyhisselâm'a sordular. Kıyamet hakkında onun da bir bilgisi yoktu. Söz Hz. İsa aleyhisselâm'a geldi. O: "Kıyametin kopmasına yakın şeyler (alametler) hakkında bana bilgi verildi. Ama Kıyametin kopma (vaktini) Allah'tan başka hiç kimse bilemez" dedi. Sonra (Kıyametin alâmetlerinden biri olarak) Deccal'in çıkmasını anlattı. Şunları söyledi: "Sonra ben inip onu öldüreceğim ve bundan sonra halk memleketlerine dönecek. Bu defa onların karşısına Ye'cüc ve Me'cüc çıkacak ve her tepeden hızla hücum edeceklerdir. Onlar giderken rastladıkları her suyu içip tüketecekler ve uğrayacakları her şeyi bozup alt-üst edecekler. Bunun üzerine halk feryat ederek Allah'tan yardım dileyecek. Ben de Ye'cüc ve Me'cüc'ü öldürmesi için Allah'a dua edeceğim. (Duam kabul görecek) ve yer onların (leşlerinin) kokusu ile çok pis kokacak. Ben yine Allah'a dua edeceğim! Allah*

da bir su gönderecek ve o su, onları taşıyıp denize atacaktır. Daha sonra dağlar ufaltılıp dağıtılacak ve yer, derinin yarılıp genişletildiği gibi yayılıp genişletilecek. İşte söylenen bu hal vukûa gelince, insanlara yakınlığı itibariyle Kıyametin, ev halkı ne zaman doğumu ile aniden karşılaşacaklarını bilmedikleri hamile kadın gibi olacağı bana bildirildi."

Râvi *el-Avvâm* **demiştir ki:** *"Bunun tasdiki Kitabullah'da bulunmuştur (Meâlen):* **"Nihayet, Ye'cüc ile Me'cüc'ün önündeki sed açıldığında, her tepeden saldırmağa başlarlar"** (Enbiya 96).

★ MEHDİ'NİN ÇIKMASI

7233 ٤٠٨٢ 1246 **حدّثنا** عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِى زِيَادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ فِتْيَةٌ مِنْ بَنِى هَاشِمٍ. فَلَمَّا رَآهُمُ النَّبِىُّ ﷺ، اغْرَوْرَقَتْ عَيْنَاهُ وَتَغَيَّرَ لَوْنُهُ. قَالَ، فَقُلْتُ: مَا نَزَالُ نَرَى فِى وَجْهِكَ شَيْئاً نَكْرَهُهُ. فَقَالَ «إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ اخْتَارَ اللَّهُ لَنَا الآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا. وَإِنَّ أَهْلَ بَيْتِى سَيَلْقَوْنَ بَعْدِى بَلاَءً وَتَشْرِيداً وَتَطْرِيداً. حَتَّى يَأْتِىَ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَعَهُمْ رَايَاتٌ سُودٌ. فَيَسْأَلُونَ الْخَيْرَ، فَلاَ يُعْطَوْنَهُ. فَيُقَاتِلُونَ فَيُنْصَرُونَ. فَيُعْطَوْنَ مَا سَأَلُوا. فَلاَ يَقْبَلُونَهُ. حَتَّى يَدْفَعُوهَا إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِى فَيَمْلَؤُهَا قِسْطاً، كَمَا مَلَؤُهَا جَوْراً. فَمَنْ أَدْرَكَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ، فَلْيَأْتِهِمْ وَلَوْ حَبْواً عَلَى الثَّلْجِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن أبى زياد الكوفىّ. لكن لم ينفرد يزيد بن أبى زياد عن إبراهيم. فقد رواه الحاكم فى المستدرك من طريق عمر بن قيس عن الحكم عن إبراهيم.

1246. (4082) (7233)- *İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz; Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken Benî Hâşim'den bir grub genç geldi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları görünce, gözleri yaşla doldu ve rengi değişti. Ben: "(Ey Allah'ın Resûlü!) Şimdiye kadar, mübarek yüzünüzde hoşumuza gitmeyen bir manzara hiç görmemiştik, (şimdi ne oldu da bizi üzen bir ifade ile karşılaşıyoruz?)" dedim. Şu cevabı verdiler:*

"Biz öyle bir Ehl-i Beytiz ki, Allah bizim için dünyaya mukabil ahireti tercih etmiştir. Benim Ehl-i Beytim benden sonra bela, kaçırılma ve sürgüne ma-

ruz kalacak. Nihayet, meşrık (doğu) tarafından beraberlerinde siyah bayraklar olan bir kavim gelecek. Bunlar hayır (saltanat) isteyecekler, fakat istekleri yerine getirilmeyecek. Bunun üzerine onlar savaşacak. Allah onlara yardım edecek. Bundan sonra istedikleri (hükümdarlık) kendilerine verilecek. Ne var ki, onlar bunu kabul etmeyip emirliği Ehl-i Beytim'den bir adama tevdi edecekler. Bu (Emîr) de, insanlar yeryüzünü daha önce zulüm ile doldurdukları gibi, yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Artık sizden kim o güne yetişirse kar üstünde emeklemek suretiyle de olsa onlara varsın (katılsın)" *buyurdu."*

7234 ٤٠٨٤ 1247 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِى قِلاَبَةَ، عَنْ أَبِى أَسْمَاءَ الرَّحَبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَقْتَتِلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَلاَثَةٌ كُلُّهُمُ ابْنُ خَلِيفَةٍ. ثُمَّ لاَ يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ. ثُمَّ تَطْلُعُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ. فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلاً لَمْ يُقْتَلْهُ قَوْمٌ».

ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئاً لاَ أَحْفَظُهُ. فَقَالَ «فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايِعُوهُ وَلَوْ حَبْواً عَلَى الثَّلْجِ. فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ، الْمَهْدِيُّ»

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم فى المستدرك، وقال. صحيح على شرط الشيخين.

1247. (4084) (7234)- *Sevbân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizin hazinenizin yanında üç kişi kavga edecek: Üçü de bir halifenin evladıdır. (Halifelik) bunların hiçbirine nasip olmayacaktır. Sonra meşrık (doğu) cihetinden siyah bayraklar (taşıyan bir ordu) zuhur edecek, hiçbir kavmin öldürmediği şekilde sizi öldürecek."**

Ravi der ki: *"Sonra (Aleyhissalâtu vesselâm) ezberde tutamadığım bir şey daha söyledi. Son olarak da:* **"Onları görünce onlara derhal biat edin, kar üzerinde emekleyerek de olsa!"** *buyurdular. Çünkü o, Allah'ın halifesidir, Mehdidir."*

7235 ٤٠٨٥ 1248 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ. ثنا يَاسِينُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمَهْدِيُّ مِنَّا، أَهْلَ الْبَيْتِ، يُصْلِحُهُ اللَّهُ فِى لَيْلَةٍ».

فى الزوائد: قال البخارىّ فى التاريخ، عقب حديث إبراهيم بن محمد بن الحنفية هذا: فى إسناده نظر وذكره ابن حبان فى الثقات. ووثق العجلىّ. العجلىّ، قال البخارىّ: فيه نظر. ولا أعلم له حديثا غير هذا. وقال ابن معين وأبو زرعة: لابأس به. وأبو داود الحفرىّ، اسمه عمر بن سعد، احتج به مسلم فى صحيحة وباقيهم ثقات.

1248. (4085) (7235)- *Hz. Ali* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Mehdi bizden, ehl-i Beyt'imizdendir. Allah onu bir gecede ıslah eder (yani tevbesini kabul eder, hizmetini yapacak hale getirir. Doğruyu ilham eder ve muvaffak kılar)".**

7236 ٤٠٨٧ 1249 **حدّثنا** هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ثنا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ عَلِىِّ بْنِ زِيَادٍ الْيَمَامِىِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «نَحْنُ، وَلَدَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، سَادَةُ أَهْلِ الْجَنَّةِ. أَنَا وَحَمْزَةُ وَعَلِىٌّ وَجَعْفَرٌ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَالْمَهْدِىُّ»

فى الزوائد: فى إسناده مقال. وعلىّ بن زياد، لم أر من وثقه ولامن جرّحه. وباق رجال الإسناد موثقون.

1249. (4087) (7236)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biz Abdulmuttalib'in oğullarıyız. Cennet ehlinin efendileriyiz: Ben, Hamza, Ali, Cafer, Hasan, Hüseyin ve Mehdi."**

7237 ٤٠٨٨ 1250 **حدّثنا** حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى الْمِصْرِىُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِىُّ، قَالاَ: ثنا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ دَاوُدَ الْحَرَّانِىُّ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِى زُرْعَةَ عَمْرِو بْنِ جَابِرٍ الْحَضْرَمِىِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحرِثِ بْنَ جَزْءٍ الزَّبِيدِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَخْرُجُ نَاسٌ مِنَ الْمَشْرِقِ. فَيُوَطِّئُونَ لِلْمَهْدِىِّ» يَعْنِى سُلْطَانَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده عمرو بن جابر الحضرمىّ، وعبد الله بن لهيعة، وهما ضعيفان.

1250. (4088) (7237)- *Abdullah İbnu'l-Hâris İbni Cez'iz-Zübeydi radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Doğudan birtakım insanlar çıkacak ve Mehdi için zemin hazırlayacak"** *buyurdular. O Mehdi'nin hakimiyetini kastediyor."*

★ **MEZAHİM (ŞİDDETLİ SAVAŞLAR)**

7238 ٤٠٨٩ 1251 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ ابْنِ عَطِيَّةَ؛ قَالَ: مَالَ مَكْحُولٌ وَابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا إِلَى خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، وَمِلْتُ مَعَهُمَا. فَحَدَّثَنَا عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ؛ قَالَ: قَالَ لِي جُبَيْرٌ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى ذِي مِخْمَرٍ، وَكَانَ رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ. فَانْطَلَقْتُ مَعَهُمَا. فَسَأَلَهُ عَنِ الْهُدْنَةِ. فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «سَتُصَالِحُكُمُ الرُّومُ صُلْحاً آمِناً. ثُمَّ تَغْزُونَ، أَنْتُمْ وَهُمْ، عَدُواً. فَتَنْتَصِرُونَ وَتَغْنَمُونَ وَتَسْلَمُونَ ثُمَّ تَنْصَرِفُونَ. حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجٍ ذِي تُلُولٍ. فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الصَّلِيبِ الصَّلِيبَ، فَيَقُولُ: غَلَبَ الصَّلِيبُ. فَيَغْضَبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. فَيَقُومُ إِلَيْهِ فَيَدُقُّهُ. فَعِنْدَ ذٰلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ، وَيَجْتَمِعُونَ لِلْمَلْحَمَةِ».

فى الزوائد: إسناده حسن. وروى أبو داود بعضه.

1251. (4089) (7238)- *Zî Muhmer radıyallahu anh*'a müslümanların Rumlarla yapacağı savaş sorulunca, *Resûlullah*'tan şu hadisi nakletmiştir: **"Rumlar sizlerle emin bir sulh antlaşması yapacaklar. Sonra, siz ve onlar (başka) bir düşmanla savaşacaksınız ve zafer kazanıp ganimet mallarını alıp (savaştan) salimen galip çıkacaksınız. Sonra savaş yerinden ayrılıp tepeleri bulunan bir çayırlıkta mola vereceksiniz. Orada haç ehlinden (hıristiyanlardan) bir adam haçı havaya kaldırarak: "Haç galip oldu" diyecek, müslümanlardan bir adam kızarak kalkıp (adamın elindeki) haçı kırıp ezecektir. İşte o zaman Rumlar sulh antlaşmasını bozarak şiddetli bir savaş için toplanacaklar."**

İbnu Mâce, bu hadisin, kendisine bir başka vecihten de ulaştığını, hadisin o veçhinde şu ziyadenin olduğunu belirtir: **"(Rumlar) şiddetli bir savaş için toplanacaklar. O zaman onlar seksen sancak altında oldukları halde gelirler ve her sancakta onikibin asker vardır."**

7239 ٤٠٩٠ 1252 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا وَقَعَتِ الْمَلاَحِمُ، بَعَثَ اللَّهُ بَعْثاً مِنَ الْمَوَالِي، هُمْ أَكْرَمُ

الْعَرَبِ فَرَساً وَأَجْوَدُهُ سِلاَحاً، يُؤَيِّدُ اللَّهُ بِهِمُ الدِّينَ».

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. وعثمان بن أبى العاتكة مختلف فيه.

1252. (4090) (7239)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şiddetli savaşlar vukûa geldiği zaman Allah mevaliden (Arap olmayan müslümanlar) öyle bir ordu gönderecek ki atlarının cinsi yönünden Arapların en kıymetlisi ve silah yönünden onların en iyisi olup Allah, İslâm dinini onlarla te'yid (takviye) edecektir."**

7240 ٤٠٩٤ 1253 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ. ثنا أَبُو يَعْقُوبَ الْحُنَيْنِيُّ عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَكُونَ أَدْنَى مَسَالِحِ الْمُسْلِمِينَ بِبَوْلاَءَ». ثُمَّ قَالَ ﷺ «يَا عَلِيُّ! يَاعَلِيُّ! يَاعَلِيُّ!» قَالَ: بِأَبِي وَأُمِّي! قَالَ «إِنَّكُمْ سَتُقَاتِلُونَ بَنِي الْأَصْفَرِ وَيُقَاتِلُهُمُ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِكُمْ حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ رُوقَةُ الْإِسْلاَمِ، أَهْلُ الْحِجَازِ. الَّذِينَ لاَيَخَافُونَ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لاَئِمٍ. فَيَفْتَتِحُونَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ. فَيُصِيبُونَ غَنَائِمَ لَمْ يُصِيبُوا مِثْلَهَا. حَتَّى يَقْتَسِمُوا بِالْأَتْرِسَةِ. وَيَأْتِي آتٍ فَيَقُولُ: إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَرَجَ فِي بِلاَدِكُمْ. أَلاَ وَهِيَ كِذْبَةٌ. فَالْآخِذُ نَادِمٌ، وَالتَّارِكُ نَادِمٌ».

فى الزوائد: فى إسناده كثير بن عبد الله، كذبه الشافعىّ وأبو داود. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة لايحلّ ذكرها فى كتب، ولا الرواية عنه إلا على جهة التعجب.

1253. (4094) (7240)- *Amr İbnu Avf radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Müslümanların silahlarını koydukları yerin en yakını Bevlâ'da olmadıkça kıyamet kopmaz."**

Aleyhissalâtu vesselâm sonra: **"Ey Ali, ey Ali, ey Ali!"** *diye nida etti. (Hz. Ali) "Annem babam sana kurban olsun, (buyurun ey Allah'ın Resûlü!)" dedi.*

Aleyhissalâtu vesselâm: **"Muhakkak ki, sizler Benî Esfar'la (Rumlarla) savaşacaksınız. Sizden sonra gelecek müslümanlar da onlarla savaşacaklar. Nihayet Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan seçkin müslümanlar olan Hicaz halkı onlarla savaşa çıkacaklar. Konstantin'i tesbih ve**

tekbirlerle fethedecekler. Onlar daha önce benzerini elde etmedikleri ganimetler elde edecekler. Öyle ki (dirhem ve dinarları sayıyla değil, kalkanla ölçerek taksim edecekler. Bu sırada biri gelip şöyle diyecek: "Memleketinizde mesih çıktı." Bilesiniz bu haber yalandır. Artık o haberi tutan (inanan) da pişmandır, terkeden (inanmayan) da pişmandır."

★ **TÜRKLERLE SAVAŞ**

7241 ٤٠٩٩ 1254 حدّثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ. ثنا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْماً صِغَارَ الْأَعْيُنِ، عِرَاضَ الْوُجُوهِ، كَأَنَّ أَعْيُنَهُمْ حَدَقُ الْجَرَادِ. كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ. يَنْتَعِلُونَ الشَّعَرَ وَيَتَّخِذُونَ الدَّرَقَ. يَرْبِطُونَ خَيْلَهُمْ بِالنَّخْلِ».

في الزوائد: إسناده حسن. وعمار بن محمد مختلف فيه. والحديث رواه ابن حبان في صحيح من طريق الأعمش.

1254. (4099) (**7241**)- *Ebu Sa'id radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sizler, gözleri küçük, yüzleri geniş-yuvarlak bir kavimle savaşmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. Onların gözleri çekirge gözleri gibi olup yüzleri de kat kat deri ile kaplanmış kalkanlar gibidir. Kıl ayakkabılar giyerler, deriden mamul kalkanlar edinirler ve atlarını hurma ağaçlarına bağlarlar."**

NOT: Bu çeşit hadislerde Türklerin kastedildiği daha önce açıklandı.

ZÜHD BÖLÜMÜ

★ DÜNYAYA KARŞI ZÜHD, (DÜNYAYA RAĞBET ETMEMEK)

7242 ٤١٠١ 1255 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْحَكَمُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ أَبِي خَلاَّدٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ أُعْطِيَ زُهْداً فِي الدُّنْيَا، وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ، فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ، فَإِنَّهُ يُلْقِي الْحِكْمَةَ».

فى الزوائد: لم يخرج ابن ماجة لأبى خلاد سوى هذا الحديث. ولم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة شيئا.

1255. (4101) (7242)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın ashabından olan *Ebu Hallâd radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir kimseye dünyaya karşı zühd ve az konuşma hasletlerinin verildiğini görürseniz ona yaklaşın (ve sözlerini dikkatle dinleyin). Çünkü o hikmetli sözler eder–veya ona hikmet ilham edilir–."**

7243 ٤١٠٢ 1256 حدّثنا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ. ثنا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ عَمْرٍو الْقُرَشِيُّ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ، إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ، أَحَبَّنِيَ اللَّهُ، وَأَحَبَّنِي النَّاسُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا، يُحِبَّكَ اللَّهُ. وَازْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ، يُحِبُّوكَ».

فى الزوائد: فى إسناده خالد بن عمرو، وهو ضعيف متفق على ضعفه. واتهم بالوضع. وأورد له العقيلىّ هذا الحديث، وقال: ليس له أصل من حديث الثورىّ. لكن قال النووىّ عقب هذا الحديث: رواه ابن ماجة وغيره بأسانيد حسنة.

1256. (4102) (**7243**)- *Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh* anlatıyor: *"(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öyle bir amel gösterin ki, ben onu yaptığım taktirde Allah beni sevsin, halk da beni sevsin" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Dünyaya rağbet gösterme, Allah seni sevsin, insanların elinde bulunanlara göz dikme ki onlar da seni sevsin!"** *buyurdular."*

7244 ٤١٠٤ **1257** **حدّثنا** الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: اشْتَكَى سَلْمَانُ. فَعَادَهُ سَعْدٌ. فَرَآهُ يَبْكِي. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا يُبْكِيكَ؟ يَاأَخِي! أَلَيْسَ قَدْ صَحِبْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ أَلَيْسَ، أَلَيْسَ؟ قَالَ سَلْمَانُ: مَا أَبْكِي وَاحِدَةً مِنِ اثْنَتَيْنِ. مَا أَبْكِي ضِنّاً لِلدُّنْيَا وَلاَ كَرَاهِيَةً لِلآخِرَةِ. وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَهِدَ إِلَيَّ عَهْداً. فَمَا أُرَانِي إِلاَّ قَدْ تَعَدَّيْتُ. قَالَ: وَمَا عَهِدَ إِلَيْكَ؟ قَالَ: عَهِدَ إِلَيَّ أَنَّهُ يَكْفِي أَحَدَكُمْ مِثْلُ زَادِ الرَّاكِبِ. وَلاَ أُرَانِي إِلاَّ قَدْ تَعَدَّيْتُ. وَأَمَّا أَنْتَ، يَاسَعْدُ! فَاتَّقِ اللَّهَ عِنْدَ حُكْمِكَ إِذَا حَكَمْتَ، وَعِنْدَ قَسْمِكَ إِذَا قَسَمْتَ، وَعِنْدَ هَمِّكَ إِذَا هَمَمْتَ. قَالَ ثَابِتٌ: فَبَلَغَنِي أَنَّهُ مَا تَرَكَ إِلاَّ بِضْعَةً وَعِشْرِينَ دِرْهَماً، مِنْ نَفَقَةٍ كَانَتْ عِنْدَهُ.

فى الزوائد: فى إسناده جعفر بن سليمان الضبعىّ. وهو وإن أخرج له مسلم ووثقه ابن معين،
فقد قال ابن المدين: فى إسناده جعفر بن سليمان الضبعىّ، وهو وإن أخرج له مسلم ووثقه ابن معين،
فقد قال ابن المدين: هو ثقة عندنا. أكثر عن ثابت أحاديث منكرة. وقال البخارىّ فى الضعفاء: يخالف
فى بعض حديثه. وقال ابن حبان فى الثقات: كان يبغض أبا بكر وعمر. وكان يحي بن سعيد يستضعفه.

1257. (4104) (**7244**)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalanmıştı. Sa'd İbnu Ebi Vakkâs geçmiş olsun ziyaretine gitti. Yanına varınca Selman'ı ağlıyor buldu. Sa'd: "Niye ağlıyorsun? Ey kardeşim, sen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arkadaşlık etmedin mi, şöyle değil mi, böyle değil mi (diye ağlamasını abes kılan birkısım faziletleri hatırlattı). Selman radıyallahu anh şu cevabı verdi: "Ben şu iki şeyden biri için ağlamıyorum: "Ben ne bir dünya düşkünlüğü ne de ahiret gafleti sebebiyle ağlıyor değilim. Beni ağlatan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir ahdidir. O bana bir husus ahdetmişti, şimdi kendimi o ahdi tecavüz etmiş görüyorum."*

Sa'd: "Resûlullah size ne ahdetmişti?" diye sordu.

Selmân: "Aleyhissalâtu vesselâm bana: **"Birinize dünyalık olarak bir yolcunun azığı kadarı yeterli"** *diye ahdetmişti. Ben kendimi bu haddi aşmış görüyorum. Sana gelince, ey Sa'd! Hüküm verdiğin zaman hükmünden, (hak) taksim ettiğin zaman taksiminden, bir şeye yöneldiğin zaman niyetinden Allah'tan kork."*

Ravilerden Sâbit der ki: "Selman radıyallahu anh'ın vefat ettiğinde geriye nafaka olarak sadece yirmi küsur dirhemlik bir mal bıraktığı haberi bana geldi."

★ DÜNYAYA İLGİ

7245 ٤١٠٥ 1258 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا شُعْبَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ، بِنِصْفِ النَّهَارِ. قُلْتُ: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ، هٰذِهِ السَّاعَةَ، إِلاَّ لِشَيْءٍ سَأَلَ عَنْهُ. فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: سَأَلَنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللّهِ ﷺ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ كَانَتِ الدُّنْيَا هَمَّهُ، فَرَّقَ اللّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ مَا كُتِبَ لَهُ. وَمَنْ كَانَتِ الْآخِرَةُ نِيَّتَهُ، جَمَعَ اللّهُ لَهُ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1258. (4105) (7245)- *Hz. Osman İbnu Affân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Zeyd İbnu Sa'bît radıyallahu anh gün ortasında Halife Mervan'ın yanından çıkmıştı. Ben: "Bu saatte, Zeyd'i mutlaka sormak istediği bir şey için çağırmıştır" (diye düşündüm ve kendisine kanaatimi) söyledim. Zeyd: "O bize, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğimiz bazı şeyler sordu. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın:* **"Kimin emeli dünya olursa Allah onun işini aleyhine darmadağın eder, fakirliği iki gözünün arasında kılar, dünyadan eline geçen miktar da kaderinde yazılandan fazla olmaz. Kimin de kasdi ahiret olursa, Allah, onun (dağınık) işini lehinde toplar, zenginliğini kalbine koyar, dünya nimetleri ona koşarak (kendiliğinden) gelir"** *sözünü anlattım."*

7246 ٤١٠٦ 1259 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، قَالاَ: ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ، عَنْ نَهْشَلٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ الْأَسْوَدِ

بْنِ يَزِيدَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ «مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِداً، هَمَّ الْمَعَادِ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ. وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا، لَمْ يُبَالِ اللَّهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهِ هَلَكَ».

في الزوائد: الحديث تقدم وهو برقم ٢٥٧.

1259. (4106) (7246)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim gam ve tasalarını bire indirir ve sadece ahiret tasasına gönlünde yer verirse, onun dünyevi gamlarını Allah izale eder. Kim de gam ve tasalarını dünya ahvaline dağıtacak olursa, Allah onun, vadilerden hangisinde helak olacağına aldırış etmez."**

★ DÜNYANIN ALLAH KATINDAKİ DEĞERİ

7247 ٤١١٠ **1260** حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، وَمُحَمَّدُ الصَّبَّاحُ، قَالُوا: ثنا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثنا أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِذِي الْحُلَيْفَةِ. فَإِذَا هُوَ بِشَاةٍ مَيِّتَةٍ شَائِلَةٍ بِرِجْلِهَا. فَقَالَ «أَتُرَوْنَ هٰذِهِ هَيِّنَةً عَلَى صَاحِبِهَا؟ فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ، مِنْ هٰذِهِ عَلَى صَاحِبِهَا. وَلَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ، مَاسَقَى كَافِراً مِنْهَا قَطْرَةً أَبَداً».

في الزوائد: في إسناده ذكريا بن منظور، وهو ضعيف. وفيه: إن أصل المتن صحيح.

1260. (4110) (7247)- *Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz (hacc sırasında) Zülhuleyfe'de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberdik. O, birden şişkinlikten ayağı havaya kalkmış bir davar ölüsüyle karşılaştı. Bunun üzerine:* **"Şu lâşenin, sahibine ne kadar değersiz olduğunu görüyor musunuz? Nefsimi elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun, şu dünya, Allah yanında, bunun sahibi yanındaki değersizliğinden daha değersizdir. Eğer dünyanın Allah katında sivrisineğin kanadı kadar değeri olsaydı, kâfire ondan ebediyen tek damla su içirmezdi"** *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Daha önce açıklandığı üzere, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın, bu hadislerinde tel'în ettikleri dünya, insanların nefs-i emmarelerine bakan fuhşiyatın, şerle-

rin, zulümlerin, isyanların, günahların işlendiği dünyadır. Ahiretin tarlası olan, Allah'a kulluk icra edilen, Allah'ın isimlerinin aynası, tecelligâhı olan dünya değildir.

7248 ٤١١٧ 1261 حدّثنا مُحَمَّدُ بنُ يَحْيى. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَغْبَطَ النَّاسِ، عِنْدِى، مُؤْمِنٌ خَفِيفُ الْحَاذِ. ذُو حَظٍّ مِنْ صَلاَةٍ. غَامِضٌ فِى النَّاسِ. لاَيُؤْبَهُ لَهُ. كَانَ رِزْقُهُ كَفَافاً، وَصَبَرَ عَلَيْهِ. عَجِلَتْ مَنِيَّتُهُ، وَقَلَّ تُرَاثُهُ، وَقَلَّتْ بَوَاكِيهِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف أيوب بن سليمان. قال فيه أبو حاتم: مجهول. وتبعه على ذلك الذهبىّ فى الطبقات وغيرها. وصدقة بن عبد اللّه متفق على تضعيفه. اهـ كلام الزوائد. قلت: حديث أبى أمامة رواه الترمذىّ بزيادة، بإسناد آخر قد حسّنه.

1261. (4117) (7248)- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Benim nazarımda en ziyade gıbta etmeye değer kimse şu evsafı taşıyan kimsedir: (Dünyevi yükü ve) hâli hafif, namazdan nasibi fazla, insanlar içinde (adem-i şöhretle) gizli kalmış ve kendisine (cemiyette) iltifat edilmemiş mü'mindir. Onun rızkı (zaruri ihtiyaçlarına) yetecek kadardı, o buna sabretti, ölümü de çabuk geldi, az miras bıraktı, kendisi için mâtem tutan kadın da az oldu."**

7249 ٤١١٩ 1262 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيى بْنُ سُلَيْمٍ عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتَ يَزِيدَ؛ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَلاَ أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُا، ذُكِرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. وشهر بن حوشب وسويد بن سعيد مختلف فيهما. وباقى رجال الإسناد ثقات

1262. (4119) (7249)- *Esmâ Bintu Yezid radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün):* **"Size en hayırlınızı haber vereyim mi?"** *diye sordu. "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dediler.*

"Sizden o kimseler en hayırlıdır ki, onları görenler aziz ve celil olan Allah'ı hatırlarlar" *buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Görüldüğü zaman Allah'ın hatırlandığı kullardan maksat, va'z u nasihat etmeyi, sohbetlerinde uhrevî meseleleri ele almayı âdet edinmiş kimselerdir. Bunlar mâlâyâni mevzulara girmezler, dillerinden zikir düşmez, çokca ibadet ederler. Başkaları onları bu hal üzere görmeye âdeta şartlanmıştır, bu sebeple görür görmez Allah'ı hatırlarlar. Hadis-i şerif böyle kimseleri tebcil etmektedir.

7250 ٤١٢١ 1263 حدّثنا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِيُّ. ثنا حَمَّادُ بْنُ عِيسَى. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ، الْفَقِيرَ، الْمُتَعَفِّفَ، أَبَا الْعِيَالِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن مهرن، قال العقيلّي: لايثبت سماعه من عمران. وموسى بن عبيدة، متروك

1263. (4121) (7250)- *İmrân İbna Husayn radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*"**Şurası muhakkak ki, Allah Teâla hazretleri, maddeten fakir, çoluk çocuk sahibi olup dilencilik ve haram kazançtan kaçınan mü'min kulunu sever."**

7251 ٤١٢٤ 1264 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا أَبُو غَسَّانَ بَهْلُولٌ. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اشْتَكَى فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللّهِ ﷺ مَا فَضَّلَ اللّهُ بِهِ عَلَيْهِمْ أَغْنِيَاءَهُمْ. فَقَالَ «يَا مَعْشَرَ الْفُقَرَاءِ! أَلاَّ أُبَشِّرُكُمْ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِنِصْفِ يَوْمٍ، خَمْسِمِائَةِ عَامٍ».

ثُمَّ تَلاَ مُوسَى هٰذِهِ الآيَةَ (٢٢/٤٧) وَإِنَّ يَوْماً عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ.

في الزوائد: عبد اللّه بن دينار لم يسمع من عبد اللّه بن عمر. وموسى بن عبيدة ضعيف.

1264. (4124) (7251)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anh* anlatıyor: *"Muhacirlerin fakirleri, Allah'ın, zenginleri kendilerinden (mali ibadetler yönüyle) daha üstün kıldığı hususunda dert yandılar. Aleyhissalâtu vesselâm onlara:* **"Ey fakirler cemaati! Ben sizi, fakir muhacirlerin, cennete zenginlerinden, (dünya ölçü-**

leriyle beşyüz yıl olan) yarım gün önce gireceklerini müjdelemeyeyim mi?" *buyurdular."*

Bu hadisi rivayet eden Musa rahimehullah şu ayeti okudu: وَإِنَّ يَوْماً عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ **"Ve şüphesiz, senin Rabbin katındaki bir gün sizin saymakta olduğunuz bin yıl gibidir"** (Hacc 47).

★ FAKİRLERLE DÜŞÜP KALKMA

7252 ٤١٢٦ 1265 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالاَ: ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الْمُبَارَكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: أَحِبُّوا الْمَسَاكِينَ. فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ ﷺ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ «اللّهُمَّ أَحْيِنِي مِسْكِيناً، وَأَمِتْنِي مِسْكِيناً، وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ».

فى الزوائد: أبو المبارك لا يعرف اسمه، وهو مجهول. ويزيد بن سنان ضعيف. والحديث صححه الحاكم، وعدّه ابن الجوزىّ فى الموضوعات.

وقال السيوطىّ: قال الحافظ صلاح الدين بن العلاء: الحديث ضعيف السند، لكن لايحكم عليه بالوضع. وأبو المبارك، وإن قال فيه الترمذىّ: مجهول، فقد عرفه ابن حبان وذكره فى الثقات. ويزد بن سنان قال فيه ابن معين: ليس بشىء. وقال البخارىّ: مقارب الحديث، إلا أن إبنه محد بن يزيد روى عنه منا كير. وقال أبو حاتم: محله الصدق ولا يحتج به. وباقى رواته مشهورون. قال العلاء: إنه ينتهى بمجموع طرقه إلى درجة الصحة. وقال الحافظ ابن حجر: قد حسنّه الترمذىّ، لأن له شاهدا.

1265. (4126) (7252)- *Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh* derdi ki: *"Fakirleri sevin. Zira ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, dualarında şöyle söylediğini işittim:* **"Allahım, beni fakir olarak yaşat, fakir olarak ruhumu kabzet, ahirette de fakirler zümresinde haşret."**

7253 ٤١٢٧ 1266 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ الأَزْدِيِّ، وَكَانَ قَارِىءَ الأَزْدِ، عَنْ أَبِي الْكَنُودِ، عَنْ خَبَّابٍ. فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (٦/٥٢) وَلاَ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ... إِلَى قَوْلِهِ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ. قَالَ: جَاءَ الأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ وَعُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ. فَوَجَدُوا رَسُولَ اللّهِ

ﷺ مَعَ صُهَيْبٍ وَبِلاَلٍ وَعَمَّارٍ وَخَبَّابٍ. قَاعِداً فِي نَاسٍ مِنَ الضُّعَفَاءِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. فَلَمَّا رَأَوْهُمْ حَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ حَقَرُوهُمْ. فَأَتَوْهُ فَخَلَوْا بِهِ وَقَالُوا: إِنَّا نُرِيدُ أَنْ تَجْعَلَ لَنَا مِنْكَ مَجْلِساً، تَعْرِفُ لَنَا بِهِ الْعَرَبُ فَضْلَنَا. فَإِنَّ وُفُودَ الْعَرَبِ تَأْتِيكَ فَنَسْتَحْيِي أَنْ تَرَنَا الْعَرَبُ مَعَ هٰذِهِ الأَعْبُدِ. فَإِذَا نَحْنُ جِئْنَاكَ فَأَقِمْهُمْ عَنْكَ. فَإِذَا نَحْنُ فَرَغْنَا، فَاقْعُدْ مَعَهُمْ إِنْ شِئْتَ. قَالَ «نَعَمْ» قَالُوا: فَاكْتُبْ لَنَا عَلَيْكَ كِتَاباً. قَالَ، فَدَعَا بِصَحِيفَةٍ. وَدَعَا عَلِياً لِيَكْتُبَ، وَنَحْنُ قُعُودٌ فِي نَاحِيَةٍ فَنَزَلَ جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَقَالَ: (٥٢/٦) وَلاَ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ. وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ، فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ. ثُمَّ ذَكَرَ الأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ وَعُيَيْنَةَ بْنَ حِصْنٍ فَقَالَ (٥٣/٦) وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهٰؤُلاَءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ. ثُمَّ قَالَ (٥٤/٦) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ.

قَالَ، فَدَنَوْنَا مِنْهُ حَتَّى وَضَعْنَا رُكَبَنَا عَلَى رُكْبَتِهِ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْلِسُ مَعَنَا. فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ قَامَ وَتَرَكَنَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ (٢٨/١٨) وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلاَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ (وَلاَ تُجَالِسِ الأَشْرَافَ) تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلاَ تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا (يَعْنِي عُيَيْنَةَ والأَقْرَعَ) وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُوهُ فُرُطاً. (قَالَ، هَلاَكاً) قَالَ: أَمْرُ عُيَيْنَةَ وَالأَقْرَعِ. ثُمَّ ضَرَبَ لَهُمْ مَثَلَ الرَّجُلَيْنِ وَمَثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا. قَالَ خَبَّابٌ: فَكُنَّا نَقْعُدُ مَعَ النَّبِيِّ. فَإِذَا بَلَغْنَا السَّاعَةَ الَّتِي يَقُومُ فعيهَا، قُمْنَا وَتَرَكْنَاهُ حَتَّى يَقُومَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. وقد روى مسلم والنسائيّ والمصنف بعضه من حديث سعد ابن أبي وقاص.

1266. (4127) (7253)- *Habbâb radıyallahu anh* وَلاَ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ **"(Akşam, sabah, Rablerinin rızasını dileyerek O'na dua edenleri yanından kovma. Onların hesabı senden sorulmayacaktır, senin hesabın da onlara sorulmayacaktır, öyleyse onları kovup da zalimlerden olma"** (En'am 52) mealindeki ayetle ilgili olarak şunu anlattı: *"Akra' İbnu Habis et-Temîmî ve Uyeyne İbnu Hısn el-Fezâri Resûlullah'ın yanına geldiler. Aleyhissalâtu vesselâm'ı Suheyb, Bilâl, Ammâr ve Habbâb gibi zayıf müslümanlarla oturmuş buldular. (Bu gariban takımını) Resûlullah'ın etrafında görünce onları küçümseyip hakir gördüler. Aleyhissalâtu vesselâm'a yaklaşıp başbaşa kaldılar (yani biz bir kenara çekildik). Onlar: "Biz, senin bize hususi bir sohbet oturumu ayırmanı isteriz, tâ ki Araplar bizim üstünlüğümüzü tanısınlar. Zira sana (her taraftaki) Araplardan (durmadan) heyetler geliyor. Onların bizi bu (değersiz) köle bozuntularıyla beraber görmelerinden utanıyoruz. Şu halde, her ne zaman biz sana gelirsek, onları yanından kaldır. Biz gidince, dilersen yine onlarla beraber ol!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm da:* **"Pekala!"** *diye cevap verdi. Bunun üzerine onlar: "Bu teklifimizi bir yazı ile de tevsik et" dediler."*

(Habbab) der ki: "Aleyhissalâtu vesselâm hemen bir kağıt istedi, yazması için Ali radıyallahu anh'ı çağırdı. Biz hâla bir kenarda oturmuş duruyorduk. Derken Cibril aleyhisselâm indi ve şu vahyi getirdi. (Meâlen): **"Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın"** (En'am 52). *Ayet-i kerime daha sonra Akra' İbnu Hâbis ve Uyeyne İbnu Hısn'ı zikrederek devam etti:* **"Böylece, "Aramızdan Allah bunlara mı iyilikte bulundu?" demeleri için onları birbiriyle imtihan ettik. Allah şükredenleri iyi bilen değil midir?"** (En'am 53). *Ayet şöyle devam etti:* **"(Ey Muhammed) ayetlerimize iman edenler sana gelince: "Size selam olsun!" de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tevbe eder ve nefsini düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır"** (En'am 54).

Habbâb devamla der ki: "Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm'a yaklaştık, öyle ki dizlerimizi dizlerinin üzerine koyduk. Aleyhissalâtu vesselâm bizimle otururdu. Kalkıp gitmek istediği zaman doğrulur ve bizi öyle terkederdi. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu vahyi indirdi: وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ **"(Sabah-akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma –yani eşraf ile beraber oturma–. Bizi anmasını kendilerine unutturduğumuz** *–yani Uyeyne ve Akra'–* **ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye**

uyma" (Kehf 28). *Sonra onlara (yani mü'minlere ve kâfirlere iki kişinin misalini* (Kehf 32-44) ve *dünya hayatının misalini* (Kehf 45) *getirdi (yani mezkur ayetleri bu maksatla inzal buyurdu).*

Habbâb der ki: "(Bu hâdiseden sonra) biz (zayıf takımdan olan sahabiler) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la beraber otururduk. Aleyhissalâtu vesselâm'ın kalkma saati gelince, O'nun kalkması için önce biz onu terkederdik."

7254 ٤١٢٩ **1267** حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالاَ: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِى لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِىِّ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ، عَنْ رَسُولِ اللّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «وَيْلٌ لِلْمُكْثِرِنَ. إِلاَّ مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» أَرْبَعٌ: عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ قُدَّامِهِ، وَمِنْ وَرَائِهِ.

فى الزوائد: عطية العوفى والراوى عنه ضعيفان. ورواه الإمام أحمد فى مسنده عن محمد بن عبيدة عن الأعمش عن عطية به.

1267. (4129) (7254)- *Ebu Saîdi'l-Hudri radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Malı şöyle şöyle, şöyle ve şöyle dağıtanlar hariç dünyalığı çok kazananlara yazıklar olsun!"** *"Şöyle!" kelimesini Resûlullah dört kere tekrar etti. Bunlarla "sağından, solundan, önünden ve arkasından (hayır için harcayanlar" demek istedi)."*

7255 ٤١٣٠ **1268** حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِىُّ. ثنا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ. حَدَّثَنِى أَبُو زُمَيْلٍ، هُوَ سِمَاكٌ، عَنْ مَلِكِ بْنِ مَرْثَدٍ الْحَنَفِىِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «الأَكْثَرُونَ هُمُ الأَسْفَلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. إِلاَّ مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هٰكَذَا وَهٰكَذَا، وَكَسَبَهُ مِنْ طَيِّبٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1268. (4130) (7255)- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Bu dünyada malca) en çok olanlar, Kıyamet günü en aşağıda olacaklardır. Ancak malı şöyle şöyle (bol bol) harcayanlar ve onu temiz yoldan kazananlar hariç."**

7256 ٤١٣١ 1269 حدّثنا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلاَنَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْأَكْثَرُونَ هُمُ الْأَسْفَلُونَ. إِلاَّ مَنْ قَالَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» ثَلاَثاً.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1269. (4131) (7256)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlüllah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Dünyalığı en çok olanlar (âhirette rütbece) en aşağı olacaklardır. Ancak, malı şöyle şöyle şöyle (hayır yolunda) harcayanlar hariç."**

7257 ٤١٣٢ 1270 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِى سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ «مَا أُحِبُّ أَنَّ أُحُداً عِنْدِى ذَهَباً. فَتَأْتِى عَلَىَّ ثَالِثَةٌ وَعِنْدِى مِنْهُ شَيْءٌ. إِلاَّ شَيْءٌ أَرْصُدُهُ فِى قَضَاءِ دَيْنٍ».

فى الزوائد: إسناده حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. وأبو سهل اسمه نافع بن مالك بن أبى عامر الأصبحىّ، عم مالك بن أنس.

1270. (4132) (7257)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Yanımda Uhud dağı kadar altınım olup da ondan bir miktar yanımda kaldığı halde (iki gün geçip) üçüncü bir gecenin gelmesini sevmem. Bir borcu ödemek üzere (o altından) saklayacağım miktar hariç."**

7258 ٤١٣٣ 1271 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِى مَرْيَمَ عَنْ أَبِى عُبَيْدِ اللَّهِ، مُسْلِمِ بْنِ مِشْكَمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ غَيْلاَنَ الثَّقَفِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ! مَنْ آمَنَ بِى وَصَدَّقَنِى، وَعَلِمَ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، فَأَقْلِلْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَعَجِّلْ لَهُ الْقَضَاءَ. وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِى، وَلَمْ يُصَدِّقْنِى، وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، فَأَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَطِلْ عُمُرَهُ».

في الزوائد: رجال الإسناد ثقات. وهو مرسل. وقال: لم يخرج ابن ماجة لعمرو هذا غير هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الستة.

1271. (4133) (7258)- *Amr İbnu Gaylân es-Sakafî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Allahım! Kim bana inanır, beni tasdik eder, ve her ne getirmiş isem onun senin yüce katından olduğunu ve hak olduğunu bilirse, ona az mal, az evlat ver, ona, sana kavuşmayı sevdir ve ölümünü çabuklaştır. Kim de bana inanmaz ve beni tasdik etmezse malını ve evladını çok kıl, ömrünü de uzat."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisin *mürsel* yani senedinde kopukluk bulunduğu ve dolayısıyla zayıf olduğu, ayrıca *Râvi Amr*'ın ne İbnu Mâce ve ne de öbür Kütüb-i Sitte mecmualarında bir başka rivayetinin bulunmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan ihtiva ettiği hüküm yönüyle de sahih hadislere muhalefeti sebebiyle hadisin münkerliği mevzubahistir. Zira sahih hadislerde çok evlat edinmeye teşvikten başka, hayırlı mal, hayırla geçen uzun ömür de övülmüştür. Bu sebeple hadisin gerçekten *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'dan vürûd etmiş olması halinde, muhatabın ve içinde bulunulan şartların kayıtlarıyla kayıtlamak gerekir. Aksi halde, sözgelimi, *Hz. Enes*'e bol mal, çok evlat, uzun ömür için Efendimizin yaptığı dua manasız kalırdı. Mesela şayet mü'min kişi çok mal sahibi ve fakat onun hakkını vermesini sağlayacak ilimden mahrumsa veya ruhunda cimrilik, hisset, dünyaya tamahkarlık damarı kavî ise, fakirlik; keza çocuğu çok, fakat terbiyelerini veremeyecek şekilde ilmen, bedenen, maddeten âciz ise, az evlat; şu anda salih amel üzere olmakla beraber, birkısım eksiklikleri, mizaçtan gelen zaafları, hızla değişen içtimaî-siyasî şartlar sebebiyle sonuna kadar bu istikamette gitmesinden korkulan bir kimse ise, âcil bir ölüm güzel olabilir. Bunların aksi durumda olan, dünyayı ahiret için yaşamayı ideal edinmiş şuurlu bir müslüman için çok mal fevkalâde mühim bir hayır kaynağıdır, terbiyesi iyi verilen evladlar da öyle. Birer İslâm mücahidi olacak bu evlatlar, babanın ve ananın amel defterini fevkalâde kabartacaktır, çok sayıda sadaka-i cariye hükmüne geçecektir. Hele uzun ömür! İhtiyarlık dönemi hastalıklı geçse bile uhrevî kazancın artma vesilesidir. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* dünyada mü'minin telaffuz ettiği her bir zikir kelamının uhrevî bir ağaç ve meyve olduğunu, kişinin ebedi hayattaki manevî mertebesini yücelttiğini belirtir. Bu çeşit ifadeler, dünya hayatına –ahiret adına– sahip çıkmaya teşviktir. Hadisleri daima farklı muhataplar, farklı şartlar çerçevesinde anlamak gerekir, bu, kişiyi ifrat ve tefritten korur.

7259 ٤١٣٤ 1272 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانَ. ثنا غَسَّانُ بْنُ بُرْزِينَ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثنا غَسَّانُ بْنُ بُرْزِينَ. ثنا سَيَّارُ بْنُ سَلاَمَةَ عَنِ الْبَرَاءِ السَّلِيطِيِّ، عَنْ نُقَادَةَ الأَسَدِيِّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ يَسْتَمْنِحُهُ نَاقَةً. فَرَدَّهُ. ثُمَّ بَعَثَنِي إِلَى رَجُلٍ آخَرَ. فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ بِنَاقَةٍ. فَلَمَّا أَبْصَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ! بَارِكْ فِيهَا وَفِيمَنْ بَعَثَ بِهَا».

قَالَ نُقَادَةُ: فَقُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: وَفِيمَنْ جَاءَ بِهَا. قَالَ «وَفِيمَنْ جَاءَ بِهَا». ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَحُلِبَتْ فَدَرَّتْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَ فُلاَنٍ» لِلْمَانِعِ الأَوَّلِ «وَاجْعَلْ رِزْقَ فُلاَنٍ يَوْماً بِيَوْمٍ». لِلَّذِينَ بَعَثَ بِالنَّاقَةِ.

فى الزوائد: فى إسناده البراء، قد ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال الذهبى: مجهول. وباق رجال الإسناد ثقات. وقال: ليس لنقاده شيء فى بقية الكتب الستة سوى هذا الحديث الذى انفرد به ابن ماجة.

1272. (4134) **(7259)**- *Nükâde el-Esedî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, bir adama göndererek onun dişi devesini meniha olarak (bir müddet sütünden istifade etmek için) istedi. Adam talebi kabul etmedi. Bunun üzerine, Aleyhissalâtu vesselâm bir başka adama (aynı maksatla) yolladı. Bu zât, Efendimize sağmal bir deve yolladı. Resûlullah deveye bakınca:* **"Allahım, deveyi, onu göndereni mübarek kıl!"** *diye dua buyurdu."*

Nükâde der ki: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm 'a: "Onu getireni de (deyin)" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Onu getireni de (mübarek kıl)"** *dedi. Sonra devenin sağılmasını emretti. Deve sağıldı fakat derhal yine memeleri süt doldu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allahım, falanın malını çoğalt!"** *diye, önce reddeden kimse için de dua etti. Devesini gönderen için de:* **"Allahım, falanın rızkını gün be gün eyle"** *diye dua etti."*

★ KANAAT

7260 ٤١٤٠ 1273 **حدّثنا** بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي وَيَعْلَى، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ نُفَيْعٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ غَنِيٍّ وَلاَ فَقِيرٍ إِلاَّ وَدَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّهُ أُتِيَ مِنَ الدُّنْيَا قُوتاً».

قال السيوطىّ: هذا الحديث أورده ابن الجوزىّ فى الموضوعات. وأعلّه بنفيع، فإنه متروك. وهو مخرج فى مسند أحمد. وله شاهد من حديث ابن مسعود، أخرجه الخطيب فى تاريخه.

1273. (4140) (7260)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü, dünyada iken yetecek kadar rızık verilmiş olmasını temenni etmeyecek ne fakir ne de zengin olacaktır."**

★ HZ. PEYGAMBERİN AİLESİNİN MAİŞETİ

7261 ٤١٤٥ 1274 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَقَدْ كَانَ يَأْتِى، عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ، الشَّهْرُ مَا يُرَى فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِهِ الدُّخَانُ.

قُلْتُ: فَمَا كَانَ طَعَامُهُمْ؟ قَالَتِ: الأَسْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ. غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ لَنَا جِيرَانٌ مِنَ الأَنْصَارِ، جِيرَانُ صِدْقٍ. وَكَانَتْ لَهُمْ رَبَائِبُ. فَكَانُوا يَبْعَثُونَ إِلَيْهِ أَلْبَانَهَا.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَكَانُوا تِسْعَةَ أَبْيَاتٍ.

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى مسلم بعضه من هذا الوجه.

1273. (4145) (7561)- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Âl-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'ın, bazan bir ay geçer, hücrelerinin hiçbirinde ateş yanmazdı."*

Hz. Aişe'nin ravisi Ebu Seleme der ki: "Ben Aişe radıyallahu anhâ'dan sordum: "Öyleyse bu esnada ne yerlerdi?" Şu cevabı verdi:

"İki siyah: Hurma ve su! Ancak, Ensardan komşularınız vardı. Onlar sadâkatli komşulardı. Onların sağmal hayvanları vardı. Bunlar hayvanlarının sütünden Aleyhissalâtu vesselâm'a gönderirlerdi. (O, bize de içirirdi)" dedi. Muhammed (İbnu Mâce) der ki: "Ve onlar (yani Hz. Peygamber'in hücreleri) dokuz taneydi."

7262 ٤١٤٧ 1275 **حدّثنا** أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مِرَاراً «وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا أَصْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاعُ حَبٍّ وَلاَ صَاعُ تَمْرٍ».

وَإِنَّ لَهُ، يَوْمَئِذٍ، تِسْعَ نِسْوَةٍ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. ورواه ابن حبان في صحيحه من طريق أبان العطار عن قتادة به قلت: وأصل الحديث رواه البخاريّ في صحيح في كتاب البيع. واختلف شراحه في أنه موقوف أو مرفوع لكن رواية المصنف تردّ على من قال بوقفه عن أنس.

1275. (4147) (7262)- *Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tekrar tekrar buyurdular ki:* **"Muhammed'in nefsini elinde tutan Zat-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, Âl-i Muhammed'de hiçbir zaman akşamdan sabaha bir sa' miktarında ne zahire ne de kuru hurma bulunmuştur."**

Halbuki o sıralarda Aleyhissalâtu vesselâm'ın dokuz zevceleri vardı."

7263 ٤١٤٨ 1276 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَسْعُودِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَذِيمَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أَصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ إِلاَّ مُدٌّ مِنْ طَعَامٍ» أَوْ «مَا أَصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ مُدٌّ مِنْ طَعَامٍ».

في الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات. وأبو المغيرة اسمه عبد القدوس بن حجاج الخولانيّ.

1276. (4148) (7263)- *Abdullah İbnu Mesud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Al-i Muhammed'de ancak bir müdd miktarı yiyecek maddesi sabahlamıştır"** *veya* **"Al-i Muhammed'de bir müdd yiyecek (bile) sabahlamadı"** *buyurdular."*

7264 ٤١٤٩ 1277 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَبْدِ الأَكْرَمِ (رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ؛ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَمَكَثْنَا ثَلاَثَ لَيَالٍ لاَ نَقْدِرُ (أَوْلاَ يَقْدِرُ) عَلَى طَعَامٍ.

في الزوائد: التابعيّ مجهول. ولم أرى من صنف، في المسميات، ذَكَرَهُ. وَمَا عَلِمْتُهُ.

1277. (4149) (7264)- *Süleymân İbnu Surad radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve bir yiyecek (ikramına) gücümüz yetmeksizin –veya bir yiyeceğe gücü yetmeksizin– üç gece kaldık."*

7265 ٤١٥٠ 1278 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْماً بِطَعَامٍ سُخْنٍ.

فَأَكَلَ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ! مَا دَخَلَ بَطْنِي طَعَامٌ سُخْنٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا».

فى الزوائد: إسناده حسن. وسويد مختلف فيه.

1278. (4150) **(7265)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir gün sıcak bir yemek getirilmişti. Yedi ve yemekten çıkınca:* **"Elhamdülillah, şu şu vakitten beri mideme sıcak bir yemek girmemişti"** *buyurdu."*

★ ÂL-İ MUHAMMED'İN YATAĞI

7266 ٤١٥٤ 1279 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، قَالاَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنِ الْحٰرِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: أُهْدِيَتِ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَيَّ. فَمَا كَانَ فِرَاشُنَا، لَيْلَةَ أُهْدِيَتْ، إِلاَّ مَسْكَ كَبْشٍ.

فى الزوائد: فى إسناده الحارث ومجالد، وهما ضعيفان.

1279. (4154) **(7266)**- *Hz. Ali radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kızı (Fatıma gerdek gecesi) bana gönderildi. Onun gönderildiği gece yatağımız koyun derisinden başka bir şey değildi."*

7267 ٤١٦١ 1280 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عِيسٰى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلٰى ابْنِ أَبِي فَرْوَةَ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقُبَّةٍ عَلَى بَابِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقَالَ «مَا هٰذِهِ؟» قَالُوا: قُبَّةٌ بَنَاهَا فُلاَنٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ مَالٍ يَكُونُ هٰكَذَا، فَهُوَ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». فَبَلَغَ الْأَنْصَارِيَّ ذٰلِكَ. فَوَضَعَهَا. فَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بَعْدُ. فَلَمْ يَرَهَا. فَسَأَلَ عَنْهَا. فَأُخْبِرَ أَنَّهُ وَضَعَهَا لِمَا بَلَغَهُ عَنْكَ. فَقَالَ «يَرْحَمُهُ اللَّهُ! يَرْحَمُهُ اللَّهُ!».

فى الزوائد: فى إسناده عيسى بن عبد الأعلى، لم أر من جرّحه ولا من وثقه. وباقى رجال الإسناد ثقات. ورواه أبو داود فى سننه، بغير هذا اللفظ، من هذا الوجه.

1280. (4161) **(7267)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ensâr'dan bir zâtın kapısının üstüne yaptırdığı bir kubbe gördü.* **"Bu nedir?"** *diye sordu. "Bu falancanın inşa ettirdiği bir kubbedir!" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Böyle sarfedilen her mal, Kıyamet günü sahibine bir vebaldir!"** *buyurdular. Bu söz Ensarî'ye ulaşmıştı. Kubbe'yi hemen yıktı. Sonra, Aleyhissalâtu vesselâm oradan tekrar geçti, fakat kubbeyi göremedi, akibetini sordu. "Sizin söylediğiniz kendisine ulaşınca yıktı" denildi. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allah ona rahmet kılsın, Allah ona rahmet kılsın!"** *diye dua buyurdular."*

★ TEVEKKÜL VE YAKÎN

7268 ٤١٦٥ 1281 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَلَّامِ (ابْنِ شُرَحْبِيلَ)، أَبِى شُرَحْبِيلَ، عَنْ حَبَّةَ وَسَوَاءٍ، ابْنَىْ خَالِدٍ؛ قَالاَ: دَخَلْنَا عَلَى النَّبِىِّ ﷺ وَهُوَ يُعَالِجُ شَيْئاً. فَأَعَنَّاهُ عَلَيْهِ. فَقَالَ «لاَ تَيْأَسَا مِنَ الرِّزْقِ مَا تَهَزَّزَتْ رُؤُسُكُمَا. فَإِنَّ الْإِنْسَانَ تَلِدُهُ أُمُّهُ أَحْمَرَ، لَيْسَ عَلَيْهِ قِشْرٌ. ثُمَّ يَرْزُقُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. وسلام بن شر جبل، ذكره ابن حبان فى الثقات. ولم أر من تكلم فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1281. (4165) **(7268)**- *Halid'in oğulları Habbe ve Sevâ radıyallahu anhümâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey tamir etmekte iken yanına girdik. O işte kendisine yardım ettik.* **"Başlarınız kımıldadığı müddetçe rızık hususunda yeise düşmeyin. Zira insanı annesi kıpkızıl, üzerinde hiçbir şey olmadığı halde doğurur, sonra aziz ve celil olan Allah onu her çeşit rızıkla rızıklandırır"** *buyurdular."*

7269 ٤١٦٦ 1282 حدّثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا أَبُو شُعَيْبٍ، صَالِحُ بْنُ رُزَيْقٍ الْعَطَّارُ. ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْجُمَحِيُّ عَنْ مُوسَى بْنِ عُلَىٍّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنْ قَلْبِ ابْنِ آدَمَ، بِكُلِّ وَادٍ، شُعْبَةً. فَمَنِ اتَّبَعَ قَلْبُهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا، لَمْ يُبَالِ اللَّهُ بِأَىِّ وَادٍ أَهْلَكَهُ. وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ كَفَاهُ التَّشَعُّبَ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. وصالح بن رزيق ليس له إلا هذا الحديث. قال فى الميزان: حديثه منكر.

1282. (4166) **(7269)**- *Amr İbnu'l-As radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şüphesiz, her derede, âdemoğlunun kalbinden bir parça bulunur (yani kalp her şeye karşı bir ilgi duyar). Öyleyse kimin kalbi bütün parçalara ilgi duyarsa, Allah onun hangi vadide helak olacağına hiç aldırmaz. Kim de Allah'a tevekkül ederse, kalbinin her şeye (ilgi kurarak dağılmasını önlemek için) Allah ona yeter."**

★ HİKMET

7270 ٤١٧١ 1283 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا الْفُضَيْلُ بْنُ سَلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ. **حَدَّثَنِي** عُثْمَانُ بْنُ جُبَيْرٍ، مَوْلَى أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ؛ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَارَسُولَ اللّٰهِ! عَلِّمْنِي وَأَوْجِزْ. قَالَ «إِذَا قُمْتَ فِي صَلاَتِكَ، فَصَلِّ صَلاَةَ مُوَدِّعٍ. وَلاَ تَكَلَّمْ بِكَلاَمٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ. وَأَجْمِعِ الْيَأْسَ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. وعثمان بن جبير، قال الذهبيّ فى الطبقات: مجهول. وذكره ابن حبان فى الثقات. وقال البخاريّ وأبو حاتم: روى عن أبيه عن جده عن أيوب، قلت: لكن كون الحديث من أوجز الكلمات وأجمعها للحكمة، يدل على قربه للثبوت. فليتأمل.

1283. (4171) **(7270)**- *Hz. Ebu Eyyub radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana (dini) öğret ve fakat çok özlü olsun!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Namazına kalktığın vakit (dünyaya) veda edenin (namazı gibi) namaz kıl. Sonradan (pişman olup) özür dileyeceğin söz söyleme. İnsanların elinde bulunan (dünyalık şeylerden) ümidini kesmeye azmet!"** *buyurdular."*

7271 ٤١٧٢ 1284 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «مَثَلُ الَّذِي يَجْلِسُ يَسْمَعُ الْحِكْمَةَ، ثُمَّ لاَ يُحَدِّثُ عَنْ صَاحِبِهِ إِلاَّ بِشَرِّ مَا يَسْمَعُ، كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى رَاعِياً، فَقَالَ: يَارَاعِي! أَجْزِرْنِي شَاةً مِنْ غَنَمِكَ. قَالَ: اذْهَبْ فَخُذْ بِأُذُنِ خَيْرِهَا. فَذَهَبَ فَأَخَذَ بِأُذُنِ كَلْبِ الْغَنَمِ».

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: ثناه إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُوسَى. ثنا حَمَّادٌ.

فَذَكَرَ نَحْوَهُ. وَقَالَ فِيهِ «بِأُذُنِ خَيْرِهَا شَاةً».

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف من الطرفين (الطريقين) لأن مدار الإسند على على بن زيد بن جدعان، وهو ضعيف.

1284. (4172) (7271)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Bir meclise oturup hikmetli söz dinleyip, sonra bu meclisten bahsederken işittiği şeylerin sadece kötü kısımlarını anlatan bir kimsenin misali, bir çobana gelip: "Ey çoban, süründen bana bir koyun kes!" deyince, çobandan: "Git en iyisinin kulağından tut al" iznine rağmen gidip sürünün köpeğinin kulağından tutan adamın misalidir."**

Ebu'l-Hasen İbnu Seleme de bu hadisin bir mislini rivayet etmiş, ancak rivayetinde şu farklılığa yer vermiştir: **"Sürünün en iyi koyununun kulağını tut."**

★ ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMA

7272 ٤١٧٥ 1285 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ وَهٰارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ؛ قَالاَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الْمُحَارِبِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِى وَالْعَظَمَةُ إِزَارِى. فَمَنْ نَازَعَنِى وَاحِداً مِنْهُمَا، أَلْقَيْتُهُ فِى النَّارِ».

فى الزوائد: رجاله ثقات. إلا أن عطاء بن السائب اختلط. والمحاربى، هل روى عنه قبل الاختلاط أو بعده؟

1285. (4175) (7272)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri buyurdular ki: "Büyüklük benim ridamdır, azamet de benim izarımdır. Kim, bunlardan birinde benimle iddialaşmaya kalkarsa, onu cehenneme atarım."**

7273 ٤١٧٦ 1286 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيى. ثنا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِى عَمْرُو بْنُ الْحٰرِثِ؛ أَنَّ دَرَّاجاً حَدَّثَهُ عَنْ أَبِى الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ يَتَوَاضَعْ لِلَّهِ، سُبْحَانَهُ، دَرَجَةً، يَرْفَعْهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً. وَمَنْ يَتَكَبَّرْ عَلَى اللَّهِ دَرَجَةً، يَضَعْهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً. حَتَّى يَجْعَلَهُ فِى أَسْفَلِ السَّافِلِينَ».

فى الزوائد: هذا إسناده ضعيف. ودراج بن سمعان أبو السمح المصرى، وإن وثقه ابن معين، فقد

قال أبو داود وغيره: مستقيم، إلا ما كان عن أبي الهيثم. وقال ابن عديّ: عامة أحاديث دراج مما يتابع عليه. وضعفه أبو حاتم والنسائيّ والدارقطنيّ.

1286. (4176) (7273)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kim Allah Teâla hazretlerinin rızası için bir derece tevazu izhar eder (alçak gönüllü) olursa, Allah, onu bu sebeple, bir derece yükseltir. Kim de Allah'a bir derece kibirde bulunursa, Allah da onu bu sebeple bir derece alçaltır, böylece onu esfel-i safilîne (aşağıların aşağısına) atar."**

7274 ٤١٧٧ 1287 حدّثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ وَسَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ؛ قَالاَ: ثنا شُعْبَةُ عَنْ عَلِيِّ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إِنْ كَانَتِ الأَمَةُ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، لَتَأْخذ بِيَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَمَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهَا حَتَّى تَذْهَبَ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ، فِي حَاجَتِهَا.

في الزوائد: في إسناده عليّ بن زيد بن جدعان، ضعيف.

1287. (4177) (7274)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Medine ehlinden bir cariye bile Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elinden tutardı ve Aleyhissalâtu vesselâm elini onun elinden çekmezdi de, cariye ihtiyacı için, O'nu Medine'nin istediği semtine çeker götürürdü. (Resûlullah tevazu gösterir, itiraz etmezdi)."*

★ HAYÂ

7275 ٤١٨١ 1288 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِكُلِّ دِينٍ خُلُقاً. وَخُلُقُ الإِسْلاَمِ الْحَيَاءُ».

في الزوائد: حديث أنس ضعيف ومعاوية بن يحى الصدفيّ أبو روح الدمشقيّ، ضعفوه.

1288. (4181) (7275)- *Hz. Enes* ve *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her dinin (kendine has temel) bir huyu vardır. İslâm'ın bu huyu, hayadır."**

7276 ٤١٨٤ 1289 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْحَيَاءُ مِنَ الإِيمَانِ. وَالإِيمَانُ

فِي الْجَنَّةِ. وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ. وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ».

فى الزوائد: رواه ابن حبان فى صحيح. وقول الدارقطنيّ: إن الحسن لم يسمع من أبى بكرة الجواب عنه أن البخاريّ احتجّ فى صحيحه برواية الحسن عن أبى بكرة فى أربعة أحاديث. وفى مسند أحمد ومعجم الطبرانيّ الكبير التصريح بسماعه من أبى بكرة، فى عدة أحاديث. والمثبت مقدّم على النافى.

1289. (4184) (7276)- *Ebu Bekre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Haya imandandır. İman (sahibi) ise cennettedir. Hayasızlık (ve bundan kaynaklanan kabalıklar, çirkin ve kırıcı sözler) cefa (eziyet, zulüm, haksızlık)dan bir parçadır. Cefa (eden de) cehennemdedir."**

7277 ٤١٨٧ 1290 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ الْهَمْدَانِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ عُمَارَةَ الْعَبْدِيِّ. ثنا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ؛ قَالَ: كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «أَتَتْكُمْ وُفُودُ عَبْدِ الْقَيْسِ» وَمَا يَرَى أَحَدٌ فِينَا نَحْنُ كَذَلِكَ. إِذْ جَاءُوا فَنَزَلُوا فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. وَبَقِيَ الأَشَجُّ الْعَصَرِيُّ. فَجَاءَ بَعْدُ. فَنَزَلَ مَنْزِلاً. فَأَنَاخَ رَاحِلَتَهُ، وَوَضَعَ ثِيَابَهُ جَانِباً. ثُمَّ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَشَجُّ! إِنَّ فِيكَ لَخَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمَ وَالتُّؤَدَةَ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَشَيْءٌ جُبِلْتُ عَلَيْهِ، أَمْ شَيْءٌ حَدَثَ لِي؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بَلْ شَيْءٌ جُبِلْتَ عَلَيْهِ».

فى الزوائد: عمارة بن جوين أبو هرون العبديّ كذبه ابن معين وعثمان بن أبى شيبة وابن علية. وقال ابن عبد البر: بأجمعوا على أنه ضعيف الحديث.

1290. (4187) (7277)- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyor idik. (Bir ara):* **"Size Abdulkays kabilesinin gönderdiği heyet geldi"** *buyurdular. Halbuki içimizden hiç kimse (henüz heyetin geldiğini) görmemişti. Hakikaten geldiler ve konakladılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm'ın huzuruna geldiler. Onlardan Eşecc el-Asarî (adında biri) konaklama yerinde kaldı, o sonradan geldi. Çünkü o, bir konağa indi, devesini ıhtırdı. Yolculuk elbisesini bir kenara bıraktı. Sonra (taze elbise giyip, öyle) Aleyhissalâtu vesselâm'ın huzuruna çıktı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da ona:* **"Ey Eşecc! Sende aziz ve celil olan Allah'ın sevdiği iki haslet vardır: Hilm (acele etmemek) ve teenni ile hareket etmek"** *buyurdular. Eşecc: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hasletler, cibilliyetimde (fıtratımda doğuştan getirdiğim) bir şey mi,*

yoksa sonradan (iradî gayretimle) meydana gelen bir şey mi?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Hayır! Yaratılışında bulunan bir şeydir!"** *buyurdular."*

7278 ٤١٨٨ 1291 حدّثنا أَبو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَنْصَارِيُّ. ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا أَبو جَمْرَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِلأَشَجِّ الْعَصَرِيِّ «إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمَ وَالْحَيَاءَ».

في الزوائد: في إسناده العباس بن الفضل عن قرة بن خالد، تابعه عليه بشر بن الفضل كما رواه الترمذيّ.

1291. (4188) **(7278)**- *İbnu Abbâs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Eşecc el-Asarî'ye:* **"Muhakkak ki sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Hilm (acele etmemek) ve haya"** *buyurdular."*

7279 ٤١٨٩ 1292 حدّثنا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ. ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ جُرْعَةٍ أَعْظَمُ أَجْراً عِنْدَ اللَّهِ، مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ، كَظَمَهَا عَبْدٌ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1292. (4189) **(7279)**- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah indinde kişinin yuttuğu en sevaplı yudum, Allah'ın rızasını düşünerek kendini tutup, yuttuğu öfke yudumudur."**

★ ALLAH KORKUSUYLA AĞLAMAK

7280 ٤١٩٢ 1293 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي فُدَيْكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ؛ أَنَّ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ إِسْلاَمِهِمْ وَبَيْنَ أَنْ نَزَلَتْ هٰذِهِ الآيَةُ، يُعَاتِبُهُمُ اللَّهُ بِهَا، إِلاَّ أَرْبَعُ سِنِينَ (٥٧/١٦) وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1293. (4192) (7280)- *Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma*'nın anlattığına göre, *"Kendilerinin müslümanlığı kabul etmeleri ile, Allah'ın onları azarladığına dair (şu) ayetin inmesi arasında dört yıldan fazla zaman olmamıştır:* وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُو الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِ **"Onlar, daha önce kendilerine kitap verilen ve zaman geçtikçe kalpleri katılaşan kimseler gibi olmasınlar. Çünkü onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdi"** (Hadid 16).

7281 ٤١٩٣ 1294 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ. ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ تُكْثِرُوا الضَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1294. (4193) (7281)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Çok gülmeyin, çünkü çok gülmek kalbi öldürür."**

7282 ٤١٩٥ 1295 حدّثنا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ دِينَارٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثنا أَبُو رَجَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِى جِنَازَةٍ. فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ. فَبَكَى، حَتَّى بَلَّ الثَّرَى. ثُمَّ قَالَ «يَا إِخْوَانِي! لِمِثْلِ هٰذَا فَأَعِدُّوا».

فى الزوائد: إسناده ضعيف. قال ابن حبان فى الثقات: محمد بن مالك لم يسمع من البراء. ثم ذكره فى الضعفاء.

1295. (4195) (7282)- *Berâ radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazede beraberdik. Aleyhissalâtu vesselâm kabrin kenarına oturup ağladılar, öyle ki (göz yaşlarıyla) toprak ıslandı. Sonra da:* **"Ey kardeşlerim! İşte (başımıza gelecek) bu aynı (ölüm hadisesi) için iyi hazırlanın"** *buyurdular."*

7283 ٤١٩٧ 1296 حدّثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ؛ قَالاَ: ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ الزُّرَقِيُّ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوعٌ، وَإِنْ كَانَ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ، مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، ثُمَّ تُصِيبُ شَيْئاً مِنْ حُرِّ وَجْهِهِ - إِلاَّ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. وحماد بن أبي حميد، اسمه محمد بن أبي حميد، ضعيف.

1296. (4197) (7283)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sinek başı kadar bile olsa, gözünden Allah korkusuyla yaş çıkan ve bu yaşı yanak yumrusuna değecek kadar akan hiçbir mü'min kul yoktur ki, Allah onu (ebedî) ateşe haram etmesin!"**

7284 ٤١٩٩ 1297 حدّثنا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِمْرَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ. حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ رَبٍّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّمَا الأَعْمَالُ كَالْوِعَاءِ. إِذَا طَابَ أَسْفَلُهُ، طَابَ أَعْلاَهُ. وَإِذَا فَسَدَ أَسْفَلُهُ، فَسَدَ أَعْلاَهُ».

في الزوائد: في إسناده عثمان بن إسماعيل، لم أر من تكلم فيه. وباقي رجال الإسناد موثقون.

1297. (4199) (7284)- *Hz. Muaviye İbnu Ebi Süfyan radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ameller kap(ta bulunan madde) gibidir. En aşağısı (yani dipteki kısım) güzelse en yukarısı (yani üst kısmı) da güzel olur; en aşağısı bozulursa en üstü de bozulur."**

7285 ٤٢٠٠ 1298 حدّثنا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحِمصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ذَكْوَانَ، أَبُو الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى فِي الْعَلاَنِيَةِ فَأَحْسَنَ، وَصَلَّى فِي السِّرِّ فَأَحْسَنَ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: هٰذَا عَبْدِي حَقّاً».

في الزوائد: في إسناده بقية، وهو مدلس، وقد عنعنه.

1298. (4200) (7285)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Eğer kişi namazını herkesin gözü önünde kılınca (edebine uygun kılar) güzel yapar, tek başına kimsenin görmediği durumda kılınca da (edebine uygun kılar) güzel yaparsa, Allah Teâla hazret-**

leri (onun ibadetinden memnun kalır ve:) "Bu (kulluğunu riyasız yapan) gerçek bir kulumdur" der."

7286 ٤٢٠١ 1299 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرِ بْنُ زُرَارَةَ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى؛ قَالاَ: ثنا شَرِيكٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «قَارِبُوا وَسَدِّدُوا. فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِمُنْجِيهِ عَمَلُهُ». قَالُوا: وَلاَ أَنْتَ؟ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «وَلاَ أَنَا. إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ».

في الزوائد: هذا إسناد حسن. وشريك مختلف فيه.

1299. (4201) (7286)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Ey mü'minler! Amel ve ibadetlerinizi) itidal üzere yapın, ifrattan kaçının. Zira sizden hiç kimseyi (ateşten) ameli kurtaracak değildir."**

Sahabiler: "Seni de mi amelin kurtarmaz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Beni de,** *buyurdular.* **Eğer Allah kendi katından bir rahmet ve fazl ile benim günahlarımı bağışlamazsa beni de amelim kurtarmaz!"** *buyurdular."*

★ RİYA VE SÜM'A

7287 ٤٢٠٢ 1300 حدّثنا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ. فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَلاً أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ. وَهُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1300. (4202) (7287)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah u Teâla hazretleri şöyle buyurmuştur: "Ben her çeşit şirkten müstağniyim. Öyleyse, kim benim için işlediği bir amele birden başkasını ortak ederse ben ondan uzağım ve benim için yaptığı o iş, bana değil, ortak ettiği kimseyedir."**

7288 ٤٢٠٤ 1301 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ رُبَيْحِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ. فَقَالَ «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِى مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ؟» قَالَ، قُلْنَا: بَلَى. فَقَالَ «الشِّرْكُ الْخَفِيُّ: أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّى فَيُزَيِّنُ صَلاَتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ».

فى الزوائد: إسناده حسن. وكثير بن زيد وربيح بن عبد الرحمن مختلف فيهما.

1301. (4204) **(7288)**- *Ebu Saîd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) yanımıza geldi. Biz o sırada Mesîh Deccal'i müzakere ediyorduk. Dediler ki:* **"Ben size, nazarımda sizin için Mesih Deccal'den daha ürkütücü bir şeyi haber vereyim mi?"**

"Evet! Ey Allah'ın Resûlü! Söyleyin!" dedik.

"Şirk-i hafidir (gizli şirk). Mesela, kişi kalkar, namaz kılar, bu namazını, kendisine bakanlar sebebiyle güzel kılar, (işte bu, gizli şirke bir örnektir)" *buyurdular."*

7289 ٤٢٠٥ 1302 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلاَنِيُّ. ثنا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَىٍّ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِى الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ. أَمَا إِنِّى لَسْتُ أَقُولُ يَعْبُدُونَ شَمْساً وَلاَ قَمَراً وَلاَ وَثَناً. وَلٰكِنْ أَعْمَالاً لِغَيْرِ اللَّهِ، وَشَهْوَةً خَفِيَّةً».

فى الزوائد: فى إسناده عامر بن عبد اللّه. لم أر من تكلم فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1302. (4205] **(7289)**- *Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetim hakkında en ziyade korktuğum şey, Allah'a şirktir. Bu sözümle, ümmetimin dönüp de tekrar güneşe veya kamere veya puta tapacaklarını demek istemiyorum. Fakat beni korkutan şey, Allah'tan başkası için yapacakları ameller ve (spor maksadıyla kılınan**

namazda, sıhhat niyetiyle tutulan oruçta olduğu üzere, amellerde Allah rızasından başka maksatları ön plana getirme gibi) gizli arzulardır."

7290 ٤٢٠٦ 1303 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ؛ قَالاَ: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عِيسٰى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلٰى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ يُسَمِّعْ، يُسَمِّعِ اللَّهُ بِهِ. وَمَنْ يُرَاءِ، يُرَاءِ اللَّهُ بِهِ».

فى الزوائد: فى إسناده عطية العوفى، وهو ضعيف. وكذلك محمد بن أبى ليلى. والحديث من حديث جندب، فى الصحيحين.

1303. (4206) (7290)- *Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Her kim (ibadetini gösteriş için) halka işittirirse, Allah o kimseyi (yani gayesini halka) işittirir ve kim (ibadetinde) riyakârlık ederse Allah onun riyakârlığının cezasını (dünyada) verir."**

★ HASED

7291 ٤٢١٠ 1304 حدّثنا هٰرُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ؛ قَالاَ: ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ عَنْ عِيسٰى بْنِ أَبِي عِيسٰى الْحَنَّاطِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ، كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِىءُ الْخَطِيئَةَ، كَمَا يُطْفِىءُ الْمَاءُ النَّارَ. وَالصَّلاَةُ نُورُ الْمُؤْمِنِ. وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ».

فى الزوائد: الجملة الأولى رواها أبو داود فى سننه من حديث أبى هريرة، وإسناد حديث أنس بن مالك، فيه عيسى بن أبى عيسى، وهو ضعيف.

1304. (4210) (7291)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Hased (çekememezlik) hayırları yer bitirir, tıpkı ateşin odunu yeyip tükettiği gibi. Sadaka hataları söndürür, tıpkı suyun ateşi söndürmesi gibi. Namaz, mü'minin nûrudur. Oruç ateşe karşı perdedir."**

★ BAĞY (ZULÜM VE KÖTÜ MUAMELE)

7292 ٤٢١٢ 1305 حدّثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا صَالِحُ بْنُ مُوسٰى عَنْ مُعَاوِيَةَ

بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَسْرَعُ الْخَيْرِ ثَوَاباً، الْبِرُّ وَصِلَةُ الرَّحِمِ. وَأَسْرَعُ الشَّرِّ عُقُوبَةً، الْبَغْيُ وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ».

فى الزوائد: فى إسناده صالح بن موسى، وهو ضعيف.

1305. (4212) **(7292)**- *Hz. Aişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sevabı en çabuk gelen hayırlı amel mahlukâta iyilik ve sıla-i rahimdir. Cezası en çabuk gelen kötü amel de bağy (mahlukata kötü muamele, zulüm) ve sıla-ı rahm'i kesmektir."**

7293 ٤٢١٤ 1306 حدّثنا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ الْحرِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ: أَنْ تَوَاضَعُوا. وَلاَ يَبْغِى بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ».

فى الزوائد: هذا إسناد حسن. لاختلاف فى اسم سنان بن سعد أو سعد بن سنان

1306. (4214) **(7293)**- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:* **"Bana "mütevazi olun, birbirinizin hukukuna tecavüz etmeyin" diye Allah Teâla hazretleri vahiyde bulundu"** *buyurdular."*

★ VERA' VE TAKVA

7294 ٤٢١٦ 1307 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ. ثنا مُغِيثُ بْنُ سُمَىٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ «كُلُّ مَخْمُومِ الْقَلْبِ، صَدُوقِ اللِّسَانِ». قَالُوا: صَدُوقُ اللِّسَانِ، نَعْرِفُهُ. فَمَا مَخْمُومُ الْقَلْبِ؟ قَالَ «هُوَ التَّقِىُّ النَّقِىُّ. لاَ إِثْمَ فِيهِ وَلاَ بَغْىَ وَلاَ غِلَّ وَلاَ حَسَدَ».

فى الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات.

1307. (4216) **(7294)**- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "En efdal insan kimdir?" diye sorulmuştu.* **"Kalbi mahmûm (pak), dili doğru sözlü olan herkes"** *buyurdular. Ashab:*

"Doğru sözlülüğün ne demek olduğunu biliyoruz. Mahmûmu'l-kalb ne demektir?" diye sordu.

"(Mahmûm kalb), Allah'tan korkan tertemiz kalptir, içinde günah yoktur, zulüm yoktur, kin yoktur, hased yoktur" *buyurdular."*

7295 ٤٢١٧ 1308 حدّثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَبَاهُرَيْرَةَ! كُنْ وَرِعاً، تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ. وَكُنْ قَنِعاً، تَكُنْ أَشْكَرَ النَّاسِ. وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، تَكُنْ مُؤْمِناً. وَأَحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَكَ، تَكُنْ مُسْلِماً. وَأَقِلَّ الضَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ».

في الزوائد: هذا إسناد حسن. وأبو رجاء اسمه محرز بن عبد الله الجزرى.

1308. (4217) (7295)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ey Ebu Hureyre, verâ sahibi ol (harama götürme şüphesi olan şeylerden de kaçın) ki insanların Allah'a en iyi kulluk edeni olasın! Kanaatkârlığı esas al ki insanların Allah'a en iyi şükredeni olasın. Nefsin için sevdiğini insanlar için de sev ki (kâmil) mü'min olasın. Sana komşu olanlara iyi komşuluk et ki (kâmil bir) müslüman olasın. Gülmeyi az yap, zira çok gülmek kalbi öldürür."**

7296 ٤٢١٨ 1309 حدّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رُمْحٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنِ الْمَاضِي بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ عَقْلَ كَالتَّدْبِيرِ. وَلاَ وَرَعَ كَالْكَفِّ. وَلاَ حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن محمد المصريّ وهو ضعيف.

1309. (4218) (7296)- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Tedbir gibi akıl yoktur. Sakınmak gibi vera' yoktur. İyi huy gibi haseb (itibar vesilesi) yoktur."**

7297 ٤٢٢٠ 1310 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ؛ قَالاَ: ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ ضُرَيْبِ بْنِ نُقَيْرٍ،

عَنْ أَبِى ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ «إِنِّى لأَعْرِفُ كَلِمَةً (وَقَالَ عُثْمَانُ: آيَةً) لَوْ أَخَذَ النَّاسُ كُلُّهُمْ بِهَا، لَكَفَتْهُمْ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّهِ! أَيَّةُ آيَةٍ؟ قَالَ «وَمَنْ يَتَّقِ اللّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً».

فى الزوائد: هذا الحديث رجاله ثقات. غير أنه منقطع. وأبو السليل لم يدرك أبا ذر، قاله فى التهذيب.

1310. (4220) (7297)- *Ebu Zerr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Ben bir kelime –Osman dedi ki: "Bir âyet"– biliyorum. Eğer insanların hepsi onu tutsaydılar hepsine kâfi gelirdi." *Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü, bu hangi ayettir?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* وَمَنْ يَتَّقِ اللّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً **"Ve kim Allah'tan korkarsa, Allah o kimseye (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder"** (Talak 2) *ayetini okudu."*

★ KİŞİYİ İYİ SIFATLARIYLA ANMA

7298 ١٢٢١ 1311 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجُمَحِيُّ عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ أَبِى بَكْرِ بْنِ أَبِى زُهَيْرٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّهِ ﷺ بِالنَّبَاوَةِ أَوِ الْبَنَاوَةِ (قَالَ: وَالنَّبَاوَةُ مِنَ الطَّائِفِ) قَالَ «يُوشِكُ أَنْ تَعْرِفُوا أَهْلَ الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ». قَالُوا: بِمَ ذَاكَ؟ يَارَسُولَ اللّهِ! قَالَ «بِالثَّنَاءِ الْحَسَنِ وَالثَّنَاءِ السَّيِّيءِ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ، بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وليس لأبى زهير هذا، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء فى بقية الكتب الستة.

1311. (4221) (7298)- *Ebu Züheyr es-Sakafî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize, Nebavet veya Benâvet'te –ravi dedi ki: Benâve, Taif'te bir yerdir– hitapta bulundu ve dedi ki:* **"Cennet ehlini cehennem ehlinden tefrik edip bileceğiniz zaman yakındır."** *Ashab: "Ne ile bileceğiz ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm açıkladı:*

"(Kişiler hakkında yapacağınız iyilikle anma ve kötülükle anma suretiyle, sizler, birbirinize karşı Allah'ın şahitlerisiniz, (sizin hayırla yâdettikleriniz cennetliktir, zemmederek, kötülüyerek andıklarınız da cehennemliktir)."

7299 ٤٢٢٣ 1312 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا أَسَأْتُ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ: أَنْ قَدْ أَحْسَنْتَ، فَقَدْ أَحْسَنْتَ. وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ أَسَأْتَ، فَقَدْ أَسَأْتَ».

في الزوائد: إسناد حديث عبد الله بن مسعود هذا صحيح. رجاله ثقات. ورواه ابن حبان في صحيح من طريق عبد الرزاق به.

1312. (4223) (7299)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Bir adam, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Yaptığım işin iyilik veya kötülük olduğunu nasıl anlayabilirim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Komşunun "iyi yaptın!" dediğini işitirsen iyilik yaptın demektir. Eğer "kötülük yaptın!" dediklerini işitirsen, kötülük yaptın demektir"** *buyurdular."*

7300 ٤٢٢٤ 1313 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى وَزَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ؛ قَالاَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا أَبُو هِلاَلٍ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ أَبِي ثُبَيْتٍ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْ مَلأَ اللَّهُ أُذُنَيْهِ مِنْ ثَنَاءِ النَّاسِ خَيْراً، وَهُوَ يَسْمَعُ. وَأَهْلُ النَّارِ مَنْ مَلأَ أُذُنَيْهِ مِنْ ثَنَاءِ النَّاسِ شَرّاً، وَهُوَ يَسْمَعُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأبو الجوزاء هو أويس بن عبد الله الربعيّ. وأبو هلال هو محمد بن سليم.

1313. (4224) (7300)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cennetlik kişi o kimsedir ki, Allah kulağını hakkında halkın hayırlı övgüleriyle doldurmuştur, kendisi de hayırla yâdedildiğini işitir. Cehennemlik olan da, kendi kulakları, halkın hakkındaki kötü anmalarıyla dolan ve bunu bizzat işiten kimsedir."**

AÇIKLAMA:

Kişinin iyi sıfatlarıyla veya kötü sıfatlarıyla anılmasıyla ilgili kaydedilen bu hadisler efkâr-ı umumiyenin (şimdilerde *kamuoyu* denmektedir) ehemmiyetini ifade ediyor. Yani, mü'min kişi, insanların hakkında kötü konuşmalarından kaçınması gerekir. Mü'min, riyaya, gösterişe, yalana yer vermeden, imkân nisbetinde kendisi-

ni hayırla yadettirecek fiil, davranış ve sözlerde bulunmalıdır. Çünkü hadise göre halkın hükmü Hakk'ın hükmü gibidir.

Bu mevzu üzerine geniş açıklamalar geçti.

★ **NİYET**

7301 ٤٢٢٩ 1314 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالاَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا يُبْعَثُ النَّاسُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ».

في الزوائد: في إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف. ويشهد له حديث جابر، وقد رواه مسلم.

1314. (4229) **(7301)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şurası muhakkak ki insanlar Kıyamet günü niyetleri üzere diriltilecekler."**

★ **EMEL VE ECEL**

7302 ٤٢٣٣ 1315 حدّثنا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌّ فِي حُبِّ اثْنَتَيْنِ: فِي حُبِّ الْحَيَاةِ وَكَثْرَةِ الْمَالِ».

في الزوائد: طريق ابن ماجة صحيح، رجاله ثقات.

1315. (4233) **(7302)**- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"İhtiyar kimsenin kalbi iki şeyin sevgisinde daima gençtir: "Hayat sevgisi, çok mal sevgisi."**

7303 ٤٢٣٥ 1316 حدّثنا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَيْنِ مِنْ مَالٍ، لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ. وَلاَ يَمْلأُ نَفْسَهُ إِلاَّ التُّرَابُ. وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ».

في الزوائد: إسناد طريق ابن ماجة صحيح. رجاله ثقات.

1316. (4235) (7303)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Eğer âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsaydı bir üçüncüsünü isterdi. Onun nefsini ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder."**

★ AMELDE DEVAM

7304 ٤٢٤٠ 1317 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ الأَعْرَجُ. سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ. فَإِنَّ خَيْرَ الْعَمَلِ أَدْوَمُهُ، وَإِنْ قَلَّ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

1317. (4240) (7304)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Farz olmayan amelden gücünüz yettiği kadar yüklenin. Çünkü amelin hayırlısı devamlı olanıdır, az bile olsa."**

7305 ٤٢٤١ 1318 حدّثنا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَشْعَرِيُّ عَنْ عِيسَى بْنِ جَارِيَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَجُلٍ يُصَلِّي عَلَى صَخْرَةٍ. فَأَتَى نَاحِيَةَ مَكَّةَ. فَمَكَثَ مَلِيّاً، ثُمَّ انْصَرَفَ. فَوَجَدَ الرَّجُلَ يُصَلِّي عَلَى حَالِهِ. فَقَامَ فَجَمَعَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! عَلَيْكُمْ بِالْقَصْدِ» ثَلاَثاً «فَإِنَّ اللَّهَ لاَ يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا».

في الزوائد: إسناده حسن ويعقوب بن عبد الله مختلف فيه. وباق رجال إسناده ثقات.

1318. (4241) (7305)- *Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir taşın üzerinde namaz kılmakta olan bir adamın yanından geçip Mekke'nin kenarına geldi. Orada bir müddet durdu. Sonra ayrıldı. Adamı aynı vaziyette namaz kılıyor buldu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm ayağa kalktı, ellerini birleştirdi, sonra şöyle hitap etti:*

"Ey insanlar! Mutedil olun!" *ve bu sözünü üç kere tekrarlayıp, sonunda:* **"Siz ibadetten usanmadıkça, Allah da size ihsan etmekten usanmaz!"** *buyurdular."*

★ GÜNAHLARI HATIRLAMAK

7306 ٤٢٤٣ 1319 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَّثَنِي

سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ابْنِ بَانَكَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيْرِ يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ الْحٰرِثِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «يَا عَائِشَةُ! إِيَّاكِ وَمُحَقَّرَاتِ الْأَعْمَالِ. فَإِنَّ لَهَا مِنَ اللّٰهِ طَالِباً».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1319. (4243) (7306)- *Hz. Âişe radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm bana:* **"Ey Aişe! Ehemmiyetsiz görülen amellere karşı aman dikkatli ol! Çünkü onlar için de Allah (tarafın)dan (vazifelendirilmiş) araştırıcı bir melek vardır."**

7307 ٤٢٤٥ 1320 حدّثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ بْنِ خَدِيجٍ الْمَعَافِرِيُّ عَنْ أَرْطَاةَ بْنِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْأَلْهَانِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَاماً مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ، بِيضاً. فَيَجْعَلُهَا اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُوراً». قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ! صِفْهُمْ لَنَا، جَلِّهِمْ لَنَا، أَنْ لاَ نَكُونَ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لاَ نَعْلَمُ. قَالَ «أَمَا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ. وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ. وَلٰكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللّٰهِ، انْتَهَكُوهَا».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو عامر الإلهانيّ اسمه عبد الله بن غابر.

1320. (4245) (7307)- *Sevbân radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ümmetimden birkısım insanları bilirim ki, Kıyamet günü Tihâme dağları emsalinde bembeyaz (tertemiz) hayırlarla gelirler. Aziz ve celil olan Allah Teâla hazretleri o sevapları saçılmış toz haline getirir (değersiz kılar, kabul etmez)."**

Sevban dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Onları bize tavsif et, durumlarını açıkla da, bilmeyerek biz de onlardan olmayalım!" Aleyhissilâtu vesselâm açıkladılar:

"Onlar sizin din kardeşlerinizdir. Sizin cinsinizden insanlardır. Sizin aldığınız gibi onlar da gece (ibadetin)den nasiplerini alırlar. Ancak onlar, Allah'ın yasaklarıyla tenhâda başbaşa kalınca o yasakları ihlâl ederler, çiğnerler."

★ **TEVBE**

7308 ٤٢٤٨ 1321 حدّثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ الْمَدِينِيُّ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَوْ أَخْطَأْتُمْ حَتَّى تَبْلُغَ خَطَايَاكُمُ السَّمَاءَ، ثُمَّ تُبْتُمْ، لَتَابَ عَلَيْكُمْ».

في الزوائد: هذا إسناد حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1321. (4248) (7308)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Günahlarınız semaya ulaşacak kadar çok bile olsa, arkadan tevbe etmişseniz, günahınız mutlaka affedilir."**

7309 ٤٢٤٩ 1322 حدّثنا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا أَبِي عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أَضَلَّ رَاحِلَتَهُ بِفَلاَةٍ مِنَ الأَرْضِ، فَالْتَمَسَهَا. حَتَّى إِذَا أَعْيَى، تَسَجَّى بِثَوْبِهِ. فَبَيْنَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْسَمِعَ وَجْبَةَ الرَّاحِلَةِ حَيْثُ فَقَدَهَا. فَكَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، فَإِذَا هُوَ بِرَاحِلَتِهِ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفيّ، وسفيان بن وكيع، وهما ضعيفان. واصل الحديث أخرجه الشيخان من حديث ابن مسعود وأنس.

1322. (4249) (7309)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah, kulunun tevbesine şu adamın sevinmesinden daha çok sevinir (yani razı olur): Adam yolculuk halindedir. Bir susuz çölde bindiği devesini kaybetmiştir, onu aramaya koyulur. Sonunda aramaları adamı cidden yorup aciz bırakınca (susuzluk ve sıcaktan olduğu yerde ölmek üzere, yere yatar), elbisesini başına çekip örtünür. İşte kendisi o halde iken, devesini kaybettiği yerde hayvanın ayak seslerini duyar. Yüzünden örtüyü kaldırır ve karşısında devesini görür."**

7310 ٤٢٥٠ 1323 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ. ثنا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ، كَمَنْ لاَ

ذَنْبَ لَهُ».

قال السندىّ: الحديث ذكره صاحب الزوائد فى زوائده وقال: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ثم ضرب على ماقال. وأبقى الحديث على الحال. وفى المقاصد الحسنة: رواه ابن ماجة والطبرانىّ فى الكبير والبيهقىّ فى الشعب من طريق أبى عبيد الله بن عبد الله بن مسعود عن أبيه. رفعه. ورجاله ثقات. بل حسنه شيخنا. يعنى لشواهده. وإلا فأبو عبيدة، جزم غير واحد بأنه لم يسمع من أبيه.

1323. (4250) (7310)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Günahtan tevbe eden bir günah işlememiş gibidir."**

7311 ٤٢٥٢ 1324 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِىِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِى مَرْيَمَ، عَنِ ابْنِ مَعْقِلٍ؛ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِى عَلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النَّدَمُ تَوْبَةٌ» فَقَالَ لَهُ أَبِى: أَنْتَ سَمِعْتَ النَّبِىَّ ﷺ يَقُولُ «النَّدَمُ تَوْبَةٌ»؟ قَالَ: نَعَمْ.

فى الزوائد، قلت: وقع عند ابن ماجة عبد الله بن عمر بن الخطاب. قاله المنذرىّ: وقال بعد ذلك: أى كما رواه الترمذىّ وابن ماجة فى صحيحه، والحاكم فى المستدرك.

1324. (4252) (7311)- *İbnu Makıl* anlatıyor: *"Babamla birlikte Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh'ın yanına girdim. Bu ziyaret sırasında o: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın* **"pişmanlık tevbedir"** *dediğini nakletti. Babam: "Aleyhissalâtu vesselâm'dan bunu bizzat işittin mi?' diye sordu. Abdullah: "Evet!" dedi."*

7312 ٤٢٥٣ 1325 **حدّثنا** رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِىُّ أَنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرٍو، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ».

فى الزوائد: فى إسناده الوليد بن مسلم، وهو مدلس. وقد عنعنه. وكذلك مكحول الدمشقىّ.

1325. (4253) (7312)- *Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah Teâla hazretleri, kulun tevbesini, can boğaza gelmedikçe kabul eder."**

★ ÖLÜMÜ HATIRLAMAK

7313 ٤٢٥٩ 1326 **حدّثنا** الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ. ثنا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ. ثنا نَافِعُ بْنُ

عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فَرْوَةَ ابْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِى رَبَاحٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: فَجَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ. فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِىِّ ﷺ. ثُمَّ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَىُّ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ «أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً» قَالَ: فَأَىُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْيَسُ؟ قَالَ «أَكْثَرُهُمْ لِلْمَوْتِ ذِكْراً، وَأَحْسَنُهُمْ لِمَا بَعْدَهُ اسْتِعْدَاداً. أُولٰئِكَ الأَكْيَاسُ».

فى الزوائد: فروة بن قيس مجهول. وكذلك الاوى عنه. وخبره باطل. قاله الذهبىّ فى طبقات التهذيب.

1326. (4259) (7313)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte idim. Ensardan bir zat gelerek Aleyhissalâtu vesselâm'a selam verdi. Sonra da: "Ey Allah'ın Resûlü! Mü'minlerin hangisi en faziletlidir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Huyca en iyisidir!"** *buyurdular. Adam: "Mü'minlerin hangisi en akıllıdır?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Ölümü en çok hatırlayandır ve ölümden sonra en iyi hazırlığı yapandır. İşte bunlar en akıllı kimselerdir"** *buyurdular."*

7314 ٤٢٦٣ 1327 حدّثنا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِىُّ وَعُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عَبِيدَةَ؛ قَالاَ: ثنا عُمَرُ بْنُ عَلِىٍّ. أَخْبَرَنِى إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِى خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِى حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِىِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا كَانَ أَجَلُ أَحَدِكُمْ بِأَرْضٍ، أَوْثَبَتْهُ إِلَيْهَا. الْحَاجَةُ. فَإِذَا بَلَغَ أَقْصَى أَثَرِهِ، قَبَضَهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ. فَتَقُولُ الأَرْضُ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَبِّ! هٰذَا مَا اسْتَوْدَعْتَنِى».

فى الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1327. (4263) (7314)- *Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Birinizin eceli bir yerde olduğu zaman ihtiyaç onu oraya sıçratır. Sonra kalan ömrünün sonuna varınca aziz ve celil olan Allah onun ruhunu orada alır. Kıyamet günü, o yer: "Ey Rabbim! İşte bu, bana emanet ettiğin (cesed)dir!" der."**

7315 ٤٢٦٨ 1328 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ عَنِ ابْنِ أَبِى ذِئْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِىِّ

ﷺ قَالَ «إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ. فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فِي قَبْرِهِ، غَيْرَ فَزِعٍ وَلاَ مَشْعُوفٍ. ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: كُنْتُ فِي الْإِسْلاَمِ. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هٰذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ فَصَدَّقْنَاهُ. فَيُقَالُ لَهُ: هَلْ رَأَيْتَ اللّٰهِ؟ فَيَقُولُ: مَا يَنْبَغِي لأَحَدٍ أَنْ يَرَى اللّٰهَ؛ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضاً. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللّٰهُ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ قِبَلَ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: هٰذَا مَقْعَدُكَ. وَيُقَالُ لَهُ: عَلَى الْيَقِينِ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مُتَّ. وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ، إِنْ شَاءَ اللّٰهُ. وَيُجْلَسُ الرَّجُلُ السُّوءُ فِي قَبْرِهِ فَزِعاً مَشْعُوفاً. فَيُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: لاَ أَدْرِي. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هٰذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ قَوْلاً فَقُلْتُهُ. فَيُفْرَجُ لَهُ قِبَلَ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا صَرَفَ اللّٰهُ عَنْكَ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا. يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضاً. فَيُقَالُ لَهُ: هٰذَا مَقْعَدُكَ. عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مُتَّ. وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ، إِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى».

في الزوائد: إسناده صحيح.

1328. (4268) (7315)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ölü kabre konulur. Salih kişi, kabrinde korkusuz ve endişesiz oturtulur. Sonra kendisine: "Hangi dinde idin?" denilir. "İslâm dinindeydim" der. "Şu adam nedir?" denilir. "O, Allah'ın Resûlü Muhammed'dir, bize Allah indinden açık deliller getirdi, biz de onu tasdik ettik" der. Ona: "Allah'ı gördün mü?" denilir. O: "Allah'ı görmek hiç kimseye mümkün ve muvafık değildir" der. Bu safhadan sonra cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar, ateş alevlerinin birbirini kırıp yok etmeye çalıştığını görür. Kendisine: "Allah'ın seni koruduğu ateşe bak!" denilir. Sonra ona cennet cihetinden bir delik açılır ve onun güzelliklerine ve içinde bulunan (nimet)lere bakar. Kendisine: "İşte senin makamın!" denilir ve yine ona: "Sen bunlar hususunda yakîn (kesin iman) sahibi idin. Bu iman üzere öldün, bu iman üzere yeniden diriltileceksin inşaallah!" denilir.**

Kötü adam da kabrinde korku ve endişe ile oturtulur. Kendisine: "Hangi dinde idin?" diye sorulur. "Bilmiyorum" diye cevap verir. Kendisine: "Bu adam kimdir?" denilir. Halkı dinledim, bir şeyler söylüyorlardı, onu ben de söyledim" der. Ona cennet cihetinden bir delik açılır. Cennetin güzelliklerine, içinde bulunan nimetlerine bakar. Ona: "Allah'ın senden uzaklaştırdığı şu cennete bak!" denilir. Sonra ona cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar. Alevlerin birbirini yeyip yoketmekte olduğunu görür. Ona: "İşte makamın burasıdır. Sen cehennemin varlığı hususunda şekk (ve inkâr) içerisinde idin, bu şekk üzere öldün ve bu şekk üzere diriltileceksin inşaallah!" denilir."

7316 ٤٢٧٢ 1329 حدّثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الأُبُلِّيُّ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ
عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِى سُفْيَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا دَخَلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتِ
الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا. فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ: دَعُونِى أُصَلِّى».

فى الزوائد: هذا إسناده حسن إن كان أبو سفيان، واسمه طلحة بن نافع، سمع من جابر بن عبد
الله. وإسماعيل بن حفص مختلف فيه.

1329. (4272) **(7316)**- *Hz. Câbir radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Mü'min) ölü, kabre girdimi, güneş batışındaki haliyle ona temsil edilir. Bunun üzerine ölü oturup ellerini gözlerine sürer ve: "Beni bırakınız namaz kılayım" der."**

7317 ٤٢٧٣ 1330 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنْ
حَجَّاجٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِى سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ صَاحِبَىِ
الصُّورِ بِأَيْدِيهِمَا (أَوْ فِى أَيْدِيهِمَا) قَرْنَانِ. يُلاحِظَانِ النَّظَرَ مَتَى يُؤْمَرَانِ».

فى الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف حجاج بن أرطاة وعطية العوفى.

1330. (4273) **(7317)**- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Sûrun iki sahibinin ellerinde iki boynuz bulunur. Ne zaman (üflemekle) emrolunacaklarını dikkatle gözleyip düşünürler."**

7318 ٤٢٧٤ 1331 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ. ثنا عَلِىُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ
مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ
بِسُوقِ الْمَدِينَةِ: وَالَّذِى اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْبَشَرِ! فَرَفَعَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ يَدَهُ

فَلَطَمَهُ. قَالَ: تَقُولُ هٰذَا؟ وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَذُكِرَ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (٣٩/٦٨) وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلاَّ مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَاهُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ. فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ رَفَعَ رَأْسَهُ. فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذٌ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ. فَلاَ أَدْرِي أَرَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلِي، أَوْ كَانَ مِمَّنِ اسْتَثْنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. وَمَنْ قَالَ: أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى، فَقَدْ كَذَبَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1331. (4274) (7318)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Yahudilerden bir adam Medine çarşısında: "Hz. Musa'yı insanlar üzerine seçen Zât'a yemin olsun!" demişti. Ensardan bir zât elini kaldırıp herife bir tokat indirdi.*

"Demek böyle dersin ha! Üstelik Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda olduğu halde!" dedi. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlatıldı. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Sûra üfürülür ve Allah'ın dilediklerinden başka göklerde kim var, yerde kim varsa düşüp ölür. Sonra bir daha sûra üflenir ve onlar kabirlerinden kalkıp bakışırlar"** (Zümer 58). **Ben, başını ilk kaldıran olacağım. Ben, arşın ayaklarından birini tutan Hz. Musa aleyhisselâm ile karşılaşırım. Bilemem, o başını benden önce mi kaldırdı, yoksa o, Allah'ın çarpılıp yıkılmaktan istisna tuttuklarından mıdır? Kim de: Ben Yûnus İbnu Metta'dan daha hayırlıyım (üstünüm) derse şüphesiz yalan söylemiş olur."**

AÇIKLAMA:

1- Hadis sûra üfleme hadisesine temas etmekte ve ilgili ayete atıf yapmaktadır. Kaydedilen ayette sûra iki ayrı üflemeden bahis edilmektedir. Bu hususlar daha önce geçtiği için tekrar etmeyeceğiz.

2- Hadisin sonunda: **"Ben Yunus aleyhisselâm'dan üstünüm diyen yalan söylemiştir"** fıkrasında geçen "ben" zamiri iki ihtimale râcidir:

1) Öyle söyleyen herhangi bir kimse. Bu durumda yalan küfür manasındadır. Hiç kimse, peygamberden üstün olduğunu iddia edemez, eden küfre düşer.

2) İkinci durumda "ben"den maksad *Resûlullah*'tır. *Resûlullah*'ın bütün peygamberlerden üstün olduğu nasslarla sabit olduğu için, *Resûlullah*'ın bu sözü daha

öncelere aittir. Üstünlüğünü ifade eden nasslarla mensuh olmuştur denmiştir. Ayrıca, Kur'ân'da geçen kıssası sebebiyle *Hz. Yunus*'un büyüklüğü hususunda düşülecek tereddüdü önlemek için *Hz. Peygamber*'in böyle söylemiş olabileceğine de dikkat çekilmiştir.

7319 ٤٢٧٧ 1332 **حدّثنا** أَبو بَكْرٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيِّ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَعرضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلاَثَ عَرَضَاتٍ. فَأَمَّا عَرْضَتَانِ، فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرٌ. وَأَمَّا الثَّالِثَةُ، فعِنْدَ ذٰلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي الأَيْدِى. فَآخِذٌ بِيَمِينِهِ وَآخِذٌ بِشِمَالِهِ».

فى الزوائد: رجال الإسناد ثقات، إلا أنه منقطع، والحسن لم يسمع من أبى موسى، قاله على بن المدينى وأبو حاتم وأبو زرعة. وقد رواه الترمذىّ عن الحسن عن أبى هريرة، وقال: لايصح هذا الحديث من قِبَلِ أن الحسن لم يسمع من أبى هريرة.

1332. (4277) (7319)- *Ebu Musa el-Eş'arî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü, insanlar üç defa Allah'a arzolunacaklar. İki arza mücadele ve mazeretlerden ibarettir. Üçüncü arzaya (sunuşa) gelince, (insanların işlediği amellerin yazılı olduğu defterler o zaman ellere uçacaklar (yani hızla verilecektir). Artık defteri kimisi sağ eliyle tutacak ve kimisi sol eliyle tutacaktır."**

7320 ٤٢٨١ 1333 **حدّثنا** أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أُمِّ مُبَشِّرٍ، عَنْ حَفْصَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنِّي لأَرْجُو أَلاَّ يَدْخُلَ النَّارَ أَحَدٌ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، مِمَّنْ شَهِدَ بَدْراً وَالْحُدَيْبِيَةَ» قَالَتْ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَلَيْسَ قَدْ قَالَ اللَّهُ: (١٩/٧١) وَإِنْ مِنْكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا، كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْماً مَقْضِياً. قَالَ «أَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ: (١٩/٧٢) ثُمَّ نُنَجِّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيّاً؟»

فى الزوائد: حديث حفصة صحيح، رجاله ثقات، إن كان أبو سفيان سمع من جابر بن عبد الله.

1333. (4281) (7320)- *Hz. Hafsa radıyallahu anhâ* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben Bedir ve Hudeybiye'ye katılanlardan hiç kimsenin cehenneme girmemesini ümid ederim"** *buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teâla hazretleri:* **"Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yok-**

tur. Bu senin Rabbin katında kesinleşmiş bir hükümdür" (Meryem 71) *buyurmadı mı?" dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:* **"(Ey Hafsa!) Sen Allah'ın: "Sonra biz, Allah'tan korkup (O'na karşı gelmekten) sakınanları kurtarır, zalimleri de toptan orada bırakırız"** (Meryem 72) **buyurduğunu işitmedin mi?"** *buyurdu."*

7321 ٤٢٨٥ 1334 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: صَدَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا مِنْ عَبْدٍ يُؤْمِنُ ثُمَّ يُسَدَّدُ إِلاَّ سُلِكَ بِهِ فِي الْجَنَّةِ. وَأَرْجُو أَلاَّ يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبَوَّؤُا أَنْتُمْ، وَمَنْ صَلَحَ مِنْ ذَرَارِيِّكُمْ، مَسَاكِنَ فِي الْجَنَّةِ. وَلَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي، عَزَّ وَجَلَّ، أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفاً بِغَيْرِ حِسَابٍ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن مصعب. قال فيه صالح بن محمد البغدادي: ضعيف في الأوزاعيّ. وعامة أحاديثه عن الأوزاعيّ مقلوبة. لكن لم ينفرد به. وقد رواه النسائيّ في عمل اليوم الليلة عن يحي بن حمزة عن الأوزاعيّ.

1334. (4285) (7321)- *Rifa'a el-Cühenî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir seferden dönmüştük. Buyurdular ki:*

"Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! İman edib, sonra doğru yoldan ayrılmayan hiçbir kul yoktur ki cennete sokulmasın. Siz ve iyi (dindar) nesliniz cennetteki meskenlere yerleşmedikçe (diğer ümmetlerin mü'minleri olan) cennetliklerin cennete girmemelerini de ümit ederim ve Rabbim ümmetimden yetmişbin kişiyi hesapsız olarak cennete dahil etmeyi bana kesin vaadetti."

7322 ٤٢٩٠ 1335 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو سَلَمَةَ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِيَاسٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «نَحْنُ آخِرُ الْأُمَمِ، وَأَوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ. يُقَالُ: أَيْنَ الأُمَّةُ الْأُمِّيَّةُ وَنَبِيُّهَا؟ فَنَحْنُ الْآخِرُونَ الْأَوَّلُونَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو سلمة هو موسى بن إسماعيل البصريّ التبوذكي.

1335. (4290) (7322)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Biz, ümmetlerin sonuncusuyuz ve hesabı ilk görülecek olanlarız. Orada: "Ümmî ümmet ve peygamberi nerededir?" denilir. Bilesiniz, biz sonuncu olan ilkleriz (yani dünyaya gelişte sonuncuyuz, Kıyamet günü hesabı verip cennete girmede ilkleriz."**

7323 ٤٢٩١ 1336 حدّثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثنا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْخَلاَئِقَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أُذِنَ لأُمَّةِ مُحَمَّدٍ فِي السُّجُودِ. فَيَسْجُدُونَ لَهُ طَوِيلاً. ثُمَّ يُقَالُ: ارْفَعُوا رُؤُسَكُمْ. قَدْ جَعَلْنَا عِدَّتَكُمْ فِدَاءَكُمْ مِنَ النَّارِ».

في الزوائد: روى مسلم معناه. وأتم سوق الحديث عن أبي بردة عن أبيه بإسناد أصح من هذا. ومع ذلك، فقد أعلّه البخاريّ.

1336. (4291) (7323)- *Ebu Bürde* babasından anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü, Aziz ve celil olan Allah, mahlûkâtı topladı mı Ümmet-i Muhammed'e secde etmeleri için izin verilir. Onlar Allah'a uzun bir secde yaparlar. Sonra: "Başlarınızı (secdeden) kaldırın. Biz sayınız kadar (kâfirleri) ateşten, kurtuluş için fidyeleriniz yaptık" buyurulacaktır."**

★ KIYAMET GÜNÜ ALLAH'IN RAHMETİ

7324 ٤٢٩٤ 1337 حدّثنا أَبُو كُرَيْبٍ وَأَحْمَدُ بْنُ بْنُ سِنَانٍ، قَالاَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَلَقَ اللَّهُ، عَزَّ وَجَلَّ، يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضَ، مِائَةَ رَحْمَةٍ. فَجَعَلَ فِي الأَرْضِ مِنْهَا رَحْمَةً. فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا. وَالْبَهَائِمُ، بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، وَالطَّيْرُ. وَأَخَّرَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا اللَّهُ بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ».

في الزوائد: حديث أبي سعيد صحيح، رجاله ثقات.

1337. (4294) (7324)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Aziz ve celil olan Allah semâvat ve arzı yarattığı gün, yüz rahmet yaratmıştır. Bunlardan birini arza indirmiştir. İşte bunun sayesinde bir anne çocuğuna karşı şefkat duyar, hayvanlar, kuşlar birbirlerine şefkat duyarlar. Allah geri kalan doksandokuz rahmeti, Kıyamet günü için (kendine) saklamıştır. Kıyamet gününde onları bu rahmetle yüze tamamlayacak."

7325 ٤٢٩٧ 1338 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَعْيَنَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ غَزَوَاتِهِ. فَمَرَّ بِقَوْمٍ. فَقَالَ: مَنِ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ. وَامْرَأَةٌ تَحْصِبُ تَنُّورَهَا. وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا. فَإِذَا ارْتَفَعَ وَهَجُ التَّنُّورِ، تَنَحَّتْ بِهِ. فَأَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ «نَعَمْ» قَالَتْ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي! أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَرْحَمِ الرَّاحِمِينَ؟ قَالَ «بَلَى» قَالَتْ: أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَرْحَمَ بِعِبَادِهِ مِنَ الأُمِّ بِوَلَدِهَا؟ قَالَ «بَلَى» قَالَتْ: فَإِنَّ الأُمَّ لاَ تُلْقِي وَلَدَهَا فِي النَّارِ! فَأَكَبَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَبْكِي. ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهَا فَقَالَ «إِنَّ اللَّهَ لاَ يُعَذِّبُ مِنْ عِبَادِهِ إِلاَّ الْمَارِدَ الْمُتَمَرِّدَ؟ الَّذِي يَتَمَرَّدُ عَلَى اللَّهِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ».

في الزوائد: إسناده حديث ابن عمر ضعيف لضعف إسماعيل بن يحي، متفق على تضعيفه اهـ.

قال السندي: قلت: أصل الحديث ليس من الزوائد..

1338. (4297) (7325)- *İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: *"Gazvelerinin birinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la beraberdik. Derken bir kavme uğradı.* **"Siz kimsiniz?"** *diye sordu.*

"Bizler müslümanlarız!" dediler. Bir kadın tandırına yakacak atmakla meşguldü ve yanında bir oğlu vardı. Tandırın alevi yükselince kadın çouğu uzaklaştırdı. Sonra kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldi ve:

"Sen Allah Resûlüsün öyle mi?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: **"Evet!"** *deyince, "Annem ve babam sana feda olsun! Allah Erhamu'r-Rahimîn (yani merhametli olanların en merhametlisi) değil mi?" dedi. Kadın,* **"Evet!"** *cevabını alınca bu sefer: "Allah'ın kullarına olan rahmeti, annenin yavrusuna olan merhametinden da-*

ha fazla değil mi?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm yine: **"Elbette!"** *buyurdu. Kadın: "Anne çocuğunu asla ateşe atmaz! (daha merhametli olan Allah kullarını nasıl cehenneme atar?)" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm ağlayarak başını eğdi. Sonra başını kadına doğru kaldırarak:* **"Şüphesiz Allah, hak yoldan sapıp O'na itaat etmeye tenezzül etmeyen ve tevhid kelimesini söylemekten imtina eden azgın kulundan başka kullarına azab vermeyecektir"** *buyurdu."*

7326 ٤٢٩٨ 1339 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ. ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لاَ يَدْخُلُ النَّارَ إِلاَّ شَقِيٌّ» قِيلَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! وَمَنِ الشَّقِيُّ؟ قَالَ «مَنْ لَمْ يَعْمَلْ لِلَّهِ بِطَاعَةٍ، وَلَمْ يَتْرُكْ لَهُ مَعْصِيَةً».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

1339. (4298) (7326)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ateşe sadece şakî olanlar girecektir."** *Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü! Şakî kimdir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"Allah için hiçbir ibadette bulunmayıp, hiçbir günahı terketmeyen kimsedir"** *diye cevap verdi."*

★ KEVSER HAVZI

7327 ٤٣٠١ 1340 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثنا زَكَرِيَّا. ثنا عَطِيَّةُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِنَّ لِي حَوْضاً، مَا بَيْنَ الْكَعْبَةِ وَبَيْتِ الْمَقْدِسِ. أَبْيَضَ مِثْلَ اللَّبَنِ. آنِيَتُهُ عَدَدُ النُّجُومِ. وَإِنِّي لأَكْثَرُ الأَنْبِيَاءِ تَبَعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفيّ، وهو ضعيف.

1340. (4301) (7327)- *Ebu Sa'î'di'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Benim bir havuzum var. Genişliği Ka'be'den Beytu'l-Makdis'e kadar uzanır. Suyu süt misali bembeyaz. Yıldızlar adedince susakları var. Şurası muhakkak ki, Kıyamet günü ben, peygamberler arasında ümmeti sayıca en çok olan kimseyim."**

★ **ŞEFAAT**

7328 ٤٣١١ 1341 **حدّثنا** إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا أَبُو بَدْرٍ. ثنا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ عَنْ نُعَيْمٍ بْنِ أَبِى هِنْدٍ، عَنْ رِبْعِىِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ أَبِى مُوسَى الْأَشْعَرِىِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خُيِّرْتُ بَيْنَ الشَّفَاعَةِ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفُ أُمَّتِى الْجَنَّةَ. فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ. لأَنَّهَا أَعَمُّ وَأَكْفَى. أَتُرَوْنَهَا لِلْمُتَّقِينَ؟ لاَ. وَلٰكِنَّهَا لِلْمُذْنِبِينَ، الْخَطَّائِينَ الْمُتَلَوِّثِينَ».

فى الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1341. (4311) (7328)- *Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ben, ümmetimin yarısının cennete girmesi ile şefaat (sahibi olmam) arasında muhayyer bırakıldım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü şefaat, daha şümullü ve ümmetimin (toptan kurtuluşuna) daha yeterlidir. Şefaati siz müttakilere mahsus mu biliyorsunuz? Hayır! O muttakiler değil günahkârlar, hatalılar ve pis işlere karışan (müslüman)lar içindir."**

★ **CENNETİN VASFI**

7329 ٤٣١٨ 1342 **حدّثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِى وَيَعْلَى قَالاَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِى خَالِدٍ عَنْ نُفَيْعٍ أَبِى دَاوُدَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ نَارَكُمْ هٰذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ. وَلَوْ لاَ أَنَّهَا أُطْفِئَتْ بِالْمَاءِ مَرَّتَيْنِ، مَا انْتَفَعْتُمْ بِهَا. وَإِنَّهَا لَتَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لاَ يُعِيدَهَا فِيهَا».

فى الزوائد: أخرجه الحاكم كما رواه المصنف، وقال: صحيح الإسناد على شرط الشيخين. وبعضه فى الصحيحين من حديث أبى هريرة.

1342. (4318) (7329)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şu dünya ateşiniz var ya! Bu, cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Eğer o, su ile iki kere söndürülmemiş (harareti giderilmemiş) olsaydı, ondan faydalanamazdınız. Şurası muhak-**

kak ki, bu dünya ateşi, aziz ve celil olan Allah'a, bir daha eski hararetine döndürmemesi için dua eder."

7330 ٤٣٢٢ 1343 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ. ثنا عِيسٰى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ الْكَافِرَ لَيَعْظُمُ حَتَّى إِنَّ ضِرْسَهُ لَأَعْظَمُ مِنْ أُحُدٍ. وَفَضِيلَةُ جَسَدِهِ عَلَى ضِرْسِهِ، كَفَضِيلَةِ جَسَدِ أَحَدِكُمْ عَلَى ضِرْسِهِ»

فى الزوائد: عطية العوفى والراوى عنه ضعيفان. وقد روى مسلم فى صحيح والترمذى، بعضه من حديث أبى هريرة.

1343. (4322) (7330)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Cehennemde) kafirin vücudu büyür. Öyle ki bir azı dişi Uhud dağından büyük olur. Vücudunun dişinden büyüklüğü, sizden birinin vücudunun dişinden büyüklüğü gibidir."**

AÇIKLAMA:

Bu hadisin muhtevası Müslim, Tirmizî gibi başka kitaplarda da gelmiştir. Ahirette, kâfirin, hak ettiği azabı daha çok çekebilmesi için Cenab-ı Hak onun vücudunu büyütecektir. Allah buna kâdirdir. *Nevevî,* buna inanmanın vacib olduğunu kaydeder.

7331 ٤٣٢٣ 1344 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي بُرْدَةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ. فَدَخَلَ عَلَيْنَا الْحٰرِثُ بْنُ أُقَيْشٍ. فَحَدَّثَنَا الْحٰرِثُ لَيْلَتَئِذٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ أَكْثَرُ مِنْ مُضَرَ. وَإِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَعْظُمُ لِلنَّارِ حَتَّى يَكُونَ أَحَدَ زَوَايَاهَا».

فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن أقيش النخعى. ذكره ابن حبان فى الثقات: وقال: أحسبه الذى روى عنه أبو إسحاق عن ابن عباس. وقال: لم يرو عنه غير داود بن هند، وليس إسناده بالصافى.

1344. (4323) (7331)- *Hâris İbnu Ukayş radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Şurası muhakkak ki, benim ümmetimde öyle şefaati makbul kimseler var ki, birinin şefaatiyle Mudar kabilesinin insanlarından daha çok kimse cennete girecektir. Benim (davetime muhatap**

olan) ümmetimden öylesi de var ki, vücudu ateş için irileşir ve cehennemin bir köşesini teşkil eder."

7332 ٤٣٢٤ 1345 حدّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «يُرْسَلُ الْبُكَاءُ عَلَى أَهْلِ النَّارِ. فَيَبْكُونَ حَتَّى يَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ. ثُمَّ يَبْكُونَ الدَّمَ حَتَّى يَصِيرَ فِي وُجُوهِهِمْ كَهَيْئَةِ الأُخْدُودِ. لَوْ أُرْسِلَتْ فِيهِ السُّفُنُ لَجَرَتْ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشيّ، وهو ضعيف.

1345. (4324) (7332)- *Hz. Enes radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Ağlama, cehennem ahalisi üzerine gönderilir. Bunun üzerine onlar da (ağlamaya başlarlar ve) gözyaşları kuruyuncaya kadar ağlarlar. Sonra (yaş yerine) kan ağlarlar. Öyle ki yüzlerinde kanallar meydana gelir. Eğer bu kanallara gemiler salınsa gemiler yürür."**

7333 ٤٣٢٧ 1346 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «يُؤْتَى بِالْمَوْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَيُوقَفُ عَلَى الصِّرَاطِ. فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَيَطَّلِعُونَ خَائِفِينَ وَجِلِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ! فَيَطَّلِعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ فَرِحِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ. فَيُقَالُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هٰذَا؟ قَالُوا: نَعَمْ هٰذَا الْمَوْتُ قَالَ، فَيُؤْمَرُ بِهِ فَيُذْبَحُ عَلَى الصِّرَاطِ. ثُمَّ يُقَالُ لِلْفَرِيقَيْنِ كِلاَهُمَا: خُلُودٌ فِيمَا تَجِدُونَ. لاَ مَوْتَ فِيهَا أَبَداً».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح رجاله ثقات. وقد أخرج البخاريّ بعضه من هذا الوجه. وله شاهد في الصحيحين من حديث أبي سعيد.

1346. (4327) (7333)- *Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Kıyamet günü ölüm getirilir. Sırat üzerinde durdurulur ve: "Ey cennet ahalisi!" diye nida edilir. Cennettekiler, (bu çağrı üzerine) içinde bulundukları (o güzel) yerden çıkarılacakları korku ve heyeca-**

nıyla bakarlar. Sonra da: "Ey cehennem ahalisi!" diye nida edilir. Onlar da içinde bulundukları (o fena) yerden çıkarılacakları ümid ve sevinciyle bakarlar. (Ölüm gösterilerek) "Bunu tanıyor musunuz?" denilir. (Cennetlikler ve cehennemlikler hepsi bir ağızdan:) "Evet! Bu ölümdür" derler."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki: **"Bundan sonra emredilir ve Sırat üzerinde ölüm kesilir. Sonra her iki tarafa birden: "Haydi bulunduğunuz hal üzere ebediyet sizindir, burada artık ölüm yoktur" denilir."**

★ CENNETİN EVSAFI

7334 ٤٣٢٩ 1347 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ حَجَّاجٍ،
عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «لَشِبْرٌ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ
مِنَ الأَرْضِ وَمَا عَلَيْهَا (الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا)».

فى الزوائد: فى إسناده حجاج بن أرطاة وعطية العوفى، وهما ضعيفان.

1347. (4329) **(7334)**- *Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cennette bir karışlık yer (ebedi olduğu için, fani olan) küre-i arz ve üzerinde bulunanlardan –dünya ve içindekilerden– daha hayırlıdır."**

7335 ٤٣٣٠ 1348 حدّثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثنا أَبُو
حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ،
خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا».

فى الزوائد: فى إسناده ذكريا وهو ضعيف.

1348. (4330) **(7335)**- *Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Cennette bir kamçılık yer (ebedi olduğu için, fani olan) dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır."**

7336 ٤٣٣٢ 1349 حدّثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ.
ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَاجِرٍ الأَنْصَارِيُّ. حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ الْمَعَافِرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ
مُوسَى، عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، ذَاتَ يَوْمٍ لأَصْحَابِهِ «أَلاَ مُشَمِّرٌ لِلْجَنَّةِ؟ فَإِنَّ الْجَنَّةَ لاَ خَطَرَ

لَهَا. هِيَ، وَرَبِّ الْكَعْبَةِ! نُورٌ يَتَلأْلأُ، وَرَيْحَانَةٌ تَهْتَزُّ، وَقَصْرٌ مَشِيدٌ، وَنَهَرٌ مُطَّرِدٌ، وَفَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ نَضِيجَةٌ، وَزَوْجَةٌ حَسْنَاءُ جَمِيلَةٌ، وَحُلَلٌ كَثِيرَةٌ. فِي مَقَامٍ أَبَداً. فِي حَبْرَةٍ وَنَضْرَةٍ. فِي دُورٍ عَالِيَةٍ سَلِيمَةٍ بَهِيَّةٍ!» قَالُوا: نَحْنُ الْمُشَمِّرُونَ لَهَا، يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُولُوا: إِنْ شَاءَ اللَّهُ» ثُمَّ ذَكَرَ الْجِهَادَ وَحَضَّ عَلَيْهِ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. والضحاك المعافرىّ الدمشقىّ، ذكره ابن حبان فى الثقات. وقال الذهبىّ فى طبقات التهذيب: مجهول. وسليمان بن موسى مختلف فيه. وباقى رجال الإسناد ثقات. ورواه ابن حبان فى صحيحه.

1349. (4332) **(7336)**- *Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün Ashab-ı Kiramına:* **"İçinizde cennet için gayret edecek kimse yok mu? Zira cennetin eşi yoktur. Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, cennet, parıl parıl parlayan nurları, güzel kokulu üğrünen yeşillikleri, sağlam yüksek köşkleri, devamlı akan nehirleri, çok çeşitli olgun meyveleri, güzel genç zevceleri, pek çok takım elbiseleri ile yüksek, sağlam ve güzel saraylarda saadet ve yüz parlaklığı içinde yaşanan ebedi mekandır"** *buyurdu. Sahabiler: "Biz zaten onun için gayretteyiz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:* **"İnşaallah!" deyiniz"** *dedi ve sonra cihaddan söz açtı ve ona teşvik etti."*

7337 ٤٣٣٧ 1350 **حدّثنا** هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الأَزْرَقُ، أَبُو مَرْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ أَحَدٍ يُدْخِلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ، إِلاَّ زَوَّجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً: ثِنْتَيْنِ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، وَسَبْعِينَ مِنْ مِيرَاثِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. مَا مِنْهُنَّ وَاحِدَةٌ إِلاَّ وَلَهَا قُبُلٌ شَهِيٌّ. وَلَهُ ذَكَرٌ لاَ يَنْثَنِي».

قَالَ هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ: مِنْ مِيرَاثِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، يَعْنِي رِجَالاً دَخَلُوا النَّارَ. فَوَرِثَ أَهْلُ الْجَنَّةِ نِسَاءَهُمْ. كَمَا وُرِثَتِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ.

فى الزوائد: فى إسناده مقال. وخالد بن يزيد بن أبى مالك وثقه العجلىّ. وأحمد بن صالح المصرىّ ضعفه أحمد وابن معين وأبو داود والنسائىّ وابن الجارود الساجى والعقيلىّ وغيرهم.

1350. (4337) (7337)- *Ebu Ümâme radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"Allah'ın cennete soktuğu hiç kimse yoktur ki, onu yetmişiki zevce ile evlendirmiş olmasın. Bunlardan ikisi hûru'l-ayn (siyah gözlü), yetmiş tanesi cehennemliklerden kendine düşen mirasıdır. Bu kadınlardan herbiri şehvet çekicidir ve cennetlik her erkeğin şehvet gücü dâimidir."**

Hişam İbnu Halid der ki: *"(Hadiste geçen) "Cehennemliklerden kendine düşen mirası" ibaresinden maksad, cehenneme giren erkeklerdir, bunların kadınlarına cennet ehli varis olurlar, tıpkı Firavun'un hanımına varis olunduğu gibi."*

7338 ٤٣٤١ 1351 حدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالاَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ لَهُ مَنْزِلاَنِ: مَنْزِلٌ فِي الْجَنَّةِ، وَمَنْزِلٌ فِي النَّارِ. فَإِذَا مَاتَ، فَدَخَلَ النَّارَ، وَرِثَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْزِلَهُ. فَذٰلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: أُولٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح على شرط الشيخين.

1351. (4341) (7338)- *Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:* **"(Cennette) sizden herbirinin iki tane menzili vardır: "Bir menzili cennette, bir menzili de cehennemde. Ölünce cehenneme girerse cennet ehli onun menziline varis olur. İşte Allah Teâla hazretlerinin şu sözü bu durumu teyid eder:** أُولٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

"İşte onlar varislerin ta kendileridir" (Mü'minûn 10)."

Hitamuhû misk oldu. Cenâb-ı Hak bizleri o vârislerinden eylesin. Âmin.

Bu çalışmayı bitirmeyi müyesser kılan Rabbime zerrât-ı kâinat adedince hamdolsun.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا
اَللّٰهُمَّ يَامُنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ وَبِحَقِّ مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ
نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَقُبُورَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْآنِ آمِينَ يَامُسْتَعَانُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ذٰلِكَ الْحَبِيبُ الَّذِى هُوَ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَفَخْرُ الْعَالَمَيْنِ وَحَيَاتُ الدَّارَيْنِ وَوَسِيلَةُ السَّعَادَتَيْنِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَعَلَى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لَكَ يَارَبَّ الْعَالَمِينَ

Erzurum 9.8.1992.

İÇİNDEKİLER

MESCİDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

Allah İçin Mescid Bina Etmek 5
Mescid Mütevazi Olmalı 6
Mescid Nereye Yapılmalı? 7
Mescidde Mekruh İşler 7
Mahallelerde Mescid 8
Mescidlerin Temizliği 9
Mescide Tükürmek Mekruhtur 10
Koyun ve Deve Ağılında Namaz 10
Mescide Girerken Dua 11
Namaza Yürüyerek Gitmek 12
Mescide Uzak Ev Daha Sevaplı 14
Cemaatten Geri Kalmamalı 14
Yatsı ve Sabah Namazlarının Cemaati 15
Mescide Devam ve Namazları Bekleme 15

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

Namazda İstiaze ve Kıraat 17
Kıraate Ne İle Başlanır? 17
Cuma Günü Sabah Namazında Kıraat 18
Öğle ve İkindide Kıraat 18
Akşam Namazında Kıraat 19
İmamın Arkasında Kıraat 20
Amin'i Cehren Söylemek 22
Rükûya Giderken Rükudan Kalkarken Elleri Kaldırma 23
Namazdaki Rüku 25
Elleri Dizler Üzerine Koyma 26
Rükûdan Doğrulurken Ne Okumalı? 26
İki Secde Arasında Oturma 27
İki Secde Arasında Ne Demeli? 27
Peygambere Salâvât 28
Teşehhüdde Ne Okumalı? 30
Teşehhüdde İşaret 30
Namazda Selam 30
Namazda Tek Tarafa Selam 31
Selamdan Sonra Ne Okumalı 32
Namazdan Çıkış 32
Namaz Kılanın Önünden Geçilmez 33
Önden Geçen Namazı Bozar mı? 33
İmamdan Önce Rükû, Sücud 34
Namazın Mekruhları 35
Cemaat İmamı Sevmiyorsa? 36
İki Kişi Cemaat Sayılır 36
İmamın Arkasında Durmak Müstehabtır 37
İmama Vacib Olan 37
İmam Namazı Kısaltır 38
Safları Düzeltme 38
Ön Safın Fazileti 38
Kadınların Safları 39
Sütunlar Arasında Saf 39
Safın Gerisinde Tek Durulmaz 40
Safın Sağ Tarafı 40
Kıble 41
Tahiyyetü'l-Mescid 42
Namaz Kılarken Tükürülmez 42
Seccade Üzerinde Namaz 43
Sıcakta Soğukta Elbiseye Secde 43
Namazda Uyarı Tesbihi-El Çırpması 44
Ayakkabıyla Namaz 45
Tek Giysi İçinde Namaz 46
Tilâvet Secdesinin Sayısı 47
Namazı Tamamlama 48
Namazı Terkeden 48
Cumanın Farziyyeti 48
Cumanın Fazileti 50
Cuma Guslü 51

Cumaya Erken Gitmek 51
Cuma Kıyafeti 53
Cuma Vakti 54
Cuma Hutbesi 55
Cuma Namazında Kıraat 56
Cumanın Bir Rekatına Yetişen 56
Cumaya Gitme Mesafesi 57
Cumayı Özürsüz Terkeden 57
Cumadan Önce Namaz 58
Cumada Çömelme 59
Cumada Hatibe Yönelme 59
Farzlarla Kılınan Sünnetler 60
Sabahın Sünneti 61
Sabahın Sünneti Kaçarsa Ne Zaman Kaza Edilir? 61
Öğle Farzından Önce İki Rek'at 62
Öğle Farzından Sonra İki Rekati Kaçıran 62
Akşamın Sünneti 63
Vitr 64
Duada Elleri Kaldırma, Yüze Sürme 65
Kunut 65
Seferde Vitr 66
Vitirden Sonra İki Rek'at 66
Vitirden Sonra Oturarak İki Rek'at Kılmak 66
Binek Üzerinde Vitr 67
Gecenin Başında Vitr 68
Unutarak Cünüb Namaz Kılan 68
Namazda Abdesti Bozulan 69
Hasta Namazı 70
Oturarak Nafile Namazı 70
Oturarak Kılınan Namazın Sevabı Yarım 71
Resûlullah'ın Hastalıkta Kıldığı Namaz 71
Sabah Namazında Kunut 75
Namazda Yılan, Akreb Öldürülebilir 75
Mekruh Vakit 76
Korku Namazı 77
Yağmur Namazı 78
Yağmur Duası 79
Bayram Namazları 79
Bayram Hutbesi 80
Bayram Namazından Önce ve Sonra Namaz 80
Bayram Namazına Yaya Gitmek 81
Bayrama Gidip Gelirken Ayrı Yolu Takip Etmek 82
Bayramda Taklis (Çalgı) 83
Bayramda Harbe Sütre Olabilir 84
Bir Günde İki Bayram 85
Bayramda Silah Taşımak 86
Bayram Guslü 86
Nafileler Kaç Rekat? 87
Kıyamu'l-Leyl (Gece Namazı) 88
Kur'ân'ı Güzel Sesle Okumak 88
Gece Namazında Kıraat 92
Gece Kaç Rekat Teheccüt? 93
Gecenin En Efdal Vakti 93
Akşam-Yatsı Arası Namaz 95
Evde Nafile 95
Hacet Namazı 97
Şabanın Ondördü 98
Şükür Secdesi 99
Namaz Günaha Keffarettir 100
Beş Vakit Namazın Farz Oluşu 100
Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'de Namazın Fazileti 101
Mescid-i Aksa'da Namaz 102
Camide Namaz 103
Minberin İnşaası, Kütüğün Ağlaması 104
Çok Secde 105
Ayakkabı Nereye Konmalı? 106

CENAZE BÖLÜMÜ

Hasta Ziyareti ... 108
Ölecek Kimseye La İlahe İllallah Telkini ... 110
Ölecek Kimsenin Yanında Ne Konuşmalı ... 111
Mü'min Can Çekişme Halinden Sevap Kazanır ... 111
Ölünün Gözü Kapatılır ... 112
Ölünün Gasli ... 112
Karı Kocayı, Koca Karıyı Gasledebilir ... 113
Rasûlullah'ın Gasli ... 114
Kefenlenen Ölüye Bakmak ... 116
Cenaze Taşıyanın Kıyafeti ... 118
Cenaze Cemaati Çoksa ... 119
Ölüyü Hayırla Yâdetmeli ... 119
Cenaze İçin Kıraat ... 120
Cenaze Namazında Dua ... 121
Cenaze Namazı Dört Tekbirlidir ... 122
Çocuk Cenazesine Namaz ... 123
Resûlullah'ın Oğluna Cenaze Namazı ... 123
Şehitlere Cenaze Namazı ... 125
Cenaze Namazı Kılınmayan Vakitler ... 127
Kabir Üzerinde Namaz ... 127
Necaşi Üzerine Namaz ... 129
Cenazeye Katılanın Sevabı ... 130
Cenaze Geçerken Ayağa Kalkmak ... 130
Cenazenin Kabre Sokulması ... 132
Lahid Müstehabtır ... 133
Şakk ... 134
Kabrin Kazılması ... 135
Kabir Taşı ... 136
Kabir Üzerine Bina Yasağı ... 136
Kabir Üzerinde Yürünmez ... 137
Kabir Ziyareti ... 138
Kabir Ziyareti ve Kadın ... 139
Kadınlar Cenazeyi Teşyi Etmez ... 140
Yas Yasağı ... 140
Dövünerek, Üst-baş Yırtarak Matem Yasağı ... 142
Ölü Üzerine Ağlamak ... 143
Ölü Yas Sebebiyle Azab Görür mü? ... 144
Musibete Sabır ... 146
Musibetzedeyi Tâziye ... 148
Çocuğunu Kaybedenin Sevabı ... 148
Düşük Sahibinin Sevabı ... 149
Cenaze Evinde Toplanma ... 150
Gurbette Ölen Şehittir ... 151
Hastalanarak Ölen ... 151
Ölünün Kemiği Kırılmaz ... 152
Resûlullah'ın Hastalığı ... 152
Resûlullah'ın Vefatı ve Defni ... 152

ORUÇ BÖLÜMÜ

Orucun Fazileti ... 158
Ramazan Ayının Fazileti ... 158
Yevm-i Şekk Orucu ... 159
Ramazan Ayı Kaç Gün? ... 160
Yolculukta Oruç Tutulur mu? ... 160
Ramazanda Bir Gün Yemenin Keffareti ... 161
Oruçlu Kusarsa? ... 163
Oruçlu Misvak ve Sürme Kullanır mı? ... 163
Oruçlu Hacamat Olur mu? ... 164
Oruçluyken Öpme ... 164
Oruçluyken Mübaşeret ... 165
Oruçluyken Gıybet ... 165
Sahur ... 166
İftarda Acele ... 166
Oruçlu Cünüb Sabahlarsa ... 166
Hz. Nuh'un Orucu ... 167
Şevval'den Altı Gün ... 167
Teşrik Günleri Oruç Tutulmaz ... 168
Cumartesi Orucu ... 169

Arefe Günü Orucu 169
Aşure Orucu 170
Pazartesi-Perşembe Orucu........ 170
Haram Aylarında Oruç 171
Oruç Bedenin Zekâtıdır........ 172
Oruçlunun Yanında Yenirse?........ 173
Oruçlunun Duası Makbul........ 173
Bayram Namazına Birşeyler Yiyerek Gidilir........ 174
Ramazanda Müslüman Olan 174
Kadın Kocanın İzniyle Oruç Tutar........ 175
Misafir Nafile Orucunu Ev Sahibinin İzniyle Tutar........ 176
Şükürle Yiyen Oruçlu Gibidir........ 176
Mu'tekif Mescide Yerleşir........ 177
Mu'tekif Hasta Ziyaret Eder, Cenazeye Katılır mı? 177
İtikafın Sevabı 178
Bayram Gecelerini İhya........ 178

ZEKAT BÖLÜMÜ

Altın ve Gümüşün Zekatı 180
Bir Yıllık Mala Zekat 180
Zekat Düşen Miktar........ 181
Zekat Verirken Ne Denir? 181
Devlerin Zekatı........ 182
Davarın Zekatı 183
Sadaka Toplayanlar........ 183
Zekat Gerektiren Mallar........ 184
Zekat İyi Maldan Verilmeli........ 185
Balın Zekatı........ 187
Öşür ve Harac........ 187
Vask Altmış Sa'dır........ 188
Yakınlara Zekat........ 188

NİKÂH BÖLÜMÜ

Evlenmenin Fazileti........ 190
Kocanın Kadın Üstündeki Hakkı 190
En Efdal Kadın 192
Dindarla Evlenmeli........ 193
Bekârlar Evlendirilsin........ 193
Hür ve Velûd Olanla Evlenilsin 194
Evleneceğin Kadına Bakmak 195
Dul ve Bakire İle İstişare........ 196
Kızın Gönlü Olmadan Evlendirilmez........ 197
Küçük Kızları Babaları Evlendirebilir 198
Küçük Kızı Baba Dışında Evlendiren 198
Velisiz Nikâh Caiz Değil mi?........ 199
Şiğar Nikâhı Yasaktır........ 200
Mehir 201
Nikâh Duası........ 201
Nikâhı İlân........ 201
Nikâhda Def ve Güfte........ 202
Muhannis........ 204
Düğün Yemeği 204
Davete İcabet........ 205
Cima Esnasında Tesettür........ 205
Kız, Hala ve Teyzesi Üzerine Nikâhlanmaz 207
Hülleciye Lânet 208
Süt Kardeşliği 209
Cariyesini Âzâd Edip Nikâhlayan 210
Mut'a Nikâhı Haramdır........ 211
Denklik 211
Kadın Gününü Kumasına Verebilir........ 212
Evlenmeye Aracı Olma 213
Kadınlara İyi Muamele........ 214
Gerdeğin Müstehab Vakti 217
Uğur ve Uğursuzluk Nede Var? 218
Kıskançlık........ 219
Erkek, Çocuğundan Şekke Düşerse........ 220
Çocuk Yatak Sahibine Ait........ 220
Kocasını Üzen Kadın........ 221

Haram Helali Haram Kılmaz.......222

TALAK BÖLÜMÜ

Talakta Şaka Yok.......223
Hamilenin İddeti Doğumla Biter.......224
Ma'tuh, Çocuk ve Uyuyanın Talakı.......226
Mükreh ve Unutanın Talakı.......226
Nikâhtan Önce Talak.......227
Kadının Boşanma Talebi Mekruhtur.......228
Li'an.......231
Azad Edilen Cariyede Muhayyerlik.......232
Cariyenin İddeti.......233
Kölenin Boşaması.......233

KEFARETLER BÖLÜMÜ

Hz. Peygamber Nasıl Yemin Ederdi?.......235
İslâm'dan Başka Bir Dinle Yemin Etmek Caiz Değil.......235
Allah Adına Yemin Edilince Razı Ol.......236
Yemin Günaha Girmek veya Pişman Olmaktır.......236
Kefaretini Ödeyip Yemini Boz.......237
Yemin Keffaretinde Kaç Kişi Doyurulur?.......237
Yemin Edeni Kurtarın.......238
"Allah'ın Dilediği, Sonra Senin Dilediğin" Demek.......239
Nezrine Uy.......240
NezirBorcu İle Ölen.......242

TİCARETLER BÖLÜMÜ

Kazanca Teşvik.......243
Maişet Talebinde İtidal.......244
Kazanç Yolunu Değiştirme.......245
Sanatlar.......246
Muhtekir Kaybeder.......247
Parayla Kur'an Öğretimi.......247
Haccamın Kazancı Helal mi?.......248
Alış-verişte Muhayyerlik.......249
Mevcut Olmayan Şey Satılamaz.......249
Akibeti Meşhul Satış Yasak.......250
Piyasaya Narh Konamaz.......250
Alış-verişte Müsamaha.......251
Pazarlık.......251
Aşılanmış Hurma Malı Olan Köle Satılmışsa.......253
Teraziyi Ağır Tutun.......253
Aldatma Haramdır.......254
Kabzedilmeyen Yiyecek Satılamaz.......254
Yiyeceklerin Tartılması Bereket Getirir.......255
Çarşılar.......255
Erkende Bereket.......256
Sütü Memede Bırakılan Hayvanın Satışı.......257
Kölenin Muhayyerliği.......258
Malın Kusuru Söylenir.......258
Esir Aile Efradı Birbirinden Ayrılmaz.......259
Sayıca Fazla Hayvanın Parayla Mübadelesi.......259
Veresiyede Belli Miktar, Belli Müddet Şart.......261
Ortaklık ve Mudarabe.......262
Evladın Malında Babanın Hakkı.......262
Rastlanan Sürü ve Bahçeden İstifade.......263
Davar Besleme.......265

AHKÂM BÖLÜMÜ

Kaza.......267
Rüşvet.......267
Hakimin Hükmüyle Haram Helal Olmaz.......268
Mahkemede Yemin.......269
Çalınmış Malını Bulanın Hakkı.......269
Bir Şeyi Kıran Hakkında Hüküm.......270
Hatılını Komşu Duvara Sapla.......271
Yolun Genişliğinde İhtilaf Olursa.......272
Zarara Zararla MukabeleYok.......273
Zilyed.......273
Kâif.......274

Çocuğa Ebeveyn Hakkında Muhayyerlik 275
Malına Zarar Verene Tasarruf Yasağı 275
Müflis 276
Şahitlik İstenmeden Şehadet 277
Borçlarda Şehadet 278
Şahitliği Caiz Olmayanlar 279
Tek Şahit ve Yeminle Hüküm 279
Yalan Şahitlik 280
Ehl-i Kitabın Birbirine Şahitliği 280

HİBELER BÖLÜMÜ

Ömrâ 282
Hibeden Dönme 282
Kocadan İzinsiz Kadının Hibesi 283

SADAKALAR BÖLÜMÜ

Sadaka Ettiği Şeyi Satın Alabilir mi? 285
Sadaka Ettiği Şey Verasetle Gelirse 285
Ariyet 286
Havale 286
Ödeme Niyetiyle Borçlanan 287
Borçda Ciddiyet 288
Borçluya Mühlet 288
Borcunu İstemede Anlayış 289
Hak Sahibi Söz Sahibidir 289
Ödünç Verme 291
Ölünün Borcunu Ödeme 293
Üç Borcu Allah Öder 294

REHİNELER BÖLÜMÜ

Hz. Peygamber'in Zırhı Rehine İdi 295
Rehin Geri Alınır 295
İşçinin Ücreti 296
Karın Tokluğuna Ücret 296
Bir Kova Su Bir Hurmaya 297
Üçte Bire, Dörtte Bire Muzâra'a 299
Hurmave Üzüm Ortaklığı 299
Müslümanlar Üç Şeyde Ortak 300
Ota Mani Olmak İçin Suya Mani Olunmaz 301
Akar Suyun Kullanımında Sıra 302
Suyun Taksimi 303
Kuyunun Harîmi 303
Ağacın Harîmi 304
Akarını Satan, Parasını Misline Yatırsın 304

ŞUF'A BÖLÜMÜ

Araziyi Satışta Komşuya Haber Ver 306
Hudud Belirirse Şuf'a Yok 306
Şuf'a Talebi 307

LUKATA (BULUNTULAR) BÖLÜMÜ

Yitik, Bulana Helal Değil 308

KÖLE AZADI BÖLÜMÜ

Müdebber 309
Ümmü Veled 309
Mükâtebe 311
Mahremi Köle Olmaz 311
Malı Olan Köle Azad Edilmişse 312
Veled-i Zinanın Azadlısı 312

HUDUD (AĞIR CEZALAR) BÖLÜMÜ

Haddlerin Tatbiki 314
Şüphe Varsa Hadd Uygulanmaz 315
Hadd Cezasında Şefaat Olmaz 316
Kötülüğü Alenî Yapan 317
Cariyeye Hadd Tatbiki 318
Yaşlı ve Hastaya Hadd Gerekir 318
Malını Müdafaa Ederken Ölen Şehittir 319
Hırsıza Hadd 320
Köle Çalarsa 320

Yankesici 321
Meyve ve Sebzede El Kesilmez 321
Mescidde Hadd Uygulanmaz 321
Ta'zîr 322
Erkek Karısını Yabancı İle Yakalarsa 322
Ölen Babasının Hanımıyla Evlenen 323
Yabancıyı Baba Diye İddia Eden 324
Kabileden Birini İnkâr Eden 325
Muhannis 326

DİYETLER BÖLÜMÜ

Müslümanı Zulmen Öldüren 328
Kısas Nerede Yok 329
Kâfirin Diyeti 330
Katil Maktule Varis Olamaz 331
Dişin Diyeti 331
Parmakların Diyeti 332
Hür, Köleye Karşı Öldürülür mü? 332
Kısas Kılıçla Yapılır 333
Herkes Kendi Cinayetinden Sorumlu 333
Heder Olan (Tazmin Edilmeyen) Zararlar 334
Kasâme 335
Müsle Yapılan Köle Hürdür 336
Eman Verdikten Sonra Öldüren 336
Hamile Kadına Kısas 337

VASİYETLER BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Vasiyeti 338
Vasiyete Teşvik 338
Vasiyette Zulüm 339
Sadaka Ölüm Sırasında Değil, Hayat Boyu Verilmeli 340
Varis Lehine Vasiyet Olmaz 341

FERAİZ BÖLÜMÜ

Feraiz (Varislerin Pay Hakları) İlmine Teşvik 343
Cedde (Büyükanne)nin Payı 343
Kelâle 343
Kâtilin Mirası 344
Çocuğunu İnkâr Eden 345
Çocuk İddia Etme 346
Mirasların Taksim Çeşitleri 347

CİHAD BÖLÜMÜ

Allah Yolunda Cihadın Fazileti 348
Bir Gaziyi Techiz Etmenin Fazileti 348
Allah Yolunda Nafakanın Fazileti 349
Allâh Yolunda Ribat 349
Allah Yolunda Nöbet 352
Cihada Çıkmak 352
Deniz Gazvesinin Fazileti 353
Deylem'in Fethi ve Kazyinin Fazileti 353
Allah Yolunda Çarpışmanın Fazileti 355
Allah Yolunda Şehid Olmanın Fazileti 356
Silah 357
Silah Yerli Olmalı 358
Allah Yolunda Atmak 359
Savaş Sırasında Alım-satım 359
Mübareze (Teke Tek Savaş) ve Seleb 360
Gulûl (Ganimetten Çalma) 361
Nefel (Ganimetten Ayrı Olarak Verilen Para) 362
Devlet Başkanının Savaşa Yolladığı Orduya Tavsiyesi 363
Allah'a İsyanda Kula İtaat Yok 363
Biata Vefa Gerekir 365

MENASİK (HAC VE UMRE) BÖLÜMÜ

Hacca Gitme 366
Haccın Farz Kılınması 366
Hac ve Umrenin Fazileti 367
Hacının Duasındaki Fazilet 367
Ölene Bedel Hacc 368

Hayatta Olan Güçsüze Bedel Hacc 369
Mikat Yerleri 369
İhram 370
İhramlıya Gölgelik 370
Haccda İhramdan Çıkma Şartı 371
Harem-i Şerif'e Girme Âdabı 372
Hacerü'l-Esved'i İstilâm....................373
Tavafın Fazileti....................373
Hacc-ı İfrad....................375
Hacc-ı Kıran 375
Haccı Feshetmek 376
Umre 377
Ramazanda Umre 377
Zülka'de Ayında Umre 377
Mina'ya Çıkma 378
Arafat'ta Dua....................378
Arafat'tan Müzdelife'ye Dönüş....................379
Müzdelife'de Vakfe 380
Akabe Cemresi (İlk Taşlama Yeri)nde Durulmaz....................380
Telbiyeyi Kesme Zamanı 381
Kurban Bayramında Hutbe....................382
Zemzem İçme Âdâbı 384
Muhassab Nam Mevkide Konaklama 385
Veda Tavafı....................385
İhramlının Av Cezası....................386
İhramlıya Av Hayvanı Yemek Yasaktır....................387
Dişi ve Erkek Hayvanlardan Mekke'ye Kurban Gönderme 388
Mekke Evlerini KirayaVerme 388
Mekke'nin Fazileti 389
Medine'nin Fazileti....................390
Yağmur Yağarken Kâ'be'yi Tavaf....................391
Yaya Olarak Hacc Yapmak....................391

KURBANLAR BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Kurbanları....................393
Kurban Bayramında Kesilen Kurban Vacib mi?....................393
Kurban Kesmenin Sevabı....................394
Müstehab Olan Kurbanlar 394
Kaç Davı Bir Dev Yerine Geçer 395
Kurbanın Asgari Yaş Haddi 396
Kurban Niyetiyle Satın Alınan Hayvan Sakatlanırsa....................396
Aile Ehli Yerine Bir Davar Kurban Etme 397
Bayram Namazından Önce Kurban Kesilmez....................397
Kurban Etinden Yeme....................398

ZEBAİH (BOĞAZLANAN HAYVANLAR) BÖLÜMÜ

Akika 399
Fera'a ve Atîre 399
Kesim Güzel Olmalı 400
Sağmal Hayvanı Kesme Yasağı 400
Hayvanı Hedef Yapma Yasağı 401
Vahşi Eşeklerin Eti....................401

AV BÖLÜMÜ

Mecusinin Köpeği 402
Ok-Yayla Avlanan Hayvanın Hükmü 402
Balık ve Çekirge Avı....................403
Öldürülmesi Yasak Hayvanlar 404
Keleri Öldürmenin Hükmü....................404
Kurt ve Tilki 405
Kertenkele 406
Su Yüzünde Duran Ölü Balığın Hükmü....................406
Karganın Hükmü 407

YİYECEKLER BÖLÜMÜ

Yemek Yedirme 409
Bir Kişilik Yemek İki Kişiye Yeter....................409
Yemek SırasındaEli Yıkama 410
Dayanarak Yeme 410
Yemek Sırasında Besmele....................411

Sağ Elle Yemek 412
Kendi Önünden Yemek 412
Tiriti Yemeye Yanlardan Başlanmalı 412
Yemekten Hizmetçiye de İkram 413
Yemeğin Başından Kalkılmaz 413
Yemeğe Buyur Etme 414
Mescidde Yemek 415
Kabak 415
Et Yemeği 417
Etin En Güzel Tarafı 417
Kadid Yani Güneşte Kurutulmuş At 419
Tuz 419
Zeytinyağı 420
Süt 420
Kuru Hurma 420
Yaş Hurmayı Kuru Hurmayla Yemek 421
Has Undan Yapılan Ekmek 422
Yufka Ekmek 423
Fâlûzec (Bal Helvası) 424
Arpa Ekmeği 424
İktisatlı Yemek 425
Ekmek Atılmaz 426
Açlıktan Allah'a Sığınmak 426
Akşam Yemeğini Bırakmayın 427
Misafir Edinme 427
Etle Yağı Yemekte Birleştirme 428
Soğan 429
Meyveler 429

İÇEÇEKLER BÖLÜMÜ

Şarap Her Kötülüğün Anahtarıdır 432
Her Sarhoş Edici Haramdır 433
Bazı Kaplarda Kurulan Şıra 435
Kapların Ağzının Örtülmesi 434
Gümüş Kaptan İçme 435
Kabın İçine Soluma 435
Avuçla Su İçmek 436
Cam Bardaktan İçmek 437

TIP BÖLÜMÜ

Perhiz 439
Hasta Yemeğe Zorlanmaz 440
Çörek Otu 440
Bal 441
Mantar ve Medine'nin Acve Hurması 442
Namaz şifadır 444
Irku'n-Nesâ'nın İlacı 445
Humma 446
Hacamat 446
Hangi Ayda Hacamat Olmalı? 447
İsmid Sürmesi 447
Kur'ân'laTedavi 449
Göz Değmesi 450
Yılan ve Akrep Sokmasına Karşı Rukye (Dua) 450
Rukye (Dua) İle Tedavi 450
Resûlullah'ın Okuduğu Şifa Duası 451
Hummaya Karşı Dua 452
Muska Takma 452
Uğur ve Uğursuzluğa İnanma 454
Sihir 455

ELBİSE BÖLÜMÜ

Hz. Peygamber'in Giyecekleri 459
Yünlü Giymek 460
Yeni Elbise Giyince Hamdetmeli 460
Elbisesini Kibirle Sürümek 461
İzarın Yeri 462
Gömleğin Yeni Ne Kadar Uzun Olmalı? 463
Kadının Zeyli (Etek Boyu) Ne Kadar Olmalı? 463

Siyah Sarık 464
İpekli Giymek, Altın Takınmak Kadınlara Helal 464
Kırmızı Renkli Elbise Erkeğe Mekruhtur 465
Şöhret Elbisesi 465
Meyte (Murdar Ölen) Hayvanların Derisi 465
Ayakkabıların Şekli 466
Tek Ayakkabı İle Yürüme 466
Ayakkabıyı Ayakta Giymek 467
Saç ve Sakalı Siyaha Boyama 467
Saç-Sakal Boyamayı Terkin Hükmü 468
Evde Resim 468
Ayakla Basılan Eşyadaki Resim 469

EDEB BÖLÜMÜ

Anne Babaya İyilik 470
Babanın Çocuklarına, Bilhassa Kıza İyi Davranması 471
Komşu Hakkı 473
Yetim Hakkı 474
Suyu Sadaka Etmenin Fazileti 475
Kölelere İyilik 476
Selamı Yaymak 477
Gayr-i Müslimin Selamı Nasıl Alınır? 477
Kapı Çalma (İzin İsteme) 478
Büyüğe İkram 479
Hapşırana Teşmit 480
Yanında Oturana Saygı 480
Mazereti Kabul 480
Şaka 481
Yarı Gölgede Oturulmaz 482
Yüzükoyun Yatmamalı 483
İsimleri Değiştirme 484
Çocuğu Olmayana Künye 484
Medih 485
Müsteşar Emin Olmalıdır 485
Vücuda Hamam Otu Sürmek 486
Hikâye (Kıssa) Anlatma 486
Kötü Şiir 487
Güvercinle Oynamak 488
Yazıyı Toprakla Kurutma 488
Kur'ân-ı Kerim'i Okumanın Sevabı 489
La İlahe İllallah'ın Fazileti 490
İstiğfar 497
La HavleVela Kuvvete İlla Billah 498

DUA BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Duası 500
Resûlullah'ın Sığınma Talep Ettiği Şeyler 500
Duaya Kendinle Başla 503
İsm-i Azam 504
Babanın Duası 509
Sabah ve Akşam Yapılacak Dualar 510
Yatağa Girince Yapılacak Dua 510
Evden Çıkınca Yapılan Dua 510

RÜYA TABİRİ BÖLÜMÜ

Salih Rüya 512
Hoşlanılmayan Rüya Görülünce 514
Rüya Neye Dayanılarak Yorumlanmalı? 515

FİTNELER BÖLÜMÜ

La İlahe İllallah Diyene Dokunulmaz 518
Mü'min'in Kanı Malı Haramdır 521
Yağma Yasağı 522
Müslümana Sövmek Fısktır 523
Birbirinizi Benden Sonra Öldürmeyin 523
Müslümanlar Allah'ın Zimmetinde (Garantisinde)dirler 523
Asabiyet 525
Sevadü'l-Azam (Ekseriyet) 525
Fitnede Tesebbüt (Dikkatli, Sabırlı Olma) 528
İki Müslüman Birbirine Kılıç Çekerse 528

Fitnede Dili Tutmak 529
İslâm Garib Başladı 530
Fitneden Kimler Salim Olabilir? 532
Ümmetlerin Ayrılması 533
Kadın Fitnesi 535
Emr-i Bi'l-Ma'ruf 536
Kendinize Düşene Bakın 538
Belaya Sabır 541
Fitne Sebebiyle Zamanın Fenalaşması 545
Kıyamet Alâmetleri 547
Kur'ân ve (Dinle İlgili) İlimlerin Yapılması 548
Emanetin Gidişi 550
Kıyametin Büyük Alametleri 550
Dâbbetü'l-Arz 553
Ye'cüc ve Me'cüc 553
Mehdi'nin Çıkması 556
Mezahim (Şiddetli Savaşlar) 559
Türklerle Savaş 561

ZÜHD BÖLÜMÜ

Dünyaya Karşı Zühd, (Dünyaya Rağbet Etmemek) 562
Dünyaya İlgi 564
Dünyanın Allah Katındaki Değeri 565
Fakirlerle Düşüp Kalkma 568
Kanaat 574
Hz. Peygamber'in Ailesinin Maişeti 575
Âl-i Muhammed'in Yatağı 577
Tevekkül ve Yakîn 578
Hikmet 579
Alçakgönüllü Olma 580
Hayâ 581
Allah Korkusuyla Ağlamak 583
Riya ve Süm'a 586
Hased 588
Bağy (Zulüm ve Kötü Muamele) 588
Vera ve Takva 589
Kişiyi İyi Sıfatlarıyla Anma 591
Niyet 593
Emel ve Ecel 594
Amelde Devam 594
Tevbe 595
Ölümü Hatırlamak 597
Kıyamet Günü Allah'ın Rahmeti 604
Kevser Havzı 606
Şefaat 607
Cennetin Vasfı 607
Cennetin Evsafı 610

İÇİNDEKİLER

MESCİDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

Allah İçin Mescid Bina Etmek 5
Mescid Mütevazi Olmalı 6
Mescid Nereye Yapılmalı? 7
Mescidde Mekruh İşler 7
Mahallelerde Mescid 8
Mescidlerin Temizliği 9
Mescide Tükürmek Mekruhtur 10
Koyun ve Deve Ağılında Namaz 10
Mescide Girerken Dua 11
Namaza Yürüyerek Gitmek 12
Mescide Uzak Ev Daha Sevaplı 14
Cemaatten Geri Kalmamalı 14
Yatsı ve Sabah Namazlarının Cemaati 15
Mescide Devam ve Namazları Bekleme 15

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

Namazda İstiaze ve Kıraat 17
Kıraate Ne İle Başlanır? 17
Cuma Günü Sabah Namazında Kıraat 18
Öğle ve İkindide Kıraat 18
Akşam Namazında Kıraat 19
İmamın Arkasında Kıraat 20
Amin'i Cehren Söylemek 22
Rükûya Giderken Rükudan Kalkarken Elleri Kaldırma 23
Namazdaki Rüku 25
Elleri Dizler Üzerine Koyma 26
Rükûdan Doğrulurken Ne Okumalı? 26
İki Secde Arasında Oturma 27
İki Secde Arasında Ne Demeli? 27
Peygambere Salâvât 28
Teşehhüdde Ne Okumalı? 30
Teşehhüdde İşaret 30
Namazda Selam 30
Namazda Tek Tarafa Selam 31
Selamdan Sonra Ne Okumalı 32
Namazdan Çıkış 32
Namaz Kılanın Önünden Geçilmez 33
Önden Geçen Namazı Bozar mı? 33
İmamdan Önce Rüku, Sücud 34
Namazın Mekruhları 35
Cemaat İmamı Sevmiyorsa? 36
İki Kişi Cemaat Sayılır 36
İmamın Arkasında Durmak Müstehabtır 37
İmama Vacib Olan 37
İmam Namazı Kısaltır 38
Safları Düzeltme 38
Ön Safın Fazileti 38
Kadınların Safları 39
Sütunlar Arasında Saf 39
Safın Gerisinde Tek Durulmaz 40
Safın Sağ Tarafı 40
Kıble 41
Tahiyyetü'l-Mescid 42
Namaz Kılarken Tükürülmez 42
Seccade Üzerinde Namaz 43
Sıcakta Soğukta Elbiseye Secde 43
Namazda Uyarı Tesbihi-El Çırpması 44
Ayakkabıyla Namaz 45
Tek Giysi İçinde Namaz 46
Tilâvet Secdesinin Sayısı 47
Namazı Tamamlama 48
Namazı Terkeden 48
Cumanın Farziyyeti 48
Cumanın Fazileti 50
Cuma Guslü 51